ISSN: 2822-0218 (Online)

วารสารครุศาสตร์ปัญญา

Journal of Intellect Education

ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 (กันยายน-ตุลาคม 2568)
Volume 4 No.5 (September-October 2025)



วารสารครุศาสตร์ปัญญา
Intellect Education Journal
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 (กันยายน – ตุลาคม 2568) ISSN: 2822–0218 (Online)
Volume 4, No. 5 (September – October 2025)

บทบรรณาธิการ

วารสารครุศาสตร์ปัญญาซึ่งเป็นวารสารวิชาการหลักอย่างเป็นทางการที่จัดทำในนามหน่วยพัฒนาครูครุศาสตร์ปัญญา สถาบันคุรุพัฒนา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางด้านการวิจัยและพัฒนาทางด้านศึกษา และสหวิทยาการที่เกี่ยวข้อง สำหรับนักการศึกษา นักวิจัย นักพัฒนา และนักปฏิบัติ โดยวารสารดำเนินการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการหลักทางด้านการศึกษาและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับและพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาผ่านกระบวนการพิจารณาคัดเลือกและประเมินคุณภาพตามมาตรฐานสากลของวารสารวิชาการ วารสารครุศาสตร์ปัญญา เผยแพร่เผยแพร่ปีละ 6 ฉบับ โดยทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

ฉบับปัจจุบันเป็นปีที่ 4 ฉบับที่ 5 (กันยายน - ตุลาคม 2568) กองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความอย่างรอบคอบเพื่อรักษามาตรฐานตามกรอบของวิชาการ พร้อมทั้งดำเนินงานผลักดัน และพัฒนาคุณภาพของบทความวิชาการ บทความวิจัย และบทความอื่น ๆ ตามมาตรฐานของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยได้มีการปรับปรุงและพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันวารสารยังได้เน้นให้ความสำคัญกับบทความทางด้านการศึกษาเป็นหลักโดยเฉพาะทางด้านการบริหารการศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน และทางด้านสังคมศาสตร์ ซึ่งจากเป็นศาสตร์ที่จำเป็นสำหรับบุคคลทั่วไป นักวิชาการ หรือนักการศึกษาจำเป็นต้องนำองค์ความรู้บูรณาการกับศาสตร์ทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

ในฉบับนี้มีบทความวิจัยที่น่าสนใจอย่างหลากหลายทั้งด้านศึกษาศาสตร์เป็นแนวคิดของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดรับกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เกี่ยวสื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมการเรียนรู้ รวมถึงด้านสังคมศาสตร์ที่เน้นการดูแลใส่ใจต่อสังคม ทางกองบรรณาธิการวารสารครุศาสตร์ปัญญา พร้อมสนับสนุนนักวิชาการ อาจารย์ รวมไปถึงนักศึกษาที่มีความสนใจในการเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการ เพื่อเสริมคุณค่าและพัฒนาคุณภาพงานทางวิชาการในระดับชาติ ระดับนานาชาติ และก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมอย่างต่อเนื่องสืบไป

กองบรรณาธิการวารสารครุศาสตร์ปัญญา

วารสารครุศาสตร์ปัญญา
Intellect Education Journal
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 (กันยายน – ตุลาคม 2568) ISSN: 2822–0218 (Online)
Volume 4, No. 5 (September – October 2025)

สารบัญ

บทความประจำฉบับ **หน้า**

1. **ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก** 1-13
รัตนาภรณ์ พิมพ์แน่น, ต้องลักษณ์ บุญธรรม
2. **แนวทางการออกแบบลำดับการสอนของนักศึกษาครูในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้วิธีการแบบเปิด** 14-31
วีระศักดิ์ แก่นอ้วน
3. **การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจโกรว์ธ มายด์เซต ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2** 32-49
สุรีย์วัลย์ มาตราช, ธราเทพ เตมีรักษ์, อภิสิทธิ์ สมศรีสุข
4. **ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ** 50-68
ประพิณญา ทิพย์แสง, อัจฉรา วัฒนาณรงค์
5. Educational Management Excellence Team Construction Model for Administrators in The New Era of Art Universities in Dalian, Liaoning Province 69-83
Wang Xinyu, Somsak Chanphong & Nitwadee Jirarotephinyo
6. **การประเมินการเรียนรู้สำหรับวิชาดนตรีสากลอย่างสร้างสรรค์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียนในประเทศไทย** 84-98
สิทธิโชค กบิลพัตร, สหภัส อักษรถึง
7. **การพัฒนาหลักสูตรการใช้กิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีพฤติกรรม และบุคลิกภาพของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดสงขลา** 99-114
สุทธิรักษ์ เอียดปุ่ม
8 **การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบ STEM สำหรับครู** 115-128
ปาริชาติ ศิริสวัสดิ์, และอนุชา โสมาบุตร
9. **ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น** 129-141
กิตติพันธ์ เหล่าสุวรรณ, พระครูธรรมาภิสมัย
10. **ผลของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เรื่องสัญลักษณ์โน้ตและการปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2** 142-157
อนุวัฒน์ พรมมาวัน, จารุณี ชามาตย์, และสุชาติ วัฒนชัย
11. **การศึกษาการใช้กีตาร์ตามแนวคิดของแฮร์โรว์เพื่อพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐาน** 158-169
จิรายุ สุปัตติ, และสัจธรรม พรทวีกุล
12. **การพัฒนาครูด้านการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ของโรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1** 170-182
วัชรพรรณ โสนายะ และเชิดศักดิ์ ศรีสง่าชัย

วารสารครุศาสตร์ปัญญา
Intellect Education Journal
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 (กันยายน – ตุลาคม 2568) ISSN: 2822–0218 (Online)
Volume 4, No. 5 (September – October 2025)

บทความประจำฉบับ **หน้า**

13. **การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้ด้านการอ่านสำหรับครู** 183-195
สุธาสินี ปูคะสินทร์, และอนุชา โสมาบุตร

14. **การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่อง หลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3** 196-210
บุญญารัสมิ์ บุญหลง

15. **รูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย ด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน** 211-225
ในตะวัน กำหอม

16. **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence)** 226-241
จักรวาล ภู่อ่ำ

17. **การปรับตัวของศูนย์ดำรงธรรมในสภาวะการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 บทบาท Digital Transformation ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น** 242-252
จิรวัฒน์ วรแสน, ปานปั้น รองหานาม

18. **การศึกษาองค์ประกอบของร่างกายและภาวะน้ำหนักเกินและอ้วนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์)** 253-266
ดนัย ศรีพรหม, โรจพล บูรณรักษ์

19. **ความต้องการจำเป็นและแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น** 267-282
จีรัฐติกุล ดอนวิจารณ์

20. **พฤติกรรม ความรู้ และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง** 283-299
ต่อโชค บูรณะภักดี, กมลรัฐ อินทรทัศน์, หัสพร ทองแดง

21. **การออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาในรายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3** 300-312
ทิชากร คำปาน, ณัฐกานต์ เมยเค้า

22. **การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครู** 313-329
จิระโชติ ยะไชยศรี, วัลนิกา ฉลากบาง, รัชดาพรรณ อินทรสุขสันติ

23. **การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์สำหรับครู** 330-340
สุดารัตน์ แก้วเวียง, รมวรินทร์ กำลังเลิศ, อนุชา โสมาบุตร

วารสารครุศาสตร์ปัญญา
Intellect Education Journal
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 (กันยายน – ตุลาคม 2568) ISSN: 2822–0218 (Online)
Volume 4, No. 5 (September – October 2025)

บทความประจำฉบับ **หน้า**

24. **ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานีที่มีต่อสมรรถภาพทางกายและความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนรายวิชาพลศึกษา (กรีฑา) โรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม จังหวัดขอนแก่น** 341-355
ภาคภูมิ วรจินดา, วายุ กาญจนศร

25. **การศึกษาสมรรถภาพทางกายนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนโรงเรียนนางิ้ววิทยาสรรค์ ปีการศึกษา 2564 ตามแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนาม กรมพลศึกษา 2560** 356-367
มนต์ศิลป์ เดินเตือน, โรจพล บูรณรักษ์

26. **การศึกษาองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน** 368-379
กิติยาภรณ์ ใหมคำ, วัลนิกา ฉลากบาง, เอกลักษณ์ เพียสา

27. **การศึกษาองค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน** 380-391
นภารัตน์ โสภากุล, วัลนิกา ฉลากบาง, ปัณฑิตา อินทรักษา

28. **การศึกษาองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารและองค์ประกอบของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน** 392-409
พิสิทธิ์ ฤทธิ์เนติกุล อภิสิทธิ์ สมศรีสุข, บุญมี ก่อบุญ

29. **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** 410-423
ศราวุธ ตาสาโรจน์

30. **รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน** 424-435
มัทนา สุภสวัสดิ์

31. **สมุทรสาคร: ภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดศรีเมือง ตำบลท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร** 436-450
ปณิศา ดาราเย็น, ถนัด ยันต์ทอง, ในตะวัน กำหอม

32. **ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น** 451-463
มลีวรรณ เขียวแข้, พระสุธีวชิรธรรม

33. **การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี** 464-478
เสาวภาคย์ แหลมเพ็ชร

34. **การศึกษาปัจจัยความผูกพันทางด้านอารมณ์ระหว่างเจ้าของสัตว์เลี้ยงกับสัตว์เลี้ยง ปัจจัยด้านการรับรู้สื่อจากชุมชนสื่อสังคมออนไลน์ ผู้ทรงอิทธิพลทางความคิดส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง** 479-492
ภาวินี ภาสะวณิช, กิตตินันท์ พันธุมสุต

วารสารครุศาสตร์ปัญญา
Intellect Education Journal
ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 (กันยายน – ตุลาคม 2568) ISSN: 2822–0218 (Online)
Volume 4, No. 5 (September – October 2025)

บทความประจำฉบับ **หน้า**

35. **การศึกษาสาเหตุและการกำหนดกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาหนี้ด้อยคุณภาพ: กรณีศึกษาธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขา เชียงของ** 493-505
ทวิช ไชยล้อม, ปราณี เอี่ยมละออภักดี

36. **สื่อการเรียนรู้โขนสำหรับคนรุ่นใหม่: การนำเสนอผ่านพหุสัมผัสด้วยขนมอบและคุกกี้โขนกินได้** 506-516
ญาฐณา ภควัตธนโกศล, ไพฑูรย์ เข้มแข็ง, วคิน ศรีสวัสดิ์

37. **การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนเชิงรุก วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี** 517-529
พระใจ ชินสุมโน (บุญชัยมิ่ง), ประยูร แสงใส, สมควร นามสีฐาน

38. **การศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นของแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร** 530-545
ขวัญกมล เครือคำ, ระติกรณ์ นิยมะจันทร์, มีนมาส พรานป่า

39. **การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามุกดาหาร** 546-563
ปริญญา บุญล้อม

40. **แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6** 564-575
มณธิดา ปวงคำ, สุบัน พรเวียง, และมนต์นภัส มโนการณ์

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

The School Administrators' Supervisory Skills and the Effectiveness of Schools under The Nakhon Nayok Primary Educational Service Area Office

Rattanaphorn Phimnaen[1] & Tongluck Boontham[2*]

1 *Faculty of Technical Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi*
2 *Faculty of Technical Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi*
* *Corresponding author. E-mail: tongluck@rmutt.ac.th*

Abstract

The purposes of this research were to examine: 1) the level of school administrators' supervisory skills, 2) the level of effectiveness of schools, and 3) the relationship between the school administrators' supervisory skills and the effectiveness of schools under the Nakhon Nayok Primary Educational Service Area Office. The sample group consisted of 316 teachers from schools under the Nakhon Nayok Primary Educational Service Area Office, selected through stratified random sampling. The research instrument for data collection was a 5-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of .980. The statistical methods used for data analysis included mean, standard deviation, and Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient. The research results revealed that: 1) the overall supervisory skills of administrators were at a high level, 2) the overall effectiveness of schools was also at a high level and 3) there was a high positive correlation (r = .654) between the administrators' supervisory skills and the effectiveness of schools under the Nakhon Nayok Primary Educational Service Area Office with a statistical significance at the .01 level.

Keywords: Supervisory Skills, Effectiveness, Primary Education

Received: 2025-07-22; **Revised:** 2025-08-28; **Accepted:** 2025-09-01

ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

รัตนาภรณ์ พิมพ์แน่น[1] และต้องลักษณ์ บุญธรรม[2*]

1 *คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*

2 *คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*

* *Corresponding author. E-mail: tongluck@rmutt.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก จำนวน 316 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .980 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษา ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก มีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับสูง (r=.654) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ทักษะการนิเทศ, ประสิทธิผล, ประถมศึกษา

บทนำ

ประสิทธิผลและคุณภาพของสถานศึกษา ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญและเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นความท้าทายอย่างยิ่งของผู้บริหารในการขับเคลื่อนการศึกษาให้ครอบคลุมทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนในมิติต่าง ๆ การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะมิได้หมายถึงเพียงผลสัมฤทธิ์หรือความพึงพอใจของผู้เรียนและบุคลากรเท่านั้น แต่ต้องสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในภาพรวม ทั้งในด้านการสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การพัฒนาทัศนคติทางบวกของนักเรียน การเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัว และการจัดการกับปัญหาภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธร สุนทรายุทธ, 2551) และสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลสูงต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างเหมาะสม (Hoy & Miskel, 2008) อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติพบว่าสถานศึกษาหลายแห่งยังไม่สามารถบริหารจัดการให้ครอบคลุมประสิทธิผลในทุกมิติได้ (สุพัตรา ศรีสวัสดิ์, 2561) จึงกลายเป็นโจทย์สำคัญที่ผู้บริหารจำเป็นต้องอาศัยทั้งความรู้ ความสามารถ และภาวะผู้นำในการบริหารจัดการอย่างรอบด้าน อีกทั้งยังมีปัจจัยหลายประการที่เป็นอุปสรรค เช่น ความแตกต่างของนักเรียน การขาดความร่วมมือจากครู การบริหารที่นำไปสู่ความขัดแย้งภายในองค์กรและกับชุมชน ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งประสิทธิผลของสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ 2) ด้านการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติในทางบวก 3) ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา (วชิรวิทย์ บุญสงค์, 2567, อุทัยวรรณ จันทนพันธ์, 2567, ราม เรือนทองดี, 2564, วรรณา ไทยประยูร, 2564, และ Mott, 1972)

หนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการบริหารงานวิชาการคือ “การนิเทศการศึกษา” เป็นเครื่องมือเชิงลึกในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยมุ่งหวังให้ครูผู้สอนสามารถปรับปรุงวิธีการสอน การจัดกิจกรรม และพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การนิเทศจึงไม่ใช่เพียงการตรวจสอบหรือประเมินผลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ การจัดอบรมพัฒนาครู และการสนับสนุนให้ครูมีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การบริหารการศึกษากับการนิเทศการศึกษามีลักษณะเชื่อมโยงและเกื้อหนุนกัน โดยการบริหารเป็นภาพรวม ส่วนการนิเทศคือภาพเชิงลึกที่ช่วยผลักดันให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (สันติ บุญภิรมย์, 2552) ดังนั้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สัมฤทธิ์ผล จำเป็นต้องดำเนินการทั้งสามกระบวนการควบคู่กัน คือ การบริหาร การจัดการเรียนการสอน และการนิเทศการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (เพชรา กิติศรีวรพันธุ์, 2554) ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีทั้งความรู้และทักษะในการนิเทศการศึกษาอย่างรอบด้าน โดย Wiles and Lovell (1967) ได้เสนอทักษะการนิเทศไว้ 5 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านการเป็นผู้นำ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านกระบวนการกลุ่ม ทักษะด้านการบริหารงานบุคคล และทักษะด้านการประเมินผล ทั้งนี้ ทักษะการนิเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครูมากที่สุด คือ ทักษะด้านกระบวนการกลุ่ม รองลงมาคือ ทักษะด้านการเป็นผู้นำ การบริหารงานบุคคล การประเมินผล และมนุษยสัมพันธ์ตามลำดับ (สิทธิเดช ฐานบัญชา, 2558) พบว่า การนิเทศที่มีคุณภาพจะต้องอาศัยทักษะที่หลากหลายและมีความสัมพันธ์กันอย่างบูรณาการในการพัฒนาครูและยกระดับคุณภาพของสถานศึกษา ดังนั้นทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ 2) ทักษะด้านการบริหารการนิเทศ 3) ทักษะการทำงานเป็นทีม 4) ทักษะด้านการประเมินผล (ภัสสรา มูลสา, 2567, ชชล ไชยเทพ, 2566, นฤมล อึ้งเจริญ, 2564 และ Wiles & Lovell, 1983)

จากรายงานผลการปฏิบัติการนิเทศการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ปีการศึกษา 2566 พบว่า โรงเรียนมีการเตรียมความพร้อม และมีรูปแบบจัดการเรียนการสอนตามบริบทและ

ความเหมาะสมของแต่ละสถานศึกษา จากการนิเทศ ติดตาม พบว่าคุณครูมีความต้องการขอรับการนิเทศเกี่ยวกับการทำโครงการเพื่อให้สอดคล้องกับจุดเน้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น การสอนภาษาอังกฤษ การใช้สื่อเทคโนโลยี วิทยาการคำนวณ การสอนแบบโครงงาน การประกันคุณภาพการศึกษา การจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา การอ่านออกเขียนได้ การสอนสะเต็มศึกษา การจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ศึกษานิเทศก์ทุกคนจะต้องนำไปวางแผนในการนิเทศการศึกษาให้เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้โรงเรียนสามารถนำเทคนิควิธีการต่าง ๆ ไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากผลการทดสอบระดับชาติ O-NET ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566 พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ควรพัฒนามากที่สุด ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ ตามลำดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2566 พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ควรพัฒนามากที่สุด ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ ตามลำดับ โดยพิจารณาจากผลต่างคะแนนเฉลี่ยร้อยละของระดับเขตพื้นที่กับระดับประเทศ ส่วนผลการประเมินคุณภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (NT) ปีการศึกษา 2566 พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ควรพัฒนามากที่สุด ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และคณิตศาสตร์ ตามลำดับ อีกทั้งการประเมินด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (RT) ควรพัฒนาในด้านการอ่านออกเสียง และการอ่านรู้เรื่อง ตามลำดับ ตลอดจนสภาพปัญหาและอุปสรรคที่พบจากการนิเทศ ติดตาม มีหลายประเด็นที่ต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือโดยเฉพาะด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายกได้ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการนิเทศการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ของการนิเทศ รูปแบบการนิเทศ วิธีการนิเทศ กำหนดขอบข่าย การนิเทศ ตัวชี้วัด และเป้าหมายการนิเทศ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580) แผนพัฒนาการศึกษาชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายที่เป็นยุทธศาสตร์และจุดเน้นการพัฒนาการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อขับเคลื่อนให้การดำเนินงานของสถานศึกษาสู่เป้าหมายที่กำหนดตามสภาพบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ทั้งนี้คณะศึกษานิเทศก์ได้ร่วมกันวิเคราะห์หาแนวทาง เพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศอย่างเป็นระบบ โดยขับเคลื่อนการนิเทศการศึกษารูปแบบ “STARS Nayok” ด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 5 ร่วม เป็นแนวทางในการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดให้มีคุณภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก, 2567)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก เพื่อเสริมสร้างทักษะการนิเทศผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่ประสิทธิผลของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

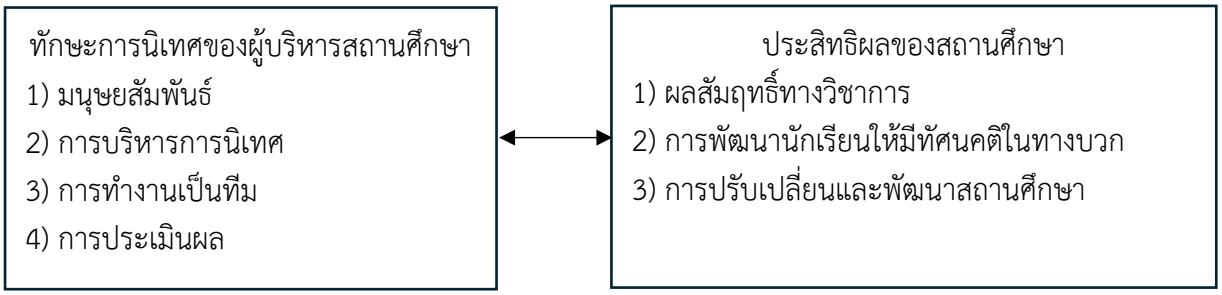
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา (ทิพวรรณ ถาวรโชติ, 2564) เพื่อพัฒนาครูให้มีความเจริญงอกงามในวิชาชีพ และสร้างคุณภาพของผู้เรียนในทุกด้านทั้งร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา (นฤมล อึ้งเจริญ, 2564) การนิเทศยังครอบคลุมถึงการปรับปรุงหลักสูตร การวัดและประเมินผล รวมถึงการจัดกิจกรรมเสริมเพื่อพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน (นฤมล อึ้งเจริญ, 2564) นอกจากนี้ การนิเทศเป็นกระบวนการทำงานที่มีแบบแผนและเป็นขั้นตอน เพื่อช่วยปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (นิตยา แซ่ตั้ง, 2564) และถือเป็นภารกิจสำคัญในการเตรียมความพร้อมและพัฒนาครูให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ (Glickman, 2004) โดยสรุป การนิเทศการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยพัฒนาครูและยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ประสิทธิผลของสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงานของโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ (ขวัญพิชชา มีแก้ว, 2562) ถือเป็นการสะท้อนระดับความสำเร็จของโรงเรียน ทั้งในด้านผลผลิต เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และผลลัพธ์ เช่น ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (ภานุพงษ์ คำภูษา, 2562) นอกจากนี้ ยังครอบคลุมการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (รัตนา เหลืองาม, 2562) Glickman (2004) เน้นว่า สถานศึกษาที่มีประสิทธิผลต้องมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่ามาตรฐาน ในขณะที่ Mott (2003) ได้ชี้ว่า ประสิทธิผลครอบคลุมถึงความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ดี มีทัศนคติเชิงบวก ปรับตัวได้ และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลต้องพัฒนาได้ทั้งด้านวิชาการและด้านคุณภาพชีวิตของผู้เรียนอย่างรอบด้าน

จากแนวคิดดังกล่าวจึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้ ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย มนุษยสัมพันธ์ การบริหารการนิเทศ การทำงานเป็นทีม การประเมินผล และประสิทธิผลของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ การพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติในทางบวก การปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,115 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 กันยายน 2567)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ปีการศึกษา 2567 โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน ±5% (ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก ศรีสุข, 2555) ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกตามอำเภอ หลังจากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนประชากรแต่ละอำเภอ ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทั้งสิ้น จำนวน 316 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามองค์ประกอบและนิยามเชิงปฏิบัติการ โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 2) ด้านการบริหารการนิเทศ 3) ด้านการทำงานเป็นทีม และ 4) ด้านการประเมินผล โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของ Likert (1993)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ 2) ด้านการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติในทางบวก และ 3) ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของ Likert (1993)

ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Index of item-objective congruence: IOC) มีค่าระหว่าง 0.8 - 1.00 และหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์แอลฟาของ Cronbach (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น .980

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โดยใช้สถิติ ดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

3. วิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

4. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทักษะการนิเทศของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา ว่ามีความสัมพันธ์กันไปทิศทางใด และมีความสัมพันธ์กันมากน้อยด้วยค่า Correlation โดยกำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.41, *S.D.*=0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X}$=4.44, *S.D.*=0.63) รองลงมาคือ ด้านการบริหารการนิเทศ ($\bar{X}$=4.42, *S.D.*=0.61) และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X}$=4.38, *S.D.*=0.65) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

n = 316

ที่	ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา	ค่าสถิติ		การแปลความหมาย
		$\bar{X}$	*S.D.*	
1.	ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.38	0.65	มาก
2.	ด้านการบริหารการนิเทศ	4.42	0.61	มาก
3.	ด้านการทำงานเป็นทีม	4.44	0.63	มาก
4.	ด้านการประเมินผล	4.40	0.66	มาก
	รวม	4.41	0.60	มาก

2. ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.44, *S.D.*=0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยด้านมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{X}$=4.54, *S.D.*=0.51) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติในทางบวก ($\bar{X}$=4.53, *S.D.*=0.50) และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ($\bar{X}$=4.24, *S.D.*=0.49) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

n = 316

ที่	ประสิทธิผลของสถานศึกษา	ค่าสถิติ		การแปลความหมาย
		$\bar{x}$	*S.D.*	
1.	ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ	4.24	0.49	มาก
2.	ด้านการพัฒนานักเรียนทัศนคติทางบวก	4.53	0.50	มากที่สุด
3.	ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา	4.54	0.51	มากที่สุด
	รวม	4.44	0.43	มาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ในระดับสูง (r=.654) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกทุกคู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .431 ถึง .685 เมื่อพิจารณาคู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด 3 อันดับแรก เรียงตามลำดับ คือ 1) ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา (r=.685) 2) ด้านการทำงานเป็นทีมกับด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา (r=.673) และ 3) ด้านการบริหารการนิเทศกับด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา (r=.667) ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา	ประสิทธิผลของสถานศึกษา				
	ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ	การพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติในทางบวก	การปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา	ประสิทธิผลของสถานศึกษา	ระดับความสัมพันธ์
ด้านมนุษยสัมพันธ์	.447**	.431**	.566**	.560**	ปานกลาง
ด้านการบริหารการนิเทศ	.502**	.527**	.667**	.643**	สูง
ด้านการทำงานเป็นทีม	.475**	.480**	.673**	.628**	สูง
ด้านการประเมินผล	.475**	.479 **	.664**	.623**	สูง
ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา	.506**	.512**	.685**	.654**	สูง

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายปลการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของผู้บริหารในการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วม

ในการวางแผน ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และติดตามการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีการใช้เกณฑ์ที่ชัดเจนในการประเมินผลการสอน เลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสม และนำผลการประเมินไปพัฒนาครูเป็นรายบุคคล ทั้งยังมีความเป็นมิตร ปรับตัวได้ดี และสามารถแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม จิญาพัชญ์ แก้มทอง (2567) พบว่า ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือครู พัฒนาทักษะทางวิชาชีพ สนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน และส่งเสริมการทำงานกลุ่มในโรงเรียน เช่นเดียวกับสิทธิเดช ฐานบัญชา (2558) ผู้บริหารมีทักษะการนิเทศในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการประเมินผลที่มีการเก็บหลักฐานเป็นระบบ ใช้วิธีประเมินหลากหลาย และนำผลประเมินไปใช้ปรับปรุงการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม แสดงถึงการพัฒนาทักษะการนิเทศของผู้บริหาร อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

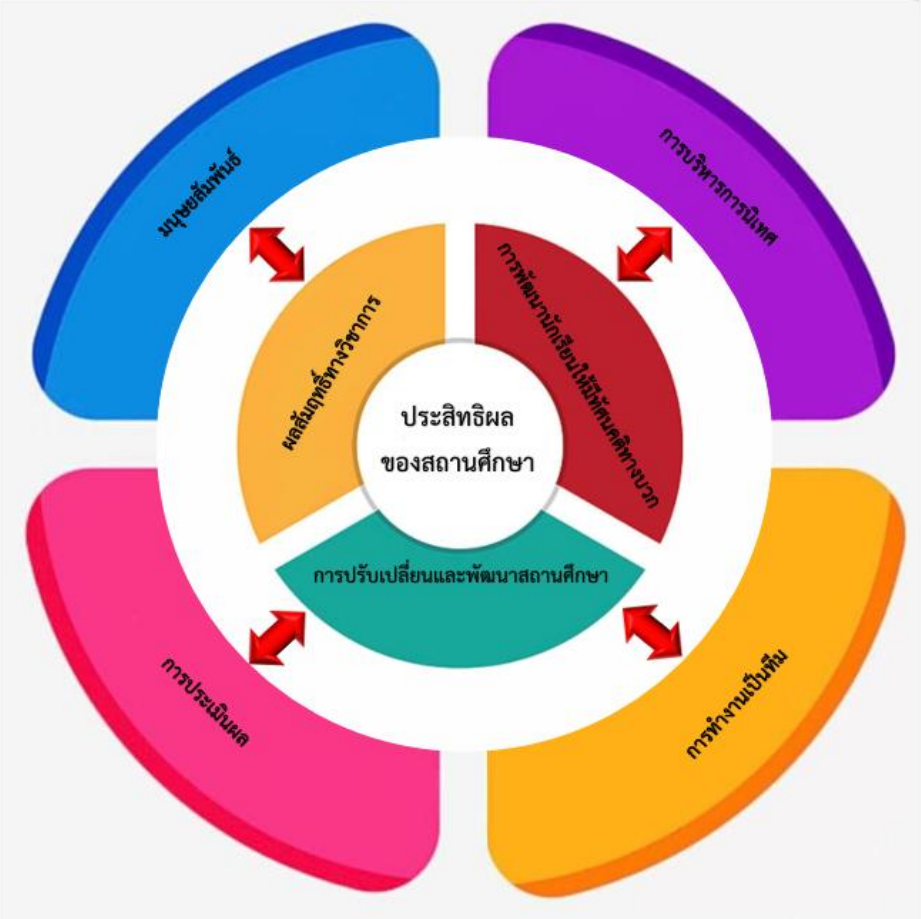
2. ประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตของนักเรียนที่มีสุขภาวะทางร่างกายและจิตใจในระดับดี สามารถยอมรับความแตกต่างและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ครูมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมค่านิยมที่ดี เช่น การเคารพสิทธิผู้อื่น การทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างวินัยในตนเอง โดยเฉพาะการส่งเสริมให้นักเรียนมาเรียนอย่างสม่ำเสมอและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน นอกจากนี้ยังมีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ ขณะเดียวกันผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและชุมชน ทำให้การจัดการศึกษาเชื่อมโยงกับชีวิตจริง และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุทิน สุขกาย (2562) พบว่าผู้บริหารซึ่งมีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารและได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง จะสามารถนำพาสถานศึกษาไปสู่ความมีประสิทธิผลได้อย่างมั่นคง

3. ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีทักษะการนิเทศที่ดีสามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการนิเทศช่วยให้ครูตระหนักถึงเป้าหมาย เกิดการมีส่วนร่วม และเข้าใจทิศทางการพัฒนา ทักษะการนิเทศด้านการทำงานเป็นทีมและการบริหารการนิเทศก็มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิผลสถานศึกษา เห็นว่าการส่งเสริมทักษะการนิเทศด้านการทำงานร่วมกัน และการมีระบบนิเทศที่ชัดเจน ช่วยให้เกิดการบริหารจัดการเชิงระบบที่ใช้ข้อมูลเพื่อการพัฒนาอย่างแท้จริง ขณะที่ด้านที่มีความสัมพันธ์อันดับสุดท้าย คือ ทักษะการนิเทศด้านมนุษยสัมพันธ์กับการพัฒนาทัศนคติเชิงบวกของนักเรียน ซึ่งอาจต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ครูที่ปรึกษา ระบบแนะแนว หรือการเรียนรู้แบบ Active Learning ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของเปรมธิดาภา สารพล (2567) และดารุณี บุตรพรม (2559) ที่พบว่าการนิเทศภายในและบทบาทการนิเทศของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ โดยบทบาทการนิเทศถือเป็นสมรรถนะสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการบริหารจัดการให้เป็นไปตามมาตรฐานและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยเฉพาะประสิทธิผลของสถานศึกษาในด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารที่มีทักษะการนิเทศด้านการทำงานเป็นทีม การบริหารการนิเทศ การประเมินผล และมนุษยสัมพันธ์ จะสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาครูและระบบการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทักษะการนิเทศด้านการทำงานเป็นทีมโดดเด่นที่สุด ช่วยให้เกิดความร่วมมือ ความคิดสร้างสรรค์ และ

วัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทักษะการนิเทศด้านการบริหารการนิเทศช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีทิศทางเป็นระบบ และตรงตามเป้าหมาย ขณะที่ทักษะการนิเทศด้านการประเมินผลส่งเสริมการพัฒนาครูอย่างเฉพาะเจาะจงจากข้อมูลจริง ส่วนทักษะการนิเทศด้านมนุษยสัมพันธ์แม้มีความสำคัญในการสร้างบรรยากาศทำงานที่ดี แต่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาด้านการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติในทางบวกในระดับน้อยกว่าด้านอื่น ด้านประสิทธิผลของสถานศึกษาด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา รวมถึงด้านการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติในทางบวกอยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมาคือด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ปัจจัยสำคัญคือบทบาทของครูและการสนับสนุนจากผู้บริหารในเชิงวิชาการ สะท้อนว่า “การนิเทศภายในที่มีคุณภาพ” คือกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ดังแสดงในภาพที่ 2



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ผู้วิจัยขอเสนอแนะผลการวิจัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก มีทักษะการนิเทศด้านการทำงานเป็นทีมและด้านการบริหารการนิเทศอยู่ในระดับสูง โดยสามารถสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมระหว่างครู บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผ่านการสื่อสารอย่างเปิดเผย การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน

และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การนิเทศมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ควรส่งเสริมทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์เพิ่มเติม เช่น การเข้าใจผู้อื่น การจูงใจ การประสานงาน และการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งจะช่วยสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ และบรรยากาศการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ในสถานศึกษา

2. สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก มีประสิทธิผลของสถานศึกษาด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาอยู่ในระดับสูง โดยสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และนโยบายทางการศึกษา อีกทั้งยังมีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการและสามารถประยุกต์แนวคิดใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน โดยเฉพาะด้านความรู้พื้นฐาน เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่านรู้เรื่อง ยังเป็นจุดที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างจริงจัง ดังนั้น สถานศึกษาควรเน้นการวิเคราะห์ผลการเรียนของผู้เรียน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาครูผ่านการนิเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายหลักสูตรและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

3. ทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีทักษะการนิเทศที่ดีจะสามารถพัฒนาและปรับปรุงสถานศึกษาให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะการนิเทศของผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง เช่น การวางแผนการนิเทศ การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การให้ข้อเสนอแนะอย่างมีประสิทธิภาพ และการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังพบว่า ทักษะการนิเทศด้านการทำงานเป็นทีมและด้านการบริหารการนิเทศมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการพัฒนาสถานศึกษาเช่นกัน จึงควรส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการมีส่วนร่วม การร่วมวางแผน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเสริมบทบาทผู้นำของผู้บริหารในการสร้างแรงบันดาลใจแก่ทีมงาน อย่างไรก็ตาม ทักษะการนิเทศด้านมนุษยสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติในทางบวกของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนว่าความเป็นมิตรเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ จำเป็นต้องควบคู่ไปกับทักษะอื่น เช่น การแนะแนว การสร้างแรงจูงใจ และการจัดกิจกรรมหรือสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดอื่น ๆ

2. ควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพหรือวิธีผสมผสาน (Mixed Methods Research) เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบ วิธีการนิเทศ กับการพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษาได้อย่างครอบคลุมและรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

กฤตเมธ เกิดบ้านเป้า. (2566). ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5. *วารสารวิชาการศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 11*(1), 1-13.

กฤษกร บัวขวา, อำนาจ ชนะวงศ์ และจิราพร วิชระโภชน์. (2566). ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5. *วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 15*(1), 132-147.

จีญาพัชญ์ แก้มทอง. (2567). *การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นการศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จุฑารัตน์ นิรันดร. (2567). ภาวะผู้นำทางวิชาการกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 6*(2), 553-562.

ชชล ไชยเทพ. (2566). *ทักษะการนิเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ดารุณี บุตรพรม. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการนิเทศของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 อำเภอธัญบุรี.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ธร สุนทรายุทธ. (2551). *ทฤษฎีองค์กรและพฤติกรรม หลักการ ทฤษฎี การวิจัย และการปฏิบัติทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์ จำกัด.

นฤมล อึ้งเจริญ. (2564). *ทักษะการนิเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวิริยาสาส์น.

เปรมธิดาภา สารพล. (2567). *ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองสระบุรี.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

เพชรา กิติศรีวรพันธุ์. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. นครพนม: มหาวิทยาลัยนครพนม.

ภัสสรา มูลสา. (2567). การวิเคราะห์องคประกอบทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 18*(3), 101-118.

ราม เรือนทองดี (2563). *การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3.* วิทยานิพนธปริญญามหาบัณฑิต. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

วชิรวิทย์ บุญสงค์. (2567). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. ชัยภูมิ: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

วรรณา ไทยประยูร. (2564). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก ศรีสุข. (2555). *การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สันติ บุญภิรมย์. (2552). *หลักการบริหารการศึกษา.* กรุงเทพฯ: บุ๊ค พอยท์.

สิทธิเดช ฐานบัญชา. (2558). *ทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

สุทิน สุขกาย. (2562). *การศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สุพัตรา ศรีสวัสดิ์. (2561). ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 14(1), 22-30.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก. (2567). *แผนปฏิบัติการนิเทศการศึกษา.* กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก.

อรชุมา ด้วงช้าง. (2566). รูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 8*(4), 321-342.

อุทัยวรรณ จันทนพันธ์. (2567). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเวลาของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Aileen Asis Villanueva, Sandi Sanchez Disu & Kim Fe Pauleen Asis Villanueva (2021). Assessing the School Heads Leadership in the Towns of Nueva Ecija, Philippines: Inter-Relationship of Supervisory Skills, Interpersonal Skills and Leadership Skills**.** *Open Access Library Journal, 8*, 1-15.

Hoy, W.K., & Miskel, C.G. (2005). *Educational Administration: Theory, Research, and Practice*. New York: McGraw-H.

Hoy, W.K., & Miskel, C.G. (2008). *Educational administration: Theory, Research, and Practice* (8th ed). New York : McGraw-Hill.

Likert, R. (1993). *A Technique for The Measurement of Attitude.* Chicago: Read MCNally.

Lorna A. Quiatzon & David R. Perez. (2023). Supervisory Skills and Governance in Public Secondary Schools in the Divisions of Puerto Princesa City and Palawan. *Psychology and education: a multidisciplinary journal, 10*, 1095-1103.

Mott, R. M. (1972). *Organizational Effectiveness*. Santa Monica, CA: Good Year.

Niyi Jacob Ogunode. (2003). Supervision and Supervisory Skills for School Administrators**.** *Journal of Research in Innovative Teaching and Inclusive Learning, 1*(3), 33-41.

Wiles & Lovell. (1983). *Supervision for BetterSchools.* New York: Prentice-Hall.

Wiles, K. & Lovell, J. T. (1967). *Supervisory for better schools.* (3rd ed.). Englewood Cliffs, N.J.: Prentice - Hall.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Design Approaches to Teaching Sequences by Pre-service Mathematics Teachers in Open Approach Classrooms

Weerasuk Kanauan[1*]

1 Department of Mathematics, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University
** Corresponding author. E-mail: weerasuk.k@ubru.ac.th*

Abstract

This qualitative study aimed to analyze the teaching sequence design approaches in mathematics classrooms that implemented the Open Approach. The participants were four fourth-year pre-service teachers from Department of Mathematics, Faculty of Education. Data were collected through participant observation, in-depth interviews, video recordings, and document analysis. The data were analyzed using content analysis based on the concept of Kyozai Kenkyu and validated through methodological triangulation. The design by pre-service teachers revealed two levels of practice: 1) At the unit level, the process began with analyzing the content outlined in the textbook's table of contents, followed by understanding the problem tasks and continuously solving them. Subsequently, a sequence of problem-based situations was designed for use within the learning unit. 2) At the lesson level, the process began with designing problem situations accompanied by well-defined tasks. Pre-service teachers anticipated students' ideas and responses, analyzed conceptual connections across lessons, and designed learning activities in four phases: (1) presenting a problem situation that connects to students' prior experiences, (2) allowing students to engage in self-directed problem solving, (3) facilitating whole-class discussions to share and expand ideas through the use of guiding questions and instructional materials, and (4) summarizing the lesson by linking concepts and utilizing supportive materials. Finally, observation points were established with a focus on students' responses to the problem situation during the lesson.

Keywords: Teaching Sequence, Three-digit addition, Kyozai Kenkyu, Flow of Lesson, Lesson Study, Open Approach

Received: 2025-07-22; **Revised:** 2025-08-28; **Accepted:** 2025-10-12

วารสารครุศาสตร์ปัญญา ปีที่ 4 ฉบับที่ 5
(กันยายน–ตุลาคม 2568) ISSN: 2822-0218 (Online)

แนวทางการออกแบบลำดับการสอนของนักศึกษาครูในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้วิธีการแบบเปิด

วีระศักดิ์ แก่นอ้วน[1*]

1 *สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*

* *Corresponding author. E-mail: weerasuk.k@ubru.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์แนวทางการออกแบบลำดับการสอนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้วิธีการแบบเปิด กลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษาครูชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จำนวน 4 คน เก็บข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การบันทึกวีดิทัศน์ และการวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวคิดเคียวไซเคงคิวและตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการออกแบบลำดับการสอนของนักศึกษาครูแบ่งเป็น 2 ระดับของการปฏิบัติ ได้แก่ 1) ระดับหน่วยการเรียนรู้ เริ่มจากการวิเคราะห์สาระจากสารบัญของหนังสือเรียน ทำความเข้าใจโจทย์ปัญหาแล้วลงมือแก้โจทย์เหล่านั้นอย่างต่อเนื่อง จากนั้นจึงกำหนดลำดับของสถานการณ์ปัญหาที่จะใช้ในหน่วยการเรียนรู้นั้น 2) ระดับบทเรียน เริ่มจากการกำหนดสถานการณ์ปัญหาพร้อมคำสั่งที่ชัดเจน คาดการณ์แนวคิดและการตอบสนองของนักเรียน วิเคราะห์ความเชื่อมโยงของแนวคิดระหว่างบทเรียน และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เป็นช่วงตาม 4 ขั้นตอน ได้แก่ การนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของนักเรียน การออกแบบให้นักเรียนได้แก้ปัญหาด้วยตนเอง การอภิปรายแนวคิดร่วมกันทั้งชั้นเรียนโดยใช้คำถามและสื่อเสริมเพื่อขยายแนวคิด และการสรุปบทเรียนโดยเชื่อมโยงแนวคิดประกอบการใช้สื่อเสริม จากนั้น กำหนดประเด็นสังเกตในชั้นเรียนโดยมุ่งเน้นไปที่การตอบสนองของนักเรียนต่อสถานการณ์ปัญหา

คำสำคัญ: ลำดับการสอน, การบวกเลขสามหลัก, เคียวไซเคงคิว, ลำดับของบทเรียน, การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

บทนำ

การพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลให้นักวิจัยด้านคณิตศาสตรศึกษาให้ความสำคัญกับการออกแบบชั้นเรียนที่เน้นการแก้ปัญหา (Thornton et al., 2023; Inprasitha, 2022; Isoda & Katagiri, 2012) แนวคิดนี้ สอดคล้องกับชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด (Open Approach) ที่ครูเป็นผู้ออกแบบสถานการณ์ปัญหาเพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหาด้วยตนเอง (Inprasitha, 2011) อย่างไรก็ตาม การสร้างชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนอย่างแท้จริง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของโจทย์หรือสถานการณ์ปัญหาเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องพิจารณาลำดับของการสอนในชั้นเรียนควบคู่กันด้วย ซึ่งครูจำเป็นต้องวางแผนล่วงหน้าอย่างรอบคอบ

การออกแบบลำดับการสอนมีรายละเอียดที่ไม่ใช่เพียงการเรียงลำดับปัญหาอย่างต่อเนื่องเท่านั้น แต่เป็นออกแบบกระบวนการสร้างความหมายทางคณิตศาสตร์ที่สอดประสานและเชื่อมโยงกันตลอดบทเรียน (Fujii, 2016) นักวิจัยด้านคณิตศาสตรศึกษาส่วนหนึ่งได้ศึกษาการออกแบบลำดับการสอนผ่านแนวคิดเคียวไซเคงคิว (Kyozaikenkyu) ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในวัฒนธรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) ของญี่ปุ่น โดยเน้นการศึกษาสื่อและเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง การคาดการณ์แนวคิดของนักเรียนและการร้อยเรียงสถานการณ์ปัญหาให้สอดคล้องกับพัฒนาการของนักเรียน การดำเนินการดังกล่าวถือเป็นความเชี่ยวชาญด้านวิชาชีพของครูด้วย (Shinno & Mizoguchi, 2021; ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2561)

แม้จะมีความพยายามส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูคณิตศาสตร์เพื่อให้มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาชีพมาอย่างต่อเนื่อง แต่ผลลัพธ์ด้านความเชี่ยวชาญในด้านจัดการเรียนรู้ของครูไทยยังไม่ปรากฏอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะด้านการออกแบบลำดับการสอนและสถานการณ์ปัญหา ซึ่งสะท้อนจากผลการประเมินในระดับนานาชาติที่ยังมีแนวโน้มต่ำกว่าหลายประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561; ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2561) จากสถานการณ์ดังกล่าว การพัฒนาครูอย่างยั่งยืนควรเริ่มตั้งแต่โปรแกรมการฝึกหัดครู โดยเฉพาะช่วงปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นช่วงสำคัญในการวางรากฐานความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาบริบทของนักศึกษาครูในช่วงเปลี่ยนผ่านจากบทบาทผู้เรียนสู่การเป็นผู้สอน ซึ่งเป็นช่วงที่สะท้อนการประยุกต์ใช้ความรู้ทางทฤษฎีสู่การปฏิบัติการจัดการเรียนในชั้นเรียนจริง

การวิจัยนี้ดำเนินการในบริบทการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาครู สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยผู้วิจัยออกแบบแนวทางการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาโดยอิงแนวคิดการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดตาม Inprasitha (2011) ซึ่งการศึกษาชั้นเรียนเป็นแนวทางสำหรับการทำงานร่วมกันของนักศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบลำดับการสอนอย่างเป็นระบบ แม้นักศึกษาครูจะได้รับการเรียนรู้แนวคิดดังกล่าวในรายวิชาในหลักสูตร แต่เมื่อเข้าสู่บริบทการปฏิบัติจริงยังประสบความยุ่งยากในการเริ่มต้นออกแบบการจัดการเรียนรู้ และขาดความชัดเจนในแนวทางปฏิบัติร่วมกัน สะท้อนช่องว่างระหว่างความรู้เชิงทฤษฎีกับการนำไปใช้จริง ผลการศึกษานี้จึงมุ่งเสนอแนวทางการออกแบบลำดับการสอนในบริบทชั้นเรียนที่ชั้นเรียนการแก้ปัญหาด้วยวิธีการแบบเปิด โดยศึกษาในหัวข้อการสอนการบวกเลขสามหลัก ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรผลิตครู และเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูคณิตศาสตร์ได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวทางการออกแบบลำดับการสอนของนักศึกษาครูในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้วิธีการแบบเปิด

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด การศึกษาชั้นเรียนเป็นวัฒนธรรมการพัฒนาวิชาชีพครูมีการนำไปใช้ทั้งระบบการผลิตและพัฒนาครูมีต้นกำเนิดแนวคิดจากญี่ปุ่น โดยขั้นตอนของการศึกษาชั้นเรียนอาจแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ (Inprasitha, 2011; Stigler & Hiebert, 1999) การศึกษาชั้นเรียนในบริบทประเทศไทยเน้นการทำงานร่วมกันของครูในการวางแผนการสอน สังเกตชั้นเรียนและสะท้อนผลการเรียนรู้ในรูปแบบวงจรรายสัปดาห์ โดยดำเนินการควบคู่กับ วิธีการแบบเปิด ซึ่งริเริ่มโดย ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2557) วิธีการนี้มุ่งพัฒนาทักษะการคิดผ่าน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) นำเสนอสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด 2) นักเรียนแก้ปัญหาและเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) อภิปรายและเปรียบเทียบแนวคิดร่วมกันทั้งชั้นเรียน และ4) สรุปโดยเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน

แนวคิดเคียวไซเคงคิว เป็นกระบวนการศึกษา สถานการณ์ปัญหา การสอน สื่อการเรียนรู้และเนื้อหาหลักสูตรร่วมกัน ที่ช่วยให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาเพื่อบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ ถือเป็นวิถีปฏิบัติการสอนของครูญี่ปุ่น (Shinno & Mizoguchi, 2021) การวิจัยนี้ แนวคิดเคียวไซเคงคิวนำมาใช้ร่วมกับกรอบการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด ตามแนวทางของ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2561) ซึ่งเสนอการออกแบบการสอนที่เน้นการบูรณาการอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) การคาดการณ์แนวคิดของนักเรียนและการแยกแยะแนวคิดของครูและนักเรียน 2) การออกแบบสถานการณ์ปัญหาและสื่อการสอนให้สอดคล้องกับแนวคิดของผู้เรียน 3) การเชื่อมโยงแนวคิดเดิมเพื่อใช้แก้ปัญหา และ 4) การกำหนดจุดสังเกตแนวคิดของนักเรียน มีงานวิจัยสนับสนุนคุณค่าของเคียวไซเคงคิวในการออกแบบบทเรียนและพัฒนาการสอน เช่น Shinno & Mizoguchi (2021) พบว่า ครูญี่ปุ่นปรับหนังสือเรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจคณิตศาสตร์และพัฒนาวิธีสอนด้วย ส่วน Melville และ Corey (2021) ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า การปรับและสร้างกิจกรรมใหม่ตามเป้าหมายหลักสูตรช่วยพัฒนาทักษะการสอนและความสามารถในการปรับใช้ในบริบทต่าง ๆ ขณะที่งานวิจัยในไทยโดย ไกรวุฒิ เทศประสิทธิ์ และนฤมล ช่างศรี (2566) ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์โพรโทคอล พบว่า การใช้เคียวไซเคงคิวช่วยพัฒนาการคิดของนักเรียนและยกระดับการออกแบบแผนการสอนของครูระดับประถมศึกษาได้

แนวคิดเกี่ยวกับลำดับของบทเรียน การออกแบบลำดับของบทเรียนในครั้งนี้มีพื้นฐานจากแนวคิดด้านพัฒนาการทางปัญญาของผู้เรียน โดยเน้นการเปลี่ยนผ่านจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมไปสู่ความเข้าใจเชิงนามธรรม อ้างอิงจากแนวคิดของ Tall (2004) ซึ่งแบ่งพัฒนาการทางคณิตศาสตร์ออกเป็นสามโลกที่สัมพันธ์กัน ได้แก่ 1) โลกแห่งประสบการณ์และการรับรู้ 2) โลกของสัญลักษณ์และกระบวนการที่ยืดหยุ่น ซึ่งใช้สัญลักษณ์ในการคิดและสื่อความหมาย และ 3) โลกของระบบนิยามและการพิสูจน์ เน้นการใช้เหตุผลเชิงนามธรรมผ่านนิยาม สัจพจน์และการพิสูจน์ กรอบแนวคิดนั้นสะท้อนถึงความจำเป็นในการออกแบบบทเรียนที่มีโครงสร้างชัดเจนและส่งเสริมความเข้าใจอย่างเป็นลำดับขั้น (Intaros & Inprasitha, 2019; เจนสมุทร แสงพันธ์ & พีระกฤตย์ กันไชยศักดิ์, 2560) ในการวิจัยนี้ การออกแบบลำดับการสอนดำเนินการภายใต้บริบทของวิธีการแบบเปิด จึงอ้างอิงกรอบของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2561) ซึ่งเริ่มจากการแสดงแทนโลกจริงของนักเรียน การแสดงแทนด้วยสื่อกึ่งรูปธรรม และการแสดงแทนโลกคณิตศาสตร์ โดยคำนึงถึงแนวคิดเฉพาะบุคคลของนักเรียนเป็นสำคัญ

จากการศึกษาหลักการและแนวคิดตามที่กล่าวมา ผู้วิจัยนำแนวคิดการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดมาเป็นแนวคิดในการออกแบบรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สำหรับการพัฒนาทักษะออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาได้ผสานแนวคิดเคียวไซเคงคิวและลำดับของบทเรียนที่มีการเชื่อมโยงกันเป็นแนวทางการออกแบบลำดับการสอน สู่การวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติของนักศึกษาครูในบริบทการปฏิบัติการสอนที่ผู้วิจัยวางแนวทางไว้ด้วยกระบวนการศึกษาชั้นเรียน ดำเนินการวิจัยนี้โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 4 คน คัดเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์คือ 1) ยินดีเข้าร่วมการวิจัย 2) ปฏิบัติการสอนในรายวิชาคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 3 และเป็นสมาชิกทีมศึกษาชั้นเรียน 3) มีความพร้อมในการทำวิจัยร่วมกับผู้วิจัยตลอดช่วงเวลาเก็บข้อมูล และ 4) ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่ยินดีรับนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด นอกจากนี้ ได้กำหนดเงื่อนไขการถอนตัวจากการวิจัยไว้ล่วงหน้า ได้แก่ 1) การถอนตัวกลางคันหรือไม่สามารถร่วมวิจัยจนเสร็จสิ้น โดยไม่ส่งผลต่อสถานะทางการศึกษา และ 2) ไม่สามารถดำเนินงานได้ตามกรอบเวลาที่กำหนด การเลือกกลุ่มเป้าหมายขนาดเล็กสะท้อนแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งวิเคราะห์การออกแบบลำดับการสอนอย่างลึกซึ้งในบริบทเฉพาะ โดยเน้นคุณภาพของข้อมูลมากกว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยดำเนินภายใต้หลักจริยธรรม โดยได้รับความยินยอมจากทุกฝ่ายและรักษาความลับของข้อมูล ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายได้รับการเตรียมความพร้อมตามกรอบแนวคิดและปฏิบัติการสอนตามแผนที่ผู้วิจัยออกแบบในโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นเวลา 4 สัปดาห์ พร้อมรับการนิเทศและคำปรึกษา ตลอดกระบวนการ กลุ่มเป้าหมายปฏิบัติร่วมกันในทีมศึกษาชั้นเรียน ได้ออกแบบลำดับการสอนผ่านการระดมความคิดและวิเคราะห์ร่วมกัน ข้อมูลที่ได้จึงสะท้อนการปฏิบัติจริงของกลุ่มเป้าหมายทุกคน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้ศึกษาแนวทางการออกแบบลำดับการสอนกรณีการบวกเลขสามหลักโดยใช้เนื้อหาจากหนังสือเรียนคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เล่มที่ 1 ของสำนักพิมพ์ Gakko Tosho ซึ่งเป็นหนังสือเรียนที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหา (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ และคณะ, 2553) อีกทั้งยังมีความเหมาะสมกับบริบทการวิจัยในครั้งนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบ่งช่วงการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาบริบทการปฏิบัติการสอน ผู้วิจัยฝังตัวในบริบทด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม จากนั้น ประชุมร่วมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการออกแบบลำดับการสอนตามแนวคิดเคียวไซเคงคิว

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยสังเกตอย่างมีส่วนร่วมเพื่อวิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติผ่านกระบวนการศึกษาชั้นเรียนดำเนินการเป็นวงจรรายสัปดาห์ 3 วงจร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวามข้อมูล โดยใช้วิธีการหลากหลาย ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การบันทึกภาพนิ่ง การบันทึกวีดิทัศน์ และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือเรียนคณิตศาสตร์ แผนการสอน และหลักฐานการใช้กระดานดำ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัย เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบบันทึกภาคสนาม 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 3) แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยโดยนำเสนอเครื่องมือวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปใช้

การวิเคราะห์ และการนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) มีขั้นตอน ดังนี้

1. รวบรวมและจัดการข้อมูลเชิงคุณภาพที่ประกอบด้วยภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง และเสียง

2. ถอดเสียงจากวีดิทัศน์และเทปบันทึกเป็นข้อความในรูปแบบโพรโทคอล จากนั้นวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อจัดกลุ่มข้อความที่เกี่ยวข้อง และกำหนดรหัสเพื่อจำแนกประเด็นการสนทนา

3. วิเคราะห์เนื้อหาจากโพรโทคอลตามประเด็นที่เกี่ยวกับการออกแบบลำดับการสอนการบวกเลขสามหลัก จากนั้นเลือกโพรโทคอลที่เป็นตัวแทนของแต่ละประเด็น มาวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวคิดการออกแบบการสอนตามเคียวไซเคงคิวของ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2561)

4. นำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ โดยอธิบายรายละเอียดปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากของข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์โพรโทคอลและตรวจสอบข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล โดยมีกระบวนการดังนี้

4.1 เปรียบเทียบข้อมูลข้ามวิธีการเก็บรวบรวม ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสาร ถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน นักวิจัยเปรียบเทียบข้อมูลในประเด็นเดียวกัน

4.2 หาความสอดคล้องหรือความขัดแย้งในกรณีที่ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มีความสอดคล้อง ข้อมูลนี้จะได้รับการยืนยันว่ามีความน่าเชื่อถือ หากพบความขัดแย้ง นักวิจัยจะกลับไปตรวจสอบเพิ่มเติม

4.3 การสรุปและยืนยันข้อมูล ข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบสามเส้าจะถูกจัดกลุ่มตามประเด็นสำคัญและนำมาวิเคราะห์เชิงลึก จากนั้นสรุปแนวทางการออกแบบลำดับการสอนของนักศึกษาครูในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้วิธีการแบบเปิด

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

แนวทางการออกแบบลำดับการสอนของนักศึกษาครูในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้วิธีการแบบเปิดภายใต้กระบวนการศึกษาชั้นเรียนและเคียวไซเคงคิว ดำเนินการเป็นทีมโดยร่วมมือกันออกแบบการสอน สังเกตการสอนและสะท้อนผลการสอนร่วมกัน พบว่า แนวทางการออกแบบลำดับการสอนของนักศึกษาครูแบ่งเป็น 2 ระดับของการปฏิบัติ มีรายละเอียดดังนี้

1. ระดับหน่วยการเรียนรู้ เป็นการกำหนดการสอนเพื่อระบุรายละเอียดโครงสร้างของหน่วยการเรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจภาพรวมของการสอนและกำหนดขอบเขตของสาระ หัวข้อและสาระสำคัญของบทเรียนให้สอดคล้องกัน สรุปแนวทางการปฏิบัติดังนี้

1.1 เริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจขอบเขตการสอนและการเรียงลำดับหัวข้อ จากการวิเคราะห์สารบัญของหนังสือเรียน มีการวิเคราะห์หัวข้อที่จะสอนและการเรียงลำดับของหัวข้อ

1.2 การวิเคราะห์สาระสำคัญของสถานการณ์ปัญหาในหนังสือเรียนเริ่มจากการแก้โจทย์ปัญหาอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งหน่วยการเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์เครื่องมือหรือวิธีการที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ในแต่ละโจทย์ รวมถึงการวิเคราะห์ภาพสื่อการเรียนรู้และเปรียบเทียบความแตกต่างของแต่ละ สถานการณ์ปัญหา จากนั้นทำการวิเคราะห์เครื่องมือที่นักเรียนจะใช้แก้ปัญหา รวมถึงเครื่องมือใหม่ที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ พร้อมทั้งประเมินการนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาอื่นต่อไป

1.3 การวิเคราะห์การจัดลำดับสถานการณ์ปัญหาในแต่ละหน้าของหนังสือเรียน เพื่อทำความเข้าใจเหตุผลของการจัดลำดับสถานการณ์ปัญหาและหาความเชื่อมโยงระหว่างวิธีการที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ตลอดหน่วยการเรียนรู้

1.4 กำหนดจำนวนคาบเรียนของหน่วยการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า เพื่อนำไปสู่การออกแบบสถานการณ์ปัญหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไป

จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการวิเคราะห์เอกสาร พบว่า มีการวางโครงสร้างหน่วยการเรียนรู้เรื่องการบวกเลขสามหลัก จำนวน 7 สถานการณ์ปัญหา ได้แก่ (1) 215+143 (2) การเติมตัวเลขในช่องว่างเพื่อสร้างปัญหาการบวก (3) 238+546 (4) 174+256 (5) 248+187 (6) 537+167 และ (7) 865+746 ทั้งนี้ มีการอภิปรายความแตกต่างและความเชื่อมโยงระหว่างโจทย์ปัญหา และการอภิปรายเหตุผลของกำหนดลำดับโจทย์ปัญหา ได้แก่ การเรียงลำดับจากโจทย์ปัญหาแบบไม่มีการทดไปสู่แบบมีการทด การเรียงลำดับจากจำนวนครั้งการทด จากไม่มีการทด มีการทดหนึ่งครั้ง สองครั้ง ไปสู่การทดสามครั้ง และเรียงลำดับจากผลลัพธ์ที่เป็นเลขสามหลักไปสู่ผลลัพธ์ที่เป็นสี่หลัก

2. ระดับบทเรียน เป็นการกำหนดลำดับการสอนของบทเรียนโดยกระบวนการออกแบบลำดับการสอนในระดับบทเรียน พบว่า เริ่มจากการวิเคราะห์เนื้อหาในหน้าหนังสือเรียนอย่างละเอียด เพื่อกำหนดร่างสถานการณ์ปัญหาในรูปของคำสั่ง นำไปสู่การคาดการณ์แนวคิดของนักเรียน โดยกลุ่มของนักศึกษา ได้อภิปรายโครงสร้างการนำเสนอเนื้อหาใน 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การวิเคราะห์ภาพประกอบ ภาพสื่อ ข้อความสถานการณ์ปัญหา และสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ (2) การวิเคราะห์ลำดับการนำเสนอ ซึ่งจัดเป็น 3 ส่วน ได้แก่ โลกจริงของนักเรียน สื่อกึ่งรูปธรรม และโลกคณิตศาสตร์ ดังตัวอย่างในภาพที่ 2 และ (3) การกำหนดเป้าหมายของบทเรียนและกิจกรรมในแต่ละช่วง โดยใช้การเชื่อมโยงจากประสบการณ์ของนักเรียนผ่านสื่อกึ่งรูปธรรมสู่แนวคิดทางคณิตศาสตร์ ตามตัวอย่างโพรโทคอลชุดที่ 1 การแสดงแทนสื่อกึ่งรูปธรรมในรูปสื่อการเรียนรู้และการแสดงแทนรายละเอียดในโลกคณิตศาสตร์ ตามข้อความ Item 1 ถึง 2 และมีการแบ่งช่วงการจัดกิจกรรมออกเป็น 2 ช่วง ตามข้อความ Item 3 จากโพรโทคอลที่ 1 ด้านล่าง ซึ่งเป็นพื้นฐานการออกแบบลำดับการสอนแต่ละช่วงต่อไป

โพรโทคอลที่ 1 จากการออกแบบลำดับการสอนร่วมกันวงจรที่ 1 สถานการณ์ปัญหา 215+143

Item1	คนที่ 1	จากหนังสือคือเริ่มต้นโดยเอารูปที่เด็ก นั่งพับห่วงกระดาษ อันนี้มันดูน่าสนใจมากนะ เพราะว่าเด็กได้ทำจริง ได้พับห่วงกระดาษแสดงว่าเขาต้องมีประสบการณ์ในการพับ
Item2	คนที่ 3	อันนี้ คิดว่าตัวเลข 215 เนี่ยกับทำเพิ่มอีก 143 เนี่ย แทนการเขียนประโยคสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ มีการเขียนตัวเลข แต่ว่าพอใช้แผนภาพแถบกระดาษทำให้เห็นภาพจริง
Item3	คนที่ 1	แถบห่วงกระดาษนี้ดีมากเลย สีชมพูเนี่ยแบ่งชัดเจนว่า เนี่ยเราจะดูเปรียบเทียบกัน สีชมพูดูว่ามันจะยาวกว่าสีฟ้า เพราะว่า 215 มันมากกว่า ถ้านักเรียนเติมได้ก็แสดงว่านักเรียนเข้าใจว่า 215 มันมากกว่า 143 จะแบ่งเป็นกี่ช่วงดี ถ้าสำหรับเขา เชื่อว่าเรานำจะแบ่งเป็นสองช่วงนะ

จากนั้น กำหนดเป้าหมายของบทเรียนและกิจกรรมในแต่ละช่วงของบทเรียน โดยพิจารณามุมมองของนักเรียนต่อสถานการณ์ปัญหา พร้อมทั้งวิเคราะห์เครื่องมือหรือวิธีการที่นักเรียนอาจใช้แก้ปัญหานั้น ซึ่งกลุ่มนักศึกษาครูได้ปฏิบัติตามแนวทางของกระบวนการเคียวไซเคงคิว ดังนี้

2.1 แนวทางการคาดการณ์แนวคิดของนักเรียนด้วยการแก้ปัญหาในหนังสือเรียนด้วยตนเอง กระบวนการเริ่มต้นด้วยการร่างสถานการณ์ปัญหาในรูปแบบของคำสั่ง โดยอ้างอิงจากข้อความในหนังสือเรียนเป็นหลัก จากนั้น พบว่า กลุ่มของนักศึกษา ลงมือแก้ปัญหาที่กำหนดด้วยตนเองเสมือนเป็นนักเรียน โดยการปฏิบัติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นในโพรโทคอลชุดที่ 2 ข้อ Item1 และ Item2 ต่อมา ทำการคาดการณ์

การตอบสนองของนักเรียนต่อสถานการณ์ปัญหาในรูปแบบคำสั่ง ซึ่งประกอบด้วย การทำความเข้าใจคำสั่ง แนวคิดที่นักเรียนอาจใช้ การแสดงแทนแนวคิดที่หลากหลาย และการวิเคราะห์ธรรมชาติการเรียนรู้และกระบวนการคิดของนักเรียน ตามตัวอย่างโพรโทคอลชุดที่ 2 ข้อ Item3 และ Item4 ในระหว่างนี้ มีการอภิปรายเกี่ยวกับเหตุผลในการจัดลำดับเนื้อหาในหนังสือเรียนและความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ปัญหาแต่ละชุด ตามรายละเอียดอ้างอิงจากข้อมูลในโพรโทคอลที่ 2 ดังนี้

โพรโทคอลที่ 2 จากการออกแบบลำดับการสอนร่วมกันวงจรที่ 3 สถานการณ์ปัญหา 537+167

Item1	คนที่ 1	ดูหน้า 9 ใช้ตัวเลขตามนี้เลยนะ แต่ 537+167 ลองทำดูแล้วมันต่างจากโจทย์ก่อนหน้านี้นะ ตรงกลางมันเป็นศูนย์ จะยากตรงนี้แหละ มีการทดจากหลักหน่วยไปหลักสิบ หลักสิบไปหลักร้อย นักเรียนเรียนมาแล้วจากโจทย์หน้านี้ (238+546) เขาทำได้อยู่
Item2	คนที่ 3	มีทั้งการทดไปแล้วหลักสิบเป็นศูนย์ ในหลักสิบต้องเขียนเลข 0 ตำแหน่งนี้นักเรียนน่าจะมีความยุ่งยากนะ เกิดปัญหาว่าจะย้ายไปยังไง เขาว่าน่าจะมีนักเรียนบางคนยังทำไม่ได้
Item3	คนที่ 2	ใช่เราต้องมาดูว่านักเรียนจะมีวิธีการคำนวณใช่ไหม ถ้าเราเพิ่มสถานการณ์ไปว่าเรามีปลาอยู่เท่านี้ เราซื้อมาเพิ่ม ถ้านักเรียนเข้าใจวิธีการแล้ว ก็ต้องรู้ว่าการซื้อมาเพิ่มมันคือการบวกเข้า
Item4	คนที่ 1	ถ้าเด็กเขาเข้าใจคำว่าซื้อมาเพิ่ม ว่าเป็นการบวกแสดงว่าเขาก็ต้องมีวิธีการในการหาคำตอบให้ครูได้ จากที่เราเคยเจอมา ก็มีวิธีการทดจากหลายคาบ ทำให้เราเห็นหลาย ๆ สิ่งที่เขาแสดงแนวคิดไม่ว่าจะเป็นการวาดบล็อก บวกแนวตั้ง การย้ายหลักจากวิธีการจากคาบก่อน ๆ มา...

2.2 แนวทางการออกแบบสถานการณ์ปัญหา สร้างคำสั่ง การออกแบบสื่อตามแนวคิดของนักเรียน พบแนวทางการปฏิบัติดังรายละเอียดต่อไปนี้

การกำหนดสถานการณ์ปัญหาของบทเรียน เริ่มจากการปรับข้อความในหนังสือเรียนให้เหมาะสม จากนั้นพิจารณาการเชื่อมโยงเรื่องราวที่นักเรียนมีประสบการณ์ร่วมมาใช้เป็นสถานการณ์นำเข้าสู่บทเรียน พร้อมกำหนดคำสั่งที่กระชับและชัดเจนเพื่อให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ได้เรียนรู้มาแล้ว การกำหนดลำดับการจัดกิจกรรมของบทเรียน การกำหนดช่วงกิจกรรมในบทเรียนอ้างอิงจากหลักฐานตัวอย่างการออกแบบลำดับการสอน เช่น กรณีสถานการณ์ปัญหา 215+143 ตามภาพที่ 1 ซึ่งแสดงให้เห็นกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหาจากหน้าหนังสือเรียน การแบ่งกิจกรรมออกเป็น 2 ช่วง และการนำเสนอสาระในแต่ละช่วงตามแนวคิดลำดับของบทเรียน ได้แก่ การเชื่อมโยงจากโลกจริงของนักเรียน การใช้สื่อกึ่งรูปธรรม และการแสดงแทนในรูปแบบโลกคณิตศาสตร์ที่นักเรียนสามารถเข้าใจได้



ภาพที่ 1 ตัวอย่างการออกแบบลำดับการของการนำเสนอในหนึ่งบทเรียน จากสถานการณ์ปัญหา 215+143

การกำหนดช่วงและขอบเขตของการจัดกิจกรรมพิจารณาจากจำนวนสถานการณ์ปัญหาและช่วงเวลาที่เหมาะสม พบว่า กลุ่มของนักศึกษา ได้วางแผนแบ่งช่วงการจัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงความสามารถของนักเรียน เครื่องมือหรือวิธีการที่นักเรียนเคยเรียนรู้มาก่อน การคาดการณ์ระยะเวลาที่นักเรียนใช้ในการแก้ปัญหา และความเหมาะสมของเวลาที่มีสำหรับการจัดกิจกรรมในแต่ละคาบเรียน กระบวนการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากหลักฐานการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการพิจารณาและการวางแผนที่เหมาะสมกับบริบทของการเรียนการสอนในแต่ละสถานการณ์ ดังนี้

“การออกแบบคำสั่ง จะดูจากหนังสือเรียน ใช้ตัวเลขตามหนังสือเรียนแต่จะเพิ่มเติมเรื่องราวในชีวิตจริงของเด็กหรือที่เด็กรู้จักคุ้นเคยกับตนเองมาเป็นเรื่องราวเพิ่มเติมจากหนังสือ ส่วนโจทย์ที่เป็นตัวเลขจะใช้ตามหนังสือและเรียงลำดับตามหนังสือเลย แต่สิ่งที่เราต้องคิดคือจะแบ่งการสอนแต่ละบทเรียนออกเป็นกี่ Flow (ช่วง) อันนี้จะวิเคราะห์ตามโลกจริง สื่อกึ่งรูปธรรม และโลกคณิตศาสตร์ บางอันมีเฉพาะตัวเลขที่เป็นโจทย์ปัญหา ก็จะหาสถานการณ์เรื่องราวมาเพิ่ม ถ้ามีความเชื่อมโยงกันเช่นจากสถานการณ์ที่ 1 ได้เครื่องมือแล้วมาใช้แก้ในปัญหาที่ 2 แบบนี้จะแบ่งเป็น 2 ช่วงในหนึ่งคาบ”

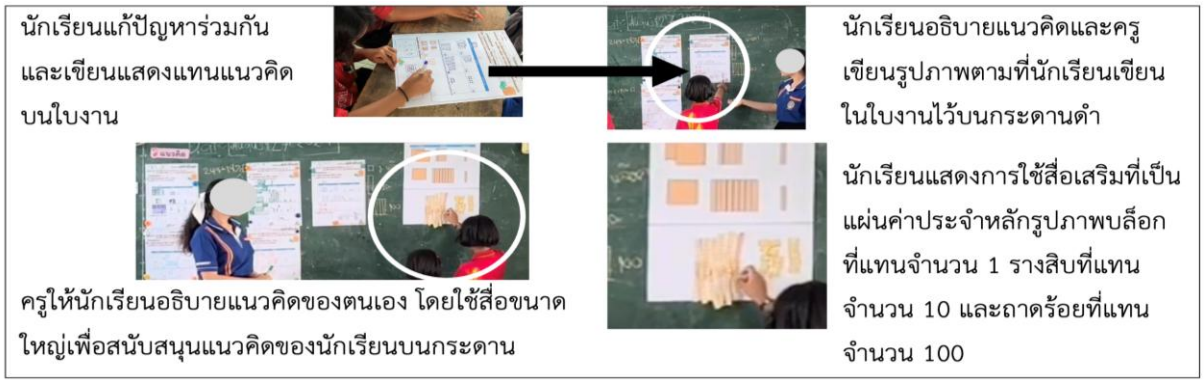
(นักศึกษากลุ่มเป้าหมายคนที่ 2)

จากนั้น เมื่อได้จำนวนสถานการณ์ปัญหาในหนึ่งบทเรียนที่เหมาะสม จะนำไปออกแบบลำดับกิจกรรมของบทเรียนต่อไป ดังรายละเอียดนี้

(1) การออกแบบโดยเริ่มจากโลกจริงของนักเรียน พบว่า กลุ่มของนักศึกษาเริ่มด้วยการนำเข้าสู่ปัญหาด้วยเรื่องราวที่นักเรียนคุ้นเคย และเชื่อมโยงกับสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้มาแล้ว ผ่านการเล่าเรื่องราวสถานการณ์ที่นักเรียนสามารถเข้าใจและเข้าร่วมได้ เตรียมภาพที่มีความหมายกับนักเรียนหรือแทนเรื่องราวสถานการณ์นั้น

(2) การออกแบบสื่อกึ่งรูปธรรม พบว่า การอภิปรายการเตรียมสื่อช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ในระหว่างที่นักเรียนแก้ปัญหาและช่วงการอภิปรายแนวคิดร่วมกันหน้าชั้นเรียน โดยนักเรียนใช้สื่อเสริมขยายแนวคิดเพื่อให้ทั้งชั้นเรียนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งการเตรียมการขยายแนวคิดของนักเรียนด้วยสื่อเสริมประกอบด้วย การจำลองแนวคิดบนกระดาน การให้นักเรียนเขียนและสาธิตวิธีการตามแนวคิดนั้นอีกครั้ง ตามภาพที่ 2

(3) ออกแบบการนำเข้าสู่โลกคณิตศาสตร์ของนักเรียนด้วยการพัฒนาจากแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นโดยการตั้งคำถามและการใช้สื่อเสริมเพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจแนวคิดของทั้งผู้นำเสนอและผู้ฟัง รวมถึงการเชื่อมโยงแนวคิดระหว่างบทเรียนและการใช้วิธีการที่นักเรียนเคยเรียนรู้มาแก้ปัญหา



ภาพที่ 2 การออกแบบสื่อตามแนวคิดของนักเรียนสถานการณ์ปัญหา 248+178 (จัดทำโดยผู้วิจัย, 2567)

2.3 แนวทางการหาความเชื่อมโยงของแนวคิดของนักเรียนก่อนหน้านั้น ว่าจะใช้อะไรมาแก้ปัญหาตามแนวคิดของนักเรียน พบแนวทางการปฏิบัติดังรายละเอียดต่อไปนี้ มีการดำเนินการต่อเนื่องจากการคาดการณ์แนวคิดของนักเรียน นำไปสู่การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในบทเรียน ได้แก่ ความเชื่อมโยงจากแนวคิดที่ได้เรียนก่อนบทเรียนนี้ ความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดของนักเรียนในบทเรียน และความเชื่อมโยงแนวคิดสู่การนำไปใช้ในการแก้ปัญหาถัดไป และมีการตีความแนวทางการแก้ปัญหาของนักเรียน ตามตัวอย่างโพรโทคอลชุดที่ 3 รายละเอียดดังนี้

โพรโทคอลที่ 3 จากการออกแบบลำดับการสอนวงจรที่ 3 สถานการณ์ปัญหา 537+167 และ 865+746

Item1	คนที่ 1	ค่ะ สำหรับ 537 บวกกับ 164 กับโจทย์ 865 บวกกับ 746 มันมีอะไรที่เหมือนกัน
Item2	คนที่ 2	สิ่งที่มันเหมือนกันที่เห็นแบบชัดเจนคือมันเป็นการบวกมีการทดสองครั้งเหมือนกัน แต่สิ่งแตกต่างกันคืออันที่เป็นข้อเจ็ด 865 บวก 746 เนี่ย บวกแล้วคำตอบมันเกินหลักพัน
Item3	คนที่ 3	ใช่มีความเกี่ยวข้องกันอยู่แต่มันเกินหลักร้อยมันอยู่ในหลักพันจะสอนพร้อมกันเลยไหม
Item4	คนที่ 1	อยากสอนพร้อมกัน เพราะว่าเหมือนกับที่เพื่อนพูดว่ามันเหมือนกันตรงที่มันได้ทดสองหลักเหมือนกันนะ แต่คำตอบเป็นสี่หลัก ซึ่งคิดว่า นักเรียนได้เรียนการทดสองครั้งแล้วสองหลักแล้วมันก็ไม่ได้ยากนะ แค่คำตอบมันต่างกัน
Item5	คนที่ 2	คำตอบมันต่างกันก็จริง แต่ว่าโจทย์นี้มันเกินร้อย นักเรียนจะเติมมาอีกหนึ่งหลักแต่ว่าถ้านักเรียนได้การทดจากตัวนี้แล้ว คิดว่าจะไม่ยากถ้าเราจะสอนเชื่อมกันมาอีกตัวหนึ่ง

จากนั้นกำหนดแนวทางนำเสนอและการอภิปรายแนวคิดของนักเรียน การวิเคราะห์ว่าจะเลือกแนวคิดใดมานำเสนอก่อนหลังจะช่วยให้เห็นความเชื่อมโยงของแนวคิดของนักเรียนได้ ตามหลักฐานจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย รายละเอียดต่อไปนี้

“ทุกครั้งที่ออกแบบการสอน จะคาดการณ์ว่านักเรียนจะเขียนอะไรบ้าง คิดอย่างไร จากนั้น ก็จะวางแผนการเรียงลำดับการนำเสนอแนวคิดของนักเรียน ว่าจะเอาอะไรขึ้นก่อนหลังการเรียงลำดับนี้เรียงตามความเชื่อมโยงของแต่ละแนวคิด และเรียงตามเครื่องมือที่นักเรียนใช้ในการแก้ปัญหา เราเรียงแล้วเราก็จะเห็นความเชื่อมโยงในการแสดงแทนแนวคิดของนักเรียน เป็นการตีความแนวคิดของนักเรียนด้วย”

(นักศึกษากลุ่มเป้าหมายคนที่ 1)

และกำหนดแนวทางการสรุปบทเรียนร่วมกับการออกแบบสื่อเสริมเพื่อขยายแนวคิดของนักเรียน จากภาพที่ 3 มีการออกแบบลำดับการสอนโดยแบ่งช่วงการสอนเป็น 2 ช่วงในหนึ่งคาบเรียน จากกรณีตัวอย่างสถานการณ์ปัญหา 537+167 และ 865+746 ในระยะนี้มีการพิจารณาแนวทางการสรุปบทเรียนด้วยการใช้สื่อ ได้แก่ รูปภาพสื่อขยายใหญ่ การเขียนตาราง และการเขียนข้อความ แผ่นค่าประจำหลัก รูปภาพบล็อกแทนจำนวน 1 รางสิบแทนจำนวน 10 และถาดร้อยแทนจำนวน 100



ภาพที่ 3 การใช้กระดานดำโดยการแบ่งช่วงการสอน 2 ช่วงในหนึ่งคาบเรียน เพื่อเชื่อมโยงในบทเรียน จากกรณีสถานการณ์ปัญหา 537+167 และ 865+746 (จัดทำโดยผู้วิจัย, 2567)

2.4 แนวทางการกำหนดตำแหน่งที่จะสังเกตแนวคิดนักเรียน กำหนดประเด็นสังเกตในชั้นเรียน โดยมุ่งเน้นไปที่การตอบสนองของนักเรียนต่อสถานการณ์ปัญหา ซึ่งพิจารณาจากแนวคิดที่แสดงออกผ่านคำพูด การกระทำ การเขียนข้อความ และการวาดภาพของนักเรียน จากนั้นร่วมกันวางแนวทางในการสรุปแนวคิดที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนในภาพรวม พร้อมทั้งคาดการณ์เหตุการณ์สำคัญที่จะเป็นจุดท้าทายของทีมการศึกษาชั้นเรียนต้องเตรียมการบริหารจัดการและเรียนรู้ การวิเคราะห์มุมมองเหล่านี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานเกี่ยวกับการเกิดขึ้นจริงของเหตุการณ์ในชั้นเรียน โดยเชื่อมโยงกับกิจกรรม สถานการณ์ปัญหา และสื่อที่ได้วางแผนร่วมกัน เพื่อให้สามารถนำข้อมูลและบทเรียนที่ได้รับไปปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

การสรุปประเด็นรายการปฏิบัติเพื่อการออกแบบลำดับการสอนตามกระบวนการเคียวไซเคงคิวที่พบจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์และการวิเคราะห์เอกสาร สรุปตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปรายการปฏิบัติในการกำหนดลำดับการสอนระดับบทเรียนของนักศึกษาครูคณิตศาสตร์

แนวทางการปฏิบัติ	รายการปฏิบัติด้านการกำหนดลำดับการสอนระดับบทเรียน
1. การคาดการณ์แนวคิดของนักเรียนด้วยการลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง	✓ ร่างสถานการณ์ปัญหาของบทเรียนโดยใช้คำสั่งจากหนังสือเรียน ✓ แก้โจทย์ปัญหา เสมือนเป็นนักเรียนเพื่อระบุแนวคิดของนักเรียนที่อาจเกิดขึ้น ✓ พิจารณาความเข้าใจต่อคำสั่ง วิธีคิด และสื่อ/รูปแบบแสดงแนวคิดของนักเรียน ✓ คาดการณ์ตำแหน่ง/ช่วงเวลาที่นักเรียนเกิดความยุ่งยาก
2. การออกแบบสถานการณ์ปัญหา สร้างคำสั่ง การออกแบบสื่อ ตามแนวคิดของนักเรียน	✓ ปรับสถานการณ์จากหนังสือเรียนโดยกำหนดสถานการณ์หรือเรื่องราวให้เหมาะกับประสบการณ์จริงในชีวิตของนักเรียน ✓ กำหนดคำสั่งเพื่อให้นักเรียนเข้าใจและแก้ปัญหาได้ด้วยวิธีที่เคยเรียนรู้มาแล้ว ✓ กำหนดลำดับกิจกรรมโดยแบ่งบทเรียนออกเป็นช่วง ๆ ✓ ออกแบบการนำเสนอสถานการณ์ปัญหาร่วมกับการกำหนดสื่อการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเข้าถึงสถานการณ์ปัญหาตามมุมมองของแต่ละคน ✓ ออกแบบปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน เช่น การแก้ปัญหาเดี่ยว การแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม
3. การหาความเชื่อมโยงของแนวคิดของนักเรียนก่อนหน้านั้น ว่าจะใช้อะไรมาแก้ปัญหาตามแนวคิดของนักเรียน	✓ วิเคราะห์แนวคิดของนักเรียนที่เคยเรียนมาก่อน ว่าแนวคิดใดจากบทเรียนก่อนหน้า นักเรียนสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาในบทเรียนใหม่ได้ ✓ วางแผนว่าจะนำแนวคิดของนักเรียนใดมาอภิปรายก่อนหลัง ✓ กำหนดแนวทางการอภิปรายและการสรุปบทเรียนร่วมกับการออกแบบการใช้สื่อเสริมเพื่อเชื่อมโยง/พัฒนาไปเป็นความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ ✓ เตรียมการเกี่ยวกับการขยายแนวคิดของนักเรียนด้วยการใช้สื่อเสริมและกำหนดคำถามเพื่อการอภิปรายในชั้นเรียน
4. การกำหนดตำแหน่งที่จะสังเกตแนวคิดของนักเรียน	✓ กำหนดว่าในช่วงใดของบทเรียนควรเฝ้าสังเกตกระบวนการแก้ปัญหา ✓ คาดการณ์ลักษณะการแสดงแทนแนวคิดของนักเรียน เช่น คำพูด การกระทำ การเขียน หรือการวาดภาพ เพื่อแสดงวิธีการแก้ปัญหา ✓ กำหนดจุดท้าทายที่อาจเกิดขึ้น ว่าประเด็นใดในบทเรียนที่นักเรียนอาจเกิดความยุ่งยาก

หมายเหตุ (✓) หมายถึง พบการปฏิบัติ

สำหรับการออกแบบกิจกรรมด้วยวิธีการแบบเปิด พบว่า กลุ่มนักศึกษาครูใช้วิธีการแบบเปิดได้ครบถ้วนทั้ง 4 ขั้นตอน ได้สรุปแนวทางปฏิบัติตามที่แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปรายการปฏิบัติของนักศึกษาครูด้านการสอนด้วยวิธีการแบบเปิด

ประเด็นการออกแบบการสอน	ขั้นตอนการสอนด้วยวิธีการแบบเปิด			
	นำเสนอสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด	นักเรียนแก้ปัญหาและเรียนรู้ด้วยตนเอง	อภิปรายและเปรียบเทียบแนวคิดร่วมกันทั้งชั้นเรียน	สรุปโดยเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน
				
การปฏิบัติของครู	- นำเสนอเรื่องราว ภาพ สื่ออุปกรณ์ - ตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการคิดของนักเรียน	- สังเกตการตอบสนองของต่อสถานการณ์ปัญหา เช่น แนวคิด ความยุ่งยากและกระบวนการแก้ปัญหา	- เตรียมสื่อเสริมเพื่อขยายแนวคิดของนักเรียน - จัดลำดับการอภิปรายแนวคิดของนักเรียน - ตั้งคำถามเพื่อการอภิปรายและเขียนสิ่งที่ได้อภิปรายแนวคิด	- เตรียมสื่อเสริมเพื่อสรุปแนวคิดของนักเรียน - ตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงสรุปบทเรียน - สนับสนุนให้นักเรียนสะท้อนผลสิ่งที่ได้เรียนรู้
การมีส่วนร่วมของนักเรียน	- คาดเดาสิ่งที่จะได้เรียนรู้ในวันนี้ - ทำความเข้าใจ/ตีความสถานการณ์ปัญหาตามมุมมองของตนเอง	- แก้ปัญหาด้วยตัวเองเป็นเดี่ยวหรือกลุ่ม - เขียนแสดงแนวคิด - อภิปรายร่วมกับเพื่อนในระหว่างแก้ปัญหา	- อธิบายแนวคิดและทำความเข้าใจแนวคิดของผู้อื่น - ใช้สื่อเสริมในการแสดงการเชื่อมโยงหรือเปรียบเทียบแนวคิดของตนเองกับแนวคิดของผู้อื่น	- สะท้อนแนวคิดตนเอง - สรุปแนวคิดและเครื่องมือที่ใช้แก้ปัญหา - สะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดและวิธีการที่นำไปสู่การแก้ปัญหาต่อไป

จากตารางที่ 2 มีรายละเอียดแนวทางการปฏิบัติดังนี้ 1) การนำเสนอสถานการณ์ปัญหาปลายเปิดโดยเชื่อมโยงสถานการณ์ปัญหากับโลกจริงของนักเรียนผ่านเรื่องราวหรือสถานการณ์ที่คุ้นเคยและมีประสบการณ์ร่วม พร้อมใช้ภาพหรือสื่อที่มีความหมายเพื่อสร้างบริบทของปัญหา กระตุ้นความสนใจ และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ 2) นักเรียนแก้ปัญหาและเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการจัดช่วงเวลาและให้โอกาสนักเรียนลงมือแก้ปัญหาอย่างอิสระ โดยครูคาดการณ์แนวคิดที่อาจเกิดขึ้นเพื่อใช้ในการสังเกตและวิเคราะห์ 3) การอภิปรายและเปรียบเทียบแนวคิดร่วมกันทั้งชั้นเรียน ออกแบบลำดับการนำเสนอแนวคิดของนักเรียนและจัดเตรียมสื่อกึ่งรูปธรรม เช่น ภาพหรือแบบจำลอง เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนแนวคิด โดยครูมีบทบาทในการตั้งคำถามเพื่อเชื่อมโยงแนวคิดที่เกิดขึ้น 4) การสรุปโดยเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนใช้การอภิปรายร่วมกันทั้งชั้นเรียนควบคู่กับคำถามสะท้อนคิดและสื่อเสริมเพื่อสรุปแนวคิดสำคัญที่เกิดขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงแนวทางการออกแบบลำดับการสอนของนักศึกษาครูคณิตศาสตร์ภายใต้การปฏิบัติการสอนตามวงจรการศึกษาชั้นเรียนและการปฏิบัติตามกระบวนการเคียวไซเคงคิวในบริบทการปฏิบัติการสอนของนักศึกษา ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติจริงของนักศึกษาครูได้เพิ่มการกำหนดโครงสร้างลำดับการสอนในระดับหน่วยการเรียนรู้ โดยตั้งเป้าหมายภาพรวมและขอบเขตของการสอนจากการวิเคราะห์สารบัญของหนังสือเรียนและการลงมือแก้โจทย์ปัญหา ซึ่งการลงมือแก้ปัญหาในทุกโจทย์ปัญหาช่วยให้นักศึกษาครูเข้าใจความเชื่อมโยงแต่ละสถานการณ์ปัญหาและสามารถวางแผนการสอนได้อย่างครอบคลุม โดยการดำเนินการนี้ ไม่ใช่แค่การอ่านเนื้อหา แต่เป็นการปฏิบัติเพื่อทำความเข้าใจแนวคิดของนักเรียนที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นการเริ่มพัฒนากระบวนการวางโครงสร้างบทเรียน สอดคล้องกับ Shinno & Mizoguchi (2021) ที่เสนอว่า การลงมือแก้โจทย์ในหนังสือเรียนช่วยให้ครูเข้าใจแนวคิดของนักเรียนเพื่อที่จะนำไปออกแบบการสอน ถือเป็นการใช้หนังสือเรียนเพื่อออกแบบบทเรียน

สำหรับแนวทางการออกแบบลำดับการสอนในระดับบทเรียน พบว่า เน้นการวิเคราะห์โครงสร้างการนำเสนอในหนังสือเรียนเป็นหลักและปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดกิจกรรมจากในหนังสือเรียนให้เหมาะสมกับบริบทของนักเรียน แนวทางนี้สอดคล้องกับการสรุปของ Melville & Corey (2021) ซึ่งระบุว่ากระบวนการเคียวไซเคงคิว สามารถแบ่งเป็นสองแนวทาง ได้แก่ การปรับใช้จากหนังสือเรียน และการออกแบบใหม่โดยอิงตามเป้าหมายของหลักสูตร บริบทการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาครูคณิตศาสตร์ในงานวิจัยนี้สนับสนุนแนวทางแรก โดยมีการปรับปรุงเนื้อหาและลำดับกิจกรรมจากหนังสือเรียนให้เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ของนักเรียน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การใช้หนังสือเรียนของนักศึกษาครูมีบทบาทสำคัญในกระบวนการออกแบบลำดับการสอน โดยเฉพาะการจัดลำดับโจทย์ปัญหาและการพัฒนาวิธีคิดของนักเรียน ตัวอย่างเช่น การพัฒนาแนวคิดเรื่องการบวกเลขสามหลักจากการบวกเลขสองหลัก มีการเรียงลำดับโจทย์ปัญหาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลำดับขั้น โดยนักเรียนได้รับการสนับสนุนให้แก้ปัญหาโจทย์โดยใช้เครื่องมือหรือวิธีการที่เคยเรียนรู้มาก่อน โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Fujii (2016) และ Shinno & Mizoguchi (2021) ที่เน้นว่าหนังสือเรียนเป็นทรัพยากรสำคัญสำหรับการออกแบบการสอนในกระบวนการเคียวไซเคงคิว แต่ยังต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความต้องการและบริบทเฉพาะของนักเรียน

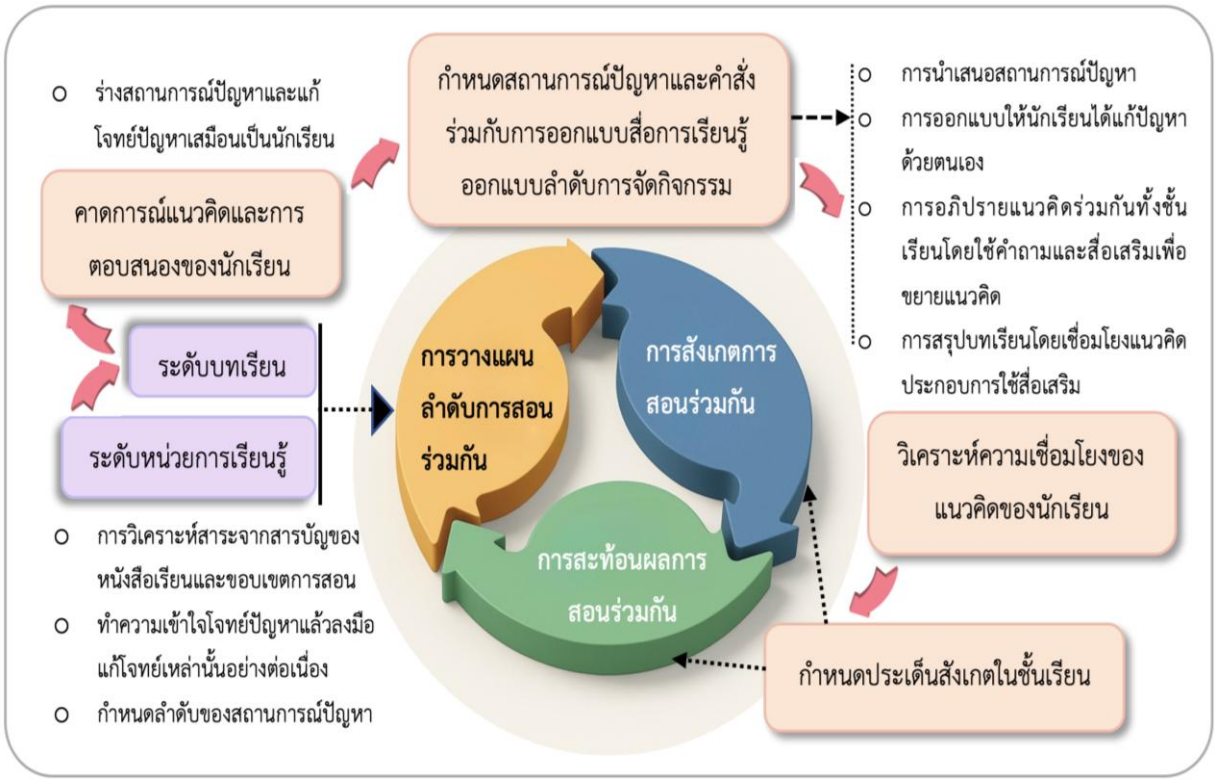
แนวทางการออกแบบกิจกรรมในระดับบทเรียนแบ่งออกเป็นช่วงต่าง ๆ โดยแต่ละช่วงมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาแนวคิดของนักเรียน กระบวนการสำคัญประการหนึ่งในการออกแบบบทเรียน คือ การคาดการณ์การตอบสนองของนักเรียนต่อสถานการณ์ปัญหา ซึ่งช่วยให้นักศึกษาครูสามารถเตรียมแนวทางการจัดกิจกรรมและการเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับแนวคิดของนักเรียนที่จะเกิดขึ้น สอดคล้องกับ Takahashi et al. (2005) และ Doig & Groves (2011) ที่เน้นว่า การคาดการณ์พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนช่วยในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ การวางแผนการใช้สื่อการเรียนรู้ เช่น การใช้กระดานดำเพื่อจัดระบบแนวคิดของนักเรียน มีส่วนช่วยให้ครูและนักเรียนเห็นภาพรวมของบทเรียนอย่างชัดเจนมากขึ้น โดยดำเนินการร่วมกับการออกแบบสื่อเสริมเพื่อขยายวิธีการแก้ปัญหาของนักเรียน ในช่วงท้ายของแนวทางการออกแบบลำดับการสอนของนักศึกษาครูในการวิจัย คือ การกำหนดประเด็นในการสังเกต ซึ่งเน้นที่หลักฐานจากการแก้ปัญหาที่เป็นการแสดงแทนแนวคิดของนักเรียน ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับ เริงนภา อำทะวงษ์ เกียรติ แสงอรุณ และสัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง (2564) ที่เสนอให้ครูให้ความสำคัญของการสังเกตแนวคิดของนักเรียนในระหว่างการจัดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า แม้ว่านักศึกษาครูจะสามารถกำหนดประเด็นการสังเกตได้ แต่ยังพบข้อจำกัดในการคาดการณ์แนวคิดของนักเรียนที่เชื่อมโยง

กับการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน จึงจำเป็นต้องมีการอภิปรายและออกแบบลำดับการสอนร่วมกับทีมการศึกษาชั้นเรียน

สำหรับบริบทของโปรแกรมการผลิตครูคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การออกแบบลำดับการสอนโดยใช้หนังสือเรียนที่มีการเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ ช่วยส่งเสริมความเข้าใจเชิงลึกของนักศึกษาครูในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามยังพบว่า มีความจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการตีความและการปรับเปลี่ยนสถานการณ์ปัญหา รวมถึงการจัดลำดับโจทย์ปัญหาให้สอดคล้องกับแนวคิดและกระบวนการคิดตามธรรมชาติของนักเรียน ทั้งนี้ การออกแบบลำดับการสอนด้วยกระบวนการเคียวไซเคงคิวเป็นรากฐานสำคัญของการปฏิบัติในการศึกษาชั้นเรียน ซึ่งส่งเสริมให้นักศึกษาครูพัฒนาความสามารถในการออกแบบการสอนผ่านการอภิปรายร่วมกัน งานวิจัยนี้ได้นำเสนอแนวทางปฏิบัติโดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นที่ใช้ในการอภิปรายระหว่างการออกแบบลำดับการสอนบทเรียน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทางการออกแบบลำดับการสอนที่ยึดแนวคิดของนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยพัฒนาผ่านกระบวนการศึกษาชั้นเรียนและเคียวไซเคงคิว สนับสนุนให้นักศึกษาครูสามารถออกแบบการสอนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้วิธีการแบบเปิดได้อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้มีความสามารถในการคาดการณ์แนวคิด ออกแบบสถานการณ์ปัญหาและสื่อที่เชื่อมโยงกับโลกจริง รวมถึงวิเคราะห์และวางแผนเพื่อการอภิปรายแนวคิดของนักเรียนอย่างมีเป้าหมาย องค์ความรู้นี้สะท้อนถึงแนวทางเพิ่มความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพครูและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาหลักสูตรในระดับปริญญาตรีได้ ดังแสดงในภาพที่ 4



ภาพที่ 4 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ และการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. แนวทางการออกแบบลำดับการสอนจากการวิจัยนี้ สามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาการจัดการศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต โดยเฉพาะในรายวิชาที่เน้นการออกแบบการเรียนรู้ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และการวิจัยในชั้นเรียน ทั้งนี้สามารถนำไปใช้เพื่อเป็นกรอบในการอบรมนักศึกษาครูเกี่ยวกับการออกแบบบทเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียน

2. ควรส่งเสริมให้นักศึกษาครูใช้หนังสือเรียนเป็นแหล่งข้อมูลเชิงวิชาการในการออกแบบลำดับการสอน โดยมุ่งเน้นพัฒนาการคิดของผู้เรียน คาดการณ์แนวคิด และออกแบบบทเรียนให้สอดคล้องกับบริบทมากกว่าการถ่ายทอดเนื้อหาตามลำดับหลักสูตร

3. ควรส่งเสริมการใช้วิธีการแบบเปิดในการสอนการบวกเลขสามหลัก โดยออกแบบสถานการณ์ปัญหาที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เรียน จัดลำดับโจทย์ตามพัฒนาการของเครื่องมือในการแก้ปัญหา และใช้การอภิปรายร่วมกันเพื่อพัฒนาความเข้าใจเชิงแนวคิดและขั้นตอนการบวกอย่างเป็นระบบ

4. การออกแบบการสอนด้วยกระบวนการเคียวไซเคงคิวส่งเสริมการสร้างชุมชนวิชาชีพแห่งการเรียนรู้ที่มีการอภิปรายร่วมกันอย่างเป็นระบบ บนฐานข้อมูลเชิงคุณภาพจากห้องเรียนจริง ซึ่งสามารถขยายผลสู่การพัฒนาแนวปฏิบัติของครูในระดับโรงเรียน และเป็นต้นแบบของการผลิตและพัฒนาครูอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลของกระบวนการออกแบบลำดับการสอนที่มีต่อความสามารถในการออกแบบลำดับการสอนของนักศึกษาครู พร้อมทั้งพัฒนาเครื่องมือวัดความสามารถดังกล่าว เพื่อประเมินผลการเรียนรู้เชิงลึก

2. ควรวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการเป็นโค้ชของอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยง ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาครู โดยเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการออกแบบลำดับการสอนตามแนวทางของการวิจัยนี้เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องการออกแบบลำดับการสอนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้วิธีการแบบเปิด: กรณีการบวกเลขสามหลักสำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3

เอกสารอ้างอิง

ไกรวุฒิ เทศประสิทธิ์ และนฤมล ช่างศรี. (2566). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องน้ำหนักตามกระบวนการ KYOZAI KENKYU ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 12*(1), 55-67.

เจนสมุทร แสงพันธ์ และพีระกฤตย์ กันไชยศักดิ์. (2560). จากโลกกายภาพสู่โลกสัญลักษณ์: กระบวนการเรียนรู้เรื่องการบวกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในชั้นเรียนที่สอนด้วยวิธีการแบบเปิด. *ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 1*(1), 53–67.

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ และคณะ. (2553). *คณิตศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เล่ม 1 (ฉบับแปลภาษาไทย)*. คลังนานาวิทยา.

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2557). *กระบวนการแก้ปัญหาในคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียน*. เพ็ญพริ้นติ้ง.

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2561). *พื้นฐานการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์สำหรับศตวรรษที่ 21 ระดับประถมศึกษา.* สถาบันวิจัยและพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับอาเซียน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *การพัฒนากลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0*. พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

เริงนภา อำทะวงษ์, เกียรติ แสงอรุณ และสัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง. (2565, เมษายน-มิถุนายน). การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นแนวคิดของนักเรียนในการปฏิบัติการสอนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดเพื่อเรียนรู้แนวคิดของนักเรียน. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 22*(2), 97-112.

Doig, B., & Groves, S. (2011). Japanese lesson study: Teacher professional development through communities of inquiry. *Mathematics Teacher Education and Development, 13*(1), 77-93.

Fujii, T. (2016). Designing and adapting tasks in lesson planning: A critical process of lesson study. *ZDM Mathematics Education, 48*(4), 411–423.

Intaros, P., & Inprasitha, M. (2019). How students' mathematical ideas emerged through flow of lesson in classroom using lesson study and open approach. *Psychology, 10*(6), 864-876.

Inprasitha, M. (2011). One feature of adaptive lesson study in Thailand: Learning Unit. *Journal of Science and Mathematics Education in Southeast Asia, 34*(1), 47-66.

Inprasitha, M. (2022), Lesson study and open approach development in Thailand: a longitudinal study, *International Journal for Lesson and Learning Studies, 11*(5), 1-15.

Isoda, M., & Katagiri, S. (2012). *Mathematical thinking: How to develop it in the classroom*. World Scientific Publishing.

Melville, M. D., & Corey, D. L. (2021). Kyouzaikenkyuu: An exploration of Japanese mathematics teachers' daily planning practices. *Journal of Mathematics Teacher Education, 25*(3), 371-383.

Shinno, Y., & Mizoguchi, T. (2021). Theoretical approaches to teachers' lesson designs involving the adaptation of mathematics textbooks: Two cases from kyouzai kenkyuu in Japan. *ZDM Mathematics Education, 53*(6), 1387–1402.

Stigler, J.W. & Hiebert, J. (1999). *The teaching gap: best ideas from the world's teacher for improving education in the classroom*. The Free Press.

Takahashi, A., Watanabe, T., Yoshida, M., & Wang-Iverson, P. (2005). Improving content and pedagogical knowledge through kyouzaikenkyu. In P. Wang-Iverson & M. Yoshida (Eds.), *Building our understanding of lesson study* (pp. 101-110). Philadelphia, PA: Research for Better Schools Inc.

Tall, D. (2004). Thinking through three worlds of mathematics. In M. J. Høines & A. B. Fuglestad (Eds.), *Proceedings of the 28th Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education (PME)*: Vol. 4. (pp. 281–288). Bergen University College.

Thornton, S., Inprasitha, M., Ruiz, A., Isoda, M., Changsri, N., & Tripet, K. (2023). Towards a model for monitoring and evaluating curricula reforms. In *Y. Shimizu & R. Vithal (Eds.), Mathematics curriculum reforms around the world: The 24th ICMI Study* (pp. 261-289). Springer International Publishing.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

The Exploratory Factor Analysis of Growth Mindset of School Administrators under Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 2

Sureewan Mattarach[1*], Tharathep Tameruk[2], Apisit Somsrisuk[3]

1 Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University
2 Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University
3 Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University
** Corresponding author. E-mail: sureewan.maa@gmail.com*

Abstract

The purpose of this research was to analyze the Grow Exploration Element. School Administrators' Mindsets The sample group includes 300 school administrators and teachers affiliated with the Sakon Nakhon Primary Education Area Office, District 2, for the 2025 school year. The tools used were the 50-question Grow Mindset Questionnaire of School Administrators on a 5-level scale with a content accuracy value from .60 to 1.00, an item total correlation value from 0.463 to 0.829, and a total confidence of 0.975. Rotate the orthogonal element axis by the Varimax method. The results showed that the Growth Mindset of school administrators obtained five variables with 46 indicators that were not unique matrices (Bartlett's test: x-2.= 3686.572, df = 1225, p = .000). The KMO = .859 is the result of the analysis of the element when the axis is rotated by the varimax method. It was found that there were five components: 1) Continuous Improvement Focus, 2) Motivation, 3) Use of Feedback as a Development Point, 4) Flexible Management, and 5) Praise of Diligence, which predicted the growth mindset of school administrators by 33.424 percent. Therefore, the development of the growth mindset of school administrators should take into account these five elements as a framework for the development of the growth mindset.

Keywords: Growth Mindset, Exploratory Factor Analysis (EFA), School Administrators

Received: 2025-08-17; **Revised:** 2025-10-20; **Accepted:** 2025-10-20

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจโกรว์ธ มายด์เซต ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

สุรีย์วัลย์ มาตราช[1*], ธราเทพ เตมีรักษ์[2], อภิสิทธิ์ สมศรีสุข[3]

1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร[1]*

2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร[2]

3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร[3]

** Corresponding author. E-mail: sureewan.maa@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 300 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียนชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 50 ข้อ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 มีค่าอำนาจจำแนก (วิธี Item Total Correlation) ตั้งแต่ 0.463 ถึง 0.829 แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.975 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ หมุนแกนองค์ประกอบแบบออโธโกนอลด้วยวิธีแวริแมกซ์ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน ได้ตัวแปร 5 องค์ประกอบ 46 ตัวบ่งชี้ ที่ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Bartlett's test: χ^2 = 3686.572, df = 1225, p = .000) มีค่า KMO = .859 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเมื่อหมุนแกนโดยวิธีแวริแมกซ์แล้ว พบว่าได้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมุ่งพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การใช้คำติชมเป็นจุดพัฒนา 4) การบริหารแบบยืดหยุ่น 5) การยกย่องความพยามยาม ซึ่งสามารถทำนายโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน ได้ร้อยละ 33.424 โดยองค์ประกอบการมุ่งพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สามารถทำนายโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียนได้มากที่สุด (ร้อยละ 18.310) และองค์ประกอบการยกย่องความพยายาม สามารถทำนายโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน ได้น้อยที่สุด (ร้อยละ 2.899) ดังนั้น การพัฒนาโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน ควรคำนึงถึงองค์ประกอบทั้ง 5 นี้ เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียนต่อไป

คำสำคัญ: โกรว์ธ มายด์เซต, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA), ผู้บริหารโรงเรียน

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันทำให้ระบบการศึกษาทั่วโลกต้องเผชิญกับ ความท้าทายใหม่ ๆ ที่ซับซ้อนและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น แนวโน้มการศึกษาระดับโลกมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาผู้นำทางการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในเรื่องของการพัฒนาทักษะที่จำเป็น ในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การแก้ปัญหา (Problem Solving) และการปรับตัว (Adaptability) ทั้งหมดนี้ ผู้นำทางด้านการศึกษาจำเป็นที่จะต้องมี โกรว์ธ มายด์เซต (Growth Mindset) ซึ่งเป็นแนวคิดจากนักจิตวิทยา Carol Dweck ที่เชื่อว่าความสามารถของมนุษย์สามารถพัฒนาได้ผ่านการฝึกฝนและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Carol Dweck, 2016) ซึ่งโกรว์ธ มายด์เซต เป็นแนวคิดที่เชื่อว่าความสำเร็จของมนุษย์เกิดจากการพัฒนาและปรับปรุงตัวเองอย่างต่อเนื่อง โดยไม่จำกัดอยู่แค่ทักษะหรือความสามารถที่มีแต่กำเนิด ซึ่งตรงกันข้ามกับฟิกซ์ มายด์เซต (Fixed Mindset) ที่กลับเชื่อว่าความสามารถและความสำเร็จของมนุษย์เป็นสิ่งที่กำหนดโดยปัจจัยภายในบุคคลไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ การมีโกรว์ธ มายด์เซต ช่วยให้บุคคลหรือองค์กรมีความยืดหยุ่นในการรับมือกับความล้มเหลวและความท้าทายต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ (Dweck, 2016; Dweck & Yeager, 2019)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนในพื้นที่รับผิดชอบ จากรายงานการวิเคราะห์สะท้อนผลพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนบางคนยังควรได้รับการพัฒนาทักษะในด้านการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาและการนำแนวคิดโกรว์ธ มายด์เซต ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) ซึ่งการพัฒนาโกรว์ธ มายด์เซต สามารถช่วยเพิ่มความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการปรับตัวและพัฒนาภาวะผู้นำที่ส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างการเติบโตภายในองค์กรได้ (Rattan, Savani, Naidu, & Dweck (2019) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาโกรว์ธ มายด์เซตผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีองค์ประกอบชัดเจน ซึ่งยังเป็นประเด็นที่ต้องการการวิจัยเพิ่มเติม

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เป็นเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยมุ่งเน้นการระบุองค์ประกอบสำคัญและตัวบ่งชี้ ที่มีผลต่อโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนได้นำไปใช้ซึ่งจะส่งผลไปยังการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยต่อไป

คำถามการวิจัย

องค์ประกอบโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน มีกี่องค์ประกอบ อะไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดโกรว์ธ มายด์เซต

ธนะดี สุริยะจันทร์หอม (2561) ได้ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้โกรว์ธ มายด์เซตสำหรับนักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพครูและทดสอบความตรงเชิง ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้โกรว์ธ มายด์เซตของนักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพครูมีทั้งหมด 6 องค์ประกอบ 20 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ความเชื่อว่าความสามารถทางปัญญาพัฒนาได้ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ 2) การต้อนรับความท้าทาย ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ 3) การยืนหยัดเมื่อเผชิญกับความพ่ายแพ้ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ 4) การมองว่าความพยายามทำให้เกิดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ 5) การเรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ 6) การหาบทเรียนและแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ รวม 20 ตัวบ่งชี้ โดยมีน้ำหนักความสำคัญเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ มองว่าความพยายามทำให้เกิดการเรียนรู้ เรียนรู้จากคำวิพากวิจารณ์ ยืนหยัดแม้เผชิญกับความพ่ายแพ้ หาบทเรียนและแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น ต้อนรับความท้าทาย เชื่อว่าความความสามารถทางปัญญาพัฒนาได้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.93, 0.84, 0.86, 0.85, 0.77, และ 0.76 ตามลำดับ

มุทิตา อดทน (2561) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนกรอบความคิดแบบเติบโตสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มทดลอง พบว่าหลังการทดลองคะแนนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเฉพาะการแสดงออกเชิงบวก การกล้าแสดงความคิด และการสร้างสรรค์ผลงาน

จุฬาลักษณ์ ทิพวัน (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้กรอบความคิดแบบเติบโตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรม Mplus พบว่า กรอบความคิดแบบเติบโตประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การชอบความท้าทาย 2) ความเพียรพยายามในการเรียนรู้ 3) การกล้าเผชิญปัญหา 4) การเรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์ 5) ความสามารถในการพัฒนาศักยภาพทางปัญญา 6) การหาบทเรียนจากความสำเร็จของผู้อื่น และ 7) ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนรวม 16 ตัวบ่งชี้ และโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก (Chi-Square = 79.213, df = 82, p = 0.5667, CFI = 1.000, TLI = 1.002, RMSEA = 0.017, SRMR = 0.021)

วีระยุทธ แสนพินิจ (2562) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า กรอบความคิดแบบเติบโตของผู้บริหารมีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1) การชอบความท้าทายในการทำงาน 2) ความพยายาม 3) การหาแบบอย่างและแรงบันดาลใจ 4) การเรียนรู้จากความล้มเหลว และ 5) การเปิดรับคำวิจารณ์และข้อเสนอแนะเชิงลบ รวม 13 องค์ประกอบย่อย และ 40 ตัวบ่งชี้ เมื่อประเมินรูปแบบที่พัฒนาขึ้นพบว่า มีระดับความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย = 4.72, S.D. = 0.40) ความเป็นไปได้ (ค่าเฉลี่ย = 4.71, S.D. = 0.41) และความเป็นประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย = 4.69, S.D. = 0.44) อยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปได้ว่า แนวคิดโกรว์ธ มายด์เซต มีองค์ประกอบที่คล้ายคลึงกันในหลายระดับ ตั้งแต่นักเรียน นักศึกษา ครู และผู้บริหารสถานศึกษา โดยเน้นความเชื่อว่าความสามารถพัฒนาได้ การเผชิญความท้าทายและอุปสรรคอย่างมีพลัง

การเรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์และความล้มเหลว ตลอดจนการหาบทเรียนและแรงบันดาลใจจากผู้อื่น ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาตนเองและสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร ให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม สร้างบรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น สนับสนุนการพัฒนาผู้บริหาร ครู และนักเรียนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นและทิศทางการศึกษาของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เป็นกระบวนการทางสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบและลดจำนวนตัวแปรเพื่อค้นหาโครงสร้างแฝงหรือปัจจัยที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในชุดข้อมูล โดยใช้สำหรับการศึกษาขั้นต้นที่ยังไม่มีสมมติฐานเกี่ยวกับจำนวนหรือโครงสร้างของปัจจัย (Tabachnick & Fidell, 2019 อ้างถึงใน ธราเทพ เตมีรักษ์ และคณะ, 2568) หลักการสำคัญของ EFA ประกอบด้วย

1. การลดจำนวนตัวแปร: EFA ช่วยลดความซับซ้อนของข้อมูล โดยจัดกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในปัจจัยเดียว (Hair, Black, Babin, & Anderson, 2019 อ้างถึงใน ธราเทพ เตมีรักษ์ และคณะ, 2568)

2. การกำหนดจำนวนปัจจัย: การพิจารณาจำนวนปัจจัยที่เหมาะสมสามารถทำได้โดยใช้เกณฑ์ค่าเอกซ์แปลน (Eigenvalue) ที่มากกว่า 1 และการวิเคราะห์ Scree Plot เพื่อระบุจุดที่ค่าความแปรปรวนลดลงอย่างชัดเจน (Cattell, 1966 อ้างถึงใน ธราเทพ เตมีรักษ์ และคณะ, 2568)

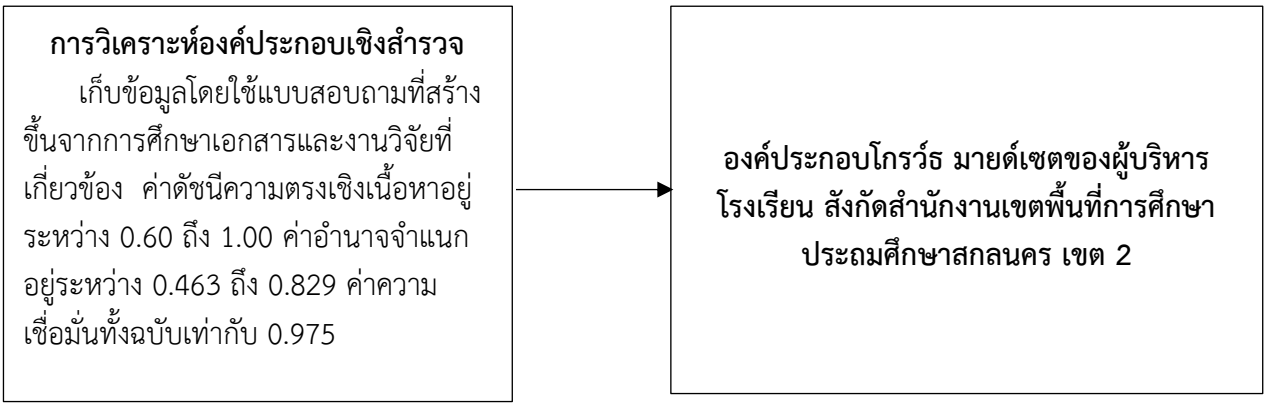
3. การหมุนปัจจัย (Factor Rotation): การหมุนปัจจัย เช่น วิธี Varimax และ Promax ช่วยให้โครงสร้างของปัจจัยมีความชัดเจนและง่ายต่อการตีความ (Kaiser, 1958 อ้างถึงใน ธราเทพ เตมีรักษ์ และคณะ, 2568)

4. ความเหมาะสมของข้อมูล: การตรวจสอบค่าดัชนี KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) และ Bartlett's Test of Sphericity เป็นขั้นตอนสำคัญเพื่อประเมินความเหมาะสมของข้อมูลในการวิเคราะห์ (Field, 2018)

ดังนั้น การนำ EFA ไปใช้ในบริบทของการศึกษาโกรว์ธ มายด์เซตนั้น มีเป้าหมายเพื่อระบุองค์ประกอบโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของงานวิจัยในด้านการพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษา (Gorsuch, 2015 อ้างถึงใน ธราเทพ เตมีรักษ์ และคณะ, 2568)

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เป็นวิธีการทางสถิติที่ใช้เพื่อลดจำนวนตัวแปรและค้นหาโครงสร้างแฝงที่อธิบายความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยอาศัยกระบวนการสำคัญ ได้แก่ การจัดกลุ่มตัวแปรที่สัมพันธ์กัน การกำหนดจำนวนปัจจัยที่เหมาะสม การหมุนปัจจัยเพื่อความชัดเจน และการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูล ทั้งนี้ ในงานวิจัยด้านการศึกษา EFA ถูกนำมาใช้เพื่อระบุองค์ประกอบโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอย่างมีระบบ

การศึกษาองค์ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาในรูปแบบการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ใช้การเก็บข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียนด้วยแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ องค์ประกอบโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ดังกรอบแนวคิดในการวิจัยในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research methodology) ในรูปแบบการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาวิเคราะห์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ปีการศึกษา 2568 รวมทั้งสิ้น 300 คน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร, 2568)

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 300 คน โดยใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Comrey and Lee (1992) ซึ่งได้เสนอแนะว่ากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 ตัวอย่าง ถือว่าดี ขนาดตัวอย่างและความเหมาะสมของการวิเคราะห์

ขนาดตัวอย่าง	ความเหมาะสมของการวิเคราะห์
50	ไม่ควรใช้ (very poor)
100	น้อยเกินไป (poor)
200	ปานกลาง (fair)
300	ดี (good)
500	ดีมาก (very good)
≥1,000	ดีที่สุด (excellent)

ที่มา. จาก A first course in factor analysis(p.125), by A.L. Comrey, & Lee, 1992, Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามออนไลน์ ได้แก่ แบบสอบถามโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งผ่านการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านโกรว์ธ มายด์เซต เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก มีประสบการณ์สอนหรือทำงานในสาขาวิชาที่เชี่ยวชาญไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence : IOC) มีคำถามทั้งหมดจำนวน 50 คำถาม ผู้วิจัยได้นำแบบวัดไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้ออยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 โดยใช้วิธีการแจกแจงของที (T-distribution) และหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับเท่ากับ 0.975 จัดพิมพ์แบบสอบถามโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ Google form และตรวจสอบความถูกต้องของการสะกดคำ

การเก็บรวมรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างดังรายละเอียดดังนี้

1. ขอหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแนบ QR Code ของแบบสอบถามโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังหน่วยงานต้นสังกัดและโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย โดยกำหนดระยะเวลาในการตอบกลับภายใน 7 วัน

3. ผู้วิจัยเตรียมแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแล้ว ซึ่งมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

3.1 ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ตรวจสอบแบบสอบถาม ได้ค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00

3.2 ทดลองใช้แบบสอบถาม (Try Out) กับกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน ได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.463 ถึง 0.829 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.975

ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์จัดทำในรูปแบบแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (Google Form) และส่งผ่านเครื่องมือสื่อสารของกลุ่มตัวอย่าง

4. ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 300 คน ตอบแบบสอบถาม โดยใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามอย่างอิสระ ผ่านแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (Google Form)

5. ผู้บริหารโรงเรียนและครูทั้ง 300 คน ตอบแบบสอบถามครบทุกคน ทุกข้อคำถาม หากมีข้อสงสัยสามารถถามผู้วิจัยได้ตลอดเวลา

6. ผู้วิจัยตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับจนครบตามจำนวน 300 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งใช้เวลาในการเก็บข้อมูลรวม 1 เดือน

7. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

8. จัดทำสรุปรายงานการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลที่นำมาว่ามีความเหมาะสมโดยใช่สถิติ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) (สุภมาส อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณา, และ รัชนีกูล ภิญโญภานุวัฒน, 2552) โดยใชโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ Bartlett's test of Sphericity เพื่อดูวาตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันสามารถนำไปวิเคราะห์องคประกอบได้ (ยุทธ ไกรวรรณ, 2556) ตรวจสอบค่าความแปรปรวนตัวแปรแต่ละตัวโดยพิจารณาค่าความร่วมกันของตัวแปร (Communality) ซึ่งไม่ควรต่ำกวา 0.50 และหากมีคาต่ำกว่า 0.50 ควรตัดตัวแปรนั้นออกไป (ยุทธ ไกรวรรณ, 2556) สกัดองคประกอบ (Factor extraction) ด้วยวิธี Principle Component Analysis (PCA) และหมุนแกนองคประกอบแบบมุมฉาก (Orthogonal rotation) ด้วยวิธีแวริแมกซ (Varimax method) เลือกคา Factor loading และตั้งชื่อองคประกอบจากผลที่วิเคราะห์ได้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 จากการเก็บข้อมูลกับผู้บริหารโรงเรียน ครู ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 300 คน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. องค์ประกอบเชิงสำรวจโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า ค่าความพอเพียงของการเลือกตัวอย่างโดยรวม (KMO) เท่ากับ .859 ซึ่ง มากกว่า .800 แสดงว่าตัวแปรชุดนี้มีความเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบในระดับ ดีมาก ตามเกณฑ์ของ ของ Kim and Mueller (1978, อางถึงใน นงลักษณ วิรัชชัย, 2542) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คา Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy (KMO) และคา Bartlett's test of sphericity ของการวิเคราะห์องคประกอบโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 (n = 300)

ค่าสถิติ		ผล
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO)		.859
Bartlett's Test of Sphericity Approx	Chi-Square	3686.572
	df	1225
	Sig.	.000

2. ผลการสกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) ของตัวแปรด้วยการสกัดปัจจัยแบบ Principal Component analysis และใช้การหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ใชวิธีแบบ (Varimax Method) พบวา ตัวแปรที่นำมาศึกษาทั้งหมด 50 ตัวแปร นำมาสร้างองค์ประกอบได้จำนวน 5 องค์ประกอบ ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรทั้ง 50 ตัว ได้ร้อยละ 33.424 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเมื่อหมุนแกนโดยวิธีแวริแมกซ์แล้ว พบว่า องค์ประกอบที่ 1 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 18.310 องค์ประกอบที่ 2 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 5.568 องค์ประกอบที่ 3 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 3.555 องค์ประกอบที่ 4 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 3.092 องค์ประกอบที่ 5 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 2.899 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบตัวแปรโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	9.155	18.310	18.310	9.155	18.310	18.310	5.047	10.094	10.094
2	2.784	5.568	23.878	2.784	5.568	23.878	3.962	7.925	18.019
3	1.778	3.555	27.433	1.778	3.555	27.433	3.698	7.396	25.415
4	1.546	3.092	30.525	1.546	3.092	30.525	2.199	4.398	29.812
5	1.450	2.899	33.424	1.450	2.899	33.424	1.806	3.612	33.424
6	1.418	2.836	36.260						
48	.305	.610	98.886						
49	.284	.569	99.455						
50	.273	.545	100.000						

ผลการสกัดองค์ประกอบที่มีค่า Eigenvalues ตั้งแต่ 1.00 ขึ้นไป โดยคัดเลือกตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ตั้งแต่ 0.55 ขึ้นไปเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาตัวแปรทั้ง 5 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วย CI33, CI45, CI25, CI5, CI44, CI41, CI46, CI10, CI19, CI22, CI1 และ CI29 องค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วย IL36, IL48, IL34, IL42, IL20, IL32, IL30, IL31, IL40, IL43, IL35, IL47, IL28, IL37, IL39 และ IL38 องค์ประกอบที่ 3 ประกอบด้วย FD15, FD23, FD14, FD17, FD16, FD12, FD18, FD8, FD26 และ FD11 องค์ประกอบที่ 4 ประกอบด้วย AM3, AM2, AM6 และ AM4 องค์ประกอบที่ 5 ประกอบด้วย RE9, RE50, RE7 และ RE27 ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ภายหลังจากการหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal rotation) ด้วยวิธีแวริแมกซ (Varimax method)

ชื่อตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ				
	1	2	3	4	5
CI33 ผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงความเชื่อที่ว่า ความสามารถเป็นสิ่งที่พัฒนาได้เมื่อมีการฝึกฝน	.647				
CI45 ผู้บริหารยอมรับผลการตัดสินใจที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ของตนเอง	.616				
CI25 ผู้บริหารวิเคราะห์ปัญหาอย่างรอบคอบเพื่อหาทางออกแทนที่จะหลีกเลี่ยง	.551				
CI5 ผู้บริหารส่งเสริมให้เกิดการถอดบทเรียน เมื่อบุคลากรในทีมบริหารเกิดข้อผิดพลาดจากการทำงานแนวใหม่	.544				
CI44 ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้ทีมเห็นว่าผู้นำเองก็มีหน้าที่เติบโตอยู่เสมอ	.514				
CI41 ผู้บริหารกล้ายอมรับต่อทีมว่า เรื่องนี้ท่านยังต้องเรียนรู้เพิ่ม	.492				
CI46 ผู้บริหารกล่าวชื่นชมบุคลากร เมื่อเห็นบุคลากรพัฒนาขึ้น	.482				
CI10 ผู้บริหารแสดงให้ทีมเห็นถึงพลังแห่งความพยายามและความตั้งใจอย่างต่อเนื่อง	.477				
CI19 ผู้บริหารสนับสนุนให้แต่ละคนพัฒนาในแบบของตัวเอง	.457				
CI22 ผู้บริหารสร้างความเชื่อให้แก่บุคลากรว่า ศักยภาพมนุษย์เป็นสิ่งไม่คงที่ สามารถพัฒนาได้	.456				
CI1 ผู้บริหารทดลองแนวทางใหม่อย่างรอบคอบ แม้อาจมีความเสี่ยง	.456				

ชื่อตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ				
	1	2	3	4	5
CI29 ผู้บริหารพร้อมเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์หากจำเป็น	.425				
IL36 ผู้บริหารถ่ายทอดความคาดหวังผ่านน้ำเสียง ท่าที การสนับสนุนอย่างจริงใจ		.550			
IL48 ผู้บริหารให้คำชื่นชมแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อสะท้อนความก้าวหน้า		.512			
IL34 ผู้บริหารกระตุ้นให้บุคลากรเห็นความก้าวหน้าของตนเองจากข้อมูลย้อนหลัง		.505			
IL42 ผู้บริหารใช้จุดอ่อนเป็นจุดเริ่มของการพัฒนาตนเอง		.478			
IL20 ผู้บริหารมีนโยบายส่งเสริม ยินดีกับบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ได้ดี		.464			
IL32 ผู้บริหารพยายามสื่อสารกับบุคลากรว่า ความผิดพลาดคือเครื่องหมายว่าเรากำลังเรียนรู้สิ่งใหม่		.458			
IL30 ผู้บริหารลงมือเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองยังไม่ชำนาญ		.449			
IL31 ผู้บริหารไม่ตัดสินผู้อื่นว่าไม่มีความสามารถ แม้ไม่รู้ในบางเรื่อง		.434			
IL40 ผู้บริหารไม่รอให้ผู้อื่นบอกว่าควรเรียนรู้ในเรื่องใด แต่เป็นผู้ใฝ่รู้ในเรื่องต่างๆด้วยตนเอง		.431			
IL43 ผู้บริหารนำความรู้ใหม่ ๆ มาแบ่งปันให้ทีม		.421			
IL35 ผู้บริหารสร้างความเชื่อให้กับบุคลากรว่า ทุกคนสามารถทำได้ดีกว่าที่ตัวเองคิด		.409			
IL47 ผู้บริหารชื่นชมบุคลากรที่พฤติกรรม ไม่ใช่ผลของงาน		.404			
IL28 ผู้บริหารใช้คำพูดเพื่อเสริมพลังใจแก่บุคลากรในสถานการณ์ยากลำบาก		.400			

ชื่อตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ				
	1	2	3	4	5
IL37 ผู้บริหารไม่ลดระดับมาตรฐานเมื่อเจอข้อจำกัด แต่หาวิธีช่วยให้ทีมไปถึงเป้าหมายได้		.389			
IL39 ผู้บริหารสร้างเป้าหมายการเติบโตของบุคลากรรายบุคคลไม่ใช่แค่เป้าหมายของงาน		.368			
IL38 ผู้บริหารแสดงให้เห็นว่า คุณภาพงานไม่ใช่แค่เรื่องผลลัพธ์ แต่รวมถึงกระบวนการคิดและการพัฒนา		.334			
FD15 ผู้บริหารใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการประเมินความคิดเห็น			.615		
FD23 ผู้บริหารแสวงหาวิธีการที่หลากหลายในการให้กำลังใจแก่บุคลากร			.575		
FD14 ผู้บริหารเป็นผู้ขอความคิดเห็นจากบุคลากรก่อนโดยไม่รอให้ผู้อื่นให้ความเห็นเพียงฝ่ายเดียว			.537		
FD17 ผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่ว่า คนที่วิพากษ์วิจารณ์มีความต้องการให้พัฒนาอย่างจริงใจ			.532		
FD16 ผู้บริหารสามารถจับสาระสำคัญของข้อเสนอแนะได้เมื่อถูกวิพากษ์วิจารณ์			.529		
FD12 ผู้บริหารพิจารณาคำติชมอย่างจริงจัง และใช้เป็นข้อมูลสำหรับปรับกลยุทธ์ในการบริหาร			.467		
FD18 ผู้บริหารสะท้อนจุดแข็งของบุคลากรเป็นรายบุคคลผ่านคำพูดหรือกิจกรรมให้บุคลากรประเมินตนเอง			.444		
FD8 ผู้บริหารชื่นชมความพยายามของบุคลากรระหว่างทำงานแม้ผลงานยังไม่สมบูรณ์			.401		
FD26 ผู้บริหารกระตุ้นให้ทีมมองว่าวิกฤตคือโอกาสในการพัฒนา			.375		

ชื่อตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ				
	1	2	3	4	5
FD11 ผู้บริหารตั้งใจรับฟังคำวิจารณ์ โดยไม่รีบปฏิเสธหรือโต้แย้งทันที			.354		
AM3 ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรใช้นวัตกรรมที่ไม่เคยใช้มาก่อน				.624	
AM2 ผู้บริหาร ไม่ยึดติดกับวิธีการบริหารงานแบบเดิม ๆ				.583	
AM6 ผู้บริหารให้ความสำคัญกับความอุตสาหะในการทำงานมากกว่าผลสำเร็จของการทำงาน				.564	
AM4 ผู้บริหารกระตุ้นให้ทีมก้าวออกจากพื้นที่ปลอดภัย (Comfort Zone) เพื่อเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ				.488	
RE9 ผู้บริหารชื่นชมบุคลากรที่ความพยายาม ไม่ใช่ที่ผลงาน					.516
RE50 ผู้บริหารยกย่องบุคลากรที่ดีแบบเปิดเผยต่อหน้าผู้อื่นเพื่อสร้างวัฒนธรรมเชิงบวก					.412
RE7 ผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงความเชื่อที่ว่าการลงมือทำอย่างสม่ำเสมอ คือเส้นทางสู่ความสำเร็จระยะยาว					-.357
RE27 ผู้บริหารควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดีในสถานการณ์ที่กดดัน					-.307
Eigen Value	9.155	2.784	1.778	1.546	1.450
% ความแปรปรวน	18.310	5.568	3.555	3.092	2.899
% ความแปรปรวนสะสม	18.310	23.878	27.433	30.525	33.424

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = .859 Bartlett’s test of sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความพอเพียงของการเลือกตัวอย่าง (KMO) อยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าข้อมูลมีความเหมาะสมต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยตัวแปรในชุดข้อมูลมีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจนและสามารถอธิบายเป็นโครงสร้างร่วมได้อย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับค่า Bartlett's Test of Sphericity ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งยืนยันว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรไม่เป็นศูนย์ อันเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ ความเหมาะสมของค่าดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการออกแบบตัวแปรที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 มีลักษณะเฉพาะ ที่สอดคล้องกับสมรรถนะที่ควรมีในด้านการบริหารงาน ทำให้ตัวแปรสามารถสะท้อนโครงสร้างของโกรว์ธ มายด์เซต ได้อย่างมีนัยสำคัญ ผลดังกล่าวยังสอดคล้องกับข้อเสนอของ Kaiser (1974) และ Kim & Mueller (1978) ที่ระบุว่าค่าความเหมาะสม (KMO) ในระดับสูงมักเกิดขึ้นเมื่อชุดตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงบวกและแสดงโครงสร้างแนวโน้มเดียวกัน ดังนั้น ค่าดัชนีดังกล่าวในงานวิจัยนี้จึงเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ยืนยันว่าตัวแปรที่เลือกสามารถอธิบายโครงสร้างของโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญและน่าเชื่อถือ

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบพบว่า ตัวแปรจำนวน 46 ตัว สามารถจัดกลุ่มได้ 5 องค์ประกอบหลักอย่างเหมาะสม โดยมีค่าความแปรปรวนสะสมเพียงพอที่จะอธิบายโครงสร้างร่วมของตัวแปรทั้งหมดได้ องค์ประกอบทั้ง 5 ได้แก่ 1) การมุ่งพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การใช้คำติชมเป็นจุดพัฒนา 4) การบริหารแบบยืดหยุ่น และ 5) การยกย่องความพยายาม องค์ประกอบเหล่านี้สะท้อนคุณลักษณะสำคัญของโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน และสามารถใช้ทำนายลักษณะเชิงพฤติกรรมได้อย่างตรงจุด ผลการวิจัยยังมีความสอดคล้องกับงานของวีระยุทธ แสนพินิจ (2562) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งพบองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบเช่นกัน ได้แก่ 1) การชอบความท้าทายในการทำงาน 2) ความพยายาม 3) การหาแบบอย่างและแรงบันดาลใจ 4) การเรียนรู้จากความล้มเหลว และ 5) การเปิดรับคำวิจารณ์และข้อเสนอแนะเชิงลบ ซึ่งมี 13 องค์ประกอบย่อย และ 40 ตัวบ่งชี้ โดยมีระดับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับสูงมากเช่นกัน

ดังนั้น ผลการวิจัยสามารถยืนยันได้ว่า โกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ตามที่ได้แสดงในผลการวิจัย ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้สามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนทั้งในเขตพื้นที่ดังกล่าวและพื้นที่ใกล้เคียงได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ เมื่อผู้บริหารโรงเรียนกล้าที่จะพัฒนาตนเอง ย่อมส่งผลให้โรงเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกไม่มากก็น้อย ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาและคุณภาพผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า โกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ ซึ่งจากการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักของตัวแปรสามารถกำหนดคำนิยามของแต่ละองค์ประกอบ เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ดังนี้

โกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่แสดงออกถึงการมุ่งพัฒนาตนเองและบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยเชื่อว่าศักยภาพเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากรเพื่อก้าวข้ามความผิดพลาดที่เกิดขึ้นด้วยการสื่อสารเชิงบวก รับฟังคำติชมจากผู้อื่นและใช้เป็นจุดในการพัฒนาการบริหารงาน มีการบริหารงานแบบยืดหยุ่น พร้อมปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเพื่อความก้าวหน้า ยกย่องและเห็นคุณค่าของความพยายามที่บุคลากรมีมากกว่าความสำเร็จ

องค์ประกอบที่ 1 การมุ่งพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement: CI) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่แสดงออกถึงความเชื่อมั่นว่าความสามารถและศักยภาพของตนเองและบุคลากรสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝนและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการยอมรับและเป็นผู้นำในการถอดบทเรียนจากความผิดพลาด วิเคราะห์ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ กล้ายอมรับข้อจำกัดของตนเอง กล้าเสี่ยงในการทดลองแนวทางใหม่ ๆ และส่งเสริมให้บุคลากรเห็นคุณค่าของการพัฒนาตนเองในแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล พร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงพลังแห่งความพยายามและการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อการเติบโตร่วมกัน

องค์ประกอบที่ 2 การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiring Leadership: IL) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในการถ่ายทอดความคาดหวังด้วยการสนับสนุนบุคลากรอย่างจริงใจ ให้การชื่นชมที่เฉพาะเจาะจงเพื่อสะท้อนความก้าวหน้าของบุคลากร กระตุ้นให้บุคลากรเห็นคุณค่าในตนเอง เปลี่ยนจุดอ่อนเป็นโอกาสในการพัฒนาตนเอง และสร้างแรงบันดาลใจว่าบุคลากรมีศักยภาพมากกว่าที่คิด พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง แบ่งปันความรู้ใหม่แก่บุคลากร สามารถใช้คำพูดเสริมพลังใจในยามยากลำบาก เน้นกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์ ส่งเสริมและยินดีกับบุคลากรที่สำเร็จและพยายามเพื่อให้บุคลากรมีพลังใจและมุ่งสู่การพัฒนาตนเองต่อไป

องค์ประกอบที่ 3 การใช้คำติชมเป็นจุดพัฒนา (Feedback & Development: FD) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในการใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลายเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียน ยอมรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นทั้งด้านบวกและด้านลบโดยไม่ปฏิเสธทันที มองการติชมการวิพากษ์วิจารณ์เป็นโอกาสในการพัฒนา นำข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญมาปรับกลยุทธ์ เสริมจุดแข็ง และแก้ไขจุดอ่อนของตนเองและบุคลากร สามารถให้คำติชมบุคลากรเพื่อการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบที่ 4 การบริหารแบบยืดหยุ่น (Adaptive Management: AM) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่แสดงออกถึงการไม่ยึดติดกับวิธีการบริหารแบบเดิม ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมในโรงเรียน ปรับเปลี่ยนวิธีการประเมินโดยให้คะแนนจากความพยายามมากกว่าผลงาน กระตุ้นให้บุคลากรออกจากพื้นที่ปลอดภัยเพื่อเผชิญกับความท้าทายและพร้อมเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าของโรงเรียน

องค์ประกอบที่ 5 การยกย่องความพยายาม (Recognition of Effort: RE) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่แสดงออกถึงการให้คุณค่ากับความพยายามและกระบวนการทำงานของบุคลากรมากกว่าผลงานเพียงอย่างเดียว ยกย่องบุคลากรที่มีความตั้งใจดีแบบเปิดเผยเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจและสร้างวัฒนธรรมเชิงบวกในองค์กร ทำให้บุคลากรเชื่อมั่นว่าการลงมือทำอย่างสม่ำเสมอคือเส้นทางสู่

ความสำเร็จระยะยาว สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดีในสถานการณ์ที่มีแรงกดดันเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร

สามารถสรุปองค์ความรู้เป็นภาพโมเดลองค์ประกอบโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ที่แสดงในภาพที่ 2



ภาพที่ 2 โมเดลองค์ประกอบโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนั้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ควรนำองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนในสังกัด เช่น การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรม การหาแนวทางพัฒนาที่เหมาะสม การนำตัวบ่งชี้ไปใช้วัดระดับโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียง

2. ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการมุ่งพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สามารถสะท้อนถึงโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ได้สูงสุด ดังนั้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ควรมุ่งเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผ่านกิจกรรม เช่น การฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ การแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี และการให้โอกาสทดลองแนวทางใหม่ ๆ ในการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาความมั่นคงในอาชีพและการทำงานในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวน 300 คน ซึ่งอาจไม่เพียงพอที่จะสะท้อนความหลากหลายของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดอื่น ๆ ควรขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมมากขึ้น โดยอาจรวมถึงผู้บริหารโรงเรียนจากหลายสำนักงานเขตพื้นที่ในจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย หรือแม้กระทั่งในระดับนานาชาติ เพื่อเพิ่มความหลากหลายและสามารถเปรียบเทียบข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะต่างกันได้

2. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการสำรวจองค์ประกอบโกรว์ธ มายด์เซตของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ควรนำองค์ประกอบจากผลการวิจัยนี้ไปศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อยืนยันองค์ประกอบและตัวแปรที่สังเกตได้อีกครั้ง

เอกสารอ้างอิง

จุฬาลักษณ์ ทิพวัน และวราพร เอราวรรณ. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้กรอบความคิดแบบเติบโต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,* 26(2), 119-133.

ธนะดี สุริยจันทร์หอม และอารยา ปิยะกุล. (2561). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างโกรว์ธ มายด์เซต สำหรับนักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพครู. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิชญทรรศน์*, 14(1), 81-90.

ธราเทพ เตมีรักษ์, อนงลักษณ์ หนูหมอก, บุญส่ง วงค์คำ, สรินดา อุคำ และปิยะนันท์ ปลื้มโชค, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสมรรถนะนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย, *วารสารครุศาสตร์ปัญญา,4(2),* 135-147.

มุทิตา อดทน, วรากร ทรัพย์วิระปกรณ์ และจุฑามาศ แหนจอน. (2561). ผลของโปรแกรมการพัฒนากรอบความคิดเติบโตในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,* 24(2), 182-194.

วีระยุทธ แสนพินิจ. (2562). *รูปแบบการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา:การวิจัยผสมผสานวิธี*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566 – 2570).* http://www.bopp.go.th.

Cattell, R. B. (1966). The scree test for the number of factors. *Multivariate Behavioral Research,* 1(2), 245–276.

Comrey, A. L., & Lee, H. B., (1992), *A first course in factor analysis* (p.125), Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Dweck, C. S. & Yeager, D. S. (2019). "Mindsets: A View From Two Eras." *Perspectives on Psychological Science,* 14(3), 481–496.

Dweck, C. S. (2016). *Mindset: The new psychology of success (Updated ed.).* New York: BallantineBooks.

Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS Statistics (5th ed.).* SAGE Publications.

Gorsuch, R. L. (2015). *Factor analysis: Classic edition.* Routledge.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis (8th ed.)*. Cengage Learning.

Kaiser, H. F. (1958). The varimax criterion for analytic rotation in factor analysis. *Psychometrika,* 23(3), 187–200.

Rattan, A., Savani, K., Naidu, N., & Dweck, C. S. (2019). The role of growth mindset in leadership development. *Journal of Leadership & Organizational Studies,* 26(3), 287–299. https://doi.org/10.1177/1548051819831293.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2019). *Using multivariate statistics (7th ed.)*. Pearson.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Academic leadership of Teachers in Schools for the Deaf in Central Region under the Special Education Bureau

Prapinya Thipsang[1] & Achara Whattananarong[2*]

1 *University of Phayao*
2 *University of Phayao*
* *Corresponding author. E-mail: Phrapinya@setsatian.ac.th*

Abstract

The purposes of this study were to investigate and compare academic leadership of teachers in schools for the Deaf in Central Region under the Special Education Bureau in the aspects of setting the school's vision and mission, curriculum and instructional management, enhancing a positive learning environment, instructional supervision, and curriculum improvement development, in overall and each aspect, classified by gender, work experience, and education level. The sample was 163 teachers in schools for the Deaf in Central Region under the Special Education Bureau in the academic year of 2024. The instrument used was a five-point rating scale questionnaire with a reliability of .98. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, a t-test, one-way analysis of Variance, and Scheffé's method. The study's results were as follows. 1) Academic leadership of teachers in schools for the Deaf in the Central Region under the Special Education Bureau was at a high level overall and in each aspect. 2) There was no significant difference between male and female teachers in academic leadership overall. When considered in each aspect, it was found that there was a significant difference in the aspects of setting the school's vision and mission and enhancing a positive learning environment at the level of .05. However, there were no significant differences in the aspects of curriculum and instructional management, instructional supervision, and curriculum improvement development. 3) There was a significant difference between the teachers with different education levels in academic leadership in overall and each aspect at the level of .05. 4) There was a significant difference among the teachers with different work experience in academic leadership in overall and each aspect at the level of .05.

Keywords: Academic leadership, Teachers, School for the Deaf

Received: 2025-07-22; **Revised:** 2025-08-28; **Accepted:** 2025-10-12

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ประพิณญา ทิพย์แสง[1], อัจฉรา วัฒนาณรงค์[2*]

1 *มหาวิทยาลัยพะเยา*

2 *มหาวิทยาลัยพะเยา*

* *Corresponding author. E-mail: Phrapinya@setsatian.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ด้านการนิเทศการเรียนการสอน และด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร โดยรวมและในแต่ละด้าน จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ในการทำงาน และระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู โรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 163 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษา โดยรวมและในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก 2) ครูเพศชายและเพศหญิงมีภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง 3) ครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีภาวะผู้นำทางวิชาการโดยรวมและในแต่ละด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีภาวะผู้นำทางวิชาการโดยรวมและในแต่ละด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ครู, โรงเรียนโสตศึกษา

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ด้วยเหตุผลดังกล่าว สถานศึกษาทุกแห่งจึงมีบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยรูปแบบวิธีการที่เหมาะสม

สอดคล้องกับบริบทและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, หน้า 1) ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านครูเป็นสำคัญ ครูเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีบทบาทและภาระหน้าที่ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นหัวใจในการพัฒนาการศึกษาและพัฒนาคน มีหน้าที่และความรับผิดชอบหลักในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งพัฒนาตนเองและวิชาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2564, หน้า 6)

สำหรับบทบาทหน้าที่ของครูในยุคปัจจุบัน ครูจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ การมีภาวะผู้นำทางวิชาการของครูช่วยให้การจัดการความรู้ในสถานศึกษาประสบความสำเร็จ ส่งผลให้สังคมได้รับการพัฒนามีความสามารถและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม รวมทั้งปัญหาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมาย สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถในการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีสมรรถภาพการแข่งขันกับนานาประเทศ (พรรณอร อุชุภาพ, 2561, หน้า 206) มีงานวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากในการพัฒนาผู้เรียนให้ตรงตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ของโรงเรียน ซึ่งภาวะผู้นำทางวิชาการของครูมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู ทั้งนี้เนื่องมาจากภาวะผู้นำทางวิชาการของครูเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ทำให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เมื่อครูมีภาวะผู้นำทางวิชาการที่สูงขึ้น คุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูก็ย่อมสูงขึ้นเช่นกัน (กัญญาภัทร ดำชม และจิติมา วรรณศรี, 2565, หน้า 297-298)

โรงเรียนโสตศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้สำหรับ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เป็นบุคคลที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับหูตึงน้อยจนถึงหูหนวก ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ คนหูหนวก และคนหูตึง จะสื่อสารโดยใช้ภาษามือ (Manual Language หรือ Sign Language) การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในประเทศไทยมี 3 รูปแบบ คือ 1) การจัดการศึกษาพิเศษ 2) จัดการเรียนร่วมกับคนปกติ 3) การจัดการสอนแบบสองภาษา (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2561, หน้า 1-2) ซึ่งระบบวิธีการสอนคนหูหนวก แบ่งเป็น 2 ระบบใหญ่ ได้แก่ 1) ระบบการสอนโดยใช้การพูด (Oral Approach) 2) ระบบการสอนโดยใช้ภาษามือ (Manual Approach) (มลิวัลย์ ธรรมแสง, 2550, หน้า 4-5)

จากบริบทการจัดการศึกษาของโรงเรียนโสตศึกษาดังกล่าว ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูมีความสำคัญและมีความจำเป็น ดังผลการสัมภาษณ์ของผู้อำนวยการโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์ เกี่ยวกับความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ ครูโรงเรียนโสตศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะและความสามารถในด้านภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างรอบด้าน เนื่องจากมีความแตกต่างจากการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนปกติทั่วไป ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียนโสตศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและเข้าสู่ตลาดแรงงานในอนาคตได้อย่างมีศักยภาพ ดังนั้นครูในโรงเรียนโสตศึกษาจึงต้องมีความเข้าใจในด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ การนำทักษะที่จำเป็นในอนาคตมาบูรณาการสู่การเรียนการสอน พัฒนาหลักสูตร พัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การจัดการเรียนรู้ และที่สำคัญต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการทำงานเป็นทีมกับเพื่อนร่วมงาน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีมุมมองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของโลก เศรษฐกิจ สังคม เพื่อนำมาประกอบการพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสม พัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพในอนาคต มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพในอนาคตได้ และใช้ชีวิตอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข แต่จากสภาพปัญหาปัจจุบัน พบว่า ครูส่วนใหญ่มีภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับหนึ่งยังจำเป็นต้องได้รับการ

พัฒนาในด้านการบริหารจัดการหลักสูตร การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก การประเมินและปรับปรุงการสอน การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล การมีมุมมองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของโลก เศรษฐกิจ สังคม เพื่อนำมาพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสม พัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานได้ (ปนัดดา วงค์จันตา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2567)

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารโรงเรียนได้ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาและส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู และเป็นเครื่องมือประเมินตนเองสำหรับครูเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเองให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ ให้สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในทุกด้านประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยรวมและในแต่ละด้าน จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ในการทำงาน และระดับการศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

ครูที่เพศ ประสบการณ์ในการทำงาน และระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีภาวะผู้นำทางวิชาการโดยรวมและในแต่ละด้านแตกต่างกัน

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการ

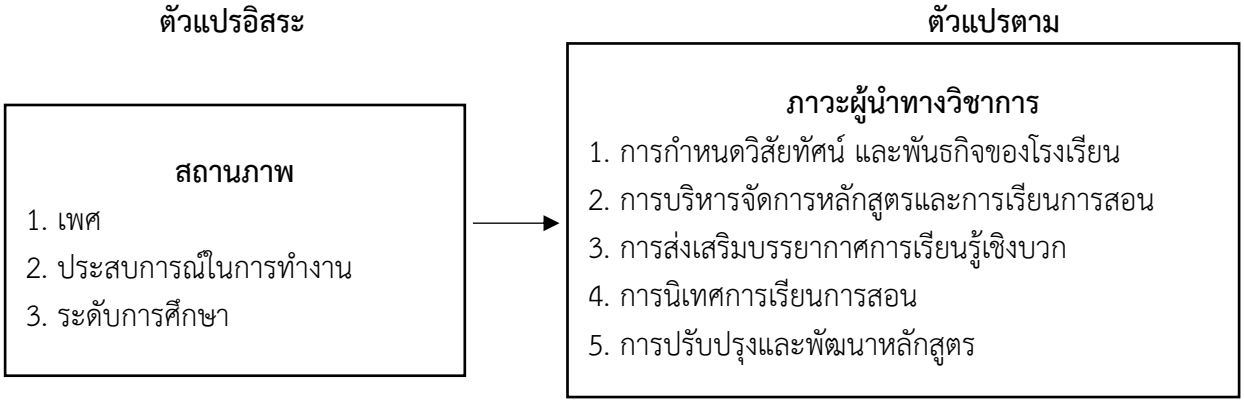
ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โดยยึดแนวคิดของ Bossert.A. (1988 อ้างถึงใน, ธีรศักดิ์ (อุปรมัย) อุปไมยอธิชัย, 2563, หน้า 195-196), Hoy Anita W. and Hoy Wayne K. (2003 อ้างถึงใน , เรวดี มนตรีพิลา, 2563, หน้า 45-46), Pellicer L. O. and Anderson L. W. (1995 อ้างถึงใน, จิราพร สำรวย, 2561, หน้า 40), Leithwood K. and Duke D.L. (1999 อ้างถึงใน, จิราพร สำรวย, 2561, หน้า 42), Papagiannis, G. J. and other. (1995), Concordia University (2013 อ้างถึงใน, วิโรจน์ สารรัตนะ, 2557, หน้า 84), Weber (1996 อ้างถึงใน, รัตนา ดวงแก้ว, 2564, หน้า 26-27), ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2554 อ้างถึงใน, สันติ บุญภิรมย์, 2557, หน้า 128), สุขุม เฉลยทรัพย์ (2559 อ้างถึงใน, ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และนักรบ หมื่แสน, 2561, หน้า 384-385), พรรณอร อุชุภาพ (2561, หน้า 207-208), สันติ บุญภิรมย์ (2557, หน้า 126)

ผู้วิจัยนำองค์ประกอบที่มีความสอดคล้องกันที่ความถี่ตั้งแต่ระดับ 6 มีค่าร้อยละตั้งแต่ 54.55 ขึ้นไป มาเป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่จะนำไปเป็นตัวแปรในการวิจัย ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ และ

พันธกิจของโรงเรียน 2) การบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน 3) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก 4) การนิเทศการเรียนการสอน 5) การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้จึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบไปด้วยตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ ประสบการณ์ในการทำงาน และระดับการศึกษา และตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู 5 ด้านประกอบด้วย 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน 2) การบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน 3) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก 4) การนิเทศการเรียนการสอน และ 5) การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ดังภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู โรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 6 โรงเรียน คือ โรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์ โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนนทบุรี โรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ และโรงเรียนโสตศึกษาปานเลิศ จำนวนทั้งหมด 270 คน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู โรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 6 โรงเรียน คือ โรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์ โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนนทบุรี โรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ และโรงเรียนโสตศึกษาปานเลิศ ปีการศึกษา 2567 ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie R. V. & Morgan D. W., 1970 อ้างถึงใน, สุทธนู ศรีไสย์, 2551, หน้า 132-133) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 159 คน เพื่อให้ข้อมูลเกิดความน่าเชื่อมั่นมากขึ้น ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 163 คน จากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) หลังจากนั้นคัดเลือกครูของแต่ละโรงเรียนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สร้างขึ้นโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ เพศ ประสบการณ์ในการทำงาน และระดับการศึกษา ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ใน 5 ด้าน คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน จำนวน 6 ข้อ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน จำนวน 8 ข้อ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก จำนวน 9 ข้อ ด้านการนิเทศการเรียนการสอน จำนวน 5 ข้อ และด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร จำนวน 6 ข้อ ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) กำหนดค่าน้ำหนักคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีคุณลักษณะหรือพฤติกรรมตามข้อความนั้นในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง มีคุณลักษณะหรือพฤติกรรมตามข้อความนั้นในระดับมาก
3 หมายถึง มีคุณลักษณะหรือพฤติกรรมตามข้อความนั้นในระดับปานกลาง
2 หมายถึง มีคุณลักษณะหรือพฤติกรรมตามข้อความนั้นในระดับน้อย
1 หมายถึง มีคุณลักษณะหรือพฤติกรรมตามข้อความนั้นในระดับน้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวทางในการกำหนดนิยามศัพท์และสร้างแบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

3. นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน (ภาคผนวก ก) ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence, IOC) ของแบบสอบถาม โดยเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปมาเป็นข้อคำถาม ซึ่งได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามสูงกว่า 0.50 ขึ้นไปทุกข้อความ จากจำนวน 34 ข้อ

4. ทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาแก้ไข

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการทดลอง จำนวน 30 คน จากโรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยมีเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ตั้งแต่ .70 ขึ้นไป ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ .98 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือแยกเป็นรายด้านมีค่าดังนี้ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .93 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96 ด้านการนิเทศการเรียนการสอน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .85 และด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96

6. นำเสนอผลการทดลองใช้ (Try Out) ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม แล้วจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

7. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา ไปถึงผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง

2. ส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยจากวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา ไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งแนบ QR Code แบบสอบถามในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่าน Google Form ถึงผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 163 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ประสบการณ์ในการทำงาน และระดับการศึกษา วิเคราะห์โดยการหาความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยรวมและในแต่ละด้าน วิเคราะห์โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผู้วิจัยกำหนดการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย กำหนดเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 121)

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยรวมและในแต่ละด้าน จำแนกตามเพศ และ ระดับการศึกษา วิเคราะห์โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) หรือ F-test เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงได้ทำการทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe’s Method)

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สรุปได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ด้านการนิเทศการเรียนการสอน และด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยรวมและรายด้าน

ด้าน	ภาวะผู้นำทางวิชาการ	n=163		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจของโรงเรียน	4.19	.50	มาก
2.	ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน	4.34	.52	มาก
3.	ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก	4.45	.52	มาก
4.	ด้านการนิเทศการเรียนการสอน	4.16	.59	มาก
5.	ด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร	4.13	.50	มาก
	รวมเฉลี่ย	**4.25**	**.46**	**มาก**

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยรวมและในแต่ละด้าน จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

2.1 ครูเพศชายและเพศหญิงมีภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนกตามเพศ

ด้าน	ภาวะผู้นำทางวิชาการ	เพศ				t	p-value
		ชาย (n = 40)		หญิง (n = 123)			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.	ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจของโรงเรียน	4.36	.40	4.13	.52	2.515*	.007
2.	ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน	4.37	.41	4.33	.56	0.491	.313
3.	ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก	4.64	.45	4.39	.53	2.681*	.004
4.	ด้านการนิเทศการเรียนการสอน	4.27	.60	4.12	.59	1.408	.081
5.	ด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร	4.14	.40	4.12	.53	0.180	.429
	รวมเฉลี่ย	**4.35**	**.39**	**4.22**	**.47**	**1.644**	**.051**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ครูที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโทและสูงกว่ามีภาวะผู้นำทางวิชาการโดยรวมและในแต่ละด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนกตามระดับการศึกษา

ด้าน	ภาวะผู้นำทางวิชาการ	ระดับการศึกษา				t	p-value
		ปริญญาตรี (n = 104)		ปริญญาโทและสูงกว่า (n = 59)			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.	ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจของโรงเรียน	4.02	.44	4.49	.46	6.334*	.001
2.	ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน	4.22	.51	4.55	.49	3.991*	.001
3.	ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก	4.36	.57	4.61	.37	3.462*	.001
4.	ด้านการนิเทศการเรียนการสอน	3.97	.58	4.49	.46	6.014*	.001
5.	ด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร	4.00	.49	4.35	.45	4.639*	.001
	รวมเฉลี่ย	**4.11**	**.45**	**4.50**	**.36**	**5.628***	**.001**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี ระหว่าง 5–10 ปี และมากกว่า 10 ปี มีภาวะผู้นำทางวิชาการโดยรวมและในแต่ละด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ภาวะผู้นำทางวิชาการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	p-value
1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจของโรงเรียน	ระหว่างกลุ่ม	7.28	2	3.64	17.47*	.001
	ภายในกลุ่ม	33.34	160	.208		
	รวม	40.62	162			
2. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	7.45	2	3.72	16.02*	.001
	ภายในกลุ่ม	37.18	160	.23		
	รวม	44.62	162			
3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก	ระหว่างกลุ่ม	10.05	2	5.02	23.47*	.001
	ภายในกลุ่ม	34.25	160	.21		
	รวม	44.29	162			

ภาวะผู้นำทางวิชาการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	p-value
4. ด้านการนิเทศการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	17.87	2	8.94	36.73*	.001
	ภายในกลุ่ม	38.93	160	.24		
	รวม	56.80	162			
5. ด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร	ระหว่างกลุ่ม	8.73	2	4.37	21.65*	.001
	ภายในกลุ่ม	32.26	160	.20		
	รวม	40.99	162			
รวมเฉลี่ย	**ระหว่างกลุ่ม**	**9.85**	**2**	**4.92**	**32.60***	**.001**
	ภายในกลุ่ม	**24.16**	**160**	**.15**		
	รวม	**34.01**	**162**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ด้านการนิเทศการเรียนการสอน และด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร พบว่า โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1.1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนทิศทางของสถานศึกษาผ่านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสถานศึกษา โดยใช้หลักการ SWOT Analysis ร่วมกับฝ่ายบริหาร นอกจากนี้ครูได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจร่วมกับผู้บริหาร เช่น การเปิดโอกาสให้ครูเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา การจัดอบรมให้ความรู้ ตลอดจนส่งเสริมให้ครูคิดวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาได้อย่างเต็มที่ ทำให้ครูมีความเข้าใจในวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน และสามารถนำไปปรับใช้ในห้องเรียนได้จริง อีกทั้งยังร่วมระบุปัญหาการเรียนการสอน นำไปสู่การกำหนดกรอบ เป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจของหลักสูตรรายวิชาและมองเห็นเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนในระยะยาวและยึดการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนมีความบกพร่องทางการได้ยินให้ดีขึ้น ดังที่Hallinger Phillip & Joseph Murphy (1985 อ้างถึงใน, รัตนา ดวงแก้ว, 2564, หน้า 25) ได้กล่าวไว้ว่า การกำหนดพันธกิจของโรงเรียนประกอบด้วยกรอบเป้าหมายของโรงเรียนและการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน ต้องทำงานร่วมกับชุมชนผู้ปกครองและบุคลากรของโรงเรียน นำไปสู่การระบุปัญหาการเรียนการสอน กำหนดเป้าหมายในการลงมือแก้ปัญหาในชั้นเรียนโดยผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรูญ บุญธรรม และคณะ (2567) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูส่วนหนึ่งได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นผู้ริเริ่มในการ

พัฒนาหลักสูตรและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ภายในโรงเรียน ซึ่งในบริบทของโรงเรียนโสตศึกษา การจัดการเรียนการสอนต้องมีความยืดหยุ่นและหลากหลาย เพื่อให้เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ครูจึงต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เฉพาะทาง โดยใช้ภาษามือ สื่อรูปภาพ วิดีโอ และเทคโนโลยีสนับสนุนการสื่อสาร นอกจากนี้ ครูยังเป็นผู้คิดริเริ่มแนวทางใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการสอน เช่น การประยุกต์ใช้ Active Learning หรือการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน อีกทั้งครูยังทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ อบรม และเป็นผู้สนับสนุนทางวิชาการให้กับเพื่อนครูในโรงเรียน โดยเฉพาะครูที่เข้ามาใหม่หรือครูที่ยังไม่เชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2564, หน้า 3) ที่ได้ประกาศแนวนโยบายด้านการพัฒนางานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เรื่อง ประกาศหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู ตามหนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ 0206.3/ว 9 ลงวันที่ 20 พฤษภาคม 2564 ซึ่งระบุให้ครูต้องพัฒนางานตามมาตรฐานตำแหน่ง และหนึ่งในภารกิจสำคัญคือการสร้างและพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ โดยเฉพาะนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ครูจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการสร้างหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งในด้านศักยภาพ ความถนัด และช่องทางการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้สามารถพัฒนาศักยภาพของนักเรียนได้อย่างรอบด้าน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขนิษฐา สุขทิพย์ (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษาระดับ มัธยมศึกษาสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูส่วนมากสามารถเป็นแบบอย่าง เป็นแกนนำในการสร้างห้องเรียนที่ปลอดภัย อบอุ่น และส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนได้อย่างเต็มที่ ในบริบทของโรงเรียนโสตศึกษา บรรยากาศที่เป็นมิตรและเชิงบวกมีความสำคัญมากกว่าโรงเรียนปกติ เนื่องจากนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมักเผชิญกับข้อจำกัดด้านการสื่อสาร และอาจรู้สึกโดดเดี่ยวหรือขาดความมั่นใจ ครูจึงมีบทบาทในการเป็นผู้นำที่สร้างพื้นที่ปลอดภัยทั้งด้านร่างกายและจิตใจให้แก่ผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าเรียน กล้าคิด กล้าลอง และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ครูยังทำหน้าที่ให้ความรู้แก่เพื่อนครูในเรื่องแนวคิดและวิธีการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก เช่น การใช้การสื่อสารที่เน้นความเข้าใจ การสร้างแรงจูงใจด้วยการให้กำลังใจในรูปแบบที่ผู้เรียนเข้าถึงได้ และการใช้เทคนิคเชิงบวกในการจัดการพฤติกรรม โดยการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มสาระวิชา หรือร่วมเป็นวิทยากรในการอบรมภายในโรงเรียน เพื่อเผยแพร่แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสุขความปลอดภัย และความเข้าใจผู้เรียนอย่างแท้จริง ดังที่ Weber (1996 อ้างถึงใน, รัตนา ดวงแก้ว, 2564, หน้า 27) ได้กล่าวไว้ว่า การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวกคือการสื่อสารเป้าหมายของการเรียนการสอนอย่างชัดเจน สร้างความคาดหวังสูงจากการปฏิบัติ สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีวินัยที่ชัดเจน และสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อความผูกพันของผู้เรียนต่อโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนโสตศึกษา ที่ต้องการครูซึ่งมีภาวะผู้นำทางวิชาการในการเป็นผู้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งผลเชิงบวกต่อทั้งพฤติกรรมและพัฒนาการของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นรีรัตน์ เทศกาล (2560) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตสตาร์บุษ จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการนิเทศการเรียนการสอน ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูส่วนหนึ่งได้รับมอบหมายหน้าที่เป็นผู้นิเทศ ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือสนับสนุนและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของเพื่อนครู จึงทำให้ครูกลุ่มนี้แสดงบทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการได้อย่างชัดเจน ครูไม่เพียงแค่ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของผู้สอนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทเป็น แกนนำทางวิชาการ ที่คอยส่งเสริม สนับสนุน และยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนทั้งในระดับบุคคลและระดับโรงเรียน นอกจากนี้ยังเป็นผู้ริเริ่มแนวทางการสอนใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและนำเสนอแนวทางนั้นให้เพื่อนครูนำไปปรับใช้ต่อ รวมทั้ง จัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ แก้ปัญหาและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งยังให้คำปรึกษาและคำแนะนำอย่างใกล้ชิดแก่ครูที่อาจมีปัญหาในการจัดการเรียนการสอน เช่น ปัญหาด้านการสื่อสารภาษามือกับนักเรียน การเลือกใช้สื่อ หรือวิธีประเมินผล ครูผู้นิเทศจะเสนอแนวทางที่สามารถนำไปใช้จริง พร้อมทั้งติดตามผลเพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังที่ Weber (1996 อ้างถึงใน, รัตนา ดวงแก้ว, 2564, หน้า 27) ได้กล่าวไว้ว่า ความสัมพันธ์ที่ไว้วางใจระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การนิเทศการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ รชยา เรือนสอน (2564) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเทศบาล 1 (ป่าแดด) พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเทศบาล 1 (ป่าแดด) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามผล อยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูในโรงเรียนโสตศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของโรงเรียนโสตศึกษาแต่ละแห่งที่มีข้อจำกัดด้านจำนวนบุคลากร แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มีบุคลากรครูน้อย ดังนั้นเมื่อได้รับการบรรจุแต่งตั้ง ครูจึงต้องเริ่มพัฒนาตนเองในเรื่องของการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระ เพื่อรับผิดชอบและเป็นแกนนำในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป นอกจากนี้ครูยังทำหน้าที่ เป็นที่ปรึกษาและผู้ให้คำแนะนำ แก่ครูรุ่นใหม่หรือครูที่ยังไม่มีประสบการณ์ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ดังที่ Weber (1996 อ้างถึงใน, รัตนา ดวงแก้ว, 2564, หน้า 27) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำทางวิชาการควรเริ่มต้นจากการมีส่วนร่วมในการวางแผน การออกแบบ การบริหารจัดการ การวิเคราะห์และประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร จากการตรวจสอบหลักสูตรและการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ครูสามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านการแก้ไขและการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัณญารัตน์ แรกรุ่น (2562) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยรวมและในแต่ละด้าน จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ผู้วิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

2.1 ผลการวิจัย พบว่า ครูเพศชายและเพศหญิงมีภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เพศชายและเพศหญิงต่างได้รับการพัฒนาความสามารถอย่างเท่าเทียมกัน มีโอกาสเรียนรู้งาน การพัฒนาตนเอง ได้รับมอบหมายงาน แสดงความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ เป็นแกนนำในการปฏิบัติงานต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน เมื่อปฏิบัติงานไประยะหนึ่ง ส่งผล

ให้เพศชายและเพศหญิง มีภาวะผู้นำทางวิชาการไม่แตกต่างกัน ซึ่งโรงเรียนโสตศึกษามีจำนวนครูจำกัด และบุคลากรแต่ละคนมักต้องรับผิดชอบงานหลากหลาย ครูเพศชายและเพศหญิงต่างได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ทั้งด้านการสอน งานวิชาการ และงานสนับสนุนการเรียนรู้ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกบทบาทตามเพศอย่างชัดเจน ครูเพศชายและเพศหญิงจึงมีโอกาสในการเรียนรู้งาน พัฒนาตนเอง และแสดงความสามารถในการเป็นผู้นำทางวิชาการ ได้อย่างเท่าเทียมกัน ดังที่ Hallinger & Heck (2010, p. 95) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำมิได้จำกัดอยู่ที่เพศ หากแต่เกิดจากโอกาสในการเรียนรู้ บทบาทหน้าที่ และประสบการณ์ที่ได้รับอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การที่ครูเพศชายและเพศหญิงมีโอกาสฝึกฝนและแสดงภาวะผู้นำในบริบทเดียวกัน จึงมีภาวะผู้นำทางวิชาการโดยรวมไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูเพศชายและเพศหญิงมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย โดยเพศชายมีภาวะผู้นำสูงกว่าเพศหญิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความคิดเชิงกลยุทธ์ มองภาพรวมของโรงเรียนในระยะยาว และการตั้งเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ครูเพศชายมักแสดงภาวะผู้นำทางวิชาการในฐานะแกนนำ ในการคิดริเริ่ม วางแนวทางและผลักดันทิศทางของโรงเรียนได้อย่างชัดเจนมากกว่า มีบทบาทในการวิเคราะห์สถานการณ์และเสนอแนวทางการพัฒนาโรงเรียนที่ตอบสนองต่อบริบทของโรงเรียนโสตศึกษา ซึ่งต้องการความเข้าใจลึกซึ้งในด้านการสื่อสารโดยใช้ภาษามือ การปรับวิธีการเรียนการสอน และการออกแบบเป้าหมายให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ครูเพศชายยังคงแสดงภาวะผู้นำทางวิชาการที่ชัดเจน โดยสามารถเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมและแนวทางที่สร้างสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีข้อจำกัดด้านการสื่อสาร อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้ไม่ได้หมายความว่าเพศหญิงไม่มีศักยภาพ แต่สะท้อนถึงโอกาสในการแสดงออกและบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ ซึ่งส่งผลต่อการสะสมประสบการณ์ในการเป็นผู้นำทางวิชาการในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวกเท่านั้น

ส่วนด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน ด้านการนิเทศการเรียนการสอน และด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ครูเพศชายและเพศหญิงมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ลักษณะการทำงานร่วมกันในบริบทของโรงเรียนโสตศึกษา ที่เน้นการทำงานเป็นทีมขนาดเล็ก เปิดโอกาสให้ครูทุกคนมีบทบาทหลากหลาย และการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่องโดยไม่เลือกปฏิบัติตามเพศ ทำให้ครูเพศชายและเพศหญิง มีโอกาสเรียนรู้ พัฒนาและแสดงออกถึงภาวะผู้นำทางวิชาการในด้านต่าง ๆ อย่างเท่าเทียม เมื่อทำงานไประยะหนึ่ง ทั้งสองเพศจึงมีศักยภาพในการเป็นผู้นำทางวิชาการได้อย่างใกล้เคียงกัน ซึ่งโรงเรียนโสตศึกษาแต่ละแห่งมีจำนวนบุคลากรจำกัด ครูในแต่ละกลุ่มสาระจึงจำเป็นต้องมีบทบาทหลายด้าน ทั้งการวางแผน จัดการเรียนรู้ พัฒนาหลักสูตรและนิเทศภายในโรงเรียน ส่งผลให้ครูไม่ว่าจะเป็นเพศใด ต่างได้รับโอกาสในการเรียนรู้ พัฒนาตนเอง และแสดงออกถึงภาวะความเป็นผู้นำทางวิชาการอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีความแตกต่างด้านโอกาสหรือบทบาทหน้าที่ตามเพศ ในด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน ครูทั้งเพศชายและเพศหญิงต้องมีบทบาทสำคัญในการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน รวมทั้งต้องมีความสามารถในการเป็นผู้นำทางวิชาการ เช่น การเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมการสอนใหม่ ๆ การให้คำแนะนำแก่เพื่อนครู และการประเมินผลการสอนร่วมกัน ซึ่งเป็นบทบาทที่เกิดจากภาระงานและโครงสร้างของโรงเรียนมากกว่าการกำหนดโดยเพศ ในด้านการนิเทศการเรียนการสอน ครูหลายคนได้รับมอบหมายให้มีบทบาทในการ

ติดตาม ช่วยเหลือ และให้คำแนะนำแก่เพื่อนครู เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยไม่จำกัดเพศของผู้ที่รับผิดชอบ ดังนั้น ครูชายและหญิงจึงมีโอกาสเป็น ที่ปรึกษา แกนนำ หรือผู้มีบทบาทในการส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนในลักษณะที่ไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกันกับด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร โรงเรียนโสตศึกษามีลักษณะการทำงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ครูในแต่ละกลุ่มสาระจึงต้องพัฒนาตนเองให้สามารถรับผิดชอบและเป็นผู้นำในการปรับปรุงหลักสูตรได้ ไม่ว่าจะเป็นเพศใด ทั้งยังต้องถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์แก่เพื่อนครู ให้คำแนะนำ หรือเสนอแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถด้านภาวะผู้นำทางวิชาการที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ในหน้าที่ มากกว่าความแตกต่างทางเพศ ด้วยเหตุนี้ ครูเพศชายและเพศหญิงจึงมีโอกาสในการพัฒนา แสดงออกและปฏิบัติหน้าที่ผู้นำทางวิชาการในทั้งสามด้านอย่างเท่าเทียม ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นรีรัตน์ เทศกาล (2560) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตสตาร์บุษ จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตสตาร์บุษ จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 ผลการวิจัย พบว่า ครูที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโทและสูงกว่ามีภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยรวมและในแต่ละด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย โดยครูที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทและสูงกว่ามีภาวะผู้นำทางวิชาการโดยรวมและในแต่ละด้าน สูงกว่า ครูที่มีการศึกษาระดับระดับปริญญาตรี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูที่ได้รับการศึกษาระดับสูงก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะเชิงวิชาการที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ส่งผลให้ครูสามารถพัฒนาตนเองมองภาพรวมของการจัดการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ และมีศักยภาพในการเป็นผู้นำทางวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ด้านการนิเทศการเรียนการสอน และด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ซึ่งสังคมและผู้บริหารสถานศึกษามักมีความคาดหวังต่อครูที่มีระดับการศึกษาสูงว่าจะต้องมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้ริเริ่มแนวทางใหม่ ๆ และเป็นผู้รับผิดชอบในงานสำคัญ นอกจากนี้ครูที่ได้รับการศึกษาระดับปริญญาโทและสูงกว่ามักได้รับมอบหมายจากผู้บริหารให้ช่วยเป็นผู้ติดตาม ให้คำแนะนำ หรือร่วมสังเกตการสอนของเพื่อนครู ทำให้เกิดโอกาสในการแสดงบทบาทของผู้นำทางวิชาการด้านการนิเทศการเรียนการสอนอย่างชัดเจน อีกทั้งครูที่ได้รับการศึกษาการศึกษาระดับสูงมักมีทักษะในการวิจัย วิเคราะห์ผู้เรียนและใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยสามารถเป็นที่ปรึกษา หรือผู้ให้คำแนะนำในการวางโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสาระ ตลอดจนถ่ายทอดวิธีคิดและกระบวนการให้แก่ครูรุ่นใหม่ได้ ดังนั้น ครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจึงมักได้รับการมอบหมายงานในการเป็นที่ปรึกษา เป็นแกนนำ หรือผู้ให้คำแนะนำทางวิชาการแก่เพื่อนครู ซึ่งเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงออกถึงภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างชัดเจน ส่งผลให้ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าจึงอยู่ในระดับที่สูงกว่าครูที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ดังที่ David Willetts (2023) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาระดับสูงมีประโยชน์อย่างมาก เนื่องจากการศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาตนเอง เศรษฐกิจ และสังคมต่อไป ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขนิษฐา สุขทิพย์ (2559) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต12 จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีภาวะผู้นำทางวิชาการโดยภาพรวมแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 ผลการวิจัย พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี ระหว่าง 5–10 ปี และมากกว่า 10 ปี มีภาวะผู้นำทางวิชาการโดยรวมและในแต่ละด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย และเมื่อนำไปทดสอบผลต่างค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's Method) พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีภาวะผู้นำทางวิชาการแตกต่างกับครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 5–10 ปี และมากกว่า 10 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของวิชาชีพ ซึ่งยังไม่มีประสบการณ์เชิงลึกในการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน การบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก การนิเทศการเรียนการสอน และการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ครูกลุ่มนี้จึงมักอยู่ในสถานะของผู้เรียนรู้และฝึกฝนมากกว่าจะเป็นผู้นำทางวิชาการ ในขณะที่ครูที่มีประสบการณ์มากกว่า ได้แก่ ครูกลุ่มที่มีประสบการณ์ระหว่าง 5–10 ปี และมากกว่า 10 ปี มักได้รับโอกาสในการปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทที่ส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการมากกว่า เช่น การเป็นที่ปรึกษาให้กับครูรุ่นใหม่ การริเริ่มโครงการทางวิชาการ การวางแผนพัฒนาหลักสูตร หรือการนิเทศการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้ครูในกลุ่มนี้มีโอกาสพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำทางวิชาการได้อย่างต่อเนื่องและมั่นคง ดังที่ Tara Kini and Anne Podolsky (2016) ได้กล่าวไว้ว่า ครูส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพมากขึ้นตามประสบการณ์ ซึ่งประสบการณ์การสอนจะชัดเจนที่สุดเมื่อครูมีการลงมือปฏิบัติและเตรียมพร้อมเป็นอย่างดีตั้งแต่เริ่มต้นเข้าสู่สายงานการสอน รวมถึงได้รับคำแนะนำและการประเมินอย่างเข้มงวดก่อนได้รับตำแหน่ง ความพยายามเหล่านี้จะช่วยให้มั่นใจได้ว่า ในอนาคตจะก้าวเข้าสู่สายงานการสอนระดับมืออาชีพ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขนิษฐา สุขทิพย์ (2559) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต12 จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกันมีภาวะผู้นำทางวิชาการโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยมีข้อค้นพบเกี่ยวกับองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยนี้ ดังนี้

1. การตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ด้านการนิเทศการเรียนการสอน และด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร

2. ครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงและมีประสบการณ์การทำงานมาก จะมีภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับสูงกว่าครูที่มีวุฒิหรือประสบการณ์น้อย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการส่งเสริมศักยภาพครูในด้านวิชาชีพ การฝึกอบรม และการสร้างประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาโรงเรียนเฉพาะทางให้มีคุณภาพ

3. บทบาทของครูในฐานะ "ผู้นำทางวิชาการ" ที่ไม่เพียงเป็นผู้สอน แต่ยังทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา โค้ช และผู้นำทางการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียน ครูต้องมีความเข้าใจในลักษณะพิเศษของผู้เรียน และสามารถปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ในภาพรวม องค์ความรู้ใหม่นี้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพครูในโรงเรียนโสตศึกษา และเป็นแนวทางในการขยายผลไปยังโรงเรียนเฉพาะทางประเภทอื่น ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อีกทั้งยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพของเด็กไทยทุกคน ดังแสดงในภาพที่ 2



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากการศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนโสตศึกษา ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

จากผลการวิจัย พบว่า ครูมีภาวะผู้นำทางวิชาการทุกด้านอยู่ในระดับมาก เพื่อให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการมากขึ้น ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูได้สลับกันแสดงบทบาทผู้นำในงานวิชาการ เช่น การเป็นหัวหน้าโครงการ เข้าร่วมวางแผนพัฒนาโรงเรียน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมในโรงเรียน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมบทบาทครูในการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน รวมถึงการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ผ่านการเป็นพี่เลี้ยง นิเทศการสอน และกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) ตลอดจนสนับสนุนการอบรมอย่างต่อเนื่องในด้านการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การใช้เทคโนโลยี และการจัดการชั้นเรียนที่เน้นความสุขและบรรยากาศเชิงบวก แนวทางเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูมากขึ้น และสามารถขับเคลื่อนคุณภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนโสตศึกษาได้อย่างยั่งยืน

จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูเพศชายและเพศหญิง โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่ในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจของโรงเรียนและด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก เพศชายมีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงกว่าหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้บริหารจึงควรส่งเสริมให้ครูเพศหญิงได้แสดงบทบาทผู้นำในงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การสร้างแรงจูงใจในห้องเรียน และการเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ พร้อมส่งเสริมการทำงานแบบมีพี่เลี้ยงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพศ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ครูที่มีวุฒิปริญญาโทขึ้นไปมีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงกว่าครูที่จบปริญญาตรี จึงควรสร้างโอกาสให้ครูระดับปริญญาตรีได้แสดงศักยภาพ

เช่น การเป็นหัวหน้าโครงการ และได้รับการอบรมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีระบบพี่เลี้ยงจากครูที่มีวุฒิสูงกว่า และในด้านประสบการณ์ ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีภาวะผู้นำทางวิชาการต่ำกว่าผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 5–10 ปี และมากกว่า 10 ปี ผู้บริหารจึงควรส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงานจริง ระบบพี่เลี้ยง การอบรมภาวะผู้นำ และเปิดเวทีให้ครูใหม่ได้แสดงศักยภาพ เพื่อพัฒนาเป็นผู้นำทางวิชาการในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียนโสตศึกษาในเขตพื้นที่อื่น ๆ หรือในโรงเรียนโสตศึกษาทั้งประเทศ
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียนโสตศึกษา
3. ควรศึกษาผลลัพธ์ของภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในโรงเรียนโสตศึกษา
4. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียนโสตศึกษาในภาคกลาง เขตพื้นที่อื่น ๆ หรือในโรงเรียนโสตศึกษาทั้งประเทศ

เอกสารอ้างอิง

กัญญาภัทร ดำชม, & จิติมา วรรณศรี. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูกับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *7*(6), 297-298.

กัณญารัตน์ แรกรุ่น. (2562). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. *วารสารศึกษาศาสตร์*, *30*(2), 54-69.

ขนิษฐา สุขทิพย์. (2559). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จังหวัดนครศรีธรรมราช* [การค้นคว้าอิสระ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

จรูญ บุญธรรม, สุเทพ ตระหง่าน, & คณิต สุขรัตน์. (2567). ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, *7*(4), 92-113.

ธีรศักดิ์ (อุปรมัย) อุปไมยอธิชัย. (2563). *ความเป็นครู แนวทางการพัฒนาจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นรีรัตน์ เทศกาล. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตสตาร์บุษ จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17* [วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *หลักการวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9.). สุวีริยาสาส์น.

พรรณอร อุชุภาพ. (2561). *การศึกษาและวิชาชีพครู*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มลิวัลย์ ธรรมแสง. (2550). *ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กหูหนวกและระบบวิธีสอน : ฝากไว้ให้คิดถึง*. มูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวกแห่งประเทศไทย.

รชยา เรือนสอน. (2564). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเทศบาล 1 (ป่าแดด)* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย].

รัตนา ดวงแก้ว. (2564). *หน่วยที่ 13 ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เรวดี มนตรีพิลา. (2563). *การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* [วิทยานิพนธ์ กศ.ด., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2557). *แนวคิด ทฤษฎีและประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา*. ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์.

สันติ บุญภิรมย์. (2557). *ความเป็นครู Self-Actualization for Teachers*. ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564a). *ประกาศหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู*.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564b). *มาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา*.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. บริษัท พริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2561). *การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน*. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2564). *รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2566). *รายงานจำนวนตามประเภทบุคลากร ของโรงเรียนเฉพาะความพิการ* http://www.specialset.bopp.go.th/set_index/index.php?page=person-deform.php

สุทธนู ศรีไสย์. (2551). *สถิติประยุกต์สำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

David Willetts. (2023, October). *How Higher Education can Boost People-Powered Growth* https://economy2030.resolutionfoundation.org/wp-content/uploads/2023/10/How-higher-education-can-boost-people-powered-growth.pdf

Francis, L. A. (2012). *Teacher Leadership for the 21st Century: Teacher Leaders' Experiences in Supporting the Pedagogical Practice of Academic Rigor* Fielding Graduate University].

Hallinger, P., Heck, R. H.,. (2010). Collaborative Leadership and School Improvement: Understanding the Impact on School Capacity and Student Learning. *School Leadership & Management*, *30*(2), 95-110.

Indeed Editorial Team. (2023, 17 February). *What Is Academic Leadership? (And How to Be a Better Leader)* https://ca.indeed.com/career-advice/career-development/academic-leadership

Jennifer Jacobs. (2021, 26 October). *What does It Mean to be a Teacher Leader?* https://www.usf.edu/education/blog/2021/what-does-it-mean-to-be-a-teacher-leader.aspx

Leon P. (2023, 8 February). *The Importance of Strong Leadership Skills in Teachers* https://www.linkedin.com/pulse/importance-strong-leadership-skills-teachers-leon-pennicooke?trk=article-ssr-frontend-pulse_more-articles_related-content-card

Oleksandra Mamchii. (2023, 24 October). *What is Educational Leadership and Why Is It Significant?* https://bestdiplomats.org/educational-leadership/

Rudolf T. Vecaldo. (2019). Instructional Leadership Beliefs of Filipino Pre-Service Teachers. *International Journal of Evaluation and Research in Education (IJERE)*, *8*(4), 596-603.

Siti Noor Ismail, & other. (2018). Instructional Leadership and Teachers' Functional Competency across the 21st Century Learning. *International Journal of Instruction*, *11*(2), 135-152.

Stephanie K. Rehbock. (2020). Academic Leadership: Challenges and Opportunities for Leaders and Leadership Development in Higher Education. *Modern Day Challenges in Academia*, 252-264.

Tara Kini, & Anne Podolsky. (2016, 3 June). *Does Teaching Experience Increase Teacher Effectiveness? A Review of the Research* https://learningpolicyinstitute.org/product/does-teaching-experience-increase-teacher-effectiveness-review-research

University of San Diego. (2022, 3 November). *Teacher Leadership in Education: 5 Must-Have Skills for Educators* https://pce.sandiego.edu/teacher-leadership/

Vu Thi Mai Huaong. (2019). Factors Affecting Instructional Leadership in Secondary Schools to Meet Vietnam's General Education Innovation. *International Education Studies*, *13*(2), 48-60.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Educational Management Excellence Team Construction Model for Administrators in The New Era of Art Universities in Dalian, Liaoning Province

Wang Xinyu[1*], Somsak Chanphong[2] & Nitwadee Jirarotephinyo [3]

1 *Bangkokthonburi University, Thailand*
2 *Bangkokthonburi University, Thailand*
3 *Bangkokthonburi University, Thailand*
* *Corresponding author. E-mail:* dr.thiwat@gmail.com

Abstract

The objectives of this study were threefold: (1) to identify the components of the Educational Management Excellence Team (EMT) Model for administrators in art universities in Dalian, Liaoning Province; (2) to construct and validate the EMT Model; and (3) to develop practical guidelines for its implementation. A mixed-methods approach was employed, combining qualitative interviews and literature review with quantitative survey research. The study population comprised 1,681 professional leaders, teachers, and administrators from 11 representative art universities in Dalian, from which a stratified random sample of 312 respondents was selected. Data were analyzed using SPSS for descriptive and inferential statistics, while AMOS was employed for confirmatory factor analysis (CFA) to validate the model. The findings revealed that the EMT Model consists of five key components: (1) improvement of the management system, (2) performance evaluation, (3) personnel training, (4) digital reform, and (5) teamwork. The CFA results confirmed strong model fit indices, indicating that the proposed model aligns well with empirical data. Furthermore, five implementation guidelines were developed to support art university administrators in enhancing educational management in the new era.

Keywords: Educational Management, Excellence Team Construction, Art Universities

Received: 2025-02-12; **Revised:** 2025-08-01; **Accepted:** 2025-10-28

Introduction

In the context of rapid economic globalization, the expansion of higher education, and the digitalization of information networks, student management in higher education is undergoing unprecedented opportunities and challenges (Amici & Cepiku, 2020). Art universities, in particular, are compelled to adapt their educational management practices to remain competitive and relevant in this new era (Anqi, 2021).

The effectiveness of university administration can no longer depend solely on the vision and capability of individual leaders (Zhou, Worapongpat, & Liuyue, 2024). Instead, the establishment of high-performing educational management teams has become indispensable for addressing contemporary challenges. Such teams play a pivotal role in enhancing institutional quality and supporting the cultivation of creative talents, which is a unique strength of art universities in the Dalian region (Apak & Gümüş, 2015).

Despite these advantages, art universities in Dalian, Liaoning Province, continue to face persistent challenges in building and sustaining effective management teams. Issues such as limited digital integration, insufficient personnel training, and fragmented teamwork hinder administrative efficiency and educational outcomes. This study seeks to analyze these challenges systematically and develop a comprehensive Educational Management Excellence Team (EMT) Model. The proposed model aims to provide both theoretical foundations and practical strategies for strengthening administrative structures and improving educational quality in art universities within the new era.

Questions

1. What are the key components of the Educational Management Excellence Team (EMT) Model for administrators in art universities in Dalian, Liaoning Province?
2. How can the EMT Model be constructed and empirically validated to ensure its relevance and effectiveness in the context of art universities in the new era?
3. What practical guidelines can be proposed to enhance the implementation and continuous improvement of the EMT Model in art universities?

Objectives

1. To identify the key components of the Educational Management Excellence Team (EMT) Model for administrators in art universities in Dalian, Liaoning Province.
2. To construct and empirically validate the EMT Model to ensure its theoretical soundness and practical applicability.
3. To develop evidence-based guidelines for the effective implementation and continuous improvement of the EMT Model in art universities.

Hypothesis

H1a: Improvement of the management system has a positive and significant effect on the overall EMT Model.

H1b: Performance evaluation has a positive and significant effect on the overall EMT Model.

H1c: Personnel training has a positive and significant effect on the overall EMT Model.

H1d: Digital reform has a positive and significant effect on the overall EMT Model.

H1e: Teamwork has a positive and significant effect on the overall EMT Model.

Literature Reviews

Educational management in the context of higher education has undergone profound transformation due to globalization, massification of education, and the digital revolution. Art universities, particularly in regions such as Dalian, Liaoning Province, face unique challenges in cultivating creative talents while ensuring administrative efficiency. Previous studies have highlighted the importance of leadership, performance management, and organizational adaptability in sustaining educational quality (Bai & Yoon, 2022). However, limited research has focused specifically on constructing excellence management teams in art universities, leaving a gap this study aims to address.

Improving the Management System

The foundation of effective educational management lies in a well-structured governance system. Bao, Xia, Hu, and Wang (2023) emphasized modern university governance as a balance between administrative, academic, and democratic powers. Similarly, Benavides, Tamayo Arias, Arango Serna, Branch Bedoya, and Burgos (2020) argued that professionalized administrative systems are critical in the new era of higher education. These findings suggest that optimizing governance structures in art universities is essential to improve accountability and efficiency.

Performance Evaluation

Performance management is widely recognized as a driver of organizational efficiency (Dong, 2022). In the context of higher education, Feng (2023) noted that comprehensive evaluation frameworks not only motivate staff but also align individual contributions with institutional goals. For art universities, tailored evaluation systems are vital in ensuring both creative autonomy and administrative accountability.

Personnel Training

Human capital theory posits that investment in people enhances both productivity and adaptability (Gao, Liu, & Chen, 2009). Pintong and Worapongpat (2024) highlighted the dual role of personal career planning and institutional development strategies in administrator training. In art universities, specialized training programs are necessary to address the distinctive needs of creative disciplines, as supported by Makjod, Worapongpat, Kangpheng, and Bhasabutr (2025), who emphasized the role of targeted administrative development in improving institutional quality.

Digital Reform

Digital transformation is reshaping university administration worldwide. Min and Worapongpat (2023) underscored the multidimensional nature of digital reform, involving not only technological upgrades but also restructuring of workflows, organizational culture, and governance practices. For art universities in Dalian, digital reform is particularly crucial for enhancing data integration, administrative transparency, and operational efficiency.

Teamwork

Team collaboration is a cornerstone of effective management. Ning, Worapongpat, Wongkumchai, Zidi, Jiewei, and Mingyu (2023) demonstrated that well-structured teamwork

produces outcomes beyond the sum of individual contributions. In the context of educational administration, Huang, Liu, Huang, Wang, and Cheng (2023) stressed that trust, cooperation, and shared responsibility are vital to achieving institutional goals. For art universities, fostering teamwork is essential to bridge administrative, academic, and creative functions.

Synthesis and Research Gap

While extensive research exists on governance, performance evaluation, training, digital transformation, and teamwork in higher education, few studies have integrated these dimensions into a comprehensive model specifically tailored to art universities in Dalian. This research addresses the gap by constructing and empirically validating the Educational Management Excellence Team (EMT) Model, providing both theoretical foundations and practical guidelines for enhancing educational management in the new era.

Methodology

This study employed a mixed-methods design, integrating qualitative and quantitative approaches to construct and validate the Educational Management Excellence Team (EMT) Model for administrators in art universities in Dalian, Liaoning Province. The research was conducted in three sequential phases.

Phase 1: Identification of Components and Indicators

A qualitative approach was first employed to determine the key components of the EMT Model. A comprehensive literature review, combined with semi-structured interviews, led to the identification of five core components—management system improvement, performance evaluation, personnel training, digital reform, and teamwork—accompanied by 65 initial indicators. Twenty relevant studies were reviewed, and seven key informants, including deans, art design professors, and administrative staff, were interviewed online (approximately 45 minutes each). Thematic coding and categorization were applied, with measures such as triangulation and peer debriefing ensuring reliability. Findings from this phase provided the theoretical foundation for the subsequent quantitative survey.

Phase 2: Model Construction and Validation

Building on Phase 1, a structured questionnaire was designed and distributed to a stratified random sample of 312 respondents from 11 representative art universities in Dalian, drawn from a population of 1,681 academic leaders, professional teachers, and administrators. The instrument comprised three sections: demographic data, assessment of the five EMT Model components, and open-ended recommendations. Content validity was established through expert review and pilot testing. Data were analyzed using SPSS for descriptive statistics and reliability analysis (Cronbach's alpha), while AMOS was employed for confirmatory factor analysis (CFA) and structural equation modeling (SEM). Fit indices (e.g., CFI, NFI, GFI, RMSEA) confirmed the robustness and empirical validity of the model.

Phase 3: Development of Implementation Guidelines

To translate the validated model into practical strategies, a qualitative focus group discussion was conducted with nine educational leaders. Discussions centered on enhancing teamwork, advancing digital transformation, developing performance evaluation frameworks,

and improving training programs. Thematic synthesis of the findings produced evidence-based policy recommendations and strategic guidelines to strengthen the effectiveness and sustainability of the EMT Model in art universities

Results

Major Findings for Research Objective 1

Drawing from a comprehensive literature review and semi-structured interviews with seven key informants, five core components of the Educational Management Excellence Team (EMT) Model for administrators in art universities were identified. These components, along with their associated indicators, formed the basis of the conceptual framework. A total of 52 indicators were confirmed, distributed across the five dimensions as follows:

Improvement of the Management System (10 indicators): Emphasizes optimizing governance structures by clarifying the distribution of academic and administrative power, standardizing processes, strengthening risk management, and integrating international management practices.

Performance Evaluation (11 indicators): Focuses on establishing a comprehensive, ability- and performance-based evaluation framework, integrating continuous feedback mechanisms, and linking outcomes to incentive systems aligned with institutional goals.

Personnel Training (11 indicators): Highlights the development of specialized training programs tailored to art-related disciplines, mentorship schemes, cross-cultural communication, and interdisciplinary professional development to cultivate skilled, adaptable administrators.

Digital Reform (9 indicators): Stresses the importance of investing in digital infrastructure, creating centralized data repositories, and promoting the integrated use of digital platforms, while ensuring data security and up-to-date technological application.

Teamwork (11 indicators): Underscores the role of collaborative governance, transparent communication, shared decision-making, and cultural cohesion in strengthening administrative effectiveness.

These findings establish a robust framework for the EMT Model, demonstrating that effective management in art universities requires a balanced integration of governance optimization, systematic performance evaluation, professional development, digital transformation, and cohesive teamwork.

Research Results for Objective 2 (Revised Version)

The Educational Management Excellence Team (EMT) Model was empirically validated through confirmatory factor analysis (CFA) and structural equation modeling (SEM). Drawing from the five core components—management system improvement (IMS), performance evaluation (PEN), personnel training (PTG), digital reform (DIM), and teamwork (TEK)—a total of 47 variables were tested. The results indicated strong statistical support, confirming alignment between the proposed model and the empirical data.

The instrument's reliability was demonstrated by a Cronbach's alpha coefficient of 0.889, based on responses from 312 participants across 11 representative art universities. The sample included administrators, professional leaders, teachers, and staff, with balanced representation across gender, age, education levels, and administrative roles.

Model validation showed that all five components significantly contributed to the EMT Model. Among them, Digital Reform (DIM) emerged as the most influential factor, followed by Teamwork (TEK) and Performance Evaluation (PEN). For example, the TEK3 indicator received the highest rating (mean = 4.09), underscoring the importance of collaboration in university administration. Statistical checks confirmed normal distribution (Skewness and Kurtosis within acceptable ranges) and measurement validity.

Based on both impact and feasibility, 15 key indicators were prioritized across the five dimensions, with at least 71% of respondents expressing high agreement. These findings provide robust empirical support for the EMT Model, confirming its applicability and relevance for enhancing educational management in art universities in Dalian within the new era.

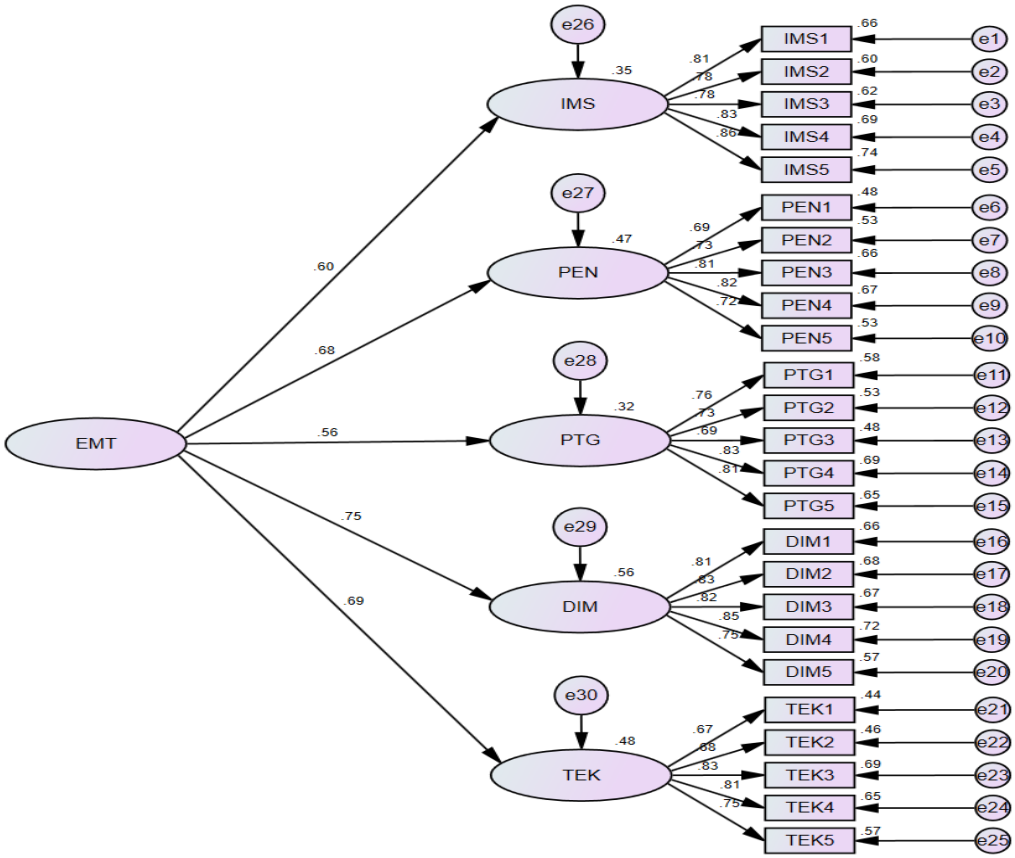


Figure 1-1 presents a standardized second-order CFA model that demonstrates excellent statistical fit, with all key indices—such as RMSEA = 0.026, CFI = 0.987, and χ^2/df = 1.260—indicating strong model validity. EMT shows robust relationships with its latent factors, particularly decision-making (DIM) at 0.75. While technically rigorous, the results

can be summarized to show that emotional management is a central trait that influences leadership in educational settings. For art universities, where administrators must manage emotionally charged environments and creative diversity, such traits are especially crucial. Comparing the initial and refined models, the reduction in residuals and improved model fit suggest a more accurate understanding of leadership competencies. Future refinements might consider additional variables aligned with the social-emotional and artistic context of these institutions.

Table 1-2 Factor loading coefficient table

Latent and observable	Factor loading		S.E.	Z-test	P	R^2	CR	AVE
	Unstandard	Standard						
IMS							0.907	0.661
IMS1<---IMS	1.000	0.812	-	-	-	0.660		
IMS2<---IMS	0.918	0.775	0.053	17.207	0.00**	0.601		
IMS3<---IMS	0.946	0.785	0.054	17.502	0.00**	0.616		
IMS4<---IMS	1.029	0.83	0.055	18.861	0.00**	0.689		
IMS5<---IMS	0.860	0.86	0.043	19.786	0.00**	0.740		
PEN							0.870	0.573
PEN1<---PEN	1.000	0.692	-	-	-	0.478		
PEN2<---PEN	1.081	0.729	0.082	13.102	0.00**	0.531		
PEN3<---PEN	1.152	0.811	0.08	14.375	0.00**	0.658		
PEN4<---PEN	1.100	0.819	0.076	14.493	0.00**	0.671		
PEN5<---PEN	0.858	0.725	0.066	13.037	0.00**	0.526		
PTG							0.875	0.585
PTG1<---PTG	1.000	0.761	-	-	-	0.579		
PTG2<---PTG	0.955	0.728	0.066	14.437	0.00**	0.530		
PTG3<---PTG	0.860	0.691	0.063	13.624	0.00**	0.478		
PTG4<---PTG	1.070	0.828	0.065	16.541	0.00**	0.685		
PTG5<---PTG	0.800	0.809	0.05	16.155	0.00**	0.654		
DIM							0.907	0.660
DIM1<---DIM	1.000	0.811	-	-	-	0.658		

DIM2<---DIM	0.960	0.827	0.051	18.775	0.00**	0.684		
DIM3<---DIM	0.976	0.82	0.053	18.567	0.00**	0.672		
DIM4<---DIM	0.811	0.849	0.042	19.453	0.00**	0.721		
DIM5<---DIM	0.790	0.753	0.048	16.545	0.00**	0.567		
TEK							0.864	0.562
TEK1<---TEK	1.000	0.667	-	-	-	0.445		
TEK2<---TEK	1.071	0.677	0.09	11.854	0.00**	0.459		
TEK3<---TEK	1.283	0.829	0.092	13.951	0.00**	0.687		
TEK4<---TEK	1.373	0.805	0.101	13.661	0.00**	0.648		
TEK5<---TEK	1.230	0.755	0.095	12.982	0.00**	0.570		

**Sig .001

Table 1-2 presents the factor loadings and the measurement structure evaluation of the model. The standardized factor loadings are relatively high, with IMS5 having the highest loading (0.86), indicating strong explanatory power for the IMS dimension. PEN and PTG dimensions show moderate factor loadings, with PTG4 and PTG5 demonstrating high stability. DIM4 has the highest loading (0.849) in the DIM dimension, while TEK3 leads in the TEK dimension with a loading of 0.829. All composite reliability (CR) values exceed 0.85, indicating strong internal consistency, while AVE values exceed 0.5, indicating good convergent validity. The overall measurement structure is stable, with all variables falling within an acceptable range, making the model suitable for further research and analysis.

Table 1-3 shows the rank order of Squared Multiple Correlations

Components	Squared Multiple Correlations R2	Rank order	% Explain
Comp4 Digital reform	0.749	1	74.90%
Comp5 Teamwork	0.690	2	69.00%
Comp2 Performance evaluation	0.683	3	68.30%
Comp1 Improve the Management System	0.595	4	59.50%
Comp3 Personnel training	0.565	5	56.50%

The analysis of component importance ranked Digital Reform (DIM) as the most influential factor ($R^2 = 0.749$), followed by Teamwork (TEK) ($R^2 = 0.690$) and Performance Evaluation (PEN) ($R^2 = 0.683$). The Management System (IMS) ($R^2 = 0.595$) and Personnel Training (PTG) ($R^2 = 0.565$) ranked fourth and fifth, respectively. The structural equation modeling (SEM) analysis confirmed that all five components significantly contribute to the Educational Management Excellence Team (EMT) Model, with Digital Reform playing the most crucial role in enhancing educational administration. Key indicators such as DIM3, TEK3, and PEN2 had the highest factor loadings, further validating their importance. The study highlights the necessity for universities to prioritize digital transformation, collaborative team structures, and performance evaluation to enhance administrative excellence in higher education.

The findings related to Research Objective 3 provide structured, actionable implementation guidelines for constructing the Educational Management Excellence Team (EMT) Model tailored to the specific context of art universities. These guidelines are intended to enhance administrative efficiency, institutional resilience, and strategic adaptability in the evolving landscape of higher education—particularly within creative and arts-based institutions.

The study proposes five key implementation guidelines for developing the EMT model for administrators in art universities in the new era:

Key Guideline 1: Enhance the administrative system through rational distribution, targeted reform, and evidence-based scientific management. This ensures organizational agility and process optimization.

Key Guideline 2: Establish a fair, comprehensive performance evaluation system that promotes motivation, accountability, and alignment with institutional goals. Such systems encourage continuous improvement and transparent appraisal of administrative functions.

Key Guideline 3: Implement tailored professional training programs for administrative personnel, addressing the unique needs and characteristics of art colleges and universities. Emphasis is placed on leadership development, communication, and emotional intelligence.

Key Guideline 4: Increase investment in building an efficient, secure, and integrated digital education management infrastructure. This includes platforms for data analytics, learning management, and administrative automation suited for creative educational environments.

Key Guideline 5: Strengthen team cohesion through the integrated development of institutional systems and a collaborative team culture. Promoting shared values and cooperative practices fosters stronger internal coordination and commitment among administrative staff.

Discussion

Results from Research Objective 1: To identify the essential components of the Educational Management Excellence Team (EMT) Model for art universities in Dalian, Liaoning Province. The study found five crucial components for constructing the EMT model: (1) Improvement of the Management System, (2) Performance Evaluation, (3) Personnel Training, (4) Digital Reform, and (5) Teamwork.This may be because the current administrative structures in art universities struggle to adapt to the complex educational

demands of the digital era, requiring more integrated, accountable, and human-centered strategies. This corresponds to several studies: Improvement of the Management System aligns with Jin and Zhong (2014), who emphasized the importance of refining administrative mechanisms to support innovation and long-term strategic development. Performance Evaluation is supported by the works of Lacerenza, Marlow, Tannenbaum, and Salas (2018), who advocated for dual-level (individual and team) performance assessment frameworks. Personnel Training findings are consistent with Li (2022), who emphasized specialized, discipline-based training to improve adaptability. Digital Reform confirms Liu's (2022) findings, which suggested that digital transformation must be strategic, not merely technological. Teamwork findings echo Liu (2020), who emphasized shared leadership and team cohesion as drivers of organizational success.

Results from Research Objective 2:To validate the structure and influence of the EMT Model using statistical methods.Through Confirmatory Factor Analysis (CFA) and Structural Equation Modeling (SEM), the model's construct validity was confirmed, highlighting Digital Reform (DIM), Teamwork (TEK), and Performance Evaluation (PEN) as the most influential factors.This may be because successful educational management increasingly depends on institutions' abilities to integrate digital tools, cultivate team synergy, and implement performance-based accountability frameworks. This aligns with Digital Reform findings, which align with Sun and Li (2019), who demonstrated the value of digital governance and infrastructure in higher education modernization. Teamwork is consistent with Wu (2023), supporting the notion of shared responsibility and collaboration within administrative teams. Performance Evaluation supports Worapongpat (2025a), emphasizing the importance of development-oriented evaluation systems. These findings confirm a broader shift in educational management toward digitally enabled, collaborative, and performance-based models, reflecting modern governance demands in higher education.

Results from Research Objective 3: To provide implementation guidelines for the EMT Model. The study operationalized the EMT Model into five key implementation guidelines, each composed of specific sub-strategies. These practical elements enable the model to be applied in real-world university settings. This may be because many models remain theoretical without clear application pathways. The study’s guidelines fill this gap by translating abstract components into institutional strategies. This corresponds to: Digital Reform (9 sub-guidelines) is backed by Worapongpat and Arunyakanon (2025), who demonstrated how digital integration enhances policy execution and administrative intelligence. Teamwork (9 sub-guidelines) aligns with Worapongpat and Petnacon (2025), who emphasized emotional incentives, team leadership, and trust. Performance Evaluation draws on the principles of Worapongpat and Kangpheng (2025), emphasizing competency-based, feedback-driven systems. Improvement of the Management System aligns with Worapongpat (2025b), who focused on policy standardization and institutional resilience. Personnel Training supports the studies by Xunan and Worapongpat (2023), which highlight the role of customized training programs in improving institutional adaptability.

New Knowledge

From the study titled "Strategic Development of Administrative Personnel in Art Universities in Liaoning Province, China," new knowledge was synthesized and visualized into a conceptual framework, as illustrated in Figure 1



Figure 1: Strategic Framework for Administrative Personnel Development in Art Universities

Figure 1 demonstrates that the development of administrative personnel in art universities requires integrating five key, interrelated components: Academic Management; restructuring governance systems to emphasize the role of academic committees and transparent decentralization mechanisms. Digital Management Ecosystem Investing in digital infrastructure, centralized databases, and comprehensive staff training in technological applications to support sustainable administration. Performance-Driven Management: Establishing clear objectives, applying both quantitative and qualitative performance indicators, and implementing reward systems linked to performance evaluation outcomes. Specialized Administrative Training: Developing targeted training modules in areas such as creative thinking, intercultural communication, and career counseling to enhance professional competencies. Team Cohesion and Organizational Harmony: Promoting shared goals, effective communication, and responsive feedback mechanisms to build trust, unity, and overall organizational effectiveness. These five dimensions function interdependently to form a holistic strategy for enhancing professional expertise, digital readiness, and collaborative effectiveness among administrative personnel in art universities.

Recommendations

Recommendations for Policy Formulation

1. Strengthening Academic Management: Art universities should refine governance structures by integrating academic and administrative functions. This includes enhancing the role of academic committees, ensuring transparency in decision-making, and

establishing clear accountability mechanisms regarding the delegation and exercise of authority.

2. Developing a Sustainable Digital Management Ecosystem: Institutions must invest in robust digital infrastructure, including centralized data repositories and secure information systems. Implementing comprehensive cybersecurity policies and providing regular digital literacy training for administrative personnel are essential for improving efficiency and adaptability.

3. Implementing Performance-Driven Management Systems: Universities should adopt comprehensive performance evaluation frameworks with clearly defined, measurable objectives. These systems should include both qualitative and quantitative indicators and be supported by incentive mechanisms that link outcomes to individual and team-based achievements, fostering accountability and motivation.

4. Enhancing Administrative Personnel Training: Tailored training programs that address the specific needs of art education should be developed. Initiatives such as mentorship for new staff, cross-cultural learning, and interdisciplinary training will enhance administrative competence and adaptability within modern educational environments.

5. Strengthening Teamwork and Cohesion: Policy frameworks should encourage collaboration across departments through shared institutional goals and structured team-building activities. Effective communication protocols, conflict resolution mechanisms, and constructive feedback loops are necessary to support team cohesion and operational effectiveness.

Recommendations for Practical Application

1. Enhancing Team Collaboration: Encourage interdisciplinary collaboration through project-based teams, regular team-building exercises, and the use of collaborative digital tools. This will improve trust, communication, and collective accountability within and across administrative units.

2. Developing Tailored Performance Evaluation Systems: Performance assessments should be aligned with specific job roles and responsibilities. Incorporating peer and student feedback can provide a well-rounded perspective, while linking evaluations to tangible incentives such as professional development opportunities can enhance motivation.

3. Optimizing Administrative Processes: Review and streamline administrative workflows to eliminate redundancy and improve efficiency. Automation of routine tasks and clearly defined roles can enhance accountability and institutional responsiveness.

4. Supporting Personnel Training and Development: Provide continuous professional development programs emphasizing creative problem-solving, innovation management, and cross-cultural communication skills, especially relevant in the context of art education. Initiatives such as mentorship and leadership development should be prioritized.

5. Integrating Digital Tools to Enhance Operations: Implement centralized digital platforms (e.g., Learning Management Systems, ERP systems) to facilitate workflow

integration. Training staff in the effective use of digital tools is vital to maximizing their utility and enhancing organizational productivity.

Recommendations for Further Research

1. Designing and Evaluating Comprehensive Educational Management Models: Future research should focus on developing integrated educational management frameworks tailored to art universities in Liaoning Province, emphasizing the balance between administrative efficiency and academic innovation.

2. Evaluating the Impact of Management Strategies on Educational Outcomes: Investigate how administrative and leadership strategies affect student performance, faculty satisfaction, and the institutional reputation of art-focused universities.

3. Optimizing Digital Integration in Educational Management: Explore best practices for integrating digital tools and platforms into educational administration, specifically within the context of art universities.

4. Enhancing Team Dynamics in Educational Management: Study effective team management strategies in art universities, identifying models that foster collaboration, creativity, and operational synergy.

5. Reforming Leadership Roles in Educational Management: Examine how leadership roles are evolving in the context of educational reform, with particular attention to how art universities can cultivate innovative, inclusive, and adaptive leadership practices.

References

Amici, M., & Cepiku, D. (2020). *Performance Management: A Theoretical Framework. Performance Management in International Organizations*. https://doi.org/10.1007/978-3-030-39472-1_6.

Anqi, Z. (2021). Problems and Countermeasures of Educational Administration in Colleges. *American Journal of Management Science and Engineering, 6*(6), 213-217.

Apak, S., & Gümüş, S. (2015). A research about the effect of the leadership qualities of public administrators on the motivation of the employees. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 210*, 368-377.

Bai, R., & Yoon, M. (2022). Research on the Construction of Administrative Teams in Universities under the Background of the New Normal. *Journal of Higher Education Research, 3*(2), 220.

Bao Shuo, Xia Jing, Hu, Wang Yang. (2023). In the new era, the teaching management team of local universities is professional and professional. *Journal of Anqing Normal University (Social Science Edition)* (05),64-67.doi10.13757j.cnki.cn34-1329c. 2023.05. 0010.

Benavides, L. M. C., Tamayo Arias, J. A., Arango Serna, M. D., Branch Bedoya, J. W., & Burgos, D. (2020). Digital transformation in higher education institutions: A systematic literature review. *Sensors, 20*(11), 3291

Dong Tingting. (2022). Research on the innovation path of administrative management in art universities. *Journal of Jiangxi Electric Power Vocational and Technical College, 35* (4), 88-89.

Feng Weihong. (2023). Thoughts on the construction of university administrative management personnel team. *Human Resource Development* (07), 16-18. doi:10.19424/j.cnki.41-1372/d.2023.07. 025.

Gao Guoxi, Liu Chenggong, & Chen Guohua. (2009). How to understand counselors' career development and career planning. Copying newspaper and periodical materials: *Ideological and Political Education*, (10), 72-77.

Pintong, A., & Worapongpat, N. (2024). The relationship between transformational leadership of educational institution administrators and being a learning organization: The school expands educational opportunities under the jurisdiction of Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office. Art and Science Great Mekong Subregion Research *Journal, Khon Kaen University*, 32(2), 52–67.

Makjod , S., Worapongpat, N., Kangpheng, S., & Bhasabutr, P.. (2025). Academic Administration of the Opportunity Expansion School under the Prachinburi Primary Educational Service Area Office 1 . Journal of Education and Learning Reviews, 2(5), 85–94.

Min.Y,Worapongpat,N. (2023). Creative Leadership and School Administration Participation under Shong Shan Polytechnic in Guangdong Province. *International Journal of Multidisciplinary in Educational & Cultures Studies,1*(1), 1-13

Ning.L ,Worapongpat.N, Wongkumchai.T, Zidi.X, Jiewei.W, Mingyu.Z. (2023). Administration Music Courser for Sustainable Success Case Study Jiangling Town Central High School Dazhou City, UBRU. *International Journal Ubon Ratchathani Rajabhat University [ubruij], 3*(2), 21-39.

Huang Huang, Liu Jinhua, Huang Huizhen, Wang Feng and Cheng Linjie. (2023). Construction of a management model for a diversified cloud platform for university teaching in the post-epidemic era. *Fujian Textile* (04), 64-68.

Jin, L., & Zhong, Y. (2014). Contextual factors affecting the influence of perceived organizational support on team innovation performance. *Social Behavior and Personality, 42*, 517-528. https://doi.org/10.2224/SBP.2014.42.3.517

Lacerenza, C. N., Marlow, S. L., Tannenbaum, S. I., & Salas, E. (2018). Team development interventions: Evidence-based approaches for improving teamwork. *American psychologist, 73*(4), 517.

Li Mingyu. (2022). Innovative practice and exploration of college student education management under the college system model. *Journal of Chengdu Aviation Vocational and Technical College* (04), 20-23.

Liu Yan. (2022). Modernization of university education managers in the context of modern university governance. *Public Relations World* (08), 13-15.

Liu Yuxin. (2020). Discussion on the incentive mechanism of university administrative management team under the perspective of two-factor theory. *Journal of Jilin Institute of Education, 36* (10), 4.

Sun, L., & Li, C. (2019). *The Dilemma and Exploration of the Innovation of Internal Governance in Higher Education Institutions*. In E-Learning and Games: 12th International Conference, Edutainment 2018, Xi'an, China, June 28–30, 2018, Proceedings 12 (pp. 268-274). Springer International Publishing.

Wu Hailun. (2023). Research on the dilemmas and solutions for the career development of university managers. *Journal of Guangxi Institute of Education* (03), 176-180.

Worapongpat, N. (2025a). Building Collaboration Between Schools and Communities: A Case Study of Multiple Schools in Luoyang District. *Journal of Education and Learning Reviews, 2*(3), 95–104.

Worapongpat, N., & Arunyakanon, P. (2025). Transformational Leadership and Change Management Competency in Response to Sudden Disruptions Among Administrators of Jiangling Town Central High School, DaZhou City. *Journal of Education and Learning Reviews*, 2(2), 47–58.

Worapongpat, N., & Petnacon, C. (2025). Administration Management of the Honest School Project in Basic Educational Institutions Phra Chao Tak School Group Under the Rayong Primary Educational Service Area Office, Area 1. Journal of Education and Learning Reviews, 2(2), 11–20.

Worapongpat, N., & Kangpheng, S. (2025). Transformational Leadership Skills for Executives in the Digital Age, China Polytechnic College. *Journal of Education and Learning Reviews, 2*(5), 27–44.

Worapongpat, N. (2025b). The Mindfulness in the Use of Artificial Intelligence (AI) and Its Impact on Learning for Graduate Students at Private Universities in Thailand.: -. *Journal of Intellect Education, 4*(1), 80–92.

Xunan.L, Worapongpat. N. (2023). The Transformation Leadership Administration of Fit Middle School in Auhui Province. *International Journal of Multidisciplinary in Educational & Cultures Studi*es (SITER), 1(1), 14-27.

Zhou.W, Worapongpat, N, Liuyue.Z. (2024). Leadership according to the curriculum of teachers under the foundation of wisdom education, a case study of a primary school. in Yin Chuan, China. *International Journal of Multidisciplinary in Educational & Cultures Studies*. (SITER), 2(1), 15-28.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

A Creative Approach to Learning Assessment in Western Music for Basic Education Students in Thailand

Sitthichok Kabilapat[1*], & Sahaphat Aksornteang[2]

1 Faculty of Fine Arts, Songkhla Rajabhat University, Thailand

2 Faculty of Fine Arts, Songkhla Rajabhat University, Thailand

** Corresponding author. E-mail: Sittichok.ka@skru.ac.th*

Abstract

The objective of this academic article is to investigate creative assessment models in Western music education at the basic education level in Thailand. The study focuses on developing assessment methods that not only measure academic achievement but also encompass analytical thinking, creative production, and free musical expression. The research tools employed include observation forms, interview protocols, and creative assessment rubrics. The study presents a creative learning assessment framework in Western music designed for music teachers and students at the primary and lower secondary levels in both public and private schools. It is anticipated that open-ended assessments, which emphasize process over product and promote learner reflection, can significantly enhance students' musical and creative skills. This academic article proposes a learner-centered assessment approach that can be effectively applied in the teaching and learning of Western music within the context of basic education in Thailand.

Keywords: Creative Learning Assessment, Western Music, Basic Education

Received: 2025-08-19; **Revised:** 2025-09-29; **Accepted:** 2025-09-30

วารสารครุศาสตร์ปัญญา ปีที่ 4 ฉบับที่ 5
(กันยายน–ตุลาคม 2568) ISSN: 2822-0218 (Online)

การประเมินการเรียนรู้สำหรับวิชาดนตรีสากลอย่างสร้างสรรค์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียนในประเทศไทย

สิทธิโชค กบิลพัตร[1*], และ สหภัส อักษรถึง[2]

1 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

2 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

** Corresponding author. E-mail: Sittichok.ka@skru.ac.th*

บทคัดย่อ

การเขียนบทความเทคนิคครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการประเมินการเรียนรู้ในวิชาดนตรีสากลอย่างสร้างสรรค์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียนในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาวิธีการประเมินที่ไม่ใช่การวัดผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ผลงาน และการแสดงออกทางดนตรีอย่างมีอิสระ เครื่องมือที่ใช้ในประกอบด้วยแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินผลเชิงสร้างสรรค์ โดยนำเสนอการประเมินการเรียนรู้สำหรับวิชาดนตรีสากลอย่างสร้างสรรค์สำหรับครูผู้สอนดนตรี นักเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐและเอกชน หวังผลการประเมินที่มีลักษณะเปิดกว้าง เน้นกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์ และสนับสนุนการสะท้อนคิดของผู้เรียน สามารถส่งเสริมทักษะดนตรี ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ บทความวิชาการชิ้นนี้เสนอแนะแนวทางการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนดนตรีสากลในบริบทของการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์, วิชาดนตรีสากล, การศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทนำ

ดนตรีเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะทางปัญญา อารมณ์ และสังคมของผู้เรียน โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ผู้เรียนสามารถพัฒนาแนวคิดสร้างสรรค์และแสดงออกทางดนตรีได้อย่างมีอิสระ จิราภรณ์ จันทร์ศิริ (2561) วิชาดนตรีสากลนับเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) จากการนำเสนอข้อมูลการเรียนดนตรีและแนวทางความสำคัญของหลักสูตรที่กระทรวงศึกษามุ่งมอบให้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างสูงสุด แต่สิ่งที่ผู้เขียนอยากนำเสนอโดยเป็นสิ่งที่สำคัญควบคู่ซึ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่าหลักสูตรฯ และผู้สอนซึ่งแบบเดิมมีแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ในวิชาดนตรีโดยทั่วไปในประเทศไทยยังคงให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเชิงปริมาณ มากกว่าการประเมินกระบวนการเรียนรู้และศักยภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้านซึ่งความเป็นจริงนั้นศาสตร์ทางดนตรีควรมีวิธีการประเมินที่หลากหลาย ให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่หลากหลายด้วยเช่นกัน

ซึ่งการนี้การวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการวัดและประเมินผลสภาพที่แท้จริง ของนักเรียนเป็นพื้นฐานของเหตุการณ์ในชีวิตจริง ยึดการปฏิบัติเป็นสำคัญ สัมพันธ์กับการเรียนการสอน เน้นพัฒนาการที่ปรากฏ ในการประเมินมีหลายฝ่ายและเกิดขึ้นในทุกบริบททั้งในห้องเรียนและ นอกห้องเรียน การบูรณาการอยู่ในกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างเหมาะสม มีการประเมินทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยการดำเนินการดังกล่าวเกิดขึ้นตลอดระยะเวลาของการจัดการเรียนการสอนนับตั้งแต่ก่อนการเรียน ระหว่างเรียน และหลังการเรียน เพื่อให้ประสบความสำเร็จทั้งในดานการทำงานและการดำเนินชีวิต ดังนั้นการวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ จะต้องเป็นการประเมินผลเชิงคุณภาพ เน้นการปฏิบัติจริงมีวิธีการประเมิน และใช้เครื่องมือวัดที่หลากหลาย สร้างและพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงานของผู้เรียน นำเทคโนโลยีมาใช้ในการวัดและประเมินผล และนำประโยชน์ของผลสะท้อนจากการปฏิบัติของผู้เรียนมาปรับปรุงแก้ไขงาน ศศิธร บัวทอง (2560) การเรียนดนตรีสากลหรือศาสตร์ทางศิลป์ในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ไม่ควรปิดกั้นหรือยึดติดกับการเรียนแบบจดจำข้อมูลหรือการท่องจำเพียงอย่างเดียว แต่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และสะท้อนคิด ซึ่งการประเมินผลการเรียนรู้จึงควรมีลักษณะที่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น และเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

สำหรับการปฏิรูประบบการวัดและประเมินผลการเรียน สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย เห็นว่า ระบบการวัดและประเมินผลการเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเน้นการทดสอบเป็นหลักไม่สามารถนำพาให้ผู้เรียนมีทักษะได้ เนื่องจากข้อสอบส่วนใหญ่มีลักษณะท่องจำและมุ่งเน้นแต่เนื้อหา ไม่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และการทำงานเป็นทีม ระบบการสอบเข้ามหาวิทยาลัยมีปัญหา เช่น คุณภาพของข้อสอบ เนื้อหาของข้อสอบไม่สัมพันธ์กับการเรียนในห้องเรียน ผู้เรียนต้องพึ่งพาการเรียนพิเศษเพื่อฝึกฝนเทคนิคการทำข้อสอบ นอกจากนี้มีข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการปฏิรูประบบการวัดและประเมินผลการเรียนในระดับประเทศและในระดับโรงเรียน ดังนี้ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2557) ผู้เขียนขอนำเสนอในระดับโรงเรียนโดยให้ใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย เช่น การใช้ระบบแฟ้มสะสมงาน โครงงาน การสอบวัดความรู้ และการแก้ไขปัญหาในชีวิตจริงในทางที่ช่วยพัฒนาของผู้เรียน การประเมินผล การเรียนในระดับโรงเรียนควรเป็นการประเมินผลเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และวิเคราะห์ผู้เรียน (Formative Assessment) ซึ่งเป็นการประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนประเมินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ใช้ระบบประมวลผลเพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการส่งผลย้อนกลับไปยังผู้เรียน ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้รู้ว่าผลการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างไร ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด มีสิ่งใดที่ควรปรับปรุง พัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพ จำเป็นต้องประเมินการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของการประเมินการเรียนรู้ในศตวรรษที่

21 มี 3 ประการ ได้แก่ วรรณ์ดี แสงประทีปทอง 2556 และสำนักงานราชบัณฑิตยสภา 2559) 1. การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) เป็นการประเมินเพื่อวินิจฉัยปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน ปรับปรุงวิธีการเรียนรู้ หรือวิธีการทำงานของผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล แนวคิดสำคัญของการประเมินเพื่อการเรียนรู้ คือ การประเมินในห้องเรียนขณะที่จัดการเรียนการสอน ครูและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันสูง ผ่านคำถามให้คิด ฟัง และให้คำตอบเพื่อสะท้อนความคิด การประเมินตามแนวทางนี้เป็นการประเมินความก้าวหน้า (Formative Assessment) 2. การประเมินขณะเรียนรู้ (Assessment as Learning) เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการเรียนของผู้เรียนในขณะเรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในการเรียนรู้ของตนเอง การประเมินเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนประเมินตนเองว่าเขารู้อะไร เขาทำอะไรได้ การที่ให้ผู้เรียนออกแบบแผนการเรียนรู้ และกลยุทธ์ในการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง 3. การประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment of Learning) เป็นการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าเกิดการเรียนรู้บรรลุตามมาตรฐานของหลักสูตรเพียงใดโดยผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการประเมินเป็นการประเมินสรุปผลรวม (Summative Assessment)

อย่างไรก็ดี การประเมินผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวต้องประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยบูรณาการอยู่ในกระบวนการเรียนการสอน และการประเมินให้ตอบสนองทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 1.การเรียนรู้ 2.ความเข้าใจ 3.การสำรวจ 4.การสร้างสรรค์ และ 5.การแบ่งปัน ใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ทั้งวิธีการและเครื่องมือที่เป็นทางการ (Formal Assessment) และไม่เป็นทางการ (Informal Assessment) ให้เหมาะสมกับสิ่งที่จะประเมิน ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่สะท้อนความสามารถในการปฏิบัติในโลกแห่งความเป็นจริง และมีการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขจุดอ่อน และเสริมจุดแข็งของตนเองได้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น วิธีการและเครื่องมือที่อาจนำมาใช้ ได้แก่ แบบทดสอบ การวัดทักษะปฏิบัติ การนำเสนองาน การสังเกต การปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์พูดคุย การประเมินจากผลงาน การประเมินด้วย แฟ้มสะสมงาน การให้นักเรียนประเมินตนเอง การให้เพื่อน ผู้ปกครอง หรือผู้เกี่ยวข้องประเมิน เป็นต้น (Torrance, 2003; รัชนี กาญจนวสิษฐ์, 2563) โดยเฉพาะในรายวิชาดนตรีสากล ที่มีความหลากหลายของเนื้อหาทางทฤษฎี ความหลากหลายของเครื่องดนตรี และทักษะการปฏิบัติ จึงควรมีระบบการประเมินที่เหมาะสมกับศาสตร์ของวิชาทั้งในด้านการรับรู้ ทักษะการปฏิบัติ และการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อความชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ

ในขณะเดียวกัน สิ่งที่มีความสำคัญซึ่งไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าหลักสูตรฯ คือ ตัวของผู้เรียน และตัวของผู้สอน โดยมีการวัดประเมินผลการหาผลสัมฤทธิ์ และการหาผลของประสิทธิภาพของผู้เรียน ผู้เขียนจึงนำเสนอวิธีการวัดผลของผู้เรียนโดยผู้สอนซึ่งต้องมีกระบวนการวัดประเมินผลหลากหลายรูปแบบ โดยมีความยุติธรรมตามความสามารถ และความเหมาะสมคำนึงถึงบริบท และความแตกต่างของแต่ละบุคคลของตัวผู้เรียน ซึ่งความรู้หรือ การรู้ เป็นสิ่งที่มนุษย์ให้คุณค่า เพราะความรู้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในดนตรีศึกษาดนตรีเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ในด้านความเป็นศาสตร์ดนตรีประกอบด้วยความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับการรู้ พบว่า ศาสตร์ทางดนตรีประกอบด้วยการรู้ ดังนี้ 1) การรู้ผ่านการบอกเล่าเป็นการรู้จักข้อเท็จจริงทางดนตรี สามารถศึกษาจากเอกสารแต่ห่างไกลความเป็นดนตรี 2) การรู้ ด้วยการวิเคราะห์ เป็นการรู้ว่า ในงานดนตรีประกอบด้วยองค์ประกอบทางดนตรีใดบ้าง ต้องใช้การวิเคราะห์งานดนตรีจึงจะรู้ 3) การรู้เชิงปฏิบัติด้วยการคิดอย่างไตร่ตรอง รู้ว่าทำอย่างไร ซึ่งความรู้ดังกล่าว ด้านดนตรีเรียกว่าทักษะทางดนตรีแต่การรู้เชิงปฏิบัติด้วยการคิดอย่างไตร่ตรองยังรวมไปถึงการรู้ที่นำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพรู้ว่าอะไรดี อะไรด้อย และสามารถหาวิธีการในการปรับปรุงแก้ไขข้อด้อยในการปฏิบัติทางดนตรีของตนเองได้ 4) การรู้ถึงเหตุและผล ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น เป็นความรู้ว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ในทางดนตรีช่วยทำให้รู้ว่าด้วยเหตุใด

หรือบริบทใดจึงทำให้งานประพันธ์จึงมีรูปแบบดังกล่าว ทำไมนักดนตรีต้องเล่นในรูปแบบดังกล่าว หรือทำไมต้องบรรเลงบทเพลงดังกล่าวในเวลา สถานที่ โอกาสที่กำหนดขึ้น 5) การรู้เชิงจริยธรรม เป็นความรู้ในเชิงจริยธรรม เป็นความรู้ที่สงสัยว่าทำไปแล้วมีผลดีหรือผลลบต่อสังคม ในทางดนตรี ความรู้แบบดังกล่าวส่งผลต่อรูปแบบการสร้างผลงานทางดนตรี การเล่นดนตรีการฟังดนตรีว่าดนตรีแบบใดไม่ควรสร้าง ไม่ควรเล่น หรือไม่ควรฟัง เนื่องจากจะส่งผลลบให้แก่ผู้ฟังต่อไป ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์ (2564)

จากที่ผู้เขียนได้ศึกษาข้อมูล เอกสาร บทความ และผลการวิจัยข้างต้นมีความสอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2564) โดยได้นำเสนอการประเมินอย่างสร้างสรรค์ซึ่งวิธีการดังนี้ 1.วิธีการประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ (Creative Learning Assessment) คือ แนวคิด และแนวทางการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน 3 มิติ ซึ่งได้แก่ 1).การประเมินกระบวนการเรียนรู้ 2).การประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ และ 3).การประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้ ที่ผู้สอนควรประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมเพื่อจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การพัฒนาผู้เรียน การใช้แนวคิด การพัฒนาผู้เรียน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นหนึ่งในวิธีการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผ่านการใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริง ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย ประเมินอย่างต่อเนื่อง และให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน การประเมินอย่างสร้างสรรค์ให้คุณค่ากับการเรียนรู้ในผลการประเมินมากกว่าการตัดสินผลการเรียน ผู้เรียนใช้ผลการประเมินมาวางแผน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่วนผู้สอนนำผลการประเมินมาปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าวิชาดนตรีต้องการวิธีการประเมินที่เหมาะสมกับบริบทของศาสตร์โดยให้มีการประเมินแบบมีกระบวนการเรียนรู้ เห็นถึงมีความก้าวหน้าซึ่งเห็นถึงขั้นตอนการพัฒนาของผู้เรียน และมีส่วนร่วมในการผลิตผลงานความคิดสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบโดยสามารถพัฒนาผู้เรียนสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมุ่งศึกษาโดยนำเสนอรูปแบบการประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ในวิชาดนตรีสากลสำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย เพื่อพัฒนากระบวนการประเมินที่สามารถสะท้อนความสามารถเชิงสร้างสรรค์ของศาสตร์ดนตรีของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์สู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน ซึ่งเหมาะสมกับนักเรียนวิชาดนตรีสากลในยุคปัจจุบัน ดนตรีเป็นศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในด้านปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นช่วงวัยที่เหมาะสมในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออกทางดนตรีอย่างอิสระ วิชาดนตรีสากลจึงมีคุณค่าในการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน อย่างไรก็ตาม การประเมินผลการเรียนรู้ในวิชาดนตรีของไทยส่วนใหญ่มักเน้นการวัดผลสัมฤทธิ์ในเชิงปริมาณ มากกว่าการประเมินกระบวนการเรียนรู้หรือความสามารถเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียน ในการเรียนดนตรีศึกษาศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนและครูผู้สอนไม่ควรยึดติดกับการจดจำหรือการท่องจำ แต่ควรส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์และการสะท้อนคิด ดังนั้น การประเมินผลจึงควรมีความยืดหยุ่น เปิดกว้าง โดยคำนึงถึงความหลากหลายของผู้เรียน โดยเฉพาะในรายวิชาดนตรีสากลที่มีความหลากหลายในเชิงเนื้อหา ทักษะ จำเป็นต้องมีระบบการประเมินที่เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชา และครอบคลุมทั้งด้านการรับรู้ การปฏิบัติ และการสร้างสรรค์

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้เขียนจึงให้ความสำคัญต่อแนวทางการประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ (Creative Learning Assessment) ซึ่งประกอบด้วยการประเมิน 3 มิติ ได้แก่ การประเมินกระบวนการเรียนรู้ การประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ และการประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้ โดยกระบวนการประเมินควรมีความหลากหลาย มีความเป็นธรรม และสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อให้การประเมินไม่เป็นเพียงเครื่องมือวัดผลเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างแท้จริง

แนวคิดการประเมินการเรียนรู้สำหรับวิชาดนตรีสากลอย่างสร้างสรรค์

ผู้เขียนได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และมีวิธีการซึ่งได้นำเสนอการประเมินทางวิชาดนตรีสากลอย่างสร้างสรรค์ เป็นวิธีการและทางเลือกสำหรับการศึกษาในประเทศไทยเพื่อส่งผลดีต่อผู้เรียน และผู้สอนวิชาดนตรีสากลไว้ดังนี้

การประเมินกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในทางดนตรี

การประเมินกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในทางดนตรีมีวิธีการดังนี้

1. การสังเกต (Observation): ผู้สอนสามารถใช้วิธีการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมทางดนตรี เช่น การฝึกซ้อม การทดลองเล่นเครื่องดนตรี หรือการร่วมกิจกรรมดนตรีร่วมกับเพื่อน เพื่อดูว่าผู้เรียนใช้กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพหรือไม่ และสามารถปรับปรุงพัฒนาทักษะด้านดนตรีได้หรือไม่ เช่น สังเกตการฝึกซ้อมเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ ของผู้เรียน เช่น การวางมือ ท่าทางการนั่ง-ยืน การหยิบจับ การออกเสียงที่ถูกต้อง คุณภาพของเสียงที่ดี การใช้เทคนิคต่างๆ การปรับการเล่นเครื่องดนตรีให้เหมาะสมกับบทบทเพลง โดยใช้เครื่องมือจดบันทึกเพื่อการสะท้อนความเข้าใจ (Reflection Journals) ผู้เรียนสามารถใช้การบันทึกสะท้อนความเข้าใจ เพื่อจดบันทึกการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมดนตรี การฝึกซ้อม หรือการแสดงดนตรี โดยบันทึกการวางแผนการฝึกซ้อม การสังเกตความผิดพลาด และวิธีการแก้ไขปัญหา เช่น คำถามในการจดบันทึก 1.วันนี้ฉันได้เรียนรู้อะไรจากการฝึกซ้อม และการแสดงดนตรี 2.ฉันพบปัญหาอะไรในการเล่นดนตรีครั้งนี้ และฉันได้พยายามแก้ไขอย่างไร และ 3.การเล่นดนตรีในวันนี้ช่วยให้ฉันพัฒนาทักษะใดบ้าง

2. การประเมินตนเอง (Self-assessment) ให้ผู้เรียนทำการประเมินตนเองหลังจากการฝึกซ้อมหรือการแสดง เพื่อสะท้อนกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น เช่น ระดับความมั่นใจในการเล่นดนตรี (1-5) ความสามารถในการรักษาความคงที่ของจังหวะ ทำนอง การออกเสียง คุณภาพเสียงความหนัก-เบา การปรับแก้ไขข้อผิดพลาดระหว่างการฝึกซ้อม และการแสดงผลงาน หรือการคิดก่อนเล่น คิดระหว่างเล่น และคิดหลังเล่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Peer Review) ใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียน โดยให้ผู้เรียนสังเกตและให้ข้อเสนอแนะการพัฒนาของการเล่นดนตรีของเพื่อน ๆ เช่น ให้เพื่อนที่เรียนร่วมกันฟังการแสดงดนตรีและให้คำแนะนำที่สร้างสรรค์เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะหรือเทคนิคสนับสนุนให้ผู้เรียนฟังความคิดเห็นของเพื่อนเพื่อเรียนรู้จากข้อเสนอแนะนั้น ๆ เพื่อนำมาปรับใช้และเปิดใจรับฟัง

3. การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ผู้สอนควรให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ เช่น เทคนิคการฝึกซ้อม การวางแผนการฝึกซ้อมดนตรี หรือการใช้ทักษะการฟังเพื่อพัฒนาการเล่นดนตรี โดยให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงการฝึกซ้อมอย่างไรเพื่อทำให้การเล่นดนตรีมีความแม่นยำ และมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น วิธีการแก้ไขข้อผิดพลาดในการเล่นดนตรี เช่น การเริ่มฝึกการเล่นจากช้า ๆ ก่อน แล้วเพิ่มความเร็วหรือเพิ่มและการเน้นการฟังแล้วอย่างลึกซึ้งรับรู้ถึงรายละเอียดของบทเพลงนั้น ๆ

4 การพัฒนาการวางแผนการเรียนรู้ (Learning Plan) ผู้เรียนควรวางแผนการเรียนรู้ของตนเองในแต่ละสัปดาห์ คิดก่อนเล่น คิดระหว่างเล่น และคิดหลังเล่น โดยระบุสิ่งที่ต้องการพัฒนา การฝึกทักษะบางอย่าง การปรับปรุงการเล่นให้เข้ากับจังหวะของบทเพลง หรือการเรียนรู้แนวคิดทฤษฎี และประวัติศาสตร์ทางดนตรี เช่น สัปดาห์นี้ฉันจะฝึกการใช้เทคนิคมือขวา มือซ้าย เท้าซ้าย เท้าขวา การฝึกบันไดเสียงต่างๆ ตามบริบทของเครื่องดนตรี โดยตั้งเป้าหมายว่าจะสามารถเล่นท่อนที่ยากที่สุดในเพลงได้โดยไม่มีข้อผิดพลาด การฝึกซ้อมในทุกๆ วัน ฉันจะเน้นการฝึกซ้อม และการฟังเพื่อพัฒนาความสามารถในการจดจำทำนอง ความเร็ว ริธึ่ม อารมณ์เพลง กรู๊ฟ (Groove) และคุณภาพเสียงที่ดีจากบทเพลงนั้นๆ

5. การติดตามและประเมินผลระยะยาว (Long-term Progress Evaluation) ใช้การประเมินผลระยะยาวเพื่อดูการพัฒนาของกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในทางดนตรี ซึ่งอาจจะทำได้โดยการบันทึกผลงานการแสดงดนตรี หรือการบันทึกเสียงนำมาฟังเพื่อเปรียบเทียบกับผลงานการแสดงในอดีตที่ผ่านมา โดยให้ผู้เรียนบันทึกเสียงการบรรเลงเครื่องดนตรีหรือบันทึกวิดีโอ แสดงการเล่นเครื่องดนตรีในแต่ละสัปดาห์หรือแต่ละเดือน แล้วเปรียบเทียบการพัฒนาจากสัปดาห์หรือเดือนก่อนหน้านี้

กล่าวโดยสรุป การออกแบบการประเมินกระบวนการเรียนรู้ทางดนตรีอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการผสมผสานระหว่างการสังเกตโดยผู้สอน การประเมินตนเองโดยผู้เรียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน และการให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นจริงชัดเจน โดยการใช้เครื่องมือต่างๆ เช่น การบันทึกการสะท้อนความเข้าใจ การประเมินผลระยะยาว การวางแผนการเรียนรู้เป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะทางด้านดนตรี และฝึกให้มีกระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

การประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนรู้

การประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ (Progress assessment) หมายถึง การตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการหรือความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ ซึ่งอาจจะเป็นด้านความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในช่วงระยะเวลาของการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างไร มีพัฒนาการความก้าวหน้าที่ดีขึ้นหรือไม่ โดยธรรมชาติแล้วผู้เรียนบางคนจะมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ที่รวดเร็ว ในขณะที่ผู้เรียนบางคนมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้แบบช้าๆ หรืออาจจะไม่มีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ ในผู้เรียนบางคนการประเมินความก้าวหน้าช่วยให้ผู้สอนสามารถติดตาม (monitor) การเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเป็นปัจจุบัน (real time monitoring) และสามารถให้ความช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันที การประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนรู้สามารถใช้วิธีการประเมินได้อย่างหลากหลาย เช่น การสังเกตพฤติกรรม การตรวจสอบ นอกจากผู้สอนจะเป็นผู้ประเมินผู้เรียนแล้ว ผู้สอนยังสามารถเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองได้ด้วย ซึ่งจะเป็นการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนไปพร้อมๆ กันแบบบูรณาการ เพราะการประเมินตนเองเป็นองค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน การประเมินความก้าวหน้าช่วยให้ผู้สอน สามารถให้ความช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันที ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นการเลียนแบบ (Imitation) คือ ต่อจากเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการฟังเพลงในขั้นปฐมภูมิมาแล้ว เด็กจะต้องเข้ามาคละกลุ่มร่วมกับเด็กคนอื่นๆ มีกิจกรรมในการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับดนตรี เช่น กิจกรรมเข้าจังหวะ เป็นต้น กิจกรรมในขั้นนี้จะมีความน่าสนใจ เนื่องจากเด็กที่เรียนอยู่ก่อนจะได้แสดง Recital ให้ผู้เรียนที่เข้าใหม่ชมเป็นแบบอย่าง เป็นการสร้างแรงบันดาลใจ และทำให้เห็นรุ่นพี่ และต้องการเลียนแบบ ตั้งความคาดหวังเพื่อจะไปถึงจุดนั้นๆ ได้เหมือน ๆ กัน

2. ขั้นทำซ้ำ (Reiteration) คือ ขั้นที่ผู้เรียนจะได้ปฏิบัติเครื่องดนตรีของตนเองมีการฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอฝึกซ้ำๆ ไปโดยมีครูผู้สอนวิชาดนตรีเป็นผู้รับหน้าที่ดูและฝึกฝน สามารถออกแบบการประเมินเกี่ยวกับดนตรีได้โดยการผสมผสานทั้งการประเมินจากผู้สอน และการประเมินตนเองของผู้เรียนในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนา โดยใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้สามารถติดตามพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่องครบถ้วน และที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการประเมินตนเองเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ในรูปแบบบูรณาการ

จากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นว่า การออกแบบการประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ในวิชาดนตรีมีรายละเอียดสำคัญ ดังนี้

1) การประเมินในขั้นการเลียนแบบ (Imitation) ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้รับการเรียนรู้และฝึกฝนผ่านการฟัง การชมการแสดงจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ และผู้ที่มีประสบการณ์ทางดนตรี เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินแห่งชาติ และศิลปินอิสระ ฯลฯ จากทั้งประสบการณ์ตรง และสื่อออนไลน์ตามช่องทางต่างๆ โดยมีการ

ประเมินซึ่งเน้นที่การสังเกตพฤติกรรม และทักษะการเลียนแบบของผู้เรียน โดยใช้วิธีการดังนี้ 1.1 ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม และทักษะการเลียนแบบที่ผู้เรียนสามารถทำได้ เช่น การฟังเพลงหรือการแสดงต่างๆ จากปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินแห่งชาติ ศิลปินอิสระ ฯลฯ และทักษะการเลียนแบบทั้งในด้านการบรรเลงดนตรี และการแสดงออก 1.2 การประเมินตนเองผู้เรียนสามารถประเมินความเข้าใจของตนเองในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การตั้งคำถามกับตนเองว่า สามารถทำตามกิจกรรมดนตรีนั้นได้ดีแค่ไหน หรือ มีความสามารถในการเลียนแบบท่าทางการแสดงออก หรือเลียนแบบเสียงดนตรีได้ดีหรือไม่ และ 1.3 การประเมินจากผู้เรียนจากปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินแห่งชาต ศิลปินอิสระ ฯลฯ ผู้เรียนสามารถรับข้อเสนอแนะจากผู้ที่มากด้วยประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญทำการแสดงเป็นแบบอย่าง เพื่อเพิ่มแรงบันดาลใจ และเพิ่มความมั่นใจในการฝึกพัฒนาทักษะทางดนตรีต่อไป

เครื่องมือในการประเมิน

- แบบฟอร์มการประเมินตนเอง (Self-Assessment Sheet) ที่ใช้ให้ผู้เรียนทำการประเมินความสามารถของตนเอง เช่น การฟัง และทำความเข้าใจในบทเพลง หรือทักษะในการเลียนแบบ

- แบบสังเกตพฤติกรรม (Observation Check List) สำหรับผู้สอนในการสังเกตทักษะการเลียนแบบและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางดนตรี

2) การประเมินในขั้นการทำซ้ำ (Reiteration) ในขั้นนี้ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนทักษะทางดนตรีโดยการฝึกซ้ำๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญ เชี่ยวชาญ และมีความมั่นใจซึ่งการประเมินจะเน้นที่การพัฒนาในด้านทักษะการบรรเลงดนตรี และการฝึกซ้อมที่มีความสม่ำเสมอโดยจะใช้วิธีการดังนี้ 2.1 การสังเกต และประเมินผลการฝึกซ้อมผู้สอนสามารถสังเกตพัฒนาการในการฝึกฝนของผู้เรียน เช่น ความสม่ำเสมอในการฝึกซ้อม การฝึกปฏิบัติทักษะใหม่ ๆ การปรับปรุง และแก้ไขข้อผิดพลาดของผู้เรียน 2.2 การประเมินตนเองในเรื่องของความพยายาม ผู้เรียนประเมินความพยายาม และความทุ่มเทของตนเองในการฝึกซ้อม เช่น ฉันฝึกซ้อมเครื่องดนตรีของตัวเองทุกวันหรือไม่ หรือเมื่อพบปัญหาฉันสามารถแก้ไขได้หรือไม่ และใช้วิธีการอย่างไร 2.3 การประเมินจากเพื่อนร่วมกลุ่มการให้เพื่อนร่วมกลุ่มหรือผู้เรียนคนอื่นๆ ประเมินการแสดงของผู้เรียนเพื่อสร้างความเข้าใจในจุดแข็ง และจุดอ่อนที่ต้องพัฒนา

เครื่องมือในการประเมิน

- บันทึกการฝึกซ้อม (Practice Log) ผู้เรียนจดบันทึกเวลา และรายละเอียดการฝึกซ้อมทุกครั้ง รวมถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการฝึกซ้อม

- แบบฟอร์มการประเมินจากเพื่อนร่วมกลุ่มแบบฟอร์มที่เพื่อนร่วมกลุ่มสามารถให้คะแนนหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงหรือการฝึกซ้อมของผู้เรียน

- แบบฟอร์มการประเมินจากผู้สอน (Instructor Feedback Form) การประเมินจากผู้สอนเกี่ยวกับความก้าวหน้าในการฝึกซ้อม รวมถึงข้อเสนอแนะที่สามารถช่วยปรับปรุงการบรรเลงดนตรีได้

3) การประเมินความก้าวหน้าโดยรวม การประเมินความก้าวหน้าโดยรวมจะต้องพิจารณาจากการพัฒนาในหลาย ๆ ด้านได้แก่ ความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาไปตลอดระยะเวลาของการเรียนการสอนดนตรี เช่น

3.1) ความก้าวหน้าทางด้านความรู้ผู้เรียนสามารถแสดงความเข้าใจในทฤษฎีดนตรี รู้จักเครื่องดนตรีต่างๆ และสามารถประยุกต์ใช้กับหลักทฤษฎีที่เรียนรู้ในสู่การฝึกปฏิบัติ

3.2) ความก้าวหน้าทางทักษะ ผู้เรียนสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีหรือเข้าร่วมกิจกรรมทางดนตรีได้ดีขึ้น

3.3) ความก้าวหน้าทางสมรรถนะการพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือการนำเสนอผลงานการแสดงดนตรีต่อสาธารณะชน

3.4) การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น การมีความรับผิดชอบในการฝึกซ้อม การมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง การมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และการแสดงผลงานทางดนตรี

3.5) รายงานสรุปความก้าวหน้า (Progress Report) สรุปความก้าวหน้าของผู้เรียนในด้านต่างๆ โดยผู้สอนและผู้เรียน

3.6) การนำเสนอผลงานการแสดงทางดนตรี (Presentation of musical performances) การประเมินการแสดงผลงานทางดนตรีของผู้เรียนเพื่อประเมินทั้งทักษะ และความมั่นใจในการแสดง

ดังนั้น การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ดนตรีตามแนวคิดนี้มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้สอนสามารถติดตาม และให้ความช่วยเหลือผู้เรียนได้ในทุกขั้นตอน และทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างการพัฒนาทักษะดนตรี และความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

การประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้

การประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้ (Product assessment) ผลผลิตทางการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้ ทักษะ สมรรถนะ เจตคติ คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่เกิดจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ตกผลึกอยู่ในตัวของผู้เรียน ภายหลังเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ การประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้ มุ่งตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด ด้วยการใช้วิธีการ และเครื่องมือประเมินที่มีคุณภาพให้ผลการประเมิน ที่ถูกต้องตามบริบทของการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้จะเป็นสารสนเทศให้ผู้สอนทราบว่าจะต้องสอนซ่อมเสริมให้กับผู้เรียนคนใด ซึ่งถือว่าเป็นการจัดการเรียนรู้แบบรับรองผลไม่ทิ้งผู้เรียนไว้ข้างหลัง การประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้ยังช่วยทาให้ผู้เรียนทราบว่า ตนเองมีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้แล้วหรือไม่ มีสิ่งใดที่ตนเองจะต้องไปเรียนรู้เพิ่มเติม หรือทำให้ดีกว่าเดิมในการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ต่อไป การออกแบบการประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้ในวิชาดนตรีสามารถใช้แนวคิดดังกล่าวเพื่อมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางดนตรี ความสามารถในการแสดงออกทางดนตรี และการพัฒนาคุณธรรมและค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ดนตรี โดยการประเมินนี้จะครอบคลุมด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ ทักษะ สมรรถนะ เจตคติ และค่านิยม ดังนี้ 3.1 คำถามสะท้อนผล (Reflection Questions) ให้ผู้เรียนตอบคำถามเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เช่น คุณคิดว่าคุณสามารถปรับปรุงการแสดงออกทางดนตรีได้อย่างไร หรือ การบรรเลงดนตรีร่วมกับเพื่อนร่วมวงทำให้คุณเรียนรู้อะไรบ้าง

การบูรณาการการประเมินเข้ากับการจัดการเรียนรู้

แนวคิดบูรณาการการประเมินเข้ากับการจัดการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ ต้องดำเนินการควบคู่กัน ซึ่งผู้สอนควรใช้แนวทางการประเมินที่เสริมพลังตามสภาพจริง ในลักษณะจัดการเรียนรู้ไปด้วยประเมินไปด้วย การประเมินที่ดีคือการประเมินที่ไม่แยกส่วนออกไปจากการจัดการเรียนรู้ การสังเกตพฤติกรรม และการประเมินผลงานของผู้เรียนอย่างเป็นธรรมชาติ จะเป็นวิธีการประเมินที่ทำให้ผู้สอนได้ข้อเท็จจริงมากกว่าการทดสอบแบบเป็นทางการ หัวใจของการประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ คือการ ประเมินที่เน้นการพัฒนามากกว่าการตัดสินผลการเรียนเพราะในโลกปัจจุบันที่เป็นโลกแห่งการเรียนรู้นั้น สิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มีความสำคัญยิ่งกว่าระดับผลการเรียนที่ผู้เรียนได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีทักษะกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทักษะการคิดขั้นสูงต่างๆ ตลอดจนการมีคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม จะเป็นรากฐานของการพัฒนาชีวิตของผู้เรียนในอนาคต ผู้สอนที่สามารถประเมินผู้เรียนแบบบูรณาการไปกับการจัด การเรียนรู้ จะทำให้เพิ่มคุณภาพการจัดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

โดยสรุป การประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์เป็นการประเมินที่ผู้สอนประเมินผู้เรียน 3 มิติ ได้แก่ การประเมินกระบวนการเรียนรู้ (Process assessment) การประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ (Progress assessment) และการประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้ (Product assessment) หรือ 3P ในการประเมิน ใช้ผู้ประเมินที่หลากหลาย ใช้วิธีการประเมินที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทการจัดการเรียนรู้ และสะท้อนผลการประเมินไปสู่การพัฒนาผู้เรียน และปรับปรุง การจัดการเรียนรู้

การออกแบบการประเมินผู้เรียนดนตรีตามแนวคิดบูรณาการการประเมินกับการจัดการเรียนรู้

การออกแบบการประเมินผู้เรียนดนตรีตามแนวคิดบูรณาการการประเมินกับการจัดการเรียนรู้ สามารถดำเนินการได้โดยการใช้แนวทางที่มีความยืดหยุ่น และเชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนซึ่งเน้นการพัฒนา การมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นหลัก ดังนั้น การประเมินไม่ควรเป็นเพียงการทดสอบผลลัพธ์ที่ได้ แต่ควรสะท้อนถึงกระบวนการพัฒนาของผู้เรียนในทุกมิติ ผู้เขียนได้ออกแบบลักษณะการประเมินไว้ดังนี้

1) การประเมินตามพฤติกรรมและผลงาน (Observation and Performance-Based Assessment) การประเมินในรูปแบบนี้ควรเน้นการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในระหว่างการเรียนรู้ และการแสดงผลงาน เช่น การบรรเลงดนตรี การฝึกซ้อม หรือการทำงานร่วมกับเพื่อนในวงดนตรี การประเมินจะเกิดขึ้นตลอดกระบวนการโดยไม่ต้องรอถึงช่วงเวลาการทดสอบทางการ การประเมินพฤติกรรมช่วยให้ผู้สอนเห็นถึงการพัฒนาทักษะต่างๆ เช่น การพัฒนาการในการบรรเลงดนตรี, ความสามารถในการทำงานรวมกันเป็นกลุ่ม ความคิดสร้างสรรค์ และการมีระเบียบวินัยในการฝึกซ้อม

2) การประเมินแบบการสะท้อนตนเองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Self-Reflection and Peer Learning Assessment) ในกระบวนการเรียนรู้ทางดนตรี และการสะท้อนตนเอง (self-reflection) เป็นเครื่องมือที่ดีซึ่งสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน สามารถประเมินตนเองผ่านการตั้งคำถามเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตน เช่น วันนี้ตนเองฝึกทักษะอะไรไปบ้าง? ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรจากการบรรเลงดนตรีร่วมกับเพื่อนภายในวงดนตรี? อะไรที่ผู้เรียนสามารถปรับปรุงได้ในครั้งต่อไป? นอกจากนี้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมชั้นก็เป็นวิธีการประเมินที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น และเรียนรู้จากการฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีอีกด้วย

3) การประเมินจากโครงการ (Project-Based Assessment) การจัดการเรียนรู้ที่ใช้โครงการ (project-based learning) เป็นการประเมินที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานจริงในการสร้างผลงาน เช่น การสร้างวงดนตรี การจัดคอนเสิร์ต หรือการแต่งเพลง ผู้เรียนจะได้แสดงทักษะด้านดนตรี การทำงานร่วมกันเป็นทีม และการวางแผนจัดการทรัพยากร การประเมินจะครอบคลุมทั้งทักษะทางเทคนิค ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการสื่อสาร และการแก้ปัญหาต่างๆ ในระหว่างการทำโครงการ

4) การประเมินโดยใช้เกณฑ์ที่เน้นการพัฒนา (Development-Oriented Assessment Criteria) การประเมินในลักษณะนี้เน้นการพัฒนาในระยะยาว และมองจุดมุ่งหมายที่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ใช่เพียงแค่การได้คะแนนหรือผลลัพธ์ที่ดีจากการทดสอบ การตั้งเกณฑ์การประเมินควรคำนึงถึงการพัฒนาในหลายมิติ เช่น ความสามารถทางดนตรี ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การเรียนรู้จากการทดลอง ข้อผิดพลาด และการพัฒนาทางจิตใจ และอารมณ์ที่เกิดจากการเรียนดนตรี เกณฑ์การประเมินอาจรวมถึง

- การพัฒนาทักษะดนตรีและการแสดงออกทางดนตรี
- การปรับปรุงการฝึกซ้อม และการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

- การใช้เทคนิคการคิด และการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์

5) การประเมินอย่างต่อเนื่อง (Continuous Assessment) การประเมินอย่างต่อเนื่องเป็นการประเมินที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถติดตาม และประเมินการพัฒนาของผู้เรียนในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ ไม่จำเป็นต้องรอให้ถึงการทดสอบหรือการประเมินในช่วงสุดท้ายของบทเรียน การประเมินแบบนี้สามารถทำได้ผ่านการสังเกตการฝึกซ้อม การบรรเลงดนตรีภายในวง หรือการสื่อสารกับผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้ เช่น การตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนรู้ในแต่ละช่วงเวลา การให้คำแนะนำ และคำติชมเพื่อกระตุ้นการพัฒนา

6) การประเมินแบบสร้างสรรค์ (Creativity-Based Assessment) การประเมินที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ในด้านดนตรีมีความสำคัญมาก เพราะดนตรีไม่ใช่แค่การทำตามกฎหรือเทคนิคเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการใช้จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน เช่น การแต่งเพลง การสร้างสรรค์การแสดงดนตรี หรือการคิดค้นเทคนิคใหม่ ๆ ในการบรรเลงดนตรี การประเมินในลักษณะนี้เน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการทำสิ่งใหม่ ๆ มากกว่าการทำตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า การประเมินผู้เรียนในวิชาดนตรีที่บูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ ควรมุ่งเน้นการพัฒนาและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดกระบวนการเรียน ไม่เพียงแต่เน้นการตัดสินผลการเรียนจากการทดสอบเพียงอย่างเดียว การใช้การประเมินที่เชื่อมโยงกับการฝึกซ้อม การทำงานร่วมกัน และการสะท้อนตนเองจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาทักษะทางดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

การใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลายในการประเมิน

เครื่องมือประเมินผลจะต้องครอบคลุมทั้งในด้านทักษะ ความรู้ และเจตคติ โดยประกอบไปด้วย

1. การประเมินผลทางทักษะ เช่น การประเมินจากการแสดงผลงานทางดนตรี (performance assessment) การบรรเลงเครื่องดนตรีเดี่ยวหรือกลุ่ม การฝึกฝนกับบทเพลง

2. การประเมินความรู้ เช่น การทดสอบตามหลักทฤษฎีดนตรีสากล การสอบถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องของเครื่องดนตรี โน้ตดนตรี และสัญลักษณ์ทางดนตรี

3. การประเมินทัศนคติและคุณธรรม เช่น การประเมินการร่วมมือในกลุ่มเครื่องดนตรี การแสดงออกในเรื่องของการรับฟังผู้อื่น ความรับผิดชอบในการฝึกซ้อม การแสดงความเคารพ การอยู่ร่วมกัน และผู้ร่วมกิจกรรมทางดนตรี

4. การประเมินตามสภาพการณ์จริง การให้ผู้เรียนทำการแสดงดนตรีในสถานการณ์จริง เช่น การแสดงดนตรีในงานหรือกิจกรรมที่มีผู้ชม เพื่อทดสอบความสามารถในการแสดงออก และการประยุกต์ใช้ทักษะต่างๆ ทางดนตรี

กระบวนการของการประเมิน

1. การสังเกตการปฏิบัติงาน ผู้สอนประเมินการฝึกซ้อม และการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยตรง เช่น การสังเกตท่าทาง การปฏิบัติงานตามบทบาทในวงดนตรี หรือการฝึกซ้อมกับเพื่อนร่วมวง

2. การประเมินจากผลงานจริง เช่น การประเมินการแสดงผลงานทางดนตรี หรือการบันทึกการแสดงดนตรีในบทเพลงที่ผู้เรียนได้ฝึกฝน

3. การประเมินผลสะท้อนกลับ ผู้เรียนอาจได้รับการประเมินจากการสะท้อนผลที่เกิดขึ้นจากการแสดงหรือการทดสอบโดยเฉพาะในเรื่องของการพัฒนาทักษะ และการปรับปรุงตนเอง

การใช้เกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน

เพื่อให้การประเมินผลมีความชัดเจน และมีความถูกต้องตามมาตรฐานควรกำหนดเกณฑ์การประเมินที่สะท้อนถึงทักษะ และความรู้ที่ควรจะได้รับ เช่น

- ความสามารถในการอ่านโน้ตดนตรี
- ความแม่นยำ และถูกต้องในการบรรเลงเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ
- ความสามารถในการบรรเลงบทเพลงตามคำแนะนำ
- การแสดงออกทางดนตรีที่มีอารมณ์ และความคิดสร้างสรรค์
- การทำงานร่วมกับผู้อื่นในกิจกรรมทางดนตรีอย่างมีประสิทธิภาพ

การย้อนกลับ และการปรับปรุงการเรียนรู้

หลังจากการประเมิน ครูหรือผู้สอนสามารถใช้ข้อมูลจากการประเมินเพื่อให้คำแนะนำหรือการสอนเพิ่มเติมเพื่อช่วยเสริมสำหรับผู้เรียนที่ยังไม่บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้

- การทำให้ผู้เรียนรู้ว่าตนเองว่าทำได้ดีในส่วนใด และควรปรับปรุงในส่วนใด
- ให้คำแนะนำ และแนวทางในการพัฒนา เช่น กระบวนการฝึกซ้อม การเรียนรู้เพิ่มเติมในด้านหลักทฤษฎีสากล ทักษะของเครื่องดนตรีต่างๆ ที่ยังขาดและไม่สมบูรณ์

การประเมินพัฒนาการในระยะยาว

การประเมินผลทางดนตรีอาจกำหนดเวลาของการดำเนินการในช่วงเวลา 2 สัปดาห์ 1 ครั้ง หรือเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อติดตามพัฒนาการของผู้เรียน และให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงความก้าวหน้าทั้งในด้านทักษะและความรู้

เครื่องมือในการประเมิน

1. แบบฟอร์มการประเมิน ใช้คะแนนหรือระดับการประเมิน เช่น ดีมาก ดี ปานกลาง ควรปรับปรุง
2. ตารางการสังเกต (Checklist) ใช้ตรวจสอบการปฏิบัติดนตรีในกิจกรรมต่างๆ ใช้สังเกตพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนวิชาดนตรีสากล

ตารางที่ 1 ตารางการสังเกตในการปฏิบัติดนตรีในกิจกรรมต่างๆ

หัวข้อในการใช้สังเกต	**ทำเครื่องหมาย ✓**	**หมายเหตุ**
1. เข้าร่วมกิจกรรมทางดนตรีอย่างตั้งใจและต่อเนื่อง	☐	สังเกตว่าเข้าร่วมตลอด ไม่เล่นระหว่างกิจกรรม
2. สื่อสารและแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสม	☐	กล้าแสดงออก พูดสุภาพ มีเหตุผล
3. ปฏิบัติเครื่องดนตรี และตามคำแนะนำจากครู	☐	ไม่ปฏิเสธและรับฟังคำสั่งก่อนลงมือทำ
4. ช่วยเหลือ และทำงานร่วมกับผู้อื่น	☐	ยินดีช่วยเพื่อน แบ่งงานกันทำและมีความรับผิดชอบ
5. แสดงความคิดสร้างสรรค์หรือแนวคิดใหม่ ๆ	☐	เสนอไอเดียที่น่าสนใจ นอกเหนือจากที่กำหนด

เป้าหมายของการประเมินในวิชาดนตรีสากลระดับพื้นฐาน

วัดความเข้าใจพื้นฐานด้านทฤษฎีดนตรีสากล เช่น การอ่านโน้ตดนตรี รู้จักเครื่องดนตรี ฯลฯ
ประเมินทักษะการปฏิบัติ เช่น การร้อง การเดี่ยวเครื่องดนตรีหรือการปฏิบัติรวมวง
ประเมินความคิดสร้างสรรค์ เช่น การแต่งทำนองเพลงสั้น ๆ หรือเรียบเรียงเพลง
ประเมินทัศนคติและคุณลักษณะ เช่น ความร่วมมือ ความมั่นใจ ความรับผิดชอบในงานกลุ่ม

นำเสนอแนวทางปฏิบัติสำหรับครูดนตรี

แนวทาง	ประเมินผลงาน
1.ใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย	แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) การแสดงผลงาน (Performance) แบบสังเกตพฤติกรรม แบบประเมินตนเอง
2.เน้นการประเมินเพื่อพัฒนาไม่ใช่แค่ตัดสินผล	ให้ผู้เรียน Feedback เพื่อเปิดการรับฟัง วิเคราะห์ และประเมินตนเองไม่ใช่แค่การให้คะแนน
3.เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงศักยภาพในแบบของตนเอง	ให้อิสระเลือกเครื่องดนตรีหรือสไตล์ดนตรีที่ตนเองถนัด
4.บูรณาการเทคโนโลยีเพื่อการประเมิน	การบันทึกวิดีโอการฝึกซ้อมและการแสดงดนตรี เปิดโอกาสผู้เรียนเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีต่างๆ ในแต่งเพลงหรือทำพอร์ตดิจิทัล
5.ให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์	ประเมินความตั้งใจ พัฒนาการ และความพยายามมากกว่าความสมบูรณ์แบบของผลงาน

ตัวอย่างกิจกรรมการประเมินอย่างสร้างสรรค์

กิจกรรม	จุดประสงค์ที่ประเมิน
1.ให้ผู้เรียนออกแบบวงดนตรีของตนเอง (เลือกเครื่องดนตรี การเลือกแนวเพลง) และแสดงหน้าชั้น	ความคิดสร้างสรรค์ ความเข้าใจเรื่องวงดนตรี ทักษะการนำเสนอผลงาน
2.การปฏิบัติรวมวงดนตรีเป็นกลุ่ม (Ensemble) พร้อมประเมินกันเองหลังจบการแสดง	การทำงานร่วมกัน การฟัง ความรับผิดชอบ ทักษะการปฏิบัติ และการให้ Feedback
3.การแต่งทำนองเพลงสั้น ๆ จากคอร์ดที่กำหนดให้	ความเข้าใจทางทฤษฎีดนตรี การประยุกต์ใช้ และความคิดสร้างสรรค์
4.การสะท้อนตนเองผ่านสมุดบันทึกดนตรี (Music Journal)	การเรียนรู้จากประสบการณ์ การประเมินตนเอง และความเข้าใจ

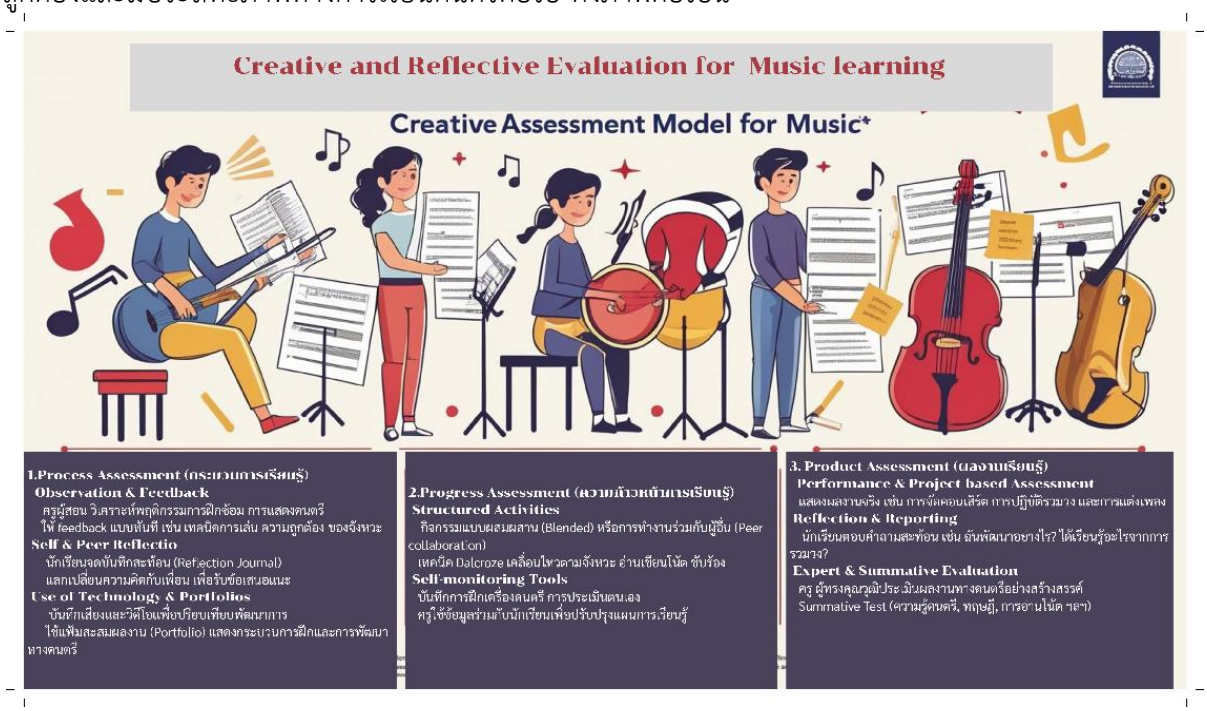
ความสำคัญในบริบทประเทศไทย

ในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยการเรียนดนตรีสากลมักมีเวลาและทรัพยากรจำกัดการประเมินอย่างสร้างสรรค์จึงสามารถช่วยให้ผู้สอน และผู้เรียนรับรู้ เข้าใจถึงปัญหา จุดเด่น จุดด้อย คนเก่ง คนปานกลาง คนอ่อน และยอมรับถึงความแตกต่างของความสามารถของผู้เรียนทุกคนผ่านการประเมินนี้ คือ

- การยืดหยุ่นกับความหลากหลายของบริบทโรงเรียน
- เปิดโอกาสให้เด็กหรือผู้เรียนทุกคนประสบความสำเร็จได้ตามศักยภาพของตนเอง
- ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมาย ยั่งยืน มีความสุขสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้

บทสรุป

การประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์เป็นการประเมินที่ผู้สอนประเมินผู้เรียน 3 มิติ ได้แก่ การประเมินกระบวนการเรียนรู้ (Process assessment) การประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ (Progress assessment) และการประเมินผลผลิตทางการเรียนรู้ (Product assessment) ในการประเมินใช้ผู้ประเมินที่หลากหลาย ใช้วิธีการประเมินที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทการจัดการเรียนรู้ และสะท้อนผลการประเมินไปสู่การพัฒนาผู้เรียน และปรับปรุง การจัดการเรียนรู้ การออกแบบการประเมินผู้เรียนดนตรีตามแนวคิดบูรณาการการประเมินกับการจัดการเรียนรู้ สามารถดำเนินการได้โดยการใช้แนวทางที่มีความยืดหยุ่น และเชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนซึ่งเน้นการพัฒนา การมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นหลัก และเป็นสิ่งใหม่คือการประเมินแบบการสะท้อนตนเองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Self-Reflection and Peer Learning Assessment) เป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการประเมินผู้เรียนดนตรีสากลเพราะได้แลกเปลี่ยนพูดคุย สะท้อนความเป็นจริงจากตนเอง เพื่อน และครูผู้สอน ได้ฝึกการเปิดใจรับฟังถึงข้อดี ด้อย สิ่งควรปรับปรุงเพื่อการพัฒนาอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพทางการเรียนดนตรีต่อไป ดังภาพต่อไปนี้



ภาพที่ 1 กระบวนการเรียนรู้และการประเมินวิชาดนตรีสากลอย่างสร้างสรรค์

อย่างไรก็ดี กระบวนการเรียนรู้และการประเมินวิชาดนตรีสากลอย่างสร้างสรรค์นั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญและตระหนักในประเด็นต่อไปนี้ คือ 1) ผู้สอนควรใช้การประเมินกระบวนการร่วมกับผลงานจริงของผู้เรียน 2) ผู้บริหารควรสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี เช่น การบันทึกวิดีโอ และแฟ้มสะสมงาน และ 3) ทำการวิจัยต่อยอดการทดลองเปรียบเทียบวิธีการประเมินเชิงปริมาณกับวิธีการประเมินที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทการจัดการเรียนรู้ สะท้อนผลการประเมินไปสู่การพัฒนาผู้เรียน และการปรับปรุง

เอกสารอ้างอิง

วรรณ์ดี แสงประทีปทอง. (2556). *การประเมินผลการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ ในประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้* . นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2564). *การประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์.*บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.

จิราภรณ์ จันทร์ศิริ. (2561). *การจัดการเรียนรู้ดนตรีเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 15*(2), *45–60.*

ศศิธร บัวทอง.(2560). *การวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. วารสารสาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร,10(2), 18-55

รัชนี กาญจนวสิษฐ์. (2563). *แนวทางการประเมินผลการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการครุศาสตร์, 28*(1), 75–89.

ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์. (2564). *การรู้ในการเรียนการสอนดนตรี.*วารสารวิพิธพัฒนศิลป์ 1(1) ,41

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งชาติ (ฉบับปรับปรุง)*. บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.(2557). *รายงานทีดีอาร์ไอ เรื่อง การจัดทำยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดความรับผิดชอบ.* ฉบับที่ 103 พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนพฤษภาคม 2557**. (16-17)**

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2559). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ชุดการประเมินและวิจัย ฉบับราชบัณฑิตยสภา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา,

Torrance, E. P. (2003). *Creativity: A global concern. Journal of Creative Behavior, 37*(1), 1–3. https://doi.org/10.1080/10400419.2010.523393

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

The Development of Music Activities to Develop Musical Skills, Behavior and Personality of The Youth in The Department of Juvenile Observation and Protection, Songkhla Province

Suttirak Iadpum[1*]

1 Faculty of Fine Arts, Songkhla Rajabhat University
** Corresponding author. E-mail: suttirak.ia@skru.ac.th*

Abstract

This study aimed to (1) design and develop a music activity curriculum in the form of "Active Learning" to enhance the musical skills, behavior, and personality of youths at the Songkhla Juvenile Observation and Protection Center, (2) evaluate the effectiveness of the curriculum, and (3) transfer the curriculum to relevant officers. A mixed-methods approach was employed, starting with in-depth interviews with 20 officers to gather insights for curriculum design, which five experts subsequently validated. The curriculum was then implemented with 30 youths, followed by a training program for 40 officers across seven southern provinces. Research instruments included interviews, assessment forms, and pre- and post-tests. Findings revealed that the curriculum comprised 12 activities and demonstrated high quality and effectiveness. The average pre-test score was 48.89%, and the post-test score increased to 94.11%. In comparison, formative and summative evaluations showed mean scores of 85.83% and 94.11%, respectively, indicating significant improvements in musical skills, behavior, and personality. In conclusion, the developed curriculum serves as an effective model for youth rehabilitation and development and can be transferred to officers and related agencies to sustainably enhance the quality of life and the application of music education as therapy.

Keywords: Music Activities, Skill Development, Youths in Juvenile

Received: 2025-08-22; **Revised:** 2025-09-30; **Accepted:** 2025-10-12

วารสารครุศาสตร์ปัญญา ปีที่ 4 ฉบับที่ 5
(กันยายน–ตุลาคม 2568) ISSN: 2822-0218 (Online)

การพัฒนาหลักสูตรการใช้กิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีพฤติกรรม และบุคลิกภาพของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดสงขลา

สุทธิรักษ์ เอียดปุ่ม[1*]

1 *คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา*
* *Corresponding author. E-mail: suttirak.ia@skru.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (*1*) ออกแบบและสร้างหลักสูตรกิจกรรมดนตรีในรูปแบบ *"Active Learning"* สำหรับพัฒนาเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลา (*2*) ศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรต่อทักษะทางดนตรี พฤติกรรม และบุคลิกภาพ และ (*3*) ถ่ายทอดหลักสูตรให้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การวิจัยใช้วิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ *20* คน เพื่อนำข้อมูลไปออกแบบหลักสูตรซึ่งผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ *5* คน ก่อนนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเยาวชนจำนวน *30* คน และจัดอบรมถ่ายทอดแก่เจ้าหน้าที่กรมพินิจฯ *40* คนในพื้นที่ภาคใต้ เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน และการทดสอบก่อน–หลัง ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรมีจำนวน *12* กิจกรรม มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูง โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมอยู่ที่ร้อยละ *48.89* และหลังเข้าร่วมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ *94.11* พร้อมทั้งผลการประเมินระหว่างและหลังการเรียนรู้เฉลี่ยรวมร้อยละ *85.83/94.11* แสดงถึงความก้าวหน้าทั้งด้านทักษะดนตรี พฤติกรรม และบุคลิกภาพ สรุปได้ว่าหลักสูตรนี้สามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาและฟื้นฟูเยาวชน ตลอดจนเผยแพร่และต่อยอดสู่เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการศึกษาดนตรีเชิงบำบัดอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : กิจกรรมดนตรี, การพัฒนาทักษะ, เยาวชนในสถานพินิจ

บทนำ

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลาเป็นหน่วยงานในสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม มีภารกิจในการดูแล บำบัด แก้ไข และฟื้นฟูจิตใจเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมาย ซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลาส่งมาควบคุมตัวก่อนมีคำพิพากษา แม้ว่าสถานพินิจจะเป็นเพียงชุมชนเล็ก ๆ แต่ถือเป็น “ห้องปฏิบัติการทางสังคม” ที่สะท้อนปัญหาหลากหลายของเยาวชนไทยที่มีต้นทุนชีวิตต่ำและขาดทักษะการจัดการปัญหา ปัจจุบันสถิติการกระทำผิดซ้ำยังคงน่าเป็นห่วง โดยข้อมูลจากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (2566) ระบุว่า อัตราการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนทั่วประเทศอยู่ที่ประมาณ 18–20% ขณะที่ภาคใต้มีแนวโน้มสูงกว่า โดยเฉพาะคดียาเสพติดและคดีทำร้ายร่างกาย ซึ่งมักสัมพันธ์กับปัญหาความก้าวร้าว ขาดสติยั้งคิด และทักษะการควบคุมอารมณ์

สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของปัญหาที่เยาวชนในพื้นที่ภาคใต้ต้องเผชิญ โดยเฉพาะคดียาเสพติดและคดีทำร้ายร่างกายที่มักสัมพันธ์กับปัจจัยเชิงพฤติกรรม เช่น ความก้าวร้าว ขาดสติยั้งคิด และการควบคุมอารมณ์ที่บกพร่อง รายงานของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลา (2565) ระบุว่า เยาวชนที่เข้ามาอยู่ในความดูแลจำนวนมากมีพฤติกรรมเกเร ก้าวร้าว ใจร้อน โมโหง่าย และมักมีเรื่องทะเลาะวิวาทหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น ขณะเดียวกันยังพบการใช้ถ้อยคำหยาบคาย ตะคอกเสียงดัง และไม่สามารถจัดการอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม อีกกลุ่มหนึ่งกลับมีบุคลิกตรงข้าม คือ ขาดความมั่นใจในตนเอง ขี้อาย เก็บตัว และไม่กล้าแสดงออก ปัญหาทั้งสองด้านนี้สะท้อนถึงความไม่สมดุลทางอารมณ์และสังคม ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการปรับตัวในชุมชนและเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำในอนาคต

การใช้กิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาเยาวชนจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ได้รับความสนใจ เนื่องจาก “ดนตรี” มีศักยภาพในการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถนะทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรม งานศึกษาล่าสุดของ Chong (2020) ชี้ว่าโปรแกรมดนตรีบำบัดสำหรับเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับระบบยุติธรรมสามารถเพิ่มความมั่นใจในตนเอง ความยืดหยุ่นทางอารมณ์ และทักษะการจัดการความเครียดได้อย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.000$) ขณะที่ Katelyn Rose Tomasello (2016) พบว่าดนตรีบำบัดส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนผู้กระทำผิดอย่างเด่นชัด เช่น ลดความก้าวร้าว เพิ่มการควบคุมอารมณ์ และสร้างแรงบันดาลใจเชิงบวก สอดคล้องกับงานของอุไรรัตน์ หน้าใหญ่ (2560) ที่พัฒนากิจกรรมดนตรีเชิงสุขภาวะทางปัญญาสำหรับสถานพินิจในจังหวัดปัตตานี และพบว่ากิจกรรมดนตรีช่วยสนับสนุนทั้งการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และป้องกันพฤติกรรมรุนแรงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากงานวิจัยข้างต้นเชื่อว่าเด็กและเยาวชนที่ร่วมกิจกรรมดนตรีในรูปแบบเชิงปฏิบัติการในรูปแบบ “Active Learning” มีความสามารถในการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ โดยให้เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาและก้าวข้ามปัญหาด้วยตัวเองในภาวะวิกฤติต่าง ๆ มีความคิดสร้างสรรค์ ลดพฤติกรรมก้าวร้าว เข้าใจตนเองและผู้อื่น มีทักษะการควบคุมอารมณ์ที่ดี มีความมั่นใจในตนเอง มีบุคลิกภาพที่ดีขึ้น กล้าคิดกล้าทำกล้าแสดงออกในสิ่งที่ดี และเชื่อว่าพวกเขาสามารถเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สามารถแก้ปัญหาและก้าวข้ามปัญหาด้วยตัวเองในภาวะวิกฤติต่าง อันจะนำไปสู่การใช้ความรุนแรงและการกระทำผิดอื่น ๆ สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างสงบสุข และเป็นอีกแนวทางหนึ่ง ในการสร้างสุนทรียะให้เกิดขึ้นในชุมชนต่อไป

อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทยยังไม่มีหลักสูตรดนตรีที่พัฒนาในรูปแบบ “Active Learning” และผ่านการประเมินเชิงทดลองที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะดนตรีควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและบุคลิกภาพของเยาวชนในสถานพินิจโดยตรง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการออกแบบและสร้างหลักสูตรกิจกรรมดนตรีเชิง Active Learning ที่เหมาะสมกับบริบทไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมทักษะดนตรี ลดพฤติกรรมเสี่ยง สร้าง

บุคลิกภาพเชิงบวก และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เจ้าหน้าที่กรมพินิจในภาคใต้ เพื่อเป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้จริงและขยายผลสู่การพัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการใช้กิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีพฤติกรรม และบุคลิคภาพของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดสงขลามีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ออกแบบและสร้างหลักสูตรการใช้กิจกรรมดนตรี ในรูปแบบ “Active Learning” เพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรี พฤติกรรมและบุคลิกภาพของเยาวชนในสถานพินิจและสงเคราะห์เด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลา
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตรการใช้กิจกรรมดนตรี และผลสัมฤทธิ์ในด้านพัฒนาการด้านทักษะดนตรี พฤติกรรมและบุคลิกภาพของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดสงขลา
3. เพื่อถ่ายทอดหลักสูตรการใช้กิจกรรมดนตรีฯ ให้แก่เจ้าหน้าที่ของกรมพินิจฯ และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดภาคใต้

สมมติฐานการวิจัย

1. หลักสูตรการใช้กิจกรรมดนตรีที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 (E1/E2)
2. เยาวชนในสถานพินิจฯ จังหวัดสงขลา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นหลังเข้าร่วมกิจกรรมดนตรี โดยผลการประเมินเฉลี่ยร้อยละของ ทักษะทางดนตรี พฤติกรรม และบุคลิกภาพ สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการใช้กิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีพฤติกรรม และบุคลิกภาพของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและ เยาวชน กระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่ประการหนึ่ง คือ ดำเนินการด้านการควบคุม ดูแล บำบัด แก้ไข ฟื้นฟู ป้องกัน พัฒนาพฤตินิสัยและสงเคราะห์เด็กและเยาวชนระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน คือ เด็กในกระบวนการ ยุติธรรมซึ่งต้องได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบำบัดฟื้นฟู การคืนสู่สังคม เด็กและเยาวชน 2 กลุ่มนี้จัดเป็นกลุ่มเฉพาะเนื่องจากกระทำความผิดและถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ในปีงบประมาณ 2565 มีคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ทั่วประเทศ จำนวนทั้งหมด 12,192 คดีเมื่อพิจารณาจำแนกตามเพศ พบว่า เป็นคดีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเพศชายสูงกว่าเพศหญิง คือมีจำนวน 11,032 คดี คิดเป็นร้อยละ 90.49 ของคดีทั้งหมด และเป็นเพศหญิง จำนวน 1,160 คดีซึ่งคิดเป็นเพียงร้อยละ 9.51 ของคดีทั้งหมด (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ, กระทรวงยุติธรรม, กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2565: 4)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2556 ให้ความหมายว่า เยาวชน คือ ภาวะที่อยู่ในสภาวะต่อเนื่องกันนับได้ว่าเป็นระยะที่สำคัญที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสภาพจิตใจหรือความคิด ซึ่งเป็นช่วงหัวเลี้ยว

หัวต่อของชีวิตที่จะดำเนินต่อไปเป็นผู้ใหญ่ โดยพฤติกรรมก้าวร้าวตามความคิดของ โสธิดา ผุฏฐธรรม (2555) กล่าวว่า พฤติกรรมก้าวร้าว หมายถึงการกระทำ ที่มีลักษณะทำร้ายผู้อื่นหรือตนเอง รวมถึงพฤติกรรมอื่น ๆ ร่วมด้วย ได้แก่การทะเลาะวิวาท การทำร้ายร่างกาย การต่อสู้ และการกลั่นแกล้ง เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมก้าวร้าวสามารถแสดงออกมาได้หลากหลายรูปแบบ งานศึกษาปี 2023 โดย Le และคณะ มุ่งเสนอคำจำกัดความพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นการใช้กำลังหรือพลังอำนาจในการ คุกคามผู้อื่น ก่อให้เกิดการบาดเจ็บ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย และการเมินเฉย การละเลย จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่น หมายถึง ความตั้งใจที่จะใช้กำลังทางกายเพื่อทำอันตรายต่อตนเอง ผู้อื่น โดยทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย ขาดการยับยั้งชั่งใจส่งผลให้เกิดการบาดเจ็บ การเสียชีวิต ก่อให้เกิดการทำลายสิ่งของ ทำร้ายตนเอง และทำร้ายผู้อื่น ได้ในที่สุด

และเมื่อพิจารณาคำว่า บุคลิกภาพ (Personality) จะเห็นว่ามาจากภาษาละตินว่า Persona แปลว่าหน้ากากที่ใช้ในการแสดงเวที เพื่อเปลี่ยนลักษณะของคนหนึ่งไปเป็นอีกคนหนึ่งในการแสดง นักจิตวิทยาหลายคนได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพแตกต่างกัน Flores (1960) ให้คำจำกัดคำบุคลิกภาพ หมายถึง คุณลักษณะต่าง ๆ ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นลักษณะทางกาย สติปัญญา กำลังใจ สังคม และอารมณ์ Hillgard (1979) ได้ให้ความหมายของคำว่าบุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมและวิธีการคิด ซึ่งกำหนดแนวทางการปรับตัวของบุคคลต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายถึง บุคคลมีแนวโน้มที่จะกระทำหรือคิดด้วยวิธีแบบเดิมในสถานการณ์ต่าง ๆ บุคลิกภาพสามารถสรุปได้ว่า คือ ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางกาย และทางอารมณ์ ซึ่งแสดงออกในสถานการณ์ที่ต่าง ๆ กัน

ปัญหาพฤติกรรมเด็กและเยาวชน

ตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน แต่ละบุคคลอาจมีสาเหตุที่จะกระทำความผิดแตกต่างกัน หรือมาจากสาเหตุเดียวกัน จึงเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่เข้าใจสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำผิด การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นความผิดทางอาญาที่ต้องมีบุคคลที่ทำหน้าเข้าไปช่วยเหลือ ดูแล และฟื้นฟูจิตใจของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดนั้นสามารถกลับเข้าสู่สังคมและไม่กระทำผิดซ้ำอีก การกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องที่มีผู้ให้ความสนใจมาก เพราะเด็กและเยาวชนอยู่ในช่วงอายุ ระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงวัยที่พบว่ามีปัญหามากที่สุด โดยเฉพาะในช่วงอายุ 13-18 ปี ดังนั้นกลุ่ม เด็กและเยาวชนควรได้รับการดูแลและป้องกัน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนเหล่านั้นให้เป็นกำลังของประเทศต่อไป (ชาญคณิต กฤตยา สุริยะมณี และอุนิษา เลิศโตมรสกุล (2553)

สาเหตุของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเกิดจากหลาย ๆ ปัจจัยมาประกอบกัน สามารถสรุปได้ ออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ความไม่รู้หรือเยาว์วัยของเด็กและเยาวชน ทำให้รู้เท่าไม่ถึงการณ์ จึงมักตกเป็นเครื่องมือให้บุคคลอื่นชักจูง ไปกระทำผิดได้ง่าย 2) การได้เห็นพฤติกรรมที่ไม่ดีจากบุคคลในครอบครัว การเลี้ยงดูจากครอบครัวที่มีบุคคลในครอบครัว กระทำความผิดมาก่อน เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีความหนักแน่นจะถูกชักจูงได้ง่าย ให้มีพฤติกรรมลอกเลียนแบบและกระทำความผิด

แนวคิดดนตรีบำบัด

ดนตรีบำบัด (Music Therapy) เป็นกระบวนการรักษาโรคด้วยดนตรี ใช้กิจกรรมทางดนตรี เช่น การร้องเพลง การเล่นเครื่องดนตรี การแต่งเพลง หรือการฟังเพลงที่เหมาะสมกับผู้เข้ารับบริการดนตรีบำบัดแต่ละคน ได้แก่ การช่วยซ่อมแซม บำรุงรักษา พัฒนาให้สุขภาพจิต สุขภาพกาย และทักษะทางด้านอื่น ๆ ดีขึ้น ไม่ว่า

จะด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา การใช้ดนตรีอย่างมีระบบของนักดนตรีบำบัด ในสภาพแวดล้อมที่จัดไว้ มุ่งหวังให้มีการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของผู้ถูกบำบัดให้อยู่ในสภาวะปกติ (ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา, 2549) American Music Therapy Association (2005) ได้กำหนดความหมายของคำว่าดนตรีบำบัด ว่าเป็นการใช้ดนตรีโดยผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านการฝึกฝน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งทางร่างกาย จิตใจ การรับรู้ หรือทักษะของการเข้าสังคม

ดนตรีสามารถบำบัดโรคได้ เนื่องจากคลื่นเสียงของดนตรีมีผลต่อการทำงานของคลื่นสมอง นอกจากนี้จังหวะของเสียงดนตรีที่มีระดับความเร็วเหมาะสมหรือเท่ากับการเต้นของชีพจร เสียงนั้นจะทำให้เรามีภาวะสมดุล รู้สึกสบาย เพราะดนตรี นั้นเป็นเรื่องของความสุข ดังคำกล่าวของไอน์สไตน์ ที่ว่า “หากไม่ได้เป็นนักฟิสิกส์ข้าพเจ้าอาจเป็นนักดนตรี ด้วยมักจะคิดเป็น ดนตรี ฝันกลางวันก็เป็นดนตรี มุมมองชีวิตก็เป็นดนตรี ความสุขส่วนใหญ่ในชีวิต ล้วนมาจากดนตรีนี่เอง” (โจเซฟ อีเกอร์, 2550)

ดนตรีบำบัดได้พัฒนาจากตำนานประวัติศาสตร์มากว่า 5,000 ปี ในยุคกรีก โบราณ โดยใช้ในรูปของเวทย์มนต์คาถา เชื่อว่าเสียงดนตรีจะช่วยไล่วิญญาณชั่วร้ายที่ สิงสถิตอยู่ในร่างกายมนุษย์อันก่อให้เกิดความเจ็บป่วยออกไปได้ ชาวอียิปต์เรียก ดนตรีว่า “สรีระแห่งวิญญาณ” (Physic of Soul) นักดนตรีใช้การดีดพิณเพื่อช่วยให้กษัตริย์คลายจากอารมณ์สิ้นหวัง ดนตรีทุกชนิดเป็นดนตรีที่สามารถใช้ในการบำบัดได้ อยู่ที่ว่าพื้นฐานและความชอบดนตรีในรูปแบบต่างกันไป เช่น ดนตรีคลาสสิก ดนตรีพื้นบ้าน ดนตรีแจ๊ส เป็นต้น ดนตรีมีผลต่อร่างกายและจิตใจของบุคคล ซึ่งอาจจะเป็นไปในทางลบ หรือบวกก็ได้ตามชนิดของดนตรีที่บุคคลนั้นได้สัมผัส เนื่องจากจิตจะทำหน้าที่กลั่นกรอง เสียงที่ได้ยินว่า พอใจหรือไม่พอใจต่อเสียงใด ความพอใจต่อเสียงของจิตที่ได้ยินจากหู เป็นความไพเราะทั้งที่เป็นดนตรีและไม่เป็นดนตรี แต่ความสดใสไพเราะที่เป็นดนตรีนั้นเป็นศิลปะที่อาศัยความสะอาดของจิตเป็นพื้นฐาน ขณะเดียวกันเสียงที่ไม่ไพเราะ จิตจะไม่พอใจ เสียงเหล่านั้นเป็นเสียงสร้างความรำคาญ และความไม่พอใจของจิต ความรำคาญสืบเนื่องมาจากเสียงขาดศิลปะในการปรุงแต่งให้สวยสดงดงาม ขาดคุณสมบัติในการสร้างความเพลิดเพลิน ดังนั้น ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นนักดนตรีบำบัด จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับดนตรี และความผิดปกติทางด้านจิตใจ หรือโรค ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับจิตใจเป็นอย่างดี นักดนตรีบำบัดจะต้องทำงานร่วมกับแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์และบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วย นักดนตรีบำบัดควรวิเคราะห์และวินิจฉัยได้ว่า ผู้ป่วยรายใดควรจะใช้ดนตรีบำบัด ในรูปแบบใด ควรใช้องค์ประกอบใดของดนตรีในการบำบัดรักษา (รักชนก ภักดิ์โพธิ์, 2550)

การพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร ที่ดีนั้นจะต้องรู้ถึงปัญหา สภาพของปัญหาก่อนแล้วจึงระดมความคิดในการแก้ไขปัญหา หลักสูตรที่ดีต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม ความหมายของการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวถึงความหมายของการศึกษาว่า “การศึกษา” หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่าย ทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้าง สรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์ (2555) กล่าวว่าการศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสาน ทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการที่มีระบบเป็นเหตุเป็นผลในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีขึ้น การที่จะพัฒนาหลักสูตรได้ควรมีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาแนวคิดทฤษฎีการศึกษา จิตวิทยาการ

เรียนรู้ ประวัติความเป็นมาและระบบ การจัดการศึกษาไทย วิสัยทัศน์และแผนพัฒนาการศึกษาไทย ทฤษฎีหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร มาตรฐานและมาตรฐานช่วงชั้นของหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ปัญหาและแนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งควรเป็นผู้มีสมรรถนะเกี่ยวกับความสามารถวิเคราะห์หลักสูตร สามารถปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรได้อย่างหลากหลาย สามารถประเมินหลักสูตรได้ทั้งก่อนและหลังการใช้หลักสูตร และสามารถจัดทำหลักสูตรได้

การเรียนการสอนแบบ Active Learning

การเรียนการสอนแบบ Active Learning เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ทางปัญญา (Constructivism) ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติในหลากหลายรูปแบบ โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือทำจริงและการสะท้อนคิด ครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก กระตุ้น และชี้แนะ เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การระดมสมอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำกรณีศึกษา ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาพร พฤฑฒิกุล, 2558)

นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ยังสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory: Bandura) ที่อธิบายว่ามนุษย์เรียนรู้พฤติกรรมผ่านการสังเกต การเลียนแบบ และการได้รับแรงเสริมจากสิ่งแวดล้อม และยังสัมพันธ์กับ ทฤษฎีการกำกับตนเอง (Self-Regulation Theory: Zimmerman) ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมาย ควบคุมพฤติกรรมและอารมณ์ของตนเอง ตลอดจนสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ด้วยดนตรีในลักษณะ Active Learning จึงไม่เพียงส่งเสริมทักษะทางดนตรี แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างทักษะการควบคุมตนเองและการพัฒนาพฤติกรรมเชิงบวก

ในด้านดนตรีศึกษา แนวทางสากล เช่น Kodály Method ที่ใช้สัญญาณมือและการร้องเพื่อพัฒนาหูและระเบียบวินัย, Orff Schulwerk ที่เน้นการใช้เครื่องเคาะและการเคลื่อนไหวเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน, Dalcroze Eurhythmics ที่เชื่อมโยงจังหวะและการเคลื่อนไหวกับดนตรี, และ Suzuki Method ที่เน้นการเลียนแบบและบรรยากาศครอบครัวในการเรียนรู้ ต่างสะท้อนการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เน้นการปฏิบัติจริง การสร้างประสบการณ์ตรง และการพัฒนาพฤติกรรมจากภายใน

ดังนั้น การบูรณาการ Active Learning เข้ากับ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และ แนวคิดดนตรีศึกษาสากล ช่วยให้การออกแบบหลักสูตรกิจกรรมดนตรีสำหรับเยาวชนในสถานพินิจฯ ไม่เพียงตอบสนองต่อการพัฒนาทักษะดนตรี แต่ยังเป็นแนวทางที่มีศักยภาพสูงในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและเสริมสร้างบุคลิกภาพที่เหมาะสมต่อการอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างยั่งยืน

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการใช้กิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีพฤติกรรม และบุคลิคภาพของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น(Pre-Experimental Design) แบบแผนกลุ่มเดียว มีการเก็บข้อมูลโดยการทดสอบก่อนและหลังเรียน (One Group Pre-test Pos-test Design) มีการดำเนินการ ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง 2 กลุ่มหลักคือ1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ เป็นตัวแทนเจ้าหน้าที่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสงขลา เลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานกับ

เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสงขลา ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป จำนวน 20 คน และ 2) กลุ่มเยาวชนในสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสงขลา เป็นเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสงขลา โดยเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการและกิจกรรม จำนวน 30 คนโดยรับสมัครตามความสมัครใจ

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเป็นหลักสูตรการใช้กิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรี พฤติกรรม และบุคลิคภาพของเยาวชนในสถานพินิจฯ โดยใช้การวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Design: One Group Pre-test Post-test Design) ใช้ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพประกอบโดยแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เก็บรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยศึกษาข้อมูลเอกสารและข้อมูลทุติยภูมิ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มย่อยกับเจ้าหน้าที่และเยาวชนในสถานพินิจฯ จังหวัดสงขลา

ระยะที่ 2 จัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับเจ้าหน้าที่ ทีมสหวิชาชีพ และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาแนวทางและโมเดลในการออกแบบหลักสูตรกิจกรรมดนตรี โดยการออกแบบเครื่องมือวิจัย สร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม นำข้อมูลมาพัฒนาเป็นกิจกรรมดนตรีและแบบประเมินผล (Rubric) และทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านประเมินประสิทธิภาพของแผนกิจกรรมเพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือแบบ IOC โดยจะต้องได้ผลการประเมินของเครื่องมือวัดและประเมินผลกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.67 ขึ้นไป จึงจะถือว่าเครื่องมือมีประสิทธิภาพ

ระยะที่ 3 ทดลองจัดกิจกรรมดนตรีในรูปแบบ Active Learning กับเยาวชนในสถานพินิจฯ จังหวัดสงขลา โดยใช้การประเมินก่อน ระหว่าง และหลังการทำกิจกรรม (Pre-test/Post-test และ Rubric 3 ช่วงชั้น) การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะดนตรี พฤติกรรม และบุคลิกภาพด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และศึกษาผลสัมฤทธิ์โดยเปรียบเทียบผลการประเมินค่าเฉลี่ยก่อน–หลังการเข้าร่วมกิจกรรม พร้อมทั้งเปรียบเทียบพัฒนาการระหว่างร่วมกิจกรรม และหลังร่วมกิจกรรม (E1/E2)

ระยะที่ 4 ถ่ายทอดหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ผ่านโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ให้แก่เจ้าหน้าที่กรมพินิจฯ และผู้เกี่ยวข้องใน 7 จังหวัดภาคใต้ พร้อมประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

สรุปผลการวิจัยและอภิปราย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยกิจกรรมดนตรีจำนวน 12 กิจกรรม โดยมีเป้าหมายหลักในการเสริมสร้างทักษะทางดนตรี พฤติกรรม และบุคลิกภาพของเยาวชนในสถานพินิจฯ ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เน้นการมีส่วนร่วม การแสดงออก และการพัฒนาตนเอง กิจกรรมแต่ละรายการได้รับการออกแบบให้ชัดเจนในด้านวัตถุประสงค์ เวลาในการดำเนินการ สื่อและเครื่องมือที่ใช้ ตลอดจนวิธีการประเมินผล เพื่อให้มั่นใจได้ว่าสามารถนำไปปฏิบัติจริงและวัดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม รายละเอียดสรุปของกิจกรรมปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แผนกิจกรรมจำนวน 12 กิจกรรมจากหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น

ลำดับ	กิจกรรม	เป้าหมายหลัก	เวลา	สื่อ/เครื่องมือ	การประเมิน
1	รู้จักเขารู้จักเรา	สร้างการรู้จักตนเองและผู้อื่น กล้าแสดงออก ทำงานร่วมกัน	4 ชม.	เพลง,การเคลื่อนไหว	การมีส่วนร่วม/การสื่อสาร
2	ฟังเพลงบรรเลงจิตใจ	พัฒนาการฟังอารมณ์ การเป็นผู้นำ-ผู้ตาม	4 ชม.	เพลงบรรเลง	การแสดงออก/การอธิบาย
3	เคลื่อนไหวเพื่อการสื่อสาร	สื่อสารอารมณ์ น้ำใจ การช่วยเหลือ	4 ชม.	เพลง, จังหวะ	พฤติกรรมการร่วมมือ
4	จังหวะดนตรีจังหวะชีวิต	ฝึกจังหวะ การรู้คุณค่าชีวิต	4 ชม.	เครื่องเคาะ, โน้ตง่าย	ความถูกต้องของจังหวะ
5	Body Percussion	ใช้ร่างกายสร้างจังหวะและการควบคุมอารมณ์	4 ชม.	ร่างกาย, เครื่องจังหวะ	ความแม่นยำ/ความคิดสร้างสรรค์
6	ระดับเสียงเพียงกระซิบ	พัฒนาการฟัง-การควบคุมเสียง	4 ชม.	บทเพลง, โน้ต	ความถูกต้องของระดับเสียง
7	สีสันของเสียงเรียบเรียงจากใจ	ฝึกขับร้อง-ประสานเสียง-ความรับผิดชอบ	4 ชม.	บทเพลงร้อง, โน้ต	การร้องตรงเสียง/ประสานเสียง
8	ร้องรำทำเพลง	ความภาคภูมิใจในตนเอง-การแสดงออก	4 ชม.	เพลง-ท่าทางประกอบ	ความมั่นใจ/ความคิดสร้างสรรค์
9	บทเพลงสร้างพลังบวก	สร้างทัศนคติเชิงบวก	4 ชม.	เพลงเชิงบวก	ความพอใจ/การมีส่วนร่วม
10	ดนตรีคลาสสิกพัฒนาพลังสมอง	สมาธิ-การควบคุมอารมณ์	4 ชม.	เพลงคลาสสิก	การฟัง/การสะท้อนความรู้สึก
11	รักษ์ดนตรีที่บ้านเรา	การฟัง-การเล่นดนตรีพื้นบ้าน	4 ชม.	ดนตรีพื้นบ้าน	การเล่นเครื่องดนตรีง่าย ๆ
12	สรุปรวบรวมหัวใจด้วยดนตรี	การควบคุมอารมณ์-การเข้าใจผู้อื่น	4 ชม.	เพลงสรุปกิจกรรม	การสะท้อนผล/การทำงานร่วมกัน

จากแผนกิจกรรมดนตรีจำนวน 12 กิจกรรมที่ออกแบบขึ้นเพื่อทำกิจกรรม สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง รวมเป็น 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ พบว่ากิจกรรมทั้งหมดมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เวลาในการดำเนินการ สื่อที่ใช้ และวิธีการประเมินผลอย่างชัดเจน ครอบคลุมทั้งด้านทักษะทางดนตรี พฤติกรรม และบุคลิกภาพ กิจกรรมแต่ละรายการสามารถนำไปใช้ปฏิบัติจริงในสถานพินิจฯ ได้อย่างเป็นระบบ และเอื้อต่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้าร่วมทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการทำกิจกรรม

2. ผลกสนหาประสิทธิภาพของหลักสูตรการใช้กิจกรรมดนตรี และผลสัมฤทธิ์ในด้านพัฒนาการด้านทักษะดนตรี พฤติกรรมและบุคลิกภาพของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดสงขลา พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้มีพัฒนาการทั้ง ด้านทักษะดนตรี พฤติกรรม และบุคลิกภาพ พบค่าเฉลี่ยของพัฒนาการ อยู่ที่ 3.27 และการวัด และประเมินผลระหว่างร่วมกิจกรรมและหลังร่วมกิจกรรม พบค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 85.83/94.11 จึงสรุปได้ว่ากิจกรรมการใช้ดนตรีสำหรับเยาวชน เกิดผลสัมฤทธิ์และมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การหาประสิทธิภาพของหลักสูตรกิจกรรมดนตรีจากการทดสอบระหว่างและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม (E1/E2)

ประเภทของการวัดผลและประเมินผล	ระหว่างเข้าร่วมกิจกรรม E1 (ร้อยละ) (กิจกรรมที่ 2-11)	หลังเข้าร่วมกิจกรรม E2 (ร้อยละ) (กิจกรรมที่ 12)
ด้านพฤติกรรมและบุคลิกภาพ	87.61	95.56
ด้านทักษะดนตรี	84.04	92.67
ค่าเฉลี่ย (ร้อยละ)	**85.83**	**94.11**
ค่าเฉลี่ยรวม	89.97	

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบระหว่างและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ในการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านพฤติกรรมและบุคลิกภาพ พบค่าเฉลี่ยร้อยละ 87.61/95.56 (E1/E2) ด้านทักษะดนตรี พบค่าเฉลี่ยร้อยละ 84.04/92.67 ผลรวมของค่าเฉลี่ยระหว่างเรียนทั้งด้านพฤติกรรม บุคลิคภาพ และทักษะดนตรีรวมกันอยู่ที่ 85.83/94.11 รวมผลเฉลี่ยทั้ง 2 ด้าน ร้อยละ 89.97 ถือว่า กิจกรรมดนตรีเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการพัฒนาพฤติกรรมและบุคลิกภาพของกลุ่มเยาวชน เป็นไปตามเกณฑ์ที่การวิจัยตั้งไว้ที่ 80/80

และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังร่วมกิจกรรมด้วยหลักสูตรกิจกรรมดนตรีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ผลการทดสอบก่อน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

ประเภทของการวัดผลและประเมินผล	ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (ร้อยละ) Pre-test (กิจกรรมที่ 1)	หลังเข้าร่วมกิจกรรม (ร้อยละ) Post-test (กิจกรรมที่ 12)
ด้านพฤติกรรมและบุคลิกภาพ	50.28	95.56
ด้านทักษะดนตรี	47.50	92.67
ค่าเฉลี่ย	**48.89**	**94.11**
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	**2.30**	**4.25**

จากตารางที่ 3 พบว่าค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ของการวัดและประเมินผลกิจกรรมด้านพฤติกรรมบุคลิกภาพและทักษะดนตรีในการวัดและประเมินผลก่อนเข้าร่วมกิจกรรมดนตรีในกิจกรรมที่1 มีค่าเฉลี่ยรวมของกิจกรรมทักษะดนตรี ด้านพฤติกรรมและบุคลิกภาพก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ค่าเฉลี่ยรวมก่อนเข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 2 ด้านเท่ากับ ร้อยละ 48.89 และมีผลค่าเฉลี่ยรวมหลังเข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 2 ด้านเท่ากับร้อยละ 94.11 ซึ่งถือว่า

ผลการวิจัยเกิดผลสัมฤทธิ์จากการใช้กิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรี พฤติกรรมและบุคลิกภาพตามเกณฑ์ที่งานวิจัยได้กำหนดไว้

3. ผลการถ่ายทอดหลักสูตรให้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า หลักสูตรนี้สามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาและฟื้นฟูเยาวชน ตลอดจนเผยแพร่และต่อยอดสู่เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการศึกษาดนตรีเชิงบำบัดอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการใช้กิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรี พฤติกรรม และบุคลิกภาพของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดสงขลา ได้มีการอภิปรายผลการวิจัย และวิจารณ์ผลในประเด็นต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. การออกแบบและสร้างหลักสูตรการใช้กิจกรรมดนตรี

การออกแบบและสร้างกิจกรรมดนตรี เริ่มต้นดำเนินการเก็บข้อมูลเบื้องต้นจากกระบวนการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มตัวแทนเจ้าหน้าที่สถานพินิจ และสังเกตเยาวชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิต ความเป็นอยู่ สภาพจิตใจ สภาพทั่วไป ประสบการณ์และความสนใจกิจกรรมต่าง ๆ ของเยาวชน ในสถานพินิจเด็กและเยาวชน อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา แล้วจึงนำไปใช้ออกแบบและสร้างแผนกิจกรรมดนตรี สอดคล้องกับหลักการเตรียมการสอนที่ดีของ Lovett, Bridges, DiPietro, Ambrose, & Norman, (2023 : 3 - 5) ที่ได้กล่าวถึงการเป็นผู้สอนที่ดีนั้น ก่อนที่จะเริ่มจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อันดับแรกต้องศึกษาและรู้จักผู้เรียน เข้าใจถึงลักษณะ บุคลิก พฤติกรรม พัฒนาการการเรียนรู้ ประสบการณ์ และความถนัดของผู้เรียน ก่อนเพื่อเป็นข้อมูลในการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนรู้และความสนใจของผู้เรียน ดังนั้น การจัดกิจกรรมตามความสนใจและชื่นชอบจะช่วยส่งเสริมเป็นแรงจูงใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนได้ดียิ่งขึ้น

การสร้างแผนกิจกรรมดนตรีสำหรับเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ออกแบบแผนกิจกรรมออกเป็น 12 กิจกรรมหลัก ซึ่งมี 48 กิจกรรมย่อยในรูปแบบ “Active Learning” โดยมุ่งเน้นให้เยาวชนมีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ทั้งรูปแบบ คู่ กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ผ่านการจัดกิจกรรมเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การร้อง การฟัง การอ่าน การอภิปราย สะท้อนความคิด กระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และเพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ของเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับ บุญญลักษม์ ตำนานจิตร, (2567, น.9) ที่กล่าวโดยสรุปว่า การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ Active Learning เป็นการจัดการเรียนรู้แบบการสร้างสรรค์ทางปัญญาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการเรียนรู้มากกว่าการสอนซึ่งผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง ผ่านกิจกรรมกลุ่มที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียน สามารถเผชิญหน้ากับสถานการณ์จริง เชื่อมโยงความรู้ จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหาร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีเหตุผล เกิดแรงบันดาลใจในการเรียนและทำกิจกรรมผ่านสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

จากการออกแบบและสร้างกิจกรรมดนตรีสำหรับเยาวชนในสถานพินิจฯ สามารถสรุปได้ว่า (1) การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับชีวิต ความสนใจ และพฤติกรรมของผู้เรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้กิจกรรมดนตรีตอบสนองความต้องการของเยาวชนได้อย่างแท้จริง และ (2) การใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เน้นการมีส่วนร่วม การคิดสร้างสรรค์ และการเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริง ช่วยสร้างแรงจูงใจและพัฒนาทักษะด้านดนตรี พฤติกรรม และบุคลิกภาพของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การดำเนินการจัดกิจกรรมดนตรี

การดำเนินการจัดกิจกรรมดนตรีสำหรับเยาวชนในสถานพินิจฯ ได้ออกแบบตามแนวทางดนตรีศึกษาของนักการศึกษาดนตรีระดับสากล โดยใช้วิธีการสาธิต เลียนแบบ และทำซ้ำ จากง่ายไปหายาก เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการเรียนรู้ทีละขั้นตอน โดยมีการประยุกต์ทฤษฎีของ อีมิล ฌาคส์ ดาลโครซ ที่เน้นการเคลื่อนไหวร่างกายและจังหวะ, คาร์ล ออร์ฟ ที่มุ่งเน้นการใช้จังหวะและการสร้างสรรค์เสียงจากร่างกายและเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ, รวมถึง โซลตาน โคดาย ที่เน้นการร้อง การฟัง และการใช้สัญญาณมือเพื่อเรียนรู้ระดับเสียงและโน้ตดนตรี ตลอดจนแนวทางของ ซูซูกิ ที่มุ่งเน้นการฟัง การเลียนแบบ และการทำซ้ำเพื่อสร้างความมั่นใจและพัฒนาทักษะทางดนตรี (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2561)

การผสมผสานแนวคิดเหล่านี้ทำให้กิจกรรมทั้ง 12 กิจกรรมหลักสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพในรูปแบบ Active Learning ซึ่งเปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ผ่านการร้อง ฟัง การเคลื่อนไหว และการเล่นดนตรีร่วมกับเพื่อน ๆ ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและเอื้อต่อการมีส่วนร่วม อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่รู้ และพัฒนาความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มและ การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับ จีรญา เกศริน และทิพมาศ (2566) ที่กล่าวว่าการสร้างบรรยากาศโดยใช้วิธีการสอนที่หลากหลายและกิจกรรมเชิงบวก สามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนรักการเรียนและเกิดแรงบันดาลใจได้อย่างแท้จริง

3. การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรมดนตรี

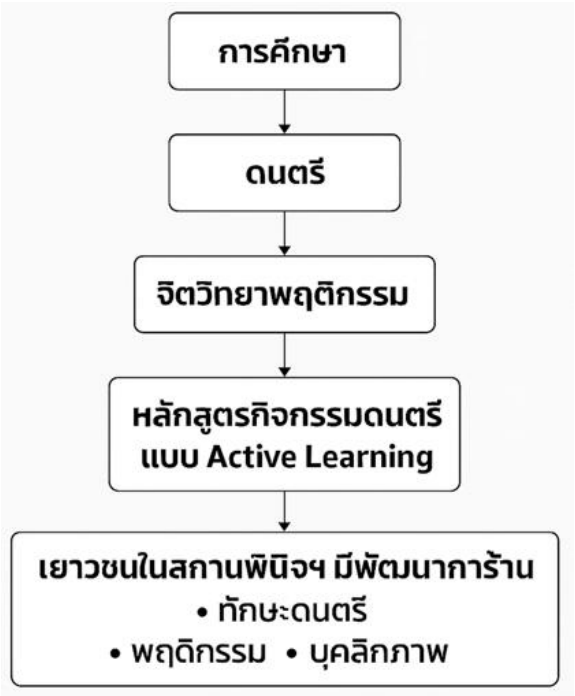
การวัดและประเมินผลกิจกรรมดนตรีใช้แบบรูบริคสกอร์ 3 ช่วงชั้น โดยประเมินก่อน ระหว่าง และหลังเข้าร่วมกิจกรรม ครอบคลุมด้านพฤติกรรม บุคลิกภาพ และทักษะดนตรี สอดคล้องกับแนวคิดของพิชิต ฤทธิ์จรูญ (2560, น. 4-14) และกมลวรรณ ตังธนกานนท์ (2557, น. 13-14) ที่กล่าวถึงการวัดผลตามสภาพจริงและการประเมินทักษะการปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นการสะท้อนคุณลักษณะและพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออก ทั้งการพูด การกระทำ และการทำงานตามกระบวนการต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการที่ดีทั้งด้านพฤติกรรม บุคลิกภาพ และทักษะดนตรี โดยมีค่าเฉลี่ยของพัฒนาการ (SD) อยู่ที่ 3.27 และผลการวัดระหว่างและหลังเข้าร่วมกิจกรรม (E1/E2) เท่ากับ 85.83/94.11 ซึ่งสูงกว่ามาตรฐานร้อยละ 80/80 แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมมีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่ตั้งเป้าไว้

ผลสัมฤทธิ์จากทั้ง 12 กิจกรรมพบว่าเยาวชนมีความสนใจและมีส่วนร่วมอย่างมาก สามารถพัฒนาทักษะการฟัง การร้อง การอ่านโน้ต การเคลื่อนไหว และการสร้างสรรค์ผลงานดนตรี ส่งผลให้มีพัฒนาการด้านอารมณ์ ความรู้สึก และทักษะทางสังคมที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน เยาวชนควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น ลดความก้าวร้าวและความเครียด เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมกิจกรรม และมีบุคลิกภาพที่ร่าเริงเพลิดเพลิน ทั้งนี้ความสำเร็จของกิจกรรมยังขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในสถานพินิจฯ ที่จะนำกระบวนการไปใช้จริงต่อเนื่องในแต่ละพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของอุไรรัตน์ หน้าใหญ่ (2560, น. 111) ที่ชี้ว่าความสำเร็จของการพัฒนาเยาวชนจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและความเข้าใจในกระบวนการของเจ้าหน้าที่เพื่อให้เกิดการสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือการบูรณาการศาสตร์ด้าน การศึกษา ดนตรี จิตวิทยาพฤติกรรม และการฟื้นฟูเยาวชน เข้าด้วยกัน เพื่อพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมดนตรีในรูปแบบ *Active Learning* ที่สามารถส่งเสริมพัฒนาการของเยาวชนในสถานพินิจฯ ได้อย่างเป็นระบบ ทั้งในด้าน ทักษะทางดนตรี

พฤติกรรม และบุคลิกภาพ โดยนวัตกรรมที่ได้จากการวิจัย คือ “หลักสูตรดนตรีเชิงรุก (Active Learning)” ที่พัฒนาเป็นโมเดลเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์อย่างเป็นระบบ พร้อมเงื่อนไขสำคัญ ได้แก่ ครูที่ผ่านการอบรมเฉพาะด้าน เวลาและโครงสร้างกิจกรรมที่ชัดเจน สื่อและคู่มือกิจกรรมที่เหมาะสม และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ทั้งนี้ โมเดลดังกล่าวสามารถต่อยอดไปใช้ในสถานพินิจฯ หรือศูนย์ฝึกอบรมเยาวชนในพื้นที่อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังแสดงในภาพที่ 2



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจนำกิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนไปประยุกต์ใช้หรือต่อยอดในมิติที่หลากหลาย ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำกิจกรรมดนตรีรูปแบบ Active Learning ไปประยุกต์ใช้จริงในสถานพินิจฯ อย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างทักษะดนตรี พฤติกรรม และบุคลิกภาพของเยาวชนให้ยั่งยืน

2. ควรพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดกิจกรรมดนตรี เพื่อให้สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่

3. ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาของเยาวชนอย่างต่อเนื่องและลดการกระทำผิดซ้ำ

4. ควรนำผลการวิจัยไปต่อยอดเป็นหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริมอื่น ๆ เช่น ศิลปะบำบัดและดนตรีบำบัดสำหรับเยาวชนกลุ่มเปราะบางในสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรขยายการศึกษาไปยังสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกอบรมเยาวชนในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์และตรวจสอบความสอดคล้องของงานวิจัย อันจะช่วยพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมและใช้ได้ในระดับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ ตังธนกานนท์. (2557). *การวัดและการประเมินทักษะการปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2566). *สถิติเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2566.* กระทรวงยุติธรรม. https://www.voicetv.co.th

จีรญา จินกระวี, เกศริน มนูญผล, & ทิพมาศ เศวตวรโชติ. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ Active learning ของครูสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 1. วารสาร มจรอุบล ปริทรรศน์, *8*(2), 267-276.

โจเซฟ อีเกอร์. (2550). *ไวโอลินของไอน์สไตน์.* แปลโดย จิตราภรณ์ ตันรัตนกุล. กรุงเทพฯ: มติชน.

ชาญคณิต กฤตยา สุริยะมณี, และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล. (2553). *ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำคดียาเสพติด : กรณีศึกษา ผู้กระทำผิดร้ายแรงและมีโทษสูงและต้องดูแลเป็นพิเศษ.* กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม. 1.

ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์. (2555). เอกสารประกอบการชุมวิชาการประจำปี 2555 เรื่อง *“ฝ่าวิกฤตอุดมศึกษาไทย”.* กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2561). *ดนตรีศึกษา : หลักการและสาระสำคัญ* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2549). *ดนตรีบำบัด.* สืบค้นจาก: http://www.happyhomeclinic.com/a06-musictherapy.htm.

บุญญลักษม์ ตำนานจิตร. (20) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยใช้สื่อและแหล่ง เรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ) 36(1), 3-11.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2560). *หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: เฮ้าส์ออฟเคอร์มิส จำกัด.

ราชบัณฑิตยสภา. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2556*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสภา.

รักชนก ภักดิ์โพธิ์. (2550). *ผลของดนตรีบำบัดต่อความเครียด อาการคลื่นไส้ ขย้อนและอาเจียนในผู้ป่วยสตรีมะเร็งอวัยวะสืบพันธุ์ที่ได้รับเคมีบำบัด.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลสตรี). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 33-38.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2565). *รายงานสถิติคดีประจำปี พ.ศ. 2565*. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลา. (2565). *รัฐพิพากษาการพัฒนาหรือหัวข้อวิจัย* [เอกสารภายใน]. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลา.

สถาพร พฤฑฒิกุล. (2558). *การบริหารการศึกษากับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21.* วารสารศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา, 28 (2).

โสธิดา ผุฏฐธรรม. (2555). *พฤติกรรมก้าวร้าว*. สืบค้นจาก http://taamkru.com/th

อุไรรัตน์ หน้าใหญ่. (2560). *การพัฒนารูปแบบกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 5.

American Music Therapy Association. *Music Therapy and Individuals with Diagnoses on the Autism Spectrum.* Available at: http://www.musictherapy.org. Accessed April 5, 2005.

Chong, H. J., & Yun, J. (2020). *Music therapy for delinquency involved juveniles through tripartite collaboration: A mixed method study*. Frontiers in Psychology, 11, 589431. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.589431 Frontiers+2PubMed+2

Flores, T.W. (1960). *Fundamental in Test and Measurement.* Monils: Abive Publishing House.

Hillgard, E.R., Atkinson, R.C. and Atkinson. R.L. (1979). *Introduction to psychology*. (7th ed.). New York: Harcourt.

Le, D. T., et al. (2023). Personality traits and aggressive behavior in Vietnamese adolescents: A peer-reviewed study. *Psychology Research and Behavior Management*, 16, 345–357. https://doi.org/10.2147/PRBM.SXXX

Lovett, M. C., Bridges, M. W., DiPietro, M., Ambrose, S. A., & Norman, M. K. (2023). *How learning works: Eight research-based principles for smart teaching*. John Wiley & Sons.

Tomasello, K. R. (2016). *How to Make the Jailhouse Rock: An Evaluation of Effective Music Therapy Methods Among Juvenile Offenders* (Senior Project). California Polytechnic State University. https://digitalcommons.calpoly.edu/musp/76

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Development of an AI-Driver Digital Platform to Support STEM Instructional Design and Learning for Teachers

Parichat Siriswat [1], & Anucha Somabut [2*]

1 *Faculty of Education, Khon Kaen University*
2 *Faculty of Education, Khon Kaen University*
* *Corresponding author. E-mail: parisiriswat@kkumail.com*

Abstract

This research is a research and development (R&D) study aiming to 1) examine the current conditions, problems, and needs of teachers in implementing STEM-based learning; 2) design and develop an artificial intelligence-driven digital platform (AI-driven platform) to support the design of STEM learning management; and 3) investigate the effectiveness of the platform and its implementation guidelines. The research was conducted in three phases. The first phase involved studying the context and needs of 30 teachers using questionnaires and in-depth interviews. The second phase focused on designing the conceptual framework and developing the EDSTEM platform using prompt engineering and cloud infrastructure technology, followed by expert evaluations. The third phase evaluated the platform's effectiveness through assessments by three experts in relevant fields and feedback from 30 actual users. The research findings revealed 1) The current state of STEM learning management was at a moderate level, 3.31. Teachers showed high confidence in instructional management (3.97) and activity design (3.77), while weaknesses were found in assessment practices, understanding of STEM concepts, and institutional support. 2) The platform's conceptual framework was evaluated as highly consistent with theoretical foundations 4.53, and three main tools were developed: a lesson plan generator, an assessment tool, and an AI assistant. 3) The EDSTEM platform demonstrated high efficiency in terms of content, design, and functionality, 4.40–4.58, effectively addressing teachers' needs in STEM education.

Keywords: Digital Platform, AI, STEM-Based Learning, Learning Management Design

Received: 2025-07-28; **Revised:** 2025-09-30; **Accepted:** 2025-10-12

วารสารครุศาสตร์ปัญญา ปีที่ 4 ฉบับที่ 5
(กันยายน–ตุลาคม 2568) ISSN: 2822-0218 (Online)

การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบ STEM สำหรับครู

ปาริชาติ ศิริสวัสดิ์[1], และอนุชา โสมาบุตร[2*]

1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** Corresponding author. E-mail: parisiriswat@kkumail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของครูในการจัดการเรียนรู้แบบ STEM 2) ออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI-driven platform) เพื่อสนับสนุนการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบ STEM และ 3) ศึกษาประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มและแนวทางการนำไปใช้ การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ (1) ศึกษาบริบทและความต้องการของครู 30 คน ด้วยแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึก (2) ออกแบบกรอบแนวคิดและพัฒนาแพลตฟอร์ม EDSTEM โดยใช้ Prompt Engineering และเทคโนโลยี Cloud Infrastructure พร้อมประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ และ (3) ประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ด้าน และผู้ใช้จริง 30 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนรู้ STEM อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 โดยครูมีความมั่นใจสูงในด้านการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 และการออกแบบกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 แต่มีจุดอ่อนด้านการวัดผล ความเข้าใจใน STEM และการได้รับการสนับสนุน 2) กรอบแนวคิดของแพลตฟอร์มได้รับการประเมินว่าสอดคล้องกับทฤษฎีในระดับสูงมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 โดยพัฒนาเครื่องมือหลัก 3 ส่วน ได้แก่ เครื่องมือสร้างแผนการสอน เครื่องมือสร้างแบบทดสอบ และผู้ช่วย AI 3) แพลตฟอร์ม EDSTEM มีประสิทธิภาพสูงทั้งด้านเนื้อหา การออกแบบ และฟังก์ชัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40–4.58 ช่วยตอบสนองความต้องการของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: แพลตฟอร์มดิจิทัล, ปัญญาประดิษฐ์, การเรียนรู้แบบสะเต็ม, การออกแบบการเรียนรู้

บทนำ

การจัดการเรียนรู้แบบ STEM (Science, Technology, Engineering, and Mathematics) เป็นแนวคิดการศึกษาที่มุ่งเน้นการบูรณาการความรู้จากสี่สาขาวิชาหลักเข้าด้วยกัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการคิดสร้างสรรค์ในผู้เรียน การศึกษาแบบ STEM ไม่เพียงแค่เน้นการเรียนรู้ด้านวิชาการเท่านั้น เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อนในโลกแห่งความเป็นจริง (Bybee, 2013) แนวทางนี้ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศในศตวรรษที่ 21 (Honey et al., 2014) ยังสะท้อนให้เห็นในการเพิ่มขึ้นของอาชีพในสาขาที่เกี่ยวข้องกับ STEM ซึ่งเป็นที่ต้องการสูงในตลาดแรงงาน การพัฒนาทักษะเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสในการหางานทำที่ดีในอนาคต แต่ยังช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระดับโลก (Kennedy & Odell, 2014) ทั้งนี้ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2557) ระบุว่า การจัดการเรียนรู้แบบ STEM มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และความสามารถในการทำงานเป็นทีมของนักเรียน(รักษพล ธนานุวงศ์, 2556) พร้อมทั้งยังช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้จากสถานการณ์จริง อันเป็นพื้นฐานของการสร้างนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 (พรทิพย์ ศิริภัทราชัย, 2556)

ในปัจจุบัน ผลการจัดการเรียนรู้แบบ STEM ในประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาหลายประการ แม้ว่าจะมีการส่งเสริมแนวทางนี้อย่างกว้างขวาง แต่ผลการศึกษาพบว่านักเรียนไทยยังคงมีความสามารถในด้าน STEM อยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะในด้านการคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหาที่เป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาแบบ STEM (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) ปัญหาสำคัญหนึ่งคือการขาดแคลนครูที่มีความรู้และทักษะในการสอนแบบบูรณาการ STEM ทำให้การออกแบบการเรียนการสอนของครูในหลายโรงเรียนยังคงต่ำกว่ามาตรฐานที่ควรจะเป็น (ภิญญ์พิศ ปุณพิพัฒน์. 2562)นอกจากนี้ การเรียนการสอนในปัจจุบันยังคงเน้นการท่องจำและการสอบวัดผลมากกว่าการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้แบบ STEM การขาดการสนับสนุนด้านทรัพยากรการเรียนการสอนและการฝึกอบรมครูให้มีความสามารถในการสอนแบบ STEM ยังเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและเพิ่มโอกาสให้กับนักเรียนในการพัฒนาทักษะที่จำเป็น (จิตรประสงค์ วัฒนศิริ, 2563) อีกทั้งงานวิจัยยังพบว่า ครูส่วนใหญ่ในประเทศไทยยังขาดความรู้และทักษะที่เพียงพอในการนำเทคโนโลยีและแนวทางการสอนแบบบูรณาการไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียน (เพชรช่วย และ วันนะไพโรจน์, 2564) สรุปปัญหาครูขาดความรู้ในการจัดการเรียนการสอนนอกจากนี้ ปัญหาเชิงระบบในระดับโรงเรียน เช่น โครงสร้างหลักสูตรแบบแยกวิชา การขาดทรัพยากรและนโยบายสนับสนุนแบบบูรณาการ ล้วนเป็นอุปสรรคที่ทำให้การเรียนรู้ STEM ยังไม่เกิดผลอย่างแท้จริงในปัจจุบันยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะในด้านการปรับเปลี่ยนวิธีการสอน

และการบูรณาการความรู้จากหลายสาขาวิชา โดยขาดการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา (Caponera & Losito, 2016) ครูหลายคนยังคงประสบปัญหาในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงความรู้จากหลายสาขาวิชาเพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและสามารถนำไปใช้ได้จริง (Herro, Quigley & Plank, 2017) การขาดแคลนทรัพยากรและเครื่องมือที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้แบบ STEM ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การสอนในแนวทางนี้ไม่ได้ผลเท่าที่ควร (Li, 2019) ส่งผล

ให้นักเรียนขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (AI) สามารถช่วยสร้างแบบทดสอบที่ตรงกับระดับความรู้และทักษะของนักเรียน ช่วยในการสร้างโจทย์ปัญหาที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง (Anderson, 2020) นอกจากนี้ แพลตฟอร์มดิจิทัลยังสามารถช่วยในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โดย AI สามารถวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ของนักเรียน (Holmes, 2021) การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในกระบวนการเรียนการสอนยังช่วยให้ครูสามารถเข้าถึงทรัพยากรการสอนที่หลากหลายและทันสมัย ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้น (Luckin et al., 2016) การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วย AI จึงเป็นทางเลือกที่มีศักยภาพสูงในการแก้ไขปัญหาที่ครูและนักเรียนเผชิญอยู่ในการจัดการเรียนรู้แบบ STEM แพลตฟอร์มดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน แต่ยังช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจและส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น (Holmes et al., 2020)

ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นเทคโนโลยีที่มีความสามารถหลากหลายในการวิเคราะห์ข้อมูล สร้างแบบจำลอง และให้คำแนะนำที่มีประสิทธิภาพ AI ยังสามารถช่วยครูในการสร้างเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้และความสนใจของนักเรียนแต่ละคน (Holmes et al., 2020) เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาในบริบทที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์ในชีวิตจริง (Lynch et al., 2021) การใช้ AI ในการจัดการเรียนรู้แบบ STEM ยังช่วยลดภาระงานของครูในด้านการประเมินผลการเรียนรู้และการจัดการข้อมูลการเรียนรู้ของนักเรียน พัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน (Holmes et al., 2020) ดังนั้น AI จึงเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพในการยกระดับการจัดการเรียนรู้แบบ STEM ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนในยุคดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ เพื่อสนับสนุนการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบ STEM สำหรับครู แพลตฟอร์มดังกล่าวจะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการยกระดับการศึกษาของประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนของครูและออกแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ให้กับนักเรียนอย่างเต็มที่ สามารถช่วยในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และพร้อมที่จะเผชิญกับสิ่งใหม่ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

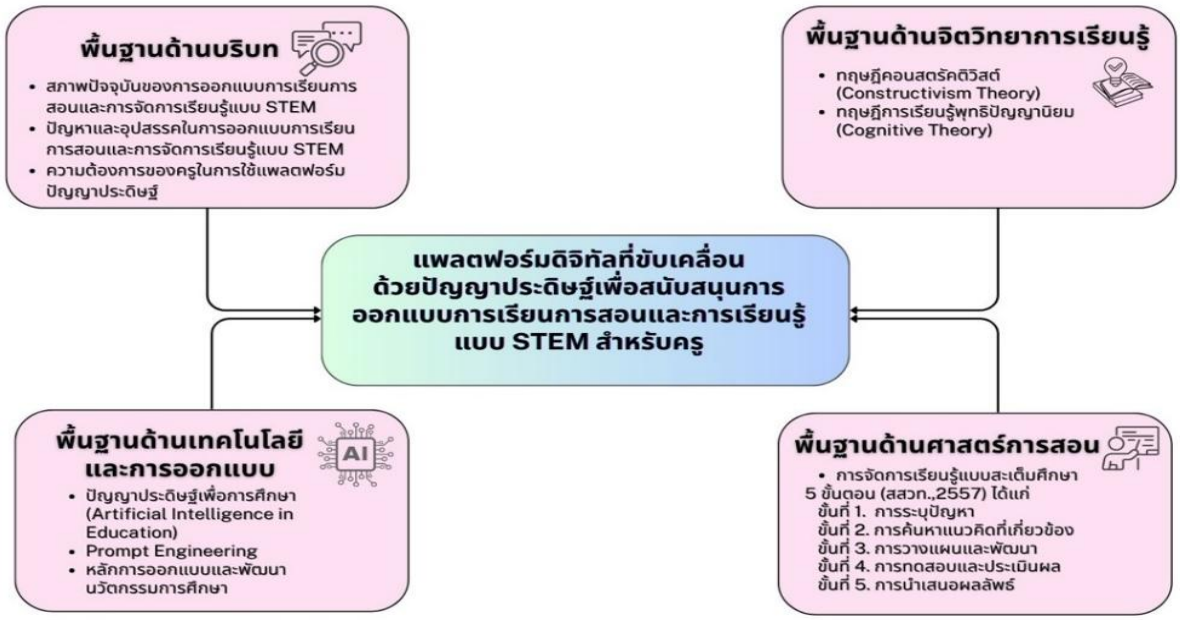
1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของครู ในการสนับสนุนการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบ STEM
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI-driver platform) เพื่อสนับสนุนการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบ STEM
3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI-driver platform) เพื่อสนับสนุนการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบ STEM และแนวทางการนำแพลตฟอร์มไปใช้ที่มีประสิทธิภาพ

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

พื้นฐานการเรียนสะเต็มศึกษา STEM Education มาจากแนวคิดของนักการศึกษาหลายๆท่านซึ่งพื้นฐานการคิดด้วยสะเต็มศึกษามาจากทฤษฎีพิพัฒนาการนิยม (Progressive Learning) ของจอห์นดิวอี้ในหนังสือที่ชื่อว่า The School and Social ที่ชื่อว่าเด็กเรียนรู้ได้ดีจากการลงมือกระทำ หรือ Learning by doing เด็กเรียนรู้ได้ดีจากการทำโครงงาน การแก้ปัญหา การทำงานคนเดียว และการทำงานเป็นกลุ่ม การถามและการตอบปัญหา พัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาสติปัญญาของเด็ก เด็กสนใจได้ดีในกิจกรรมที่ใช้ร่างกายลงมือปฏิบัติ เด็กควรได้ทำกิจกรรมนอกห้องเรียน เพราะเป็นสิ่งที่เด็กต้องการทางร่างกายการร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาเด็กคือ โรงเรียนสาธิตที่ให้อิสระในการสอนและการทำการทดลองในการสอนซึ่งดีก็มีโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยชิคาโกไว้ทดลองในการสอนเด็ก (Warde, 1960 อ้างถึงใน วศิณีส์ อิศรเสนา ณ อยุธยา)

องค์ประกอบของทฤษฎี STEM Education คือ ความอยากรู้อยากเห็น นวัตกรรมทางการศึกษา การสร้างองค์ความรู้ การเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำกิจกรรมการเรียนมีทั้งครูเป็น ผู้นำการสอนและเด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนโดยใช้พหุปัญญาการคิดต่างๆความคิดสร้างสรรค์ความคิดแก้ปัญหาระดับของความคิดตามแนวของบลูม ที่เราเรียกว่า Boom Texonomy รวมทั้งการเรียนแบบร่วมมือกัน ดังนี้

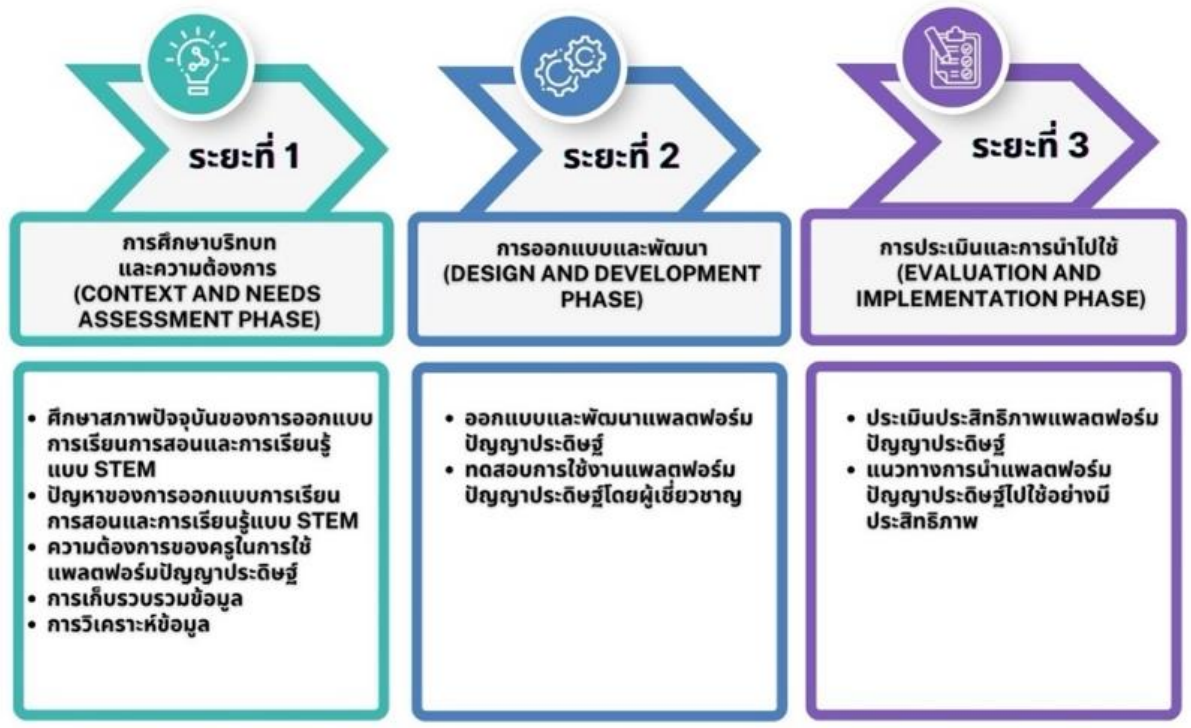
การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาประกอบด้วยพัฒนาการทางสติปัญญาของบลูม เช่น พื้นฐานของการเล่นของเด็กๆพื้นฐานส่วนใหญ่ คือ ขั้นความรู้ความเข้าใจ และการนำไปใช้ ในการสอนแบบสะเต็มเน้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผล โดยเริ่มจากเด็กใช้ความจำเดิมร่วมกับความเข้าใจในการเรียน ซึ่งถ้าเป็นการสอนเด็กที่มีความสามารถพิเศษจะได้พัฒนาการทางสติปัญญาของบลูมแบบเดิม แต่เริ่มใช้จากขั้นที่ 6 ขั้นสูงสุดลงสู่ขั้นแรกเพราะเด็กที่มีความสามารถพิเศษเรียนรู้ได้ง่ายกว่าเด็กปกติจึงจำเป็นต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ท้าทายและสอดคล้องกับความสามารถของเด็กโดยเริ่มจากการประเมินผลไปสู่การ สังเคราะห์ วิเคราะห์ การนำไปใช้ ความเข้าใจ และความรู้ หรือเรียกว่า เริ่มจากย้อนกลับ (Backward)



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical framework) ของการออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดของการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods research) โดยผสานรวมระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การวิจัยยังนำรูปแบบการวิจัยการออกแบบและพัฒนา (Design and Development Research : DDR)) ตามที่ Richey และ Klein ได้นำเสนอไว้ (Richey & Klein, 2007) ซึ่งมีการวิจัย 3 ระยะ แสดงกระบวนการวิจัยดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 ภาพแสดงกระบวนการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

1. ครูที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่มีประสบการณ์ในการสอนแบบ STEM ในจังหวัดขอนแก่น โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) จำนวน 30 ท่าน ซึ่งมีคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1) เพศชาย หญิง หรืออื่นๆ

2) อายุ 25-59 ปี

3) มีประสบการณ์ในการสอนในระดับมัธยมศึกษาอย่างน้อย 3 ปี

4) มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบ STEM และสามารถประเมินความสามารถของแพลตฟอร์มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบ STEM

6) มีความเต็มใจและพร้อมในการเข้าร่วมการให้ข้อมูลและแบ่งปันประสบการณ์ในกระบวนการวิจัย

2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ และผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบ STEM เพื่อให้คำปรึกษาและตรวจสอบความถูกต้องในการออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์ม โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) จำนวน 5 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ประกอบไปด้วย (1) แบบสอบถาม เรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของครูในการสนับสนุนการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบ STEM (2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) เรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของครู ในการสนับสนุนการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบ STEM โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ 1 ดังนี้

1. แบบสอบถาม เรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของครู ในการสนับสนุนการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบ STEM มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1.1 ระบุวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม โดยกำหนดเป้าหมายหลักเพื่อประเมินสภาพการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน เพื่อระบุปัญหาและความต้องการจำเป็นของแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์

1.2 กำหนดคำถามวิจัยที่ต้องการค้นหาคำตอบ

1.3 กำหนดขอบเขตและหัวข้อที่จะสอบถาม โดยระบุหัวข้อหลักที่จะถูกนำไปสร้างข้อคำถาม ได้แก่

1) ข้อมูลทั่วไป

2) สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบ STEM

3) ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบ STEM

4) ความต้องการจำเป็นในการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์

1.4 การสร้างข้อคำถาม

1) รวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากการศึกษาทางเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ต้องการศึกษา

2) สร้างข้อคำถามเบื้องต้นที่ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาและออกแบบข้อคำถามที่ครอบคลุมทุกประเด็นที่ต้องการศึกษา

3) กำหนดรูปแบบของข้อคำถาม โดยการเลือกรูปแบบข้อคำถามที่เหมาะสม เช่น คำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและหลากหลาย

1.5 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

1) จัดส่งแบบสอบถามเบื้องต้นให้กับผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน เพื่อขอความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคำถาม ที่สร้างขึ้น

2) ใช้วิธีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ดัชนี IOC (Index of Item-Objective Congruence) ผู้เชี่ยวชาญให้คะแนนแต่ละข้อคำถามตามระดับความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (ค่าคะแนนตั้งแต่ - 1 ถึง +1) เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหา

3) คำนวณค่า IOC และคัดเลือกข้อคำถาม โดยนำผลคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าเฉลี่ยและคัดเลือก ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งจากผลการประเมินความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญฯ พบว่า แบบสอบถาม เรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของครูในระดับมัธยมศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบ STEM และมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.96 นั้นแสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหา

4) ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยการนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงข้อคำถามให้มีความชัดเจนและตรงตามวัตถุประสงค์มากขึ้น

1.6 การตรวจสอบความสอดคล้องภายใน

1) ทดสอบแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก (Pilot Test) โดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายขนาดเล็กเพื่อประเมินความสอดคล้องและความเข้าใจในข้อคำถาม

2) วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha เพื่อประเมินความเชื่อมั่นภายในของแบบสอบถาม โดย ข้อคำถามที่มีค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Questionnaire) เรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของครูในระดับมัธยมศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบ STEM มีค่าเท่ากับ 0.74 ซึ่งถือว่าเป็นค่าที่ยอมรับได้

3) ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นให้มีความสอดคล้องและเชื่อถือได้มากขึ้น

1.7 การจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) เรื่อง สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอน ปัญหาและความต้องการแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบ STEM มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

2.1 กลุ่มเป้าหมายและการขอความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

ครูที่สอนในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 ท่าน ที่มีประสบการณ์หรือบทบาทเกี่ยวข้องกับการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบ STEM

2.2 กำหนดขอบเขตและหัวข้อที่จะสัมภาษณ์ โดยระบุหัวข้อหลักเพื่อสร้างแนวคำถามสัมภาษณ์ ได้แก่

1) สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบ STEM

2) ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบ STEM

3) ความต้องการในการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์

2.3 การออกแบบและปรับปรุงแนวคำถามสัมภาษณ์

1) สร้างแนวคำถามสัมภาษณ์ฉบับร่าง (Draft Interview Guide) ให้ครอบคลุมทุกหัวข้อและประเด็นที่กำหนดไว้ในขั้นตอนก่อนหน้า โดยเน้นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระจำนวน 15 ข้อ

2) ส่งแนวคำถามฉบับร่างไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบ STEM จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินคุณภาพและความเหมาะสม ของแนวคำถาม โดยใช้ "แบบประเมินคุณภาพของแบบสอบถามเชิงลึก (สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)" เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ซึ่งครอบคลุมประเด็นด้านความครอบคลุมของเนื้อหา (ประเด็นคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่) การใช้ภาษาและถ้อยคำเหมาะสมหรือไม่ ลำดับคำถามเหมาะสมช่วยให้สัมภาษณ์ราบรื่นหรือไม่ และ คำถามมีการชี้นำหรือไม่ พร้อมทั้งรับข้อคิดเห็นและคำแนะนำเพิ่มเติมเพื่อการปรับปรุง

3) ปรับปรุงแนวคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้แนวคำถาม มีความชัดเจนและครอบคลุมทุกประเด็นที่ต้องการศึกษา ตรวจสอบให้แน่ใจว่าคำถามทั้งหมดเป็นคำถามปลายเปิดและสามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกได้

2.4 การทดสอบแนวคำถามสัมภาษณ์ (Pilot Testing)

1) นำแนวคำถามไปทดสอบกับกลุ่มที่ไม่ใช่เป้าหมายขนาดเล็ก จำนวน 2-3 คน ที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อประเมินความชัดเจนและความเข้าใจในคำถาม รวมถึงตรวจสอบว่าแนวคำถามสามารถใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกได้

2) รวบรวมข้อมูลจากการทดสอบแนวคำถาม และวิเคราะห์ผลลัพธ์เพื่อหาข้อบกพร่องและจุดที่ต้องปรับปรุง เช่น คำถามที่ซ้ำซ้อนหรือไม่ชัดเจน คำถามที่ไม่ครอบคลุมประเด็นสำคัญ หรือคำถามที่ผู้ตอบไม่เข้าใจ

3) ปรับปรุงแนวคำถามตามผลการทดสอบ เพื่อให้แนวคำถามมีความสมบูรณ์และเหมาะสมกับการใช้ในการสัมภาษณ์จริง ตรวจสอบให้แน่ใจว่าแนวคำถามที่ปรับปรุงแล้วครอบคลุมทุกประเด็นที่ต้องการศึกษาและมีความชัดเจน

2.5 การจัดทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) ฉบับสมบูรณ์

วิธีการชักชวนเข้าร่วมการวิจัย

ส่งอีเมลพร้อมเอกสารข้อมูลและขอความยินยอมสำหรับอาสาสมัครระยะที่ 1 (ตอบแบบสัมภาษณ์) ให้กับครูในรายชื่อที่ได้รับการคัดเลือก โดยเอกสารข้อมูลจะประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของงานวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับ ความสมัครใจ และการรักษาความลับของข้อมูลให้สิทธิ์ กลุ่มเป้าหมายตัดสินใจเข้าร่วมโดยไม่มีการกดดันใด ๆ และสามารถถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกเมื่อการ

1) เก็บข้อมูลโดยจัดสัมภาษณ์ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Zoom หรือ Google meet หรือแบบออนไซต์ (onsite) ในกรณีที่อาสาสมัครสะดวก โดยใช้ใช้ระยะเวลา 30-60 นาทีต่อการสัมภาษณ์

2) นัดหมายวันและเวลาล่วงหน้ากับอาสาสมัคร โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการสัมภาษณ์และสิ่งที่คาดหวังการสัมภาษณ์จะบันทึกเสียงหรือบันทึกข้อความ (โดยขอความยินยอมจากอาสาสมัครล่วงหน้า) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

สรุปผลการวิจัยและอภิปราย

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาบริบทและความต้องการ (Context and Needs Assessment Phase) พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอน STEM ในปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.31, S.D. = 0.82) โดยครูมีความมั่นใจในระดับมากด้านการจัดการเรียนการสอน ($\overline{X}$ = 3.97, S.D. = 0.68) และการออกแบบกิจกรรม ($\overline{X}$= 3.77, S.D. = 0.83) แต่กลับมีความมั่นใจต่ำในด้านทรัพยากรและการสนับสนุน ($\overline{X}$ = 2.71, S.D. = 0.90) และด้านความรู้ความเข้าใจใน STEM ($\overline{X}$ = 3.04, S.D. = 0.96) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแม้ครูจะมีความเชี่ยวชาญเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน แต่ยังคงขาดปัจจัยสนับสนุนภายนอกที่สำคัญ

ผลการวิเคราะห์ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอนแบบ STEM พบว่า โดยภาพรวมครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานในทุกด้านมีปัญหาอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.02, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่ครูเห็นว่าเป็นปัญหาในระดับมากที่สุดคือ ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.18, S.D. = 0.67) รองลงมาคือ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ STEM ($\overline{X}$ = 4.08, S.D. = 0.72) และ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\overline{X}$ = 4.00, S.D. = 0.56) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกช่วยขยายความว่า ปัญหาเหล่านี้เกิดจากความยากในการออกแบบกิจกรรมที่บูรณาการครบทุกศาสตร์ของ STEM และความเข้าใจใน STEM ที่ยังเป็นเพียงเชิงทฤษฎี ทำให้ขาดความมั่นใจในการนำไปปฏิบัติจริง

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการใช้เครื่องมือ AI พบว่า โดยภาพรวมครูผู้สอนมีความต้องการในการใช้เครื่องมือ AI เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานในทุกด้านอยู่ในระดับ มาก ถึง มากที่สุด ($\overline{X}$= 4.44, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่ครูมีความต้องการใช้เครื่องมือ AI ในระดับมากที่สุด 2 อันดับแรก คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\overline{X}$ = 4.60, S.D. = 0.40) และ ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ($\overline{X}$= 4.59, S.D. = 0.57) ซึ่งสอดคล้องกับด้านที่ครูรับรู้ว่าเป็นปัญหามากที่สุด ผลการศึกษานี้ชี้ชัดว่าครูมีความต้องการใช้เครื่องมือ AI ในระดับสูงมากเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบ STEM ในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการจัดการเรียนการสอน, การออกแบบกิจกรรม, และการสนับสนุนด้านทรัพยากร ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพของ AI ในการเป็นผู้ช่วยสำคัญเพื่อลดภาระงานและเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของครูได้อย่างตรงจุด

2. ผลการออกแบบและพัฒนา (Design and Development) พบว่า กรอบแนวคิดการออกแบบแพลตฟอร์มที่สังเคราะห์ขึ้นมีความสอดคล้องกับหลักการทฤษฎีในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.53) จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งยืนยันถึงการวางรากฐานที่เหมาะสม จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาแพลตฟอร์ม "EDSTEM" และเครื่องมือ AI ที่สำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ 1) เครื่องมือสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ (Lesson Planning AI) 2) เครื่องมือสร้างแบบทดสอบ (Test Creation AI) และ 3) ผู้ช่วย AI (AI Assistant) โดยอาศัยหลักการ Prompt Engineering, การเลือกใช้เทคโนโลยี LLM-as-a-Service, และการออกแบบสถาปัตยกรรมที่ยืดหยุ่นและทันสมัย

3. ผลการประเมินและการนำไปใช้ (Evaluation and Implementation Phase) พบว่า แพลตฟอร์มที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับหลักการ STEM ทั้งในด้านเนื้อหา, การออกแบบ, และฟังก์ชันการทำงานในระดับสูง โดยมีจุดแข็งในการให้ความรู้พื้นฐานและสนับสนุนการทำงานของครู อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อเสนอแนะให้พัฒนาความสามารถในการปรับแต่งและการประเมินผลเชิงลึกให้ดียิ่งขึ้น ในส่วนของผลการประเมินจากผู้ใช้งานจริง (ครู) พบว่าแพลตฟอร์มมีประสิทธิภาพในระดับมากถึงมากที่สุดในทุกด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบการเรียนการสอน ($\overline{X}$ = 4.40), ด้านการใช้งานแพลตฟอร์ม ($\overline{X}$ = 4.57), และด้านประสิทธิภาพของแพลตฟอร์ม ($\overline{X}$= 4.58) ซึ่งเป็นการยืนยันว่าแพลตฟอร์มสามารถตอบสนองต่อความต้องการและแก้ปัญหาของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยในระยะที่ 1 ผลการศึกษาที่พบว่าสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนแบบ STEM ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.31) นั้น สอดคล้องอย่างยิ่งกับงานวิจัยในบริบทประเทศไทยหลายชิ้นที่ชี้ให้เห็นถึงความท้าทายในการนำแนวคิด STEM มาสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนอย่างเต็มศักยภาพ (เพชรช่วย และวันนะไพโรจน์, 2564) ประเด็นที่น่าสนใจคือ การที่ครูมีความสามารถและความมั่นใจสูงที่สุดใน ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\overline{X}$ = 3.97) ปัญหาในการดำเนินงานทุกด้านอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.02) โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาใน ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.18) และ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ STEM ($\overline{X}$ = 4.08) เป็นการยืนยันข้อค้นพบจากวรรณกรรมที่ว่า การบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์อย่างมีความหมายยังคงเป็นความท้าทายหลัก (Herro et al., 2017) และครูมีความต้องการใช้เครื่องมือ AI ในระดับ มากถึงมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.44) โดยเฉพาะในด้านที่ตนเองประสบปัญหามากที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอน ($\overline{X}$ = 4.60) และการออกแบบกิจกรรม ($\overline{X}$ = 4.59) เป็นการสะท้อนถึงการตระหนักรู้ถึงศักยภาพของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการเข้ามาเป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหาและลดภาระงานได้อย่างตรงจุด ซึ่งสนับสนุนแนวคิดของ (Holmes et

al., 2020) และ (Anderson, 2020) ที่มองว่า AI คือเครื่องมือสำคัญในการยกระดับการศึกษาและสนับสนุนการทำงานของครูในยุคดิจิทัล

การวิจัยในระยะที่ 2 จึงได้ออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์ม EDSTEM ขึ้น โดยวางรากฐานบนกรอบแนวคิดที่ผสมผสานระหว่าง บริบทSTEM และ AI ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของกรอบแนวคิดการออกแบบในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.53) ยืนยันว่าการสังเคราะห์พื้นฐานจาก 4 แกนหลัก (บริบท, STEM, จิตวิทยาและ AI) และการประยุกต์ใช้โมเดล IPO เป็นการวางรากฐานการพัฒนาที่มั่นคงและเป็นระบบ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ซับซ้อนตามหลักการวิจัยและพัฒนา ที่ Richey & Klein (2007) ได้นำเสนอ

การวิจัยในระยะที่ 3 ยืนยันว่าแพลตฟอร์มมีประสิทธิผลโดยรวมในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$= 4.58) โดยมีจุดแข็งที่ชัดเจนในด้าน การเข้าถึงที่สะดวกจากหลายอุปกรณ์ และ การค้นหาข้อมูลที่รวดเร็ว ($\overline{X}$ = 4.67 ทั้งสองด้าน) เป็นการยืนยันศักยภาพของ AI และสถาปัตยกรรมที่เลือกใช้ในการยกระดับการศึกษาตามที่งานวิจัยหลายชิ้นได้เสนอไว้ (Chen et al., 2020) อย่างไรก็ตาม การที่ประเด็นการได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่ม ($\overline{X}$ = 4.50) แม้จะยังอยู่ในระดับมาก แต่ก็แสดงให้เห็นถึงประเด็นที่สามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ในด้านการให้บริการสนับสนุนผู้ใช้งาน

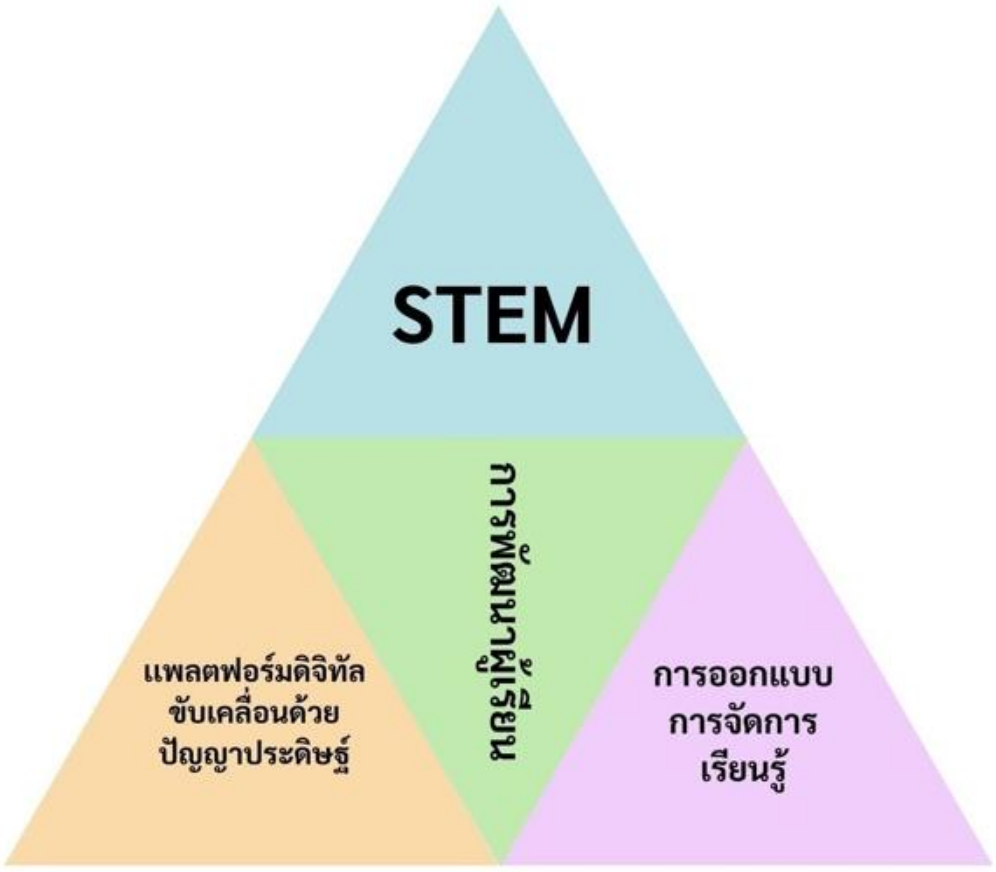
องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ส่วนแรกคือ แพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งเป็นรากฐานทางเทคโนโลยีที่สำคัญ เปรียบเสมือนผู้ช่วยอัจฉริยะที่เข้ามายกระดับการเรียนการสอน AI ไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นคลังความรู้หรือสื่อการสอนดิจิทัล แต่ยังสามารถวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อออกแบบเส้นทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความถนัดและความเร็วในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน (Personalized Learning) ขณะเดียวกันก็ช่วยลดภาระงานเอกสารของผู้สอน

ส่วนที่สองคือ การเรียนรู้แบบสะเต็ม (STEM) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในด้านเนื้อหาและทักษะ โดยเป็นแนวทางการสอนที่ไม่ได้แยกส่วนความรู้ออกจากกัน แต่เน้นการบูรณาการองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้แบบ STEM จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างเป็นระบบ และมีความคิดสร้างสรรค์

ส่วนสุดท้ายคือ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพิมพ์เขียวหรือแผนกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงเทคโนโลยีและเนื้อหาเข้าไว้ด้วยกันอย่างมีเป้าหมาย ต่อให้มีเทคโนโลยี AI ที่ดีที่สุดหรือหลักสูตร STEM ที่น่าสนใจ แต่หากขาดการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ดี การนำไปใช้ก็อาจไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การออกแบบที่ดีจะครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน การสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ไปจนถึงการวัดผลที่สอดคล้องกับทักษะที่ต้องการพัฒนา

โดยสรุปแล้ว ภาพนี้ชี้ให้เห็นว่าการศึกษาที่มีคุณภาพในปัจจุบันไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่เกิดจากการผสานพลังของเทคโนโลยี AI ที่ชาญฉลาด, แนวทางการสอนแบบ STEM ที่เน้นการปฏิบัติ และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการคิดมาอย่างดี ซึ่งเมื่อทั้งสามสิ่งนี้ทำงานร่วมกัน จะนำไปสู่ผลลัพธ์สุดท้ายคือห้องเรียนที่มีชีวิตชีวาและมีประสิทธิภาพ ดังแสดงในภาพที่ 3



ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ในการวิจัย

1. ควรมีการนำแพลตฟอร์ม EDSTEM ไปขยายผลการใช้งานในวงกว้างขึ้น โดยอาจเริ่มจากโครงการนำร่องในโรงเรียนหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สนใจ เพื่อศึกษาผลกระทบในบริบทที่หลากหลายและเก็บข้อมูลป้อนกลับเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะความรอบรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI Literacy) ให้กับครู เพื่อให้สามารถใช้งานและประเมินแพลตฟอร์มได้อย่างเต็มศักยภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนาฟังก์ชันเชิงลึกของแพลตฟอร์มเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้งาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ที่สามารถวิเคราะห์หลักฐานการเรียนรู้ที่หลากหลาย

2. ควรมีการศึกษาผลกระทบระยะยาว (Longitudinal Study) ของการใช้แพลตฟอร์ม EDSTEM ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน รวมถึงศึกษาการเปลี่ยนแปลงเจตคติและแนวปฏิบัติในการสอนของครู เพื่อให้ได้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนถึงประสิทธิผลของนวัตกรรมนี้

เอกสารอ้างอิง

จิตรประสงค์ วัฒนศิริ. (2563). การพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้แบบ STEM. *วารสารวิจัยทางการศึกษา, 15*(2), 88–102.

พรทิพย์ ศิริภัทราชัย. (2556). *การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสะเต็มศึกษา (STEM Education).* กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

เพชรช่วย, ท., และ วันนะไพโรจน์, พ. (2564). ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในโรงเรียนไทย. *วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศและการเรียนรู้, 8*(2), 112–121.

ภิญญ์พิศ ปุณพิพัฒน์. (2562). ความพร้อมของครูในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสะเต็มศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์, 17*(1), 22–35.

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2018). Lesson study and open approach for STEM education in Thailand. *Journal of Education Studies, 46*(2), 29–45.

รักษพล ธนานุวงศ์. (2556). แนวทางการจัดการเรียนรู้ STEM เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิทยาศาสตร์ศึกษา, 34*(2), 10–18.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). *แนวทางการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา (STEM Education).* กรุงเทพฯ: สสวท.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562– 2563.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

อินทรโรจน์, ส. (2564). การวิจัยเกี่ยวกับทักษะการคิดและการแก้ปัญหาในวิทยาศาสตร์. *วารสารการศึกษาไทย, 12*(1), 45–60.

Anderson, M. (2020). *Artificial intelligence in education: Challenges and opportunities*. Educational Technology.

Bybee, R. W. (2013). *The case for STEM education: Challenges and opportunities*. NSTA Press.

Caponera, E., & Losito, B. (2016). Context factors and student achievement in science: The role of instructional practices and school climate. *International Journal of Science Education, 38*(17), 2431–2452. https://doi.org/10.1080/09500693.2016.1242819

Herro, D., Quigley, C. F., & Plank, H. (2017). Examining technology integration in middle school STEM project-based learning. *International Journal of STEM Education, 4*(11). https://doi.org/10.1186/s40594-017-0066-6

Holmes, W. (2021). *Artificial intelligence and education: Promises and implications for teaching and learning*. UNESCO.

Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2020). *Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning*. Center for Curriculum Redesign.

Honey, M., Pearson, G., & Schweingruber, H. (Eds.). (2014). *STEM integration in K–12 education: Status, prospects, and an agenda for research*. The National Academies Press. https://doi.org/10.17226/18612

Kennedy, T. J., & Odell, M. R. (2014). Engaging students in STEM education. *Science Education International, 25*(3), 246–258.

Luckin, R., Holmes, W., Griffiths, M., & Forcier, L. B. (2016). *Intelligence unleashed: An argument for AI in education.* Pearson Education.

Lynch, C. J., Williamson, D., & McGrath, C. (2021). The role of AI-based simulation in STEM learning. *Journal of Educational Technology Systems, 49*(2), 123–145. https://doi.org/10.1177/0047239520917621

National Academy of Engineering and National Research Council. (2014). *STEM integration in K–12 education: Status, prospects, and an agenda for research*. The National Academies Press.

Richey Rita C., and others. (2011). The instructional design knowledge base: Theory, research, and practice. Routledge.

Shen, C., Kuo, Y.-H., & Chou, P.-N. (2020). Using AI to personalize adaptive learning in STEM: A review of current technologies and future directions. *International Journal of Educational Technology in Higher Education, 17*(1), 1–18. https://doi.org/10.1186/s41239-020-00186-y

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Administrative Skills in the 21st Century of School Administrators under The Secondary Educational Service Area Office, Khon Kaen

Kittiphan Laosuwan[1*]& Phrakrudhammabhisamai[2]

1 *Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Isan Campus*
2 *Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Isan Campus*
* *Corresponding author. E-mail: kittiphan2728@gmail.com*

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to study the administrative skills in the 21st century of school administrators under the secondary educational service area office Khon Kaen, and 2) to compare the administrative skills in the 21st century of school administrators under the secondary educational service area office Khon Kaen with differences in gender, education level, and work experience. The sample group consisted of 130 school administrators under the secondary educational service area office in Khon Kaen, with 121 questionnaires returned, representing a 93.07% response rate. The research instrument was a questionnaire. Statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance. The research findings were as follows: 1) The overall level of the administrative skills in the 21st century of school administrators under the secondary educational service area office Khon Kaen was high, with a mean of 4.22 When considering individual aspects, all aspects showed high levels of competencies, ranked from highest to lowest communication skills, Interpersonal skills, Information, Media and Technology Skills, and Creative Thinking Skills use, with means of 4.33, 4.23, 4.17 and 4.15 respectively. 2) The comparison of the administrative skills in the 21st century of school administrators under the secondary educational service area office, Khon Kaen, with different genders, education levels, and work experiences, revealed that school administrators with different genders, education levels, and work experiences had no significant differences in their opinions at the 0.05 level.

Keywords: Administrative Skills, 21st Century, School Administrators

Received: 2025-07-04; **Revised:** 2025-08-27; **Accepted:** 2025-10-12

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

กิตติพันธ์ เหล่าสุวรรณ[1*]และพระครูธรรมาภิสมัย[2]

1 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน*

2 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน*

* *Corresponding author. E-mail: kittiphan2728@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น และ 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานต่างกัน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำนวน 130 คน ได้รับแบบสอบถามกลับมา จำนวน 121 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.07 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากมากไปน้อยพบว่า ทักษะด้านการสื่อสาร, ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์, ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี, และทักษะด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33, 4.23, 4.17 และ 4.15 ตามลำดับ และ 2) ผลการเปรียบเทียบระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ทักษะการบริหาร, ศตวรรษที่ 21, ผู้บริหารโรงเรียน

บทนำ

ปัจจุบันโลกในยุคศตวรรษที่ 21 มีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจากทุกฝ่ายมองเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมากขึ้นจากอดีตและความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนการบริหารจัดการศึกษาที่ดี เพราะการก้าวย่างที่ช้าจะทำให้เราเสียโอกาสอีกมากมาย การจัดการศึกษาเป็นอีกประเด็นสำคัญซึ่งนอกจากจะต้องก้าวทันความเปลี่ยนแปลงแล้วยังจะต้องเป็นกลไกสำคัญ เพื่อการขับเคลื่อนภาคส่วนอื่นๆ ให้มีความพร้อมในการเข้าสู่ความเปลี่ยนแปลงด้วย มณฑาทิพย์ นามนุ (2561) การก้าวสู่โลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงของโลกในหลายๆ ด้านทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมอันนำไปสู่การปรับตัวเพื่อให้เกิดความสามารถในการแข่งขันท้ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ประเทศทั่วโลกกำลังมุ่งสู่กระแสใหม่ของการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า สังคมความรู้ (Knowledge Society) และระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Economy) ที่จะต้องให้ความสำคัญต่อการใช้ความรู้และนวัตกรรม (Innovation) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์การทั้งภาครัฐและเอกชน จะต้องมีการปรับตัวเพื่อสามารถอยู่รอด ในสถานการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ ผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์การจำเป็นต้องปฏิรูปตนเอง และการเปลี่ยนแปลงองค์การเพื่อนำพาไปสู่ความสำเร็จ ตามเป้าหมายที่ต้องการโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และความสมดุลเพื่อให้บริหารจัดการศึกษาบรรลุผลสำเร็จนอกจากนี้ การบริหารจัดการเวลาก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่งเช่นเดียวกันสำหรับผู้บริหารหรือผู้นำในยุคปัจจุบันนี้ เพราะยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดังเช่นยุคศตวรรษที่ 21 นี้ คนทำงานที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบหลายๆ อย่างคงต้องเคยทำงานผิดพลาด ทำงานไม่ครบหรือทำงานไม่ทันเวลา ภูษิต ปุลันรัมย์ (2561)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ได้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับแนวนโยบายในการปรับปรุงและ เปลี่ยนแปลงไว้อย่างชัดเจนโดยให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นรัฐจึงต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อให้ประชากรมีความรู้ ความสามารถ อ่านออก เขียนได้ คิดคำนวณได้ รู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งเป็นยุคเทคโนโลยี สารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาเป็นอย่างมาก และส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียน ซึ่งบุคคลสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องมีทักษะการเป็นผู้นำที่มีคุณภาพและมีการวางแผนการบริหารอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาครูผู้สอนและผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นทักษะที่แสดงออกถึงความรู้ความสามารถ ความชำนาญของผู้บริหาร ในการทำตามบทบาทหน้าที่ มีการกำหนด วิสัยทัศน์ การคิดวิเคราะห์ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ อีกทั้งยังมีการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคล อื่นๆ และสามารถใช้เทคโนโลยีและดิจิทัล ในการปฏิบัติงานในโรงเรียนให้อย่างเหมาะสม เป็นไปตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพมากที่สุด ที่กว่ามาเป็นคุณลักษณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องให้ความสนใจอย่างยิ่ง เพราะการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะการบริหาร ในการที่จะผสมผสานเพื่อให้การบริหารสถานศึกษาและการบริหารการศึกษา ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ดังนั้น ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็น คุณลักษณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันต้องให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ จะต้องมีลักษณะมองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง มุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในอนาคตโดยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพ สูงสุดตามความสนใจและความถนัดของตนเอง ดังนั้น การจัดการศึกษาจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ที่มองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง มุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ พัฒนา ความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเป็นผู้นำที่มีสมรรถนะสูง คือมีความรู้ความสามารถ มีทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาใน การบริหารงานให้ประสบความสำเร็จและต้องได้รับการพัฒนาและการเสริมสร้างสมรรถนะอยู่เสมอ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสมรรถนะจะเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจชัดเจน มีทักษะและ ความสามารถในการประยุกต์ศาสตร์อย่างมีศิลป์ ซึ่งแนวโน้มหรือผลของการมีสมรรถนะจะส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานและส่งผลช่วยสร้างความสำเร็จในระดับองค์กร ซึ่งทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้นเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาทักษะในด้านการจัดการสถานศึกษา และการบริหารตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีสถานศึกษาในสังกัดรวม 84 โรงเรียน ซึ่งการจัดการศึกษาในสภาวะการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น พบปัญหาของกระบวนการบริหารจัดการศึกษา ที่ยังไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ทราบหลักการ วิธีการ และแนวปฏิบัติ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการปรับเปลี่ยนแนวคิด และกระบวนการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ซึ่งการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นอกจากมุ่งพัฒนาเยาวชนให้สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ ต่อยอดจากความรู้เดิม ยังต้องปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี การเมือง การปกครอง และโครงสร้างประชากรในปัจจุบัน และอนาคตยิ่งขึ้น

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการบริหารที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อเป็นข้อมูลให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการวางแผน แก้ไข ตลอดจนการบริหารงานที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาต่างๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

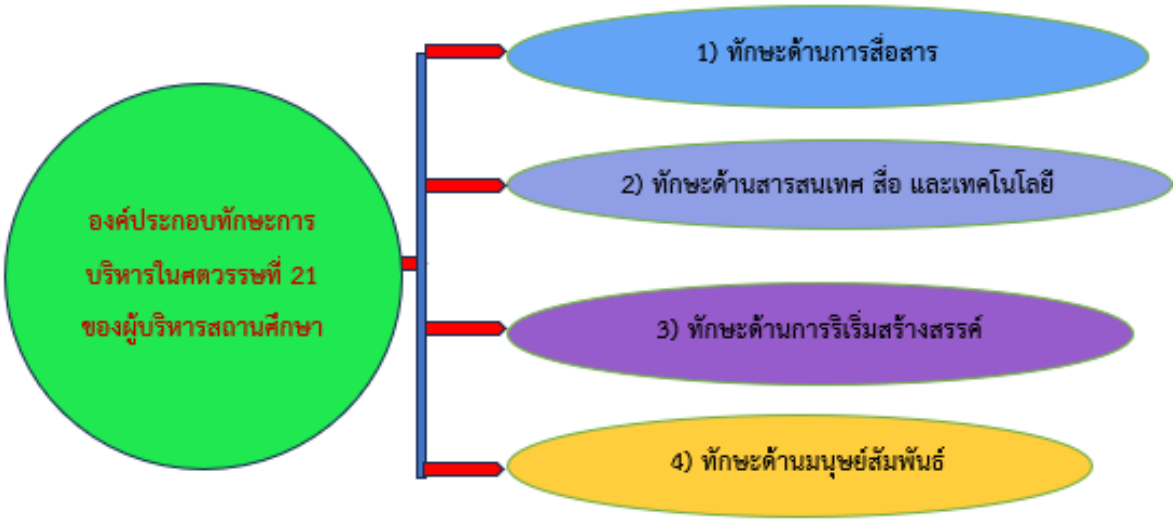
1. ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 แตกต่างกัน

2. ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21แตกต่างกัน

3. ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 แตกต่างกัน

หลักการ แนวคิด และทฤษฎี

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยยึดแนวคิดของ วัฒนกร ต่อซอน (2566), อติกาญจน์ ศรีสังข์ (2564), ณัฐพงษ์ ปรีชานนทกุล (2563), กณิษฐา ทองสมุทร (2561), ไกรศร เจียมทอง (2561), มนฑาทิพย์ นามนุ (2561), คนึงนิตย์ กิจวิธี (2560), พิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2560), กรรณิกา เรดมอนด์ (2559) ศศิตา เพลินจิต (2558), แพรดาว สนองผัน (2557), Avis Gaze (2016), Podolny (2015) และ Sergio Vanni (1994) โดยผู้วิจัยได้เลือกความถี่ตั้งแต่ 7 ขึ้นไป จึงสรุปองค์ประกอบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทักษะด้านการสื่อสาร 2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี 3) ทักษะด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และ 4) ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ การบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ดังแสดงตามภาพที่ 1

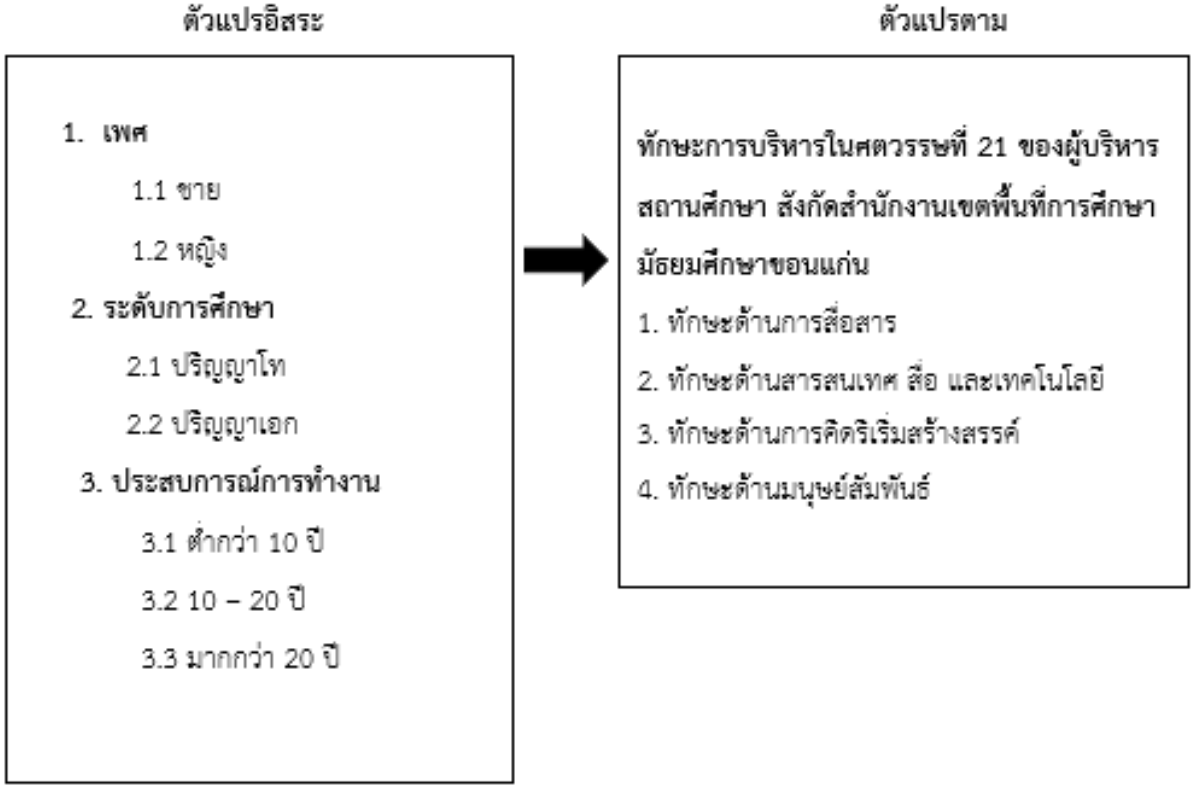


ภาพที่ 1 องค์ประกอบของทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่าการสังเคราะห์องค์ประกอบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาจากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน ผู้วิจัยได้เลือกความถี่ตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป จึงสรุปองค์ประกอบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทักษะด้านการสื่อสาร 2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี 3) ทักษะด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และ 4) ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดที่สอดคล้อง ประกอบด้วย วัฒนกร ต่อซอน (2566), อติกาญจน์ ศรีสังข์ (2564), ณัฐพงษ์ ปรีชานนทกุล (2563), กณิษฐา ทองสมุทร (2561), ไกรศร เจียมทอง (2561), มนฑาทิพย์ นามนุ (2561), คนึงนิตย์ กิจวิธี (2560), พิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2560), กรรณิกา

เรดมอนด์ (2559), ศศิตา เพลินจิต (2558), แพรดาว สนองผัน (2557), Avis Gaze (2016), Podolny (2015) และSergiovanni (1994) เพื่อนำมาจัดทำเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ดังภาพที่ 2 ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทักษะด้านการสื่อสาร 2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี 3) ทักษะด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 4) ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ปีการศึกษา 2567 จำนวน 194 คน โดยแบ่งเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 84 คน และ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 110 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมขอนแก่น, 2567)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan,1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 130 คน และเลือกตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามออนไลน์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามองค์ประกอบและนิยามเชิงปฏิบัติการ ตัวแปรในการวิจัยคือ ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ประกอบด้วย 4 ทักษะ ดังนี้ 1) ทักษะด้านการสื่อสาร 2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี 3) ทักษะด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 4) ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของ ลิเคิร์ท (Likert) โดยให้คะแนนแต่ละข้อ (Best and Khan, 1993) ตรวจสอบความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) โดยใช้วิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha-Coefficient) โดยกำหนดความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.80 ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1984) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.926

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เพื่อขออนุญาต ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ผู้วิจัยจัดส่งหนังสือไปยัง ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือให้ผู้บริหารสถานศึกษา ตอบแบบสอบถามการวิจัย ผ่าน Google form โดยมี QR CODE และ Link ในการเข้าไปตอบแบบสอบถาม และกำหนดวันส่งคืน ระหว่างวันที่ 6 มีนาคม 2568 ถึง วันที่ 20 มีนาคม 2568 โดยผู้วิจัยตรวจสอบรหัสผู้ตอบตามบัญชีที่กำหนดไว้ หากไม่ได้รับการตอบแบบสอบถามตามกำหนด ผู้วิจัยจะดำเนินการติดตามโรงเรียนที่ยังไม่ตอบแบบสอบถามโดยผ่านช่องทางออนไลน์เป็นรายกรณี

3) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 130 คน ผ่าน Google Form โดยได้ตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้องจากกลุ่มตัวอย่างได้แบบสอบถามกลับมา จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 93.07

4) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากผู้ตอบแบบสอบถามที่ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้วไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

2) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 การศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายเป็นช่วงคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3) วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีเพศต่างกัน ตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Sample t-test)

4) วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Sample t-test)

5) วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน ตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 3 โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ (Post Hoc Test) โดยวิธีการของ Scheffe ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัย และอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น พบว่า ระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ทักษะด้านการสื่อสาร, ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์, ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี, และทักษะด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33, 4.23, 4.17 และ 4.15 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
1. ทักษะด้านการสื่อสาร	4.33	0.54	มาก
2. ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์	4.23	0.53	มาก
3. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี	4.17	0.50	มาก
4. ทักษะด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.15	0.51	มาก
โดยรวม	4.22	0.52	มาก

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ที่มีเพศ ระดับการศึกษา และมีประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็น มีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1, 2 และ3

อภิปรายผล

ผลการวิจัยทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะด้านการ

สื่อสารที่ดี มีกระบวนการพูด และฟังที่ดี สามารถมอบหมายภารกิจงาน ในคำสั่ง ตรงกับเป้าหมายที่ต้องการ มีทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ ยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล มีทักษะด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถประเมินความสำคัญขององค์ประกอบ และเชื่อมโยงข้อมูลในการตัดสินใจได้อย่างมีคุณภาพ มีทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์พันธ์ อัศพันธ์ (2567) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า ในภาพรวม มีความเห็นต่อระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑาทิพย์ นามนุ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานต่างกัน

2.1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ที่มีเพศต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารสถานศึกษาเพศชาย หรือผู้บริหารสถานศึกษาเพศหญิง ต่างก็มีความสามารถในการบริหารที่มีประสิทธิภาพเช่นกัน โดยผู้บริหารจำเป็นจะต้องมีการประสานงานกับบุคลากรภายใน และภายนอกสถานศึกษา จึงจำเป็นจะต้องมีการเจรจาต่อรองกับผู้อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการและแก้ปัญหาเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน รวมถึงจำเป็นจะต้องมีความชัดเจนในการมอบหมายภารกิจงาน ในคำสั่งแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้ตรงกับเป้าหมายที่ต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑาทิพย์ นามนุ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทร์เพ็ญ ธนะฤกษ์ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จำแนกตามเพศ ในภาพรวมและ รายด้านไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าจะจบการศึกษาระดับใด ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นจะต้องมีการศึกษาบริบทของแต่ละสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ และการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ กลยุทธ์ของแต่ละแห่งให้เหมาะสมกับสถานศึกษา ยังช่วยเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวัฒน์ กู้เกียรติกาญจน์ และวิชิต แสงสว่าง (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า จำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑาทิพย์ นามนุ (2561) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหาร

สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาไม่ว่าจะมีประสบการณ์การทำงาน มากหรือน้อย จำเป็นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจในการบริหาร โดยผู้บริหารจะต้องมีความพร้อมที่จะทุ่มเทกำลังแรงใจ แรงกาย และความเสียสละ ตลอดจนมีการส่งเสริมให้บุคลากรภายในสถานศึกษา มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพส่งผลให้สถานศึกษาพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวัฒน์ กู้เกียรติกาญจน์ และวิชิต แสงสว่าง (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑาทิพย์ นามนุ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ได้แก่ ทักษะด้านการสื่อสาร, ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์, ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี, และทักษะด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ควรพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นในการบริหารอย่างต่อเนื่อง โดยการศึกษาหาความรู้ในวิธีการต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้มีทักษะพร้อมรับกับการเปลี่ยนของยุคปัจจุบันและในอนาคต ร่วมถึงการส่งเสริมให้กับครูและบุคลากรในสถานศึกษา มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในยุคปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งจะส่งผลดีต่อสถานศึกษาและผู้เรียน



ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ผลจากการวิจัยที่ได้สรุปและอภิปรายมานั้น ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ควรพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ที่จำเป็นในการบริหารอย่างต่อเนื่อง โดยการศึกษาหาความรู้ในวิธีการต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้มีทักษะพร้อมรับกับการเปลี่ยนของยุคปัจจุบันและในอนาคต ร่วมถึงการส่งเสริมให้กับครูและบุคลากรในสถานศึกษา มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในยุคปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งจะส่งผลดีต่อสถานศึกษาและผู้เรียน

2. จากผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทักษะด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นควรมีการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา ทักษะด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ให้สูงขึ้น ตลอดจนผู้บริหารจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนและบุคลากรพัฒนาศักยภาพของตนเองใน ทักษะด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อเกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาและผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาแบบผสมผสานวิธีเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

2. ควรวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น หรือเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *เอกสารแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์.

คะนึงนิตย์ กิจวิธี. (2561). *คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1*. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า,5(1), 33.

จันทิมา อำมโภช. (2565). *ทักษะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับการปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง*. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จันทรานี สงวนนาม. (2551). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวิริยาสาส์น.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ . (2553). *การบริหารงานวิชาการ.* กรุงเทพฯ :ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. (2567). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567.* กลุ่มนโยบายและแผน. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

กรรณิกา เรดมอนด์. (2559). *ตัวบ่งชี้ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน,* วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ไกรศร เจียมทอง. (2561). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32*, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ณัฐพงษ์ ปรีชานนทกุล. (2563). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด*, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

นิภาพร รอดไพบูลย์. (2565). *ทักษะการบริหารในศตรวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว,* วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปัทมา ประทุมสุวรรณ. (2562). *ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ ธานี เขต 2,* วิทยานิพนธ์ปริญญาคุรุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

แพรดาว สนองผัน. (2557). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3*, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พรพิมล แก้วอุทัศน์. (2563). *ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ตามทัศนะของครู.* วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนครราชสีมา.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2560). *ความเป็นผู้นำทางการศึกษา*, กรุงเทพฯ, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

มะลิวัลย์ จันหัวนา. (2567). *ทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7*, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

มณฑาทิพย์ นามนุ. (2561). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

วัฒนากร ต่อซอน. (2561). *คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2*, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สุณิสา แพทย์พิพัฒน์. (2564). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี*, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

สุกฤตยา ปงกันทา. (2561). *กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และเขต 2*, วิทยานิพนธ์ ปร.ด.,มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

Avis Gaze. (2016). *Preparing School Leaders: 21st Century Skills*. สืบค้นวันที่ 22 กรกฎาคม 2024: http://www.principals.ca/documents/International Symposium White Paper - OPC

Jarvis, Gretchen Marcella Sedden. 1989. “A Meta-Analysis of Spicial Education Teacher. Burnout", Dissertation Abstracts International. 49 (April 1989), 2876-A.

Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement,* 30, 607-610.

Knezevich S. J. (1984). Administration of Public Education. 4 th ed. New York :Harper and Row.

Likert, Rensis A. (1961*). New Patterns of Management*. New York: McGraw-Hill Book Company Inc.

Sergiovanni, T.J. (1994). Leadership as Pedagogy, Capital Development and School Effectiveness, International Journal of Leadership in Education, 1(1), 37.

Watson (2000) Watson, Samy Hanna. “Leadership Requirements in the 21st Century : The Perceptions of Canadian Private Sector Leaders,” Dissertation Abstracts International. 13(1) : 43-57, 2000.

Yang, P. (2011). A Literature Review of the Skills Pequired by 21st Century School Administrators. Canada : Athbasca University.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Effect of Constructivist Web-Based Learning Environment to Enhance Creative Thinking of Note and Recorder Skills for Grade 8 Students

Anuwat Pormmawan[1], Charuni Samat[2*], and Suchat Wattanachai[3]

1 Faculty of Education, Khon Kaen University
2 Faculty of Education, Khon Kaen University
3 Faculty of Veterinary Medicine, Khon Kaen University
** Corresponding author. E-mail: anuwat_po@kkumail.com*

Abstract

This research aimed to 1) study creative thinking outcomes and 2) study learning achievement of students who learned through a constructivist web-based learning environment before and after instruction. The target group consisted of 15 grade 8 students from Khon Kaen University Demonstration School (Education). The experimental tool was a constructivist-based network learning environment. Data collection instruments included a creative thinking assessment, a creative thinking interview, and a learning achievement test. Data were analyzed using mean, standard deviation, and relative gain score calculation for dependent samples. The research findings revealed that: 1) post-instruction creative thinking mean scores were higher than pre-instruction scores, with 86.67% of students scoring above the 80% criterion. Protocol analysis revealed creative thinking components as follows: (1) Fluency: identifying 15 note symbols within 2 minutes and designing 14 melody patterns within 3 minutes; (2) Flexibility: modifying notes of equal duration in different patterns; (3) Originality: applying prior knowledge to create novel melodies; (4) Elaboration: creating evaluation criteria and embellishing melodies; and 2) Post-instruction learning achievement was higher than pre-instruction achievement, with 93.34% of students scoring above the 80% criterion.

Keywords: Constructivist, Web-Based Learning, Environment, Creative Thinking, Learning Achievement

Received: 2025-07-09; **Revised:** 2025-09-05; **Accepted:** 2025-10-12

ผลของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ เรื่องสัญลักษณ์โน้ตและการปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

อนุวัฒน์ พรมมาวัน[1], จารุณี ซามาตย์[2*], และสุชาติ วัฒนชัย[3]

1 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*

2 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*

3 *คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*

* *Corresponding author. E-mail: anuwat_po@kkumail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการคิดสร้างสรรค์ และ 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ ก่อนและหลังเรียน กลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) จำนวน 15 คน เครื่องมือในการทดลองคือ สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ เครื่องมือเก็บข้อรวบรวมมูล ประกอบด้วย แบบวัดการคิดสร้างสรรค์ แบบสัมภาษณ์การคิดสร้างสรรค์ และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนเฉลี่ยการคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีผู้เรียนร้อยละ 86.67 ที่มีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 การวิเคราะห์โปรโตคอลพบการคิดสร้างสรรค์ คือ (1) การคิดคล่อง ระบุสัญลักษณ์โน้ตได้ 15 ตัวใน 2 นาที และออกแบบทำนอง 14 รูปแบบใน 3 นาที (2) การคิดยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนโน้ตความยาวเสียงเท่ากันในรูปแบบต่างกัน (3) การคิดริเริ่ม ประยุกต์ความรู้เดิมสร้างทำนองแปลกใหม่ (4) การคิดละเอียดลออ สร้างเกณฑ์ประเมินและตกแต่งทำนองได้ และ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีผู้เรียนร้อยละ 93.34 ที่มีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80

คำสำคัญ: คอนสตรัคติวิสต์, เครือข่ายการเรียนรู้, สิ่งแวดล้อม, การคิดสร้างสรรค์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมในศตวรรษที่ 21 ได้ส่งผลให้ทักษะที่สำคัญของเยาวชนไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการท่องจำหรือการรับรู้ความรู้เท่านั้น แต่ยังรวมถึงทักษะการคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการปรับตัว ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมและตลาดแรงงานต้องการในปัจจุบัน การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์จึงกลายเป็นแนวโน้มสำคัญในการจัดการศึกษาทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 เน้นการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เนื่องจากโลกปัจจุบันต้องการความคิดและแนวคิดใหม่ในการแข่งขัน ความคิดสร้างสรรค์ไม่จำกัดเฉพาะศิลปะ แต่สามารถพัฒนาได้ในทุกแขนงวิชา (Office of the Education Council, 2017) กลุ่มสาระศิลปะมีบทบาทพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ช่วยพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม รวมทั้งเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสำเร็จในอนาคต (Ministry of Education, 2008) การคิดสร้างสรรค์ตามกรอบของ Guilford (1967) และ Samart (2009) ประกอบด้วยการคิดคล่อง การคิดยืดหยุ่น การคิดริเริ่ม และการคิดละเอียดลออ ซึ่งทักษะเหล่านี้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ผลการทดสอบ PISA 2022 นักเรียนไทยมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ต่ำ สะท้อนปัญหาในชั้นเรียนที่นักเรียนไม่กล้าคิดทำสิ่งใหม่ และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อาจเนื่องมาจากรูปแบบการเรียนการสอนในห้องเรียนที่เน้นการถ่ายทอดความรู้และการท่องจำ ทำให้นักเรียนขาดแรงบันดาลใจ จึงจำเป็นต้องส่งเสริมการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผ่านการจัดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม (IPST, 2023) ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เน้นการสร้างความรู้ใหม่จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้เดิม ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งและนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น (Chaijaroen, 2016) ซึ่งสอดคล้องกับจุดเน้นของแผนการศึกษาแห่งชาติที่ต้องการให้ผู้เรียนค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนรู้ผ่านสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ โดยเฉพาะในเนื้อหาที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ เช่น ดนตรี ซึ่งการเรียนรู้สัญลักษณ์โน้ตและการปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์เป็นเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทั้งความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ ผ่านเนื้อหาสัญลักษณ์โน้ตและการปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ เรื่องสัญลักษณ์โน้ตและการปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ เรื่องสัญลักษณ์โน้ตและการปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

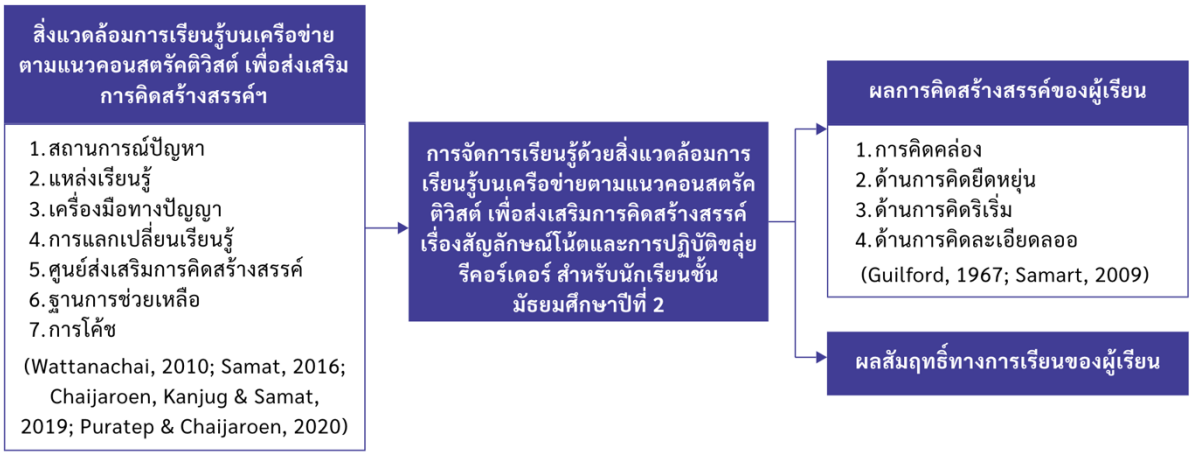
การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ การคิดสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในทักษะสำคัญ ของศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในสังคม ปัจจุบัน เนื่องจากโลกปัจจุบันต้องการความคิดและแนวคิดใหม่ในการแข่งขัน (Office of the Education Council, 2017) การคิดสร้างสรรค์ตามกรอบของ Guilford (1967) และ Samart (2009) ประกอบด้วยการคิดคล่อง การคิดยืดหยุ่น การคิดริเริ่ม และการคิดละเอียดลออ ซึ่งทักษะเหล่านี้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ เป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่าย ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเสาะแสวงหาและสร้างความรู้รวมถึงการคิดสร้างสรรค์ ที่ออกแบบโดยใช้พื้นฐานทฤษฎี (ID theory) ที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ทฤษฎีพุทธิปัญญานิยม ศาสตร์การสอน การคิดสร้างสรรค์ และเนื้อหาในรายวิชาดนตรี เรื่องสัญลักษณ์โน้ตและการปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์ ประสานร่วมกับคุณลักษณะและระบบสัญลักษณ์ของสื่อบนเครือข่ายรวมถึงหลักการของสื่อและเทคโนโลยี สื่อมัลติมีเดีย ข้อความหลายมิติ (Hypertext) การเชื่อมโยงหลายมิติ (Hyperlink) ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ สถานการณ์ปัญหา แหล่งเรียนรู้ เครื่องมือทางปัญญา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศูนย์ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ ฐานการช่วยเหลือ และการโค้ช (Wattanachai, 2010; Chaijaroen, 2014; Kwangmuang, 2018; Chaijaroen, Kanjag & Samat, 2019; Puratep & Chaijaroen, 2020)

การคิดสร้างสรรค์ คือความสามารถทางปัญญาที่เกิดจากกระบวนการคิดแบบอเนกนัย (Divergent thinking) ซึ่งเป็นความสามารถในการคิดได้หลากหลายทิศทางและหลากหลายแง่มุม โดยอาศัยการเชื่อมโยง ดัดแปลง และผสมผสานความคิดเดิมให้เกิดเป็นสิ่งแปลกใหม่ หรือค้นพบวิธีการแก้ปัญหาได้สำเร็จ โดยไม่จำกัดอยู่แค่การคิดเชิงเหตุผล แต่ยังรวมถึงการใช้จินตนาการเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ให้เป็นจริงขึ้นมา เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้กรอบองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ที่สังเคราะห์จากแนวคิดของ Guilford (1967) และ Samat (2009) ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย โดยประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การคิดคล่อง (Fluency) คือ ความสามารถในการคิดหาคำตอบให้ได้ในปริมาณมากและรวดเร็วภายในเวลาที่กำหนด การคิดยืดหยุ่น (Flexibility) คือ ความสามารถในการคิดหาคำตอบที่หลากหลายประเภท หลากหลายแง่มุม ไม่ยึดติดกับกรอบความคิดเดิม การคิดริเริ่ม (Originality) คือ ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์สิ่งที่แปลกใหม่ ไม่ซ้ำใคร หรือการประยุกต์ดัดแปลงสิ่งเดิมให้เกิดเป็นแนวทางใหม่ขึ้นมา การคิดละเอียดลออ (Elaboration) คือ ความสามารถในการคิดขยายความในรายละเอียด ตกแต่ง หรือต่อยอดความคิดหลักให้มีความสมบูรณ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้น (Guilford, 1967; Samart, 2009; Ernawati et al., 2022) โดยสรุป ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดการคิดสร้างสรรค์ที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบดังกล่าว มาเป็นรากฐานสำคัญในการดำเนินงานวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบภารกิจการเรียนรู้ (Learning Tasks) ที่จะช่วยส่งเสริมทักษะเหล่านี้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และใช้เป็นเกณฑ์ในการสร้างแบบวัดและแบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินพัฒนาการด้านการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสำเร็จหรือความสามารถที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งแสดงออกผ่านองค์ประกอบสำคัญหลายประการ ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะทางวิชาการ ความคล่องแคล่วและสมรรถภาพทางสมอง ที่ผู้เรียนได้รับจากการสั่งสอนและการฝึกฝนจนสามารถนำไปใช้หรือแสดงออกได้ ทั้งในด้านพุทธิพิสัย (ความรู้), จิตพิสัย (ทัศนคติ) และทักษะพิสัย (ทักษะปฏิบัติ) โดยวัดผลได้จากคะแนนแบบทดสอบหรือเครื่องมือวัดต่าง ๆ ที่ครูหรือผู้รับผิดชอบใช้พิจารณา (Good, 1973; Taweerat, 1987; Yodsalee, & Bootsong, 2016)

จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย

ใช้รูปแบบการวิจัยก่อนทดลอง (Pre-experimental design) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเรียน (One group pretest posttest design) (Sritrakul, 2010) รูปแบบการวิจัยนี้เขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

T_1	X	T_2

เมื่อ T_1 แทน การสอบก่อนเรียน (Pretest)
X แทน การเรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ฯ
T_2 แทน การสอบหลังเรียน (Posttest)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายมัธยมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายมัธยมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) ที่ลงทะเบียนในรายวิชาดนตรีสากล ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 15 คน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ โดยใช้เกณฑ์คัดเข้าคือ (1) ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาดนตรีสากล (2) มีอุปกรณ์สำหรับใช้การเรียน ประกอบด้วย ขลุ่ยรีคอร์เดอร์ แท็บเล็ต

ขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยนำสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ เรื่องสัญลักษณ์โน้ตและการปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ออกแบบและพัฒนาตรวจสอบคุณภาพแล้ว มาเป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยให้นักเรียน เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยศึกษาจาก (1) ผลการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ฯ และ (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1.1 สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ เรื่องสัญลักษณ์โน้ตและการปฏิบัติขลุ่ยรีคอร์เดอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยเครื่องมือดังกล่าวมีการตรวจสอบคุณภาพ ซึ่งผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญทั้งสามด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการออกแบบ และด้านสื่อ รวมถึงการทดลองใช้กลุ่มผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายแล้ว ในการออกแบบและพัฒนา ผู้วิจัยศึกษาหลักการทฤษฎีและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical framework) ที่มีพื้นฐานทางทฤษฎี 5 ด้าน ได้แก่ พื้นฐานบริบท พื้นฐานทางจิตวิทยาการเรียนรู้ พื้นฐานเทคโนโลยีและระบบสัญลักษณ์ของสื่อ พื้นฐานความคิดสร้างสรรค์ และพื้นฐานศาสตร์การสอน จากกรอบแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญในการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่าย 7 องค์ประกอบ คือ (1) สถานการณ์ปัญหา กระตุ้นการเชื่อมโยงประสบการณ์และส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ (2) แหล่งเรียนรู้ สนับสนุนการแสวงหาข้อมูลหลากหลาย (3) เครื่องมือทางปัญญา ช่วยกระบวนการรู้คิดและสร้างความรู้ (4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แลกเปลี่ยนแนวคิดแก้ปัญหา (5) ศูนย์ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ ฝึกทักษะการคิดสร้างสรรค์ (6) ฐานการช่วยเหลือ ให้แนวคิดแก้ปัญหา และ (7) การโค้ช กระตุ้นการคิดหาคำตอบและขยายแนวคิด การประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ดำเนินการตามแนวทางของ Chaicharoen (2016) และ Wattanachai (2010) ใน 2 ส่วนหลัก การประเมินด้านผลผลิต ครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ซึ่งมีความสอดคล้องกับระดับการเรียนรู้ ชัดเจนทันสมัย และใช้ได้ในชีวิตประจำวัน การนำเสนอเข้าใจง่ายด้วยการใช้ตัวหนา ตัวเอน และภาพประกอบที่ช่วยในการใช้โปรแกรม Sibelius ด้านการออกแบบใช้สถานการณ์ปัญหากระตุ้นการคิดสร้างสรรค์ ลดการบรรยายให้ผู้เรียนใช้ความรู้เดิมแก้ปัญหา พร้อมเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้และการทำงานกลุ่ม และด้านสื่อที่จัดเนื้อหาเป็นลำดับ มีเครื่องหมายนำทางชัดเจน การเชื่อมโยงลิงก์มีประสิทธิภาพ การศึกษาบริบทการใช้งาน พบว่าขนาดกลุ่มที่เหมาะสมคือ 3 คน เนื่องจากต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในระหว่างการทดลองใช้มีการปรับปรุงสถานการณ์ปัญหาโดยใช้สัญลักษณ์แทนชื่อ เปลี่ยนศัพท์เฉพาะเป็นศัพท์ที่เข้าใจง่าย จัดเก็บระบบแบบออฟไลน์ เพื่อความสะดวกในการเข้าถึง การปรับปรุงเหล่านี้ทำให้สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น



ภาพที่ 2 ตัวอย่างหน้าจอสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ฯ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบวัดการคิดสร้างสรรค์ ใช้ทดสอบก่อนและหลังเรียน มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด การพัฒนาแบบวัดการคิดสร้างสรรค์ ใช้กรอบแนวคิดการคิดสร้างสรรค์ของ Guilford (1967) และ Samart (2009) ที่ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การคิดคล่อง การคิดยืดหยุ่น การคิดริเริ่ม และการคิดละเอียดลออ โดยสร้างเป็นคำถามปลายเปิด 8 ข้อ เน้นทฤษฎีดนตรีและการสร้างสรรค์เพลงขลุ่ย โดยกระบวนการตรวจสอบคุณภาพมี 2 ระดับ คือ การตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านวัดประเมินผล ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC) ของข้อสอบทั้ง 8 ข้อ มีค่า ตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00 ปรับปรุงคำสั่งให้เข้าใจง่ายตามข้อเสนอแนะและจัดทำแบบวัดฉบับสมบูรณ์สำหรับใช้ในการวิจัย

2.2 แบบสัมภาษณ์การคิดสร้างสรรค์ ใช้สัมภาษณ์หลังเรียน มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้างแต่มีประเด็นคำถาม ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การคิดคล่อง การคิดยืดหยุ่น การคิดริเริ่ม และการคิดละเอียดลออ โดยสร้างเป็นคำถามปลายเปิด 4 ข้อ ประกอบไปด้วย 3 เรื่องหลัก คือ ทฤษฎีดนตรีสากล ขลุ่ยรีคอร์เดอร์ และการสร้างสรรค์เพลงขลุ่ย โดยกระบวนการตรวจสอบคุณภาพมี 2 ระดับ คือ การตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและวัตถุประสงค์ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าสอดคล้องทุกประเด็น

2.3 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ใช้ทดสอบก่อนและหลังเรียน มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด ประกอบไปด้วย 3 เรื่องหลัก คือ ทฤษฎีดนตรีสากล ขลุ่ยรีคอร์เดอร์ และการสร้างสรรค์เพลงขลุ่ย จำนวน 4 ข้อ โดยกระบวนการตรวจสอบคุณภาพมี 2 ระดับ คือ การตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านวัดประเมินผล ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC) ของข้อสอบทั้ง 4 ข้อ มีค่า ตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย ผู้วิจัยได้นำสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ฯ ที่ออกแบบและพัฒนาที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งผ่านการยื่นขอพิจารณาจริยธรรมวิจัยแล้ว มาเป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยให้นักเรียน เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ฯ เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยศึกษาจาก (1) การคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ฯ และ (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ฯ โดยมีขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

1) ชี้แจงและแนะนำนักเรียนเกี่ยวกับวิธีการเรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ฯ

2) นำเข้าสู่บทเรียนโดยการเชื่อมโยงความรู้เดิมของนักเรียนกับเรื่องที่ศึกษา ให้นักเรียนทำแบบวัดการคิดสร้างสรรค์ และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ (ก่อนเรียน)

3) จัดแบ่งนักเรียน จำนวน 15 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มละ 3 คน

4) ให้นักเรียนเรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ฯ โดยให้นักเรียนเรียนรู้เป็นกลุ่มศึกษาโดยเริ่มจากสถานการณ์ปัญหา หลังจากนั้นให้นักเรียนศึกษาจากองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ เครื่องมือทางปัญญา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศูนย์ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ ฐานการช่วยเหลือ และการโค้ช แบ่งเวลาเรียนเป็น 3 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง

5) หลังจากการเรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ฯ ให้นักเรียนทำแบบวัดการคิดสร้างสรรค์ และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ (หลังเรียน)

6) การสัมภาษณ์มีกระบวนการ คือ นัดกลุ่มเป้าหมาย โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มที่มีคะแนนทดสอบก่อนเรียน น้อยกว่า 50% จำนวน 3 คน และ 2) กลุ่มที่มีคะแนนทดสอบก่อนเรียน มากกว่าหรือเท่ากับ 50% จำนวน 3 คน เพื่อสัมภาษณ์เกี่ยวกับการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน จากนั้นนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยผลการศึกษาการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) ข้อมูลคะแนนการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ที่ได้จากการทำแบบวัดการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ที่ทดสอบก่อนและหลังเรียน เทียบกับเกณฑ์ วิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติ โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลการสัมภาษณ์การคิดสร้างสรรค์ที่ได้จากการสัมภาษณ์การคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์โปรโตคอล สรุปตีความและบรรยายเชิงวิเคราะห์

2) ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่ได้จากการทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เทียบกับเกณฑ์ วิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติ โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการคำนวณหาคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ (Kanjanawasee, 2009)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ฯ โดยอาศัยพื้นฐานการคิดสร้างสรรค์ของ Guilford (1967) และ Samart (2009) ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ลักษณะ ได้แก่ (1) การคิดคล่อง (Fluency) (2) การคิดยืดหยุ่น (Flexibility) (3) การคิดริเริ่ม (Originality) และ (4) การคิดละเอียดลออ (Elaboration) ซึ่งเก็บข้อมูลทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลโดยการให้ผู้เรียนทำแบบวัดการคิดสร้างสรรค์ และแบบสัมภาษณ์การคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

1.1 การศึกษาผลการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยให้ผู้เรียนทำแบบวัดการคิดสร้างสรรค์ทั้งก่อนและหลังจากที่ผู้เรียนเรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ฯ พบว่า ค่าคะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน จากกลุ่มเป้าหมาย คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายมัธยมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) จำนวน 15 คน

ตารางที่ 1 ผลการคิดสร้างสรรค์

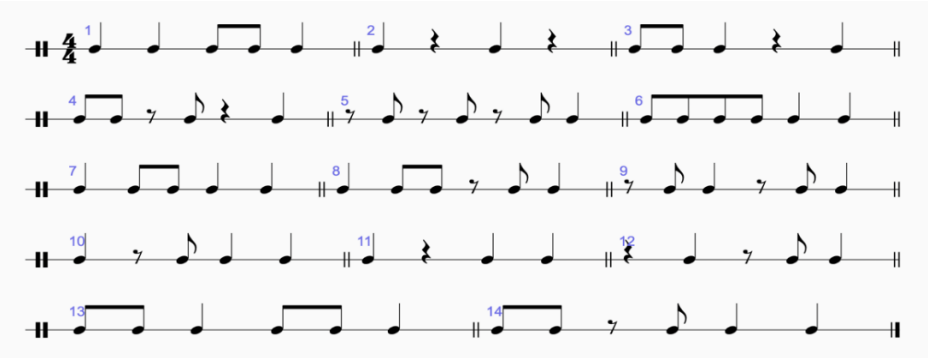
องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน			หลังเรียน			ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80
		$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	
การคิดคล่อง	10	5.53	1.51	55.3	8.20	0.84	90	100
การคิดยืดหยุ่น	10	3.67	1.11	36.7	8.80	1.01	88	93.34
การคิดริเริ่ม	15	4.40	1.59	29.33	13.13	1.24	87.5	86.67
การคิดละเอียดลออ	10	3.00	1.51	30	8.46	0.82	84.6	86.67
รวม	45	16.60	5.72	37.83	38.59	3.91	87.53	91.67

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า ค่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยค่าคะแนนในภาพรวม จากคะแนนเต็ม 45 คะแนน พบว่า ก่อนเรียน ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.60 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 37.83 ซึ่งอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ตามที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาค่า S.D. พบว่าอยู่ในเกณฑ์ปกติ และไม่มีผู้เรียนคนใดที่มีคะแนนถึงเกณฑ์ร้อยละ 80 ก่อนการเรียน หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลคะแนนหลังเรียนของผู้เรียนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยได้คะแนนเฉลี่ย 38.59 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 87.53 ซึ่งสูงกว่า

เกณฑ์ที่กำหนด เมื่อพิจารณารายละเอียดรายด้านจะพบว่า ผู้เรียนมีคะแนนร้อยละหลังเรียนแต่ละองค์ประกอบอยู่ในช่วง 84.6 ถึง 90 ทุกองค์ประกอบ และเมื่อพิจารณาสัดส่วนผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 รายด้าน จะพบว่า การคิดคล่องมีผู้เรียนผ่านเกณฑ์ 100% ส่วนการคิดยืดหยุ่น การคิดริเริ่ม และการคิดละเอียดลออก มีผู้ผ่านเกณฑ์อยู่ในช่วงร้อยละ 86.67 ถึง 93.34 ผลการประเมินนี้แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มีพัฒนาการอย่างเด่นชัด และผ่านเกณฑ์ที่กำหนดหลังสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.2 ผลการศึกษาการคิดสร้างสรรค์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน ที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ จากการวิเคราะห์โปรโตคอลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ปรากฏว่าผู้เรียนมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ ตามกรอบของ Guilford (1967) และ Samart (2009) ดังต่อไปนี้

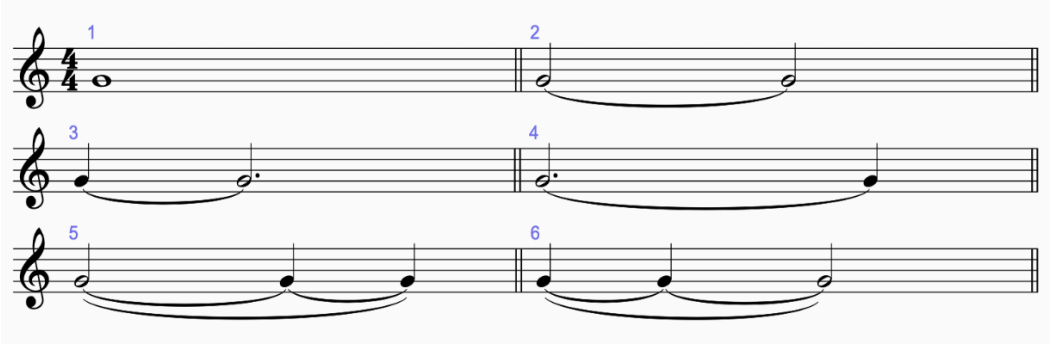
การคิดคล่อง (Fluency) พบว่า ผู้เรียนสามารถคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และมีปริมาณมากในเวลาจำกัด โดยผู้เรียนสามารถออกแบบจังหวะของทำนองสั้น (motif) ได้จำนวนมากภายในเวลา 3 นาที ผลจากการศึกษาการคิดคล่องของผู้เรียนที่ได้จากการวิเคราะห์โปรโตคอลของผู้เรียน พบว่า ออกแบบจังหวะของทำนองสั้น (motif) ได้จำนวนมากที่สุด 14 รูปแบบ (จำนวน 2 คน) รองลงมา 12 รูปแบบ (จำนวน 2 คน), 11 รูปแบบ (จำนวน 1 คน) และ 9 รูปแบบ (จำนวน 1 คน) จากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนแสดงดังภาพที่ 3



ภาพที่ 3 ตัวอย่างทำนองที่ผู้เรียนออกแบบ

จากภาพที่ 3 ผู้เรียนสามารถออกแบบจังหวะของทำนองสั้น (motif) ได้มากที่สุด คือ จำนวน 14 รูปแบบ รองลงมาคือ 12, 11 และ 9 รูปแบบ ตามลำดับ ในเวลา 3 นาที แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนได้คิดคำตอบในการบอกชื่อและความหมายของสัญลักษณ์โน้ตในดนตรีสากลได้อย่างหลากหลาย คล่องแคล่ว รวดเร็ว และมีคำตอบปริมาณมากในเวลาที่จำกัด

การคิดยืดหยุ่น (Flexibility) พบว่า ผู้เรียนสามารถเลือกใช้สัญลักษณ์ทดแทน เพื่อให้ออกแบบตัวโน้ตที่หน้าตาต่างกันแต่มีความยาวเสียงเท่ากัน โดยผู้เรียนใช้สัญลักษณ์ในการเพิ่มค่าตัวโน้ต ซึ่งทำได้ทั้งหมด 3 วิธี คือการใช้เครื่องหมายโยงเสียง (Tie) ประจุด (Dot) และเครื่องหมายเชื่อมเสียง (Slur) ดังแสดงได้จากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนแสดงดังภาพที่ 4



ภาพที่ 4 ตัวอย่างการใช้สัญลักษณ์ทดแทน

จากภาพที่ 4 ผู้เรียนสามารถดัดแปลงหรือคิดหาสิ่งอื่นมาทดแทน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันได้ ซึ่งผู้เรียนสามารถออกแบบโน้ตที่เขียนไม่เหมือนกันแต่มีความยาวเสียงเท่ากันได้ โดยใช้สัญลักษณ์ในการเพิ่มค่าตัวโน้ต ซึ่งทำได้ทั้งหมด 3 วิธี

การคิดริเริ่ม (Originality) พบว่า (1) การนำความรู้เดิมมาดัดแปลงและประยุกต์เพื่อสร้างสิ่งใหม่ พบว่า ผู้เรียนสามารถนำความรู้เดิมมาดัดแปลงและประยุกต์เพื่อสร้างสิ่งใหม่ ซึ่งผู้เรียนสามารถนำโน้ตเพลงตัวอย่าง ไปแก้ไข ปรับแต่งทำนองให้มีความแปลกใหม่ ไม่ซ้ำกับของผู้อื่น และแตกต่างจากตัวอย่างที่กำหนดให้ โดยการเปลี่ยนจังหวะของทำนองในบางห้อง และการเพิ่มตัวหยุดเพื่อแบ่งท่อนเพลง ดังแสดงได้จากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนแสดงดังภาพที่ 5



(ก) โน้ตเพลงตัวอย่าง



(ข) ผลงานนักเรียน

ภาพที่ 5 ตัวอย่างการปรับแต่งทำนองให้มีความแปลกใหม่

จากภาพที่ 5 จะเห็นได้ว่าผู้เรียนสามารถดัดแปลง โน้ตเพลงตัวอย่าง โดยการนำโน้ตเพลงตัวอย่าง ไปแก้ไข ปรับแต่งทำนองให้มีความแปลกใหม่ ไม่ซ้ำกับของผู้อื่น และแตกต่างจากตัวอย่างที่กำหนด ดังผลการสัมภาษณ์ผู้เรียนที่ว่า *“เปลี่ยนรูปแบบทำนอง ห้องที่ 1 ให้คล้ายกับห้องที่ 5 เพื่อเป็นระเบียบและง่ายต่อการจำ เปลี่ยนจังหวะห้องที่ 3 และ 7 เพื่อให้เกิดทำนองใหม่ไม่ซ้ำกับ 2 ห้องแรก และเพิ่มตัวหยุดในห้องที่ 4 เพื่อเป็นการแบ่งประโยคเพลงและให้ผู้เล่นมีที่พักหายใจ”*

(2) การคิดออกแบบเพื่อสร้างสิ่งใหม่ พบว่า ผู้เรียนสามารถออกแบบมีลักษณะเป็นแนวคิดที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร นำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ซึ่งผู้เรียนสามารถออกแบบทำนองที่มีลักษณะแปลกใหม่ ไม่ซ้ำใคร โดย

มีการวางแผนก่อนที่จะลงมือสร้างจริง มีการพิจารณาจากสิ่งที่โจทย์กำหนด ว่ามีวัตถุดิบใดให้ใช้บ้าง มีการแบ่งทำนองออกเป็น 2 ประโยค โดยการใช้โน้ตตัวหยุดในการแบ่งท่อน และมีการใช้เสียงยาวที่สุดในห้องสุดท้ายเพื่อบอกถึงการจบเพลง ดังแสดงได้จากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน



ภาพที่ 6 ตัวอย่างทำนองที่ผู้เรียนออกแบบ

จากภาพที่ 6 จะเห็นได้ว่าผู้เรียนสามารถออกแบบและสร้างทำนองเพลงที่มีลักษณะแปลกใหม่ ไม่ซ้ำใคร ดังผลการสัมภาษณ์ผู้เรียนที่ว่า *“ในการออกแบบ ห้องที่ 1 ให้คล้ายกับห้องที่ 5 เพื่อให้เกิดการซ้ำของทำนองต้นประโยค เนื่องจากแบ่งทำนองออกเป็น 2 ประโยค คือห้องที่ 1-4 และห้องที่ 5-8 เพื่อเป็นการแบ่งประโยคเพลงและให้ผู้เล่นมีที่พักหายใจจึงใส่ตัวหยุดในห้องที่ 4 และใส่ตัวหยุดในห้องสุดท้ายในจังหวะที่ 1 เพื่อเปลี่ยนอารมณ์ผู้ฟังในส่วนของประโยคจบเพลง เพราะตลอดทั้งเพลงจะมีโน้ตในจังหวะที่ 1 ตลอด ห้องสุดท้ายเลยให้เสียงมาในจังหวะที่ 2”*

การคิดละเอียดลออ (Elaboration) พบว่า (1) การสร้างรายละเอียดแนวคิดโดยการสร้างเกณฑ์การประเมิน พบว่า ผู้เรียนสามารถสร้างรายละเอียดแนวคิดโดยการสร้างเกณฑ์การประเมินเพื่อการตัดสินใจในการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่ง ซึ่งผู้เรียนสามารถสร้างรายละเอียดแนวคิดโดยการสร้างเกณฑ์การประเมินผลงานการออกแบบทำนองเพลง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนตรวจสอบและพัฒนาทำนองเพลงที่ออกแบบมา รวมถึงช่วยในการตัดสินใจในส่วนที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผู้เรียนสร้างเกณฑ์ได้จำนวน 4, 3 และ 2 เกณฑ์การประเมิน ดังแสดงได้จากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน *“รายละเอียดแนวคิดโดยการสร้างเกณฑ์การประเมินผลงานการออกแบบทำนองเพลง จำนวน 4 เกณฑ์ ได้แก่ (1) การควบคุมรูปแบบจังหวะทำนอง คือการกำหนดระยะขั้นคู่ที่เหมาะสม รวมถึงการกำหนดระยะพักที่เหมาะสม (2) การกำหนดโครงสร้างที่เป็นระบบ คือการแบ่งวรรค หรือการแบ่งประโยค (3) สอดคล้องกับอัตราจังหวะที่กำหนด คือการออกแบบให้จำนวนตัวโน้ตใน 1 ห้องเพลงเป็นไปตาม time signature (4) สอดคล้องกับบันไดเสียงที่กำหนด คือใช้สมาชิกโน้ตในบันไดเสียงตามที่ที่โจทย์กำหนด”*

(2) การประเมินเพื่อตกแต่งและเพิ่มเติมรายละเอียดให้สมบูรณ์ และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น พบว่า ผู้เรียนสามารถนำเกณฑ์ที่กำหนดให้ใช้พิจารณาผลงานเพลงจากผลงานเพลงของนักเรียนที่ออกแบบมาในข้อที่ 4 เพื่อเพิ่มเติมรายละเอียด ให้มีความสมบูรณ์พร้อมปรับปรุงแก้ไขทำนองเพลงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นได้ ซึ่งผู้เรียนสามารถตกแต่งทำนองเพลง จากการนำเกณฑ์ที่มีให้มาใช้ในการตัดสินใจ ให้เกิดเป็นผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นมาได้โดยการตกแต่งเพิ่มเติมให้เกิดสิ่งใหม่ พร้อมทั้งระบุรายละเอียดเพื่อตกแต่งหรือขยายความคิดหลักให้มีความสมบูรณ์สำหรับการตกแต่งเพิ่มเติม



(ก) ก่อนปรับปรุง ตกแต่ง และเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น



(ข) หลังปรับปรุง ตกแต่ง และเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ภาพที่ 7 ตัวอย่างทำนองที่ผู้เรียนปรับปรุงแก้ไขทำนองเพลงให้มีความสมบูรณ์

จากภาพที่ 7 แสดงผลให้เห็นว่าจากผลการศึกษาการคิดละเอียดลออ (Elaboration) ของผู้เรียนได้จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์โปรโตคอล จากผลการสัมภาษณ์ผู้เรียน พบว่า *“ก่อนปรับปรุง ทำนองส่วนใหญ่เป็นไปตามที่เกณฑ์ที่กำหนด แต่มีบางส่วนที่ไม่เป็นตามเกณฑ์ คือ ส่วนที่แสดงอารมณ์เพลง การปรับปรุง มีการเพิ่มเครื่องหมายต่างๆ คือ เครื่องหมาย Slur เพื่อบังคับให้เสียงต่อเนื่องกัน ในห้องที่ 3 เครื่องหมาย - และ . เพื่อบอกว่าเล่นเสียงนั้นยาวหรือสั้น ในห้องที่ 6 รวมถึง เครื่องหมาย < เพื่อให้เสียงค่อย ๆ ดังขึ้นก่อนจบเพลง หลังปรับปรุง เพลงมีความแสดงออกทางด้านอารมณ์ในส่วนของความสั้น-ยาว และความเบา-ดัง ของทำนอง”*

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนและหลังจากที่ผู้เรียนเรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ฯ จากกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 15 คน

ตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	ผ่านเกณฑ์
ก่อนเรียน	20	9.2	2.11	46	-
หลังเรียน	20	18.4	1.59	92	93.34

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของผู้เรียนแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดย ก่อนเรียน ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ย 9.2 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 46 ซึ่ง ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ (ร้อยละ 80) และไม่มีผู้เรียนที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์ดังกล่าว สำหรับค่า S.D. เท่ากับ 2.11 แสดงถึงความแปรปรวนของคะแนนในระดับปานกลาง หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 18.4 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 92 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน ค่า S.D. หลังเรียนเท่ากับ 1.59 แสดงถึงความแปรปรวนที่ลดลง ซึ่งหมายถึงผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของผู้เรียนมีความสม่ำเสมอมากขึ้น นอกจากนี้ ร้อยละของผู้เรียนที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 หลังเรียนพบว่าสูงถึง 93.34 สะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมนวัตกรรมที่นำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ มีประสิทธิผลสูงในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยมีผลทางสถิติที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความรู้ของผู้เรียน

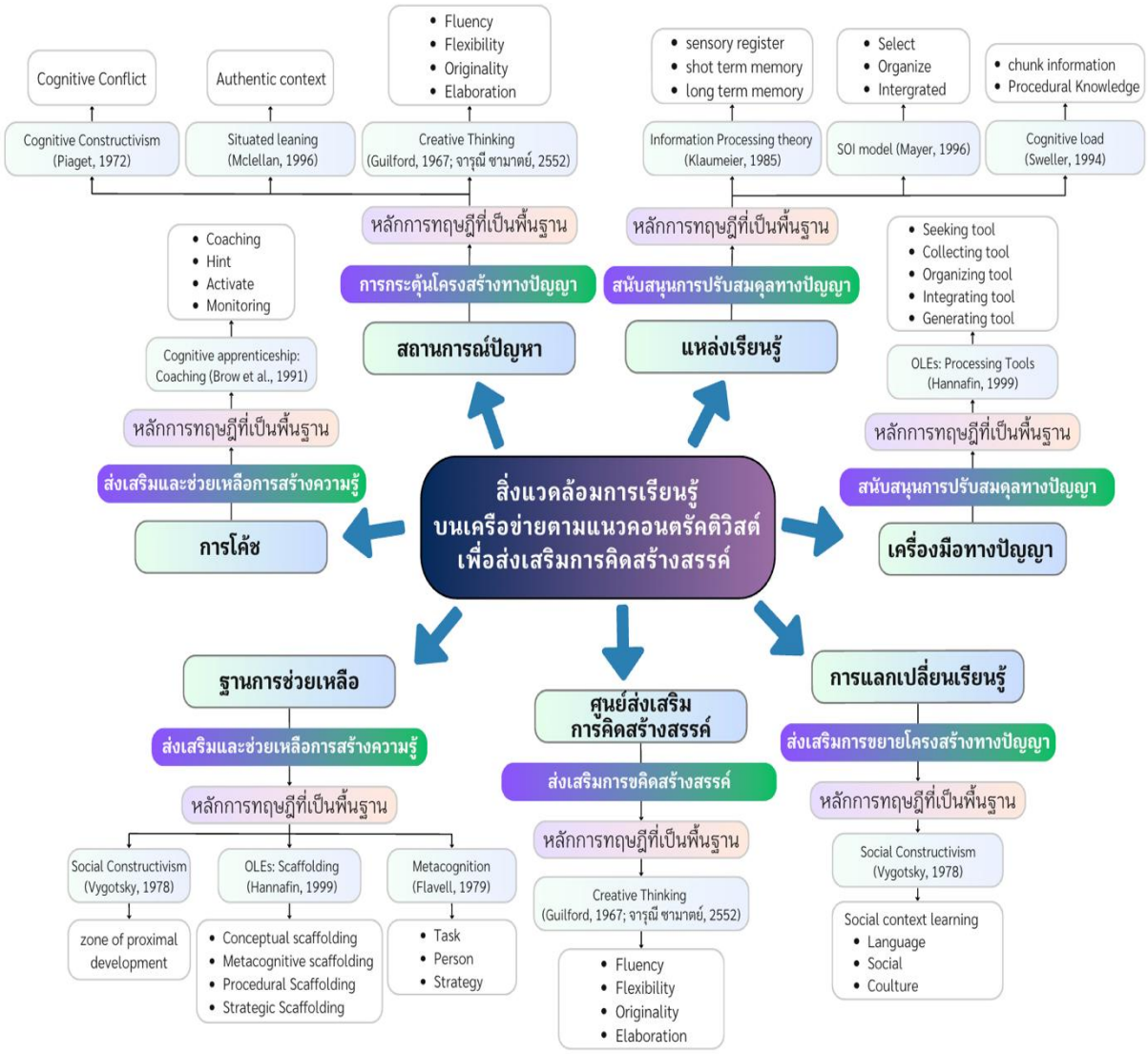
อภิปรายผลการวิจัย

1) การศึกษาผลการคิดสร้างสรรค์ ที่ได้จากแบบวัดการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน กลุ่มเป้าหมาย 15 คน จากคะแนนเต็ม 45 คะแนน ผู้เรียนมีคะแนนการคิดสร้างสรรค์ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด โดยค่าคะแนนเฉลี่ย (M) ของผู้เรียน เท่ากับ 39.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 3.26 ซึ่งพบว่ามีผู้เรียนที่มีผลคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 (36 คะแนนขึ้นไป) โดยคิดเป็นร้อยละ 86.67 ของผู้เรียนทั้งหมด ซึ่งผลวิจัยข้างต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yeh & Hung (2019) ที่พบว่าการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และร่วมมือกัน สามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสนับสนุนว่าการลงมือปฏิบัติผ่านเทคโนโลยีเป็นหัวใจสำคัญในการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ จากข้อค้นพบเชิงประจักษ์ในวงกว้างที่ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่สามารถ "สอนและพัฒนาได้" อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะเมื่อใช้โปรแกรมการสอนที่มุ่งฝึกฝนองค์ประกอบของการคิดสร้างสรรค์โดยตรง เช่น การมีศูนย์ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ที่แยกตามองค์ประกอบการคิดสร้างสรรค์ (Karwowski et al., 2021) ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกันกับวิจัยนี้ รวมถึงงานวิจัยของ Hassan (2020) ซึ่งได้ศึกษาผลของโปรแกรมที่ออกแบบตามโมเดลการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์ ต่อการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาในคณะศิลปศึกษาโดยตรง พบว่า โปรแกรมที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองสามารถพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาศิลปะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ข้อค้นพบจากงานวิจัยเหล่านี้ช่วยให้แนวทางการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์มีประสิทธิผลในการส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของสาขาวิชาที่เน้นการปฏิบัติและการสร้างสรรค์ผลงาน

2) การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ได้จากการทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของผู้เรียน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ย ของผู้เรียน เท่ากับ 18.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.59 ซึ่งพบว่ามีผู้เรียนที่มีผลคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 (16 คะแนนขึ้นไป) จำนวน 14 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 93.34 ของผู้เรียนทั้งหมดมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ตามที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wu & Wang (2021) พบว่าการสอนประพันธ์ดนตรีออนไลน์ด้วยแนวทางนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้จริง ควบคู่ไปกับการทำความเข้าใจทฤษฎีได้ดีขึ้น และงานของ Ploypanichcharoen et al. (2022) ที่ผสานแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เข้ากับการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน สามารถส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ สามารถยกระดับความสามารถของผู้เรียนได้ทั้งในมิติของความรู้และการคิดสร้างสรรค์ไปพร้อมกัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ที่สำคัญต่อวงการศึกษาศาสตร์ โดยเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สนับสนุนประสิทธิภาพของการบูรณาการทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเปลี่ยนการเรียนการสอนจากรูปแบบดั้งเดิมไปสู่การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในเชิงปฏิบัติ การวิจัยนี้นำเสนอแนวทางสำหรับนักการศึกษาและผู้พัฒนานวัตกรรม ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ควบคู่ไปกับเนื้อหาวิชาการได้อย่างลงตัว ซึ่งตอบโจทย์ความต้องการของสังคมที่มุ่งเน้นการผลิตบุคลากรที่มีทั้งความรู้ ความสามารถ และความคิดสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ ควรมุ่งเน้นการขยายขอบเขตการศึกษาไปยังกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่และหลากหลายขึ้น ดังแสดงในภาพที่ 8



ภาพที่ 8 หลักการ ทฤษฎี สู่การออกแบบ (theory to practice)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานผ่านการลงมือปฏิบัติ สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี (ทั้งในด้านการคิดคล่อง การคิดยืดหยุ่น การคิดริเริ่ม และการคิดละเอียดลออ) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเปลี่ยนบทบาทผู้เรียนจากผู้รับสารสู่การเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ปรับเปลี่ยนบทบาทครูผู้สอน จาก "ผู้บรรยาย" สู่ "ผู้ออกแบบประสบการณ์" ผลการวิจัยชี้ชัดว่าสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์คือหัวใจสำคัญ ดังนั้น ครูผู้สอนควรเปลี่ยนจากการมุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาตามตำรา มาเป็นการออกแบบโจทย์ปัญหาหรือภารกิจ ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้สำรวจ ทดลอง และแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำ ชี้แนะแหล่งข้อมูล และตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดต่อยอด แทนการให้คำตอบโดยตรง

2. สนับสนุนทรัพยากรและพัฒนาศักยภาพครู เพื่อให้การนำผลวิจัยไปใช้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรลงทุนในด้านทรัพยากรเทคโนโลยีที่จำเป็น เช่น การจัดหาซอฟต์แวร์ที่

ให้อิสระในการสร้างสรรค์แก่นักเรียน และที่สำคัญคือการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูผู้สอนให้มีความเข้าใจในในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มศักยภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์นี้ไปทดลองใช้ในสาขาวิชาอื่น ๆ ที่ต้องการความคิดสร้างสรรค์ เช่น การเขียนเชิงสร้างสรรค์, การออกแบบกราฟิก, วิศวกรรมศาสตร์ หรือการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เพื่อศึกษาว่ารูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวจะส่งผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในมิติที่แตกต่างกันของแต่ละสาขาวิชาอย่างไร และมีปัจจัยใดบ้างที่ต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

Chaicharoen, S. (2016). *Instructional design: Principles, theories to* practice (2nd ed.). Khon Kaen: Educational Technology Program, Faculty of Education, Khon Kaen University.

Ernawati, M. D. W., Rusdi, M., Asrial, A., Muhaimin, M., Wulandari, M., & Maryani, S. (2022). Analysis of problem-based learning in the scaffolding design: Students' creative-thinking skills. *Cypriot Journal of Educational Sciences, 17*(7), 2333–2348. https://orcid.org/0000-0001-9908-2373

Good, C. V. (1973). Dictionary of education (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.

Guilford, J. P. (1967). *The nature of human intelligence.* McGraw-Hill. https://gwern.net/doc/iq/1967-guilford-thenatureofhumanintelligence.pdf

Hassan, G. M. A. A. (2020). *The Effect of a Suggested Program Based on the Constructivist Learning Model on Developing the Creative Thinking Skills of Students of the Faculty of Art Education. https://journal.moripublishing.com/index.php/jdle/article/view/441*

Kaewkanha, O., Srichumnong, J., & Pawanlanchakorn J. (2018). Action Research on Creative Thinking Development of Computer Subject in Prathomsuksa 5 Student at Bannumque School Under the Office of Loei Primary Educational Service Area Office 1. *Journal of Education and Innovation, 19*(2), 289–304. https://doi.nrct.go.th//ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14456/jil.2020.3

Kanjanawasee, S. (2009). *Thitsadi kan thotsop baep dangdoem [Classical test theory]* (6th ed.). Chulalongkorn University Press.

Karwowski, M., Jankowska, D. M., & Szumski, I. (2021). Teaching creativity: A meta-analysis of the effectiveness of instructional interventions. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts, 15*(3), 365–376.

Kwangmuang, P. (2018). The resul to flearner's critical thinking development used with constructivist learning innovation to enhance knowledge construction and critical thinking for undergraduate student. *Panyapiwat Journal, 10*(1), 175-184.

Office of the Basic Education Commission. (2020). *Raingan phonsamrit thang kan rian khong nakrian radap matthayomsuksa ton ton pi kansuksa 2563* [Report on the academic achievement of lower secondary school students for the academic year 2020]. https://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/2057-file.pdf

Puratep, P., & Chaijaroen, S. (2020, November). Designing Framework of Constructivist Web-Based Learning Environment Model to Enhance Creative Thinking in Engineering Design Process for Grade 8th. *In International Conference on Innovative Technologies and Learning* (pp. 385-390). Springer, Cham. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-63885-6_43

Samat, C. (2009). Design of scaffolding for promote creative thinking. *Journal of Education Khon Kaen University, 33*(4), 1-9. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDKKUJ/article/view/49864/41263

Samat, C. (2016). Design and Development of Constructivist Flipped Classroom to Enhance Creative Thinking on Basic Principles for Educational Software Development Subject for Computer Education Learners. *Rajabhat Maha Sarakham University Journal (Humanities and Social Sciences). 10*(3), 55-66. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rmuj/article/view/99933

Samat, C., & Chaijaroen, S. (2009). Design and development of constructivist Web-Based Learning Environment Model to enhancecreative thinking for higher education students. *The 2009 Academic Conference on Education* (pp. 24-25). Khon Kaen:Education Technology, Khon Kaen University. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-35343-8_13

Sritrakul, P. (2010). *Rabieb witi wijai thang kan sueksa* [Research methodology in education]. Kasetsart University Press. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/suedureasearchjournal/article/view/252702/171210

Supphokin, S. (2019). *Phon khong kan chat kan rianru baep long mue patibat to kan khit sangsan khong nakrian matthayomsuksa* [The effects of hands-on learning management on creative thinking of secondary school students]. *Warasan Kharusat [Journal of Education], 46*(4), 87–99.

Taweerat, P. (1987). *Kan sang lae phatthana baep thotsop wat phon samrit* [Construction and development of achievement tests]. Office of Educational and Psychological Testing, Srinakharinwirot University, Prasarnmit.

The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (IPST). (2024). *Creativity Assessment Results of PISA 2022.* https://www.ipst.ac.th/news/73892/20240712-pisa2022.html

Wattanachai, S. (2010). *Development of constructivist web-based learning environment model to foster problem solving and transfer of learning.* [Doctoral dissertation, Khon Kaen University]. Khon Kaen University. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDKKUJ/article/view/250768/181995

Yeh, Y. C., & Hung, C. H. (2019). Effects of a cooperative digital game-based learning environment on students' creativity, problem-solving, and learning motivation. *Educational Technology & Society, 22*(4), 58–69. https://link.springer.com/article/10.1007/s40692-014-0008-8

Yodsalee, C., & Bootsong, K. (2016). *Psychology for teachers* (in Thai). Bangkok: Ramkhamhaeng University.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

A Study of Guitar Application According to Harrow's Taxonomy for Developing Basic Music Skills

Chirayu Supatti [1*] & Satjatham Phorntaweekul[2]

1 *Faculty of Education and Human Development, Roi Et Rajabhat University*
2 *Faculty of Education and Human Development, Roi Et Rajabhat University*
* *Corresponding author. E-mail: jet191919@gmail.com*

Abstract

This research article aims to develop the basic musical skills of Grade 10 students by using the guitar as the primary learning instrument within the framework of Harrow's psychomotor domain theory. The development of behavioral skills was systematically sequenced through stages, including imitation, manipulation, precision, articulation, and naturalization. The learning activities were designed to align with these stages and were conducted over four consecutive sessions. The target group consisted of five students. An action research methodology was employed, involving planning, implementation, observation, and reflection, to continuously improve learning activities based on learners' progress. Data were collected through observation, video recordings, interviews, and skill assessments. The findings revealed continuous improvement in the learners' practical skills, including increased confidence, accuracy in playing, and the ability to express emotions through guitar performance. Therefore, the guitar plays a significant role as an instrument that promotes systematic motor skill development, fosters discipline, creativity, and natural expressive abilities in the learners.

Keywords: Guitar, Music Performance Skills, Harrow's Concept

Received: 2025-07-19; **Revised:** 2025-09-02; **Accepted:** 2025-09-05

วารสารครุศาสตร์ปัญญา ปีที่ 4 ฉบับที่ 5
(กันยายน–ตุลาคม 2568) ISSN: 2822-0218 (Online)

การศึกษาการใช้กีตาร์ตามแนวคิดของแฮร์โรว์เพื่อพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐาน

จิรายุ สุปัตติ[1]*, และสัจธรรม พรทวีกุล[2]

1 *คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*

2 *คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*

* *Corresponding author. E-mail: jet191919@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กีตาร์เป็นสื่อการเรียนรู้หลักภายใต้กรอบลำดับขั้นพฤติกรรมการเคลื่อนไหวตามแนวคิดของแฮร์โรว์ โดยจัดลำดับขั้นของการพัฒนาทักษะทางพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การเลียนแบบ การลงมือทำตามสั่ง การกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ การแสดงออก และการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับลำดับขั้นดังกล่าว ภายใต้กระบวนการจัดการเรียนการสอนจำนวนสี่ครั้งอย่างต่อเนื่อง กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยนักเรียนจำนวน 5 คน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการในการวางแผน ดำเนินการ สังเกต และสะท้อนผล เพื่อปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ตามพัฒนาการของผู้เรียน การเก็บข้อมูลทำผ่านการสังเกต การบันทึกวิดีโอ การสัมภาษณ์ และแบบประเมินทักษะ ผลการศึกษาพบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านความมั่นใจ ความแม่นยำในการเล่น และความสามารถในการถ่ายทอดอารมณ์ผ่านการเล่นกีตาร์ กีตาร์จึงมีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องดนตรีที่ส่งเสริมทักษะการเคลื่อนไหวอย่างมีระบบ เสริมสร้างวินัย ความคิดสร้างสรรค์ และการแสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติของผู้เรียน

คำสำคัญ: กีตาร์, ทักษะปฏิบัติดนตรี, แนวคิดแฮร์โรว์

บทนำ

ดนตรีเป็นศิลปะทางการได้ยินที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์เพื่อถ่ายทอดความงดงามของเสียงและความรู้สึกภายในจิตใจ โสตศิลป์ประกอบด้วยองค์ประกอบหลากหลายที่มนุษย์ร้อยเรียงจนกลายเป็นผลงานที่ทรงคุณค่าและสมควรได้รับการชื่นชม การที่ผู้ฟังสามารถรับรู้และสัมผัสโสตศิลป์นี้สะท้อนบทบาทสำคัญของดนตรีในการกระตุ้นอารมณ์ ความพึงพอใจ และการตระหนักถึงคุณค่าของเสียงงดงาม ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้ไม่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หากแต่ต้องผ่านการเรียนรู้และทำความเข้าใจเนื้อหาของดนตรี จึงจะเข้าถึงสุนทรียภาพได้อย่างแท้จริง (ไกรวิทย์ สุขวิน, 2565)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการทางศิลปะ และการตระหนักถึงความงาม ดนตรีถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างสุนทรียภาพ ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต กิจกรรมดนตรีช่วยส่งเสริมพัฒนาการในหลายมิติ ได้แก่ ด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม อีกทั้งยังมีผลดีต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม การเสริมสร้างความมั่นใจในตนเอง และการวางรากฐานเพื่อประกอบอาชีพในอนาคต ดนตรียังช่วยพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็น เช่น การประสานงานของกล้ามเนื้อ การแสดงออกทางอารมณ์ในทางสร้างสรรค์ ความมั่นใจในตนเอง และการจัดการความเครียด นอกจากนี้ ดนตรียังส่งเสริมการกระตุ้นสมองในด้านสติปัญญา และช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมผ่านการทำงานร่วมกันในกลุ่ม ตลอดจน

การเรียนรู้และเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งยังส่งเสริมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและวางพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืน การเรียนรู้และการแสดงออกทางดนตรีจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาตนเองและสังคมในระยะยาว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

กีตาร์เป็นเครื่องดนตรีที่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการฝึกทักษะพื้นฐานทางดนตรี เนื่องจากโครงสร้างของกีตาร์และสายที่เอื้อต่อการจับคอร์ดและการกดนิ้ว ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจโครงสร้างดนตรี คอร์ดและจังหวะ การฝึกเล่นกีตาร์จึงส่งเสริมการพัฒนาทักษะกายภาพโดยเฉพาะการประสานงานระหว่างมือกับตาและเพิ่มความคล่องแคล่วของนิ้วมือซึ่งสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ นอกจากนี้ การฝึกทักษะปฏิบัติกีตาร์ยังช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการจับคอร์ด การเล่นจังหวะและสร้างจังหวะหลากหลายรูปแบบซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของดนตรี อีกทั้งการเล่นกีตาร์ในกลุ่มหรือวงดนตรียังส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกัน การวางแผน และการจัดระเบียบ ซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันและการแสดงดนตรีอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ กีตาร์ยังช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ความอดทน และทักษะการแก้ปัญหาเมื่อเผชิญกับความท้าทายในการฝึกซ้อม โดยรวมแล้วกีตาร์เป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาทักษะพื้นฐานทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างครบถ้วน (Trinity College London, 2020)

โรงเรียนกำแพงมีการจัดการเรียนการสอนดนตรีสากลขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 แต่พบว่านักเรียนยังขาดทักษะปฏิบัติที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่มีพื้นฐานดนตรีมาก่อน ทำให้การเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติไม่เป็นไปตามหลักการอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ครูผู้สอนยังขาดวิธีการสอนที่หลากหลายและไม่สามารถปรับแนวทางให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียนได้ ส่งผลให้นักเรียนขาดความเข้าใจลึกซึ้งในเนื้อหาและขาดแรงจูงใจในการฝึกฝน โดยเฉพาะในด้านทักษะปฏิบัติที่เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนดนตรี ปัญหาดังกล่าวจึงส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาทักษะอย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นของการเรียนรู้ตามแนวคิดของแฮร์โรว์ได้อย่างเต็มที่ (นิกร จันทะสาร, 2567)

รูปแบบการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน จากง่ายไปซับซ้อน ได้แก่ 1) การเลียนแบบ ผู้เรียนสังเกตการกระทำของผู้ชำนาญ 2) การลงมือกระทำตามคำสั่ง โดยทำตามคำสั่งอย่างไม่สมบูรณ์แต่ได้รับประสบการณ์ 3) การกระทำถูกต้องสมบูรณ์ ฝึกจนทำได้ถูกต้องโดยไม่ต้องพึ่งพาคำสั่ง 4) การแสดงออก ทำได้คล่องแคล่ว มั่นใจ และรวดเร็ว 5) การกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ ทำได้อย่างสบาย ๆ และอัตโนมัติ การฝึกฝนอย่างต่อเนื่องในสถานการณ์หลากหลายช่วยพัฒนาทักษะอย่างมีระบบและยั่งยืน (พิจิตรา ธงพานิช, 2560)

จากปัญหาดังกล่าว กีตาร์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไข เนื่องจากเป็นเครื่องดนตรีที่เหมาะสมสำหรับผู้เริ่มต้น ด้วยโครงสร้างที่ส่งเสริมการฝึกจับคอร์ดและการกดนิ้ว ซึ่งช่วยพัฒนาการประสานงานระหว่างมือและตาอย่างเป็นระบบ การฝึกฝนกีตาร์ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและเพิ่มความคล่องแคล่วของนิ้วมือ พร้อมทั้งกระตุ้นกระบวนการคิดสร้างสรรค์ ความอดทน และทักษะการแก้ไขปัญหาในระหว่างการฝึกปฏิบัติ นอกจากนี้ การเล่นกีตาร์ในบริบทของการทำงานร่วมกันในกลุ่ม ยังช่วยพัฒนาทักษะการประสานงาน การวางแผน และการบริหารจัดการ กีตาร์จึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่สนับสนุนให้นักเรียนสามารถผ่านกระบวนการพัฒนาทักษะปฏิบัติอย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นของแนวคิดแฮร์โรว์ ส่งผลให้เกิดพัฒนาการทักษะที่ยั่งยืนและครบถ้วนทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กีตาร์เป็นสื่อการเรียนรู้หลักภายใต้กรอบลำดับขั้นพฤติกรรมการเคลื่อนไหวตามแนวคิดของแฮร์โรว์

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็นรากฐานสำคัญในการศึกษาและพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการใช้กีตาร์เป็นสื่อการเรียนรู้หลักสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 งานวิจัยนี้จึงอาศัยกรอบแนวคิดลำดับขั้นพฤติกรรมการเคลื่อนไหวของแฮร์โรว์เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน

ความสำคัญของดนตรีต่อการพัฒนามนุษย์

ดนตรีเป็นศาสตร์และศิลป์แขนงหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการได้ยิน ซึ่งเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ในการจัดระเบียบเสียงเพื่อแสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึก และแนวคิดทางสังคม วัฒนธรรม และสุนทรียะ โดยดนตรีมีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม กิจกรรมทางดนตรีสามารถกระตุ้นการทำงานของสมอง เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาความมั่นใจในตนเอง และเพิ่มความสามารถในการควบคุมอารมณ์และแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560; ไกรวิทย์ สุขวิน, 2565)

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า ดนตรีเป็นองค์ประกอบสำคัญของการศึกษาที่ช่วยหล่อหลอมทักษะชีวิตและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทั้งในด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคมอย่างรอบด้านและยั่งยืน

บทบาทของกีตาร์ต่อการพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรี

กีตาร์เป็นเครื่องดนตรีประเภทสายที่มีคุณลักษณะทางกายภาพเหมาะสมกับผู้เริ่มต้น เนื่องจากสามารถฝึกฝนได้ง่ายและเข้าถึงได้อย่างสะดวก โครงสร้างของกีตาร์เอื้อต่อการฝึกฝนทักษะพื้นฐานทางดนตรี โดยเฉพาะการจับคอร์ด การกดนิ้ว และการเปลี่ยนคอร์ดตามจังหวะ ซึ่งส่งเสริมการประสานงานระหว่างมือกับตา พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก และเสริมสร้างความคล่องแคล่วในการเคลื่อนไหวของนิ้วมืออย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ การฝึกเล่นกีตาร์ยังช่วยเพิ่มความมั่นใจในตนเอง กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาอารมณ์ และเสริมสร้างความอดทนในการฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่อง ในบริบทของการเรียนรู้ร่วมกัน กีตาร์ยังเป็นเครื่องมือในการสร้างทักษะทางสังคม ทั้งด้านการประสานงาน การวางแผน และการจัดการตนเอง ตลอดจนเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ทักษะดนตรีขั้นสูงในอนาคต (Trinity College London, 2020)

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า กีตาร์เป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการทางทักษะดนตรี ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมของผู้เรียนในระดับพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดการพัฒนาทักษะทางพฤติกรรมของแฮร์โรว์

แนวคิดของแฮร์โรว์ เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับลำดับขั้นของการพัฒนาทักษะด้านพฤติกรรมหรือทักษะปฏิบัติในลักษณะที่เป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การเลียนแบบ สังเกตการกระทำของผู้ชำนาญ และพยายามปฏิบัติตาม 2. การลงมือตามคำสั่ง ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามคำแนะนำโดย

เริ่มต้นจากการใช้ความพยายาม แม้จะยังไม่สมบูรณ์ 3. การกระทำอย่างถูกต้อง ผู้เรียนสามารถกระทำได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ โดยไม่ต้องพึ่งคำแนะนำ 4. การแสดงออก ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่ว มั่นใจ และประยุกต์ได้หลากหลาย 5. การกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้อย่างอัตโนมัติและผสมผสานเข้ากับพฤติกรรมโดยรวมอย่างกลมกลืน แนวคิดนี้จึงเหมาะสมกับการเรียนรู้ทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกฝนซ้ำอย่างต่อเนื่อง เช่น ทักษะทางดนตรี การกีฬา หรือการฝีมือ (พิจิตรา ธงพานิช, 2560)

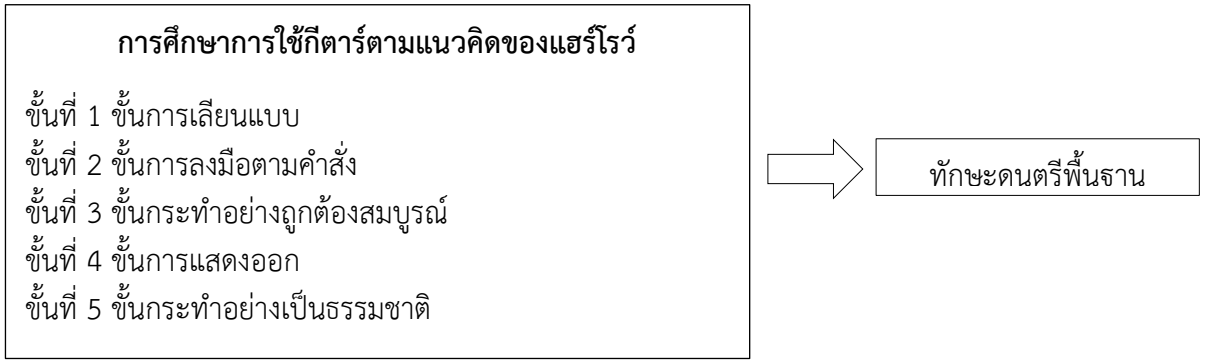
จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนาทักษะทางพฤติกรรมควรเป็นไปตามลำดับขั้นตอนอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดความชำนาญที่ยั่งยืนและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทต่าง ๆ

สถานการณ์การเรียนการสอนดนตรีในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

การจัดการเรียนรู้ดนตรีในระดับมัธยมศึกษาในหลายสถานศึกษายังประสบปัญหาในการพัฒนาทักษะปฏิบัติของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของโรงเรียนที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่มีพื้นฐานทางดนตรีมาก่อน ส่งผลให้ไม่สามารถฝึกฝนได้ตามกระบวนการอย่างถูกต้อง ครูผู้สอนเองก็ประสบข้อจำกัดในการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย และไม่สามารถปรับแนวทางการสอนให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลในห้องเรียนได้อย่างเหมาะสม ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการฝึกซ้อม และไม่สามารถพัฒนาทักษะได้ตามลำดับขั้นที่ควรจะเป็น (นิกร จันทะสาร, 2567)

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การเรียนการสอนดนตรีในระดับมัธยมศึกษาควรออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับพื้นฐานและความสนใจของผู้เรียน โดยมีแนวคิดและเครื่องมือทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

จากการศึกษาการใช้กีตาร์ตามแนวคิดของแฮร์โรว์เพื่อพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐาน อาศัยแนวคิดลำดับขั้นการพัฒนาทักษะทางพฤติกรรมของแฮร์โรว์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ การเลียนแบบ การลงมือตามคำสั่ง กระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ การแสดงออก และการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ (พิจิตรา ธงพานิช, 2560) จึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (สุณิสา คงคาลัย, 2563) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยออกเป็นลำดับดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ-ยโสธร เขต 28 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 5 คน และถูกคัดเลือกโดยวิธีเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดของแฮร์โรว์
2. แบบประเมินทักษะดนตรีพื้นฐาน
3. เครื่องมือสัมภาษณ์นักเรียนแบบกึ่งมีโครงสร้าง

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้วิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดของแฮร์โรว์ การพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการปฏิบัติดนตรีอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐาน รวมถึงการใช้กีตาร์เป็นสื่อการเรียนรู้หลัก ภายใต้กรอบลำดับขั้นพฤติกรรมการเคลื่อนไหวตามแนวคิดของแฮร์โรว์ โดยเน้นการฝึกฝนทักษะอย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่องผู้วิจัยได้รวบรวมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับดนตรีและกีตาร์ เทคนิคการเล่น การตั้งสาย และคอร์ดพื้นฐาน เพื่อออกแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำนวน 4 แผน รวมระยะเวลา 12 ชั่วโมง แบ่งเนื้อหาเป็น 4 วงรอบ ได้แก่ 1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับดนตรีและกีตาร์ รวมถึงท่าทางการเล่น การดูแลรักษา และการจูนสาย 2. คอร์ดกีตาร์และการเปลี่ยนคอร์ด 3. การพัฒนาจังหวะ 4. การเล่นกีตาร์เป็นเพลงและการแสดงออกทางดนตรี แผนการจัดกิจกรรมได้รับการตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน โดยใช้เกณฑ์การประเมินแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ พบว่าแผนทั้ง 4 แผนมีความเหมาะสมในระดับ “มากที่สุด” ด้วยคะแนนเฉลี่ยรวม 4.57 คะแนน ผู้วิจัยได้นำคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแผน เพิ่มเนื้อหาและแบบทดสอบเพื่อส่งเสริมทักษะการเล่นกีตาร์และการแสดงออกอย่างครบถ้วน พร้อมจัดทำจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและรายละเอียดขั้นตอนการจัดกิจกรรมอย่างชัดเจน รวมทั้งกำหนดบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน และจัดเตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแต่ละขั้นตอนเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ สุดท้ายได้ออกแบบเครื่องมือวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ เพื่อให้สามารถติดตามและพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง ก่อนนำแผนการจัดกิจกรรมไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายจริง

2. แบบประเมินทักษะดนตรีพื้นฐาน ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบประเมินทักษะดนตรีพื้นฐานโดยใช้กีตาร์เป็นสื่อการเรียนรู้หลัก ภายใต้กรอบแนวคิดพฤติกรรมการปฏิบัติของแฮร์โรว์ โดยกำหนดเกณฑ์ประเมินตามมาตราส่วนคุณภาพ (Rubric Score) 5 ระดับ เพื่อประเมินความสามารถในการเล่นกีตาร์อย่างถูกต้อง ทั้งในด้านการจับคอร์ด จังหวะ และความต่อเนื่องของการปฏิบัติ โดยอ้างอิงแนวทางจาก Trinity Guitar และปรับให้สอดคล้องกับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 แบบประเมินแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ การสร้างความคุ้นเคยกับกีตาร์และทักษะพื้นฐาน การปฏิบัติด้วยจังหวะที่สม่ำเสมอ ความแม่นยำและความต่อเนื่องในการเล่น และการแสดงออกทางดนตรีผ่านการถ่ายทอดอารมณ์ แบบประเมินฉบับนี้ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยใช้เกณฑ์วิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อประเมินกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IQC) ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 1.00 แสดงถึงความเที่ยงตรง ความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ประเมินทักษะดนตรีพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เครื่องมือสัมภาษณ์นักเรียนแบบกึ่งมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์นักเรียนเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม และบรรยากาศในชั้นเรียน โดยครอบคลุม 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ ความพร้อมของผู้เรียน บทบาทครู การจัดกิจกรรม สื่อการสอน และบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้วิจัยออกแบบคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน จากนั้นปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้ชัดเจน ครอบคลุม และเหมาะสม ก่อนนำไปใช้เพื่อสะท้อนผลในแต่ละรอบการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินตามกรอบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยอิงจากแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (1988) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอนที่มีความต่อเนื่องเป็นวงรอบ ได้แก่ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล โดยผู้วิจัยได้นำกระบวนการนี้มาใช้ในการดำเนินการวิจัยทั้งหมด 4 รอบ เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐานของนักเรียน

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan) ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการกำหนดปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการปรับปรุง พร้อมทั้งตั้งเป้าหมายในการพัฒนาให้ชัดเจน จากนั้นจึงวางแผนแนวทางการดำเนินงาน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และกำหนดวิธีการดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 การดำเนินการ (Act) เมื่อได้แผนการดำเนินงานแล้ว ผู้วิจัยจึงนำแผนไปใช้จริงในชั้นเรียน โดยดำเนินกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนที่ออกแบบไว้ พร้อมทั้งดูแลและควบคุมการจัดการเรียนรู้อย่างใกล้ชิด เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างราบรื่นและสามารถเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้อย่างครบถ้วน

ขั้นที่ 3 การสังเกต (Observe) ผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ระหว่างการดำเนินกิจกรรม เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ทักษะดนตรี และปฏิกิริยาที่เกิดขึ้น ซึ่งข้อมูลจากขั้นตอนนี้จะถูกนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

ขั้นที่ 4 การสะท้อนผล (Reflect) หลังจากสิ้นสุดกระบวนการในแต่ละรอบ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนและวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บได้ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อพิจารณาจุดเด่น ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาในรอบถัดไป โดยการสะท้อนผลนี้มีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงและยกระดับคุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงรอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้เน้นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจพัฒนาการและประสบการณ์ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในการใช้กีตาร์เป็นสื่อการเรียนรู้หลักเพื่อพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐาน โดยอิงกรอบแนวคิดการพัฒนาทักษะทางพฤติกรรมของแฮร์โรว์ซึ่งแบ่งลำดับขั้นการพัฒนาทักษะออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ การเลียนแบบ การปฏิบัติตามคำสั่ง การกระทำอย่างถูกต้อง การแสดงออกด้วยความมั่นใจ และการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมการฝึกปฏิบัติและการสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง จะถูกวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งเพื่อสะท้อนความเปลี่ยนแปลงในแต่ละขั้นตอนของการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ความรู้สึกต่อกระบวนการฝึกปฏิบัติ และการปรับตัวของผู้เรียนต่อการใช้กีตาร์ รวมถึงการระบุปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะและอุปสรรคที่เกิดขึ้น การวิเคราะห์นี้จึงช่วยให้เห็นภาพรวมและรายละเอียดของกระบวนการเรียนรู้กีตาร์ตามแนวคิดของแฮร์โรว์อย่างครบถ้วนและลึกซึ้ง ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนาทักษะปฏิบัติของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้มุ่งศึกษาการใช้กีตาร์เป็นสื่อการเรียนรู้หลักตามแนวคิดของแฮร์โรว์เพื่อการพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐานของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่ากีตาร์ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทักษะดนตรีอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านความแม่นยำ ความมั่นใจ และการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ เหมาะสำหรับผู้เริ่มต้นและสนับสนุนการพัฒนาทักษะทางร่างกายและจิตใจควบคู่กันไป ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐานของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผ่านการใช้กีตาร์ตามแนวคิดของแฮร์โรว์

ประเด็น	รายละเอียดผลการวิจัย
การใช้กีตาร์เป็นเครื่องมือพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐาน	การใช้กีตาร์เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการจับคอร์ด การเปลี่ยนคอร์ด และการเล่นจังหวะได้อย่างเป็นลำดับและมีประสิทธิภาพ โดยพัฒนาตามขั้นของแฮร์โรว์อย่างชัดเจน ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งด้านความคล่องแคล่ว ความคิดสร้างสรรค์ และความมั่นใจในการแสดงออกทางดนตรี ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากีตาร์เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีพื้นฐานอย่างเป็นระบบ
พัฒนาการทักษะปฏิบัติในแต่ละขั้น	ผู้เรียนพัฒนาทักษะทางปฏิบัติตามลำดับขั้น เริ่มจากการเลียนแบบท่าทางและเทคนิคจากผู้สอน แม้ยังไม่แม่นยำในช่วงแรก แต่เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ จากนั้นเข้าสู่ขั้นการลงมือปฏิบัติตามคำสั่ง โดยอาศัยคำแนะนำและการฝึกซ้ำ จนสามารถกระทำทักษะได้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์ด้วยตนเอง เมื่อมีความคล่องแคล่วมากขึ้น ผู้เรียนเริ่มแสดงออกอย่างมั่นใจ ปรับใช้ทักษะได้อย่างสร้างสรรค์ และในขั้นสูงสุดสามารถกระทำทักษะนั้นได้อย่างเป็นธรรมชาติและอัตโนมัติ โดยไม่ต้องพึ่งพาความคิดไตร่ตรองหรือคำแนะนำอีกต่อไป
ความมั่นใจและการแสดงออกทางดนตรี	ผู้เรียนมีความมั่นใจในการเล่นกีตาร์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กล้าแสดงออกทั้งในการเล่นเดี่ยวและเล่นร่วมกับผู้อื่น สามารถถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกผ่านบทเพลงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้จังหวะ น้ำหนักการดีด และการเน้นเสียงเพื่อสื่อสารอารมณ์ต่าง ๆ อีกทั้งยังพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี แสดงออกในรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองและดัดแปลงการเล่นให้มีความหลากหลายมากขึ้น แสดงถึงการก้าวสู่การใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและแสดงตัวตนอย่างมั่นใจ
การส่งเสริมทักษะเคลื่อนไหวและวินัย	การฝึกเล่นกีตาร์พัฒนาการประสานงานมือ-ตา คล่องแคล่ว และสร้างวินัย ความอดทนในการฝึกซ้อม
การพัฒนาทักษะชีวิตควบคู่กับทักษะดนตรี	กีตาร์ช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างยั่งยืน

จากตารางที่ 1 พบว่า การใช้กีตาร์เป็นสื่อการเรียนรู้หลักตามแนวคิดของแฮร์โรว์ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐานของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้เรียนมีพัฒนาการในแต่ละลำดับขั้นของทักษะทางพฤติกรรมอย่างชัดเจน ตั้งแต่การเลียนแบบ การปฏิบัติตามคำแนะนำ การเล่นอย่างถูกต้องและแม่นยำ การแสดงออกด้วยความชำนาญ จนถึงการเล่นกีตาร์อย่างเป็นธรรมชาติและอัตโนมัติ

นอกจากนี้ ผู้เรียนยังแสดงความมั่นใจในการเล่นกีตาร์ และสามารถถ่ายทอดอารมณ์ผ่านดนตรีได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทสำคัญของกีตาร์ในการพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐานควบคู่กับการส่งเสริมทักษะชีวิตอื่น ๆ อย่างยั่งยืน

กีตาร์จึงเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมและสำคัญสำหรับการพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐาน เนื่องจากโครงสร้างของกีตาร์เอื้อให้ผู้เรียนฝึกฝนการจับคอร์ด การเปลี่ยนคอร์ด และการเล่นจังหวะได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับลำดับขั้นการพัฒนาทักษะทางพฤติกรรมตามแนวคิดของแฮร์โรว์ โดยผู้เรียนมีพัฒนาการในแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน ได้แก่ การเลียนแบบท่าทางและเทคนิคการจับกีตาร์จากผู้สอน การปฏิบัติตามคำแนะนำในขั้นเริ่มต้นที่ยังไม่สมบูรณ์ การเล่นกีตาร์ได้อย่างถูกต้องและแม่นยำโดยไม่ต้องพึ่งคำแนะนำ การแสดงออกด้วยความคล่องแคล่วและชำนาญ และสุดท้าย การเล่นกีตาร์อย่างเป็นธรรมชาติและอัตโนมัติ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาทักษะทางพฤติกรรม

นอกจากพัฒนาการด้านทักษะแล้ว ผู้เรียนยังแสดงความมั่นใจในการเล่นกีตาร์มากขึ้น สามารถถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกผ่านบทเพลงได้ดีขึ้น พร้อมทั้งแสดงออกทางดนตรีในรูปแบบที่สร้างสรรค์และมีความเป็นตัวของตัวเอง การฝึกเล่นกีตาร์ยังช่วยส่งเสริมทักษะการประสานงานระหว่างมือและตา รวมทั้งเพิ่มความคล่องแคล่วของนิ้วมือในทุกขั้นตอน นอกจากนี้ การฝึกฝนอย่างต่อเนื่องยังช่วยปลูกฝังวินัย ความอดทน และความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนในด้านอื่น ๆ ของชีวิต

โดยสรุป กีตาร์จึงไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐานเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านการเล่นเป็นกลุ่มหรือวงดนตรี ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากศึกษาการใช้กีตาร์เป็นสื่อการเรียนรู้หลักภายใต้กรอบลำดับขั้นพฤติกรรมการเคลื่อนไหวตามแนวคิดของแฮร์โรว์ในการพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐานของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่ากีตาร์เป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐาน เนื่องจากโครงสร้างและลักษณะการเล่นของกีตาร์ช่วยให้ผู้เรียนสามารถฝึกจับคอร์ด การเปลี่ยนคอร์ด และการเล่นจังหวะได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับลำดับขั้นการพัฒนาทักษะทางพฤติกรรมตามแนวคิดของแฮร์โรว์ที่เริ่มจากขั้นการเลียนแบบ ขั้นการลงมือตามคำสั่ง ขั้นกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ ขั้นการแสดงออก และขั้นกระทำอย่างเป็นธรรมชาติและอัตโนมัติ โดย ภูมิพัฒน์ ศัลยวุฒิ และสุดคนึง นฤพนธ์จิรกุล (2565) ได้นำแอปพลิเคชันดนตรีมาพัฒนาทักษะการบรรเลงกีตาร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่ากีตาร์ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านความรู้และทักษะอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่ากีตาร์เป็นสื่อที่เหมาะสมในการเสริมสร้างทักษะดนตรีอย่างมีประสิทธิภาพ เอกลักษณ์ ป้อมทอง (2563) ศึกษาการจัดการเรียนการสอนทักษะกีตาร์ในระดับอุดมศึกษา พบว่าการวางแผนการสอนที่มีลำดับขั้นชัดเจน การเลือกเพลงที่ตรงกับความสนใจของผู้เรียน และการประเมินผลแบบแสดงจริง ช่วยกระตุ้นพัฒนาการด้านทักษะและอารมณ์ของนักศึกษาได้อย่างชัดเจน โดยกีตาร์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีอย่างเป็นองค์รวม อรรถวัตร ทิพยการ (2564) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการปฏิบัติกีตาร์ตามแนวคิดของเดวี่ส์ พบว่าการจัดลำดับแบบฝึกหัดจากง่ายไปยากและการให้ผู้เรียนฝึกฝนอย่างมีเป้าหมาย ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางเทคนิคและความมั่นใจเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้กีตาร์เป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพสูงในการพัฒนาทักษะปฏิบัติด้านดนตรี โดยรวมแล้ว กีตาร์ในงานวิจัยเหล่านี้ไม่ใช่เพียงเครื่องดนตรีที่ใช้ฝึกเล่นเท่านั้น แต่เป็นสื่อกลางที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนความแม่นยำ ความคล่องแคล่ว การควบคุมกล้ามเนื้อมัดเล็ก และการแสดงออกทางอารมณ์ผ่านเสียงเพลงอย่างครบถ้วน รวมถึงส่งเสริมวินัย ความอดทน และทักษะชีวิตอื่น ๆ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับ

ผู้อื่น ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การใช้กีตาร์ตามแนวคิดของแฮร์โรว์จึงสะท้อนถึงความสำคัญของกีตาร์ในฐานะเครื่องมือทางการศึกษาที่เข้าถึงง่าย สร้างแรงจูงใจ และพัฒนาทักษะดนตรีควบคู่กับทักษะชีวิตได้อย่างครบถ้วนและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่ากีตาร์เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะดนตรีพื้นฐานของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ทั้งยังช่วยพัฒนาทักษะชีวิตควบคู่ไปกับทักษะดนตรี ผ่านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและการใช้กีตาร์เป็นสื่อกลางที่เข้าถึงง่ายและยืดหยุ่นในกระบวนการจัดการเรียนการสอน

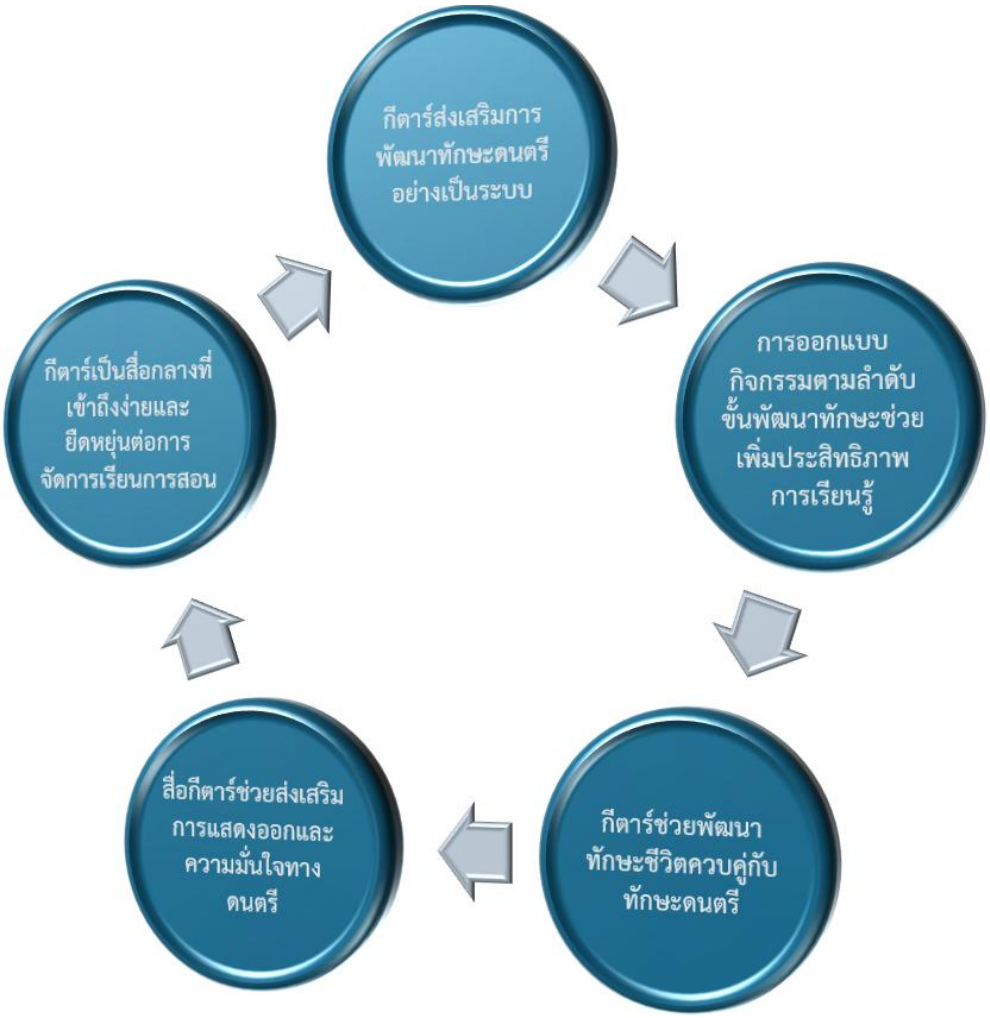
1. กีตาร์เป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการทักษะดนตรีพื้นฐานได้อย่างเป็นระบบ กีตาร์ช่วยให้ผู้เรียนฝึกจับคอร์ด การเปลี่ยนคอร์ด และการเล่นจังหวะตามลำดับขั้นของทักษะทางพฤติกรรม ตั้งแต่ขั้นการเลียนแบบ การปฏิบัติตามคำสั่ง ไปจนถึงการเล่นอย่างเป็นธรรมชาติและอัตโนมัติตามแนวคิดของแฮร์โรว์ ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคง

2. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับลำดับขั้นทักษะของผู้เรียนช่วยเพิ่มประสิทธิผลการพัฒนา การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับระดับพิสัยของทักษะในแต่ละขั้น เช่น การสาธิต เทคนิคการจับกีตาร์ การฝึกเล่นตามแบบฝึกหัดที่ค่อย ๆ เพิ่มความยาก และการประเมินผลเชิงปฏิบัติ ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและพัฒนาทักษะอย่างเป็นขั้นตอน

3. กีตาร์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตควบคู่กับทักษะดนตรีนอกจากพัฒนาทักษะดนตรีแล้ว การฝึกเล่นกีตาร์ช่วยส่งเสริมทักษะการประสานงานระหว่างมือและตา เพิ่มความคล่องแคล่วของนิ้วมือ ปลูกฝังวินัย ความอดทน ความรับผิดชอบ และยังช่วยพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

4. การใช้กีตาร์ในฐานะสื่อการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกทางอารมณ์และพัฒนาความมั่นใจทางดนตรี การเล่นกีตาร์ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกถ่ายทอดความรู้สึกผ่านบทเพลงและสร้างสรรค์การแสดงออกทางดนตรีตามสไตล์และความชอบของตนเอง ส่งผลให้เกิดความมั่นใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ดนตรีมากขึ้น

5. กีตาร์เป็นสื่อกลางที่เข้าถึงง่ายและมีความยืดหยุ่นสูงในการจัดการเรียนการสอนด้วยลักษณะของกีตาร์ที่พกพาสะดวก ใช้งานง่าย และสามารถนำไปใช้ได้ทั้งแบบเดี่ยวและแบบกลุ่ม จึงเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ และเหมาะกับผู้เรียนทุกระดับทักษะ ดังแสดงในภาพที่ 2



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 กีตาร์ควรถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทักษะดนตรีพื้นฐาน เนื่องจากมีโครงสร้างที่เหมาะสมและเข้าถึงง่ายสำหรับผู้เริ่มต้น ช่วยให้ผู้เรียนสามารถฝึกทักษะปฏิบัติได้อย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นของแฮร์โรว์

1.2 การฝึกปฏิบัติด้วยกีตาร์ควรมีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญและความมั่นใจในการเล่น

1.3 การใช้กีตาร์ในกิจกรรมกลุ่มช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลของการใช้กีตาร์ในการพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีในกลุ่มผู้เรียนที่มีระดับความสามารถแตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความเหมาะสมของวิธีการสอน

2.2 ควรวิจัยการใช้กีตาร์ร่วมกับสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น แอปพลิเคชันหรือโปรแกรมฝึกซ้อม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะปฏิบัติ

2.3 ควรศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมกลุ่มที่ใช้กีตาร์เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560)*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

ไกรวิทย์ สุขวิน. (2565). ความสัมพันธ์ของดนตรีกับการขัดเกลาทางสังคม. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, *2*(2), 109–124.

เอกลักษณ์ ป้อมทอง. (2563). ศึกษาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทักษะกีตาร์ 1 วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา. *วารสารดนตรีบ้านสมเด็จฯ*, *2*(2), 47–62.

อรรถวัตร ทิพยการ. (2560). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการปฏิบัติกีตาร์ตามแนวคิดของเดวี่ส์*.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ภูมิพัฒน์ ศัลยวุฒิ และสุดคนึง นฤพนธ์จิรกุล. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้แอปพลิเคชันทางดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะการ บรรเลงกีตาร์คลาสสิกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*, *5*(14), 47–58.

นิกร จันทะสาร. (2567). *ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนกำแพง ศรีสะเกษ.* สัมภาษณ์. 16 มิถุนายน.

พิจิตรา ธงพานิช. (2560). *วิชาการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สืบค้น 20 กรกฎาคม 2567. จาก http://fahgan555.blogspot.com

สุณิสา คงคาลัย. (2563). *งานวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภายใต้บริบทวิชาชีววิทยา*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการเรียนรู้ และนวัตกรรมการศึกษา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

Trinity College London. (2020*). Guitar syllabus 2020–2023*. Retrieved 20 July 2024. from https://www.trinitycollege.com/resource/?id=9509

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Teacher Development in Producing Media to Promote Learning for Early Childhood Children from Waste Materials at Ban Hin Lat Wang To School, Under the Office of the Primary Educational Service Area, Khon Kaen Area 1

Watcharapan Sonaya[1*] and Cherdsak Srisangachai[2]

1 *Faculty of Education, Sripatum University, Thailand*
2 *Faculty of Education, Sripatum University, Thailand*
* *Corresponding author. Watcharapan.037@gmail.com*

Abstract

This research aimed to 1) develop teachers' knowledge and understanding in producing media from waste materials for early childhood children, 2) develop teachers' media production capabilities, and 3) study the satisfaction of participants in the production of such media. The research instruments included meeting minutes, tests, interviews, media assessment forms, media use assessment forms, behavioral observation forms, and satisfaction questionnaires. The sample consisted of 6 early childhood teachers at Ban Hin Lat Wang to School and 3 additional information providers. The data were analyzed using percentages, means, and standard deviations. The research results showed that, following the development in the first round using the workshop strategy, task assignment, and follow-up supervision, participants had a high level of knowledge and understanding of producing media to promote learning for early childhood children from waste materials. They were able to apply the knowledge they gained to organizing learning activities. The satisfaction of the participants in the overall activities was at the highest level, with a mean of 4.63 and a standard deviation of 0.42. The development in the second round used the internal supervision strategy. The results showed that all participants in the research group possessed knowledge and understanding of media production and were able to effectively apply it to organizing learning activities for early childhood children. They were able to produce media correctly, completely, appropriately, and in accordance with the objectives. Both in terms of format, usage methods, and suitability for the learner's development, as well as the learner's satisfaction with using media to promote learning from waste materials, were at a moderate level.

Keywords: Teacher Development, Production of Media, Early Childhood

Received: 2025-07-27; **Revised:** 2025-08-27; **Accepted:** 2025-10-12

การพัฒนาครูด้านการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ของโรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

วัชรพรรณ โสนายะ และเชิดศักดิ์ ศรีสง่าชัย

1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

* *Corresponding author. E-mail: Watcharapan.037@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อจากวัสดุเหลือใช้สำหรับเด็กปฐมวัย 2) พัฒนาความสามารถในการผลิตสื่อของครู และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าในการผลิตสื่อดังกล่าว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บันทึกการประชุม แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินสื่อ แบบประเมินการใช้สื่อ แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบสอบถามความพึงพอใจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูปฐมวัยโรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ จำนวน 6 คน และผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม 3 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า จากการดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 1 โดยใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการ การมอบหมายงาน และการนิเทศติดตามผล กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้อยู่ในระดับมาก โดยสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ความพึงพอใจของกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าต่อกิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.63 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.42 การพัฒนาในวงรอบที่ 2 ใช้กลยุทธ์การนิเทศภายใน ผลการดำเนินงานพบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตสื่อและสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถผลิตสื่อได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน เหมาะสม และตรงตามวัตถุประสงค์ ทั้งในด้านรูปแบบ วิธีใช้ และความเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน และผู้เรียนความพึงพอใจต่อการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้จากวัสดุเหลือใช้อยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ: การพัฒนาครู, การผลิตสื่อ, เด็กปฐมวัย

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (มาตรา 30) มาตรา 30 กล่าวถึงการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยกำหนดให้ครูต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม รวมถึงการสร้างสรรค์งานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการศึกษา โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการวิจัยดังนี้: 1.ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา คือ สนับสนุนให้ครูใช้กระบวนการวิจัยในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน 2.การนำงานวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติคือ กำหนดให้ครูนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2562) แก้ไขเพิ่มเติมเรื่องมาตรฐานการปฏิบัติงาน ข้อ 11 ผู้ประกอบวิชาชีพครูจะต้องวิจัย สร้างนวัตกรรม และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542), (ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ,2562)และ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545) และ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2553) มาตรา 18 (1) กำหนดให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมาตรา 13 (1) ให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ในการสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

มาตราฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติถือเป็นมาตรฐานสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่เป็นการเริ่มต้นของชีวิตและพัฒนาการในทุกด้าน เป็นช่วงวัยที่พัฒนาการทางด้านต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดและเป็นฐานรากที่สำคัญสำหรับพัฒนาการในช่วงวัยต่อๆ ไปเด็กในวัยนี้จึงเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมตามช่วงวัยจะสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพและจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไปในอนาคต ดังนั้น การพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงเป็นรากฐานที่มีผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของคนตลอดชีวิตและเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุด กล่าวหมายถึง เด็ก เยาวชนและผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพดีมีความสามารถเรียนรู้ทำงานได้เก่ง และเป็นพลเมืองดีที่จะนำสู่ความสำเร็จในสังคมที่ท้าทาย ต้องได้รับโอกาสการพัฒนาอย่างรอบด้านในช่วงปฐมวัย แต่คุณภาพของเด็กปฐมวัยยังเป็นจุดอ่อนที่เข้าขั้นวิกฤตของประเทศไทย ที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน รัฐและทุกภาคส่วน พ่อแม่ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน สังคม บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ครู/ผู้ดูแลเด็ก โรงเรียน องค์กรท้องถิ่นทุกระดับ บุคลากรพัฒนาสังคมทั้งภาครัฐ เอกชนภาคศาสนาและภาคธุรกิจ จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของช่วงปฐมวัย ตระหนักในพันธกิจและลงมือช่วยกันทำให้เด็กปฐมวัยมีโอกาสพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในภาวะแวดล้อมที่ปลอดภัย (คณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ, 2562)

เด็กปฐมวัยจัดได้ว่าเป็นระยะที่สำคัญที่สุดของชีวิต ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม บุคลิกภาพโดยเฉพาะด้านสติปัญญาจะเจริญมากที่สุดในช่วงนี้ และพัฒนาการในวัยนี้จะเป็นพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการในช่วงอื่น ๆ ของชีวิตเป็นอย่างมาก (กัญจ์หทัย คนหลัก, 2557) พัฒนาการด้านสติปัญญาเป็นการสนับสนุนให้เด็กได้รับรู้และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม บุคคลและสื่อต่าง ๆ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กพัฒนาการใช้ภาษา จินตนาการความคิดสร้างสรรค์การแก้ปัญหา การคิดเชิงเหตุผล และการคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวและมีความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ในช่วงปฐมวัยพัฒนาการทางด้านสติปัญญาจึงควรได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วนทั้งด้านของการอบรมเลี้ยงดู การเอาใจใส่ ความรัก ความอบอุ่น สำหรับประสบการณ์สำคัญที่ควรส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญาตามหลักสูตรการศึกษาของปฐมวัย การสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวในชีวิตประจeวันผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าและการ เคลื่อนไหว ได้พัฒนาการใช้ภาษาสื่อความหมายและความคิด รู้จักสังเกต คุณลักษณะต่างๆ ไม่ว่า จะเป็นสี ขนาด รูปร่าง รูปทรง ผิวสัมผัส จดจำชื่อเรียกสิ่งต่างๆ รอบตัวมีการฝึกใช้อวัยวะรับสัมผัส ต่างๆ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนังในการแยกแยะสิ่งที่รับรู้และเรียนรู้เกี่ยวกับความเหมือน ความแตกต่าง และมิติสัมพันธ์ และประสบการณ์สำคัญที่ควรส่งเสริมด้วยสื่อการเรียนการสอน ที่ดึงดูดความสนใจของเด็กๆ (เพ็ญทิพา อ่วมมณี, 2547)

เด็กวัยอนุบาลเป็นวัยที่มีความซุกชน เคลื่อนไหวตลอดเวลา สติปัญญาและความคิดจะมีความเป็นอิสระแปรเปลี่ยนตามสิ่งแวดล้อมที่พบเห็นใกล้ตัว ชอบลอกเลียนแบบตามความนึกคิดของตน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด ให้มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัย ดังนั้น ครู ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กและมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมพัฒนาการ ด้านต่างๆ ของเด็กมากที่สุดในช่วงที่เด็กอยู่ในความดูแล ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ รอบด้าน ทั้งรู้จักรับผิดชอบ เพื่อจะเป็นผู้ที่ให้การดูแลเด็ก

อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นแบบอย่างที่ดีของเด็ก เป็นการวางรากฐาน ความคิด สติปัญญา อารมณ์ สังคม ลักษณะนิสัย เสริมสร้างบุคลิกที่ดีให้กับเด็กซึ่งเปรียบเสมือนการวางรากฐานของประเทศ โดยการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กจะมีสื่อการสอนเป็นตัวกลางในการจัดประสบการณ์ ดังนั้นสื่อการสอนจึงมีความสำคัญในการพัฒนาเด็กให้สมวัยและครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน (ปิยะวรรณ กาญจนวิสิษฐ์, 2563) สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจึงถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษาเพราะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้ครบทั้ง 4 ด้าน หมายถึง ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา โดยการจัดประสบการณ์แบบใช้สื่อร่วมนั้นจะทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีความสนใจ เข้าใจในกิจกรรมนั้นๆ อันจะเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้เป็นอย่างดี การใช้สื่อการสอนจึงเป็นหัวใจของการจัดการเรียนการสอน การสร้างและใช้สื่อการสอนได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาที่สอน ขึ้นอยู่กับผู้สอน การวิเคราะห์และกำหนดขอบข่ายเนื้อหาสาระ การวิเคราะห์คุณสมบัติและความพร้อมของ นักเรียน การวิเคราะห์ข้อจำกัดต่างๆ ของสภาพการเรียนการสอน และสื่อที่เป็นกระบวนการ หรือวิธีการ (รัตนา ธนบดี, 2564)

การผลิตสื่อการสอบแบบสื่อวัสดุจึงมีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นบทบาทของสื่อการเรียนรู้ก็หมายถึงเป็นตัวกลางช่วยในการให้ข้อมูลความรู้ หรือสิ่งที่บอกกล่าวให้แก่ผู้เรียน เป็นการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ เป็นการพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม แต่การใช้สื่อการเรียนการสอนให้ได้ผล ถูกต้องตรงกับจุดประสงค์เนื้อหาและกิจกรรมของบทเรียน อีกทั้งยังต้องใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่าด้วย สื่อการเรียนการสอนมีหลายประเภท แต่ละประเภทมีคุณลักษณะเฉพาะตัวของมันเอง (รัตนา ธนบดี, 2564) การผลิตสื่อการเรียนการสอนจากวัสดุเหลือใช้ได้รับความสนใจอย่างมากในระบบการศึกษา เนื่องจากเป็นแนวทางที่ช่วยลดต้นทุนการผลิตสื่อ กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของครู และช่วยปลูกฝังแนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนโรงเรียน แนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้ครูเป็นผู้สร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นและทรัพยากรที่มีอยู่ นอกจากนี้ การใช้วัสดุเหลือใช้ยังช่วยส่งเสริมทักษะสำคัญในผู้เรียน เช่น การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการสร้างสรรค์ผลงานใหม่จากทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด ส่งผลให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ที่มีความยั่งยืน (อัญชลี เรืองศรี, 2565)

โรงเรียนบ้านหินลาดวังตอได้กำหนดนโยบายการพัฒนาการจัดการศึกษา โดยให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางให้บริการแก่ชุมชน ทั้งในด้านวิชาการและกิจกรรมต่างๆ จัดการศึกษาสนองความต้องการของท้องถิ่นด้วยการระดมทรัพยากรด้านต่างๆ ที่มีอยู่ เช่น ภาคเอกชน ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนราชการต่างๆ มีส่วนร่วมบริหารและจัดการ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีวิสัยทัศน์ มีความรอบรู้ก้าวทันการจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งจากการนิเทศการสอนของรองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหินลาดวังตอได้ให้ข้อเสนอแนะว่าครูปฐมวัยใช้สื่อดิจิทัลมากเกินไป มีการผลิตสื่อการสอนวัสดุน้อยลงทำให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียนไม่บรรลุวัตถุประสงค์ดังนั้นจึงเสนอให้ในการพัฒนาการศึกษาครูผู้สอนปฐมวัยจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการผลิตสื่อการสอนวัสดุให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้เรียน

จากสภาพและปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาค้นคว้าในฐานะที่เป็นครูซึ่งรับผิดชอบงานด้านวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ จึงได้แบ่งปันแนวคิดเพื่อพัฒนาแนวทางการสอน(PLC)เพิ่มความรู้ความสามารถในการพัฒนาการผลิตสื่อการสอนวัสดุเพื่อพัฒนาครูปฐมวัยของโรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ ตำบลบ้านค้อ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อตอบโจทย์แนวทางการพัฒนาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา โดยรูปแบบในการวิจัยที่นำมาใช้ในครั้งนี้ หมายถึงการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ครูได้รับความรู้ ความเข้าใจและการพัฒนาสื่อการสอน ประสบการณ์ และสามารถนำไปใช้ในการผลิตสื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อวัสดุเหลือใช้สำหรับเด็กปฐมวัย
2. เพื่อพัฒนาครูให้มีความสามารถด้านการผลิตสื่อวัสดุเหลือใช้สำหรับเด็กปฐมวัย
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าในการผลิตสื่อวัสดุเหลือใช้สำหรับเด็กปฐมวัย
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อสื่อวัสดุเหลือใช้สำหรับเด็กปฐมวัย

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการบริหารการศึกษา

อรุณี ทองนพคุณ (2558) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็กเยาวชนประชาชนหรือสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน เช่น ความสามารถ เจตคติพฤติกรรม ค่านิยม หรือคุณธรรมในด้านสังคมการเมืองเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนและไม่เป็นระเบียบแบบแผน สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2560) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การจัดการทรัพยากร และการประเมินผล เพื่อให้การศึกษาในทุกระดับมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ Good (1973) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษา หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมและการจัดการเกี่ยวกับงานหรือกิจการสถานศึกษา ทั้งการบริหาร ธุรกิจในสถานศึกษาและการดำเนินการที่เกี่ยวกับบุคลากรทั้งหมดในสถานศึกษาตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน โดยตรง เช่น การเรียนการสอน การแนะแนว กิจกรรมเสริมหลักสูตร

แนวคิดการบริหารสถานศึกษา

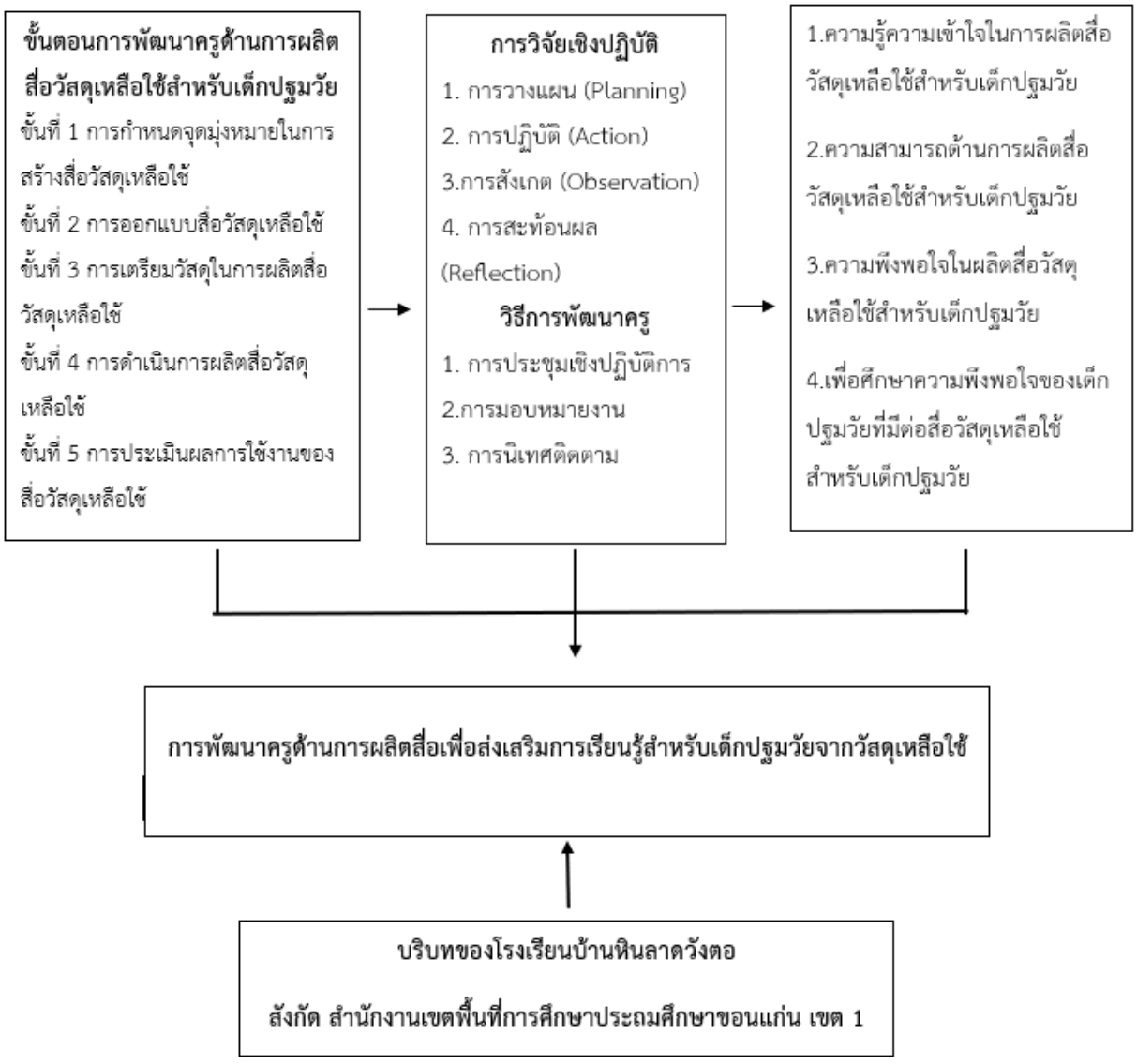
สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง (2561) ได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม ภายในสถานศึกษาโดยมีแบบแผน วิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบและบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความสามารถ มีทักษะ มีคุณธรรมและนำไปปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข ผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการร่วมกัน โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาให้ได้มากที่สุดให้เป็นไปด้วยความถูกต้องเหมาะสมมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ในขณะที่ ภูมิภัทร กลางโคตร และคณะ (2561) ได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญเพื่อการดำเนินงานให้บรรลุผลตามเป้าประสงค์ การบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ ที่ดีมีคุณภาพ การบริหารเชิงกลยุทธ์นำมาซึ่งกลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานมุ่งความสำเร็จตามนโยบายและแผน การนำกลยุทธ์ ซึ่งผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างเปิดรับการเรียนรู้ใหม่เสมอ มีการสร้างพันธกิจโดยการสนับสนุนส่งเสริมภาคส่วนที่เกี่ยวข้องการพัฒนาบุคลากร สร้างความร่วมมือร่วมกัน ส่งเสริมการปฏิบัติงานเป็นทีม มีการสร้างขวัญกำลังใจการทำงาน มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงาน รู้จักการประยุกต์การดำเนินงาน การแก้ไขปัญหา พัฒนาปรับปรุง และสนับสนุนการมีภาวะผู้นำเพื่อการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้

แนวคิดสื่อการสอน

สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ (2550) กล่าวว่า สื่อการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งใด ๆ ก็ตามที่เป็นเครื่องช่วยถ่ายทอดความรู้จากบทเรียนไปสู่นักเรียน ซึ่งจะช่วยทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ อำนวย เดชชัยศรี (2552) ได้ให้ความหมายของคำว่า การสื่อความหมายหรือการเรียนการสอนนั้น "สื่อ" ที่ใช้ อาจเป็น

วัตดุสิ่งของ มีตัวตนหรืออาจเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนก็ได้ ดังนั้น ความหมายของคำว่า "สื่อการ เรียนการสอน" ในความหมายกว้างที่ครอบคลุม สิ่งที่เป็น "สื่อ" ทั้งหมด จึงหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่นำมาใช้ใน การเรียนการสอน ไฮนิสคส์ และคนอื่นๆ (Heinich and others, 1990) ให้ความหมายของสื่อการเรียน การสอนว่า สื่อการเรียนการสอน คือพาหนะในการนำข้อมูลไปยังผู้รับ เพื่อนำมาใช้กับการเรียน การสอน หรือส่งเนื้อความรู้ไปยังผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอน เช่นเดียวกับบราวน์ และคนอื่นๆ (Brown and others, 1977) ได้กล่าวว่าสื่อการเรียนการสอน คือ อุปกรณ์ทั้งหลายที่สามารถช่วยเสนอความรู้ให้แก่ผู้เรียน ทั้งมีความหมายรวมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่ไม่เฉพาะแต่สิ่งที่เป็นวัตถุ หรือเครื่องมือเท่านั้น

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง การพัฒนาครูด้านการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ของโรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ครั้งนี้

เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีวัตถุประสงค์ให้ครู มีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้กระบวนการของการวิจัยค้นหาปัญหาแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูล

1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าประกอบด้วย ครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาล ชั้นปีที่ 1 – 3 จำนวน 6 คน ที่ตระหนักและสมัครใจ

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม จำนวน 33 คน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นผู้ให้ข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจ ติดตามอำนวยความสะดวก รวมทั้งช่วยเหลือ ด้านการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

ขั้นตอนดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาค้นคว้าจะใช้กระบรรบการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmrnis และ McTagart (1988) ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วยขั้นตอน PAOR ได้แก่ 1. ขั้นการวางแผน (Planning) 2. ขั้นปฏิบัติ (Action) 3. ขั้นการสังเกต (Observation) 4. ขั้นสะท้อนผล (Reflection)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประเภทเครื่องมือ แบ่งออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ 1) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ โรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ 2) แบบสัมภาษณ์ 3) แบบประเมิน 4) แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนเมื่อนำสื่อไปใช้จัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ โรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ 5) แบบบันทึกการประชุม 6) แบบสอบถามความพึงพอใจ

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การพัฒนาบุคลากรด้านการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ของโรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ ผู้ศึกษาค้นคว้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกับผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าทุกคน ซึ่งการ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 วงรอบ ดังนี้

วงรอบที่ 1 ระหว่างวันที่ 13 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568 ถึงวันที่ 14 เดือน มีนาคม พ.ศ 2568

วงรอบที่ 2 ระหว่างวันที่ 17 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568 ถึงวันที่ 18 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568

การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเครื่องมือ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำข้อมูลจากแบบทดสอบก่อน – หลังการประชุมเชิงปฏิบัติการตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนน นำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ การจัดกระทำข้อมูลเชิงคุณภาพ กระทำได้โดยนำเครื่องมือมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ จัดหมวดหมู่และแยกประเภท ตามขอบเขตการศึกษาค้นคว้า เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทดสอบความรู้ก่อนและหลัง ประชุม การสังเกตพฤติกรรมขณะประชุม และการสัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจของผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า หลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์โดยใช้เทคนิคแบบสามเส้าจำแนก หมวดหมู่ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดหลาย ๆ รอบ (Read and Re - read) แล้วหาความสัมพันธ์ของ ข้อมูลในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง กำหนดทิศทาง (Trend) และสร้างข้อสรุปนำเสนอโดยการบรรยาย (Narrative Form) โดยอ้างอิงข้อมูลบางส่วนที่เป็นที่มาของข้อสรุปนั้น

2.2 การนิเทศติดตามรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการวัดความพึงพอใจ ความคิดเห็น เกี่ยวกับการนิเทศ โดยผู้ร่วมศึกษาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ วิเคราะห์ข้อมูลกำหนดทิศทาง (Trend) และสร้างข้อสรุป นำเสนอโดยการบรรยาย (Narrative Form) โดยอ้างอิงข้อมูลบางส่วนที่เป็น ที่มาของข้อสรุปนั้น

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research Principle) ตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (1988) เพื่อพัฒนาครูโรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ โดยดำเนินการเป็น 2 วงรอบ (Spiral) โดยแต่ละวงรอบประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ระหว่างวันที่ 13 - 18 มีนาคม 2568 สรุปผลการศึกษาดังนี้

การพัฒนาในวงรอบที่ 1 มีกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การมอบหมายงาน และกการพัฒนาในวงรอบที่ 1 มีกลยุทธ์ที่ใช้ในการดำเนินการ ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การมอบหมายงาน และการนิเทศติดตามผล โดยสรุปได้ว่า ในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้และความเข้าใจเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับดี แสดงให้เห็นว่าผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในบริบทของการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

ในด้านทักษะและความสามารถในการผลิตสื่อ พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าสามารถผลิตสื่อได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเหมาะสม โดยเฉพาะในขั้นตอนของการกำหนดเนื้อหา การระบุสาระสำคัญ และการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรม ทั้งนี้ ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ายังสามารถนำสื่อที่ผลิตไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน จากผลการประเมินสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลการจัดกิจกรรมเมื่อนำสื่อไปใช้จริง รวมถึงผลจากการบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนชั้นอนุบาลในระหว่างการจัดกิจกรรม พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.10 และ 4.40 ตามลำดับ ทั้งนี้ จากรายการประเมินทั้ง 10 ข้อ จาก 3 แบบประเมิน ยังพบว่าผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าบางรายมีผลการประเมินที่อยู่ในระดับต่ำ หรือยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ารายอื่นซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในช่วง 4.60 – 4.80 สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างด้านทักษะ ประสบการณ์ หรือระดับความมั่นใจในการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล ดังนั้น ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ร่วมกันพิจารณาแนวทางในการพัฒนาครูด้านการผลิตสื่ออย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถนำสื่อที่ผลิตจากวัสดุเหลือใช้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม มีคุณภาพ และเกิดความยั่งยืนในระยะยาว

จากการดำเนินการนิเทศติดตามการพัฒนาครูด้านการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ โดยสรุปได้ว่า ในด้านความรู้ความเข้าใจ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้และความเข้าใจเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับดี แสดงให้เห็นว่าสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในด้านทักษะและความสามารถในการผลิตสื่อ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าสามารถผลิตสื่อได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเหมาะสม โดยเฉพาะในขั้นตอนของการกำหนดเนื้อหา สาระสำคัญ และการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรม ทั้งยังสามารถนำสื่อไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และสอดคล้องกับเป้าหมายของการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลจากการประเมินสื่อที่นำไปใช้ในการจัดกิจกรรม การประเมินผลการจัดกิจกรรมเมื่อนำสื่อไปใช้จริง ตลอดจนผลจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนชั้นอนุบาลในระหว่างการจัดกิจกรรม พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.10 และ 4.40 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ในจำนวน 10 รายการประเมินหลัก และ

3 รายการย่อย ยังมีผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าบางรายที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน หรือยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ารายอื่นที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 4.60 – 4.80 ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงได้ร่วมกันพิจารณาแนวทางในการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการผลิตและใช้สื่อจากวัสดุเหลือใช้ได้อย่างเหมาะสม ยั่งยืน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยได้อย่างมีคุณภาพและครอบคลุมความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

การพัฒนาในวงรอบที่ 2 จากการดำเนินงานโดยใช้กลยุทธ์การนิเทศติดตามในทั้ง 2 กิจกรรม พบว่า ในด้านความสามารถในการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าทุกคนมีทักษะที่พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยสามารถผลิตและนำสื่อไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับวัยและความต้องการของผู้เรียน สื่อที่นำมาใช้สามารถตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายของการจัดประสบการณ์เรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้จากวัสดุเหลือใช้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านความสามารถในด้านการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ทุกคนสามารถผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ ได้อย่างถูกต้องครบถ้วน เหมาะสม พร้อมที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าทุกคนมีทักษะและสามารถนำสื่อไปใช้ในการจัดการเรียนรู้จัดการกิจกรมเรียกรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ ได้อย่างเหมาะสมกับวัยและกระตามต้องการของผู้เรียน และผู้เรียน มีความพึงพอใจต่อการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ โรงเรียนบ้านหินลาดวังตอเป็นอย่างมาก และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยสะท้อนให้เห็นว่าสื่อดังกล่าวนั้นสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และสร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนของผู้เรียนได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังมีประเด็นบางด้านที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนรู้ของผู้เรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาครูด้านการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ของโรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ ดำเนินการผ่านกลยุทธ์ที่หลากหลาย ได้แก่ การศึกษาเอกสารด้วยตนเอง การประชุมเชิงปฏิบัติการ การมอบหมายงาน และการนิเทศติดตามผล โดยดำเนินการครบ 2 วงรอบของการพัฒนา ผลการดำเนินงานพบว่า ครูมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถผลิตสื่อจากวัสดุเหลือใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งสามารถนำสื่อที่ผลิตขึ้นไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้จริงในบริบทของเด็กปฐมวัย ซึ่งส่งผลให้เกิดพัฒนาการและการเรียนรู้อย่างรอบด้าน ผลการพัฒนาดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาดา หวังสิทธิเดช (2562) ที่ระบุว่าการพัฒนาครูผ่านกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการ การมอบหมายงาน และการนิเทศติดตาม ส่งผลให้ครูมีความสามารถในการผลิตและใช้สื่อได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเช่นเดียวกับ งานวิจัยของกมลรัตน์ คะนองเดช และคณะ (2563) ซึ่งพบว่าการใช้กลยุทธ์ดังกล่าวช่วยให้บุคลากรสามารถผลิตสื่อและนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมพัฒนาการด้าน Executive Functions ของเด็ก นอกจากนี้ อินสอน จันต๊ะ (2566) ยังสนับสนุนว่า การส่งเสริมครูให้ใช้วัสดุเหลือใช้เพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะหลากหลาย ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาผ่านการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ และเกิดความยั่งยืนทางการศึกษา ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Eti และ Singirtmac (2021) ในการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาครู โดยเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการสะท้อนผล ซึ่งช่วยส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูให้

มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากการพัฒนาในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์การพัฒนาครูที่หลากหลาย โดยเฉพาะกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ การมอบหมายงาน และการนิเทศติดตามผล เป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการยกระดับทักษะและสมรรถนะของครูด้านการผลิตและใช้สื่อจากวัสดุเหลือใช้ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของโรงเรียนอื่นได้อย่างเหมาะสม

จากการใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการ การมอบหมายงาน และการนิเทศติดตามผล ในการพัฒนาครูด้านการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ของโรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ ให้มีผลการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแล้วนั้น สามารถอภิปรายผลดังนี้

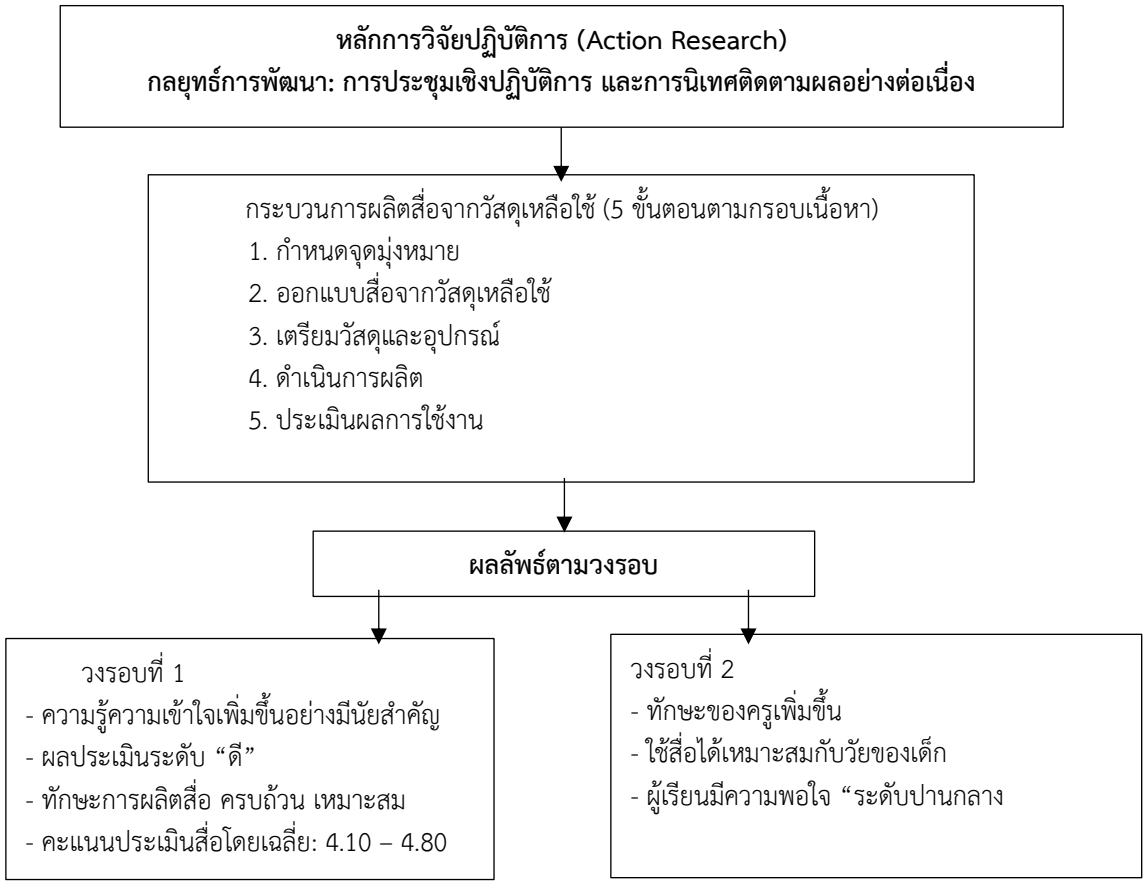
1. จากการใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยจัดกิจกรรมการบรรยาย กิจกรรมการฝึกปฏิบัติการ กิจกรรมการปรับปรุงการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ มีผู้ศึกษาค้นคว้า และวิทยากรร่วมกันวางแผนกำหนดกิจกรรมจัดเตรียมเอกสารประกอบการจัดกิจ กรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการแล้วแจ้งให้บุคลากรเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ ทำให้บุคลากรผู้เข้ารับการประชุมเชิงปฏิบัติการมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถจัดทำสื่อเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการประชุมเชิงปฏิบัติการที่ ธงชัย คำปวง (2561) กล่าวว่า หลักการพัฒนาครูควรยึดหลักการที่สำคัญ ดังนี้ 1. การพัฒนาครูนั้นต้องเป็นไปเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน 2. การพัฒนาครูต้องสนองความต้องการและความจำเป็นของครู 3. รูปแบบ กระบวนการ และกิจกรรมการพัฒนาครูมีความยืดหยุ่น หลากหลาย เหมาะสมกับบุคคล 4. ใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา 5. เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง 6. การพัฒนาครูต้องทำอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ 7. การพัฒนาครูมีความสอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของ โรงเรียน กล่าวไว้

2. จากการใช้กลยุทธ์การมอบหมายงาน ถือเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการพัฒนาครูด้านการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ ในบริบทของโรงเรียนบ้านหินลาดวังตอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ภายหลังจากที่ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้เข้าร่วมกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งประกอบด้วยการรับฟังบรรยาย ฝึกปฏิบัติการผลิตสื่อ และการนิเทศภายในแล้ว ผู้วิจัยได้มอบหมายให้ผู้ร่วมศึกษาเลือกหัวข้อศึกษาค้นคว้าที่ตนสนใจ และดำเนินการออกแบบพร้อมผลิตสื่อที่สอดคล้องกับหลักการทางวิชาการและพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ซึ่งสอดคล้องกับกิ่งแก้ว ภูทองเงิน (2561) กล่าวว่า การพัฒนาครูให้มีสมรรถนะสูง สามารถ ปรับเปลี่ยนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาที่ชัดเจน สอดคล้องกับความต้องการของครู โดยมีกิจกรรมการพัฒนาครูที่สำคัญ คือ การพัฒนาครูโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐานการพัฒนาครูด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การฝึกอบรม/สัมมนา การเรียนรู้ทางไกล การมอบหมายงาน การปฏิบัติงานในสภาพจริง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน การจัดการเรียนรู้เป็น ชุดวิชา เป็นต้น และสอดคล้องกับชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์ (2562) ที่ได้กล่าวว่า การพัฒนาครูหมายถึงกระบวนการสร้างโอกาสให้ครูได้เรียนรู้ พัฒนาทักษะการสอน และปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพการศึกษาที่เปลี่ยนแปลง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการเรียนรู้กระบวนการ การมอบหมายงานช่วยพัฒนาครูโดยให้รับผิดชอบโครงการหรือภารกิจพิเศษ เช่น การพัฒนาแผนการสอน การออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ หรือการจัดกิจกรรมพิเศษในโรงเรียน ซึ่งส่งเสริมความรับผิดชอบและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และสุมาลี นิมมานนิตย์ (2562) ที่ได้กล่าวว่า การพัฒนาครูคือการจัดกิจกรรมหรือกระบวนการที่ส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม เพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพต้องมีกระบวนการ 1. การมอบหมายงาน (Task Delegation) 2. การนิเทศติดตาม (Follow-Up Supervision) โดยผู้วิจัยและทีมผู้นิเทศได้ดำเนินการติดตาม ให้คำปรึกษา และสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง อันส่งผลให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามี

พัฒนาการที่ชัดเจนในการออกแบบและผลิตสื่อที่มีคุณภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ และเหมาะสมกับบริบทและความต้องการของเด็กในระดับปฐมวัย

3. จากการใช้กลยุทธ์การนิเทศติดตาม โดยใช้กิจกรรมการให้คำปรึกษา และกิจกรรมการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับกิ่งแก้ว ภูทองเงิน (2561) กล่าวว่า การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและจริงจัง มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะศักยภาพครูจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งการพัฒนาครูจะ ช่วยให้ครูมีสมรรถภาพในการสอน ทำให้ครูเรียนรู้งานในหน้าที่เร็วขึ้น ช่วยแบ่งเบาภาระของ ผู้บังคับบัญชา และกระตุ้นให้ครูปฏิบัติงาน เพื่อความเจริญก้าวหน้าและเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ ทั้งด้านความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ การพัฒนาบุคลากรจะต้องใช้การนิเทศทั้งแบบกลุ่มและเป็น รายบุคคล โดยการสอนแนะ การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม และจะต้องได้รับการประเมินผลเป็น ระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้โดยรวมอ ยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสื่อดังกล่าวสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้ในระดับหนึ่ง สื่อที่ผลิตจากวัสดุเหลือใช้มีลักษณะน่าสนใจในแง่ของรูปแบบ สีสัน และความแปลกใหม่ที่ใกล้ตัวผู้เรียน จึงช่วยกระตุ้นความสนใจและจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ได้ อย่างไรก็ตาม ความพึงพอใจที่อยู่ในระดับปานกลางอาจแสดงให้เห็นว่ายังมีบางประเด็นที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม เช่น ความชัดเจนของเนื้อหา ความเหมาะสมกับช่วงวัย หรือวิธีการใช้งานที่เอื้อต่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย



ภาพที่ 3 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรเพิ่มระยะเวลาในการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2. ในการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ในขั้นการออกแบบสื่อเตรียมวัสดุในการผลิตสื่อ เป็นขั้นตอนที่มีการพัฒนายากที่สุด ระยะเวลาหรือวิธีพัฒนา ควรเริ่มระยะเวลาในการอบรมปฏิบัติการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากวัสดุเหลือใช้ให้เกิดความหลากหลายในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

3. ควรนิเทศติดตาม ประเมินผลการนำสื่อไปใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีความมั่นใจ และสามารถจัดการเรียนรู้ใต้อย่างถูกต้องเหมาะสม

4. ควรมีการประเมินสื่อที่นำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ของบุคลากรก่อนนำไปใช้จัดการเรียนรู้เพื่อให้มีสื่อที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สามารถนำไปไปใช้จัดการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนเป็นสำคัญ

5. ควรมีการเผยแพร่ผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าไปยังโรงเรียนใกล้เคียง เพื่อสร้างเครือข่ายการปฏิรูปการศึกษา และพัฒนาวิชาชีพครูให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการพัฒนาบุคลากรด้านการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้เทคนิควิธีหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่น เพื่อเกิดความหลากหลายและเป็นแบบอย่างที่จะนำไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

2. ควรมีการศึกษาการพัฒนาบุคลากรด้านการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยตามสภาพจริงตลอดจนการนำผลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษาการพัฒนาบุคลากรด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน และนำไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560).* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กัญจ์หทัย คนหลัก.(2557). *ผลของโปรแกรมเครือข่ายป้องกันตนเองของเกษตรกร.*กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กมลรัตน์ คนองเดช และคณะ. (2563). *ผลการจัดประสบการณ์โดยใช้สื่อและของเล่นที่มีต่อทักษะ EF (Executive Functions) ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู เขตพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้.* รายงานการวิจัย. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

กิ่งแก้ว ภูทองเงิน. (2561). *รูปแบบการพัฒนาครูตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ ของนักเรียนระดับประถมศึกษา.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562, ” (19 เมษายน 2562). ราชกจิจานุเบกษา. เล่มที่ 136 ตอนพิเศษ 68 ง. หน้า 19-20.

คณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ. (2562).*มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ*. เอกสารประกอบการประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ.

ชาญชัย ยมดิษฐ์. (2548). *เทคนิคและวิธีการสอนร่วมสมัย.*กรุงเทพมหานคร: หลักพิมพ์.

ธงชัย คำปวง. (2561). *การพัฒนาครูแบบองค์รวมโดยการเทียบเคียงสมรรถนะ.* วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

เพ็ญทิพา อ่วมมณี.(2547). *ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยที่ใช้ลวดภามะหยี่สีในการทำกิจกรรมศิลป์สร้างสรรค์.* ปริญญานิพนธ์ กส.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภูมิภัทร กลางโคตร และคณะ. (2561). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้แบบมืออาชีพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม 8*, 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2561).

สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์. (2550). *การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ.* กรุงเทพฯ: บุ๊ค พอยท์ จำกัด.

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2560). *การบริหารการศึกษา: แนวคิดและหลักการ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง. (2561). *การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพ.* วิทยานิพนธ์. ปร.ด. (การบริหารการศึกษา).กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อรุณี ทองนพคุณ. (2558). *การศึกษาบทบาทการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา.* (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).

อำนวย เดชชัยศรี. (2542). *สื่อการศึกษาพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ : ฟิสิกส์เซ็นเตอร์.

Brown, J.W., Lewis, R.B. and Harcleroad, F.F. (1977). *AV Instruction - Technology, Media, and Method*. 5th ed. New York: McGraw-Hill Book.

Heinich, R., Molenda, M. and Russell, J.D. (1990). *Instructional Media and the New Technologies of Instruction.* 3 rd.ed. University of California: Macmillan.

Imogie, A.I. (1979). *Instructional Media Use by Faculty Members in Ahmadu Bello University, Zaria: A Study of Factors Related to Educational Innovations in a Nigerian University Context*. *Dissertation Abstracts International. 41* (6) : 2545-A.

Heinich,Robert, and Others. (1993). *Instructional Media and New Technologies of Instruction*. 5th ed. New Jersey: Prentice-Hall,Inc.,

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Developing an AI-Driven Digital Platform to Support Instructional Design and Learning for Enhancing Reading Literacy Among Teachers

Suthasini Pukhasin[1], & Anucha Somabut[2*]

1 Faculty of Education, Khon Kaen University
2 Faculty of Education, Khon Kaen University
** Corresponding author. E-mail: sutasinee.pu@kkumail.com*

Abstract

This research and development study aimed to: 1) investigate the current situations, problems, and needs of teachers in managing reading literacy instruction; 2) design and develop an AI-driven digital platform to support instructional design; and 3) study the effectiveness of the platform. The target group consisted of 30 secondary school teachers in Khon Kaen Province, selected through purposive sampling, and five educational technology experts. Research instruments included a questionnaire, an in-depth interview form, and a platform evaluation form. Data were analyzed using descriptive statistics (mean and standard deviation), as well as qualitative content analysis. The results revealed that: 1) Teachers had a high level of understanding of reading instruction principles but faced challenges in practical classroom implementation, particularly in highly diverse classrooms and under time and resource constraints, leading to a demand for AI tools to reduce workload and adapt teaching to learners' needs. 2) The developed "Readwise ED" platform consists of three main tools: an AI Lesson Plan Generator, an AI Quiz Generator, and an AI Assistant. Expert evaluation rated the platform at the highest level of appropriateness. 3) Evaluation from teacher end-users indicated that the platform achieved the highest level of effectiveness in all aspects: instructional design, usability, and overall effectiveness. Teachers reported that the platform saved time, allowed for personalized instruction, and expressed the highest intention to recommend it to others.

Keywords: Digital Platform, AI-Driven, Reading Literacy, Instructional Design

Received: 2025-07-28; **Revised:** 2025-08-10; **Accepted:** 2025-09-08

การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้ด้านการอ่านสำหรับครู

สุธาสินี ปูคะสินทร์[1], และอนุชา โสมาบุตร[2*]

1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** Corresponding author. E-mail: sutasinee.pu@kkumail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของครูในการจัดการเรียนการสอนการรู้ด้านการอ่าน 2) ออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการออกแบบการเรียนการสอน และ 3) ศึกษาประสิทธิภาพการใช้งานของแพลตฟอร์ม กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบประเมินประสิทธิภาพแพลตฟอร์ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูมีความรู้ความเข้าใจหลักการสอนอ่านอยู่ในระดับสูง แต่ประสบปัญหาในด้านการปฏิบัติจริง โดยเฉพาะการจัดการชั้นเรียนที่มีความหลากหลายสูงและข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร ทำให้มีความต้องการเครื่องมือ AI เพื่อช่วยลดภาระงานและปรับการสอนให้เหมาะกับผู้เรียน 2) แพลตฟอร์ม “Readwise ED” ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 3 เครื่องมือหลัก ได้แก่ AI สร้างแผนการสอน AI สร้างแบบทดสอบ และผู้ช่วยสอน AI ซึ่งผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก 3) การประเมินจากครูผู้ใช้งานจริงพบว่าแพลตฟอร์มมีประสิทธิภาพโดยรวมในระดับมากที่สุด ทั้งในด้านการออกแบบการสอน การใช้งานและประสิทธิผลโดยรวม ผู้ใช้งานเห็นว่าแพลตฟอร์มช่วยประหยัดเวลา ปรับการสอนให้ตรงความต้องการของผู้เรียนได้ และมีความตั้งใจแนะนำให้ผู้อื่นใช้ในระดับสูงสุด

คำสำคัญ: แพลตฟอร์มดิจิทัล, ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์, การรู้ด้านการอ่าน, การออกแบบการเรียนการสอน

บทนำ

การรู้ด้านการอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้ด้านการอ่านหมายถึงการออกแบบและจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการอ่านและความเข้าใจเชิงลึกในเนื้อหาที่อ่าน รวมถึงการคิดวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับจากการอ่านในบริบทต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและการคิดที่ซับซ้อนให้กับผู้เรียน (OECD, 2019) การพัฒนาทักษะดังกล่าวมีความสำคัญอย่างมากเนื่องจากเป็นรากฐานของการเรียนรู้ในวิชาอื่น ๆ และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล การสื่อสาร และการแก้ไขปัญหา องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ยังย้ำถึงความสำคัญของการรู้ด้านการอ่านในโครงการประเมินนักเรียนระดับนานาชาติ (PISA) ซึ่งใช้ในการวัดผลคุณภาพการศึกษาในระดับสากล (OECD,2018) นอกจากนี้ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้เน้นย้ำถึงการพัฒนาทักษะการอ่านว่าเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในประเทศไทย และเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (สสวท., 2563)

ในปัจจุบันผลการประเมินความสามารถในการอ่านของนักเรียนไทยแสดงให้เห็นว่ามีปัญหาในด้านการรู้ด้านการอ่านอย่างชัดเจน จากผลการประเมินของโปรแกรมการประเมินผลนักเรียนระดับนานาชาติ (PISA) ในปี 2018 พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยในด้านการอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD โดยนักเรียนไทยมากกว่า 50% ไม่สามารถทำข้อสอบที่วัดทักษะการอ่านขั้นพื้นฐานได้ (OECD, 2019) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงการขาดความสามารถในการทำความเข้าใจและวิเคราะห์ข้อมูลจากการอ่าน ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ ยังมีปัญหาจากการออกแบบการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เช่น การสอนแบบดั้งเดิมที่เน้นการท่องจำและการทดสอบมากกว่าการพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิจารณ์และการคิดวิเคราะห์ (ยงยุทธ วิชัยดิษฐและคณะ., 2563) ซึ่งส่งผลให้นักเรียนขาดความสนใจและไม่สามารถพัฒนาทักษะการอ่านได้อย่างเต็มที่ จากการศึกษาผลการสอบ PISA ในด้านการอ่านของนักเรียนไทยในช่วงหลายปีที่ผ่านมาพบว่ามีแนวโน้มที่คะแนนลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2009 คะแนนเฉลี่ยด้านการอ่านของนักเรียนไทยอยู่ที่ 421 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD ที่ 493 คะแนน และแม้ว่าคะแนนจะปรับตัวสูงขึ้นเล็กน้อยในปี 2012 เป็น 441 คะแนน แต่ก็ยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD ที่ 496 คะแนนอย่างชัดเจน หลังจากนั้น ในปี 2015 คะแนนเฉลี่ยด้านการอ่านของนักเรียนไทยลดลงมาอยู่ที่ 409 คะแนน ขณะที่ค่าเฉลี่ยของ OECD คงอยู่ที่ 493 คะแนน และในปี 2018 คะแนนด้านการอ่านของนักเรียนไทยลดลงต่ำสุดอยู่ที่ 393 คะแนน ซึ่งเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD ที่ 487 คะแนน ยิ่งเห็นได้ชัดถึงช่องว่างที่มีมากขึ้นเรื่อย ๆ (OECD, 2019)

สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในประเทศไทยยังคงมีข้อจำกัดหลายประการในการส่งเสริมการรู้ด้านการอ่าน ครูหลายท่านยังคงใช้วิธีการสอนแบบดั้งเดิมที่เน้นการท่องจำและการตอบคำถามโดยตรงมากกว่าการสร้างโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์และการอ่านเชิงวิจารณ์ (พรชัยและ นริศพงศ์, 2564) นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนส่วนใหญ่ยังขาดการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยและเทคนิคการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (ยงยุทธ วิชัยดิษฐและคณะ., 2563) ครูหลายท่านยังคงประสบปัญหาในการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะการอ่านและการวิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อหลากหลายรูปแบบ การขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญในการสอนอ่านยังเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนไม่สามารถส่งเสริมการรู้ด้านการอ่านได้อย่างเต็มที่ (พรชัย และนริศพงศ์, 2564)

จากปัญหาดังกล่าว การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ แพลตฟอร์มดังกล่าวสามารถใช้สร้างแบบทดสอบ ออกแบบแผนการสอน และช่วยประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนแบบเรียลไทม์ ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงการสอนได้ตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนได้ดียิ่งขึ้น (Smith & Roe, 2019) การใช้เทคโนโลยี AI ในการสอนยังสามารถช่วยให้การเรียนรู้มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้มากขึ้น (Hattie, 2021) นอกจากนี้ การวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีดิจิทัลและ AI สามารถช่วยลดภาระงานของครูในการเตรียมการสอนและให้ความสำคัญกับการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่าสำหรับผู้เรียนได้ดีกว่า (Adams, 2020)

แพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI-driven platform เป็นระบบที่ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการประมวลผลข้อมูลและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ปรับตามความต้องการของผู้เรียนแบบรายบุคคล (Holmes et al., 2019) ความสามารถของ AI-driven platform อยู่ที่การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนและการเสนอแนะเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม AI-driven platform สามารถช่วยในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนได้โดยการสร้าง

แบบทดสอบและกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิจารณ์และการคิดวิเคราะห์ ซึ่งสามารถปรับตามระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน นอกจากนี้แพลตฟอร์มยังสามารถช่วยในการประเมินผลการเรียนรู้และการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนแบบเรียลไทม์ ทำให้ครูสามารถปรับการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนได้ทันที (Natalia Kucirkova et al., 2021)

ในการวิจัยนี้จึงได้มีการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้ด้านการอ่านสำหรับครู แพลตฟอร์มจะช่วยในการสร้างสรรค์การเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนและส่งเสริมการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ (OECD, 2020) การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการประเมินผลและการออกแบบการสอนจะช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงการสอนได้ตามความต้องการของนักเรียน มีงานวิจัยหลายชิ้นที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์ในการพัฒนาการศึกษาทั่วโลก เช่น งานวิจัยของ Holmes et al. (2019) ที่ระบุว่า AI สามารถช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้และเสนอแนะเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงงานวิจัยของ Baker & Siemens (2019) ที่แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการประเมินผลการเรียนรู้ การพัฒนาแพลตฟอร์มนี้มีความสำคัญในการแก้ไขปัญหาการรู้ด้านการอ่านในประเทศไทย โดยการใช้เทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์ในการสนับสนุนการเรียนการสอน จะช่วยให้การพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้นและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม (Natalia Kucirkova et al., 2021)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นของครูในการจัดการเรียนการสอนการรู้ด้านการอ่าน
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้ด้านการอ่านสำหรับครูให้สามารถตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของครูในการจัดเรียนการสอนการรู้ด้านการอ่าน
3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพและการนำไปใช้งานของแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้ด้านการอ่านสำหรับครูที่มีประสิทธิภาพ

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

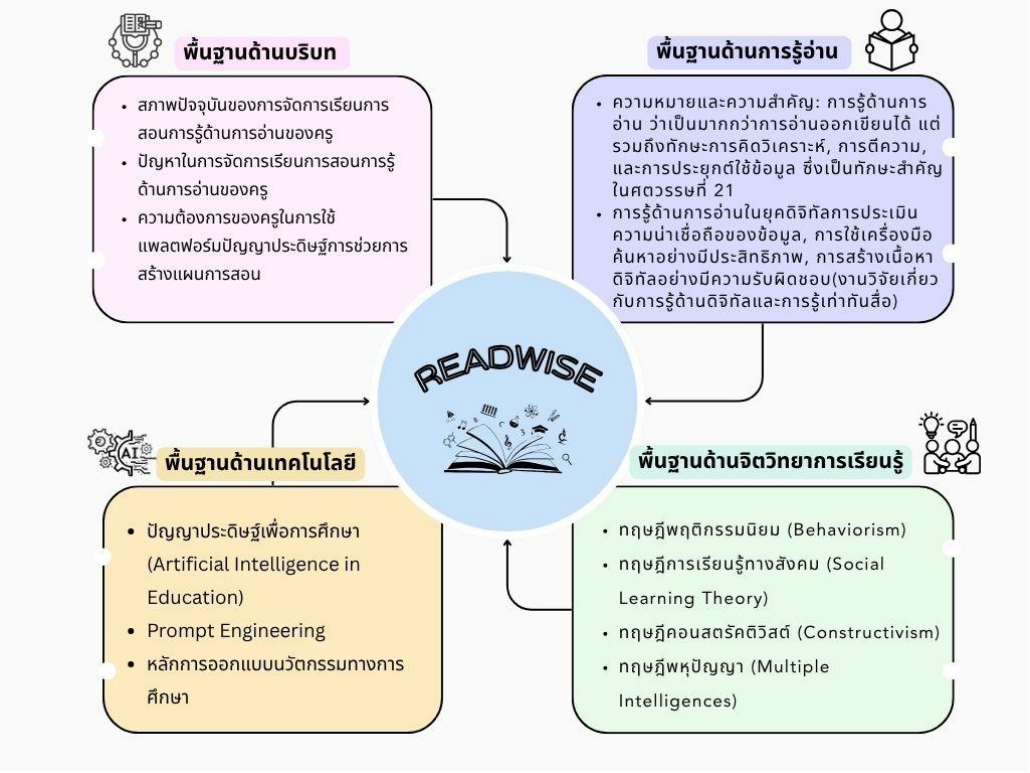
แนวคิดการรู้อ่าน

พื้นฐานด้านการรู้อ่าน (Reading Literacy) เป็นหัวใจสำคัญและเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลนี้ โดยแนวคิดเรื่องการรู้อ่านในบริบทการศึกษาสมัยใหม่ได้ก้าวข้ามความหมายดั้งเดิมที่จำกัดอยู่เพียงความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ (Decoding) ไปสู่ความเข้าใจที่ซับซ้อนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ซึ่งเป็นผู้จัดทำโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (PISA) ได้ให้คำนิยามของการรู้อ่านไว้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลในการทำความเข้าใจ (Understanding), การใช้ (Using), การประเมินไตร่ตรอง (Evaluating and Reflecting on), และการมีส่วนร่วมกับ (Engaging with) สิ่งที่เขียนขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตนเอง พัฒนาความรู้และศักยภาพของตน และมีส่วนร่วมในสังคม (OECD, 2019) คำนิยามนี้สะท้อนให้เห็นว่า การรู้อ่านเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 สามารถแบ่งกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการรู้อ่านออกเป็นองค์ประกอบสำคัญหลายมิติ ซึ่งเป็นรากฐานในการออกแบบฟังก์ชันต่างๆ ของแพลตฟอร์ม ดังนี้

1. กระบวนการอ่านที่ซับซ้อนและหลายมิติ (A Complex, Multi-dimensional Process) การอ่านไม่ใช่กระบวนการที่เป็นเส้นตรง แต่เป็นกระบวนการเชิงปฏิสัมพันธ์ที่ผู้เรียนต้องใช้ทักษะหลากหลายประกอบกัน งานวิจัยของ Snow (2002) และ National Reading Panel (2000) ได้ชี้ให้เห็นว่าการอ่านที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย

2. การทำความเข้าใจ (Comprehension) ไม่ใช่แค่การถอดรหัสตัวอักษร แต่เป็นการสร้างความหมายจากสิ่งที่อ่าน โดยเชื่อมโยงข้อมูลในบทอ่านเข้ากับความรู้เดิม (Prior Knowledge) ของตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างแบบจำลองทางความคิด (Mental Model) ขึ้นในใจ (Kintsch, 1998)
การตีความและประเมินค่า (Interpretation and Evaluation): เป็นทักษะการคิดขั้นสูงที่ผู้เรียนต้องสามารถวิเคราะห์ข้อความในเชิงลึก ตีความเจตนาของผู้เขียน ระบุอคติ และประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) (Paul & Elder, 2008)
การเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ (Connection and Application): คือความสามารถในการนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง ตัดสินใจ หรือสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ๆ ได้ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการเรียนรู้ (Duke & Pearson, 2002)

3. การประเมินผลเพื่อการพัฒนา (Assessment for Development) การประเมินการรู้อ่านที่มีประสิทธิภาพจะต้องสะท้อนความซับซ้อนของกระบวนการอ่านด้วยเช่นกัน กรอบการประเมินของ PISA จึงไม่ได้เน้นเพียงการวัดความถูกต้องของคำตอบ แต่ยังประเมินความสามารถของนักเรียนในการเข้าถึงและค้นคืนสารสนเทศ, การบูรณาการและตีความ, และการสะท้อนและประเมินค่าจากบทอ่านที่หลากหลาย การประเมินจึงต้องมีทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative) เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ และเชิงคุณภาพ (Qualitative) เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการคิดของผู้เรียน ซึ่งจะนำไปสู่การให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะของนักเรียนได้อย่างแท้จริง

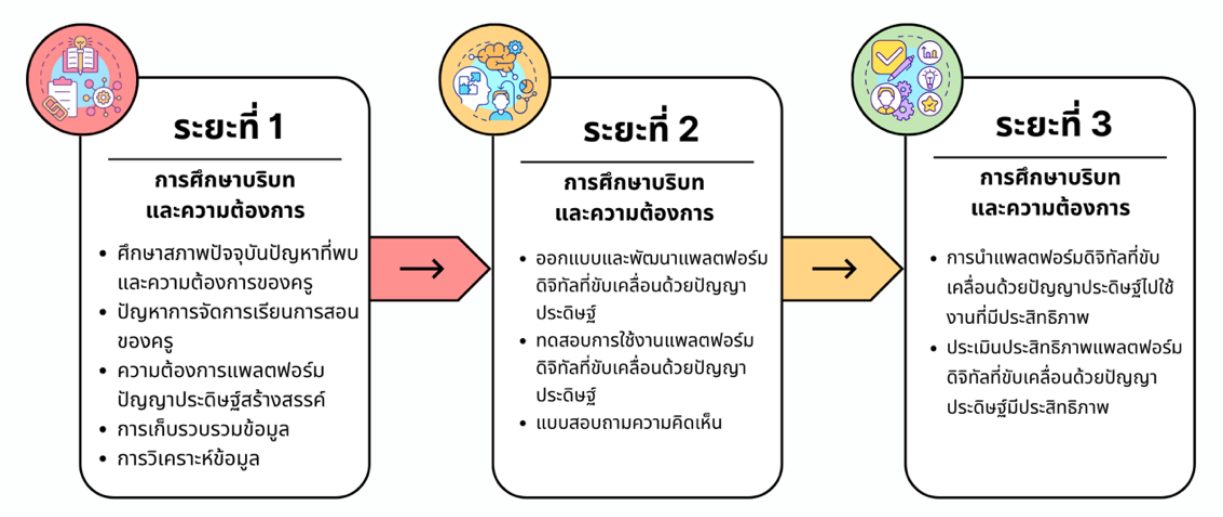


ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical framework) ของการออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์

ระเบียบวิธีวิจัย

แบบแผนการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิจัยโดยมุ่งเน้นไปที่การวิจัยผลิตภัณฑ์และเครื่องมือ (Product and Tools Research) (Richey & Klein, 2007) โดยแบ่งออกเป็น 3 (Phase) แสดงกระบวนการวิจัยดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 ภาพแสดงกระบวนการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

1. เป็นครูที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการรู้ด้านการอ่านในจังหวัดขอนแก่น โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) จำนวน 30 ท่าน ซึ่งมีคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล คือ 1) เพศชาย หญิง หรืออื่นๆ 2) อายุ 25-59 ปี 3) มีประสบการณ์ในการสอนในระดับมัธยมศึกษาอย่างน้อย 3 ปี 4) มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้านการอ่านและสามารถประเมินความสามารถของแพลตฟอร์มได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรู้ด้านการอ่าน 6) มีความเต็มใจและพร้อมในการเข้าร่วมการให้ข้อมูลและแบ่งปันประสบการณ์ในกระบวนการวิจัย

2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ และผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้แบบด้านการอ่าน เพื่อให้คำปรึกษาและตรวจสอบความถูกต้องในการออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์ม โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) จำนวน 5 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ประกอบไปด้วย (1) แบบสอบถาม เรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของครูในการสนับสนุนการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้รู้ด้านการอ่าน (2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) เรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของครู ในการสนับสนุนการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้านการอ่าน โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ 1 ดังนี้

1. แบบสอบถาม เรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของครู ในการสนับสนุนการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้านการอ่าน มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1.1 ระบุวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม โดยกำหนดเป้าหมายหลักเพื่อประเมินสภาพการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน เพื่อระบุปัญหาและความต้องการจำเป็นของแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์

1.2 กำหนดคำถามวิจัยที่ต้องการค้นหาคำตอบ

1.3 กำหนดขอบเขตและหัวข้อที่จะสอบถาม โดยระบุหัวข้อหลักที่จะถูกนำไปสร้างข้อคำถาม ได้แก่

1.3.1 ข้อมูลทั่วไป

1.3.2 สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้านการอ่าน

1.3.3 ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้านการอ่าน

1.3.4 ความต้องการจำเป็นในการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์

1.4 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

1.4.1 นำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินแพลตฟอร์ม เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่ายอมรับได้ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

1.5 การตรวจสอบความสอดคล้องภายใน

1.5.1 ทดสอบแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก (Pilot Test) โดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายขนาดเล็กเพื่อประเมินความสอดคล้องและความเข้าใจในข้อคำถาม

1.5.2 วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha เพื่อประเมินความเชื่อมั่นภายในของแบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า α ตั้งแต่ 0.70-1.00 ขึ้นไป ถือว่าข้อคำถามมีความเชื่อมั่น

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) เรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของครูในการสนับสนุนการออกแบบการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้านการอ่าน มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

2.1 กลุ่มเป้าหมายและการขอความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

2.1.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูที่สอนในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 ท่าน ที่ที่มีประสบการณ์ในการสอนด้านการรู้อ่าน

2.1.2 วิธีการชักชวนเข้าร่วมการวิจัย

ส่งอีเมลพร้อมเอกสารข้อมูลและขอความยินยอมสำหรับอาสาสมัครระยะที่ 1 (ตอบแบบสัมภาษณ์) ให้กับครูในรายชื่อที่ได้รับการคัดเลือก โดยเอกสารข้อมูลจะประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของงานวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับ ความสมัครใจ และการรักษาความลับของข้อมูล โดยให้สิทธิ์กลุ่มเป้าหมายตัดสินใจเข้าร่วมโดยไม่มีการกดดันใด ๆ และสามารถถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกเมื่อ

2.2 เก็บข้อมูลโดยจัดสัมภาษณ์ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Zoom หรือ Google meet หรือแบบออนไซต์ (onsite) ในกรณีที่อาสาสมัครสะดวก โดยใช้ใช้ระยะเวลา 30-60 นาทีต่อการ สัมภาษณ์ โดยดำเนินการภายใน 1 สัปดาห์ หลังจากปิดรับแบบสอบถาม

2.3 นัดหมายวันและเวลาล่วงหน้ากับอาสาสมัคร โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการสัมภาษณ์และสิ่งที่คาดหวัง

2.4 การสัมภาษณ์จะบันทึกเสียงหรือบันทึกข้อความ (โดยขอความยินยอมจากอาสาสมัครล่วงหน้า) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

สรุปผลการวิจัยและอภิปราย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาบริบทและความต้องการ (Context and Needs Assessment Phase)

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการออกแบบการเรียนการสอนและการรู้ด้านการอ่านของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$= 3.24, S.D. = 0.71) โดยครูมีความเข้าใจในความสำคัญของการสร้างแรงจูงใจในการอ่าน ($\bar{x}$= 4.50, S.D. = 0.62) และองค์ประกอบของการรู้ด้านการอ่าน ($\bar{x}$= 4.37, S.D. = 0.66) ในระดับสูงซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Snow (2002) และ Kintsch (1998) ที่ระบุว่าการสร้างแรงจูงใจและการเชื่อมโยงความรู้เดิมเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาความเข้าใจเชิงลึกของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม พบว่าประเด็นที่ได้ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ($\bar{x}$ = 2.10, S.D. = 0.79) การมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{x}$= 2.40, S.D. = 0.71) การขาดแคลนสื่อการสอน ($\bar{x}$= 2.47, S.D. = 0.81) และความท้าทายในการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียน ($\bar{x}$= 2.47, S.D. = 0.81) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่าน ปัญหาเหล่านี้สอดคล้องกับรายงานของ OECD (2019) ที่ชี้ว่าปัจจัยสนับสนุนจากชุมชนและทรัพยากรการเรียนรู้เป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพการสอนมากกว่าความรู้ของครูเพียงอย่างเดียว

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการออกแบบการสอนด้านการรู้อ่านพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.75, S.D. = 0.45) โดยปัญหาหลักคือการขาดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.67) รองลงมาคือความหลากหลายในความสามารถของนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.37, S.D. = 0.71) และการขาดแคลนสื่อการสอน ($\bar{x}$= 4.30, S.D. = 0.78) ขณะที่ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจของครูมีระดับต่ำที่สุด ($\bar{x}$= 2.67, S.D. = 0.87) ซึ่งตีความได้ว่าครูมีพื้นฐานทักษะและความรู้เพียงพอ แต่ติดข้อจำกัดด้านปัจจัยแวดล้อมและการสนับสนุน ทำให้ไม่สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ได้อย่างเต็มที่ ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Paul & Elder (2008) ที่ระบุว่าการพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ต้องอาศัยทั้งสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมและทรัพยากรสนับสนุนที่เพียงพอ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น โดยรวม ครูมีความต้องการในการปรับปรุงและพัฒนาการออกแบบการเรียนการสอนด้านการรู้ด้านการอ่านในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.51, S.D. = 0.26) ซึ่งสะท้อนถึงความตระหนักของครูต่อการพัฒนาทักษะการอ่านเชิงลึกของผู้เรียน ตามกรอบแนวคิดของ OECD (2019) ที่เน้นให้การจัดการเรียนการสอนต้องปรับตามความต้องการของผู้เรียนและบริบทการเรียนรู้ เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่าครูให้ความสำคัญสูงสุดกับการจัดหาเครื่องมือและสื่อการสอนที่เหมาะสมและเพียงพอ ($\bar{x}$ = 4.90) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Snow (2002) และ Duke & Pearson (2002) ที่ชี้ว่าสื่อและเครื่องมือที่มีคุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างประสบการณ์การอ่านที่มีประสิทธิภาพ รองลงมาคือการเข้าถึงแหล่งข้อมูลและสื่อการเรียนรู้ รวมถึงการพัฒนาทักษะการจัดการผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ($\bar{x}$ = 4.77) ซึ่งเชื่อมโยงกับแนวคิด *Universal Design for Learning* (UDL) ที่เน้นการออกแบบการสอนให้รองรับความหลากหลายของผู้เรียน นอกจากนี้ ครูยังต้องการการฝึกอบรมเพิ่มเติม ($\bar{x}$ = 4.73) และการพัฒนาทักษะการนำผลการประเมินไปปรับปรุงการสอน ($\bar{x}$ = 4.70) ซึ่งสะท้อนหลักการ *Assessment for Learning* (Black & Wiliam, 2009) ที่มุ่งใช้ข้อมูลการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้แบบต่อเนื่องในทางตรงกันข้าม ความ

ต้องการในด้านการเพิ่มการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน ($\bar{x}$ = 3.90) และการเพิ่มงบประมาณในการจัดซื้อสื่อ ($\bar{x}$ = 4.10) อยู่ในระดับต่ำกว่าประเด็นอื่น แสดงให้เห็นว่าครูมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพด้วยตนเองและการเข้าถึงทรัพยากรความรู้มากกว่าการรอรับการสนับสนุนเชิงโครงสร้าง ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและยืดหยุ่นต่อความเปลี่ยนแปลงของบริบทการเรียนรู้

2. ผลการวิจัยระยะที่ 2 การออกแบบและพัฒนา (Design and Development)

จากการสังเคราะห์ข้อมูลและความต้องการจำเป็นที่ได้จากระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้พัฒนากรอบแนวคิดการออกแบบ (Design Framework) ตามโมเดล IPO เพื่อใช้เป็นรากฐานในการพัฒนาแพลตฟอร์ม กรอบแนวคิดดังกล่าวได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องโดยผู้เชียวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.84, S.D. = 0.26) โดยประเด็นที่ได้รับการประเมินด้วยค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$= 5.00) ได้แก่ ด้านความเชื่อมโยง ระหว่างหลักการเชิงทฤษฎีกับแนวทางการออกแบบ และด้านความเป็นนวัตกรรม ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในการสร้างสรรค์และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ผลการประเมินจึงเป็นการยืนยันว่ากรอบแนวคิดการออกแบบที่พัฒนาขึ้นมีความถูกต้อง สมเหตุสมผลและเป็นพื้นฐานที่น่าเชื่อถือสำหรับการพัฒนาแพลตฟอร์มในระยะต่อไป

3. ผลการวิจัยระยะที่ 3 การประเมินและการนำไปใช้ (Evaluation and Implementation Phase)

ผลการประเมินในระยะที่ 3 จากผู้เชี่ยวชาญและครูผู้ใช้งาน 30 ท่าน ชี้ว่าแพลตฟอร์มประสบความสำเร็จอย่างสูง ผู้เชี่ยวชาญยอมรับว่าการออกแบบดีเยี่ยม โดยเฉพาะผู้ช่วยสอน AI (AI Assistant) และเสนอให้ปรับปรุงความเร็วและความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลภายนอกด้านผู้ใช้งานจริง ให้คะแนนประสิทธิภาพในระดับมากที่สุดในทุกด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบการเรียนการสอน ($\bar{x}$= 4.56, S.D. = 0.59), ด้านการใช้งาน ($\bar{x}$= 4.56, S.D. = 0.59) และด้านประสิทธิผลโดยรวม ($\bar{x}$= 4.63, S.D. = 0.53) โดยจุดเด่นที่ได้รับการประเมินสูงสุดคือความสามารถในการให้ข้อมูลย้อนกลับได้ทันที และการใช้งานได้บนหลายอุปกรณ์ ($\bar{x}$= 4.80) ที่สำคัญที่สุดคือ ความตั้งใจที่จะแนะนำแพลตฟอร์มนี้ให้แก่เพื่อนครู อยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{x}$= 4.80) ซึ่งยืนยันถึงคุณค่าเชิงปฏิบัติของแพลตฟอร์มได้อย่างชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยในระยะที่ 1 ชี้ให้เห็นถึงช่องว่างที่สำคัญระหว่างความรู้เชิงทฤษฎีและการปฏิบัติจริงของครู แม้ว่าการดำเนินงานโดยรวมของครูจะอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$= 3.24, S.D. = 0.71) แต่ครูมีความเข้าใจในหลักการสำคัญของการรู้อ่านอยู่ในระดับสูง เช่น การสร้างแรงจูงใจ ($\bar{x}$ = 4.50) และองค์ประกอบของการรู้อ่าน ($\bar{x}$= 4.37) อย่างไรก็ตาม ปัญหาเชิงโครงสร้างและปัจจัยแวดล้อม เช่น การขาดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ($\bar{x}$= 2.10) และการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{x}$= 2.40) เป็นอุปสรรคสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wichaidit et al. (2020) ที่ชี้ว่าการสอนแบบดั้งเดิมยังคงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็น

ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.75, S.D. = 0.45) โดยปัญหาที่ครูเผชิญหนักที่สุดคือการขาดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ($\bar{x}$= 4.50) และความหลากหลายของผู้เรียน ($\bar{x}$= 4.37) ในขณะที่ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจของครูเองกลับมีระดับน้อยที่สุด ($\bar{x}$= 2.67) ข้อค้นพบนี้ตอกย้ำว่าอุปสรรคหลักไม่ได้เกิดจากการขาดความรู้ของครู แต่เกิดจากการขาดเครื่องมือและระบบสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ ความต้องการใช้เครื่องมือ AI จึงอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.51, S.D. = 0.26) โดยเฉพาะด้านการจัดหาสื่อการสอน ($\bar{x}$= 4.90) และการเข้าถึงแหล่งข้อมูล ($\bar{x}$= 4.77)

การวิจัยในระยะที่ 2 การพัฒนากรอบแนวคิดการออกแบบโดยใช้โมเดล IPO (Input-Process-Output) เป็นการวางรากฐานที่เชื่อมโยงปัญหาและความต้องการจากระยะที่ 1 สู่กระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ การที่กรอบแนวคิดนี้ได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.84, S.D. = 0.26) ยืนยันถึงความถูกต้องและสมเหตุสมผลของแผนแม่บท การตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยี Google Gemini ควบคู่กับเทคนิค Prompt Engineering และ Retrieval-Augmented Generation (RAG) เป็นการแก้ปัญหาที่ตรงจุด โดยเฉพาะการใช้ RAG สำหรับ "ผู้ช่วยสอน AI" เพื่อลดความเสี่ยงที่ AI จะให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง (Hallucination) ซึ่งตอบสนองต่อความกังวลของครูที่พบในระยะที่ 1 ได้เป็นอย่างดี

การวิจัยในระยะที่ 3 ผลการประเมินในระยะที่ 3 ยืนยันประสิทธิภาพของแพลตฟอร์ม "Read Wise ED" ทั้งในมุมมองของผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้งานจริง ในมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ แพลตฟอร์มได้รับการออกแบบมาอย่างดี โดยเฉพาะฟังก์ชัน AI Assistant ที่มีความสามารถครบถ้วนตามที่ออกแบบไว้ แม้จะมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงด้านความเร็วและความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลภายนอก ซึ่งตอกย้ำความสำคัญของการมีมนุษย์ (ครู) อยู่ในวงจรการตรวจสอบ (Human-in-the-loop)

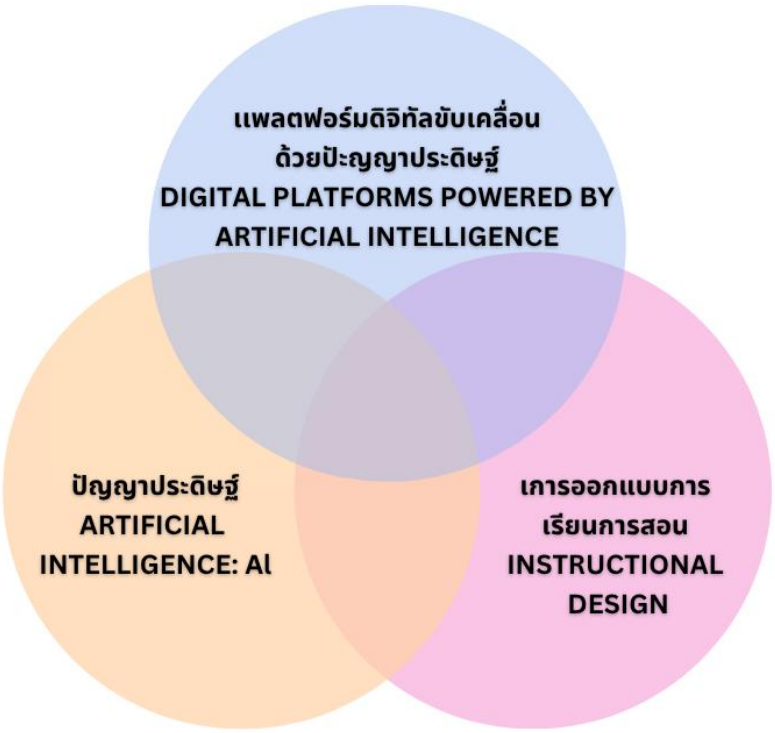
องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แนวคิดเรื่อง “แพลตฟอร์มดิจิทัลขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์” กำลังมีบทบาทสำคัญในการยกระดับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในบริบทของการส่งเสริม “การรู้ด้านการอ่าน” (Reading Literacy) ซึ่งหมายถึงความสามารถของผู้เรียนในการเข้าใจ ตีความ และประเมินข้อมูลจากข้อความต่าง ๆ เพื่อใช้ในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในชีวิตประจำวัน การบูรณาการเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เข้ากับการเรียนการสอนผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลจึงเป็นนวัตกรรมที่สามารถออกแบบการเรียนรู้ให้ตรงกับบริบทผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น เช่น การใช้ระบบ AI วิเคราะห์จุดอ่อนด้านการอ่านของผู้เรียนแต่ละคน และเสนอแนะเนื้อหาหรือกิจกรรมที่เหมาะสมเฉพาะบุคคล (personalized learning)

ในด้าน การออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design) แพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วย AI สามารถนำข้อมูลจากผู้เรียนมาประมวลผลเพื่อสร้างแผนการสอนอัตโนมัติที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งในเชิงเนื้อหา รูปแบบกิจกรรม และการประเมินผล ตัวอย่างเช่น ระบบสามารถออกแบบแบบฝึกอ่านที่มีระดับความยากเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน เสนอคำถามวิเคราะห์เชิงลึกเพื่อพัฒนาทักษะการตีความ และให้ข้อเสนอแนะทันที ซึ่งช่วยส่งเสริมการรู้ด้านการอ่านอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการทั้งสามองค์ประกอบนี้คือ “การออกแบบระบบเรียนรู้แบบปรับตัวได้ (Adaptive Learning System) เพื่อพัฒนาการรู้ด้านการอ่านโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์บนแพลตฟอร์มดิจิทัล” ซึ่งถือเป็นแนวทางใหม่ของการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นฐานในการสนับสนุนครูและนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง ตรงจุด และส่งเสริมสมรรถนะสำคัญในยุคดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

จากการวิจัยครั้งนี้ ได้เกิดนวัตกรรมด้านการจัดการเรียนการสอน คือ แพลตฟอร์มดิจิทัลขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ เพื่อพัฒนาการรู้ด้านการอ่านของครู ซึ่งสามารถอธิบายผ่านกรอบแนวคิดแบบวงกลม 3 วง ดังแสดงในภาพที่ 3



ภาพที่ 3 ภาพแสดงองค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 3 จะเห็นว่า **ส่วนที่ทับซ้อนกันทั้ง 3 วง** เกิดเป็นนวัตกรรม “แพลตฟอร์มดิจิทัล AI สำหรับพัฒนาการรู้ด้านการอ่าน” ซึ่งผสานความรู้ด้านการอ่าน การออกแบบการเรียนการสอน และการประมวลผลด้วย AI ให้กลายเป็นระบบการเรียนรู้แบบปรับตัวได้ ที่ตอบโจทย์ความต้องการเฉพาะบุคคลและเพิ่มประสิทธิภาพการสอน และ**ส่วนที่ทับซ้อนกันสองวง** ได้แก่

1. Reading Literacy + Instructional Design: แนวทางการออกแบบกิจกรรมและสื่อที่ช่วยพัฒนาทักษะการอ่านเชิงลึก พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน

2. Instructional Design + AI: การใช้ AI เป็นเครื่องมือช่วยครูออกแบบแผนการสอน สร้างสื่อ และประเมินผลได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ

3. Reading Literacy + AI: การประยุกต์ใช้ AI วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนด้านการอ่านของผู้เรียน และสร้างแบบฝึกหรือแบบทดสอบที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของแต่ละคน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ในการวิจัย

1. สถาบันการศึกษาควรพิจารณาสนับสนุนการนำแพลตฟอร์มลักษณะนี้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อลดภาระของครูและยกระดับคุณภาพการสอน พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณและจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรเกี่ยวกับจริยธรรมและการใช้งาน AI อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรพัฒนาความแม่นยำและความสามารถเชิงลึกของเครื่องมือ AI อย่างต่อเนื่อง โดยอาจใช้เทคนิค Fine-Tuning เพิ่มเติม และพัฒนาฟังก์ชันเฉพาะทางตามที่ผู้ใช้เสนอแนะ เช่น ระบบ Learning Analytics และการปรับปรุงส่วนติดต่อผู้ใช้ (UI/UX) เพื่อสร้างประสบการณ์การใช้งานที่ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยติดตามผลการใช้งานแพลตฟอร์มในระยะยาว เพื่อประเมินผลกระทบที่แท้จริงต่อพฤติกรรมการสอนของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2. ควรมีการนำแพลตฟอร์มไปทดลองใช้และประเมินผลในบริบททางการศึกษาที่แตกต่างกัน เช่น ในระดับชั้นอื่น หรือในสถาบันที่มีขนาดและวัฒนธรรมองค์กรที่หลากหลาย เพื่อทดสอบความสามารถในการปรับใช้ของนวัตกรรม

เอกสารอ้างอิง

ชัยวัฒน์, น. (2562). *การศึกษาการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการออกแบบการเรียนการสอนภาษาไทย*. วารสารการศึกษา, 25(3), 45–67.

กรมวิทยาศาสตร์การศึกษา. (2564). *การพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

นิพนธ์, พ. (2563). *การพัฒนาทักษะการอ่านโดยใช้เครื่องมือดิจิทัลและ AI ในโรงเรียนมัธยม*. วารสารวิจัยการศึกษา, 18(4), 100–115.

ปาณัสม์, พ. (2561). *การศึกษาผลการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้เทคโนโลยี AI ในการเรียนรู้การอ่านของนักเรียนมัธยมศึกษา*. วารสารเทคโนโลยีการศึกษา, 9(2), 120–132.

ยงยุทธ, ว., และคณะ. (2563). *แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.

สมพร, ส. (2560). *เทคโนโลยีการศึกษาและบทบาทของ AI ในการส่งเสริมทักษะการอ่านสำหรับนักเรียนในยุคดิจิทัล*. วารสารการศึกษาทางไกล, 12(1), 89–101.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2563). *กรอบการเรียนรู้และแนวทางการจัดการเรียนรู้ PISA 2021*: การคิดวิเคราะห์และการให้เหตุผลเชิงปริมาณ. สสวท.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แนวทางการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนในระดับมัธยมศึกษา*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.Adams, R. (2020). Publisher.

Baker, R., & Siemens, G. (2019). *Educational data mining and learning analytics*. In J. M. Spector, M. D. Merrill, J. Elen, & M. J. Bishop (Eds.), Handbook of research on educational communications and technology (pp. 253–267). Springer.

Black, P., & Wiliam, D. (2009). Publisher.

Chen, Z., Xie, H., Zou, D., Hwang, G. J., & Chen, L. (2020). *Application of artificial intelligence in education: A review*. International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET), 15(10), 4–16.

Duke, N. K., & Pearson, P. D. (2002). *Effective practices for developing reading comprehension*. In A. E. Farstrup & S. J. Samuels (Eds.), What research has to say about reading instruction (3rd ed., pp. 205–242). International Reading Association.

Hattie, J. (2021). *Visible learning: A synthesis of over 1,500 meta-analyses relating to achievement (2nd ed.)*. Routledge.

Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning*. Center for Curriculum Redesign.

Kintsch, W. (1998*). Comprehension: A paradigm for cognition*. Cambridge University Press.

Kucirkova, N., Fleer, M., & Fleer, J. (2021). *Children's reading in a digital age: A critical analysis of educational technology*. Routledge.

National Reading Panel. (2000). *Teaching children to read: An evidence-based assessment of the scientific research literature on reading and its implications for reading instruction*. National Institute of Child Health and Human Development.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2018). *PISA 2018 results (Volume I): What students know and can do*. OECD Publishing.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2019). *PISA 2018 results (Volume III): What school life means for students' lives*. OECD Publishing.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020). *PISA 2018 results (Volume VI): Are students ready to thrive in an interconnected world*. OECD Publishing.

Paul, R., & Elder, L. (2008). *The miniature guide to critical thinking: Concepts and tools*. Foundation for Critical Thinking.

Richey, R. C., & Klein, J. D. (2007). *Design and development research: Methods, strategies, and issues*. Lawrence Erlbaum Associates.

Smith, J., Doe, A. and Roe, B. (2019). Comparing the Effectiveness of Online and Classroom Interactions in Foreign Language Learning. *Journal of Language Education*, 10, 215-230.

Development of GPAS 5 Steps Learning Management Model and Supplementary Skill Exercises on Principles of Reading and Writing Thai to Promote Thai Reading and Writing Ability for Grade 3 Primary School Students

Bunyarat Boonlong [1]

1 Ban Na Rai Yai Community School Amnat Charoen Primary Educational Service Area Office

* *Corresponding author. E-mail: Rasamehaengboon2513 @ gmail.com*

Abstract

The objective of this research was to 1) develop a learning management model using the GPAS 5 Steps approach and supplementary skill exercises on reading and writing principles in Thai to enhance Thai reading and writing skills for Grade 3 students, achieving effectiveness according to the criteria of 80/80, and 2) evaluate the effectiveness of the developed GPAS 5 Steps learning management model and supplementary exercises on reading and writing principles in Thai for enhancing the reading and writing skills of Grade 3 students. The target population consists of 17 students from one Grade 3 class at Ban Na Rai Yai Community School, located under the Office of Primary Education, Amnat Charoen, in the first semester of the 2025 academic year. The research tools used include 1) a manual for using the learning management model, 2) action plans, 3) a test of Thai reading and writing ability, 4) supplementary skill exercises, and 5) a satisfaction questionnaire for learners regarding the learning management model. Data was analyzed using means, standard deviations, t-tests, and content analysis. The research results indicated that. 1. The developed learning management model using the GPAS 5 Steps approach, and supplementary skill exercises on reading and writing principles in Thai for Grade 3 students, consists of: 1) learning principles, 2) objectives, 3) five steps of learning management: Gathering, Processing, Applying and Constructing the Knowledge, Applying the Communication Skill, and Self-Regulating, and 4) measurement and evaluation. The developed learning management model achieved an effectiveness score of 86.24/90.59. 2. The effectiveness of the developed learning management model revealed that students' Thai reading and writing abilities after using the GPAS 5 Steps approach, and supplementary skill exercises on reading and writing principles, had a significantly higher average after learning compared to before learning at the .05 significance level, and the students' satisfaction level was rated as highest.

Keywords: GPAS 5 Steps, Supplementary Skill Exercises, Learning Management Model, Reading and Writing, Thai Language

Received: 2025-08-02; **Revised:** 2025-08-28; **Accepted:** 2025-10-31

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

บุญญารัสมิ์ บุญหลง[1*]

1 *โรงเรียนชุมชนบ้านนาไร่ใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ*

* Corresponding author: E-mail: Rasamehaengboon2513@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการ เขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และ 2) ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่อง หลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่พัฒนาขึ้น กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชน บ้านนาไร่ใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 3) แบบทดสอบความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย 4) แบบฝึกเสริมทักษะ 5) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบทีและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย 1) หลักการการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นสังเกตรวบรวมข้อมูล (Gathering) ขั้นคิดวิเคราะห์และสรุปความรู้ (Processing) ขั้นปฏิบัติและสรุปความรู้หลังการปฏิบัติ (Applying and Constructing the Knowledge) ขั้นสื่อสารและนำเสนอ (Applying the Communication Skill) และขั้นประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่าบริการสังคมและจิตสาธารณะ (Self-Regulating) และ4) การวัดและประเมินผล พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 86.24/90.59 และ2. ประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น พบว่า ความสามารถในการอ่านการ เขียนภาษาไทยของผู้เรียนหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะ เรื่อง หลักการอ่านการเขียนภาษาไทย มีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps, แบบฝึกเสริมทักษะ, รูปแบบการจัดการเรียนรู้, การอ่านการเขียน, ภาษาไทย

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีภาษาของตนเองซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษโดยก่อให้เกิดเอกภาพ เสริมสร้างคุณภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพซึ่งคนไทยได้ใช้ภาษาไทยในการพูดการเขียนแสวงหาความรู้ ส่งเสริมภูมิปัญญาและเป็นหลักฐานในการค้นคว้าบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าไทยเป็นชาติที่มี วัฒนธรรมสูงตั้งแต่โบราณกาลจนปัจจุบัน คนไทยเป็นเจ้าของภาษา ควรภาคภูมิใจที่ชาติไทยใช้ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงพระราชทานไว้ว่า "เราโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาลจึงสมควรอย่างมียิ่งที่จะรักษาไว้"(สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย, 2547) ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรม อันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและสร้างเสริมบุคลิกของคนในชาติให้มีความเป็นไทยและเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกันได้อย่างสันติสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาไทย การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพนั้นวิชาภาษาไทยจึงมีความสำคัญและจำ เป็นอย่างยิ่งสำหรับคนไทยที่จะเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองการอ่านและการเขียนเป็นทักษะที่สำคัญและมีบทบาทในการเรียนรู้การอ่านเป็นหัวใจสำคัญของกิจกรรมทั้งหลายในการเรียนของนักเรียนครูจึงให้ความสำคัญในการอ่านและส่งเสริมให้เด็กมีความเข้าใจในการอ่านมากขึ้นขณะเดียวกันการเขียนก็มีความสำคัญและจำเป็นต้องสอนควบคู่ไปกับการสอนอ่านเพราะหากเขียนผิดก็จะทำให้การสื่อความหมายผิดไปจากเจตนาของผู้เขียนแต่การที่ผู้เรียนจะมีความสามารถในการอ่านคล่องเขียนคล่องได้นั้นจำเป็นต้องเรียนรู้หลักเกณฑ์ทางภาษาและมีทักษะในการอ่านการเขียนเบื้องต้นอย่างแม่นยำดังนั้นการฝึกทักษะด้านการอ่านและการเขียนให้ถูกต้องแม่นยำจะสามารถอ่านและเขียนได้อย่างคล่องแคล่วจึงนับว่าเป็นการปูพื้นฐานของการอ่านการเขียนที่มีประสิทธิผล (กาญจนา นาคสกุล, 2524) ในการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนเป็นรากฐานที่สำคัญอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษานักเรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียนวิชาต่างๆมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการอ่านและสามารถเขียนถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดจากเรื่องที่อ่านเขียนขยายความจากที่อ่านเขียนบรรยาย สิ่งที่ได้อ่านเขียนประยุกต์โดยใช้ความสำคัญจากสิ่งที่เคยอ่านรวมกับความรู้สึกนึกคิดของตนมาพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองให้ดียิ่งๆขึ้น (กรรณิการ์ พวงเกษม, 2540)

สภาพการเรียนการสอน จากการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านนาไร่ใหญ่ ตำบลเสนางคนิคม อำเภอเสนางคนิคม จังหวัดอำนาจเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ในส่วนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย พบว่าการอ่าน การเขียนภาษาไทยของนักเรียนบางคนมีการประเมินอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ นักเรียนอ่านภาษาไทยไม่ออกและเขียนไม่ได้ ผู้วิจัยได้ปฏิบัติการสอนและศึกษาสภาพการเรียนรู้ของนักเรียนพบว่า ผลการประเมินและผลสัมฤทธิ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปี 3 นักเรียนมีผลการเรียนเฉลี่ย ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาที่ มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ คือ ด้านทักษะการอ่านและการเขียน สืบเนื่องมาจากนักเรียน ขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทยที่ถูกต้อง ทำให้นักเรียนมีปัญหาในเรื่องการอ่านการเขียน การสะกดคำภาษาไทยไม่ถูกต้อง ซึ่งปัญหานี้จะเป็นอุปสรรคและมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เพราะความสามารถในการอ่านออกและเขียนได้ในรายวิชาภาษาไทยจะเป็นพื้นฐานและเครื่องมือที่สำคัญในการเรียนรู้ เมื่อนักเรียนประสบปัญหานี้ อาจทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนและทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนรายวิชาอื่นด้วย

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาทางด้านการเรียนรู้ของนักเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียน.ชุมชนบ้านนาไร่ใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ที่ผ่านมาพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ ไม่เป็นไปตามเป้าหมายของโรงเรียนตามที่กำหนด นักเรียนไม่ได้รับการกระตุ้นให้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนและมีทักษะในการอ่าน การเขียน ที่ถูกต้องตามหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย นักเรียนไม่ชอบเข้าห้องสมุดเพื่อศึกษาค้นคว้า นักเรียนใช้เวลาว่างไม่เกิดประโยชน์ ส่งผลให้นักเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักภาษาไทย ทำให้การอ่านการเขียนภาษาไทยได้ไม่ถูกต้อง อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวเพื่อให้สามารถพัฒนานักเรียนให้บรรลุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญต่อการแก้ปัญหาใน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านนาไร่ใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ มาเป็นเวลา 3 ปี โดยยึดแนวทางการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสอนแบบ GPAS 5 Steps แต่ข้อมูลจากการรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (SAR) ประจำปีการศึกษา 2565 -2567 ของโรงเรียนชุมชนบ้านนาไร่ใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญพบว่าค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการทดสอบด้านความรู้ ที่ผ่านมามีค่าเฉลี่ย 75.35 ต่ำกว่าเป้าหมายของโรงเรียน

คำถามการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 หรือไม่อย่างไร

3. ประสิทธิผลของเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับใดและเป็นอย่างไร

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย หลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียน หรือไม่

3.2 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย อยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะ เรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

3. เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่พัฒนาขึ้น ดังนี้

3.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย ก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

3.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย

สมมติฐานการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

2. ประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่พัฒนาขึ้น ดังนี้

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย หลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียน

2.2 ความพึงพอใจของผู้เรียนหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมากขึ้นไป

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ แบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps นำแนวคิดของศศิกานต์ หลวงนุช (2564) ได้ให้ความหมายการจัดการเรียนรู้ GPAS 5 Steps หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาทักษะ การคิดเน้นผู้เรียน สร้างความรู้ ใช้ความรู้ผลิตผลงานเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps กล่าวคือกระบวนการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps 1) ขั้นสังเกต รวบรวมข้อมูล (Gathering) 2) ขั้นคิด วิเคราะห์และสรุปความรู้ (Processing) 3) ขั้นปฏิบัติและสรุปความรู้หลังการปฏิบัติ (Applying and Constructing the Knowledge) 4) ขั้นสื่อสารและนำเสนอ (Applying the Communication Skill) และ 5) ขั้นประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่าบริการสังคมและจิตสาธารณะ (Self-Regulating)

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแบบฝึกเสริมทักษะ

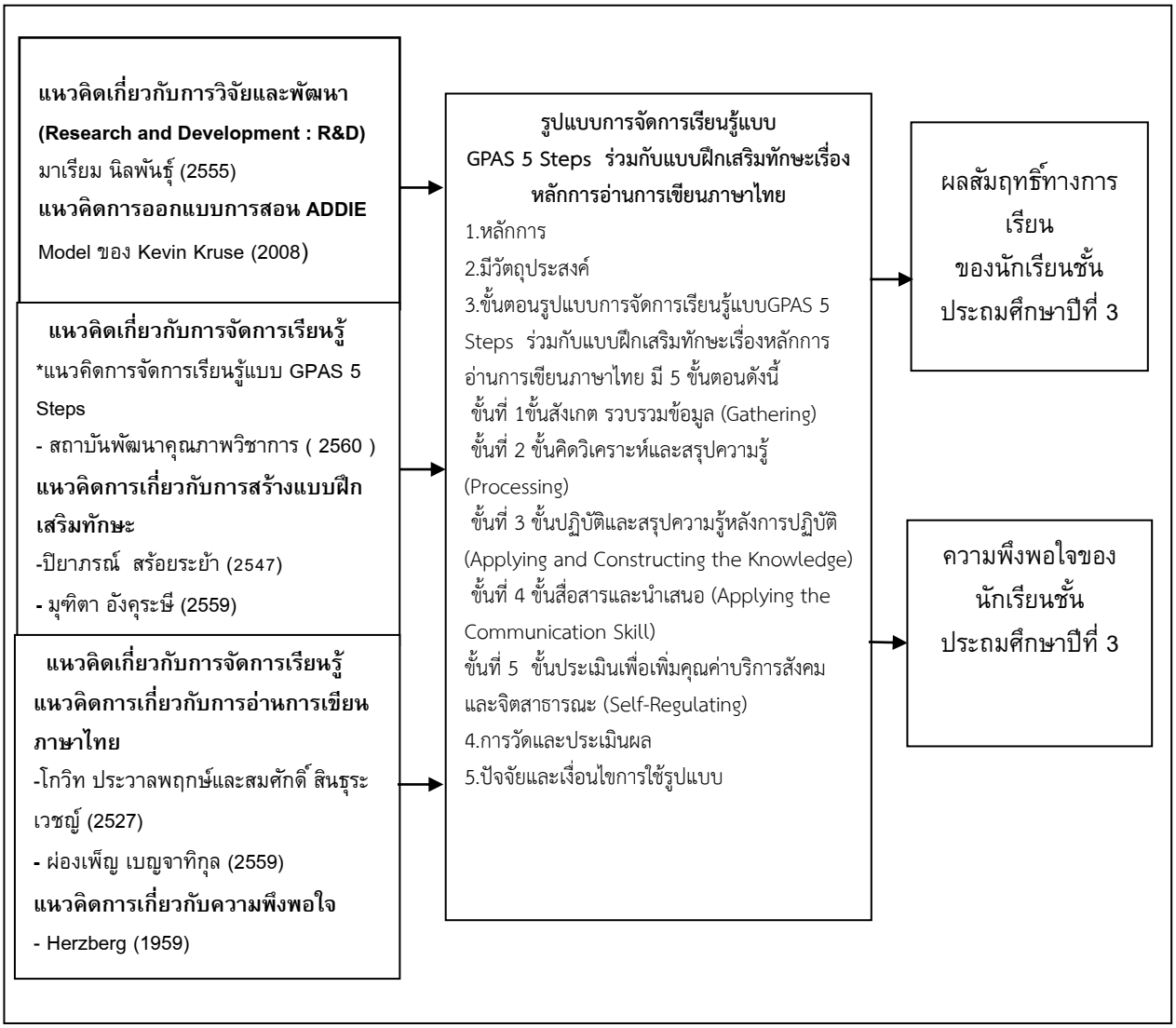
การสร้างแบบฝึกทักษะจำเป็นมากที่จะต้องอาศัยหลักจิตวิทยาเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะแบบฝึกทักษะจะมีประสิทธิภาพและมีความน่าเชื่อถือตรงตามจุดประสงค์ของการฝึกได้นั้น การสร้างแบบฝึกทักษะต้องอาศัยหลักจิตวิทยาประกอบ เพื่อความเหมาะสมถูกต้อง ในการที่จะนำแบบฝึกไปใช้กับนักเรียนตามวัย ความสามารถ ความสนใจความแตกต่างระหว่างบุคคลหลัก จิตวิทยาการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบฝึก หลักการในการสร้างแบบฝึก ที่เน้นความสอดคล้องกับบทเรียน วัย และความสามารถของผู้เรียน รวมถึงการออกแบบให้มีความน่าสนใจ ท้าทาย และมีหลากหลายรูปแบบ และประโยชน์ของแบบฝึกเสริมทักษะไว้ดังนี้ (สำลี รักสุทธี. 2544)

1. การฝึกซ้ำๆ (Practice) การให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมฝึกทักษะซ้ำๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญ
2. กฎแห่งผล (Law of Effect) ผู้เรียนจะเกิดความพึงพอใจจากการทำแบบฝึกที่ได้ผลลัพธ์ที่ดีและทราบข้อบกพร่องของตนเอง ทำให้สามารถปรับปรุงได้
3. การตอบสนองต่อสิ่งเร้า (Stimulus-Response) แบบฝึกจะใช้สิ่งเร้า (คำถาม) เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนตอบสนอง (ทำแบบฝึก) ซึ่งการทำซ้ำจะช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองที่แม่นยำยิ่งขึ้น
4. การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ: แบบฝึกเน้นให้ผู้เรียนได้ ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจที่คงทน

ในขณะเดียวกันประโยชน์ของแบบฝึกเสริมทักษะ ได้แก่ **เพิ่มความชำนาญและความเข้าใจ** ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญและความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น **ทบทวนและจดจำ** ทำให้ผู้เรียนสามารถทบทวนและจดจำเนื้อหาที่เรียนมาแล้วได้อย่างคงทน **ส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคล** ช่วยให้ครูสามารถจัดแบบฝึกที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนแต่ละคนได้ **วัดผลการเรียนรู้** เป็นเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้เพื่อประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน และเป็นข้อมูลให้ครูนำไปปรับปรุงการสอนได้ **ลดภาระครู** ช่วยลดภาระการสอนของครู เพราะผู้เรียนสามารถฝึกฝนได้ด้วยตนเอง

นอกจากนั้น ลักษณะของแบบฝึกที่ดี ได้แก่ **สอดคล้องกับบทเรียนและวัย** มีเนื้อหาตรงกับที่เรียนมาและเหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน **จูงใจและน่าสนใจ** มีรูปแบบที่หลากหลาย ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และมีความท้าทาย **ฝึกปฏิบัติทันที** ควรฝึกทันทีหลังจากเรียนเนื้อหานั้นๆ จบไป **มีคำแนะนำที่ชัดเจน** คำชี้แจงหรือคำสั่งต้องสั้น กระทัดรัด และเข้าใจง่าย **เหมาะสมกับเวลา** ไม่ใช้เวลาฝึกนานเกินไป และ**มีความถูกต้อง** ตรวจสอบความถูกต้องของแบบฝึกก่อนนำไปใช้

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยที่แสดงในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนบ้านนาไร่ใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 17 คน

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเนื้อสาระกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สาระการอ่าน สาระการเขียน และสาระหลักการใช้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ แบบ GPAS 5 Steps จำนวน 25 แผนการจัดการเรียนรู้ ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย จำนวน 10 เล่ม

วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของ ครูผู้สอนและพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนในรายวิชาภาษาไทย โดยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเอกสาร โดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสารในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเอกสาร ประกอบด้วย เอกสารหลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านนาไร่ใหญ่ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้

2. ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลบุคคล ประกอบด้วย

2.1 การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาภาษาไทยที่มีความเชี่ยวชาญการสอนจำนวน 1 คน และครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 คน รวมจำนวน 5 คน เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันและพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) และผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

2.2 การจัดสนทนากลุ่มผู้เรียน (Focus Group Discussion : FGD) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนวิชาภาษาไทย โดยผู้วิจัยคัดเลือก นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาภาษาไทย จำนวน 9 คน ประกอบด้วยนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน ทั้งเก่ง ปานกลาง และอ่อน โดยผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มด้วยตนเอง ใช้เวลาในการสนทนากลุ่ม ประมาณ 30 นาที

2.3 การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญการสอนภาษาไทย จำนวน 1 คน เพื่อศึกษาการจัดบรรยากาศ วิธีสอน เทคนิค สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้เรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) และผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลบุคคล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสาร โดยศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากเอกสาร หนังสือตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ

1. แบบวิเคราะห์เอกสาร สำหรับการศึกษาแนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีกระบวนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร

1.2 สร้างแบบวิเคราะห์เอกสารโดยกำหนดประเด็นการวิเคราะห์เอกสารให้ครอบคลุมประเด็นการวิจัย

1.3 เสนอแบบวิเคราะห์เอกสารที่สร้างขึ้นต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของแบบวิเคราะห์เอกสารเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสม

1.4 เสนอแบบวิเคราะห์เอกสารที่ปรับปรุงแก้ไขตามต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน จำนวน 3 คน นักการศึกษาด้านวิจัยและประเมินผลการศึกษา จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ จำนวน 1 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพโดยใช้แบบ

ประเมินความเหมาะสมแบบมาตรา ส่วนประเมินค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Five Rating Scales) โดยการตรวจสอบความเหมาะสมเชิงเนื้อหา (Content Validity) ใช้เกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555)

1.5 ในการหาคุณภาพความเหมาะสมเชิงเนื้อหาของแบบวิเคราะห์เอกสาร ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยการแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย พิจารณาจากเกณฑ์ ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555)

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติวิเคราะห์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่าการเรียนมีความจำเป็นกับผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ การแก้ปัญหาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นวิธีการที่เหมาะสมในการนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์นอกจากนี้ผู้เรียนในปัจจุบันสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้ง่าย การศึกษาค้นคว้านอกชั้นเรียนล่วงหน้าเป็นอีกวิธีการที่นำมาประยุกต์ใช้ได้

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้ รูปแบบที่มี 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) หลักการเป็นการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย ได้เรียนรู้ในหลักการอ่านการเขียนภาษาไทยที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ การอ่านและการเขียนภาษาไทย 2) วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกี่ยวกับเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้มี 5 ได้แก่ ขั้นที่ 1ขั้นสังเกต รวบรวมข้อมูล (Gathering) ขั้นที่ 2 ขั้นคิดวิเคราะห์และสรุปความรู้ (Processing) ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติและสรุปความรู้หลังการปฏิบัติ (Applying and Constructing the Knowledge) ขั้นที่ 4 ขั้นสื่อสารและนำเสนอ (Applying the Communication Skill) ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่าบริการสังคมและจิตสาธารณะ (Self-Regulating) 4) การวัดและประเมินผล วัดและประเมินผลผลสัมฤทธิ์ทางการ การหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ E1/E2 พบว่าผลการทดสอบระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (E1) มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 86.24 และผลการทดสอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (E2) มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 90.59 แสดงว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 86.24/90.59 มีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ 80/80 และเป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามแผนการจัดการเรียนรู้ 25 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 26 ชั่วโมง โดยทุกแผ่นการจัดการเรียนรู้ดำเนินการตามขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่าในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ผู้เรียนยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้น้อย และเริ่มดีขึ้น เมื่อถึงแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอนมากขึ้น

4. ผลการประเมินประสิทธิผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สรุปดังนี้

4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย ของผู้เรียนหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ 24.71, S.D = 1.72 สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 17.35, S.D = 3.67) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2.1 คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เรื่องหลักการอ่านการเขียนภาไทย หลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียน

4.2 ความพึงพอใจของผู้เรียนหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.50, S.D.=0.53 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2.2 คือความคิดเห็นของผู้เรียนหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนแบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่าการเรียนเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย มีความจำเป็นกับผู้เรียน สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช 2551 (2551) ได้กำหนดสาระมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สาระที่ 1 การอ่าน สาระที่ 2 การเขียน และสาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตัวเอง สามารถนำเสนอผลการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเป็นวิธีการที่เหมาะสม ในการนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช 2551 (2551) ที่ กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อาศัยกระบวนการที่หลากหลาย เช่น กระบวนการ สร้างความรู้ กระบวนการทางสังคม

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่ามีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 86.24 /90.59 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ 80/80 และเป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ พัฒนาขึ้นดำเนินการโดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นทั้งจากเอกสาร บุคคลที่เกี่ยวข้อง คือผู้เรียน ครูผู้สอน และผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนี้ยังดำเนินการอย่างเป็นระบบ และตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ จำนวน 5 คน ก่อนนำไปหาประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Joyce and Weil (1996) และทัศนา แขมมณี (2553) ที่สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีหลักการและทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีแบบแผน มีกระบวนการจัดการเรียนรู้เฉพาะตัวซึ่งอาจนำไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์หลักหรือนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นก็ได้

ผู้วิจัยดำเนินการตามอย่างเป็นระบบได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1ขั้นสังเกต รวบรวมข้อมูล (Gathering) ขั้นที่ 2 ขั้นคิดวิเคราะห์และสรุปความรู้ (Processing) ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติและสรุปความรู้หลังการปฏิบัติ (Applying and Constructing the Knowledge) ขั้นที่ 4 ขั้นสื่อสารและนำเสนอ (Applying the Communication Skill) ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่าบริการสังคมและจิตสาธารณะ (Self-Regulating)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 25 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 26 ชั่วโมง โดยทุกแผ่นการจัดการเรียนรู้ดำเนินการตาม ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่าในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ผู้เรียนยังมี ส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้น้อย และค่อย ๆ มีส่วนร่วมเพิ่มมากยิ่งขึ้น เมื่อถึงแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 3 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอนมาก สอดคล้องกับกฎการเรียนรู้ของ Thorndike,R.L. (1955) คือ 1) กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีความพร้อม คือผู้เรียนมีความสนใจ มีความรู้พื้นฐาน 2) กฎแห่งการฝึกฝน (Law of Exercise) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการฝึกฝน 3) กฎแห่งผล (Law of Effect) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อเล็งเห็นผลของการกระทำ ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ผู้เรียนอาจยังไม่เข้าใจหรือสับสนในขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เวลาที่ต้องใช้ในแต่ละขั้นตอน และเล็งเห็นผลจากการทำกิจกรรม ทำให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้นกล่าวคือผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามกฎแห่งความพร้อม กฎแห่งการฝึกฝน และกฎแห่งผลของ Thorndike

4. ผลการประเมินประสิทธิผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดังนี้

4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย ของผู้เรียนหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 24.71, S.D = 1.72) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 17.35, S.D = 3.67) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการ

วิจัยข้อที่ 2.1 คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย หลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดำเนินตามขั้นตอนของ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นได้รับการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ และหาประสิทธิภาพได้ค่าตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ก่อนนำมาใช้ในการทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมาจากการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้และแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ข้อดีของรูปแบบการจัดการเรียนรู้และแนวคิดที่เกี่ยวข้องปรากฏอยู่ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ชญานิศ ดวงระหว้า (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมเรียนรู้โยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 Steps เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่สร้างขึ้นให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อหาค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 Steps 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กับเกณฑ์ร้อยละ 80 และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 Steps กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านตลาดชัย ตำบลบ้านฝาง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 18 คนโดยการกำหนดแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 5 แผน เวลาเรียน 12 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ก่อนและหลังเรียน เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 30 ข้อ 3) แบบสอมถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 Stepsจำนวน 10 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานที่ใช้ (t-test One Sample Group)

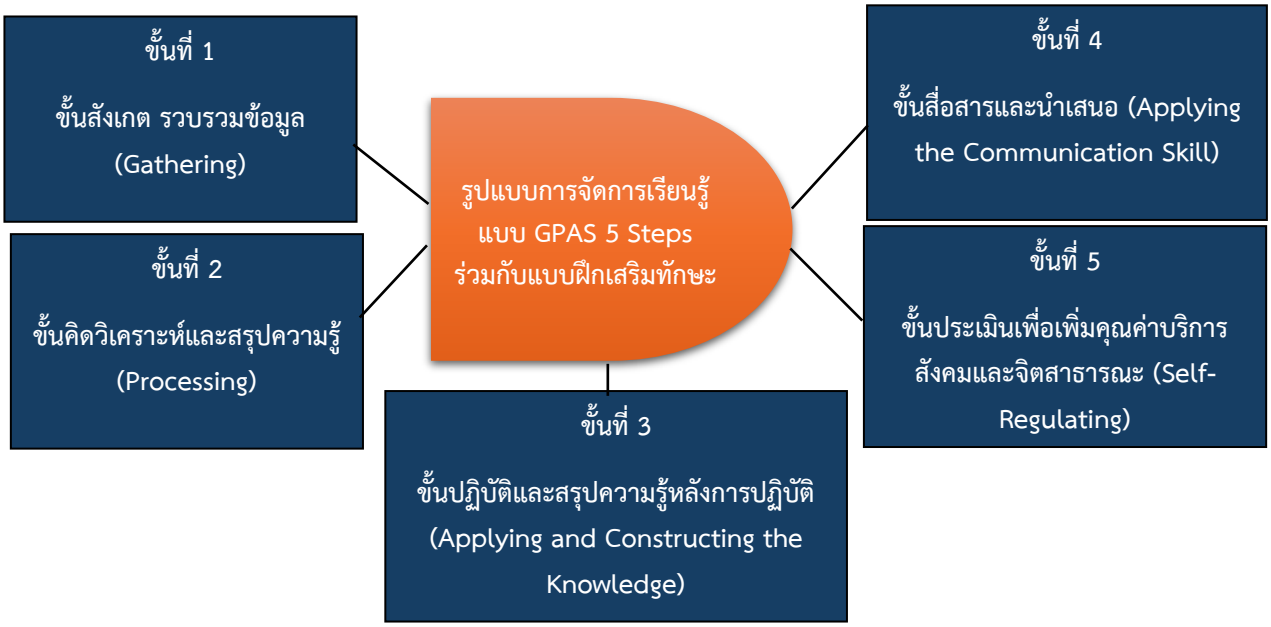
นอกจากการพัฒนารูปแบบอย่างเป็นระบบ มีการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ และหาประสิทธิภาพได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดก่อนนำไปทดลองใช้แล้ว อาจเป็นเพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีขั้นตอนที่เกิดจากวิธีสอนหลายวิธีซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ ซึ่งนำปัญหามาเป็นตัวกระตุ้นผู้เรียนที่ใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ เกิดการแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็นมีวิจารณ์ญาณ คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

4.2 ความพึงพอใจของผู้เรียนหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.50, S.D.=0.53) ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2.2 คือความคิดเห็นของผู้เรียนหลังเรียนแบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมากขึ้นไป

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาขึ้นโดยใช้ข้อมูลพื้นฐานจากบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายกลุ่ม รวมทั้งข้อมูลจากผู้เรียน จึงอาจเป็นผลให้สอดคล้องกับลักษณะนิสัยและความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมนาด เชื่อสุวรรณทวี (2555) ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดขั้นสูง และจิตตนิสัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สุนารี ฝีปากเพราะ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทย สำหรับนักเรียนชาติพันธุ์ลัวะ (ไปร) โดยการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทย สำหรับนักเรียนชาติพันธุ์ลวะ (ไปร) ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) เปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทย ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชาติพันธุ์ลวะ (ไปร) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนบ้านส้อเด่นพัฒนา อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ประจำปีการศึกษา 2563 จำนวน 14 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทย สำหรับนักเรียนชาติพันธุ์ลวะ (ไปร) 2) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านออกเสียงภาษาไทย สำหรับนักเรียนชาติพันธุ์ลวะ (ไปร) โดยการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 3) แบบวัดทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทย สำหรับนักเรียนชาติพันธุ์ลวะ (ไปร) ก่อนเรียนและหลังเรียน 4) แบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent) และหาประสิทธิภาพของแบบฝึกเสริมทักษะ (E1/E2)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ *GPAS 5 Steps* ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จนเกิดองค์ความรู้ใหม่ โดยมีขั้นตอนการพัฒนาดังแสดงในภาพที่ 2 ต่อไปนี้



ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบ GPAS 5 Steps

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ในการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเรื่องหลักการอ่านการเขียนภาษาไทย การทำแบบฝึกเสริมทักษะการเรียนรู้ ไม่ควรกำหนดเวลาให้นานเกินไป ควรให้นักเรียนฝึกเสริมทักษะหลังจากที่นักเรียนได้เรียนวิชาการต่างๆ เสร็จแล้วเพราะแบบฝึกเสริมทักษะจะช่วยให้นักเรียนได้ผ่อนคลายความตึงเครียด และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

2. ห้องเรียนควรมีบรรยากาศที่น่าเรียน เอื้อต่อการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข

3. ครูผู้สอนควรเตรียมตัวก่อนล่วงหน้าทุกครั้ง เพื่อมิให้เกิดความผิดพลาดและจะต้องเตรียมสื่ออุปกรณ์ให้พร้อมก่อน

4. สนับสนุนให้นักเรียนกล้าคิดกล้าแสดงออก โดยที่ครูผู้สอนให้การชมเชย ยอมรับนักเรียนที่มีความตั้งใจ และความพยายามที่จะเรียนรู้

5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรทบทวนคำสั่งให้ผู้เรียนเข้าใจก่อน จะลงมือทำแบบฝึกเสริมทักษะ

6. ควรมีรายงานการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ และในช่วงชั้นอื่นๆ ด้วย

7. ควรมีการสร้างแบบฝึกเสริมทักษะต่างๆ เช่น ทักษะการนำคำไปแต่งประโยค การแต่งเรื่องจากภาพ การบูรณาการการคิดวิเคราะห์กับกลุ่มสาระอื่นๆ เป็นต้น

8. ควรมีการรวบรวมกิจกรรมที่เหมาะสม สำหรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ ทั้งกิจกรรมที่ทำเป็นงานรายบุคคล งานคู่ หรืองานกลุ่ม เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าและนำไปใช้ประโยชน์สำหรับครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยและพัฒนาการการจัดการเรียนรู้ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเพื่อเสริมสร้างทักษะภาษาในด้านอื่น ๆ หรือบริบทในชั้นเรียนระดับต่าง ๆ ที่แตกต่างออกไป

2. ควรวิจัยโมเดลสมการโครงสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้แบบ GPAS 5 Steps ร่วมกับเทคนิคการสอน หรือแอฟลิเคชันต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้พัฒนาภาษาไทยในด้านต่าง ๆ

3. ควรวิจัยและพัฒนาการการจัดการเรียนรู้ GPAS 5 Steps ร่วมกับแบบฝึกเสริมทักษะเพื่อเสริมสร้างทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ หรืออย่างมีวิจารณญาณ หรือความฉลาดทางดิจิทัล เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา นาคสกุล. (2524). *ระบบเสียงภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

กรรณิการ์ พวงเกษม. (2540). *เรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างแบบฝึกหัดภาษาไทยระดับประถมศึกษาในภาควิชาประถมศึกษา*. สัมมนาประถมศึกษาสัมพันธ์ ครั้งที่ 15 (เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปรับปรุง 2561.* สืบค้นเมื่อ 2561, มีนาคม 13. เข้าถึงได้จาก http://www.mengrai.ac.th/Ebooktr.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2551*.กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

สุนารี ฝีปากเพราะ.(2563). *การสร้างแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยสำหรับนักเรียนชาติพันธุ์ลัวะ (ไปร) โดยการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี. (2555). *การสอนคณิตศาสตร*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ถายเอกสาร.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). *คู่มือรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล (Differentiated instruction).* สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทิศนา แขมมณี. (2553). *ศาสตรการสอนองค์ความรูเพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

ศศิกานต์ หลวงนุช.(2564). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ GPAS 5 Steps ร่วมกับแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอนบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำลี รักสุทธี. (2544). *เทคนิควิธีการจัดการเรียนและเขียนแผนการสอน โดยยึดผู้เรียนเปนสำคัญ.* กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.

สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย. (2547). *ภาษาไทยของเรา / สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.* กรุงเทพฯ : สถาพรบุ๊คส์.

Joyce, B, & Weil, M. and Showers, B. (1996). *Model of teaching.* 4 th ed. Boston : Allyn and Bacon : A Divison of Simon & Schuster, Inc.

Thorndike,R.L. (1955). *The Structure of Preferences for Psychological Activities among Psychologists*. American Psychologis.

Kruse, Kruse (2008). *Introduction to instructional design and the ADDIE model*. Retrieved October 10, 2008,from http://www.e-learningguru.com/articles/art2_1.html.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

A School Administration Model Emphasizing the Influence of Collaboration for Implementing Safety Practices in the Areas of Accidents, Disasters, Sexual Abuse, Violence, and Drug Abuse under the Office of the Basic Education Commission

Naitawan Kumhom [1*]

1 *Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College*
* *Corresponding author. E-mail: ntawan@hotmail.com*

Abstract

The research aimed to: 1) study the factors and components of a school administration model that emphasized the influence of collaboration in implementing safety measures regarding accidents, hazards, sexual abuse, violence, and substance abuse under the Office of the Basic Education Commission; 2) develop a school administration model that emphasized the influence of collaboration in implementing safety measures regarding accidents, hazards, sexual abuse, violence, and substance abuse under the Office of the Basic Education Commission; and 3) evaluate the school administration model that emphasized the influence of collaboration in implementing safety measures regarding accidents, hazards, sexual abuse, violence, and substance abuse under the Office of the Basic Education Commission. The sample consisted of 500 participants, including 233 school directors, 34 guidance teachers, and 233 parents of students, selected through a multistage random sampling method. The research instruments included semi-structured interviews, questionnaires, and model evaluation forms. Data were analyzed through content analysis, repeated analysis, inductive conclusion analysis, and statistics including frequency, percentage, median, interquartile range, component analysis, stepwise multiple regression, and classification. The results revealed that: 1) The school administration model that emphasized the influence of collaboration in implementing safety measures regarding accidents, hazards, sexual abuse, violence, and substance abuse under the Office of the Basic Education Commission consisted of 50 indicators and 7 components: education policy management, contemporary innovation technology and online media, collaboration and work processes, application of theoretical knowledge into practice, internal and external ecology, accident and hazard prevention practices, and social practices.2) The developed school administration model emphasized collaboration in the form of partnerships and network participation according to participants' capacities and community role models, which included principles of collaboration, goals or objectives, organizational structure, collaborative activities, monitoring and evaluation, success indicators, and reflection. Supporting factors for success included coordination of collaboration, understanding of educational policies, utilization of contemporary innovation technology and online media, and understanding of students' internal and external ecology. 3) The evaluation of the school administration model that emphasized collaboration in implementing safety measures regarding accidents, hazards, sexual abuse, violence, and substance abuse under the Office of the Basic Education Commission was rated at a very good level, with a mean score of 4.57. Input factors, methods, and practitioners' roles were found appropriate, the activity implementation processes were clear, and the model was feasible for successful outcomes.

Keywords: School Administration, Safety, Network Collaboration, Student Support System, Model Evaluation

Received: 2025-07-05; **Revised:** 2025-10-28; **Accepted:** 2025-10-31

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย ด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในตะวัน กำหอม [1*]

1 *คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข*

*** *Corresponding author. E-mail: ntawan@hotmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา 233 คน ครูแนะแนว 34 คน และผู้ปกครองนักเรียน 233 คน รวม 500 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบสอบถาม และแบบประเมินรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการ วิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์แบบซ้ำแล้วซ้ำเล่า การวิเคราะห์ข้อสรุปแบบอุปนัย สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ มัธยฐาน พิสัยระหว่างควอไทล์ การวิเคราะห์องค์ประกอบ การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และการจัดหมวดหมู่ ผลวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวน 50 ตัวชี้วัด 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านนโยบายการจัดการศึกษา ด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมที่ร่วมสมัย และสื่อออนไลน์ ด้านความร่วมมือและกระบวนการทำงาน ด้านการนำความรู้ทางทฤษฎีสู่การปฏิบัติ ด้านนิเวศวิทยาภายในและภายนอก ด้านแนวปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านแนวปฏิบัติจากสังคม 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รูปแบบความร่วมมือที่สร้างขึ้นเป็นแบบพันธมิตรและการมีส่วนร่วมเครือข่ายตามความสามารถของตนและจากบุคคลต้นแบบในชุมชน ซึ่งประกอบด้วย หลักการความร่วมมือ เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ โครงสร้างการทำงาน กิจกรรมบนความร่วมมือ การติดตามประเมินผล ตัวชี้วัดความสำเร็จ การสะท้อนผล และมีปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดความสำเร็จ คือ การประสานความร่วมมือ การทำความเข้าใจนโยบายทางการศึกษา การนำเทคโนโลยีนวัตกรรมที่ร่วมสมัย และสื่อออนไลน์ การเข้าใจนิเวศวิทยาภายในและภายนอกตัวนักเรียน 3) ประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวม อยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ปัจจัยนำเข้า วิธีการ บทบาทหน้าที่ของผู้ปฏิบัติมีความเหมาะสม มีกระบวนการขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมที่มีความชัดเจน มีความเป็นไปได้ที่จะทำให้งานสำเร็จ

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, ความปลอดภัย, ความร่วมมือเครือข่าย, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, การประเมินรูปแบบ

บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนชาวไทยที่รัฐต้องจัดให้ได้รับอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพในทุกช่วงวัย เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนได้ครบทุกมิติ ทั้งด้านความรู้ ความคิด คุณลักษณะ และสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. 2553) กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งกาย ใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้มีจริยธรรมและวัฒนธรรมแห่งการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่มุ่งเสริมสร้างทักษะชีวิต การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ในศตวรรษที่ 21 สังคมโลกเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และวัฒนธรรม ส่งผลให้ระบบการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้ วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตในสังคมโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พรพจน์ โสภา, 2566) อย่างไรก็ตาม ระบบการศึกษาไทยยังคงประสบปัญหาในด้านคุณภาพผู้เรียน โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือเป็นช่วงวัยสำคัญของการสร้างรากฐานความรู้และพฤติกรรมที่ปลอดภัยต่อชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

ในปัจจุบัน เด็กและเยาวชนไทยต้องเผชิญกับความเสี่ยงหลายด้าน ทั้งอุบัติเหตุในสถานศึกษา ภัยพิบัติทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การล่วงละเมิดทางเพศ ความรุนแรง และการใช้สารเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาวะทางกาย จิตใจ และสังคมของผู้เรียน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2560) ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างระบบบริหารจัดการสถานศึกษาที่เข้มแข็ง มีการป้องกัน แก้ไข และดูแลความปลอดภัยอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่ปลอดภัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะหน่วยงานหลักด้านการจัดการศึกษาต้องรับมือกับปัญหาความซับซ้อนของบริบทริบททางสังคม เช่น ความหนาแน่นของประชากร การจราจร อาชญากรรม และภัยจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งล้วนมีผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) ดังนั้น การสร้าง “ระบบความร่วมมือในการบริหารจัดการความปลอดภัย” จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพของการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว แนวคิด “การบริหารแบบมีส่วนร่วม” จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ เพราะเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผน ดำเนินงาน และประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและรับผิดชอบร่วมกันต่อความปลอดภัยของทุกคนในสถานศึกษา การบริหารเชิงความร่วมมือไม่เพียงช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีในองค์กร แต่ยังเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้มาตรการด้านความปลอดภัยสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2559)

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนา รูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือ สู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย ด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นแนวทางเชิงปฏิบัติที่ช่วยให้สถานศึกษาภายใต้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถดำเนินงานด้านความปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิต ความมั่นคงทางจิตใจ และความปลอดภัยของผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษา ตลอดจนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยให้มั่นคงและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน ตามแนวทางของ Creswell (2012) ซึ่งประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการรายกรณีศึกษา ตามแนวคิดของ Cohen, Manion, และ Morrison (2011) ภายใต้กระบวนทัศน์เชิงตีความ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ กระบวนการเก็บรวบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในบริบทธรรมชาติ โดยเน้นมุมมององค์รวม คำนึงถึงสภาพแวดล้อมและความหมายที่บุคคลสร้างขึ้นจากประสบการณ์ชีวิต (Lincoln & Guba, 1985; Bogdan, 2007; Merriam, 2009) แนวคิดเรื่อง “กระบวนทัศน์” หมายถึงกรอบความคิดที่ใช้ในการมองและตีความโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งส่งผลต่อแนวทาง วิธีคิด และกระบวนการวิจัยของนักวิจัย (Patton, 1978) การวิจัยเชิงตีความ มุ่งเข้าถึงความหมายที่ซ่อนอยู่ในพฤติกรรมและประสบการณ์ของผู้คน โดยเน้นการทำความเข้าใจวิธีที่บุคคลสร้างความหมายต่อเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน (Gallagher, 1991) ทั้งนี้ การตีความต้องอาศัยการพิจารณาบริบททางสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมโดยรอบ (Erickson, 1986) แม้ผลการวิจัยเชิงตีความจะไม่สามารถสรุปอ้างอิงเชิงสถิติได้โดยตรง แต่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยกำหนดกระบวนการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความปลอดภัยในสถานศึกษา

การวิจัยระยะนี้มุ่งศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบที่ใช้เป็นร่างในการพัฒนา “ปัจจัยและองค์ประกอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ เทคนิคเดลฟาย จำนวน 3 รอบ (Linstone and Turoff, 2002) เพื่อสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญอย่างเป็นระบบ

1. เทคนิคเดลฟาย รอบที่ 1

ผู้ให้ข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน เลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษาที่มีวุฒิระดับปริญญาเอก 2 คน, ผู้อำนวยการโรงเรียนเชี่ยวชาญ 2 คน,นักวิชาการสาธารณสุขหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพชุมชน 2 คน,ครูแนะแนวที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน 2 คน ,ผู้ปกครองที่มีความรู้ด้านการป้องกันอุบัติภัย การล่วงละเมิด และสารเสพติด 2 คน

เครื่องมือวิจัย แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ และ 2) คำถามเกี่ยวกับปัจจัยและองค์ประกอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความ

ร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Lincoln and Guba, 1985; Cohen et al., 2011) เพื่อสร้างคำถามตามวัตถุประสงค์ จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน ก่อนปรับปรุงและจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยขออนุญาตจากหน่วยงานต้นสังกัด ส่งแบบสัมภาษณ์ล่วงหน้า นัดหมายวันเวลาสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญรายบุคคล (ประมาณ 40 นาทีต่อคน) พร้อมบันทึกเสียงและถอดเทป จากนั้นสังเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูลเพื่อนำไปใช้สร้างแบบสอบถามในรอบถัดไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงซ้ำ เพื่อสังเคราะห์ประเด็นตัวชี้วัดของปัจจัยและองค์ประกอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Miles, Huberman, and Saldaña, 2014)

2. เทคนิคเดลฟาย รอบที่ 2

ผู้ให้ข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมจำนวน 8 คน

เครื่องมือวิจัย แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบที่ได้จากรอบแรก (Best and Kahn, 2006)

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยนำตัวชี้วัดจากรอบแรกมาสร้างแบบสอบถามฉบับร่างจำนวน 77 ข้อ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม ปรับปรุงให้เหลือ 50 ข้อ และจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ การเก็บข้อมูล ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์พร้อมซองตอบกลับ ได้รับคืนครบ 8 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติหาค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range: IQR) เพื่อหาฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดเกณฑ์มัธยฐาน ≥ 3.50 และ IQR ≤ 1.50 ถือว่ามีความเห็นสอดคล้องกัน (Hsu and Sandford, 2007) ผลการวิเคราะห์รอบนี้พบว่าค่ามัธยฐานเท่ากับ 4.0 และ IQR เท่ากับ 1.0

3. เทคนิคเดลฟาย รอบที่ 3

ผู้ให้ข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมจำนวน 8 คน

เครื่องมือวิจัย แบบสอบถามฉบับเดิมจากรอบที่ 2 โดยเพิ่มเติมข้อมูลค่ามัธยฐาน (Mdn) ค่าพิสัยควอไทล์ (I.R.) และระดับความคิดเห็นจากรอบที่แล้ว เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญยืนยันหรือปรับคำตอบของตนเอง (Okoli and Pawlowski, 2004)

การเก็บข้อมูล ดำเนินการเช่นเดียวกับรอบที่ 2

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติหาค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) และค่าฐานนิยม กำหนดว่าหากส่วนต่างระหว่างมัธยฐานและฐานนิยม ≤ 1.00 ถือว่ามีฉันทามติ (Schmidt, 1997) ผลการวิเคราะห์พบว่ามัธยฐานเท่ากับ 4.0, IQR เท่ากับ 1.0 และผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมเท่ากับ 0 แสดงถึงความสอดคล้องสูงของความคิดเห็น

ผลจากรอบที่ 3 นำไปใช้จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้วิเคราะห์องค์ประกอบและอิทธิพลของปัจจัยต่อความปลอดภัยในสถานศึกษาในระยะต่อไป

ระยะที่ 2 การศึกษาองค์ประกอบและอิทธิพลของปัจจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การวิจัยระยะที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าองค์ประกอบของปัจจัยที่เกี่ยวข้องมีอิทธิพลต่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย การล่วงละเมิดทางเพศ การใช้ความรุนแรง และการใช้สารเสพติดของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือไม่ เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบการบริหารต่อไป โดยใช้ เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ ตามหลักของ Hair et al. (1998)

1. การสุ่มตัวอย่างเป็นแบบหลายขั้นตอนที่มีการแบ่งชั้นตามบทบาทผู้มีส่วนร่วม (ผู้อำนวยการสถานศึกษา, ครูแนะแนว, ผู้ปกครองนักเรียน) ซึ่งขนาดตัวอย่างรวมกำหนดเป็น 500 คน โดยใช้หลัก 1:10 สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Hair et al., 1998). การจัดสรรตัวอย่างต่อชั้นทำแบบสัดส่วนตามขนาดประชากร: ผู้อำนวยการ 233 คน, ครูแนะแนว 34 คน, ผู้ปกครอง 233 คน. ในทางปฏิบัติได้สุ่มเลือกหน่วยระดับภูมิภาคและโรงเรียนเป็นขั้นตอนแรก แล้วสุ่มหน่วยบุคคลภายในโรงเรียนที่ถูกเลือก จนได้จำนวนตัวอย่างตามสัดส่วนที่กำหนด.

2. เครื่องมือวิจัย เครื่องมือแบ่งเป็น 2 ฉบับ 1) แบบสอบถามวิเคราะห์องค์ประกอบ แบ่งเป็น ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป (เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์) ตอนที่ 2 แบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า IOC = 1.0 ทุกข้อ และทดสอบความเชื่อมั่นด้วย Alpha Coefficient (Cronbach, 1951) ในกลุ่มทดลอง 30 คน ได้ค่า 0.900 (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์พร้อมซองติดแสตมป์ให้ผู้ตอบส่งกลับ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จำนวน 500 ฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล 1) ข้อมูลทั่วไปใช้สถิติความถี่ และร้อยละ 2) ข้อมูลมาตราส่วน 5 ระดับ คำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลผลตามเกณฑ์ 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ใช้ Principal Component Analysis พร้อมหมุนแกนแบบ Orthogonal ตรวจสอบความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ด้วย Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) และ Bartlett’s Test of Sphericity โดยเลือกองค์ประกอบที่ Eigenvalue > 1.00 และ Factor Loading > 0.50 (Comrey & Lee, 1992) 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามด้วย Pearson’s Correlation Coefficient (rxy) แปลความหมายตามเกณฑ์ของ บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2553) และคำนวณ Coefficient of Determination (CD) เพื่อประเมินความผันแปรร่วมระหว่างตัวแปร 4) พัฒนารูปแบบการบริหารและพยากรณ์ตัวแปรตามด้วย Stepwise Multiple Regression Analysis

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระยะที่ 3 เป็นการยกร่าง นำเสนอ และประเมินคุณภาพรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพจำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน, ศึกษานิเทศก์ 2 คน, ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาเอก และตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป 2 คน ได้มาจาก การเลือกแบบเจาะจง

2. ตัวแปรที่ศึกษา 2.1) องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ด้านนโยบายการจัดการศึกษา ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรมที่ร่วมสมัย และสื่อออนไลน์ ด้านความร่วมมือและกระบวนการทำงาน ด้านการนำความรู้ทางทฤษฎีสู่การปฏิบัติ ด้านนิเวศวิทยาภายในและภายนอก ด้านแนวปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านแนวปฏิบัติจากสังคม หลักการความร่วมมือและองค์ประกอบความร่วมมือ (วัตถุประสงค์ โครงสร้าง กิจกรรม การติดตามและประเมินผล ตัวชี้วัดความสำเร็จ และการสะท้อนผล) 2.2) เกณฑ์ประเมิน ความเหมาะสม ครอบคลุมองค์ประกอบ การใช้ถ้อยคำ การจัดลำดับเนื้อหา และความเหมาะสมกับบริบท, ความเป็นไปได้ ความสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง การมีทรัพยากรเพียงพอ และความคุ้มค่า,ความสอดคล้อง สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ บริบทโรงเรียน ชุมชน และองค์ประกอบแต่ละด้าน, ความเป็นประโยชน์ ผลดีต่อโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา นักเรียน ผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน

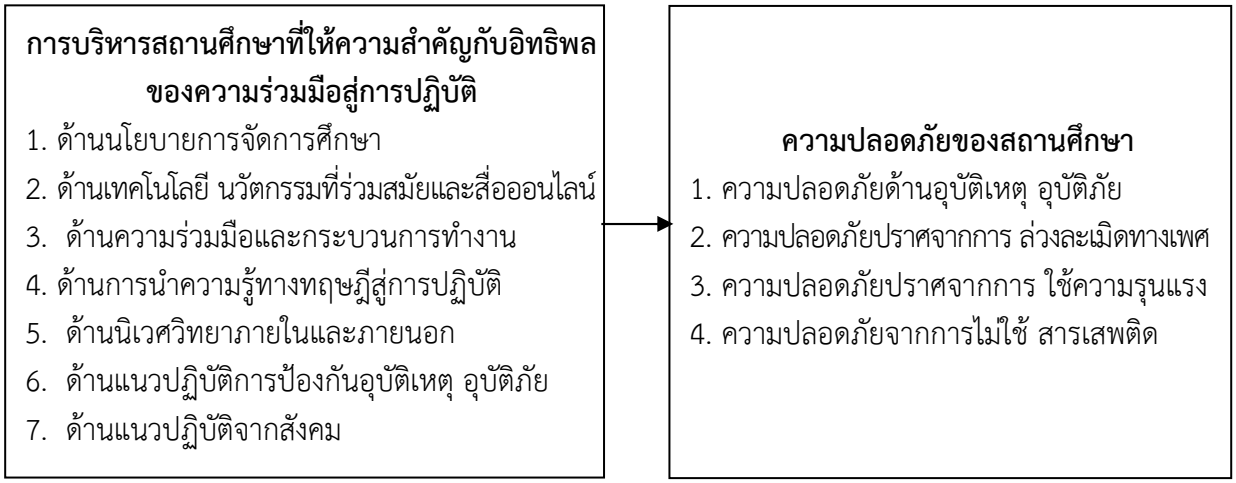
3. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลแบบประเมิน Rating Scale 5 ระดับ จำนวน 3 ด้าน รวม 15 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า IOC = 1.0 ทุกข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดส่งแบบประเมินทางไปรษณีย์ พร้อมซองเปล่าติดแสตมป์ให้ส่งกลับ, ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จำนวน 5 ฉบับ คิดเป็น 100%

5. การวิเคราะห์ข้อมูล คำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแต่ละด้าน เปรียบเทียบกับเกณฑ์เพื่อแปลความหมาย, วิเคราะห์เชิงตีความร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ ของผลการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยกำหนดกรอบในการวิจัยดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยและองค์ประกอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 50 ข้อ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ โรงเรียนควรมีผู้บริหาร ครู และบุคลากรเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนเรียนรู้และเลียนแบบ พร้อมทั้งส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างครอบครัวและนักเรียน เพื่อพัฒนาพฤติกรรม การสื่อสาร และความรับผิดชอบทางสังคม อีกทั้งสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ปลอดภัย และเคารพกันทั้งในบ้านและโรงเรียนการดำเนินงานควรยุติพฤติกรรมรุนแรงโดยคำนึงถึงรากเหตุทางวัฒนธรรม และส่งเสริมความรู้เรื่องเพศ ความเสมอภาค และผลกระทบจากสื่อ เกมออนไลน์ พร้อมฝึกทักษะการสื่อสาร การควบคุมอารมณ์ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจด้วยตนเอง โรงเรียนควรใช้เทคโนโลยี แอปพลิเคชัน และสื่อผสมร่วมสมัยในการสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัย พัฒนาภาวะผู้นำ และเสริมสร้างความเข้าใจในการป้องกันภัยสังคม นอกจากนี้ โรงเรียนและครอบครัวควรร่วมกันสร้างความมั่นคง ปลูกฝังความรู้เรื่องพิษภัยของสุรา ยาเสพติด การพนัน และพฤติกรรมเสี่ยง พ่อแม่ควรเป็นเพื่อน โค้ช และที่ปรึกษาที่ดีของลูก ร่วมอบรมสั่งสอนและเป็นแบบอย่างของการเคารพกันโดยไม่ใช้ความรุนแรง ภายในโรงเรียนควรมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน มีโครงสร้างงาน ตัวชี้วัด และข้อตกลงร่วมในการวางแผน กิจกรรม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง การป้องกันภัยธรรมชาติ อุบัติภัย และอุบัติเหตุจากโครงสร้างอาคาร รวมถึงมาตรการรักษาความปลอดภัยในการพานักเรียนไปแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา เป็นสิ่งสำคัญ โรงเรียนควรจัดสภาพแวดล้อมให้สะอาด ปลอดภัย และเหมาะสมกับการเรียนรู้ พร้อมส่งเสริมสุขภาพจิต การคิดเชิงบวก และการเรียนรู้เพศศึกษาอย่างเหมาะสม การจัดการเรียนรู้ควรเน้นการแก้ปัญหาสังคมเป็นฐาน พร้อมระบบเพื่อนช่วยเพื่อนและพี่ช่วยน้องความร่วมมือระหว่างครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชนควรดำเนินงานอย่างสมัครใจ เสียสละ และรับผิดชอบร่วมกัน โดยมีกิจกรรมร่วมมือเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความสามารถ เรียนรู้จากต้นแบบความดี และสร้างเครือข่ายสนับสนุนความปลอดภัยในโรงเรียนและชุมชน การใช้หลักจิตวิทยา พัฒนาทักษะชีวิต และกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์ช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้การประเมินผลและสะท้อนผลการปฏิบัติงานยังช่วยปรับปรุงกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ว่า องค์ประกอบความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความปลอดภัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบด้านนโยบายการจัดการศึกษา มี 7 ตัวแปร 2) องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมที่ร่วมสมัย และสื่อออนไลน์ มี 4 ตัวแปร 3) องค์ประกอบด้านความร่วมมือและกระบวนการทำงาน มี 6 ตัวแปร 4) องค์ประกอบด้านการนำความรู้ทางทฤษฎีสู่การปฏิบัติ มี 7 ตัวแปร 5) องค์ประกอบด้านนิเวศวิทยาภายในและภายนอก มี 8 ตัวแปร 6) องค์ประกอบด้านแนวปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุ อุบัติภัย มี 5 ตัวแปร 7) องค์ประกอบด้านแนวปฏิบัติจากสังคม มี 13 ตัวแปร

ผลการศึกษาอิทธิพลของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือ สู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย ด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความปลอดภัยในโรงเรียนมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านนโยบายการจัดการศึกษา (Beta = 0.351) รองลงมาคือ ปัจจัยด้าน

เทคโนโลยี นวัตกรรม และสื่อออนไลน์ (Beta = 0.332) ส่วน ด้านความร่วมมือและกระบวนการทำงาน (Beta = 0.140) และ ด้านนิเวศวิทยาภายในและภายนอก (Beta = 0.135) มีอิทธิพลในระดับปานกลาง

3. ประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือ สู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย ด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปผลการประเมินและนำเสนอรูปแบบ สรุปได้ดังนี้ 1) องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 1.1) องค์ประกอบด้านนโยบายการจัดการศึกษา 1.2) องค์ประกอบด้านทคโนโลยี นวัตกรรมที่ร่วมสมัย และสื่อออนไลน์ 1.3) องค์ประกอบด้านด้านความร่วมมือและกระบวนการทำงาน 1.4) องค์ประกอบด้านการนำความรู้ทางทฤษฎีสู่การปฏิบัติ 1.5) องค์ประกอบด้านนิเวศวิทยาภายในและภายนอก 1.6) องค์ประกอบด้านแนวปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุ อุบัติภัย 1.7) องค์ประกอบด้านแนวปฏิบัติจากสังคม 2) กระบวนการและขั้นตอนในการปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ซึ่งผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูที่ปรึกษาหรือครูแนะแนว และผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียน มีความเข้าใจ ดังนี้ 1) หลักการความร่วมมือ 2) เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างการทำงาน 4) กิจกรรมบนความร่วมมือ 5) การติดตามประเมินผล 6) ตัวชี้วัดความสำเร็จ 7) การสะท้อนผล รูปแบบความร่วมมือที่เกิดขึ้นนั้น มีลักษณะผสมผสานความ ร่วมมือแบบพันธมิตรและการมีส่วนร่วมเครือข่ายตามความสามารถของตนและจากบุคคลต้นแบบใน ชุมชน ด้วยเหตุที่เกิดจากการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมสร้างของคนในชุมชน โดยไม่ได้รับการสั่งการจาก ภายนอกและนำข้อมูลการวิเคราะห์ที่ได้มาร่วมวิเคราะห์เชิงตีความอีกรอบ ร่วมกับ ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือของการวิจัยมากยิ่งขึ้น ได้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือ สู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย ด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยและองค์ประกอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวนทั้งสิ้น 50 ข้อ สามารถจำแนกเป็นองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา 2) การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวกของครอบครัวและโรงเรียน 3) การจัดกิจกรรมและนโยบายความร่วมมือเชิงรุกระหว่างบ้าน–วัด–โรงเรียน 4) การใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและความปลอดภัยของนักเรียน และ 5) การบริหารจัดการตามวงจรคุณภาพ PDCA และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษามีความเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบระหว่างการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน การดูแลนักเรียน และการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดระบบนิเวศของ Bronfenbrenner (1979) ที่อธิบายว่าพฤติกรรมและความปลอดภัยของเด็กเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบจุลภาค เช่น ครอบครัว โรงเรียน และเพื่อน กับระบบมหภาค เช่น นโยบายและวัฒนธรรมทางสังคม งานของบุญเลี้ยง จอดนอก (2561) สนับสนุนผลการวิจัยนี้ โดยพบว่า “รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือของครูและผู้ปกครอง” มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความปลอดภัยในโรงเรียน โดยเฉพาะปัจจัยด้านนโยบายและการจัดการศึกษา ซึ่งสามารถพยากรณ์ความปลอดภัยได้ร้อยละ 26.5 และเพิ่มเป็นร้อยละ 40.7 เมื่อรวมกับปัจจัยด้านเทคโนโลยีและกระบวนการความร่วมมือ ทั้งนี้สอดคล้องกับ

ผลการวิจัยที่พบว่าโรงเรียนที่ดำเนินงานตามวงจร PDCA และมีการประเมินร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชนจะมีความปลอดภัยสูงขึ้น นอกจากนี้ สุชีรา ใจหวัง และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์ (2561) พบว่าการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัดเขตมัธยมศึกษา เขต 1 อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการจัดสิ่งแวดล้อมและบริการความปลอดภัย สอดคล้องกับผลวิจัยนี้ที่ระบุว่าโรงเรียนมีการตรวจสอบอาคาร ป้องกันภัยธรรมชาติ และจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย เช่นเดียวกับ กนกอร อุ่นสถานนท์ (2563) ที่รายงานว่าการบริหารด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนถึงการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและระบบดูแลนักเรียนที่เป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือเชิงบูรณาการ ผลวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานของช่อจิต หรั่งศิริ และคณะ (2560) ที่ชี้ว่าปัจจัยด้านแรงจูงใจและบรรยากาศความปลอดภัยในโรงเรียนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมปลอดภัยของนักเรียนมากที่สุด โดยเฉพาะการส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าในตนเอง การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ และการมีระบบเพื่อนช่วยเพื่อน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของความร่วมมือภายในโรงเรียน แนวคิดของธีรวุฒิ นิลเพ็ชร์ (2561) ยังชี้ให้เห็นว่าการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวควรเน้นการปลูกฝังคุณธรรม การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และการเลียนแบบพฤติกรรมเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ที่เสนอให้ครอบครัวมีบทบาทเป็นเพื่อน โค้ช และที่ปรึกษา พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างที่ไม่ใช้ความรุนแรง ด้านเทคโนโลยี นภาวรรณ อาชาเพ็ชร (2560) แนะนำให้ใช้แอปพลิเคชัน เช่น ReThink และ Stop!t เพื่อป้องกันการรังแกทางไซเบอร์ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยนี้ที่ชี้ว่าโรงเรียนควรใช้สื่อดิจิทัลและสื่อผสมร่วมสมัยเพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยทางสังคมและพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของนักเรียน นอกจากนี้ เฉลิมศักดิ์ บุญนา และคณะ (2560) พบว่าการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถลดความรุนแรงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทาง “บ้าน–วัด–โรงเรียน” ที่งานวิจัยนี้เสนอให้เป็นกลไกพันธมิตรความร่วมมือในการสร้างความปลอดภัยเชิงชุมชน เมื่อพิจารณาในเชิงทฤษฎี ผลการวิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีระบบนิเวศของ Bronfenbrenner ที่มองว่าความปลอดภัยของนักเรียนเป็นผลจากการเชื่อมโยงระหว่างระบบจุลภาคและมหภาค และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura ที่เน้นอิทธิพลของการเรียนรู้ผ่านแบบอย่างจากครูและผู้ปกครอง รวมถึงแนวคิดวงจรคุณภาพ PDCA (Plan–Do–Check–Act) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในโรงเรียนปลอดภัย โดยสรุป ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า “ความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา” มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความปลอดภัยในทุกมิติ ทั้งด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม โดยเฉพาะเมื่อมีการบูรณาการระหว่าง นโยบาย เทคโนโลยี กระบวนการเรียนรู้ และครอบครัว–ชุมชน การสร้างโรงเรียนปลอดภัยจึงควรมุ่งพัฒนา “วัฒนธรรมองค์กรแห่งความร่วมมือ” ที่ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เพื่อความปลอดภัยอย่างยั่งยืนในระบบการศึกษาไทย

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสามารถแบ่งองค์ประกอบสำคัญได้ 7 ด้าน ดังนี้ 1)นโยบายการจัดการศึกษา (7 ตัวแปร) เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดกรอบและแนวทางการดำเนินงานด้านความปลอดภัย (บุญเลี้ยง จอดนอก, 2561; พรพจน์ โสภา และคณะ, 2566) 2) เทคโนโลยี นวัตกรรมร่วมสมัย และสื่อออนไลน์ (4 ตัวแปร) สนับสนุนการสื่อสารและการจัดการความปลอดภัยที่ทันสมัย (นภาวรรณ อาชาเพ็ชร, 2560; เตชินท์พัฒน์ โชติวัชรธนานนท์, 2567) 3) ความร่วมมือและกระบวนการทำงาน (6 ตัวแปร) การทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรทำให้การบริหารความปลอดภัยมีประสิทธิภาพ 4) การนำความรู้ทางทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (7 ตัวแปร) การบูรณาการทฤษฎีด้านความปลอดภัยสู่การปฏิบัติจริงช่วยปรับพฤติกรรมและมาตรการภายในโรงเรียน (ช่อจิต หรั่งศิริ และคณะ, 2560) 5) นิเวศวิทยาภายในและภายนอก (8 ตัวแปร) สิ่งแวดล้อมและบริบททางกายภาพของโรงเรียนมีผลต่อพฤติกรรมและความปลอดภัยของนักเรียน 6) แนวปฏิบัติการ

ป้องกันอุบัติเหตุและอุบัติภัย (5 ตัวแปร) การจัดมาตรการป้องกันและลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุและภัยต่าง ๆ เป็นกลยุทธ์สำคัญ 7) แนวปฏิบัติจากสังคม (13 ตัวแปร) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับครอบครัว ชุมชน และภาครัฐช่วยให้ความปลอดภัยยั่งยืน (เฉลิมศักดิ์ บุญนา และคณะ, 2560) งานวิจัยก่อนหน้านี้สนับสนุนว่า การร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนและภาครัฐสามารถจัดรูปแบบเป็นสั่งการ หุ้นส่วน และพันธมิตร โดยปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือ ได้แก่ อัตลักษณ์ นโยบาย และโครงสร้างทางสังคม (เฉลิมศักดิ์ บุญนา และคณะ, 2560) นอกจากนี้ พฤติกรรมความปลอดภัยของนักเรียนสัมพันธ์กับแรงจูงใจ บรรยากาศในโรงเรียน และความรู้ด้านความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านการนำทฤษฎีสู่ปฏิบัติและนิเวศวิทยาภายใน (ช่อจิต หรั่งศิริ และคณะ, 2560) บทบาทของเทคโนโลยีและนวัตกรรมช่วยป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์และอุบัติเหตุภายในโรงเรียน (นภาวรรณ อาชาเพ็ชร, 2560; เตชินท์พัฒน์ โชติวัชรธนานนท์, 2567) ขณะที่ความร่วมมือระหว่างบุคลากรและผู้ปกครองมีผลต่อการป้องกันความรุนแรง การล่วงละเมิด และการใช้สารเสพติด (บุญเลี้ยง จอดนอก, 2561; พรพจน์ โสภา และคณะ, 2566) การบูรณาการผู้ปกครองและชุมชนกับมาตรการภายในโรงเรียนช่วยสร้างเครือข่ายความปลอดภัยอย่างยั่งยืนสรุปแล้ว การบริหารความปลอดภัยในโรงเรียนควรมุ่งเน้นการบูรณาการ นโยบาย เทคโนโลยี กระบวนการทำงาน สิ่งแวดล้อม และความร่วมมือกับครอบครัว–ชุมชน การใช้ ICBA Model และนวัตกรรมดิจิทัลเป็นเครื่องมือเสริม ทำให้การจัดการความปลอดภัยมีประสิทธิภาพ ทันสมัย และยั่งยืน (บุญเลี้ยง จอดนอก, 2561; เฉลิมศักดิ์ บุญนา และคณะ, 2560; ช่อจิต หรั่งศิริ และคณะ, 2560).

ผลการวิจัยชี้ว่า การสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย การล่วงละเมิดทางเพศ การใช้ความรุนแรง และการป้องกันสารเสพติด มี ปัจจัยสำคัญสูงสุดคือด้านนโยบายการจัดการศึกษา รองลงมาคือ เทคโนโลยี นวัตกรรม และสื่อออนไลน์ ส่วนด้านความร่วมมือและกระบวนการทำงาน และ นิเวศวิทยาภายใน–ภายนอก มีอิทธิพลระดับปานกลาง ผลนี้สะท้อนว่าการมีกรอบนโยบายชัดเจน การกำหนดมาตรฐาน กฎระเบียบ และการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความปลอดภัยในโรงเรียน (เฉลิมศักดิ์ บุญนา, 2560) งานวิจัยของเฉลิมศักดิ์ บุญนา (2560) พบว่ารูปแบบความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนและภาครัฐแบบหุ้นส่วนและพันธมิตรมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยการมีโครงสร้างและความร่วมมือชัดเจนช่วยลดความรุนแรงและเพิ่มความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ นอกจากนี้ การศึกษาของช่อจิต หรั่งศิริ (2560) ชี้ว่าแรงจูงใจด้านความปลอดภัยและบรรยากาศในโรงเรียนเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยของนักเรียน แสดงให้เห็นว่านโยบายและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ปลอดภัยมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน บทบาทของ เทคโนโลยีและนวัตกรรม มีอิทธิพลสูงต่อการป้องกันปัญหาความรุนแรงทั้งในโลกจริงและโลกออนไลน์ (นภาวรรณ อาชาเพ็ชร, 2560) และสนับสนุนการจัดการความปลอดภัยอย่างทันสมัย (บุญเลี้ยง จอดนอก, 2561) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบุคลากร ครู ผู้ปกครอง และชุมชนเป็นกลไกที่เสริมความปลอดภัยในโรงเรียน (พรพจน์ โสภา และคณะ, 2566) แม้อิทธิพลของ นิเวศวิทยาภายในและภายนอก จะอยู่ในระดับปานกลาง แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ปรับปรุงอาคารสถานที่ และลดความเสี่ยงด้านสังคมรอบโรงเรียน (กุลชญา ชั้นเล็ก และ พรศักดิ์ สุจริตรักษ์, 2567) สรุปได้ว่า นโยบายการจัดการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด รองลงมาคือ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ส่วนความร่วมมือและกระบวนการทำงาน รวมถึงนิเวศวิทยาภายใน–ภายนอก เป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ การบูรณาการทั้งสี่ด้านนี้ช่วยให้การบริหารความปลอดภัยในโรงเรียนมีประสิทธิผลครอบคลุมทั้งด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม

3. ประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของความร่วมมือสู่การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านการล่วงละเมิดทางเพศ ด้านการใช้ความรุนแรง และด้านสารเสพ

ติด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) นโยบายและการจัดการศึกษา โรงเรียนมีนโยบายชัดเจนและดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ PDCA อย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อความปลอดภัยและการลดปัญหาความรุนแรงและสารเสพติด (บุญเลี้ยง จอดนอก, 2561) 2) เทคโนโลยี นวัตกรรม และสื่อออนไลน์ การใช้เทคโนโลยีร่วมสมัยช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร ติดตามมาตรการความปลอดภัย และป้องกันปัญหาเช่น การรังแกทางไซเบอร์ (นภาวรรณ อาชาเพ็ชร, 2560; เตชินท์พัฒน์ โชติวัชรธนานนท์, 2567) 3) ความร่วมมือและกระบวนการทำงาน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียนทำงานร่วมกันตามหลักความร่วมมือแบบสมัครใจ เสียสละ และรับผิดชอบร่วมกัน (เฉลิมศักดิ์ บุญนา และคณะ, 2560) 4) การนำความรู้ทางทฤษฎีสู่การปฏิบัติ – บุคลากรนำแนวทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยไปปรับใช้ในสถานศึกษา (ช่อจิต หรั่งศิริ และคณะ, 2560) 5) นิเวศวิทยาภายในและภายนอก การจัดสภาพแวดล้อมปลอดภัยทั้งภายในและรอบโรงเรียน เช่น การติดป้ายเตือนและประเมินความเสี่ยง (กนกอร อุ่นสถานนท์, 2563; กุลชญา ชั้นเล็ก & พรศักดิ์ สุจริตรักษ์, 2567) 6) แนวปฏิบัติการป้องกันอุบัติเหตุและอุบัติภัย ประเมินความเสี่ยง วางแผนป้องกัน และอบรมบุคลากรและนักเรียนให้มีทักษะด้านความปลอดภัย 7) แนวปฏิบัติจากสังคม – ทำงานร่วมกับชุมชน สร้างแบบอย่าง และเครือข่ายสนับสนุนความปลอดภัย (ธีรวุฒิ นิลเพ็ชร์, 2561) กระบวนการปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยมีลำดับชัดเจน ได้แก่ 1) หลักการความร่วมมือ สมัครใจ เข้าใจ ยอมรับ เสียสละ ร่วมคิดร่วมทำ และรับผิดชอบอย่างเท่าเทียม 2) วัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความปลอดภัยให้บุคลากรและนักเรียน 3) โครงสร้างการทำงาน แบ่งงานชัดเจน เช่น บริหาร นโยบาย การประสานงาน และกำหนดบทบาทหน้าที่ พร้อมบันทึกข้อตกลงร่วม 4) กิจกรรมบนความร่วมมือ ตรวจสอบและประเมิน วางแผนออกแบบ ระดมความคิด จัดลำดับความสำคัญ ดำเนินตามแผน และประเมินผล 5) การติดตามประเมินผลและตัวชี้วัด ใช้ข้อมูลจริงจากสถานศึกษาและนักเรียนสะท้อนผลการดำเนินงาน 6) การสะท้อนผล นำผลประเมินมาปรับปรุงกระบวนการและกิจกรรมให้ต่อเนื่องผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานของ สุชีรา ใจหวัง และ จันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์ (2561) ที่เน้นความร่วมมือแบบองค์รวมระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง และสอดคล้องกับ นภาวรรณ อาชาเพ็ชร (2560) ที่ชี้ว่าการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมช่วยป้องกันปัญหาความรุนแรงในยุคดิจิทัล สรุปได้ว่า การสร้างความปลอดภัยในโรงเรียนต้องอาศัยความร่วมมือแบบองค์รวม ผสานนโยบาย เทคโนโลยี การจัดกระบวนการทำงาน สิ่งแวดล้อม และการทำงานร่วมกับชุมชน ซึ่งช่วยให้การป้องกันอุบัติเหตุ ความรุนแรง และสารเสพติดมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยมีข้อค้นพบเกี่ยวกับความใหม่ขององค์ความรู้นี้ อยู่ที่ “การเชื่อมโยงเชิงระบบระหว่างความร่วมมือกับความปลอดภัยในโรงเรียน”ต่างจากงานเดิมที่มักเน้นเพียง “การมีส่วนร่วมทั่วไป” หรือ “มาตรการความปลอดภัยเชิงกายภาพ”โมเดลนี้สร้าง “วงจรความร่วมมือ–สะท้อนผล–ปรับปรุง” ที่ทำให้ความปลอดภัยกลายเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการบริหารเชิงความสัมพันธ์ ไม่ใช่เพียงผลของกฎระเบียบ ดังแสดงในภาพที่ 2



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 การใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม หรือคู่มือการดำเนินงานด้านความปลอดภัย สามารถอ้างอิงข้อมูลจากรูปแบบความร่วมมือเพื่อกำหนดตัวชี้วัดและสร้างกรอบแนวทางพัฒนา รวมถึงจัดกิจกรรมแยกตามเป้าหมาย เช่น การป้องกันการละเมิดทางเพศ ลดความรุนแรง และป้องกันการใช้สารเสพติด

1.2 ปัจจัยสำคัญในการแก้ไขปัญหาความปลอดภัยมาจากองค์ประกอบภายในบุคคล ดังนั้นควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือบนพื้นฐานการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยเริ่มจากสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เช่น ครอบครัว กระบวนการทำงาน ความรู้ กลยุทธ์ แนวทางการจัดกิจกรรม เทคโนโลยี นวัตกรรม และสภาพแวดล้อมภายนอก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลลัพธ์จากการนำรูปแบบความร่วมมือไปใช้ในระยะยาว 1–3 ปี ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์ว่าการสร้างเครือข่ายการทำงานเป็นทีมตามรูปแบบนี้สามารถสร้างประสิทธิผลและเพิ่มความปลอดภัยให้ผู้เรียนได้เพียงใด

2.2 การพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างบุคลากร ผู้ปกครอง และนักเรียนควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรม ส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรง การละเมิดทางเพศ และการใช้สารเสพติด โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการคิด วางแผน ตัดสินใจ ดำเนินกิจกร รม และประเมินผล เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ

เอกสารอ้างอิง

กนกอร อุ่นสถานนท์. (2563). *การบริหารสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

กระทรวงศึกษาธิการ.(2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กุลชญา ชั้นเล็ก, พรศักดิ์ สุจริตรักษ์. (2567). *การจัดสภาพแวดล้อมปลอดภัยในโรงเรียน*. วารสารวิชาการศึกษา, 12(1), 45–60.

เฉลิมศักดิ์ บุญนา. (2560). *ความร่วมมือระหว่างชุมชนและภาครัฐเพื่อความปลอดภัยในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

ช่อจิต หรั่งศิริ. (2560). *แรงจูงใจและบรรยากาศความปลอดภัยในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

ธีรวุฒิ นิลเพ็ชร์. (2561). *การป้องกันความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

นภาวรรณ อาชาเพ็ชร. (2560). *การใช้เทคโนโลยีเพื่อป้องกันการรังแกทางไซเบอร์ในโรงเรียน*. วารสารเทคโนโลยีการศึกษา, 8(2), 25–40.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การพัฒนาความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัยทางการศึกษา*. วารสารวิจัยการศึกษา, 5(1), 22–33.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2553). *สถิติสำหรับงานวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญเลี้ยง จอดนอก. (2561). *รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อความปลอดภัยในโรงเรียน*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

พรพจน์ โสภา. (2566). *การพัฒนาทักษะการใช้ข้อมูลและการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2559). *การบริหารสถานศึกษายุคใหม่: การมีส่วนร่วมและความร่วมมือ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2560). *รายงานสถานการณ์สุขภาพและความปลอดภัยของเด็กและเยาวชนไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *คู่มือการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อความปลอดภัย*. กรุงเทพฯ: สพฐ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *รายงานผลการประเมินสถานศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สพฐ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *ข้อมูลสถิติและบริบทความปลอดภัยในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สพฐ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *รายงานสถานการณ์การศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุชีรา ใจหวัง, จันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์. (2561). *การสร้างความร่วมมือในโรงเรียนเพื่อความปลอดภัย*. วารสารการศึกษาปฐมวัย, 15(1), 33–50.

Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice-Hall.

Best, J., & Kahn, J. V. (2006). *Research in education* (10th ed.). Pearson.

Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for education: An introduction to theories and methods* (5th ed.). Pearson.

Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2011). *Research methods in education* (7th ed.). Routledge.

Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.

Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Pearson.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika, 16*(3), 297–334. https://doi.org/10.1007/BF02310555

Erickson, F. (1986). Qualitative methods in research on teaching. In M. C. Wittrock (Ed.), *Handbook of research on teaching* (3rd ed., pp. 119–161). Macmillan.

Gallagher, S. (1991). *Hermeneutics and education*. State University of New York Press.

Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1998). *Multivariate data analysis* (5th ed.). Prentice-Hall.

Hsu, C.-C., & Sandford, B. A. (2007). The Delphi technique: Making sense of consensus. *Practical Assessment, Research & Evaluation, 12*(10), 1–8.

Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage.

Linstone, H. A., & Turoff, M. (2002). *The Delphi method: Techniques and applications*. Addison-Wesley.

Miles, M. B., Huberman, A. M., & Saldaña, J. (2014). *Qualitative data analysis: A methods sourcebook* (3rd ed.). Sage.

Okoli, C., & Pawlowski, S. D. (2004). The Delphi method as a research tool: An example, design considerations and applications. *Information & Management, 42*(1), 15–29. https://doi.org/10.1016/j.im.2003.11.002

Patton, M. Q. (1978). *Utilization-focused evaluation*. Sage.

Schmidt, R. C. (1997). Managing Delphi surveys using nonparametric statistical techniques. *Decision Sciences, 28*(3), 763–774. https://doi.org/10.1111/j.1540-5915.1997.tb01330.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

The Development of a Blended Learning Model Integrated with Artificial Intelligence to Enhance Learning and Innovation Skills for Lower Secondary School Students

Jakkrawan Phuam[1*]

1 Janokrong, Secondary school, Phitsanulok
** Corresponding author. E-mail: jakkrawan@jr.ac.th*

Abstract

This research aimed to develop a blended learning model integrated with Artificial Intelligence (AI) to enhance learning and innovation skills among lower secondary school students. The specific objectives were: (1) to design and develop the blended learning model integrated with AI, (2) to evaluate students' learning and innovation skills after implementing the model, (3) to compare students' academic achievement in the Design and Technology subject before and after using the model, and (4) to assess students' satisfaction with the developed instructional approach. The target population consisted of 501 Grade 8 students from Janokrong School, Phitsanulok Province, under the Secondary Educational Service Area Office Phitsanulok-Uttaradit, during the 2024 academic year. The sample group was purposively selected and consisted of 38 students from class 2.7. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and t-test. The findings revealed that the developed blended learning model integrated with AI was rated as highly appropriate. Students' self-assessment of learning and innovation skills, based on the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008), improved from a moderate level before learning to a high level afterward. Their core competencies rose from a fair to an excellent level. The average academic achievement increased significantly from 32.05 to 52.26 after the intervention, with a statistically significant difference at the .05 level (t = 25.60). Furthermore, students expressed the highest level of satisfaction with the instructional model.

Keywords: Blended Learning, Artificial Intelligence, Learning and Innovation Skills, Secondary Education

Received: 2025-07-22; **Revised:** 2025-08-28; **Accepted:** 2025-10-12

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

จักรวาล ภู่อ่ำ[1*]

1 *โรงเรียนจ่านกร้อง จังหวัดพิษณุโลก*

* *Corresponding author. E-mail: jakkrawan@jr.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (2) เพื่อประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น (3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น และ(4) เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 2/7 จำนวน 38 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสที ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด 2) ผลการประเมินตนเองด้านทักษะการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ด้วยการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนเรียนอยู่ในระดับปานกลาง หลังเรียนอยู่ในระดับมาก 3) ผลการประเมินตนเองด้านทักษะนวัตกรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ด้วยการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนเรียนอยู่ในระดับปานกลาง หลังเรียนอยู่ในระดับมาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 32.05 ในขณะที่หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 52.26 และผลการทดสอบที (t – test) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การเรียนการสอนแบบผสมผสาน, ปัญญาประดิษฐ์, ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

บทนำ

ในอดีตบทบาทหลักของครู คือ “ผู้ถ่ายทอดความรู้” ครูคือแหล่งข้อมูลสำคัญที่นักเรียน ต้องพึ่งพา **การเรียนรู้เชิงรับ (**Passive Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้โดยการอ่าน ฟังบรรยาย โดยยึดเนื้อหาจากหนังสือและตำรา เป็นรูปแบบที่ครูในประเทศไทยคุ้นเคยและใช้กันมากในห้องเรียนแบบเก่า ครูจะพยายามบรรยายบอกทุกสิ่งทุกอย่างในตำราหรือหนังสือให้นักเรียนจดบันทึก แล้วนำไปใช้สอบวัดเก็บเป็นคะแนนความรู้ จุดแข็งของห้องเรียนแบบนี้ อยู่ที่ปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวและความสัมพันธ์เชิงมนุษย์ระหว่างครูกับผู้เรียน ที่เรียกว่า ยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-centered)

แต่ปัจจุบันโลกกำลังหมุนไปอย่างรวดเร็วด้วยแรงขับเคลื่อนของเทคโนโลยี โดยเฉพาะปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ซึ่งกำลังเข้ามามีบทบาทในเกือบทุกวงการ ไม่เว้นแม้แต่ “การศึกษา” เป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาในโลกยุคดิจิทัล คือการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม" ซึ่งประกอบด้วยการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การสื่อสาร และ การทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนนวัตกรรมและความก้าวหน้าของสังคม อย่างไรก็ตาม รูปแบบการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมที่เน้นการบรรยาย อาจไม่เพียงพอต่อการบ่มเพาะทักษะที่ซับซ้อนเหล่านี้ได้อย่างเต็มศักยภาพ ด้วยเหตุนี้ “การเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning)” จึงถูกนำเสนอในฐานะยุทธศาสตร์การสอนที่ทรงพลังซึ่งจะผสมผสานการเรียนรู้ในชั้นเรียนแบบเผชิญหน้าเข้ากับการเรียนรู้ออนไลน์ที่ยืดหยุ่น แนวทางนี้เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered) และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ยิ่งไปกว่านั้น ศักยภาพของการเรียนรู้แบบผสมผสานจะถูกปลดล็อกได้อย่างเต็มที่เมื่อมีการบูรณาการเทคโนโลยี “ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI)” เข้ามาเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งปัญญาประดิษฐ์สามารถทำหน้าที่ได้หลากหลายเพื่อยกระดับประสบการณ์ทางการศึกษา เช่น การสร้างเส้นทางการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning Path) ที่ปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับความเร็วและความเข้าใจของผู้เรียนแต่ละคน การทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยสอนหรือติวเตอร์นอกเวลา (After-Hours Tutor) ที่พร้อมตอบคำถามและอธิบายแนวคิดที่ซับซ้อนได้ทุกเมื่อ การบูรณาการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในลักษณะนี้ จะช่วยให้ครูมีเวลามากขึ้นในการให้คำปรึกษาเชิงลึกและส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน (Instructional Model Development) เป็นกระบวนการออกแบบการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ การออกแบบ การพัฒนา การนำไปใช้ และการประเมินผล (Kemp, Morrison, and Ross, 2011) สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2557) ที่ให้ความหมายของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนไว้ว่า เป็นโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน เป็นระบบที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ ลักษณะสำคัญของรูปแบบการเรียนการสอนที่ดี คือมีทฤษฎีรองรับ มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและได้รับการทดสอบประสิทธิภาพ อนึ่งการเรียนการสอนแบบผสมผสาน คือการนำเอาเทคนิคการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ มาผสมผสานกันเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและคล่องตัวในการจัดการเรียนการสอน ทั้งในวิธีสอนแบบดั้งเดิมและในรูปแบบออนไลน์ โดยการนำทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในแต่ละขั้นตอน และนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้าไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอนแบบผสมผสาน คือ องค์ประกอบด้านการเรียนการสอน การเรียนในชั้นเรียนแบบเผชิญหน้า การเรียนออนไลน์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต รูปแบบการจัดการเรียนรู้ การบรรยาย การอภิปราย การ

ทำงานกลุ่ม การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และมีเทคโนโลยีที่ใช้มากมาย ข้อดีของการเรียนการสอนแบบผสมผสาน คือ มีความยืดหยุ่น ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา ปรับความเร็วในการเรียนตามความสามารถ และการมีปฏิสัมพันธ์ทั้งแบบเผชิญหน้าและออนไลน์ เพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเข้าถึงทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ได้หลากหลาย สามารถทบทวนบทเรียนได้ตลอดเวลา ซึ่งอาจสรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชีวิตประจำวันของเราแทบจะมีเทคโนโลยีอยู่ในทุกการกระทำตั้งแต่ตื่นนอนจนหมดวัน ทุก ๆ ย่างก้าวของเราได้ใช้งานสิ่งประดิษฐ์หรือเทคโนโลยีด้านใดด้านหนึ่งที่ถูกคิดค้น เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่มนุษย์จนเรียกได้ว่าเคยชินกับการใช้งานเทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต โดยเทคโนโลยีหนึ่งที่กำลังถูกพัฒนาและนำมาสู่ชีวิตประจำวันมากขึ้นคือ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) หลายคนอาจไม่ทันสังเกตเห็นการเข้ามาของปัญญาประดิษฐ์ ว่าเข้ามาช่วยเพิ่มความสะดวกสบายและสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับสังคมหลายประการ เช่น ระบบคัดกรองข่าวสารหรือการสแกนใบหน้าผ่านระบบจดจำใบหน้าแบบไบโอเมตริกซ์ (Face ID) เป็นต้น การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ ในชีวิตประจำวันจึงมีความสำคัญต่อการประมวลผลและจัดการชุดคำสั่งต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ปัญญาประดิษฐ์กับการศึกษาในอนาคต จึงเป็นโอกาสและความท้าทายในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ดังนั้นเราต้องเริ่มลงมือทำงานกับ AI ให้มากขึ้น หรืออาจเรียกได้ว่า จากนี้ไปเรากำลังเข้าสู่ยุคของปัญญาประดิษฐ์อย่างแท้จริง การจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ในการผสมผสานปัญญาประดิษฐ์ เข้ากับวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาที่ต้องการศึกษาได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งเป็นผู้ช่วยที่มีความสามารถ เสมือนเป็นครูผู้ช่วยอีกคนหนึ่งที่สามารถช่วยเหลือผู้เรียนได้ในทุกเวลาที่ต้องการ ส่วน ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม เป็นความสามารถในการเรียนรู้และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ซึ่งประกอบด้วย ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือ ผู้เรียนต้องมีทักษะการเรียนรู้และทักษะนวัตกรรมที่สามารถวัดและประเมินผลได้อยู่ในระดับที่น่าพอใจ

จากสภาพการเรียนการสอนที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน ระบบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา กำลังเผชิญกับความท้าทายในการยกระดับคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นอย่างยั่งยืน โดยการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนที่ยังไม่ตอบโจทย์การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน สภาพปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในขณะที่สังคมโลกกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงต้องการกำลังคนที่มีความรู้ มีทักษะและสมรรถนะที่หลากหลาย โดยเฉพาะความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่ครูและสถานศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะเหล่านี้ จากบริบทดังกล่าว ผู้รายงานเป็นผู้สอนรายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเป็นวิชาที่ต้องมีทักษะการเรียนรู้และทักษะด้านนวัตกรรมสูง จึงเห็นความสำคัญในการศึกษาสภาพความต้องการจำเป็น (Needs) ในการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในยุคดิจิทัลต่อไป ประการสำคัญคือ ครูผู้สอนต้องมีเป้าหมายในการปรับปรุง

เปลี่ยนแปลงการเรียนการสอน ไปสู่กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน ที่มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้สำคัญกว่าความรู้ และกระบวนการหาคำตอบสำคัญกว่าคำตอบ โดยใช้ฐานคิดจากทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ผู้รายงานมีความตระหนักที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่พบ จึงได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยประเมินจาก

2.1 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

2.3 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน ที่พัฒนาขึ้น

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นรูปแบบการวิจัยที่มุ่งสร้างนวัตกรรมรูปแบบใหม่ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยอาศัยกระบวนการทดลองและปรับปรุงอย่างเป็นระบบ แนวคิดของ R&D ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลักคือการวิจัย (Research) เพื่อศึกษาข้อมูลปัญหา ความต้องการ และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และการพัฒนา (Development) คือการออกแบบ สร้าง ทดลอง และปรับปรุงนวัตกรรมให้เหมาะสมกับบริบทจริง ในทางการศึกษา R&D ใช้เพื่อสร้างหรือพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความพึงพอใจของผู้เรียน (บรรจง อินทร์โพธิ์, 2561)

2. หลักการออกแบบกระบวนการเรียนรู้และพัฒนารูปแบบ ADDIE Model เป็นกรอบการออกแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลักคือ 1) Analysis (การวิเคราะห์) ศึกษาผู้เรียน ปัญหา และความต้องการ 2) Design (การออกแบบ) วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ และการประเมินผล 3) Development (การพัฒนา) สร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน 4) Implementation (การนำไปใช้) ทดลองใช้ในสถานการณ์จริง และ 5) Evaluation (การประเมินผล) ประเมินประสิทธิภาพและ

ปรับปรุงพัฒนารูปแบบ ซึ่ง ADDIE ช่วยให้การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ (Branch, R. M., 2009)

3. การเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) คือการผสมผสานระหว่างการเรียนแบบเผชิญหน้าในห้องเรียน กับการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัลหรือระบบ จุดเด่นของรูปแบบนี้

คือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองตามเวลาและความสามารถ ได้รับประสบการณ์ทั้งการเรียนรู้แบบร่วมมือ และแบบรายบุคคล พัฒนาทักษะดิจิทัลและความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง

(Fullan & Langworthy, 2014)

4. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ถูกนำมาใช้ในการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการสอน เช่น ระบบแนะนำการเรียนรู้ ที่ปรับเนื้อหาให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละคน Chatbot/AI Tutor ที่ให้คำแนะนำหรือสอนเสริมรายบุคคล การวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน เพื่อช่วยครูติดตามความก้าวหน้า AI ช่วยให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น เป็นรายบุคคล และตอบสนองความแตกต่างระหว่างผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

5. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนระดับชั้นนี้ อยู่ในช่วงวัยที่เริ่มพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้ควรมุ่งพัฒนา ทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยี และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม ซึ่งการส่งเสริมทักษะเหล่านี้

จะช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างผลงานที่มีคุณค่าและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงได้ (ประพรรธน์ พละชีวะ, 2550)

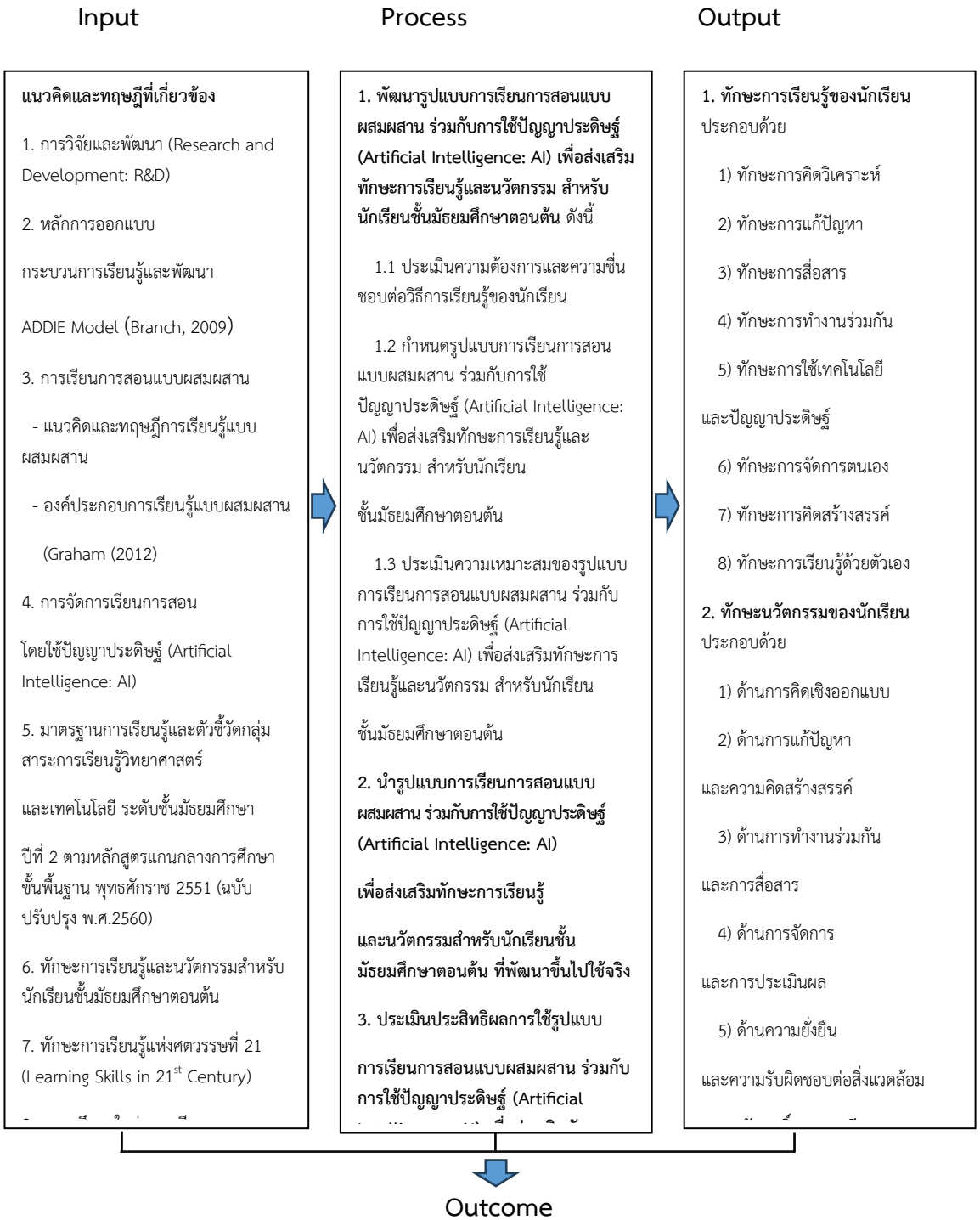
6. ทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 (Learning Skills in 21st Century) Partnership for 21st Century Skills ได้เสนอกรอบทักษะสำคัญไว้ 3 กลุ่ม ได้แก่ 3Rs – Reading, wRiting, aRithmetic: ทักษะพื้นฐานด้านการรู้หนังสือและคำนวณ 4Cs – Critical thinking, Communication, Collaboration, Creativity: ทักษะหลักในการคิด วิเคราะห์ ทำงานร่วมกัน และสร้างสรรค์ และ ICT, Life & Career Skills: การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ มากกว่าเป็นผู้รับความรู้

7. ความพึงพอใจต่อการเรียน หมายถึงระดับความรู้สึกเชิงบวกของผู้เรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้ เช่น ความเข้าใจในเนื้อหา ความสนุก ความเหมาะสมของสื่อ และประโยชน์

ที่ได้รับความพึงพอใจเป็นตัวชี้วัดสำคัญของความสำเร็จของรูปแบบการเรียนรู้ เพราะสะท้อน

ทั้งคุณภาพของการออกแบบกิจกรรม ความเหมาะสมของสื่อ และประสิทธิผลของการสอนที่ตอบสนองผู้เรียน (พรรณี ชูทัย เจนจิต, 2550)

กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ผู้รายงานพัฒนาขึ้น

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน รายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี

2. ทักษะการเรียนรู้และทักษะนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3. ความพึงพอใจนักเรียน ที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้การออกแบบระบบการสอน ADDIE Model ซึ่งเป็นรูปแบบการออกแบบระบบการเรียนการสอนที่ง่ายและมีขั้นตอนชัดเจน ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย มีรายละเอียด และองค์ประกอบ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ (Analysis) ดำเนินการวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) วิเคราะห์ผู้เรียน ด้านพื้นฐานความรู้ ด้านความต้องการ ด้านลักษณะผู้เรียน

2) วิเคราะห์เนื้อหา ขอบเขตเนื้อหา ลำดับการเรียนรู้ และจุดประสงค์การเรียนรู้

3) วิเคราะห์บริบท ด้านสภาพแวดล้อม ทรัพยากรที่มี และข้อจำกัดต่างๆ

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ (Design) ดำเนินการออกแบบองค์ประกอบของรูปแบบ ดังนี้

1) ออกแบบจุดประสงค์การเรียนรู้ จุดประสงค์ทั่วไป และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

2) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ วิธีการสอน กิจกรรมผู้เรียน และการจัดลำดับกิจกรรม

3) ออกแบบการวัดและประเมินผล เครื่องมือวัด วิธีการประเมินและเกณฑ์การประเมิน

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนา (Development) ดำเนินการพัฒนารูปแบบ ดังนี้

1) พัฒนาเนื้อหา สื่อการเรียนการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ และคู่มือการใช้งาน

2) พัฒนาเครื่องมือวัด แบบทดสอบ แบบประเมิน แบบสังเกต

3) ตรวจสอบคุณภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญ ทดลองใช้เบื้องต้น และปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 4 การนำไปใช้ (Implementation) มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1) เตรียมความพร้อม อบรมผู้สอน จัดเตรียมทรัพยากร และเตรียมผู้เรียน

2) ดำเนินการใช้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูลและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผล (Evaluation) มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1) ประเมินผลระหว่างดำเนินการ ติดตามความก้าวหน้า ประเมินกระบวนการและปรับปรุงแก้ไข

2) ประเมินผลสรุป ประเมินผลสัมฤทธิ์ ประเมินความพึงพอใจ สรุปผลการใช้งาน

(Branch, 2009. กระบวนการ ADDIE Model)

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) โดยประยุกต์ใช้ ADDIE Model เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนจ่านกร้อง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก สำนักงานเขตการศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 13 ห้อง รวม 501 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 2.7 จำนวน 38 คน ได้มาโดย การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นห้องเรียนที่ผู้รายงานรับผิดชอบโดยตรง เอื้อให้สามารถสังเกตการณ์และเก็บรวมรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน กับนวัตกรรมได้อย่างใกล้ชิด และสามารถให้การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทดลอง ได้อย่างทันท่วงที

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินความต้องการและความชื่นชอบต่อวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ระยะที่ 2 ประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับ การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีรายละเอียดดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยประเมินจาก

1.1 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

1.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

1.3 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน ที่พัฒนาขึ้น

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนจ่านกร้อง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก สำนักงานเขตการศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 13 ห้อง รวม 501 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 2.7 จำนวน 38 คน ได้มาโดย การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นห้องเรียนที่ผู้รายงานรับผิดชอบโดยตรง เอื้อให้สามารถสังเกตการณ์และเก็บรวมรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน กับนวัตกรรมได้อย่างใกล้ชิด และสามารถให้การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทดลอง ได้อย่างทันท่วงที

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบประเมินทักษะการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3.2 แบบประเมินทักษะนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิชาการออกแบบและเทคโนโลยี

3.3 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบทดสอบปรนัยแบบเลือกตอบ ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ

3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ต่อการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าความเชื่อมั่น และ ค่าความแตกต่างจากการเปรียบเทียบโดยใช้สูตร t-test for dependent samples และสูตร Paired Sample t-test

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สรุปได้ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลการประเมินพบว่า ความต้องการและความชื่นชอบต่อวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า นักเรียนมีความต้องการและชื่นชอบต่อวิธีการเรียนรู้ ดังนี้

1. วิธีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 (S.D. = 0.65)

2. วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมืออยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 (S.D. = 0.66)

3. วิธีการเรียนรู้แบบพึ่งพาอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 (S.D. = 0.65)

4. วิธีการเรียนรู้แบบอิสระอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 (S.D. = 0.68)

5. วิธีการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยงอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 (S.D. = 0.64)

6. วิธีการเรียนรู้แบบแข่งขันอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 (S.D. = 0.67)

7. วิธีการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 (S.D. = 0.68)

8. วิธีการเรียนรู้แบบฟังคำบรรยายจากครู อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 (S.D. = 0.66)

9. วิธีการเรียนรู้แบบผสมผสานอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 (S.D. = 0.69)

10. วิธีการเรียนรู้แบบ Online อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 (S.D. = 0.69)

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลการประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตามหัวข้อการประเมินพบว่า

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62

2. ร่างกรอบแนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00

3. กระบวนการและขั้นตอนการเรียนการสอน พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80

4. การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในกระบวนการเรียนการสอน พบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65

5. สังเคราะห์การจัดกระบวนการเรียนรู้ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70

6. ผลลัพธ์ที่คาดหวัง พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55

ระยะที่ 2 การประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

1. การประเมินทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ก่อนเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 หลังเรียนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ผลต่างของคะแนน

ทดสอบก่อนเรียนกับหลังเรียนเท่ากับ 1.77

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินตนเองด้านทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ก่อนเรียนกับหลังเรียน จำนวน 8 ทักษะ เมื่อทำการทดสอบ Paired Sample t-test พบว่า t = 14.32 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 *t (.05, df : 7) = 2.365 แสดงว่าการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียน การสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะ การเรียนรู้สูงขึ้นและแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผลการทดสอบความแตกต่างนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Bloom (1956) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมสามารถพัฒนา

ผู้เรียนได้ทุกระดับ และสอดคล้องกับงานวิจัย ของ Cronbach (1970) ที่ระบุว่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่มีค่า Cronbach's alpha (Reliability) สูงกว่า 0.70 ถือว่าน่าเชื่อถือ

2. การประเมินทักษะนวัตกรรม ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ก่อนเรียนอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 หลังเรียนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ผลต่างของคะแนนทดสอบก่อนเรียนกับหลังเรียนเท่ากับ 1.80

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินตนเองด้านทักษะนวัตกรรมของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ก่อนเรียนกับหลังเรียน จำนวน 5 ทักษะ รวม 20 ข้อ เมื่อทำการทดสอบ Paired Sample t-test พบว่า t = 14.36 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 *t (.05, df : 4) = 2.776 แสดงว่าการเรียนรู้ ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะนวัตกรรมการเรียนรู้สูงขึ้น และยังส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

3. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวม ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 32.05 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 52.26 ผลการทดสอบที (t– test) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่า t คำนวณ เท่ากับ 25.60 ค่า t จากตาราง เท่ากับ 2.026 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบและแนวทางที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

4. ความพึงพอใจของนักเรียน ต่อการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 (S.D. = 0.37) แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ผู้รายงานพัฒนาขึ้น เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ดีและมีความเหมาะสม นักเรียนมีทักษะการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อการศึกษาเรียนรู้ ทำให้สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรมของนักเรียนได้ดี ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

อภิปรายผล

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นไปตามสมมติฐานงานวิจัยดังนี้

1. การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาตอนต้น ที่ผู้รายงานพัฒนาขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุดในทุก ๆ ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.55 – 5.00 ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามหลักการและแนวคิดทฤษฎีของ ADDIE Model ที่ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ช่วยให้การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้มีขั้นตอนชัดเจน และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ ซึ่งผลการประเมินครั้งนี้สอดคล้องกับ อนุศร หงษ์ขุนทด (2561) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ตามแนวคิดทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้ด้วยโครงงาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า การตรวจสอบความตรงในการรับรองรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48

2. ผลการประเมินตนเองของนักเรียนด้านทักษะการเรียนรู้ โดยรวม ก่อนเรียนอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 หลังเรียนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 แสดงให้เห็นว่าหลังจากที่นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้จากรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ ที่ครูพัฒนาขึ้น นักเรียนมีความสนใจใฝ่เรียนรู้และสนุกกับการเรียน ทำให้มีทักษะที่สำคัญและจำเป็นสูงขึ้นในทุกทักษะ คือทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและปัญญาประดิษฐ์ ทักษะการจัดการตนเอง การคิดสร้างสรรค์ และทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการประเมินตนเองหลังเรียน ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.61 – 4.61 อยู่ในระดับคุณภาพมากถึงมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้วิจัยมีกระบวนการและขั้นตอนการเรียนการสอนที่ชัดเจน มีความเหมาะสมกับวัยและความต้องการของผู้เรียนกับการศึกษาเรียนรู้ในยุคดิจิทัล และจากการที่นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้สูงขึ้น จึงส่งให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วย โดยมีผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 32.05 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 52.26 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของประพรรธน์ พละชีวะ (2550) ที่ได้ศึกษารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้วิธีการเรียนรู้ร่วมกันในการเรียนการสอนโครงงานวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการประเมินตนเองด้านทักษะนวัตกรรม โดยรวมก่อนเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 หลังเรียนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 แสดงให้เห็นว่าหลังจากที่นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้จากรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ ที่ครูพัฒนาขึ้น นักเรียนมีทักษะนวัตกรรมตามช่วงชั้นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสูงขึ้นในทุกทักษะ ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.85 – 4.66 ซึ่งเป็นระดับคุณภาพมากถึงมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะครูมีกระบวนการเรียนรู้ สื่อและเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย นักเรียนได้รับการฝึกทักษะโดยมี AI เป็นเครื่องมือ เป็นผู้ช่วยครูที่ดี มีความยืดหยุ่นในทุกสถานการณ์ทุกสถานที่และเวลา ซึ่งสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2563) ที่กล่าวว่าทักษะการเรียนรู้และทักษะนวัตกรรม สองทักษะนี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาการศึกษา และการเตรียมความพร้อมสู่อนาคตของนักเรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่ครูผู้สอนจะต้องจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างและส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้และทักษะนวัตกรรมอย่างเต็มศักยภาพ

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 (S.D. = 0.37) ที่เป็นเช่นนี้เพราะครูใช้เทคนิควิธีการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ประการสำคัญนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาเป็นสื่อและเครื่องมือในการเรียนรู้ เพราะการศึกษาและแนวทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการกำหนดแนวทางยุทธศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ โดยร่วมกันสร้างรูปแบบและแนวปฏิบัติในการเสริมสร้างประสิทธิภาพที่เน้นองค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน ผู้วิจัยตระหนักในความสำคัญนี้จึงพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานร่วมกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งสอดคล้องกับ พรรณี ชูทัย เจนจิต (2550) ที่กล่าวว่าความพึงพอใจในการเรียนเป็นความรู้สึกที่ดี ทำให้เกิดความสนใจ เอาใจใส่ และ

มีความเพียรพยายามในการเรียน ความพึงพอใจนี้จะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานไปใช้

1. ผู้สอนควรนำรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานครั้งนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานที่ผู้รายงานพัฒนาขึ้น เน้นให้มีรูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ซึ่งน่าจะเป็นวิธีการหนึ่งในการช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้และทักษะนวัตกรรมของนักเรียนให้เพิ่มสูงขึ้น

2. การนำเครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้ประกอบการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ แบบผสมผสาน เป็นสื่อการเรียนการสอนที่กลุ่มผู้เรียนให้ความสนใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ผู้สอนจึงควรนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากขึ้น

3. ก่อนเริ่มกิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีการพัฒนาทักษะความสามารถทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้กับผู้เรียน เช่น ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้งานคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน รวมถึงแอบพลิเคชันต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้บริการบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น การสืบค้นข้อมูลสารสนเทศ กระดานสนทนา กระดานข่าว เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการนำปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ไปใช้

1. ครูผู้สอนต้องเตรียมความพร้อมของห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ มีจำนวนเพียงพอ กับผู้เรียน มีสภาพดีใช้งานได้ เชื่อมต่อกับอินทร์เน็ตได้ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตแบบไร้สาย ที่มีความเร็วเพียงพอกับผู้เรียนเพื่อรองรับการทำงานออนไลน์ โดยครูผู้สอนต้องคอยควบคุมดูแลชี้แนะ ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้เรียนเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2. การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน จะต้องเตรียมให้ผู้เรียนสามารถใช้งานคอมพิวเตอร์ เมาส์ คีร์บอร์ด หรือสมาร์ทโฟนได้ในระดับดี นอกจากนี้ ต้องให้ผู้เรียนสามารถใช้งานโปรแกรมประยุกต์เบื้องต้นได้เป็นอย่างดี รวมถึงเครื่องมือสื่อสารบนเว็ปและกูเกิลเพื่อการศึกษา

3. การเติบโตของปัญญาประดิษฐ์ ที่พัฒนามาจนล้ำหน้าในปัจจุบัน และเข้ามาเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน มีด้านดีที่จะสร้างโอกาสใหม่ ๆ ในการเรียนรู้ แต่ในอีกด้านหนึ่ง ก็อาจจะก่อให้เกิดปัญหาด้านจริยธรรมและขยายความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เนื่องจากความไม่พร้อมทางด้านเทคโนโลยีและบุคลากร ดังนั้น ครูผู้สอนและสถานศึกษาต้องตระหนักในด้านลบนี้

เอกสารอ้างอิง

บรรจง อินทร์โพธิ์. (2561). **การวิจัยและพัฒนาในงานทางการศึกษา.**

ประพรรธน์ พละชีวะ. (2550). **การนำเสนอรูปแบบการเรียนแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน ในโครงงานวิทยาศาสตร์สำหรับการฝึกแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.** โสตทัศนศึกษา, ครุศาสตร์มหาบัณฑิต หลักสูตรการสอน และเทคโนโลยีการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรรณี ชูทัย เจนจิต. (2550). **จิตวิทยาการเรียนการสอน** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: เมธีทิปส์.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2557). **การพัฒนาหลักสูตรและการสอน: มิติใหม่** (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2563). **แผนที่นำทางการส่งเสริมนวัตกรรมสำหรับประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.

อนุศร หงษ์ขุนทด. (2561). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ตามแนวคิดทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ด้วยโครงงาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.** นครราชสีมา: โรงเรียนด่านขุนทด.

Bloom, B.S. (Ed). (1956). **Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain.** Longmans, Green and Co.

Branch, R.M. (2009). **Instructional design: The ADDIE approach**. Springer Science & Business Media.

Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of psychological testing (3rd ed.).** Harper & Row.

Fullan, M., & Langworthy, M. (2014). **A rich seam: How new pedagogies find deep learning.** London: Pearson. Retrieved from https://www.michaelfullan.ca/wp-content/uploads/2014/01/3897.Rich_Seam_web.pdf

Graham, C. R. (2012). Blended learning systems: Definition, current trends, and future directions. In C. J. Bonk & C. R. Graham (Eds.), **The handbook of blended learning: Global perspectives, local designs** (pp. 3-21). San Francisco,

Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). **Artificial Intelligence in Education**: Promises and Implications for Teaching and Learning. Boston, MA: Center for Curriculum Redesign.

Kemp, J. E., Morrison, G. R., & Ross, S. M. (2011). **Designing effective instruction** (6th ed.). John Wiley & Sons.

Partnership for 21st Century Skills (P21). (2009). **Framework for 21st Century Learning.**

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

The Adaptation of the Damrongtham Centers During the COVID-19 Pandemic: The Role of Digital Transformation of the Khon Kaen Damrongtham Center

Jirawat Worasean[1], & Panpun Ronghanam[2*]

1 *College of Local Administration, Khon Kaen University*
*** *Corresponding author. jirawat_wo@kkumail.com*

Abstract

The study of The Adaptation of the Damrongtham Centers During the COVID-19 Pandemic: The Role of Digital Transformation of the Khon Kaen Damrongtham Center has purpose to 1) study the complaint receiving model under the COVID-19 pandemic of the Khon Kaen Damrongtham Center, and 2) study the structure of the Khon Kaen Damrongtham Center adaptation during the COVID-19 pandemic by using qualitative research with specifically in-depth interviews technique from 6 interviewees. The research results found that the complaint-receiving model implemented at the Khon Kaen Damrongtham Center during the COVID-19 pandemic utilized online systems provided by the Damrongtham Center. The findings revealed a decrease in complaints received in person, but an increase in online complaints.

Keywords: Damrongtham Centers, Complaint, Digital Transformation

Received: 2025-08-06; **Revised:** 2025-09-10; **Accepted:** 2025-10-31

การปรับตัวของศูนย์ดำรงธรรมในสภาวะการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 บทบาท Digital Transformation ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น

จิรวัฒน์ วรแสน[1] และปานปั้น รองหานาม[2*]

1 วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** Corresponding author. E-mail: jirawat_wo@kkumail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การปรับตัวของศูนย์ดำรงธรรมในภาวะการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 บทบาท Digital Transformation ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษารูปแบบการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น (2) เพื่อศึกษาโครงสร้างของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น จากการปรับตัวของศูนย์ดำรงธรรมในภาวการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 จังหวัดขอนแก่น เป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีเรื่องร้องเรียนมากจากจำนวนประชากร และความซับซอนของสังคม จึงต้องการศึกษาว่าศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่นมีการปรับตัวโดยใช้กลยุทธ์ Digital Transformation ในภาวะการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 อย่างไร โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยมีผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดจำนวน 6 คน ผลวิจัยพบว่ารูปแบบการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น มีการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ผ่านระบบ online ของศูนย์ดำรงธรรม พบว่าเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์มีจำนวนน้อยลง แต่การรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ผ่านระบบ online มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: ศูนย์ดำรงธรรม, เรื่องร้องเรียน, การปรับตัวภาครัฐดิจิทัล

บทนำ

การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) เป็นการแพร่ระบาดทั่วโลก โดยมีสาเหตุมาจากไวรัสสายพันธุ์ใหม่ เกิดขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ.2562 พบครั้งแรกที่นครอู่ฮั่น ประเทศจีน (WHO) ได้ประกาศให้การระบาดครั้งนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ ในวันที่ 30 มกราคม 2563 และประกาศให้เป็นโรคระบาดทั่วไป ในวันที่ 11 มีนาคม 2563 (องค์การอนามัยโลก, กรมควบคุมโรค 2563) ในประเทศไทยได้ประกาศให้โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558

ทั้งนี้ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้มีประกาศ ฉบับที่ 96/2557 ลงวันที่ 18 กรกฎาคม 2557 ให้จังหวัดทุกจังหวัดจัดตั้งศูนย์ดำรงธรรมขึ้นในจังหวัดเพื่อทำหน้าที่ในการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ การให้บริการข้อมูลข่าวสารให้คำปรึกษา รับเรื่องปัญหาความต้องการและข้อเสนอแนะของประชาชน ประกอบด้วยศูนย์ดำรงธรรมในส่วนกลางและศูนย์ดำรงธรรมในส่วนภูมิภาค แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด และศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ อย่างไรก็ตามในสภาวะการณ์ปัจจุบันได้ประสบกับปัญหา

เศรษฐกิจ สังคมการเมือง อีกทั้งยังมีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมาอีกมากมาย

การจัดทำแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลนั้น เป็นการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัลขององค์กรหรือ Digital Transformation ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดและนำเทคโนโลยีมาใช้ในองค์กรในยุคดิจิทัล ตั้งแต่การสร้างพื้นฐาน การกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานในด้านต่างๆ และส่งต่อความสำคัญให้แก่ผู้บริโภค (Russell Reynolds Associates, 2019) ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ดังนั้น จึงต้องมีการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในองค์กร หากผู้บริหารมีเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนจะมีส่วนทำให้การบริหารการเปลี่ยนแปลงขององค์กรนั้นสามารถประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศูนย์ดำรงธรรมเป็นหน่วยงานรัฐอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ให้บริการสาธารณะในการรับเรื่องร้องเรียนของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่นถือเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีเรื่องร้องเรียนจำนวนมาก ด้วยจำนวนประชากรและความซับซ้อนของสังคม โดยให้ความสำคัญในการบริการประชาชนได้มีการคิดค้นนวัตกรรมเพิ่มช่องทางการให้บริการประชาชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นผ่าน Application ในชื่อ “ดำรงธรรม Tracking” หรือผ่าน Website www.damrongdhamakk.go.th หรือผ่าน ตู้ kiosk รับเรื่องร้องเรียนโดยติดตั้งอยู่ ณ ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่นและศูนย์ดำรงธรรมอำเภอทุกแห่งทำให้ประชาชนสามารถประหยัดค่าใช้จ่าย ประหยัดเวลาในการเดินทาง และที่สำคัญปลอดภัยและลดการสัมผัสจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่กำลังแพร่ระบาดเป็นวงกว้างในปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการปรับตัวของศูนย์ดำรงธรรมในภาวะการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 บทบาท Digital Transformation ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่นเพื่อที่จะได้นำข้อมูลจากการวิจัยนี้วิเคราะห์และเปรียบเทียบบทบาทสำคัญของ Digital Transformation ในประเด็นสภาวะการณ์การบริหารจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ของประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่นภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ของประเทศไทย
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการข้อร้องเรียนในการพัฒนาศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการปรับตัวภาครัฐดิจิทัล (Digital Transformation)

พงษ์ วิเศษสังข์ (2557) ระบุลักษณะของเทคโนโลยีการสื่อสารออกเป็น 4 แบบ คือมีความเป็นคอมพิวเตอร์ (Computerization) มีขนาดเล็กลง (Miniaturization) มีความเป็นดิจิทัล (Digitization) และมีการรวมเป็นหนึ่ง (Convergence) ซึ่งเทคโนโลยีต่าง ๆ ถูกพัฒนาและนำมาใช้เพื่อตอบแทนความต้องการของผู้บริโภคจากความต้องการในการแลกเปลี่ยนสื่อสาร เปิดรับข่าวสารที่รวดเร็ว และกว้างขวางขึ้น ในยุคโลกาภิวัตน์ การสื่อสารไร้พรมแดน ซึ่งการสื่อสารตั้งแต่อดีตมนุษย์พยายามคิดค้นรูปแบบของการสื่อสารและการถอดรหัสแบบใหม่ก่อให้เกิดนวัตกรรมออกมาเรื่อย ๆ ตั้งแต่การสื่อสารด้วยควันไฟในอดีตมาจนถึงการใช้นกพิราบ การใช้จดหมาย โทรศัพท์แบบมีสาย โทรศัพท์ไร้สายผ่านการสื่อสารด้วยคลื่นความถี่ ซึ่งยุคของการสื่อสารด้วยคลื่นความถี่ผ่านมาแล้ว 4 ยุคด้วยกัน ก่อนจะเปลี่ยนผ่านเป็นยุคที่ 5 ในปัจจุบันหรือ 5G

แนวคิดระบบสารสนเทศภาครัฐ (e-Government)

คำจำกัดความของ e-Government มีความต่างกันมากบ้างก็ได้ให้ความหมายอย่างแคบ โดยเน้นการใช้การสื่อสารโทรคมนาคมโดยเฉพาะอินเตอร์เน็ต เพื่อที่จะให้บริการที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล บ้างก็ให้ความหมายอย่างกว้างในการเปลี่ยนแปลงการทำงานของภาครัฐ คำจำกัดความต่างๆ ของ e -Government มีนักวิชาการหรือองค์การต่าง ๆ ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้ Deloitte Research (2001 อ้างในทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2548: 51) ให้ความหมายของ e-Government ว่าหมายถึง การใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มการเข้าถึงและการให้บริการของภาครัฐเพื่อ ประโยชน์ของประชาชนธุรกิจและเจ้าหน้าที่ OECD (2003) อ้างในทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2548: 51 ให้ความหมายของ e-Government ว่าหมายถึง การใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารโดยเฉพาะอินเตอร์เน็ต เป็นเครื่องมือในการเป็นภาครัฐที่ดี

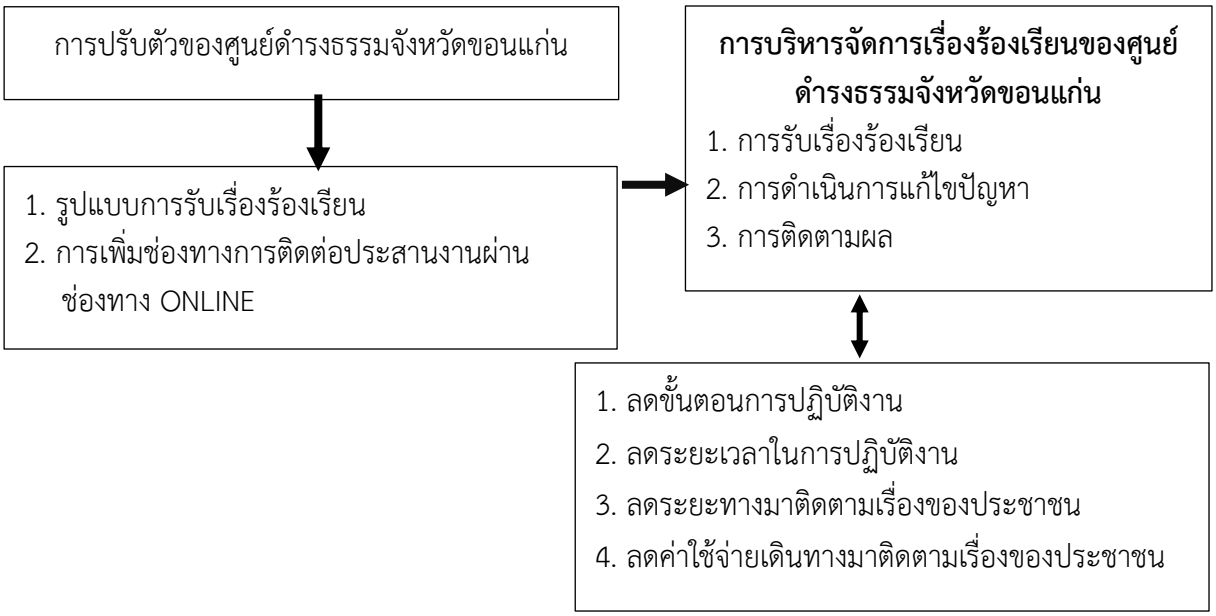
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะ

วรเดช จันทรศร (2544: 205) กล่าวว่าบริการสาธารณะ หรือเรียกอีกอย่างว่าการบริการประชาชนเป็นหัวใจในการทำงานของรัฐบาลการบริการสาธารณะจึงเกี่ยวข้องกับการควบคุมการนำเข้าทรัพยากรทางด้านการเงินและบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการดำเนินงานหรือการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ

นันทวัฒน์ บรมานันท์ (2547: 159) ได้ให้ความหมายของบริการสาธารณะว่าการจัดทำบริการสาธารณะ (Public Service) เป็นภารกิจที่สำคัญของรัฐสมัยใหม่ต้องจัดทำให้กับประชาชนโดยเป็นกิจกรรมที่ฝ่ายปกครองจัดทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์สาธารณะ

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น

ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น มีหน้าที่ให้บริการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ บริการข้อมูลข่าวสาร ให้คำปรึกษา รับเรื่องปัญหาความต้องการและข้อเสนอแนะรวมทั้งเรื่องอื่น ๆ ของประชาชน นอกจากนี้ ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด ยังมีงานตามนโยบายรัฐบาล ดังนี้ 1) เป็นศูนย์บริการร่วมตามมาตรา 32 แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 ตั้งอยู่ห้างสรรพสินค้าบิ๊กซี ขอนแก่น ให้บริการประชาชน เช่น งานบัตรประจำตัวประชาชน งานทะเบียนราษฎร งานคัดสำเนาเอกสาร ให้บริการข้อมูลข่าวสาร และงานอื่น ๆ 2) ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน (One Stop Service: OSS) ให้บริการลงทะเบียนผู้ประกอบการ SMEs ให้คำปรึกษาด้านสินเชื่อ การค้า การลงทุน และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ตั้งอยู่ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น 3) งานอื่นๆ ตามนโยบายรัฐบาล กระทรวงมหาดไทยและผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น ดังกรอบแนวคิดการวิจัยในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research methodology) โดยอาศัยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Focal persons) จำนวน 4 คน ซึ่งเป็นบุคลากรในศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Context analysis) ประกอบกับการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นข้อมูลของผู้เข้ามาใช้บริการในศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น (ผู้อำนวยการกลุ่มงานศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น และเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ฯ) โดยมีประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ประเด็นที่ 1 วิเคราะห์หารูปแบบหรือนโยบายการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น

ประเด็นที่ 2 ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น ซึ่งครอบคลุมประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ โครงสร้างของศูนย์ดำรงธรรม การบริหารงานของผู้บังคับบัญชา ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน งบประมาณที่ใช้ดำเนินการและปัจจัยอื่น ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมดของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น การแก้ไขปัญหาร้องเรียนร้องทุกข์บทบาทการปรับตัวของเจ้าหน้าที่แต่ละคนในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. กำหนดหัวข้อการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดในการวิจัย
2. เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ เพื่อให้คำแนะนำและปรับปรุงแก้ไขหัวข้อในการสัมภาษณ์
3. ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
4. นำหัวข้อสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบไปด้วย 2 ขั้นตอน

1. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยการศึกษาหนังสือวิชาการ ข้อกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง คู่มือปฏิบัติงานของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการวิจัยภาคสนาม (Field research) โดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์เป็นทางการ (Structured interview or Formal interview) (วิโรจน์ ก่อสกุล, 2562) โดยมีประเด็นสำคัญของการวิจัย ดังนี้

2.1 ขั้นตอนการบริหารจัดการเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น

2.2 กระบวนการดำเนินงานทั้งหมดของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น การแก้ปัญหาร้องเรียนร้องทุกข์ในแต่ละเรื่อง บทบาทของเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ นโยบายรัฐบาล

ดิจิตอลที่มีผลต่อการขับเคลื่อนศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด ระเบียบ ข้อกฎหมาย จำนวนบุคลากร ตลอดจนปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

2.3 ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น คำถามครอบคลุมปัจจัยต่างๆ ที่เป็นปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น โครงสร้างของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น ลักษณะการบริหารงานของผู้บังคับบัญชา ความรู้ความสามารถและทัศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงปัจจัยด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

จากการปรับตัวของศูนย์ดำรงธรรมในภาวะการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดการเรื่องร้องเรียนในศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น และข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่าจำนวนเรื่องร้องเรียนตั้งแต่ปี 2561 มีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากมีการให้ข้อมูลและทำความเข้าใจก่อนและยุติเรื่องได้โดยไม่ต้องนำเข้าระบบ ทำให้สถิติเรื่องร้องเรียนน้อยลง ปี 2563 ซึ่งอยู่ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 โดยมีการนำระบบ Online เข้ามาใช้งาน ส่งผลให้มีจำนวนสถิติการรับเรื่องร้องเรียนมีจำนวนเพิ่มขึ้น (วชิระ อักษร,สัมภาษณ์ 2565) นอกจากนั้นยังมีการปรับตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโดยการจัดระบบการรับเรื่องร้องเรียนใหม่มีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เรื่องร้องเรียนร้องทุกข์จบที่ที่ว่าการอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ไม่ต้องมาถึงจังหวัด (กิติพงษ์ เบี้ยวโกฏิ ,สัมภาษณ์ 2565) โดยผลการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียน แยกตามประเภทเรื่องหลัก ดังนี้

1. ประเภทขอความช่วยเหลือ จากข้อมูลสถิติของประเภทขอความช่วยเหลือพบว่า ในภาพรวมเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์มีสถิติสูงขึ้นเมื่อเทียบกับในปีงบประมาณที่ผ่านมา โดยปีงบประมาณ 2565 มีจำนวนเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ มีจำนวน 318 เรื่อง เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.19 ของจำนวนเรื่องรวมทั้งหมดของปีงบประมาณ 2564 (286 เรื่อง) และมีสถิติเท่ากับปี 2563

2. ประเภทข้อพิพาทระหว่างบุคคล จากข้อมูลสถิติของประเภทข้อพิพาทระหว่างบุคคล พบว่าในภาพรวมเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์มีสถิติลดลงกว่าปีงบประมาณที่ผ่านมา โดยในปีงบประมาณ 2565 มีจำนวนเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ 102 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 65.81 ของจำนวนเรื่องรวมทั้งหมดของปีงบประมาณ 2564 (155 เรื่อง) และร้อยละ 75 ของจำนวนเรื่องรวมทั้งหมดของปีงบประมาณ 2563 (136 เรื่อง)

3. ประเภทร้องเรียนเจ้าหน้าที่รัฐ จากข้อมูลสถิติของประเภทร้องเรียนเจ้าหน้าที่รัฐ พบว่าในภาพรวมมีแนวโน้มสถิติลดลงจากปีงบประมาณที่ผ่านมา โดยในปีงบประมาณ 2565 มีจำนวนเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์มีจำนวน 127 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 57.47 ของจำนวนเรื่องรวมทั้งหมดของปีงบประมาณ พ.ศ.2564 (221 เรื่อง) และคิดเป็นร้อยละ 52.70 ของจำนวนเรื่องรวมทั้งหมดของปีงบประมาณ พ.ศ.2563 (241 เรื่อง)

4. ประเภทแจ้งเบาะแสการกระทำความผิด จากข้อมูลสถิติของประเภทแจ้งเบาะแสการกระทำความผิด พบว่าในภาพรวมมีแนวโน้มสถิติลดลงจากปีงบประมาณที่ผ่านมา โดยในปีงบประมาณ 2565 มีจำนวนเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์มีจำนวน 78 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 56.12 ของจำนวนเรื่องรวมทั้งหมดของปีงบประมาณ 2564 (139 เรื่อง) คิดเป็นร้อยละ 46.43 ของ พ.ศ.2563 (168 เรื่อง)

สำหรับในประเภทย่อยสถานบริการ/ค้าประเวณี มีแนวโน้มสถิติเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีงบประมาณที่ผ่านมา โดยในปีงบประมาณ 2565 มีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการแจ้งเบาะแสสถานบริการ/ค้าประเวณี จำนวน 14 เรื่อง เท่ากับปีงบประมาณ 2564 (14 เรื่อง) และคิดเป็นร้อยละ 87.50 ของปีงบประมาณ 2563 (16 เรื่อง)

ทั้งนี้ มีสาเหตุมาจากการที่จังหวัดได้มีประกาศมาตรการควบคุมสถานบริการและมาตรการห้ามจำหน่ายและบริโภคเครื่องดื่มในร้านช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งมีผู้ร้องเรียนแจ้งเรื่องมายังศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่นมากขึ้นว่ามีผู้ประกอบการบางรายลักลอบจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณร้าน

5.ประเภทหนี้นอกระบบ จากข้อมูลสถิติของประเภทหนี้นอกระบบพบว่า ในภาพรวมเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ที่เข้ามาในศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น มีสถิติสูงขึ้นเมื่อเทียบกับปีงบประมาณที่ผ่านมา โดยในปีงบประมาณ 2566 มีจำนวนเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ จำนวน 16 เรื่อง เพิ่มขึ้นร้อยละ 45 ของจำนวนเรื่องทั้งหมดของปีงบประมาณ 2564 (11 เรื่อง) และคิดเป็นร้อยละ 80 ของจำนวนเรื่องรวมทั้งหมดของปี 2563 (20 เรื่อง)

ตารางที่ 1 แสดงผลการดำเนินงานจัดการเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2560 - 2565

ประเภทเรื่องร้องเรียน	จำนวนทั้งหมด (เรื่อง)	อยู่ระหว่างดำเนินการ (เรื่อง)	ยุติ (เรื่อง)	ร้อยละ (%)
ขอความช่วยเหลือ	4,717	45	4,672	99.04
ข้อพิพาทระหว่างบุคคล	1,242	14	1,228	98.87
ร้องเรียนเจ้าหน้าที่รัฐ	1896	15	1,881	99.21
แจ้งเบาะแสการกระทำผิด	1,016	12	1,004	98.82
หนี้นอกระบบ	591	0	591	100
อื่นๆ	159	0	159	100
รวมทั้งสิ้น	**9,621**	**6**	**9,535**	**99.11**

ที่มา : สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดขอนแก่น
https://khonkaen.prd.go.th/th/content/category/detail/id/35/iid/273419

อภิปรายผลการวิจัย

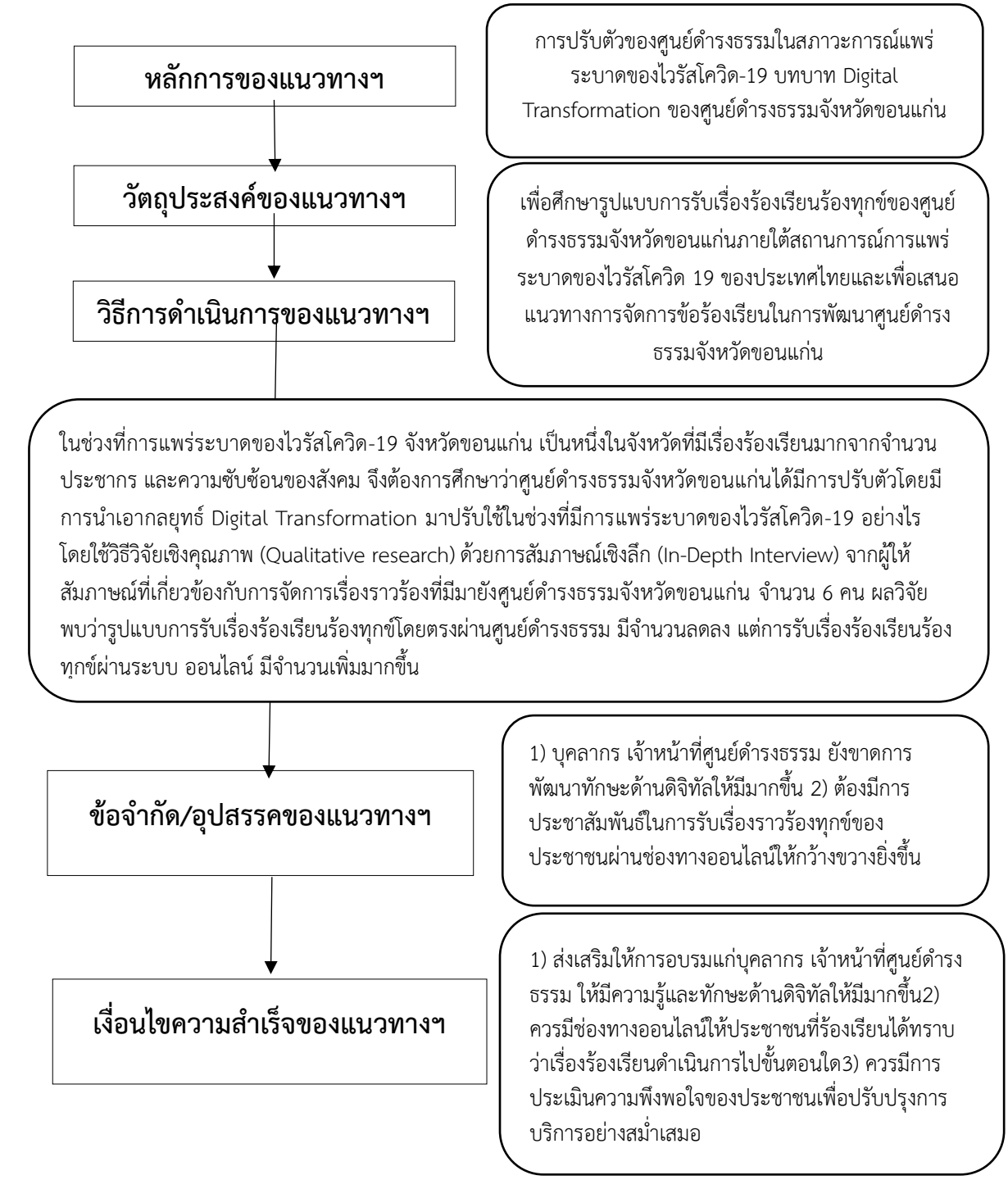
จากการวิจัยเห็นได้ว่าสาเหตุหลักของการร้องเรียน มาจากการที่ประชาชนไม่ได้รับการตอบรับความต้องการ ต้องการความเป็นธรรม เกิดความเดือดร้อนจากผลกระทบในด้านต่าง ๆ การไม่ได้รับการบริการที่ดีจากหน่วยงานภาครัฐ ความล่าช้าในการปฏิบัติงาน รวมถึงการพบเห็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีณา จีระแพทย์ และคณะ (2563) ที่พบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการร้องเรียนและเกิดการทำผิดจริยธรรมวิชาชีพการพยาบาล ได้แก่ พฤติกรรมการให้บริการ ความใส่ใจในการให้บริการ มาตรฐานการให้บริการ ทั้งนี้ ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่นหรือหน่วยงานภาครัฐต้องยกระดับการการบริหารจัดการโดยการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การนำ Digital Transformation มาประยุกต์ใช้มีบทบาทในการทำงาน ถ้ารัฐมีการบริการและการบริหารงานที่ดีจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนจะทำให้ประชาชนผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจและปัญหาการร้องเรียนลดลงซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ อภิญญา ไลไธสงค์ (2562) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพการรับเรื่องร้องเรียน

ผ่านศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ กรณีศึกษา อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ที่พบว่าศูนย์ดำรงธรรมอำเภอลำปลายมาศ ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นอย่างดีร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ประชาชนได้รับการบริการที่ทั่วถึงและแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพันธ์ เตชะฤทธิ์ (2563)ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด กรณีศึกษา ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดกาญจนบุรีที่ พบว่า การทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่มีหลายขั้นตอน และมีบุคลากรไม่เพียงพอต่อการให้บริการประชาชน จึงต้องมีการปรับปรุงกระบวนการทำงานโดยการนำนวัตกรรมภาครัฐมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ ซึ่งจะส่งผลให้มีช่องทางการร้องเรียนเพิ่มมากขึ้น มีการบริการที่ทันสมัย ประชาชนสามารถเข้าถึงการบริการได้อย่างครอบคลุม จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างขององค์กร มีการกำหนดรูปแบบโครงสร้างขององค์กรศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย ผู้อำนวยการกลุ่มงานศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น ผู้เป็นหัวหน้างานศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น และมีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ ซึ่งเป็นข้าราชการ พนักงานราชการ หรือลูกจ้างในกำกับดูแล โดยงานศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้ว่าราชการจังหวัด รูปแบบสายบังคับบัญชาจึงอยู่ที่ผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งมีอำนาจบังคับบัญชา ภารกิจของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่นที่ให้บริการประชาชนนั้นมีปริมาณมาก บางเรื่องหากไม่ได้อยู่ในอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดจะดำเนินการชี้แจงหรือรับเรื่องเพื่อประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไป จากการสัมภาษณ์พบว่าการกำหนดรูปแบบโครงสร้างองค์กร สายการบังคับบัญชา และภารกิจของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดในลักษณะนี้มีความเหมาะสมส่งผลให้การแก้ไขปัญหาและการให้บริการประชาชนได้อย่างทั่วถึง เป็นธรรม สะดวก รวดเร็ว (วชิระ อักษร ,สัมภาษณ์ 2565)

2. ด้านเทคโนโลยี มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้ การใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์คู่กับสมาร์ทโฟนเป็นการเพิ่มความสะดวก รวดเร็ว ยืดหยุ่น คล่องตัว และลดขั้นตอนการทำงานที่ไม่จำเป็น เช่น การรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ การสั่งการ การประสานงาน ผ่านทาง Application Line Facebook และการตอบข้อซักถามบริการประชาชนออนไลน์ผ่านทาง Mobile Application ดำรงธรรม Tracking สอดคล้องกับคู่มือแนวทางการปฏิบัติราชการที่รองรับการทำงานวิถีใหม่ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, สำนักวิจัยและพัฒนาระบบบุคลากร (2565) เกี่ยวกับการสนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานและการให้บริการประชาชนและผู้รับบริการ และปรับรูปแบบการบริการบางอย่างให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) หรือพัฒนานวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการให้บริการและการปฏิบัติงาน เพื่ออำนวยความสะดวก ลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางของผู้รับบริการ รวมถึงอาจพิจารณานำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้สนับสนุนการปฏิบัติงานภายในหน่วยงาน ให้ดำเนินการไม่ติดขัดและสามารถติดตามขั้นตอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปาหนัน เวหุวัน (2564) ได้ศึกษาการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานของฝ่ายการศึกษา สำนักงานเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 (Covid-2019) พบว่า มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศคอมพิวเตอร์และการสื่อสารโทรคมนาคม เชื่อมต่อเครือข่ายอินเตอร์เน็ต โดยใช้คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์สมาร์ทโฟนใช้งานด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการสื่อสารประสานงาน รับ-ส่งข้อมูลผ่าน Line Facebook และ E-mail ส่วนการจัดเก็บการรวบรวมข้อมูลและการรายงานผ่าน google ไดรฟ์ และ google ชีต และการประชุมสื่อสารทางไกลผ่าน Microsoft Teams,Zoom และ Google meet

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. เนื่องจากศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น ได้มีการพัฒนาและนำ Digital Transformation มาประยุกต์ใช้มีบทบาทในการให้บริการประชาชนและใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรื่องร้องเรียนในสภาวะการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 โดยมีแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking.com เป็นช่องทางการรับเรื่องร้องเรียน ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่นมีช่องทางการรับเรื่องร้องเรียนเพิ่มขึ้น โดยประชาชนสามารถร้องเรียนผ่านแอปพลิเคชัน ทำให้มีระบบการประสานงานเรื่องร้องเรียนที่รวดเร็วด้วยระบบออนไลน์ โดยสามารถส่งเรื่องร้องเรียนผ่านช่องทางแอปพลิเคชัน ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินงานแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนโดยที่ไม่ต้องรอหนังสือราชการ จากการศึกษาในครั้งนี้ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่นควรเพิ่มช่องทางการรับเรื่องร้องเรียน/ร้องทุกข์ โดยการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการบริการข้อมูล โดยการนำเรื่องเข้าไปในระบบดิจิตอล และเปิดระบบคำตอบอัตโนมัติในการตอบคำถาม โดยระบบ AI แชทคำตอบให้เมื่อเจอคำถามหรือเรื่องร้องเรียน/ร้องทุกข์ที่เหมือนกัน

2. การเข้าสู่ยุค Digital ทุกภาคส่วนจำเป็นต้องปรับตัวไปสู่เทคโนโลยีและนวัตกรรม ควรมีการพัฒนาทั้งบุคลากรและเทคโนโลยีต่างๆ เข้าด้วยกัน มีระบบการทำงานที่เชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว เปิดเผย โปร่งใส และสิ่งที่สำคัญประชาชนต้องได้รับความสะดวกในการรับบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตผ่านทางเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเท่าเทียม

3. บุคลากร เจ้าหน้าที่ศูนย์ดำรงธรรม ควรได้รับการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล เพื่อประโยชน์ในการให้บริการ ประชาชนเกิดความพึ่งพอใจ และรู้สึกดีในฐานะเป็นผู้ให้บริการและประชาชนในฐานะผู้รับบริการ

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค. (2564). *รายงานสถานการณ์โควิด-19*. สืบค้น 11 ตุลาคม 2565, จาก https://covid19.ddc.moph.go.th/

กิติพงษ์ เบี้ยวโกฎิ (2565,ธันวาคม 11) *ผู้อำนวยการกลุ่มงานศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น*, สัมภาษณ์

ชินวัตร พิมพา, & อภิรดี วงศ์ศิริ. (2021). การศึกษาประเด็นการร้องเรียนด้านการบริการ และ การ บริหาร ของหน่วยงานภาครัฐของประชาชน ผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking ของ ศูนย์ดำรงธรรม จังหวัดขอนแก่น. *จันทรเกษมสาร, 27*(2), 317-332.

ธนพร พวงเปลี้ย. (2021). การบริหารราชการในยุคดิจิทัลของศูนย์ดำรงธรรมอำเภอหนอง ม่วง จังหวัดลพบุรี. *วารสารไตรศาสตร์, 7*(2), 1-13.

ธนพล จำวงศ์ (2565,ธันวาคม 11) *เจ้าหน้าที่ศูนย์ดำรงธรรม*, สัมภาษณ์

ปภัชญา ศิริหนองบัว (2565,ธันวาคม 11) *เจ้าหน้าที่ธุรการ* สัมภาษณ์

มะนาว มูลตรีภักดี (2565,ธันวาคม 11) *พนักงานราชการเฉพาะกิจ* สัมภาษณ์

วชิระ อักษร (2565,ธันวาคม 11) *นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ*, สัมภาษณ์

สุภาภรณ์ นามปรีดา (2565,ธันวาคม 11) *นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ*, สัมภาษณ์

อลงกต แผนสนิท. *การนำนโยบาย ไปปฏิบัติ ตามหลัก ธรรมาภิบาล ของ ราชการ ส่วนภูมิภาค ใน จังหวัดนครราชสีมา* (Doctoral dissertation, หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัย บัณฑิต ศึกษา ด้าน การ จัดการ มหาวิทยาลัย ศรีปทุม).

อภิญญา ไลไธสงค์. (2562). *การพัฒนาประสิทธิภาพการรับเรื่องร้องเรียนผ่านศูนย์ดำรงธรรมอำเภอกรณีศึกษา อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์*.(การศึกษาอิสระปริญญามหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยรามคำแหง,กรุงเทพฯ

Duangjaras, N., & Chancharoen, S. (2022). การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานศูนย์ดำรง ธรรมเพื่อเป็นศูนย์รับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ประเทศไทย ใน ยุค 4.0. *Rajapark Journal*, *16*(44), 267-279

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

A Study of Body Composition and Prevalence of Obesity in Grade 6 Demonstration School Students, Khon Kaen University

Danai Sriprom[1], Rojapon Buranarugsa[2*]

1 *Faculty of Education, Khon Kaen University*
2 *Faculty of Education, Khon Kaen University*
* *Corresponding author. E-mail: rojapon@kku.ac.th*

Abstract

The objectives of this research were 1) to study body composition, 2) to investigate the prevalence of overweight and obesity, and 3) to evaluate the reliability of the body composition analyzer TANITA model MC-780 MA. The target group consisted of 123 Grade 6 students from the Demonstration School of Khon Kaen University, Primary Section (Faculty of Education), in the academic year 2024. The research design was a cross-sectional study. The research instruments included 1) the Body Composition Analyzer TANITA model MC-780 MA, and 2) a body composition recording form. Quantitative data were analyzed using mean and standard deviation for body composition variables, and the Intraclass Correlation Coefficient (ICC) was used to evaluate the reliability of the testing device. The results showed that 1) male students had higher levels of body fat and muscle mass than female students in both percentage and absolute weight; 2) the average Body Mass Index (BMI) of male students was 20.92 kg/m^2, indicating a status of being overweight, while the average BMI of female students was 18.08 kg/m^2, which was within the normal range; and 3) the TANITA MC-780 MA body composition analyzer demonstrated excellent test-retest reliability in measuring weight, fat mass, muscle mass, and BMI, with ICC values ranging from .998 to .999 across all variables. In conclusion, male students were at risk of being overweight compared to female students. It is recommended that schools implement nutritional surveillance, organize physical activity promotion programs, and provide appropriate nutrition education. In addition, the TANITA MC-780 MA analyzer demonstrated excellent precision. It can be applied as a reliable tool for health screening and continuous monitoring among students, supporting school-level health planning and related research in health sciences.

Keywords: Body Composition, Overweight and Obesity, Body Composition Analyzer

Received: 2025-07-22; **Revised:** 2025-08-25; **Accepted:** 2025-08-25

การศึกษาองค์ประกอบของร่างกายและภาวะน้ำหนักเกินและอ้วนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์)

ดนัย ศรีพรหม[1], และโรจพล บูรณรักษ์[2*]

1 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*

2 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*

* *Corresponding author. E-mail: rojapon@kku.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของร่างกาย 2) ศึกษาภาวะน้ำหนักเกินและอ้วน 3) ประเมินความเชื่อมั่นของเครื่องวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกาย TANITA รุ่น MC-780 MA โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) ปีการศึกษา 2567 จำนวน 123 คน โดยใช้รูปแบบการศึกษาแบบตัดขวาง (Cross-sectional Study) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) เครื่องวัดองค์ประกอบของร่างกาย Body Composition Analyzer ยี่ห้อ TANITA รุ่น MC-780 MA 2) แบบบันทึกผลตรวจร่างกายด้วยเครื่อง Body Composition Analyzer วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ประกอบของร่างกาย และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น (Intraclass Correlation Coefficient: ICC) เพื่อประเมินความเชื่อมั่นของเครื่องวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกาย ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของร่างกายของนักเรียนชายมีปริมาณไขมันและมวลกล้ามเนื้อมากกว่านักเรียนหญิง ทั้งในเชิงร้อยละและน้ำหนัก 2) นักเรียนชายมีค่าดัชนีมวลกาย (BMI) เฉลี่ยเท่ากับ 20.92 กิโลกรัมต่อตารางเมตร ซึ่งจัดอยู่ในเกณฑ์น้ำหนักเกิน นักเรียนหญิงมีค่าเฉลี่ย BMI เท่ากับ 18.08 กิโลกรัมต่อตารางเมตร อยู่ในเกณฑ์ปกติ และ 3) เครื่องวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกาย TANITA รุ่น MC-780 MA มีความเชื่อมั่นในการวัดซ้ำอยู่ในระดับดีเยี่ยม โดยสามารถวัดค่าองค์ประกอบของร่างกาย ได้แก่ น้ำหนัก ไขมัน มวลกล้ามเนื้อ และดัชนีมวลกาย ได้อย่างสม่ำเสมอและแม่นยำ ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น มีค่าระหว่าง .998 ถึง .999 ในทุกตัวแปร จากผลการวิจัยสรุปได้ว่านักเรียนชายมีความเสี่ยงต่อภาวะน้ำหนักเกินมากกว่านักเรียนหญิง โรงเรียนควรมีการเฝ้าระวังภาวะโภชนาการ จัดกิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกาย และให้ความรู้เรื่องโภชนาการที่เหมาะสม นอกจากนี้ เครื่องวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกาย TANITA รุ่น MC-780 MA สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการคัดกรองและติดตามสุขภาพนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนการวางแผนด้านสุขภาพในระดับสถานศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำสำคัญ: องค์ประกอบของร่างกาย, ภาวะน้ำหนักเกินและอ้วน, เครื่องวิเคราะห์องค์ประกอบในร่างกาย

บทนำ

การมีสมรรถภาพทางกายที่สมบูรณ์แข็งแรงนั้น ทำให้บุคคลมีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ โดยทำให้ร่างกายมีการเจริญเติบโตแข็งแรง รวมถึงประสิทธิภาพของการทำงานของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจประสานสัมพันธ์กันดี ลดอัตราเสี่ยงต่อการเป็นโรคอ้วนและโรคต่าง ๆ อีกทั้งยังทำให้มีทักษะทางกีฬาที่ดี ทำให้เกิดความสนุกสนานกับการทำกิจกรรมทางกายและกีฬา และมีองค์ประกอบของร่างกายที่ได้สัดส่วนอย่างเหมาะสม (ศุภวรรณ วงศ์สร้างทรัพย์, มยุรี ถนอมสุข, และสมบุญ ศิลป์รุ่งธรรม, 2555) องค์ประกอบของร่างกาย หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในร่างกายของเรา เช่น ไขมัน มวลกล้ามเนื้อ กระดูกน้ำ และอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย โดยทั่วไปส่วนประกอบของร่างกายแบ่งได้เป็นสองส่วน คือ ไขมัน และสิ่งที่ไม่ใช่ไขมัน โดยทั่วไปจะหมายถึง มวลกล้ามเนื้อ การประเมินองค์ประกอบของร่างกายสามารถบอกถึงความสัมพันธ์ และสัดส่วนของไขมัน และมวลกล้ามเนื้อ ซึ่งการประเมินองค์ประกอบร่างกายเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินสมรรถภาพ และสมรรถนะทางกาย ข้อมูลที่ได้จากการประเมินองค์ประกอบร่างกายสามารถบอกถึงระดับไขมันในร่างกายและสิ่งอื่นที่ไม่ใช่ไขมัน และยังสามารถบ่งบอกถึงการสะสมไขมันในร่างกาย สัดส่วนระหว่างไขมัน และกล้ามเนื้อ ถ้ามีองค์ประกอบร่างกายอยู่ในภาวะที่สมดุลจะส่งผลให้ร่างกายมีสุขภาพ และสมรรถภาพทางกายที่ดี (กรมพลศึกษา, 2559) โดยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา การศึกษาองค์ประกอบของร่างกายกับการเจริญเติบโตจะสอดคล้องกับ สาระที่ 1 และสาระที่ 4 โดย การเจริญเติบโตและพัฒนาการนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งในสิ่งที่นักเรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ในการเรียนการสอนของรายวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา

การวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกายในปัจจุบันนั้นสามารถทำได้หลากหลายวิธี ตั้งแต่การชั่งน้ำหนักและส่วนสูงเพื่อนำมาคำนวณดัชนีมวลกาย (Body Mass Index) การวัดขนาดเส้นรอบเอว (Waist Circumference) การหนีบวัดความหนาของชั้นไขมันใต้ผิวหนัง (Skinfold Measurement) การชั่งน้ำหนักใต้น้ำ (Hydro densitometry) จนไปถึงการวัดด้วยคลื่นรังสี DEXA Scan นอกจากนี้ยังมีวิธีที่เป็นที่นิยมในปัจจุบัน คือ การวัดปริมาณไขมันด้วยการประมวลผลจากความต้านทานไฟฟ้าในร่างกาย หรือที่เรียกกันว่า Bioelectrical Impedance Analysis (BIA) โดยสามารถจำแนกปริมาณ มวลกล้ามเนื้อ (Muscle Mass) มวลไขมันใต้ผิวหนัง (Body Fat Mass) มวลไขมันในช่องท้อง (Visceral Fat Mass) ปริมาณน้ำในร่างกาย (Body Water) ปริมาณเกลือแร่ในร่างกาย (Minerals) อายุทางชีวภาพ (Biological Age) ความสมดุลซ้าย-ขวา (Balance Assessment) และจำนวนแคลลอรี่ที่ใช้ในแต่ละวัน (Basal Metabolic Rate & Total Daily Energy Expenditure) ได้อีกด้วย (เมธชนัน เลิศชุณหะเกียรติ, 2563) โดยในต่างประเทศ มีงานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกาย โดยใช้เครื่อง Bioelectrical Impedance Analysis (BIA) อย่างแพร่หลาย เช่นงานวิจัยของ Thajer et al. (2021) ที่ได้ศึกษาเรื่อง Comparison of Bioelectrical Impedance-Based Methods on Body Composition in Young Patients with Obesity โดยการศึกษาอิสระ 3 ครั้ง สำหรับเด็กและวัยรุ่นที่มีโรคอ้วน โดยการวัดส่วนประกอบของร่างกายด้วยเครื่องมือที่ใช้การเคลื่อนที่ไฟฟ้าสาย (TANITA และ BIACORPUS) สำหรับกลุ่มผู้ป่วยเล็ก ๆ มีการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมด้วยการใช้วิธี Air Displacement Plethysmography (BOD POD) และการใช้ Dual-Energy X-ray Absorptiometry (DXA) เช่นเดียวกับ Rusek et al. (2021) ได้ศึกษา Changes in Children's Body Composition and Posture during Puberty Growth ซึ่งมีจุดประสงค์งานวิจัยคือ การกำหนดว่าอายุของเด็ก การเข้าสู่วัยวัยรุ่นและพารามิเตอร์ทางมาตรฐานทางวัดการเปลี่ยนแปลงร่างกายและการพัฒนาท่าทางร่างกายที่ผิดปกติในเด็ก รวมถึงการกำหนดว่าความผิดปกติในส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเกิดขึ้น และพบว่าเพศทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่

ไม่พึงประสงค์ในท่าทางร่างกายและส่วนประกอบของร่างกายของเด็กในช่วงวัยวัยรุ่น โดยการประเมินท่าทางร่างกายใช้ระบบ Zebris และองค์ของร่างกายทดสอบด้วยเครื่องวิเคราะห์น้ำหนักตัว Tanita MC-780 MA และความสูงของร่างกายวัดด้วยเครื่องวัดความสูงพกพา PORTSTAND 210

อย่างไรก็ตาม ปัญหาภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนในเด็ก ได้ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในช่วงวัยประถมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารตามใจชอบ ขาดการเคลื่อนไหวทางกาย และมีพฤติกรรมเนือยนิ่งจากการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ปัจจัยด้านสังคม เช่น ความเร่งรีบในการดำเนินชีวิตของครอบครัวในเมืองใหญ่ ส่งผลให้เด็กจำนวนไม่น้อยขาดโอกาสในการรับประทานอาหารที่มีคุณค่า หรือไม่ได้รับการส่งเสริมให้ออกกำลังกายอย่างเหมาะสม ส่งผลต่อองค์ประกอบของร่างกายที่ไม่สมดุล และเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคอ้วนในอนาคต บทบาทของครอบครัว ในฐานะหน่วยพื้นฐานของสังคม มีความสำคัญต่อการปลูกฝังพฤติกรรมการบริโภคที่เหมาะสม การส่งเสริมการออกกำลังกาย และการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก โดยเฉพาะในสภาพสังคมปัจจุบันที่ผู้ปกครองจำนวนมากไม่มีเวลาทำอาหาร หรือเลือกซื้ออาหารแปรรูปที่มีไขมันและน้ำตาลสูงให้แก่บุตรหลาน จึงยิ่งเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดภาวะอ้วน

ข้อมูลจากองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2018) รายงานว่า ปัญหาน้ำหนักเกินและโรคอ้วนในเด็กมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศที่มีรายได้ปานกลางและรายได้น้อย ข้อมูลขององค์การอนามัยโลกรายงานว่า ในปี ค.ศ. 2017 ประชากรที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไปมีภาวะน้ำหนักเกินประมาณ 18 พันล้านคน และเป็นโรคอ้วน มากกว่า 650 ล้านคน หรือกล่าวคือ ร้อยละ 39 ของผู้ใหญ่ในโลกมีภาวะน้ำหนักเกินและเป็นโรคอ้วน นอกจากนี้ยังพบว่าอุบัติการณ์ของภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนมีทิศทางที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเพิ่มขึ้นเกือบสามเท่าตัวนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา (World Health Organization, 2018) สำหรับประเทศไทยข้อมูลของกรมอนามัย พบว่าในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา อุบัติการณ์โรคอ้วนในเด็กไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและตามสถิติอาจสรุปได้ว่าเป็นประเทศที่มีการเพิ่มจำนวนเด็กอ้วนเร็วที่สุดในโลก (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2556) ซึ่งในปัจจุบันด้วยสาเหตุจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ให้มีความสะดวกสบายและช่วยลดการใช้แรงกายทำงานมากขึ้น ต่างจากอดีตที่มนุษย์ต้องยังชีพด้วยการใช้กำลังกาย ซึ่งส่งผลต่อสมรรถภาพทางกายที่มีแนวโน้มลดลงในแต่ละวัย และเป็นสาเหตุของการเพิ่มขึ้นของภาวะน้ำหนักเกินและอ้วนในเด็กและเยาวชน

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) จัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา โดยยึดถือแนวความเชื่อที่กล่าวว่า “มนุษย์ทุกคนสามารถ พัฒนาให้เจริญงอกงามได้ด้วยการศึกษาและเคารพในคุณค่าของความแตกต่างระหว่างบุคคล” ดังนั้น การพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าจะต้องเริ่มที่การให้การศึกษาแก่ประชาชน โดยจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งในรายวิชาสุขศึกษาและพลศึกษามีการวัดการเจริญเติบโตและมีการทดสอบสมรรถภาพทางกายในแต่ละภาคเรียน มีการเก็บข้อมูลน้ำหนัก ส่วนสูง และค่าดัชนีมวลกาย (BMI) ของผู้เรียนแต่ละคนในทุกปีการศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่ามีการวัดการเจริญเติบโตของผู้เรียนโดยใช้น้ำหนัก ส่วนสูง และค่าดัชนีมวลกายเท่านั้น แต่ยังไม่พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของร่างกาย และภาวะของนักเรียนที่มีน้ำหนักเกินและอ้วนของนักเรียนในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์)มาก่อน

จากเหตุและผลที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของร่างกายและภาวะของนักเรียนที่มีน้ำหนักเกินและอ้วน ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) และศึกษาความเชื่อมั่นของเครื่องวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกาย เพื่อที่จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของร่างกายและภาวะสุขภาพของนักเรียน

และเพื่อที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น และส่งผลต่อสุขภาพของนักเรียนต่อไป ตลอดจนนำผลการวิจัยเสนอต่อโรงเรียนระดับประถมศึกษาในการออกแบบปรับปรุงหลักสูตรเพื่อที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้ทันสมัยและเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของร่างกายของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่นขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) ปีการศึกษา 2567
2. เพื่อศึกษาภาวะน้ำหนัก เกินและอ้วนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) ปีการศึกษา 2567
3. เพื่อประเมินความเชื่อมั่นของเครื่องวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกาย TANITA รุ่น MC-780 MA

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเครื่องวิเคราะห์องค์ประกอบในร่างกาย

จากการศึกษา กองกีฬา สำนักสวัสดิการทหารไทย กองบัญชาการกองทัพไทย (2564) ได้กล่าวว่าการวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกายโดยการใช้ Body Composition Analyzer เป็นการวิเคราะห์ค่าจากความต้านทานของกระแสไฟฟ้าต่อเซลล์ในร่างกายโดยใช้หลักการ BIA (Bioelectrical Impedance Analysis) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์สมรรถนะร่างกายของบุคคล โดยไม่เป็นอันตรายต่อร่างกาย เครื่องนี้มีความสามารถในการวัดและวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกาย เช่น มวลไขมันรวมในร่างกาย (Body Fat) มวลกล้ามเนื้อ (Muscle Mass) ปริมาณน้ำในร่างกาย (Total body water) รวมถึงการวิเคราะห์ไขมันที่เกาะตามบริเวณอวัยวะภายในช่องท้อง (Visceral Fat) เป็นต้น ทำให้เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการประเมินสุขภาพและการวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกายของบุคคลอย่างละเอียดและเชื่อถือได้

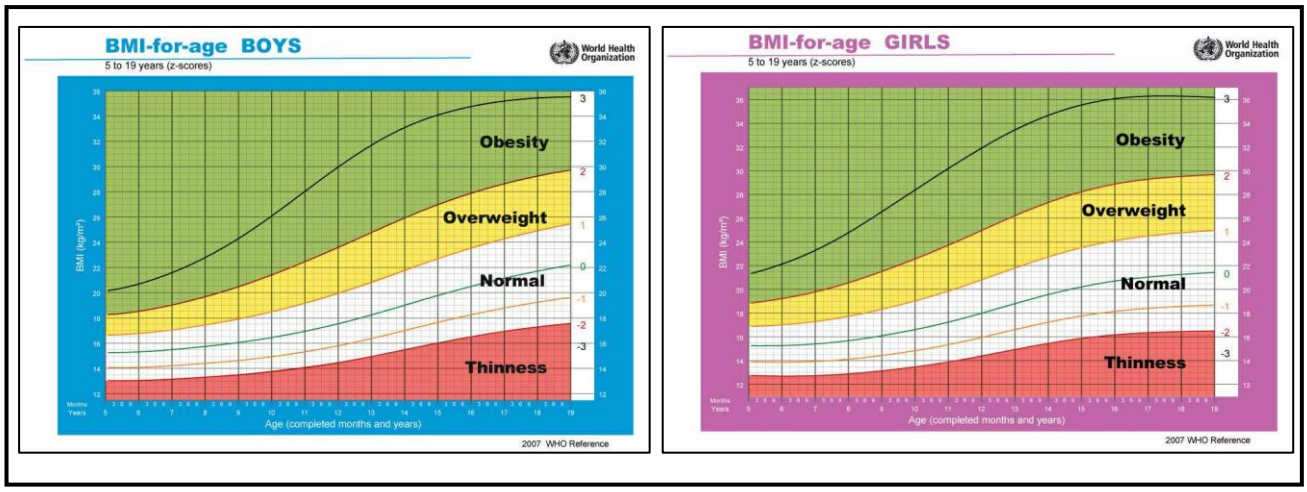
แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของร่างกาย

สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2555) และทีมแพทย์มีดีคลินิก (2566) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของร่างกาย (Body Composition) เป็นส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นร่างกาย เช่น ไขมัน กล้ามเนื้อ กระดูก น้ำและแร่ธาตุต่าง ๆ ซึ่งมีความสำคัญในการประเมินสุขภาพของบุคคล การมีองค์ประกอบของร่างกายที่เหมาะสมสามารถบ่งบอกถึงสุขภาพที่ดี และการมีองค์ประกอบที่ไม่สมดุลอาจเป็นจุดเริ่มต้นของโรคต่าง ๆ เช่น โรคหลอดเลือดหัวใจ โรคเบาหวาน และโรคหัวใจวาย เพื่อให้สามารถตรวจวิเคราะห์ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายและประเมินภาวะสุขภาพได้อย่างแม่นยำ มีการสร้างเครื่องมือวัดวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกายขึ้นและนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์และประเมินสุขภาพได้อย่างแม่นยำใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะน้ำหนักเกินและอ้วน

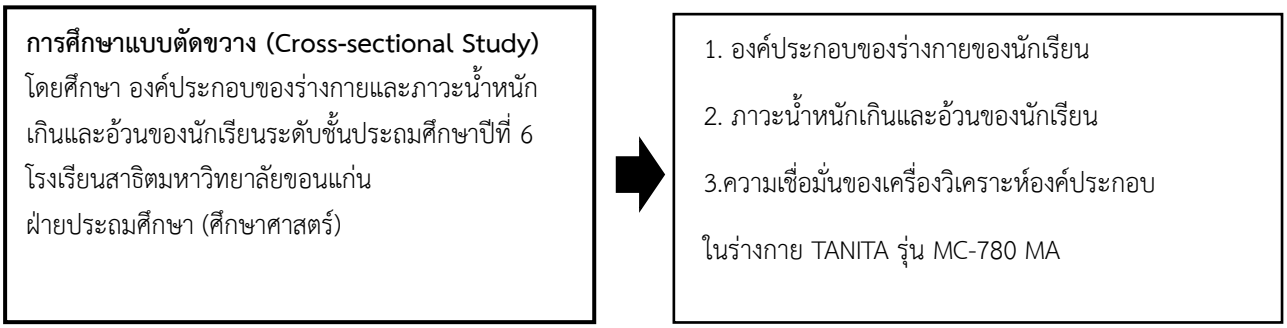
ผู้วิจัยสรุปความหมายของภาวะน้ำหนักเกินและอ้วน ไว้ดังนี้ ภาวะน้ำหนักเกิน หมายถึง เป็นภาวะที่มีความผิดปกติน้อยกว่าเกณฑ์โรคอ้วน โดยมีหลักเกณฑ์ การวินิจฉัยทางเวชปฏิบัติตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก ดังนี้ 1. น้ำหนักตัวของเด็กสูงกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็กเกิน 2 เท่าจนถึง 3 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์อ้างอิงของ กระทรวงสาธารณสุข 2. ดัชนีมวลกาย สูงกว่าค่ามัธยฐานมากกว่าหรือเท่ากับ 1 เท่า แต่น้อยกว่า 2 เท่า ของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์อ้างอิงขององค์การอนามัยโลก และโรคอ้วน หมายถึง ภาวะที่มีไขมันสะสมในร่างกายมากกว่าปกติจนเกิดผลเสียต่อ

สุขภาพ โดยมีหลักเกณฑ์การวินิจฉัยทางเวชปฏิบัติตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก ดังนี้ 1. น้ำหนักตัวของเด็กสูงกว่าค่ามัธยฐานของน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงของเด็ก เกิน 3 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์อ้างอิงของ กระทรวงสาธารณสุข 2. ดัชนีมวลกาย สูงกว่าค่ามัธยฐานมากกว่าหรือเท่ากับ 2 เท่าของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์อ้างอิงของ World Health Organization (2007) ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 BMI-for-age BOY ang Girl (5-19 years) (World Health Organization, 2007)

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงในภาพต่อไปนี้



ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นรูปแบบการศึกษาแบบตัดขวาง (Cross-sectional Study) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาองค์ประกอบของร่างกาย ภาวะน้ำหนักเกินและอ้วนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) จำนวน 123 คน ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดของชั้นเรียนและศึกษาความเชื่อมั่นของเครื่องวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกาย การศึกษานี้ได้รับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์โดยศูนย์จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น เลขที่โครงการ HE673255

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับอุปกรณ์ สถานที่และวิธีการใช้อุปกรณ์

2. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากสาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการวัด

3. ดำเนินการขอคำยินยอมจากผู้ปกครองในการนำนักเรียนเข้าสู่กระบวนการวิจัย

4. ดำเนินการวัดองค์ประกอบของร่างกายนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) โดยการเก็บข้อมูล เพศ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง ดัชนีมวลกาย (BMI) มวลไขมันและมวลกล้ามเนื้อเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล

5. ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลกลุ่มเป้าหมายเป็นรายบุคคลแล้วนำข้อมูลมาบันทึกรวมเพื่อนำไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานประกอบด้วย น้ำหนัก ส่วนสูง ดัชนีมวลกาย (BMI) ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) 123 คน โดยสถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานกับเกณฑ์มาตรฐานของนักเรียนไทย

2. วิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบของร่างกายประกอบด้วย มวลไขมันและมวลกล้ามเนื้อของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) 123 คน โดยสถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานกับเกณฑ์มาตรฐานของนักเรียนไทย

3. วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) จากผลการทดสอบองค์ประกอบของร่างกายจากการทดสอบซ้ำ 2 ครั้ง (Test-retest) โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น (Intraclass Correlation Coefficient: ICC)

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาองค์ประกอบของร่างกายและภาวะน้ำหนักเกินและอ้วนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่นฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. องค์ประกอบของร่างกายของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) ปีการศึกษา 2567 ผลปรากฏดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของร่างกายของนักเรียน

ตัวแปร	ชาย		หญิง	
	$\bar{x}$ (n=58)	SD	$\bar{x}$ (n=65)	SD
ไขมัน (ร้อยละ)	23.41	13.15	20.70	8.29
ไขมัน (กิโลกรัม)	12.99	11.71	9.32	6.23
มวลกล้ามเนื้อ (ร้อยละ)	72.45	12.82	74.35	7.94
มวลกล้ามเนื้อ (กิโลกรัม)	33.38	5.82	30.12	4.44
น้ำ (ร้อยละ)	56.10	9.60	58.06	6.07
น้ำ (กิโลกรัม)	25.80	4.19	23.50	3.25

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชายมีไขมันในร่างกายเฉลี่ยร้อยละ 23.41 และมีไขมันเฉลี่ย 12.99 กิโลกรัม นักเรียนหญิงมีไขมันเฉลี่ยร้อยละ 20.70 และมีไขมันเฉลี่ย 9.32 กิโลกรัม ในด้านของมวลกล้ามเนื้อ นักเรียนชายมีมวลกล้ามเนื้อเฉลี่ยร้อยละ 72.45 และเฉลี่ย 33.38 กิโลกรัม นักเรียนหญิงมีมวลกล้ามเนื้อเฉลี่ยร้อยละ 74.35 และเฉลี่ย 30.12 กิโลกรัม สำหรับน้ำในร่างกาย นักเรียนชายมีปริมาณน้ำเฉลี่ยร้อยละ 56.10 และเฉลี่ย 25.80 กิโลกรัม นักเรียนหญิงมีปริมาณน้ำเฉลี่ยร้อยละ 58.06 และเฉลี่ย 23.50 กิโลกรัม

ตารางที่ 2 สรุปผลดัชนีมวลกาย (BMI) ของนักเรียน

ตัวแปร	ชาย		เทียบเกณฑ์	หญิง		เทียบเกณฑ์
	$\bar{x}$ (n=58)	SD		$\bar{x}$ (n=65)	SD	
อายุ (ปี)	11.29	0.50		11.32	0.50	
น้ำหนัก (กิโลกรัม)	47.26	16.15		41.45	9.95	
ส่วนสูง (เซนติเมตร)	150.76	8.19		150.93	6.97	
ดัชนีมวลกาย (กิโลกรัม/เมตร^2)	20.92	5.08	น้ำหนักเกิน	18.08	3.48	ปกติ

จากตารางที่ 2 สรุปผลดัชนีมวลกาย (BMI) ของนักเรียน พบว่า นักเรียนทั้งหมดจำนวน 123 คน แบ่งเป็นเพศชาย 58 คน มีค่าเฉลี่ยดัชนีมวลกาย (BMI) เท่ากับ 20.92 กิโลกรัม/เมตร^2 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์น้ำหนักเกิน และเพศหญิง 65 คน มีค่าเฉลี่ย BMI เท่ากับ 18.08 กิโลกรัม/เมตร^2 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ปกติ

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น (ICC) ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องวิเคราะห์องค์ประกอบในร่างกาย TANITA รุ่น MC-780 MA

ตัวแปร	ครั้งที่ 1		ครั้งที่ 2		ICC	ระดับความเชื่อมั่น
	$\bar{x}$ (n=16)	SD	$\bar{x}$ (n=16)	SD		
ไขมัน (ร้อยละ)	21.07	8.01	20.91	7.90	.999	ดีเยี่ยม
ไขมัน (กิโลกรัม)	9.59	4.59	9.50	4.52	.999	ดีเยี่ยม
มวลกล้ามเนื้อ (ร้อยละ)	74.66	7.79	74.88	7.76	.999	ดีเยี่ยม
มวลกล้ามเนื้อ (กิโลกรัม)	31.94	3.86	32.08	3.91	.999	ดีเยี่ยม
น้ำ (ร้อยละ)	57.78	5.82	57.86	5.75	.999	ดีเยี่ยม
น้ำ (กิโลกรัม)	24.71	3.00	24.84	2.99	.998	ดีเยี่ยม

จากตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกาย TANITA รุ่น MC-780 MA จากกลุ่มตัวอย่างจำนวนนักเรียนชาย 8 คน และหญิง 8 คน รวม 16 คน โดยทำการวัดสองครั้ง พบว่าเครื่องสามารถวัดค่าองค์ประกอบของร่างกายได้อย่างสม่ำเสมอและมีความเชื่อมั่นในระดับดีเยี่ยมในทุกตัวแปร ได้แก่ ไขมัน มวลกล้ามเนื้อ และน้ำ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น (ICC) อยู่ระหว่าง .998 ถึง .999 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมีความแม่นยำและความสอดคล้องในการวัดซ้ำในระดับสูงมาก

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการศึกษาองค์ประกอบของร่างกายและภาวะน้ำหนักเกินและอ้วนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการเก็บข้อมูล พบว่า นักเรียนชายมีไขมันในร่างกายเฉลี่ยร้อยละ 23.41 คิดเป็น 12.99 กิโลกรัม ในส่วนของนักเรียนหญิงมีไขมันในร่างกายเฉลี่ยร้อยละ 20.70 คิดเป็น 9.32 กิโลกรัม ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบผลการศึกษานี้กับการศึกษาในเด็กไทยอายุใกล้เคียงกันที่ผ่านมาโดย Puwanant et al. (2023) จะพบว่าร้อยละของไขมันในร่างกายของนักเรียนชายนั้นสูงกว่า (ร้อยละ 23.41 กับ 18.8) แต่ต่ำกว่าในนักเรียนหญิง (ร้อยละ 20.70 กับ 23.66) นอกจากนี้ แนวโน้มของร้อยละของไขมันในร่างกายที่พบในการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาในเด็กชายและหญิงประเทศสหรัฐอเมริกา (Verhs et al., 2022) ซึ่งร้อยละของไขมันในเด็กผู้ชายจะเพิ่มขึ้นจนถึงอายุประมาณ 11 ปี แล้วลดลงเล็กน้อย ในขณะที่ร้อยละไขมันในเด็กผู้หญิงนั้นจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อายุ 6 ถึง 18 ปี นอกจากนี้ยังพบว่าค่าดัชนีมวลกาย (BMI) มีความสัมพันธ์อย่างมากกับร้อยละไขมันในร่างกายและมวลไขมันในทั้งสองเพศ โดยค่าเฉลี่ยของไขมันในร่างกายทั้งเพศชายและเพศหญิงอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง (Puwanant et al., 2023) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปิยะวรรณ ยั่งยืน (2561) ที่ได้ศึกษาค่าดัชนีมวลกายและองค์ประกอบของร่างกายของนักเรียนระดับประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าเด็กนักเรียนร้อยละ 35 มีร้อยละไขมันในร่างกายเกินเกณฑ์มาตรฐาน ส่งผลต่อสมรรถภาพทางกายและการเคลื่อนไหวที่ลดลง และยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาว ทั้งในด้านระบบหัวใจ หลอดเลือด และการเผาผลาญพลังงาน ในด้านของมวลกล้ามเนื้อ นักเรียนชายมีมวลกล้ามเนื้อเฉลี่ยร้อยละ 72.45 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 33.38 กิโลกรัม ส่วนนักเรียนหญิงมีมวลกล้ามเนื้อเฉลี่ยร้อยละ 74.35 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 30.12 กิโลกรัม ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนทั้งเพศชายและเพศหญิงมีมวลกล้ามเนื้ออยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน แต่ร้อยละของมวลกล้ามเนื้อของนักเรียนหญิงมีแนวโน้มสูงกว่าเล็กน้อย เมื่อพิจารณาในแง่ของเกณฑ์มาตรฐานจากองค์การอนามัยโลก (WHO) ที่ให้แนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาองค์ประกอบของร่างกายในเด็ก

พบว่าเด็กในช่วงอายุ 10–12 ปี ควรมีระดับมวลกล้ามเนื้อที่เหมาะสมและสมดุล เพื่อสนับสนุนการเจริญเติบโตและสุขภาพที่ดีในระยะยาว โดยองค์การอนามัยโลกชี้แนะว่าเด็กในช่วงวัยนี้ควรมีกิจกรรมทางกายที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาและการแข็งแรงของกล้ามเนื้อ การมีมวลกล้ามเนื้อที่เหมาะสมจะช่วยลดความเสี่ยงของโรคอ้วนและโรคเกี่ยวกับกระดูกในอนาคต รวมถึงส่งผลดีต่อความสามารถในการเคลื่อนไหวและการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน สำหรับน้ำในร่างกาย นักเรียนชายมีปริมาณน้ำเฉลี่ยร้อยละ 56.10 และค่าเฉลี่ย 25.80 กิโลกรัม ขณะที่นักเรียนหญิงมีปริมาณน้ำเฉลี่ยร้อยละ 58.06 และค่าเฉลี่ย 23.50 กิโลกรัม ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมตามการรายงานของผลการศึกษาที่ผ่านมา (Lu et al., 2023) ที่ได้รายงานว่าในเด็กช่วงวัยนี้มีปริมาณน้ำในร่างกายอยู่ในช่วงประมาณร้อยละ 60 ของน้ำหนักตัว แสดงให้เห็นว่าเด็กในช่วงนี้มีระดับน้ำในร่างกายที่อยู่ในเกณฑ์ปกติและเหมาะสม ซึ่งสามารถช่วยสนับสนุนการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายได้ดี

2. จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) ปีการศึกษา 2567 นักเรียนทั้งหมดจำนวน 123 คน แบ่งเป็นเพศชาย 58 คน มีค่าเฉลี่ยดัชนีมวลกาย เท่ากับ 20.92 กิโลกรัม/เมตร^2 และ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์น้ำหนักเกิน และเพศหญิง 65 คน มีค่าเฉลี่ยดัชนีมวลกาย เท่ากับ 18.08 กิโลกรัม/เมตร^2 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ปกติ เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาดัชนีมวลกายในเด็กไทยโดย Puwanant et al. (2023) พบว่ามีแนวโน้มเช่นเดียวกับร้อยละไขมันในร่างกายที่ซึ่งในนักเรียนชายนั้นสูงกว่า และต่ำกว่าในนักเรียนหญิง สำหรับการจำแนกเกณฑ์ภาวะโภชนาการอ้างอิงตามเกณฑ์การเจริญเติบโตของเด็กไทย พ.ศ. 2560 โดยกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ทั้งนี้ ค่า BMI ของนักเรียนชายและหญิงมีค่าใกล้เคียงกัน แต่ค่าเฉลี่ยของนักเรียนชายอยู่สูงกว่า โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาร่วมกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่มากกว่า แสดงถึงความหลากหลายในระดับดัชนีมวลกายของนักเรียนชายในกลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาณี รอดเจริญ (2562) ที่ได้ศึกษาภาวะโภชนาการในเด็กวัยเรียน พบว่ากลุ่มที่มีภาวะน้ำหนักเกินและอ้วนมักพบในเพศชาย เนื่องจากพฤติกรรมการรับประทานอาหารจานด่วนและการขาดการออกกำลังกาย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Shah et al. (2020) ที่ได้ศึกษาความแตกต่างทางเพศในโรคอ้วนในวัยเด็กที่พบว่าเพศชายมีแนวโน้มที่จะมีน้ำหนักเกินและอ้วนมากกว่าเพศหญิง เนื่องจากปัจจัยทางชีวภาพ เช่น ฮอร์โมน และปัจจัยทางสังคม เช่น บรรทัดฐานเรื่องเพศ นอกจากนี้ ปัจจัยทางครอบครัวยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน โดยเฉพาะรูปแบบการเลี้ยงดู การให้ความรู้ด้านโภชนาการ และการจัดเตรียมอาหารภายในบ้าน หากผู้ปกครองขาดความรู้หรือมีเวลาในการดูแลด้านอาหารและกิจกรรมทางกายน้อย อาจนำไปสู่พฤติกรรมการรับประทานอาหารที่ไม่เหมาะสมและการใช้เวลาว่างกับสื่อดิจิทัลมากกว่าการออกกำลังกาย อีกหนึ่งปัจจัยสำคัญคือการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาพลศึกษา ซึ่งในปัจจุบัน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) มีการจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา เพียง 1 คาบต่อสัปดาห์ ซึ่งอาจไม่เพียงพอในการส่งเสริมกิจกรรมทางกายที่เหมาะสมและต่อเนื่องสำหรับนักเรียน ส่งผลให้ร่างกายไม่ได้รับการเผาผลาญพลังงานอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนชายที่มีแนวโน้มบริโภคอาหารพลังงานสูงมากกว่า ดังนั้น การเพิ่มความถี่ของคาบเรียนพลศึกษา รวมถึงการส่งเสริมกิจกรรมออกกำลังกายนอกเวลาเรียน เช่น ชมรมกีฬา หรือกิจกรรมเดิน-วิ่งภายในโรงเรียน จึงควรถูกพิจารณาเป็นแนวทางหนึ่งในการป้องกันการเกิดภาวะน้ำหนักเกินและอ้วนในกลุ่มนักเรียนอย่างยั่งยืน

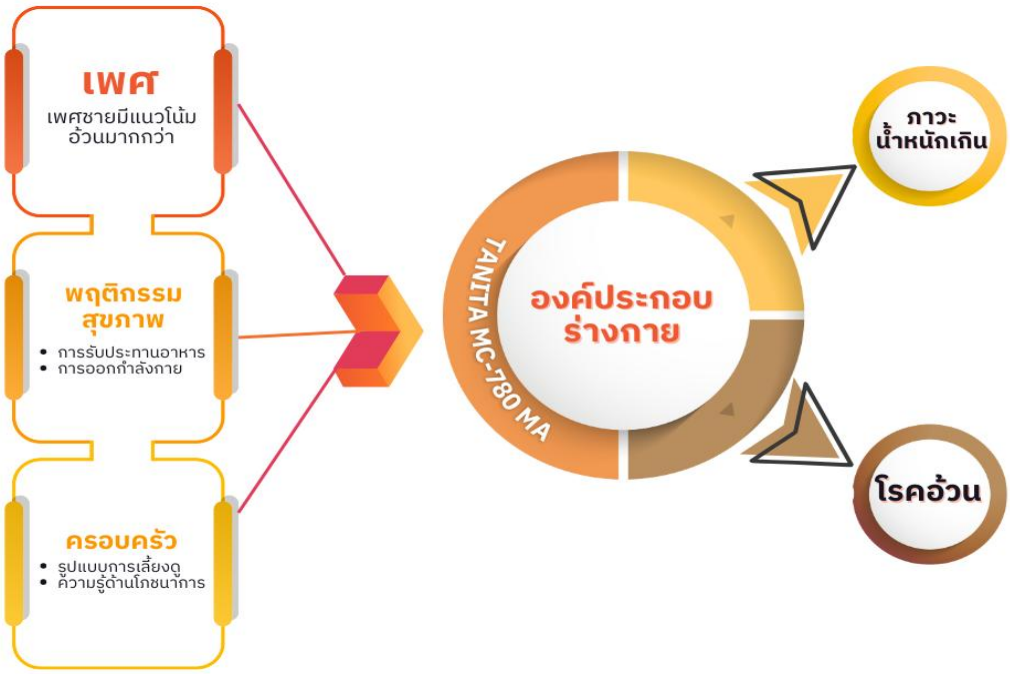
3. การประเมินความเชื่อมั่นของเครื่องวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกาย TANITA รุ่น MC-780 MA โดยการวัดองค์ประกอบของร่างกายสองครั้ง พบว่าเครื่องมีความน่าเชื่อถือสูงในการวัดค่าต่าง ๆ ได้แก่ ดัชนีมวลกาย (BMI) ร้อยละไขมัน (Fat%) ร้อยละมวลกล้ามเนื้อ (Muscle%) และน้ำหนักมวลกล้ามเนื้อ (Muscle mass) ซึ่งการประเมินค่าความเชื่อมั่นของเครื่องวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกาย TANITA รุ่น MC-780 MA

จากกลุ่มตัวอย่างจำนวนนักเรียนชาย 8 คน และหญิง 8 คน รวม 16 คน โดยทำการวัดสองครั้ง พบว่าเครื่องสามารถวัดค่าองค์ประกอบของร่างกายได้อย่างสม่ำเสมอและมีความเชื่อมั่นในระดับดีเยี่ยมในทุกตัวแปร ได้แก่ ไขมัน มวลกล้ามเนื้อ และน้ำ ทั้งในรูปแบบร้อยละและกิโลกรัม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น (ICC) อยู่ระหว่าง .998 ถึง .999 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมีความแม่นยำและความสอดคล้องในการวัดซ้ำในระดับสูง ดังที่ Koo and Li (2016) ระบุว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้นมีค่าอยู่ระหว่าง 0.90–1.00 ถือว่ามีระดับค่าความเชื่อมั่นในระดับดีเยี่ยม สอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศของ Verney et al. (2016) ที่ได้ศึกษาการประเมินองค์ประกอบร่างกายในวัยรุ่นที่เป็นโรคอ้วนโดยการเปรียบเทียบเครื่องวัดองค์ประกอบร่างกาย Tanita MC-780 กับ Dual X-ray Absorptiometry (DXA) พบว่าเครื่องวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกาย TANITA รุ่น MC-780 MA มีความสามารถในการวัดซ้ำได้อย่างยอดเยี่ยม (ICC สูงถึง 0.99-1) และแสดงความสอดคล้องที่ดีเยี่ยม กับ DXA ในการประเมินองค์ประกอบร่างกายโดยรวม อย่างไรก็ตามเครื่องวัดองค์ประกอบร่างกาย Tanita MC-780 มีแนวโน้มที่จะประเมินเปอร์เซ็นต์ไขมันและมวลไขมันสูงเกินไป (4.8% และ 2.8% ตามลำดับ) ในขณะที่ ประเมินมวลไร้ไขมันต่ำเกินไป (-6.1%) เมื่อเทียบกับ DXA นอกจากนี้ การวัดองค์ประกอบร่างกาย แบบแยกส่วนส่วนใหญ่ยังมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ระหว่างเครื่องวัดองค์ประกอบร่างกาย Tanita MC-780 กับ Dual X-ray Absorptiometry (DXA) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศ Talma et al. (2013) ที่ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบร่างกายด้วยวิธีชีวกระแสไฟฟ้าเพื่อประมาณองค์ประกอบร่างกายในเด็กและวัยรุ่นพบว่า เครื่องวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกายยรวมมีความน่าเชื่อถือที่ดี (ICC ≥0.82) ในเด็กและวัยรุ่น การค้นพบนี้เป็นการยืนยันเพิ่มเติมถึงศักยภาพของเครื่องวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกาย ในการประเมินองค์ประกอบของร่างกายในกลุ่มประชากรวัยรุ่นได้อย่างน่าเชื่อถือ

จากผลการศึกษานี้สนับสนุนว่าเครื่อง TANITA รุ่น MC-780 MA เหมาะสมสำหรับการใช้งานในงานวิจัยด้านโภชนาการหรือสุขภาพที่ต้องการข้อมูลที่แม่นยำและสม่ำเสมอ เช่น การติดตามการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบของร่างกายในกลุ่มนักเรียน นักกีฬา หรือผู้ป่วย ทั้งนี้ควรมีการควบคุมปัจจัยภายนอก เช่น ช่วงเวลาของการวัด และสภาพแวดล้อม เพื่อความน่าเชื่อถือของผลลัพธ์ อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ยังมีข้อจำกัดบางประการ กล่าวคือ การใช้เครื่องวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกาย TANITA รุ่น MC-780 MA แม้จะมีความน่าเชื่อถือสูง แต่ยังมีรายงานว่าค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันและมวลไร้ไขมันอาจมีความคลาดเคลื่อนเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีมาตรฐาน (เช่น DXA) จึงควรใช้ผลการวัดร่วมกับการประเมินทางคลินิกหรือวิธีอื่น ๆ และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรม เช่น เวลาที่รับประทานอาหาร การออกกำลังกายก่อนการวัด และสภาพอารมณ์ของนักเรียน ไม่ได้ถูกควบคุมอย่างเข้มงวดทั้งหมด ซึ่งอาจมีผลต่อค่าที่วัดได้

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า นักเรียนชายมีร้อยละไขมันและค่าดัชนีมวลกายเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนหญิง โดยอยู่ในระดับน้ำหนักเกิน ขณะที่นักเรียนหญิงอยู่ในเกณฑ์ปกติ แสดงให้เห็นว่าในกลุ่มนักเรียนชายนั้นมีแนวโน้มของการภาวะน้ำหนักเกินมากกว่าเพศหญิง ซึ่งมีความเป็นได้จากเหตุผลของพฤติกรรมการบริโภคและการขาดการออกกำลังกาย ทั้งนี้ มวลกล้ามเนื้อและปริมาณน้ำในร่างกายของนักเรียนทั้งสองเพศอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมและใกล้เคียงกัน แสดงถึงการมีองค์ประกอบของร่างกายที่สมดุล อย่างไรก็ตาม ภาวะไขมันเกินในกลุ่มนักเรียนชายยังเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การเพิ่มคาบเรียนพลศึกษา และการสนับสนุนจากครอบครัวจึงเป็นแนวทางที่ควรดำเนินการ นอกจากนี้ เครื่องวิเคราะห์องค์ประกอบร่างกาย TANITA รุ่น MC-780 MA ที่ใช้ในงานวิจัยนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความแม่นยำและความเชื่อมั่นในระดับสูง เหมาะสำหรับใช้ในการประเมินสุขภาพของเด็กนักเรียนในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง



ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยยืนยันความแม่นยำของเครื่อง TANITA รุ่น MC-780 MA ซึ่งสามารถนำไปใช้ในสถานศึกษา ศูนย์สุขภาพ หรือหน่วยงานด้านสุขภาพ เพื่อประเมินองค์ประกอบของร่างกาย เช่น ดัชนีมวลกาย ไขมัน และมวลกล้ามเนื้อ สำหรับการติดตามสุขภาพของเด็กหรือกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

2. สถานศึกษาสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยที่ได้เพื่อใช้ในการออกแบบโปรแกรมโภชนาการและการออกกำลังกายเฉพาะบุคคลได้อย่างเหมาะสม อันจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. โรงเรียนและหน่วยงานรัฐควรพิจารณาจัดทำนโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพเด็กนักเรียนอย่างเป็นระบบ เช่น การเพิ่มชั่วโมงเรียนพลศึกษา กำหนดมาตรฐานด้านโภชนาการในโรงเรียน และการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีกิจกรรมทางกายที่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรใช้กลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายและครอบคลุมทุกเพศและช่วงอายุ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและการประยุกต์ใช้ผลการวิจัยในวงกว้าง

2. ควรเปรียบเทียบผลการวัดของเครื่อง TANITA รุ่น MC-780 MA กับเครื่องวัดชนิดอื่นที่ได้รับการยอมรับ เพื่อยืนยันความถูกต้องและความแม่นยำในเชิงเปรียบเทียบ

3. ควรเพิ่มตัวแปรในการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม เช่น อัตราการเผาผลาญพื้นฐาน (BMR) หรือระดับความฟิตของร่างกาย เพื่อให้การประเมินสุขภาพมีความครอบคลุมยิ่งขึ้น

4. ควรบูรณาการการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดเก็บและติดตามข้อมูลสุขภาพนักเรียน เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันหรือฐานข้อมูลกลางของโรงเรียน เพื่อสนับสนุนการเฝ้าระวังสุขภาพเชิงป้องกัน และอำนวยความสะดวกแก่ครู ผู้ปกครอง และบุคลากรทางการแพทย์

เอกสารอ้างอิง

กรมพลศึกษา. (2559). *คู่มือแบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐาน สมรรถภาพทางกายของเด็ก เยาวชนและประชาชนไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา.

กองกีฬา สำนักสวัสดิการทหารไทย กองบัญชาการกองทัพไทย. (2564). *เครื่องตรวจวัดองค์ประกอบภายในร่างกาย*. ค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2566, จาก https://oowf.rtarf.mi.th/6.2.pdf

ทีมแพทย์มีดีคลินิก. (2566). การวิเคราะห์องค์ประกอบของร่างกาย. ค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2566, จาก https://midiclinic.com/

ปิยะวรรณ ยั่งยืน. (2561). *ค่าดัชนีมวลกายและองค์ประกอบร่างกายของนักเรียนระดับประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เมธชนัน เลิศชุณหะเกียรติ. (2563). *วิเคราะห์ไขมันของร่างกายอย่างแม่นยำด้วย BIA*. ค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2566. จาก https://www.phyathai.com/th/

ศุภวรรณ วงศ์สร้างทรัพย์, มยุรี ถนอมสุข, และสมบุญ ศิลป์รุ่งธรรม. (2555). *เกณฑ์สมรรถภาพทางกายที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของนักเรียนโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน* (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ ครั้งที่ 9.

สุภาณี รอดเจริญ. (2562). ภาวะโภชนาการในเด็กวัยเรียน. *วารสารสุขภาพเด็กและเยาวชน*, 14(3), 45-52.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2556). *สถิติ 10 ปีที่ผ่านมา เด็กไทยอ้วนพุ่งอันดับหนึ่งของโลก*. ค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2566. จาก https://accuniqthailand.com

สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2555). *การศึกษาสมรรถภาพทางกายนักกีฬาแบดมินตันเยาวชนด้วยแบบทดสอบเฉพาะ*. กรุงเทพฯ: กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

Koo and Li. (2016). A Guideline of Selecting and Reporting Intraclass Correlation Coefficients for Reliability Research. *Journal of Chiropractic Medicine, 15*(2), 155-163.

Lu et al. (2023). Body water percentage from childhood to old age. *Kidney research and clinical practice, 42*(3), 340–348. Retrieved from https://doi.org/10.23876/j.krcp.22.062

Puwanant et al. (2023). Body-Fat-Percentile Curves for Thai Children and Adolescents. *Nutrients,* 15(2), 448. Retrieved from https://doi.org/10.3390/nu15020448

Rusek, W., Baran, J., Leszczak, J., Adamczyk, M., Baran, R., Weres, A., Inglot, G., Czenczek-Lewandowska, E., & Pop, T. (2021). Changes in Children's Body Composition and Posture during Puberty Growth. *Children (Basel, Switzerland), 8*(4), 288. Retrieved from https://doi.org/10.3390/children8040288

Shah et al. (2020). Sex and gender differences in childhood obesity: contributing to the research agenda. *BMJ nutrition, prevention & health, 3*(2), 387–390. Retrieved from https://doi.org/10.1136/bmjnph-2020-000074

Talma et al. (2013). Bioelectrical impedance analysis to estimate body composition in children and adolescents: a systematic review and evidence appraisal of validity, responsiveness, reliability and measurement error. *Obesity reviews: an official journal of the International Association for the Study of Obesity, 14*(11), 895–905. Retrieved from https://doi.org/10.1111/obr.12061

Thajer et al. (2021). Comparison of Bioelectrical Impedance-Based Methods on Body Composition in Young Patients with Obesity. *Children (Basel, Switzerland), 8*(4), 295. Retrieved from https://doi.org/10.3390/children8040295

Verhs et al. (2022). Trends in BMI Percentile and Body Fat Percentage in Children 12 to 17 Years of Age. *Children (Basel, Switzerland), 9*(5), 744. Retrieved from https://doi.org/10.3390/children9050744

Verney et al. (2016). Bioelectrical impedance is an accurate method to assess body composition in obese but not severely obese adolescents. *Nutrition research (New York, N.Y.), 36*(7), 663–670. Retrieved from https://doi.org/10.1016/j.nutres.2016.04.003

World Health Organization. (2007). *Growth reference data for 5–19 years: BMI-for-age (boys).* Retrieved May 15, 2025, from http://www.who.int/

_____. (2018). *Social determinants of health*. Retrieved March 15, 2024, from http://www.who.int/

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Needs and Guidelines for Enhancing Learning and Life Goals Coaching Competency of Guidance Teachers in Schools under the Secondary Educational Service Area Office, Khon Kaen

Jeeruttikoon Dawnwichankajorn[1*]

1 Secondary Educational Service Area Office Khon Kaen
** Corresponding author. E-mail: jeeruttikoon@cas.ac.th*

Abstract

The present study aimed to investigate the needs and guidelines for enhancing the learning and life goals coaching competency of guidance teachers in schools under the secondary educational service area office in Khon Kaen. The study is divided into 2 phases. Phase 1 involved a needs analysis of learning and life goals coaching competency among guidance teachers in schools. The sample consisted of 132 guidance teachers, selected through purposive sampling, and assessed using a 5-point Likert scale questionnaire to attribute competency, with a reliability coefficient of 0.991. The data were analyzed by using mean, standard deviation, and priority needs index. Phase 2 was the guidelines construction of enhancing learning and life goals coaching competency of guidance teachers in schools under the secondary educational service area office KhonKaen divided into 5 steps; 1) studying schools where there is the best practicing, 2) drafting the guidelines of enhancing learning and life goals coaching competency, 3) verifying the guidelines of enhancing learning and life goals coaching competency, 4) correction guidelines of enhancing learning and life goals coaching competency, and 5) evaluation the guidelines construction of enhancing learning and life goals coaching competency by using group discussion with 9 experts selected by purposive sampling. The instruments used were a survey form, an interview form assessing the current state of enhancing learning and life goals coaching competency, and a group discussion form, which were analyzed using descriptive analysis. The results of the study revealed that; 1) The results of needs analysis of learning and life goals coaching competency of guidance teachers in schools under the secondary educational service area office KhonKaen shown that the most needed was knowledge competency (PNI modified = 0.170), skill competency (PNI modified = 0.122), and attribute competency (PNI modified = 0.106) respectively. 2) The results of developing the guidelines for enhancing learning and life goals coaching competency of guidance teachers in schools under the secondary educational service area office, Khon Kaen, revealed that there were 3 aspects: 10 guidelines; 1) knowledge competency consisted of 4 guidelines, 2) skill competency comprised of 3 guidelines, and 3) attribute competency consisted of 3 guidelines. All guidelines were evaluated for the possibility and feasibility, rated at the highest level.

Keywords: Needs, Learning, Coaching, Life Goals, Guidance Teachers, Competency

Received: 2025-07-08; **Revised:** 2025-08-08; **Accepted:** 2025-10-31

ความต้องการจำเป็นและแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

จีรัฐติกุล ดอนวิจารณ์ขจร[1*]

1 *สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น*

* *Corresponding author. E-mail: jeeruttikoon@cas.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการ สร้างและประเมินแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียนและเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นของสมรรถนะการแนะแนวการเรียนและเป้าหมายชีวิตของครูแนะแนวกลุ่มเป้าหมายคือครูแนะแนว ปีการศึกษา 2567 จำนวน 132 คน ที่เลือกแบบเจาะจง โดยใช้แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ เป็นเครื่องมือมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.991 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNImodified) ระยะที่ 2 การสร้างแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียนและเป้าหมายชีวิตของครูแนะแนว แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาระบบการแนะแนว (Best Practice) 2) ยกร่างแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียนและเป้าหมายชีวิต 3) ตรวจสอบยืนยันร่างแนวทาง 4) ปรับปรุงแก้ไขร่างแนวทาง 5) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างแนวทาง ด้วยการการสนทนากลุ่มย่อย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว พบว่า สมรรถนะด้านความรู้ มีดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด (PNI modified = 0.170) รองลงมา คือ สมรรถนะด้านทักษะ (PNI modified = 0.122) และสมรรถนะด้านคุณลักษณะ(PNI modified = 0.106) ตามลำดับ 2) ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว พบว่า มีองค์ประกอบ 3 ด้าน 10 แนวทาง ได้แก่ ด้านที่ 1 สมรรถนะด้านความรู้ มี 4 แนวทาง ด้านที่ 2 สมรรถนะด้านทักษะ มี 3 แนวทาง ด้านที่ 3 สมรรถนะด้านคุณลักษณะ มี 3 แนวทาง โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางอยู่ระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ความต้องการจำเป็น, การเรียน, การแนะแนว, เป้าหมายชีวิต, สมรรถนะ, ครูแนะแนว

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติไว้ในหมวดที่ 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 45 ระบุถึงการพัฒนาที่รัฐต้องจัดการศึกษาให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการวางแผนชีวิตได้เหมาะสม เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล รวมถึงต้องครอบคลุมรอบด้านของชีวิต โดยการพัฒนาดังกล่าวจะพบความสอดรับกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีที่ระบุถึงประเด็นสำคัญที่ต้อง ส่งเสริมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะในช่วงวัยเรียนซึ่งจะเติบโตเป็นกำลังสำคัญของชาติ จำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนาให้ครอบคลุมไม่เพียงแค่ความรู้ ทักษะทางวิชาชีพ แต่ยังต้องเน้นการพัฒนาให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ การพัฒนาทักษะชีวิต และทักษะด้านการคิด ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการตระหนักรู้ในคุณค่าของตนเอง พร้อมทั้งสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากประเด็นดังกล่าวจะพบความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566 - 2570) ที่มีโครงสร้างประชากรโดยคาดว่าจะมีกลุ่มประชากรในวัยเรียนลดลง ส่งผลให้ การขยายสถานศึกษาในเชิงปริมาณลดลง และเปิดโอกาสให้เกิดการยกระดับคุณภาพ ความเสมอภาค และประสิทธิภาพทางการศึกษา (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ยุทธศาสตร์และแนวทางในการพัฒนาตามความสำคัญข้างต้นนั้น จะพบว่าศาสตร์ที่มุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตร โดยเน้นการพัฒนา ร่วมกับนักเรียนให้เกิดการรู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าของตนเอง รวมถึงสิ่งแวดล้อมรอบข้างเป็นพื้นฐานสำคัญ สู่การทำงานในเชิงแก้ปัญหา ป้องกันความเสี่ยง และส่งเสริมพัฒนาให้เหมาะสมตามแต่บริบทของนักเรียน ก็คือ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ออกแบบให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามความถนัดความสนใจของตนเองช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถรู้จักและเข้าใจตนเองจนสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ1) กิจกรรมการแนะแนว 2) กิจกรรมนักเรียน 3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ และกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนเป็นอย่างยิ่งนั่น คือ กิจกรรมแนะแนว เนื่องจากกิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักและเข้าใจตนเองสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถคิดตัดสินใจแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมายวางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียนและอาชีพและรวมถึงเรื่องส่วนตัวและสังคม (จีรัฐติกุล ดอนวิจารณ์ขจร, 2560) โดยประเด็น ดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการกำหนดแผนพัฒนาการแนะแนว ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 – 2570 รวมถึงกำหนดแนวทางสำคัญของการปฏิบัติงานบริการแนะแนวในสถานศึกษาด้วย พันธกิจดังนี้ 1. ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพตนเอง โดยใช้กระบวนการแนะแนวและให้คำปรึกษา ให้มีสมรรถนะด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม เพื่อการศึกษาและการมีงานทำ 2) ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้มีสุขภาวะที่ดีมีทักษะชีวิต และทักษะที่สำคัญจำเป็นในศตวรรษที่ 21 ดำรงชีวิต ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) ส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหาร ครูแนะแนว ครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจ ในกระบวนการแนะแนว 4) พัฒนาระบบการแนะแนวในสถานศึกษาให้ได้มาตรฐาน และ 5) ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือด้านการแนะแนว พร้อมทั้งระบุประเด็นสำคัญ ของการจัดกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม พัฒนาและเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียน ตามความสนใจ ความถนัดของแต่ละบุคคล ส่งเสริมให้นักเรียนค้นพบตนเอง สามารถตัดสินใจเลือกเส้นทางการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสมตรงตามศักยภาพของตนเอง มีภูมิคุ้มกันควบคู่การมีสุขภาวะที่ดีในการใช้ชีวิต ส่วนตัวและสังคม

พลตำรวจเอกเพิ่มพูน ชิดชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบาย ของกระทรวงศึกษาธิการ “เรียนดี มีความสุข” ที่ต้องดำเนินการเร่งด่วน (Quick Win) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ไว้ 6 ด้าน ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ “การพัฒนาระบบแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต” มีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร พร้อมทั้งกระบวนการเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 เต็มตามศักยภาพ ของผู้เรียนรายบุคคล และการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้เรียนที่เหมาะสมตามช่วงวัย เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกระดับการศึกษาให้มีทักษะที่เหมาะสมและจำเป็นต่อ การดำรงชีวิต และมีหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ให้มีรายได้ระหว่างเรียน จบแล้วมีงานทำตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน รวมถึงมีเป้าหมายในชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

นอกจากนี้ จากการกำหนดนโยบายการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบการแนะแนวดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ได้ดำเนินการบริหารจัดการตามแผนพัฒนาการแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำนโยบายแผนปฏิบัติการประจำปีที่มีความสดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งครูแนะแนวมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือแก้ไขส่งเสริมและพัฒนานักเรียน แต่ในยุคปัจจุบันปัญหาที่พบก็คือ ครูแนะแนวส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านจิตวิทยาและการแนะแนวมาโดยตรงและโรงเรียนส่วนใหญ่จะให้ครูที่จบสาขาอื่นมาสอนแนะแนวแทนครูแนะแนว ซึ่งขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการสอนกิจกรรมแนะแนว ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่แล้วให้สามารถทำหน้าที่การสอนกิจกรรมแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งบุคลากรดังกล่าวได้แก่ ครูประจำชั้นซึ่งสอนกิจกรรมแนะแนวและรวบรวมข้อมูลนักเรียน ช่วยเหลือให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนร่วมมือกับผู้ปกครองในการช่วยเหลือนักเรียน โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น มีจำนวนครูแนะแนวที่จบการศึกษาในสาขาวิชาแนะแนวเพียงจำนวน 29 คน จากทั้งหมด 132 คน คิดเป็นร้อยละ 21.97 (รายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินตนเอง สพม.ขอนแก่น, 2566)

จากนโยบายและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบในงานพัฒนาระบบการแนะแนวของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เห็นว่า ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของการพัฒนานักเรียนตามเป้าหมายของแผนพัฒนาการแนะแนว ก็คือแนวทางการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นยังไม่มี ครูขาดสมรรถนะที่สำคัญในการจัดกิจกรรมแนะแนว ทำให้การดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษาสำเร็จอย่างยั่งยืนไม่ได้ จึงสนใจที่จะศึกษาถึงความต้องการและหาแนวทางในการส่งเสริมสมรรถนะเพื่อพัฒนาการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนวในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เพื่อกำหนดสมรรถนะของครูแนะแนว ปรับปรุงพัฒนา หาแนวทางในการสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของงานแนะแนวในโรงเรียนได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน ตามกระบวนการและทฤษฎีของการจัดกิจกรรมแนะแนว ที่จะทำให้ครูแนะแนวมีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนางานแนะแนว มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่ดีในการดำเนินกิจกรรมแนะแนว ในสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของนักเรียน อันจะส่งผลให้นักเรียนพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ตรงตามเป้าหมายของการศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียน ได้รับการพัฒนาให้เป็นคนที่เก่ง มีทักษะชีวิต เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข รู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบตน มีดุลยภาพชีวิต สามารถเลือกประกอบอาชีพ ที่สุจริตเต็มตามศักยภาพของตนเอง มีเจตคติที่ดีต่อการดำรงชีวิตในบริบทการเป็นพลเมืองของประเทศชาติและพลโลกได้อย่างมีคุณภาพ พึ่งตนเองได้ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคโลกพลิกผันที่กำลังเกิดขึ้นในสังคม ทำให้การดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษาเกิดผลสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

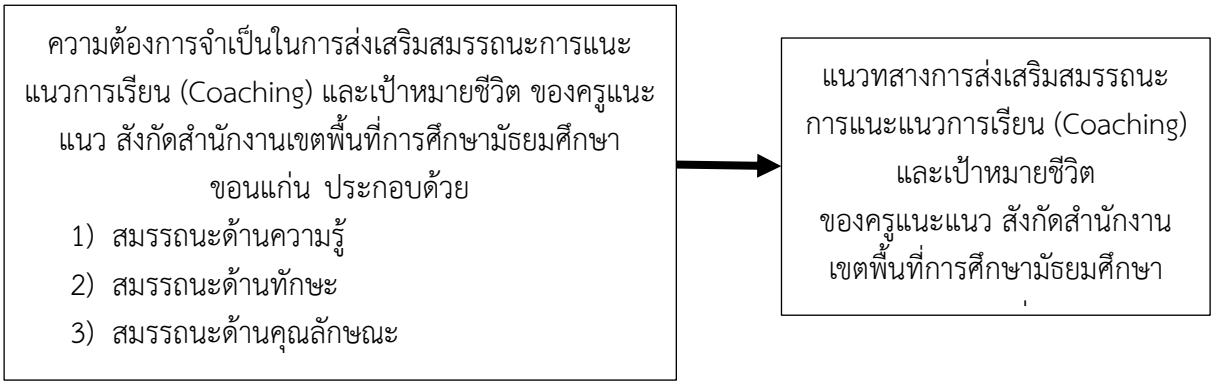
1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของสมรรถนะ การแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

2. เพื่อสร้างและประเมินแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้รู้จักเข้าใจตนเอง และสภาพแวดล้อม สามารถตัดสินใจในการแก้ปัญหาต่างๆ วางแผนชีวิตได้อย่างเหมาะสม และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข การแนะแนวมีความสำคัญและความจำเป็นหลายประการ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพครอบครัวและการอบรม เลี้ยงดู ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านอาชีพ ด้านวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนา ด้านจำนวนประชากร ด้านเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ๆ และความต้องการในการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยจุดมุ่งหมายของการแนะแนวทั่วไป ได้แก่ การป้องกันปัญหา การแก้ไขปัญหา และการส่งเสริมพัฒนา การแนะแนวแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ การแนะแนวการศึกษา การแนะแนวอาชีพ และ การแนะแนวส่วนตัวและสังคม โดยมีรูปแบบวิธีการจัดการแนะแนวอยู่ 2 ลักษณะ ได้แก่ การแนะแนวรายบุคคล และการแนะแนวกลุ่ม ซึ่งมีปรัชญาและหลักการของการแนะแนวที่ยึดถือเป็นหลักในการดำเนินงานแนะแนว ประกอบด้วย มนุษย์มีความแตกต่างกัน มนุษย์มีคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน พฤติกรรมทุกอย่างย่อมมีสาเหตุ มนุษย์ย่อมมีปัญหาและต้องการความช่วยเหลือ มนุษย์มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาและเรียนรู้ได้และมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง ส่วนขอบข่ายของการแนะแนว ประกอบด้วย 5 บริการ ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง โรงเรียนที่จะดำเนินงานแนะแนวอย่างได้ผลต้องจัดให้มีงานต่างๆ ครบทั้ง 5 บริการ คือ 1. บริการศึกษาและรวบรวมข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล (individual inventory service) 2. บริการสนเทศ (information service) 3. บริการให้คำปรึกษา (counseling service) 4. บริการจัดวางตัวบุคคล (placement service) 5. บริการติดตามผล (follow-up service) ในการดำเนินงานแนะแนวให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด ผู้แนะแนวควรได้รับการฝึกฝนและดำรงตนอยู่ในจรรยาบรรณวิชาชีพแนะแนวที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ดังกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Research) ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ครูแนะแนวอยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ปีการศึกษา 2567 จาก 84 โรงเรียน จำนวน 132 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสอบถามความต้องการจำเป็นสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนวสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ ตำแหน่งและประสบการณ์ทำงาน ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ชนิดตอบสนองรายคู่ แบ่งออกเป็น 3 สมรรถนะ ประกอบด้วย 1) สมรรถนะด้านความรู้ 2) สมรรถนะด้านทักษะ 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะ นำแบบสอบถามไปทดลอง (Try-out) กับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบราค (Cronbach) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.991 การเก็บรวมรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามพร้อมกับหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นไปยังโรงเรียนในสังกัด ขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูแนะแนวในโรงเรียนในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 132 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 132 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สภาพปัจจุบัน และสภาพที่ต้องการพัฒนาใน 3 สมรรถนะ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 48 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปแปลผลโดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ

จากนั้นวิเคราะห์และจัดลำดับความต้องการจำเป็นของสมรรถนะของครูแนะแนว โดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNImodified) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562)

$$PNI_{modified} = (I–D)/D$$

$PNI_{modified}$	หมายถึง	ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น
I	หมายถึง	สภาพที่พึงประสงค์ (Importance)
D	หมายถึง	สภาพปัจจุบัน (Degree of Success)

ระยะที่ 2 สร้างและประเมินแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาระบบการแนะแนวการเรียนและการวางเป้าหมายชีวิต (Best Practice) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยการนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ความต้องการความจำเป็น (Need Assessment) ในระยะที่ 1 นำมาเป็นกรณีศึกษาโดยการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานแนะแนว และครูผู้ทำหน้าที่แนะแนวของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาระบบการแนะแนวการเรียนและการวางเป้าหมายชีวิต (Best Practice) จำนวน 5 โรงเรียน จำนวน 15 คน ซึ่ง คัดเลือกจากโรงเรียนที่เป็นศูนย์แนะแนวประจำจังหวัด โรงเรียนมาตรฐานสากล โรงเรียนมัธยมคุณภาพ โรงเรียนพระราชทาน ประกอบด้วย โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน โรงเรียนกัลยาณวัตร โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย โรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคม โรงเรียนชุมแพศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนด แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปประเด็น และนำเสนอ โดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 ยกร่างแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด หลักการของนโยบายและจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในระยะที่ 1 และผลจากการสัมภาษณ์โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาการแนะแนวการเรียนและเป้าหมายชีวิต (Best Practice) มายกเป็นร่างแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น (ฉบับที่ 1)

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบยืนยันร่างแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผู้วิจัย ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ด้วยการนำร่างแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ไปตรวจสอบยืนยัน โดย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำแนกเป็น อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาการแนะแนว ผู้บริหารสถานศึกษาระดับเชี่ยวชาญ ครูแนะแนวระดับเชี่ยวชาญ และศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบด้านการแนะแนว เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อย โดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงแก้ไขร่างแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผู้วิจัยนำร่างแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว ไปตรวจสอบยืนยัน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน ด้วยวิธีการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว ผู้วิจัยนำร่างแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ฉบับปรับปรุง ด้วยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน (ชุดเดียวกันกับการสนทนากลุ่มย่อย) ทำการ

ประเมินความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้ ของร่างแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบการประเมินร่างแนวทางส่งเสริมสมรรถนะ ฯ ทำวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบการประเมินร่างแนวส่งเสริมสมรรถนะ ฯ แล้วนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสภาพปัจจุบันและสภาพอันพึงประสงค์ และดัชนีความต้องการจำเป็นของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ในภาพรวม

ที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PIN modified	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1	สมรรถนะด้านความรู้	3.82	0.78	มาก	4.47	0.59	มาก	0.170	1
2	สมรรถนะด้านทักษะ	4.01	0.77	มาก	4.50	0.56	มาก	0.121	2
3	สมรรถนะด้านคุณลักษณะ	4.32	0.71	มาก	4.78	0.34	มากที่สุด	0.105	3
รวม		**4.05**	**0.76**	**มาก**	**4.60**	**0.50**	**มากที่สุด**	**0.133**	**--**

จากตาราง 1 พบว่า ภาพรวมของสภาพปัจจุบันของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.05, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สมรรถนะด้านคุณลักษณะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.71) รองลงมา คือ สมรรถนะด้านทักษะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.01, S.D. = 0.77) ภาพรวมของสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60,S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สมรรถนะด้านคุณลักษณะ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.34) รองลงมา คือ สมรรถนะด้านทักษะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.56) ผลความต้องการจำเป็นของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ในภาพรวมเท่ากับ 0.133 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สมรรถนะด้านความรู้ มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNI modified = 0.170) รองลงมา คือ สมรรถนะด้านทักษะ (PNI modified = 0.121)

ตารางที่ 2 แสดงสภาพปัจจุบันและสภาพอันพึงประสงค์ และดัชนีความต้องการจำเป็นของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่กำรศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น สมรรถนะด้านความรู้ในภาพรวม

ที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PIN modified	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1	ความรู้เกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนว	4.05	0.70	มาก	4.41	0.48	มาก	0.087	3
2	ความรู้เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	3.80	0.75	มาก	4.61	0.47	มากที่สุด	0.211	2
3	ความรู้เกี่ยวกับนโยบาย แผนพัฒนาการแนะแนวและการดูแลสุขภาพจิตนักเรียน	3.62	0.90	มาก	4.40	0.83	มาก	0.213	1
รวม		**3.82**	**0.78**	**มาก**	**4.47**	**0.60**	**มาก**	**0.170**	**--**

จากตาราง 2 พบว่า ภาพรวมของสภาพปัจจุบันของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น สมรรถนะด้านความรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความรู้เกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.05,S.D. = 0.70) รองลงมา คือ ความรู้เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.80, S.D. = 0.75) ส่วนภาพรวมของสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น สมรรถนะด้านความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความรู้เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.47) รองลงมา คือ ความรู้เกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41,S.D. = 0.48) ผลความต้องการจำเป็นของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น สมรรถนะด้านความรู้ภาพรวมเท่ากับ 0.170 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้เกี่ยวกับนโยบาย แผนพัฒนาการแนะแนวและการดูแลสุขภาพจิตนักเรียน มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNI modified = 0.213) รองลงมา คือ ความรู้เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (PNI modified = 0.211)

ตาราง 3 แสดงสภาพปัจจุบันและสภาพอันพึงประสงค์ และดัชนีความต้องการจำเป็นของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น สมรรถนะด้านทักษะในภาพรวม

ที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PIN modified	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1.	ทักษะการจัดการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนว	3.87	0.58	มาก	4.30	0.80	มาก	0.107	3
2.	ทักษะการให้คำปรึกษา	3.91	0.70	มาก	4.47	0.50	มาก	0.137	1
3.	ทักษะการเลือกใช้เครื่องมือทางจิตวิทยาการแนะแนว	4.17	0.92	มาก	4.62	0.46	มากที่สุด	0.107	3
4.	ทักษะการเป็นผู้ประสานงาน	4.09	0.87	มาก	4.63	0.46	มากที่สุด	0.131	2
รวม		**4.01**	**0.77**	**มาก**	**4.50**	**0.56**	**มากที่สุด**	**0.120**	**--**

จากตาราง 3 พบว่า ภาพรวมของสภาพปัจจุบันของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น สมรรถนะด้านทักษะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.01, S.D.= 0.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะการเลือกใช้เครื่องมือทางจิตวิทยาการแนะแนว ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 0.92) รองลงมา คือ ทักษะการเป็นผู้ประสานงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.87) ส่วนภาพรวมของสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น สมรรถนะด้านทักษะ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะการเป็นผู้ประสานงานซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63,S.D. = 0.46) รองลงมา คือ ทักษะการเลือกใช้เครื่องมือทางจิตวิทยาการแนะแนว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.62,S.D. = 0.46) ผลความต้องการจำเป็นของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น สมรรถนะด้านทักษะ ในภาพรวมเท่ากับ0.120 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะการให้คำปรึกษา มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNI modified= 0.137) รองลงมา คือ ทักษะการเป็นผู้ประสานงาน(PNI modified = 0.131)

ตารางที่ 4 แสดงสภาพปัจจุบันและสภาพอันพึงประสงค์ และดัชนีความต้องการจำเป็นของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น สมรรถนะด้านคุณลักษณะในภาพรวม

ที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PIN modified	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1	ความมั่นคงทางอารมณ์	4.43	0.87	มาก	4.68	0.45	มากที่สุด	0.055	3
2	สัมพันธภาพกับคนอื่น	4.14	0.84	มาก	4.72	0.43	มากที่สุด	0.139	1
3	จรรยาบรรณวิชาชีพของครูแนะแนว	4.39	0.43	มาก	4.92	0.13	มากที่สุด	0.119	2
รวม		**4.32**	**0.71**		**4.77**	**0.34**		**0.105**	**--**

จากตาราง 4 พบว่า ภาพรวมของสภาพปัจจุบันของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น สมรรถนะด้านคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความมั่นคงทางอารมณ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.43,S.D. = 0.87) รองลงมา คือ จรรยาบรรณวิชาชีพของครูแนะแนว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.43) ส่วนภาพรวมของสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น สมรรถนะด้านคุณลักษณะอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือจรรยาบรรณวิชาชีพของครูแนะแนว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.92, S.D. = 0.13) รองลงมา คือ สัมพันธภาพ กับบุคคลอื่น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.72, S.D. = 0.43) ผลความต้องการจำเป็นของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น สมรรถนะด้านคุณลักษณะ ในภาพรวมเท่ากับ0.105 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNI modified= 0.139) รองลงมา คือ จรรยาบรรณวิชาชีพของครูแนะแนว (PNI modified = 0.119)

2. ผลการสร้างและประเมินแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

ผลการสร้างแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นผลการวิจัยพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวมมี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74) ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการศึกษาความต้องการจำเป็นของสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูแนะแนวการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิตของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ในภาพรวม พบว่า ด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็น (PNImodified) สูงสุด คือสมรรถนะด้านความรู้ และด้านที่มีดัชนีความต้องการ จำเป็น (PNImodified) รองลงมา คือ สมรรถนะด้านทักษะและสมรรถนะด้านคุณลักษณะ ตามลำดับ ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ครูแนะแนวมี สมรรถนะด้านความรู้ ความรู้เกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนว มีความรู้ในการจัดทำสื่อ เทคโนโลยีต่าง ๆ ด้านการศึกษาต่อและอาชีพที่เหมาะสมกับนักเรียน มีดัชนีความต้องการจำ เป็น (PNImodified) สูงสุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากครูแนะแนวต้องมีความรู้ ในเรื่อง การจัดบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ นอกเหนือจาก 5 บริการแล้ว ครูแนะแนวต้องจัดบริการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์เนื่องจากข่าวสารข้อมูล ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเพื่อให้นักเรียนใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และการวางแผนการศึกษาต่อและอาชีพ ตลอดจนการ ดำเนินชีวิต โดยจัดนำเสนอข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ป้ายนิเทศสื่ออิเลคทรอนิกส์ การจัดนิทรรศการ การเชิญวิทยากรการศึกษาดูงาน ถือได้ว่าเป็นการจัดบริการแนะแนวที่สำคัญอีกข้อหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับการศึกษาต่อและอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญะ เนียมแตง (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนางานแนะแนวโรงเรียนบ้านปงของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาระบบงานแนะแนวโรงเรียนบ้านปงของสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงรายเขต 3 จังหวัดเชียงราย ด้านการให้บริการงานสารสนเทศ นักเรียนต้องให้ทางโรงเรียนเผยแพร่ข้อมูลในรูปของเสียงตามสาย จัดฉายวิดีทัศน์ให้ความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น ด้านอาชีพการศึกษาต่อ ความรู้รอบตัวและพาไปตามแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

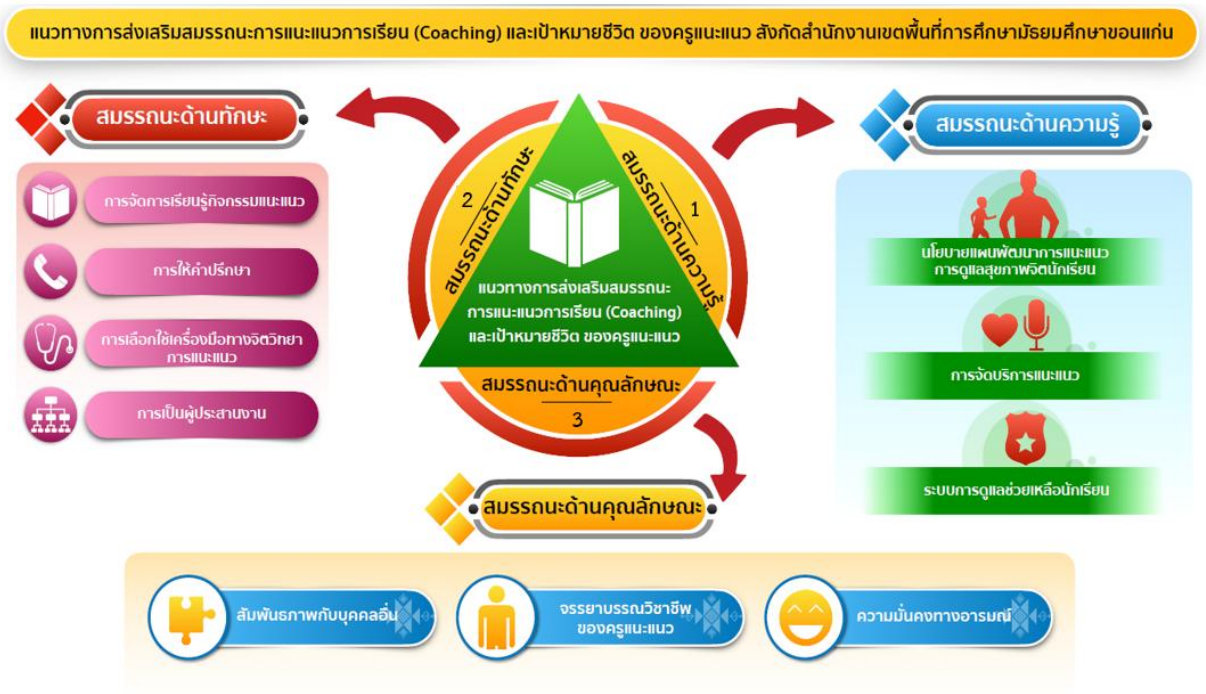
สำหรับสมรรถนะด้านทักษะ ของครูแนะแนว พบว่า ทักษะการให้คำปรึกษา (พบว่า มีดัชนีความต้องการจำเป็น (PNImodified)สูงสุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากครูแนะแนวจำเป็นต้องมีทักษะในการให้คำปรึกษา วางแผนการให้คำปรึกษารวมถึงสามารถวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนได้ดีและมีวิธีการแก้ไขปรับปรุงการให้คำปรึกษาอย่างเป็นระบบ มีการแนะนำ แก้ไข ติดตามและประเมินผล เกี่ยวกับภารกิจด้านการแนะแนวของหน่วยงานได้เป็นอย่างดีสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนวัชร์ เพ็ญรัตนหิรัญ. (2563). ที่ได้ทำการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานบริการแนะแนว ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาการบริการแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ ด้านให้คำปรึกษาต้องการให้ครูประจำชั้นมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี เข้าใจนักเรียน ช่วยเหลือทางด้านการปรับตัว ปัญหาครอบครัว จัดครูแนะแนวไว้ประจำห้องแนะแนว ให้คำปรึกษาเป็นเวลา และสะดวกในการให้คำปรึกษา

ส่วนสมรรถนะด้านคุณลักษณะสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ที่มีดัชนีความต้องการจำเป็น(PNImodified) สูงสุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากครูแนะแนวต้องมีความสุภาพอ่อนโยน เอื้อเฟื้อ อดทน มีเจตคติที่ดีต่องานบริการ มีบุคลิกภาพดี สุขภาพจิตที่ดี มีอารมณ์มั่นคง เบิกบานแจ่มใส คิดเชิงบวก เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเมตตา มีลักษณะเป็นมิตรน่าเข้าใกล้ เป็นที่พึ่งอันอบอุ่น ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ รักษาความลับ ไม่แสวงหาผลประโยชน์ เอาใจใส่ช่วยเหลือด้วยความเป็นธรรมแก่ทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว (2562) ได้ทำการศึกษา รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะของครูแนะแนว สมรรถนะเฉพาะด้านคุณลักษณะของครูแนะแนว ประกอบไปด้วยการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีความอดทน มีอารมณ์ขัน มีจิตใจมั่นคงมีความเสียสละและมีสัมพันธภาพที่ดี

2. การสร้างและประเมินแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จากการวิจัย พบว่า การสร้างแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ประกอบด้วยหลักการและเหตุผล มี 3 สมรรถนะ 10 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะด้านความรู้ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับนโยบาย แผนพัฒนาการแนะแนว และการดูแลสุขภาพจิตนักเรียน 2) ด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนว 3) ด้านความรู้เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สมรรถนะด้านทักษะ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนว 2) ด้านทักษะการให้คำปรึกษา 3) ด้านทักษะการเลือกใช้เครื่องมือทางจิตวิทยาการแนะแนว 4) ด้านทักษะการเป็นผู้ประสานงาน สมรรถนะด้านคุณลักษณะ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ 2) ด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น 3) ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพของครูแนะแนว ซึ่งได้ผ่านการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งสอดคล้องกับสมเกียรติ เจษฎากุลทวี(2563) ที่ได้เสนอแนวคิดไว้ว่าแนวทางการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษาจะเป็นสิ่งที่ช่วยผลักดันเพิ่มพูนคุณภาพให้กับบุคลากรทางการแนะแนว สะท้อนให้เห็นว่าครูสังกัดกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นที่ไม่ได้จบทางจิตวิทยาการแนะแนวโดยตรง ก็สามารถปฏิบัติหน้าที่งานแนะแนวได้อย่างเต็มที่และเต็มเวลา เนื่องจากมีแนวทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจด้านจิตวิทยาและการแนะแนว (คฑาวุธ ขันไชย. 2561) ประกอบกับในปัจจุบัน มีนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่ง แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการจึงควรเพิ่มอัตราให้มากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยมีข้อค้นพบสำคัญ และนำไปสู่องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทางการการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิตของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ประกอบด้วยหลักการและเหตุผล มี 3 สมรรถนะ 10 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะด้านความรู้ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับนโยบาย แผนพัฒนาการแนะแนว และการดูแลสุขภาพจิตนักเรียน 2) ด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนว 3) ด้านความรู้เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สมรรถนะด้านทักษะ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนว 2) ด้านทักษะการให้คำปรึกษา 3) ด้านทักษะการเลือกใช้เครื่องมือทางจิตวิทยาการแนะแนว 4) ด้านทักษะการเป็นผู้ประสานงาน สมรรถนะด้านคุณลักษณะ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ 2) ด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น 3) ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพของครูแนะแนว ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายในการส่งเสริมสมรรถนะของครูแนะแนว และควรมีการกำกับติดตามการดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน

2. กระทรวงศึกษาธิการควรเพิ่มอัตราการบรรจุครูแนะแนวในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาทุกโรงเรียน และเพิ่มอัตรานักจิตวิทยาโรงเรียนประจำเขตพื้นที่การศึกษาให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มศักยภาพให้ความร่วมมือกันในการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิตให้เกิดประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานทุกภาคส่วน ที่เกี่ยวข้องกับระบบงานแนะแนวในโรงเรียนสามารถนำข้อมูลที่ได้จากงานวิจัย โดยเฉพาะแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนวไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับระบบงานแนะแนว เช่น สร้างความรู้แก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ครูแนะแนวในสถานศึกษา ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะของครูที่ทำหน้าที่แนะแนวให้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณลักษณะที่ดีในการแนะแนว เป็นต้น

2. ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะด้านความรู้ มีดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัด และผู้บริหาร ควรส่งเสริมให้ครูเข้ารับการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนว ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จิตวิทยาการแนะแนว และจิตวิทยาพัฒนาการของนักเรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย จนสามารถนำมาจัดกิจกรรมแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะด้านทักษะ มีดัชนีความต้องการจำเป็นอันอับ 2 ซึ่งครูแนะแนวจะต้องมีทักษะที่สำคัญคือการบริการให้คำปรึกษา ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของงานแนะแนว ทักษะ ในการเลือกใช้เครื่องมือและวิธีการทางจิตวิทยาการ เป็นผู้ประสานงาน การจัดการเรียนการสอนกิจกรรมแนะแนว และทักษะในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัด และผู้บริหาร ควรส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเอง ได้แลกเปลี่ยน

ประสบการณ์กับผู้ที่ปฏิบัติงานแนะแนวต่างโรงเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ

4. ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะด้านคุณลักษณะ มีดัชนีความต้องการจำเป็น เป็นอันอับ 3 ดังนั้น ผู้บริหารควรเลือกครูที่มีบุคลิกภาพและคุณลักษณะเหมาะสมกับงานแนะแนว เพื่อให้การดำเนินงานแนะแนวมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาพความสำเร็จของ แนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของครูแนะแนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เพื่อให้ได้รูปแบบหรือแนวทางในการส่งเสริมสมรรถนะการแนะแนวการเรียน (Coaching) และเป้าหมายชีวิต ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้บรรลุตามแผนการศึกษาชาติ 20 ปี

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างเครือข่ายการส่งเสริมสมรรถนะของครูแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสมรรถนะของครูแนะแนวด้านอื่นๆ เพิ่มเติม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ 2567-2568*. (อัดสำเนา)

คฑาวุธ ขันไชย. (2561). *การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารกิจกรรมแนะแนวของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 39*. วารสารศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2(2), 1-22.

จีรัฐติกุล ดอนวิจารณ์ขจร. (2560). *การพัฒนากิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตด้านการ แก้ปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต) .มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ธัญญะ เนียมแตง. (2553). *การพัฒนางานแนะแนวของโรงเรียนบ้านปงของ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย* (วิทยานิพนธ์ครุศาตรมหาบัณฑิต). เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย .

รัตนวัชร์ เพ็ญรัตนหิรัญ. (2563). *การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานบริการแนะแนว ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่*. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31(2), 110-131.

สมเกียรติ เจษฎากุลทวี. (2563). *ระบบการบริหารงานแนะแนวแบบมุ่งอนาคตในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.* วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(2), 269-288.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. (2566). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ปีการศึกษา 2566.* สืบค้น 17 มีนาคม 2567. จาก http://www.kksec.go.th/2566/index13-mis.php.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566—2570)*. ราชกิจจานุเบกษา. http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2565/E/258/T_0001.PDF

อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว. (2562). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) . พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Behavior, Knowledge and Digital Media Usage of The Royal Household's Civil Servants

Torchoke Buranapakdee[1*], Kamolrat Intaratat[2], & Hassaporn Thongdeang[3]

1 Faculty of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
2 Faculty of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
3 Faculty of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
** Corresponding author. torchoke@hotmail.com*

Abstract

The objectives of this research were to study 1) the digital media use behavior of civil servants employed by the Royal Household; 2) their level of knowledge and digital media use skills; and 3) correlations between the Royal Household civil servants' digital media usage behavior and their digital media knowledge and skills. This study employed a quantitative research approach using the survey method. The sample population consisted of 382 civil servants employed by the Office of the Royal Household, selected through a multi-stage sampling process. The research instrument was a questionnaire. Data were statistically analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The results showed that 1) The samples surveyed used websites the most, followed by social media and news applications, in that order. They reported using digital media every day, most often in the morning before reporting to work. Their primary purpose was to stay informed about news and developments at the agency, follow global news, and remain up-to-date on current affairs, in that order. 2) Civil servants employed by the Royal Household had a high level of digital media knowledge and skills. The average scores for general digital media analysis skills were the highest, followed by the ability to creatively use and apply digital media in their work duties, evaluation of digital media in government work, and using discernment in accessing digital media/being aware of the importance and benefit of digital media, in that order. 3) The civil servants' digital media behavior was not correlated to the level of their digital media knowledge and skills.

Keywords: Behavior, Knowledge, Digital Media, Royal Household Civil Servants

Received: 2025-08-09; **Revised:** 2025-09-21; **Accepted:** 2025-10-31

วารสารครุศาสตร์ปัญญา ปีที่ 4 ฉบับที่ 5
(กันยายน–ตุลาคม 2568) ISSN: 2822-0218 (Online)

พฤติกรรม ความรู้ และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง

ต่อโชค บูรณะภักดี[1*], กมลรัฐ อินทรทัศน์[2] และหัสพร ทองแดง[3]

1 คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย
2 คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย
3 คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย
* *Corresponding author. E-mail: torchoke@hotmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง 2) ระดับความรู้ และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง และ3) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลกับระดับความรู้และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการสำนักพระราชวัง จำนวน 382 คน สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการวิจัยพบ 1) พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวังใช้ผ่านช่องทางเว็บไซต์เป็นหลัก รองลงมาคือ สื่อสังคม และแอปพลิเคชันข่าว ตามลำดับ โดยมีความถี่ในการใช้สื่อดิจิทัลทุกวัน ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ในช่วงเช้าก่อนเริ่มงาน วัตถุประสงค์หลักเพื่อรับข่าวสารความเคลื่อนไหวของหน่วยงาน ติดตามสถานการณ์ของโลก และรับรู้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ปัจจุบัน ตามลำดับ 2) ความรู้และทักษะในการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวังอยู่ในระดับมาก ในด้านการวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลทั่วไป รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการปรับประยุกต์ และสร้างสรรค์สื่อดิจิทัลเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน ด้านการประเมินการใช้สื่อดิจิทัลในงานราชการ และด้านการเข้าถึงสื่อดิจิทัลอย่างตระหนักรู้โดยเฉพาะความตระหนักรู้เกี่ยวกับความสำคัญและประโยชน์ของสื่อดิจิทัล ตามลำดับ และ 3) พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะในการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง

คำสำคัญ: พฤติกรรม, ความรู้, สื่อดิจิทัล, ข้าราชการสำนักพระราชวัง

บทนำ

ในปัจจุบัน สังคมโลกกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี การเข้าสู่ยุคดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีขั้นสูง ส่งผลให้เกิดการเชื่อมโยงของข้อมูลที่สะดวกและรวดเร็วขึ้น ธุรกิจและอุตสาหกรรมต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงนี้ เนื่องจากการแข่งขันในตลาดมีลักษณะไร้พรมแดนมากขึ้น องค์กรธุรกิจจึงต้องเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญในการบริหารและดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นการปรับโครงสร้างองค์กร ระบบการบริหารงาน การกำกับดูแล และการตรวจสอบให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายและกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม องค์กรจำนวนมากยังคงประสบปัญหาภายใน ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถมองเห็นภาพรวมขององค์กรได้อย่างชัดเจน และอาจลดทอนความสามารถในการตัดสินใจที่รวดเร็วและแม่นยำ เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรจำเป็นต้องมีความสามารถในการปรับตัว การปรับตัวที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

แต่ยังช่วยเพิ่มโอกาสในการบรรลุวัตถุประสงค์และสร้างความสำเร็จที่ยั่งยืน (จิรัชญา สุขยืน และพรรณทิพย์ อย่างกลั่น, 2566) การปฏิรูปด้านดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการธุรกิจและส่งผลต่อมูลค่าของสินค้า บริการ และโครงสร้างเศรษฐกิจ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ช่วยพัฒนาองค์กรและบุคลากรให้มีทักษะสอดคล้องกับยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและการทำงานในอนาคต (วิทิตา จันทรวารีเลขา, 2563) นอกจากนี้ การรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) ยังเป็นทักษะจำเป็นที่ช่วยให้บุคคลใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างมูลค่าในงาน ส่งผลให้สามารถพัฒนาตนเองและปรับตัวเข้ากับสังคมดิจิทัลได้อย่างแท้จริง (นวพัฒน์ เก็มกาแมน, 2563)

ในปัจจุบัน การเข้าถึงสื่อเป็นเรื่องง่ายขึ้นมากจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ที่มีความหลากหลายและเพิ่มจำนวนมากขึ้น ขณะเดียวกัน สื่อดั้งเดิม เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ ก็ปรับตัวนำเสนอเนื้อหาผ่านช่องทางออนไลน์ด้วย (รินทร์ลภัส เกตุวีระพงศ์, 2564) การสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลซึ่งผสมผสานข้อความ ภาพ กราฟิก เสียง และวิดีทัศน์ ได้รับความนิยมสูง เนื่องจากผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์เพิ่มมากขึ้น และผู้รับสารสามารถมีปฏิสัมพันธ์ได้ตลอดเวลาผ่านอุปกรณ์สมาร์ทโฟนหรือคอมพิวเตอร์ เช่น การสนทนาในแชทหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ (สันดุสิทธิ์ บริวงษ์ตระกูล, 2563) ส่งผลให้บทบาทของผู้รับสารเปลี่ยนจากผู้ตามมาเป็นผู้แสวงหาข้อมูลและผู้เลือกมากขึ้น สื่อดิจิทัลจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การสื่อสารมีความน่าสนใจและหลากหลายมากขึ้นในยุคปัจจุบัน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานรูปแบบใหม่ มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อโครงสร้างองค์กรและการพัฒนาทักษะของบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งบุคลากรถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม ภาครัฐยังคงเผชิญปัญหาในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในยุคดิจิทัล ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความสามารถในการปรับตัวขององค์กร ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยียังส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างชัดเจน การใช้สื่อดิจิทัลเพิ่มขึ้นทำให้พฤติกรรมการตอบสนองและการตัดสินใจซื้อเปลี่ยนแปลง โดยแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น โซเชียลมีเดียและอีคอมเมิร์ซ กลายเป็นช่องทางหลักในการสื่อสารระหว่างผู้บริโภคและแบรนด์ ส่งผลให้กลยุทธ์การตลาดต้องปรับตัวตามพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป นอกจากนี้ การเข้าถึงข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตอย่างรวดเร็วและไร้ขีดจำกัด ทำให้เกิดการปฏิวัติวิธีที่ผู้บริโภคโต้ตอบกับแบรนด์และผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจนในยุคดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อกลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจยุคใหม่ โดยที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อได้ง่ายและรวดเร็ว ส่งผลให้กระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคมีความสมบูรณ์และอิงกับข้อมูลมากขึ้น (ตรัยรัตน์ ปลื้มปิติชัยกุล, 2566)

ท่ามกลางกระแสข้อมูลข่าวสารที่ไหลบ่าเข้ามาจากทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถสร้างและเผยแพร่เนื้อหาได้อย่างเสรี การรู้เท่าทันสื่อจึงกลายเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบัน แม้ว่าการเปิดกว้างของสื่อออนไลน์จะช่วยให้เกิดการกระจายข้อมูลอย่างรวดเร็วและเข้าถึงได้ง่าย แต่ขณะเดียวกันก็เป็นช่องทางให้ข้อมูลที่ขาดการกลั่นกรอง หรือแม้แต่ข่าวปลอมแพร่กระจายได้ง่ายยิ่งขึ้น การรู้เท่าทันสื่อช่วยให้บุคคลสามารถวิเคราะห์ ตีความ และตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับจากสื่อต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น ลดความเสี่ยงจากการตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจในชีวิตประจำวันได้อย่างมีนัยสำคัญ (นภัทร น้อยนารถ และคณะ, 2565) ลักษณะของสื่อออนไลน์ในปัจจุบันเอื้อให้ข้อมูลทุกประเภทสามารถเผยแพร่ได้โดยไม่ต้องผ่านการตรวจสอบจากหน่วยงานกลาง ทำให้ทั้งข้อมูลที่ถูกต้องและข้อมูลที่ผิดพลาดถูกกระจายไปยังผู้คนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การใช้ชื่อแฝงหรือบัญชีปลอมในแพลตฟอร์มออนไลน์ยังทำให้การติดตามแหล่งที่มาของข้อมูลเป็นไปได้ยาก ส่งผลให้การ

แพร่กระจายของข้อมูลที่ผิดพลาดหรือเป็นเท็จเกิดขึ้นได้ง่ายยิ่งขึ้น ดังนั้น การรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นเหมือน “เข็มทิศดิจิทัล” ที่ช่วยให้ผู้ใช้สามารถกลั่นกรองข้อมูล เลือกบริโภคสื่ออย่างมีวิจารณญาณ และสร้างสรรค์เนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม การพัฒนาทักษะนี้ไม่เพียงช่วยปกป้องบุคคลจากข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือน แต่ยังส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพในการบริโภคสื่อมากขึ้น (ศิริกาญจน์ จันทร์วิชโน, 2564)

การรู้เท่าทันสื่อเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถรับรู้ วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์เนื้อหาสื่ออย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ถูกครอบงำจากสื่อ โดยเฉพาะในยุคสื่อดิจิทัลที่ข้อมูลแพร่กระจายรวดเร็วและหลากหลาย ทักษะนี้ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา การประเมินคุณค่า และการสร้างสรรค์เนื้อหาใหม่ การพัฒนาทักษะรู้เท่าทันสื่อช่วยป้องกันการหลงเชื่อข้อมูลเท็จ ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อบุคคลและสังคม จึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะนี้เพื่อให้สามารถใช้สื่อดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมในชีวิตประจำวัน (ศิริพัทร บุญพิมพ์, 2564) การรู้เท่าทันสื่อไม่ใช่เพียงเครื่องมือปกป้องบุคคลจากภัยคุกคามทางข้อมูลเท่านั้น แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมให้มีคุณภาพ ส่งเสริมวัฒนธรรมการบริโภคสื่ออย่างมีวิจารณญาณ และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบ ในภาครัฐ ข้าราชการมีบทบาทสำคัญในการบริหารและขับเคลื่อนประเทศ การเปลี่ยนสู่รัฐบาลดิจิทัลจึงจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและบริการประชาชน เช่น การให้บริการออนไลน์และการชำระภาษีที่รวดเร็วและสะดวกขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และประชาชน โดยข้าราชการต้องพร้อมปรับตัวและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง ขณะที่หน่วยงานรัฐควรส่งเสริมอบรมบุคลากร ส่วนภาคเอกชนสนับสนุนเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน ประชาชนต้องมีความสามารถใช้บริการดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินงานของภาครัฐตอบสนองประชาชนได้อย่างแท้จริง (วันชัย แผ่นทอง, 2562)

นอกจากบทบาทในการบริหารประเทศ ภาครัฐยังมีหน้าที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาสังคม เช่น ความขัดแย้งทางสังคม ความเหลื่อมล้ำ และการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในบริบทนี้ การสื่อสารระหว่างรัฐและประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะองค์กรที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง เช่น กองทัพและหน่วยงานด้านความมั่นคง ซึ่งจำเป็นต้องสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและได้รับความไว้วางใจจากประชาชน การสื่อสารที่ถูกต้องโปร่งใส และเป็นธรรมช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าใจและรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับภาครัฐอย่างถูกต้อง ในยุคที่ข้อมูลสามารถแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การรู้เท่าทันสื่อเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนสามารถแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข้อมูลที่บิดเบือนได้ การมีวิจารณญาณในการรับรู้ข่าวสาร ช่วยให้สังคมสามารถดำรงอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง และนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาสังคมที่มีคุณภาพ (กรทิพย์ ต่อบุญ, 2565)

สำนักพระราชวังซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากรม มีหน้าที่หลักดูแลพระราชวังและทรัพย์สินของพระมหากษัตริย์ รวมถึงเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ โดยเน้นการเตรียมความพร้อมบุคลากรให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการสื่อสารที่ชัดเจนและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางองค์กรและส่งเสริมการสื่อสารภายใน ทั้งนี้ การดำเนินงานต้องเป็นไปตามกฎระเบียบเพื่อให้บริหารราชการอย่างมีประสิทธิผลและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กร (สุภรัตน์ รุ่งเรืองโชติสกุล, 2563) ข้าราชการสำนักพระราชวังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนภารกิจของพระมหากษัตริย์ จำเป็นต้องพัฒนาความรู้และทักษะโดยเฉพาะด้านดิจิทัล เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ แม้จะคุ้นเคยกับสื่อดิจิทัลพื้นฐาน แต่ยังต้องพัฒนาทักษะขั้นสูง เช่น การทำงานร่วมกัน การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอออนไลน์ การเสริมความเข้าใจในการจัดการข้อมูลและใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม จะช่วยให้

การสื่อสารและการทำงานร่วมกันมีประสิทธิผล ส่งผลต่อความสำเร็จระยะยาวของสำนักพระราชวัง (สำนักพระราชวัง, 2567)

การบริหารจัดการอัตรากำลังในหน่วยงานภาครัฐเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อรองรับการปฏิรูปสู่รัฐบาลดิจิทัล นอกจากการปรับโครงสร้างองค์กรแล้ว การพัฒนาความสามารถของบุคลากรโดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นหัวใจสำคัญ เพื่อให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคมดิจิทัล โดยเฉพาะในหน่วยงานความมั่นคงที่ต้องใช้ระบบเครือข่ายเป็นศูนย์กลาง การเสริมสร้างทักษะ ความรู้ และความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ รวมถึงความสามารถในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานอย่างราบรื่น เป็นสิ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงานที่ทันสมัยและตอบสนองความต้องการขององค์กรและสังคม (ชบา โพธิ์มณี, 2563) ในขณะเดียวกัน การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวังถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานเท่านั้น แต่ยังเป็นช่องทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กรในอนาคต ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม ความรู้ และทักษะในการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง เพื่อให้เข้าใจและสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของยุคดิจิทัล การพัฒนาองค์ความรู้และทักษะที่เหมาะสมจะช่วยให้ข้าราชการสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อองค์กรในการขับเคลื่อนภารกิจต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง
2. เพื่อศึกษาระดับความรู้ และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลกับระดับความรู้และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง

สมมติฐานการวิจัย

พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลกับระดับความรู้มีความสัมพันธ์กับทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อ

การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีทางการสื่อสารของสื่อแบบดั้งเดิมได้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่อง ซึ่งนำพาสื่อสู่รูปแบบการสื่อสารผ่านสื่อคอมพิวเตอร์และเครือข่าย ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในวิถีชีวิตของคนในสังคม รวมถึงรูปแบบการสื่อสารทั้งหลายในแต่ละยุคสมัยของสังคม การอุบัติขึ้นของสื่อใหม่ (New Media) ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีผลส่งเสริมต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม การพัฒนาทางเทคโนโลยีทำให้เกิดปรากฏการณ์ใหม่ ๆ ที่มีผลกระทบทั้งในด้านองค์กร อาชีพ และวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อและสังคมกล่าวถึงว่า "สื่อเปลี่ยนแปลง สังคมเปลี่ยนไป" สื่อในปัจจุบันมีอิทธิพลที่มีน้ำหนักมากในการเปลี่ยนแปลงโลกและสังคม มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านองค์กร การควบคุม และความหมายของสื่อใหม่ สื่อในปัจจุบันมีลักษณะเนื้อหาที่มีความเป็นอิสระในหลาย ๆ ด้าน (ณัฐวิโรจน์ มหายศ, 2563)

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารยุคดิจิทัล

การสื่อสารยุคดิจิทัลคือกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้สึก และแนวคิดผ่านช่องทางดิจิทัล เช่น สื่อสังคมออนไลน์ แอปพลิเคชันสนทนา และแพลตฟอร์มต่าง ๆ ซึ่งแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องช่วยอธิบายพฤติกรรมการสื่อสารและอิทธิพลของเทคโนโลยีต่อผู้ใช้ ปัจจุบัน เทคโนโลยีได้ขยายขอบเขตการสื่อสาร ทำให้มนุษย์สามารถแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และเรื่องราวได้อย่างเสรีในพื้นที่ส่วนตัวหรือโลกเสมือนจริง (Virtual Reality) นอกจากนี้ การสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ยังเอื้อให้เกิดปฏิสัมพันธ์แบบทันที (Real-time Interaction) หรือแบบตอบกลับในภายหลัง การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีส่งผลต่อบทบาทของผู้รับสาร จากเดิมที่ผู้รับสารเป็นเพียงฝ่ายรับข้อมูล (Passive Receiver) ผ่านสื่อดั้งเดิมที่ต้องรอการเผยแพร่ สื่อดิจิทัลได้เปลี่ยนให้ผู้รับสารกลายเป็น "ผู้แสวงหาข้อมูล" (Active Seeker) ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ตามเวลา สถานที่ และความสนใจ นอกจากนี้ การพัฒนาของเทคโนโลยีการสื่อสารยังส่งผลต่อพฤติกรรม วัฒนธรรม และค่านิยมของมนุษย์ ซึ่งเป็นพลวัตที่พัฒนาควบคู่กันไป การสื่อสารยุคดิจิทัลสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีและสังคม ทั้งในแง่ของช่องทาง รูปแบบ พฤติกรรม และวัฒนธรรมการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไป สื่อดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และเป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์ที่สร้างความผูกพันกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังเอื้อต่อการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) ที่ผู้รับสารสามารถโต้ตอบและแลกเปลี่ยนข้อมูลได้ แตกต่างจากสื่อแบบเดิมที่เป็นการสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) ด้วยเหตุนี้ การสื่อสารยุคดิจิทัลจึงไม่เพียงเปลี่ยนวิธีการรับสาร แต่ยังส่งผลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของมนุษย์ในทุกมิติ (กรทิพย์ ต่อบุญ, 2565)

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัล

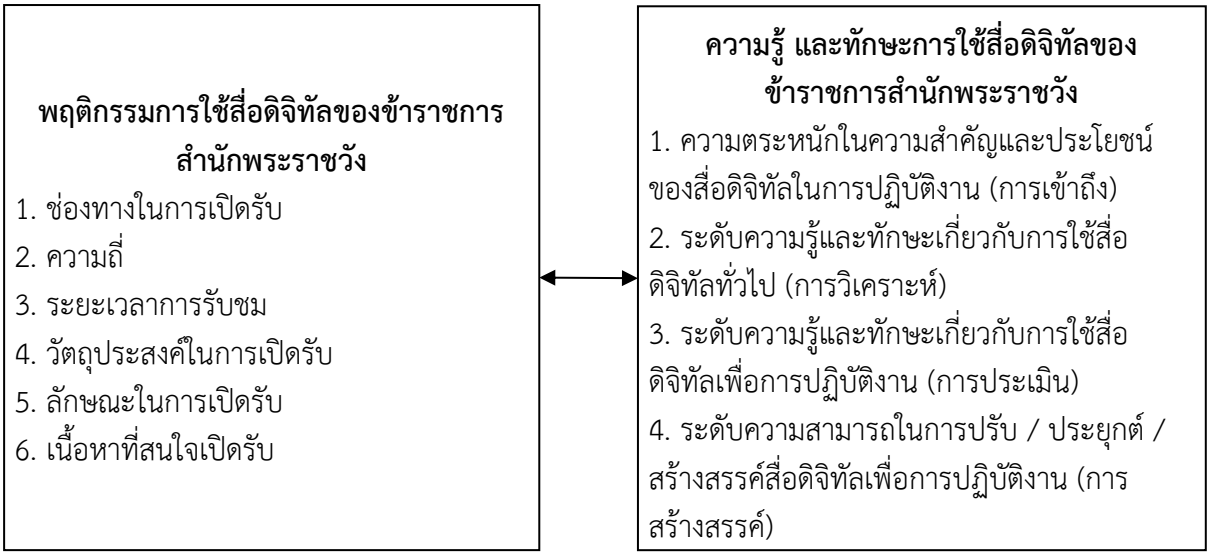
ศลินธร พึ่งเมือง (2565) กล่าวว่า สื่อดิจิทัล หมายถึง ช่องทางการสื่อสารที่นำเสนอเนื้อหาของสารไม่ว่าจะเป็นข่าวข้อมูลบันเทิงหรือโฆษณาไปสู่ผู้บริโภค การเปลี่ยนแปลงระบบเทคโนโลยี นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบสื่อที่พัฒนาให้ดีขึ้นนับจากสื่อบุคคลที่เปลี่ยนแปลงเป็นสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อสิ่งพิมพ์พัฒนาเป็นรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ คือ สื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์ ในปัจจุบันการพัฒนาระบบเทคโนโลยีไม่หยุดนิ่งสื่ออินเทอร์เน็ตพัฒนาขึ้นมาเพื่อการติดต่อสื่อสารเพิ่มขึ้น

ภัทรนนท์ เมฆวิลัย (2565) กล่าวว่า สื่อดิจิทัล หมายถึง สื่อที่รวมข้อความ กราฟิก ภาพเคลื่อนไหว เสียง และวีดีโอ เพื่อใช้ประโยชน์ในการใช้งาน โดยการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และกราฟิกมาช่วยในการแปลงและเชื่อมโยงเนื้อหาเหล่านี้ให้สร้างเป็นสื่อที่มีประโยชน์มากยิ่งขึ้น

กัญญาวีร์ วุฒิศิริพรรณ (2565) กล่าวว่า สื่อดิจิทัล หมายถึง สื่อที่ตอบสนองความต้องการสารสนเทศได้ตามความต้องการ เปิดรับสารของผู้รับสารมากที่สุด เพราะสื่อดิจิทัลสามารถสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการบรรจุเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารได้อย่างเป็นระบบ มีการค้นหาข้อมูลที่ต้องการง่าย อันจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในงานเผยแพร่ และรวบรวมข้อมูลข่าวสารได้มากกว่า อีกทั้งยังใช้คุณสมบัติของระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ผสมผสานสื่อต่าง ๆ ที่เรียกว่าสื่อผสมผสาน

สามารถสรุปได้ว่า สื่อดิจิทัล หมายถึง การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการแปลงข้อมูลทั้งข้อความ กราฟิก ภาพ เสียง และวิดีโอเป็นรูปแบบดิจิทัล เพื่อนำเสนอผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต เป็นต้น โดยสื่อดิจิทัลมีความแตกต่างจากสื่อแบบดั้งเดิมที่ใช้รูปแบบอนาล็อกอย่างชัดเจน โดยการทำให้สามารถแก้ไข ปรับเปลี่ยน และแจกจ่ายข้อมูลได้สะดวกยิ่งขึ้น และมักมีประสิทธิภาพในการสื่อสารและการสร้างประสบการณ์ที่มีความสมจริงมากขึ้นด้วย

จากหลักการ แนวคิด ทฤษฎีดังกล่าวผู้วิจัยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล กับความรู้และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวังดังแสดงในตารางที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรม ความรู้และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยมีระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ข้าราชการในสำนักพระราชวัง จำนวน 8,500 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ข้าราชการในสำนักพระราชวัง จำนวน 8,500 คน โดยมีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 382 คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดี ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sampling Size) โดยใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane (1973) โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (ณัฐวิโรจน์ มหายศ, 2563)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบ่งแบบสอบถามเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับช่องทางในการเปิดรับ ความถี่ ระยะเวลาการรับชม วัตถุประสงค์ในการเปิดรับ ลักษณะในการเปิดรับ และเนื้อหาที่สนใจเปิดรับ ส่วนที่ 3 ความรู้ และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.845

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยตรง โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเองและรับกลับ จำนวน 382 คน

ในการดำเนินการตอบแบบสอบถามจำนวน 382 ชุด ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา โดยตรวจสอบความถูกต้องความครบถ้วนของข้อมูล แล้วนำมากำหนดรหัสคำตอบเพื่อทำการวิเคราะห์ประมวลผลต่อไป

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการหาข้อมูลด้วยการค้นคว้าจากเอกสารและบทความที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่ใช้เป็นแนวทางในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น จำวิเคราะห์ภายหลังการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการตอบแบบสอบถามของประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 382 ชุด และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปด้วยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

1. เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) เพื่อทำการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นชาย จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 59.7 มีอายุ 25-34 ปี จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 40.1 มีสถานภาพโสด จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 44.5 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 35.9 มีรายได้ต่อเดือน 10,001–20,000 บาท จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 31.9 และมีสังกัดกรมกิจการพิเศษ จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 19.4

2. พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เปิดรับผ่านช่องทางเว็บไซต์ จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 38.7 มีความถี่ทุกวัน จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 มีระยะเวลาการรับชมช่วงเช้าก่อนเข้าทำงาน จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 47.6 มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามข่าวสารความคืบหน้าเกี่ยวกับหน่วยงานของตน จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 38.7 มีลักษณะในการเปิดรับเข้าร่วมกิจกรรมออนไลน์ จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 30.1 และมีความสนใจข่าวสารความคืบหน้าของงาน จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 34.0

3. ความรู้ และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความรู้ และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง ภาพรวม

ความรู้ และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความตระหนักในความสำคัญและประโยชน์ของสื่อดิจิทัลในการปฏิบัติงาน (การเข้าถึง)	3.92	0.84	มาก
2. ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลทั่วไป (การวิเคราะห์)	3.97	0.82	มาก
3. ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงาน (การประเมิน)	3.94	0.81	มาก
4. ความสามารถในการปรับ / ประยุกต์ /สร้างสรรค์สื่อดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงาน (การสร้างสรรค์)	3.97	0.81	มาก
รวม	**3.95**	**0.82**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อแล้วพบว่า ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลทั่วไป (การวิเคราะห์) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 รองลงมา คือ ความสามารถในการปรับ/ประยุกต์/สร้างสรรค์สื่อดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงาน (การสร้างสรรค์) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงาน (การประเมิน) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 และความตระหนักในความสำคัญและประโยชน์ของสื่อดิจิทัลในการปฏิบัติงาน (การเข้าถึง) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ตามลำดับ

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลกับระดับความรู้มีความสัมพันธ์กับทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง พบว่า

สมมติฐานย่อยที่ 1 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านช่องทางในการเปิดรับมีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง

สมมติฐานย่อยที่ 1.1 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านช่องทางในการเปิดรับ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความตระหนักในความสำคัญและประโยชน์ของสื่อดิจิทัลในการปฏิบัติงาน (การเข้าถึง)

สมมติฐานย่อยที่ 1.2 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านช่องทางในการเปิดรับ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลทั่วไป (การวิเคราะห์)

สมมติฐานย่อยที่ 1.3 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านช่องทางในการเปิดรับ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงาน (การประเมิน)

สมมติฐานย่อยที่ 1.4 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านช่องทางในการเปิดรับ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความสามารถในการปรับ / ประยุกต์ /สร้างสรรค์สื่อดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงาน (การสร้างสรรค์)

สมมติฐานย่อยที่ 2 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านความถี่ มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง

สมมติฐานย่อยที่ 2.1 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านความถี่ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความตระหนักในความสำคัญและประโยชน์ของสื่อดิจิทัลในการปฏิบัติงาน (การเข้าถึง)

สมมติฐานย่อยที่ 2.2 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านความถี่ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลทั่วไป (การวิเคราะห์)

สมมติฐานย่อยที่ 2.3 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านความถี่ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงาน (การประเมิน)

สมมติฐานย่อยที่ 2.4 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านความถี่ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความสามารถในการปรับ / ประยุกต์ /สร้างสรรค์สื่อดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงาน (การสร้างสรรค์)

สมมติฐานย่อยที่ 3 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านระยะเวลาการรับชม มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง

สมมติฐานย่อยที่ 3.1 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านระยะเวลาการรับชม ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความตระหนักในความสำคัญและประโยชน์ของสื่อดิจิทัลในการปฏิบัติงาน (การเข้าถึง)

สมมติฐานย่อยที่ 3.2 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านระยะเวลาการรับชม ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลทั่วไป (การวิเคราะห์)

สมมติฐานย่อยที่ 3.3 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านระยะเวลาการรับชม ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงาน (การประเมิน)

สมมติฐานย่อยที่ 3.4 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านระยะเวลาการรับชม ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความสามารถในการปรับ / ประยุกต์ /สร้างสรรค์สื่อดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงาน (การสร้างสรรค์)

สมมติฐานย่อยที่ 4 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านวัตถุประสงค์ในการเปิดรับ มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง

สมมติฐานย่อยที่ 4.1 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านวัตถุประสงค์ในการเปิดรับ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความตระหนักในความสำคัญและประโยชน์ของสื่อดิจิทัลในการปฏิบัติงาน (การเข้าถึง)

สมมติฐานย่อยที่ 4.2 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านวัตถุประสงค์ในการเปิดรับ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลทั่วไป (การวิเคราะห์)

สมมติฐานย่อยที่ 4.3 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านวัตถุประสงค์ในการเปิดรับ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงาน (การประเมิน)

สมมติฐานย่อยที่ 4.4 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านวัตถุประสงค์ในการเปิดรับ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความสามารถในการปรับ / ประยุกต์ /สร้างสรรค์สื่อดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงาน (การสร้างสรรค์)

สมมติฐานย่อยที่ 5 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านลักษณะในการเปิดรับ มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง

สมมติฐานย่อยที่ 5.1 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านลักษณะในการเปิดรับ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความตระหนักในความสำคัญและประโยชน์ของสื่อดิจิทัลในการปฏิบัติงาน (การเข้าถึง)

สมมติฐานย่อยที่ 5.2 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านลักษณะในการเปิดรับ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลทั่วไป (การวิเคราะห์)

สมมติฐานย่อยที่ 5.3 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านลักษณะในการเปิดรับ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงาน (การประเมิน)

สมมติฐานย่อยที่ 5.4 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านลักษณะในการเปิดรับ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความสามารถในการปรับ / ประยุกต์ /สร้างสรรค์สื่อดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงาน (การสร้างสรรค์)

สมมติฐานย่อยที่ 6 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านเนื้อหาที่สนใจเปิดรับ มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง

สมมติฐานย่อยที่ 6.1 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านเนื้อหาที่สนใจเปิดรับ มีความสัมพันธ์กับระดับความตระหนักในความสำคัญและประโยชน์ของสื่อดิจิทัลในการปฏิบัติงาน (การเข้าถึง) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานย่อยที่ 6.2 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านเนื้อหาที่สนใจเปิดรับ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลทั่วไป (การวิเคราะห์)

สมมติฐานย่อยที่ 6.3 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านเนื้อหาที่สนใจเปิดรับ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงาน (การประเมิน)

สมมติฐานย่อยที่ 6.4 พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านเนื้อหาที่สนใจเปิดรับ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความสามารถในการปรับ / ประยุกต์ /สร้างสรรค์สื่อดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงาน (การสร้างสรรค์)

อภิปรายผลการวิจัย

1. พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง

จากการศึกษา พบว่า ข้าราชการสำนักพระราชวังส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อดิจิทัลผ่านช่องทางเว็บไซต์ โดยมีความถี่ในการใช้งานทุกวัน และนิยมรับชมในช่วงเช้าก่อนเข้าทำงาน วัตถุประสงค์หลักในการเปิดรับข้อมูลคือการติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวของหน่วยงาน รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมออนไลน์

อย่างต่อเนื่อง พฤติกรรมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักและความใส่ใจในการติดตามข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภารกิจและหน้าที่ของตนเองอย่างใกล้ชิด การใช้เว็บไซต์เป็นช่องทางหลักในการรับข้อมูลข่าวสาร แสดงถึงการเข้าถึงสื่อดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ และบ่งชี้ว่าสื่อดิจิทัลได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของข้าราชการไปแล้ว โดยเฉพาะการเลือกใช้เวลาช่วงเช้าก่อนเริ่มงานในการรับชมข้อมูลข่าวสาร เป็นการแสดงถึงการบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ และเห็นถึงความสำคัญของการเริ่มต้นวันทำงานด้วยข้อมูลที่ทันสมัยและถูกต้อง พฤติกรรมการติดตามข่าวสารหน่วยงานและการเข้าร่วมกิจกรรมออนไลน์ยังสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร โดยแสดงให้เห็นว่าข้าราชการมีความต้องการที่จะรับรู้ความคืบหน้าเกี่ยวกับหน่วยงานและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมต่างๆ บนแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

พฤติกรรมการเปิดรับสื่อผ่านเว็บไซต์ในช่วงเช้าอย่างสม่ำเสมอของข้าราชการนั้น ไม่ได้เป็นเพียงการบริโภคข้อมูลข่าวสารทั่วไป แต่ยังสะท้อนถึงกระบวนการปรับตัวให้เข้ากับบริบทของ “การสื่อสารดิจิทัล” ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของสังคมในยุคปัจจุบัน ตามแนวคิดของศิริกาญจน์ จันทร์วิชโน (2564) ที่ระบุว่า เทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบันมีความสามารถในการส่งข้อมูลในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งข้อความ ภาพ เสียง และวิดีโอ ทำให้การสื่อสารมีความครอบคลุม รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น พฤติกรรมการเลือกเปิดรับสื่อผ่านเว็บไซต์ จึงเป็นการแสดงถึงความสามารถในการเลือกสื่อที่ตอบโจทย์กับลักษณะงานและความต้องการของผู้ใช้งานในยุคดิจิทัล ขณะเดียวกันการใช้เวลาว่างในช่วงเช้าเพื่อรับข้อมูลข่าวสาร ยังสะท้อนถึง “ความสามารถในการจัดการเวลา” ซึ่งเป็นหนึ่งในทักษะที่จำเป็นของบุคลากรในยุคดิจิทัล โดยการจัดสรรเวลาเพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารก่อนเริ่มงาน เป็นเครื่องชี้วัดถึงการวางแผนชีวิตประจำวันและการบริหารตนเองอย่างมีระบบ นำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานในภาพรวม นอกจากนี้ การเลือกใช้เว็บไซต์ในการรับข่าวสารยังบ่งชี้ถึง “ความเป็นอิสระจากข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่” ตามแนวคิดของ ณัฐวิโรจน์ มหายศ (2563) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า สื่อดิจิทัลเปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลา ไม่จำกัดเพียงแค่ในเวลาราชการหรือสถานที่ทำงานอีกต่อไป ความยืดหยุ่นดังกล่าวเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้บุคลากรสามารถเรียนรู้และติดตามข่าวสารอย่างต่อเนื่องและไม่สะดุด ในอีกมิติหนึ่ง พฤติกรรมการติดตามข่าวสารและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมออนไลน์ อาจถือเป็น “การแสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน” และ “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร” โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนภาคราชการ การรู้เท่าทันและใช้ประโยชน์จากสื่อดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพจึงกลายเป็นคุณสมบัติสำคัญของบุคลากรในยุคนี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล” ของศิริพัทร บุญพิมพ์ (2564) ที่ชี้ว่า บุคคลที่มีทักษะด้านนี้จะสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และใช้ข้อมูลดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งสื่อสารและพัฒนาตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร

พฤติกรรมดังกล่าวยังสามารถเชื่อมโยงอย่างมีนัยสำคัญกับแนวคิด “การเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัล” ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการทำงานของภาครัฐอย่างครอบคลุม ทั้งในด้านการให้บริการประชาชน การบริหารจัดการภายในหน่วยงาน และการเสริมสร้างธรรมาภิบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้าราชการซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐ ควรมีความสามารถในการใช้สื่อดิจิทัลทั้งในแง่ของการเข้าถึงข้อมูล การสื่อสารภายในหน่วยงาน และการมีปฏิสัมพันธ์กับประชาชนอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ ดังที่วันชัย แผ่นทอง (2562) ได้กล่าวไว้ว่า การเข้าสู่รัฐบาลดิจิทัลจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัย “ทักษะดิจิทัล” ของข้าราชการในการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ และเสริมสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของภาครัฐ นอกจากนี้ พฤติกรรมของข้าราชการที่แสดงออกผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมออนไลน์ การติดตามข้อมูลข่าวสารขององค์กรอย่างสม่ำเสมอ และการมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาที่เผยแพร่ผ่านช่องทางดิจิทัล ยังสะท้อนถึงการมี “ความรู้และทักษะในการใช้สื่อดิจิทัล” ซึ่งเป็นองค์ประกอบ

สำคัญที่ผู้วิจัยได้เลือกใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยเฉพาะในมิติของ การประเมินสื่อดิจิทัล ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการกลั่นกรอง วิเคราะห์ และแยกแยะข้อมูลหรือข่าวสารบนสื่อดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณ และ การสร้างสรรค์สื่อดิจิทัล ซึ่งครอบคลุมถึงการผลิตเนื้อหาในรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถสนับสนุนการทำงานและการสื่อสารภายในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับกนกนาถ ลิขิตไพรวัลย์ (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารข้อมูลข่าวสารผ่านเฟซบุ๊กเพจในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารข้อมูลข่าวสารผ่านเฟซบุ๊กเพจในจังหวัดพิษณุโลกนั้นต้องอาศัยการนำเสนอที่หลากหลายและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรงจุด ด้วยการใช้ช่องทางที่สามารถโต้ตอบได้ และการโฆษณาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และสอดคล้องกับ ปกฤตณ์ หงษ์เทียมทอง (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับรายการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพผ่านทางสื่อใหม่ กรณีศึกษา รายการปักหมุดหยุดป่วย พบว่า ผู้ชมรายการสุขภาพบนเฟซบุ๊กแฟนเพจมีพฤติกรรมการรับชมที่มีความถี่และมีส่วนร่วมในระดับสูง เช่น การกดไลก์ แชร์ และแสดงความคิดเห็น ซึ่งล้วนเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังกับเนื้อหาดิจิทัล ข้าราชการสำนักพระราชวังมีพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลที่สอดคล้องกับแนวคิดร่วมสมัยด้านการสื่อสาร เทคโนโลยี และการพัฒนาทักษะในการทำงาน ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดสู่การวางแผนเชิงกลยุทธ์ด้านการสื่อสารและการจัดการสารสนเทศภายในองค์กร เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานในยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

2. ระดับความรู้ และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง

จากการศึกษา พบว่า ข้าราชการสำนักพระราชวังมีระดับความรู้และทักษะในการใช้สื่อดิจิทัลอยู่ในระดับดีเยี่ยม โดยสามารถใช้งานสื่อดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านการวิเคราะห์ การประเมินผล และการสร้างสรรค์สื่อ ทั้งนี้ ข้าราชการยังตระหนักถึงความสำคัญของสื่อดิจิทัลในการพัฒนาการทำงาน โดยเฉพาะในด้านการสร้างนวัตกรรมและการประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลในระดับสูง อันอาจเป็นผลจากการได้รับการฝึกอบรมและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง ข้าราชการกลุ่มนี้มีการเข้าถึงทรัพยากรและเครื่องมือดิจิทัลที่ทันสมัยและเหมาะสมกับลักษณะงาน ส่งผลให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และคิดค้นวิธีการใหม่ๆ อย่างสร้างสรรค์ องค์กรเองก็มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยจัดหาเครื่องมือ ทรัพยากร และแนวทางปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากร ตลอดจนส่งเสริมให้ข้าราชการสามารถปรับตัวและเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

ทักษะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “Digital Literacy” หรือ “การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล” ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการเข้าถึง เข้าใจ วิเคราะห์ ประเมิน และใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์ โดยแนวคิดนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึง (Access) หมายถึง ความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีและแหล่งข้อมูลดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมและทั่วถึง การวิเคราะห์ (Analysis) คือ ความสามารถในการตีความข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงจากความคิดเห็น และทำความเข้าใจเนื้อหาที่ได้รับ การประเมิน (Evaluation) เป็นทักษะในการพิจารณาความน่าเชื่อถือ ความถูกต้อง และความเหมาะสมของข้อมูลหรือสื่อที่พบเห็น และ การสร้างสรรค์ (Creation) หมายถึง ความสามารถในการผลิตเนื้อหาดิจิทัลที่มีคุณภาพ เช่น การออกแบบสื่อ การนำเสนอข้อมูล หรือการใช้แพลตฟอร์มต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม (ศิริพัทร บุญพิมพ์, 2564) จากผลการศึกษา พบว่าข้าราชการสำนักพระราชวังมีทักษะการใช้สื่อดิจิทัลที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้านข้างต้น โดยเฉพาะในด้าน “การสร้างสรรค์” ซึ่งถือเป็นระดับขั้นสูงสุดของทักษะ Digital Literacy ข้าราชการสามารถผลิตและออกแบบเนื้อหา รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างนวัตกรรมในการทำงานราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถไม่เพียงแต่ในการบริโภคข้อมูล แต่ยังสามารถผลิตเนื้อหาและสารสนเทศที่สอดคล้องกับบริบทการทำงานและ

วัตถุประสงค์ขององค์กร นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “การสื่อสารในยุคดิจิทัล” ที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้ใช้งานเทคโนโลยีในปัจจุบันไม่ใช่เพียง “ผู้รับสาร” ที่บริโภคข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ แต่ยังเป็น “ผู้ผลิต ผู้ควบคุม และผู้กำกับทิศทางของสาร” ด้วยตนเอง (ณัฐวิโรจน์ มหายศ, 2563) ข้าราชการที่มีทักษะด้านดิจิทัลในระดับสูงจึงสามารถเลือกใช้แพลตฟอร์มหรือช่องทางสื่อสารที่เหมาะสม สร้างเนื้อหาที่มีเป้าหมายชัดเจน มีความเข้าใจในกลุ่มผู้รับสาร และสามารถสื่อสารได้อย่างตรงประเด็นและมีประสิทธิภาพ ทักษะเหล่านี้ส่งผลให้ข้าราชการสามารถปรับบทบาทจากผู้ปฏิบัติงานแบบดั้งเดิมไปสู่ “ผู้ริเริ่ม ผู้สื่อสาร และผู้กำหนดสาร” ที่สามารถใช้นวัตกรรมดิจิทัลในการขับเคลื่อนภารกิจของหน่วยงานได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

ในอีกมุมหนึ่ง ความสามารถของข้าราชการในการประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลในบริบทของงานราชการ ไม่ได้สะท้อนเพียงแค่ความชำนาญทางเทคนิคเท่านั้น หากแต่ยังเป็นเครื่องชี้วัดถึงการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ พัฒนาตนเอง และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว บุคลากรภาครัฐที่สามารถเรียนรู้และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนผ่านสู่รูปแบบการบริหารราชการสมัยใหม่ ความสามารถดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “รัฐบาลดิจิทัล” ซึ่งมุ่งเน้นให้หน่วยงานภาครัฐปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานจากระบบราชการแบบดั้งเดิม ไปสู่ระบบที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และการเข้าถึงบริการของประชาชน (วันชัย แผ่นทอง, 2562) ซึ่งในกรณีของ สำนักพระราชวัง ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับความมั่นคงระดับชาติ และภาพลักษณ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์ ความสามารถของข้าราชการในการใช้สื่อดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กร การดำเนินงานพิธีการต่าง ๆ อย่างเท่าทันสถานการณ์ และการตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชนในยุคดิจิทัล ยิ่งไปกว่านั้น ความสำเร็จขององค์กรในการสร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการทำงาน ยังสัมพันธ์โดยตรงกับแนวคิด “การจัดการความรู้ในองค์กร” ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างระบบการจัดเก็บ แบ่งปัน และพัฒนาองค์ความรู้ของบุคลากรอย่างเป็นระบบ จุดเน้นสำคัญของแนวคิดนี้คือ การส่งเสริมให้บุคลากรสามารถเข้าถึงเครื่องมือและทรัพยากรดิจิทัลที่เหมาะสม ตลอดจนได้รับการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับบริบทการทำงานจริงอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านทักษะทางเทคนิค เช่น การใช้โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ และในด้านทักษะเชิงวิธีคิด เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับลฎาภา ศรีพสุดา (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของสื่อใหม่ในการสร้างค่านิยมทางสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่า ความรู้ของนักศึกษาในการค้นหาข้อมูลและสิ่งที่ต้องการผ่านสื่อใหม่เป็นไปอย่างรวดเร็วและหลากหลาย นักศึกษาใช้สื่อใหม่ในการสร้างกลุ่มเพื่อนที่มีความชอบคล้ายกัน และสื่อใหม่ช่วยให้นักศึกษาเข้าถึงข้อมูลด้านบันเทิงและแฟชั่นได้อย่างรวดเร็ว และสอดคล้องกับศิริกาญจน์ จันทร์วิชโน (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีอยู่ในระดับปานกลาง โดยทักษะที่อยู่ในระดับดีมากคือด้านการวิเคราะห์ ด้านการสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี ด้านการประเมินค่าอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการเข้าถึงอยู่ในระดับน้อย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลกับระดับความรู้และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง

จากการศึกษา พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการสำนักพระราชวัง ยกเว้น พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล ด้านเนื้อหาที่สนใจเปิดรับ มีความสัมพันธ์กับระดับความตระหนักในความสำคัญและประโยชน์ของสื่อดิจิทัลในการปฏิบัติงาน (การเข้าถึง)

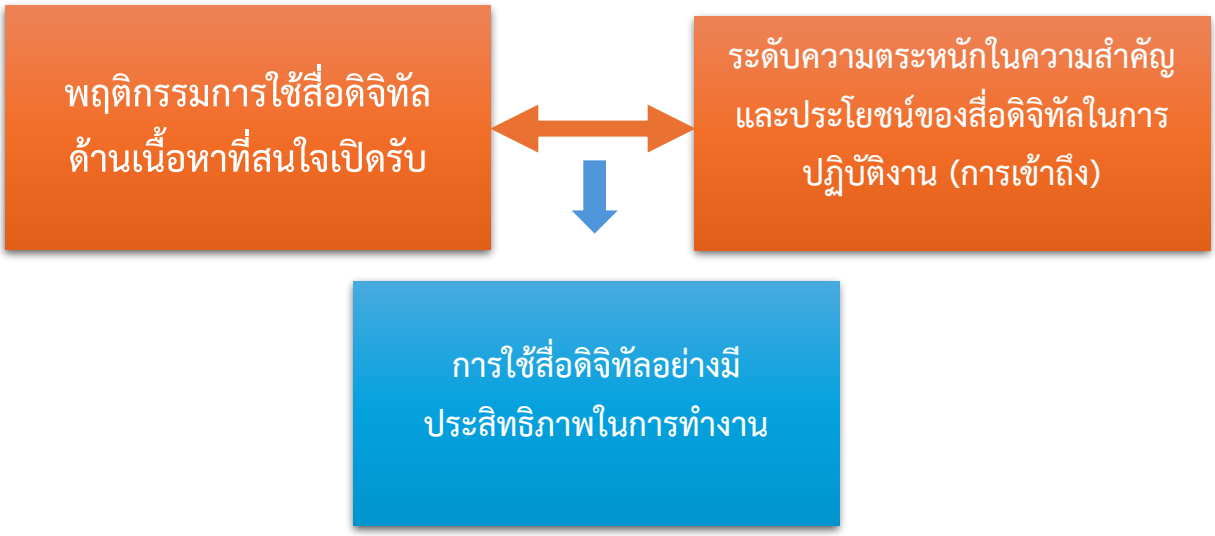
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเป็นเพราะข้าราชการอาจใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการสันทนาการหรือกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะและความรู้โดยตรง ทำให้ไม่สามารถสะท้อนถึงระดับความรู้และทักษะที่แท้จริงได้ ข้าราชการอาจมีพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลมาก แต่หากไม่ได้รับการฝึกอบรมที่เหมาะสม ความรู้และทักษะในการใช้สื่อดิจิทัลอาจยังไม่พัฒนาไปตามที่คาดหวัง การใช้สื่อดิจิทัลบางอย่างอาจไม่ช่วยในการเพิ่มพูนความรู้หรือทักษะ เช่น การใช้งานเฉพาะกิจหรือแพลตฟอร์มที่ไม่มีเนื้อหาสำคัญในการพัฒนา อาจมีปัจจัยอื่นที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะและความรู้การใช้สื่อดิจิทัล เช่น สภาพแวดล้อมการทำงาน หรือการสนับสนุนจากองค์กรที่ไม่เพียงพอ การประเมินระดับความรู้และทักษะอาจไม่ครอบคลุมถึงการใช้สื่อดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ หรืออาจไม่เหมาะสมกับพฤติกรรมที่แสดงออกจริง

แนวคิดพื้นฐานของ Digital Literacy ชี้ว่า การใช้สื่อดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอและหลากหลายสามารถนำไปสู่การเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าความแพร่หลายของการใช้สื่อดิจิทัลของข้าราชการไม่ได้ส่งผลต่อระดับความรู้และทักษะเสมอไป ซึ่งอาจเนื่องมาจากผู้ใช้ไม่ได้มีเจตนาในการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้โดยตรง สอดคล้องกับแนวคิดของ New Media (ณัฐวิโรจน์ มหายศ, 2563) ที่เน้นความเป็นอิสระของผู้ใช้ในการเลือกบริโภคเนื้อหาตามความสนใจ กล่าวคือ ข้าราชการอาจเลือกเปิดรับสื่อเพื่อความบันเทิงหรือวัตถุประสงค์ส่วนตัวมากกว่าการเพิ่มพูนความรู้ จึงไม่ส่งผลต่อคะแนนระดับความรู้ที่วัดได้จากเครื่องมือวิจัย อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่าง “เนื้อหาที่สนใจเปิดรับ” กับ “ความตระหนักในความสำคัญของสื่อดิจิทัลในการปฏิบัติงาน” สะท้อนให้เห็นว่า ความสนใจในเนื้อหาที่มีคุณค่าและเกี่ยวข้องกับงาน มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการตระหนักรู้ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการพัฒนาทักษะดิจิทัลในระยะยาว สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ (ศิริกาญจน์ จันทร์วิชโน, 2564) ที่เน้นให้ผู้ใช้สามารถแยกแยะ วิเคราะห์ และประเมินเนื้อหาได้อย่างมีวิจารณญาณ

นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรภาครัฐ (วันชัย แผ่นทอง, 2562) ยังชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะดิจิทัลไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการใช้งานเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการฝึกอบรม การสนับสนุนจากองค์กร และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ องค์กรจึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเนื้อหาที่มีคุณภาพและเกี่ยวข้องกับภารกิจ เพื่อสร้างผลลัพธ์ด้านความรู้ที่เป็นรูปธรรม ขณะเดียวกัน ยังต้องพิจารณาถึงข้อจำกัดของการวัดผล โดยการประเมินระดับความรู้และทักษะในครั้งนี้อาจยังไม่สามารถครอบคลุมพฤติกรรมการใช้สื่อในทุกมิติ และอาจไม่สะท้อนถึง "การเรียนรู้ในรูปแบบไม่เป็นทางการ" ที่เกิดจากการใช้งานจริงได้อย่างครบถ้วน จึงควรนำไปพิจารณาในการพัฒนาเครื่องมือวิจัยในอนาคต สอดคล้องกับณัฐวิโรจน์ มหายศ (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อใหม่ กับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพา และความสนใจในการเลือกศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยบูรพาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อใหม่มีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยและความสนใจในการเลือกศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมปลาย โดยปัจจัยประชากรศาสตร์มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับศิริกาญจน์ จันทร์วิชโน (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามีความแตกต่างตามตัวแปรเพศ ระดับชั้นปี เกรดเฉลี่ยสะสม และรายได้ของผู้ปกครอง นักศึกษาที่มีเพศต่างกันไม่แตกต่างกันในทักษะการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ขณะที่นักศึกษาที่อยู่ในชั้นปีและเกรดเฉลี่ยสะสมที่แตกต่างกันมีทักษะที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ การเปรียบเทียบรายได้ของผู้ปกครองก็พบความแตกต่างในทักษะการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์เช่นกัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การใช้สื่อดิจิทัลในด้านเนื้อหาที่ผู้ปฏิบัติงานสนใจเปิดรับ มีความสัมพันธ์กับ “ระดับความตระหนักในความสำคัญและประโยชน์ของสื่อดิจิทัล” ในการปฏิบัติงาน กล่าวคือ หากผู้ปฏิบัติงานให้ความสนใจและเปิดรับเนื้อหาสื่อดิจิทัลที่ตรงกับความต้องการหรือความสนใจของตน จะทำให้เกิดการตระหนักรู้ในคุณค่าและประโยชน์ของสื่อนั้นมากขึ้น การตระหนักรู้ในคุณค่าและประโยชน์นี้จะมีอิทธิพลกลับไปต่อพฤติกรรมการเลือกใช้สื่อดิจิทัลในอนาคต ทำให้เลือกใช้สื่อที่มีคุณภาพและตรงกับความต้องการได้ดียิ่งขึ้น โดยสรุป องค์ความรู้ใหม่คือการชี้ให้เห็น ความสัมพันธ์เชิงส่งผลระหว่าง “ความสนใจและการเปิดรับเนื้อหา” กับ “การตระหนักรู้ถึงความสำคัญและประโยชน์ของสื่อดิจิทัล” ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพในการทำงาน ดังแสดงในภาพที่ 2



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีนโยบายและแนวปฏิบัติ (Guideline) ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเลือกใช้ช่องทางสื่อดิจิทัล รวมถึงการกำหนดมาตรฐานเนื้อหาที่เหมาะสมกับการทำงานในภาคราชการ เพื่อให้การใช้สื่อเกิดประสิทธิผลต่อการสื่อสารภายใน การเรียนรู้ และการให้บริการภาครัฐ

2. เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อระดับความรู้และทักษะดิจิทัล จึงควรออกแบบหลักสูตรหรือโปรแกรมฝึกอบรมที่เน้นเชิงบูรณาการ ให้ผู้เข้าอบรมสามารถเรียนรู้จากการใช้สื่ออย่างมีเป้าหมาย ไม่ใช่เพียงใช้งานทั่วไปหรือเพื่อความบันเทิง

3. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ที่เน้นการฝึกใช้สื่อดิจิทัลที่จำเป็นต่อการทำงาน เช่น การสร้างสื่อมัลติมีเดียเพื่อการประชาสัมพันธ์ การวิเคราะห์ข้อมูลผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และการใช้ระบบงานราชการอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) อย่างมีประสิทธิภาพ

4. สร้างแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะดิจิทัลด้วยระบบการประเมินและให้รางวัล ควรพัฒนาแนวทางการประเมินผลการใช้สื่อดิจิทัลของบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ และมีระบบการให้รางวัล เช่น การมอบเกียรติบัตร หรือประกาศเกียรติคุณแก่ผู้ที่มีพัฒนาการด้านดิจิทัลโดดเด่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย เช่น ข้าราชการจากหน่วยงานต่าง ๆ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและเป็นตัวแทนที่ดีขึ้น

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล เช่น แรงจูงใจและอุปสรรคในการใช้ และพัฒนากลยุทธ์เพื่อเพิ่มการใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรออกแบบหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น การสร้างสรรค์สื่อดิจิทัลและการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

4. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลกับความรู้และทักษะในการใช้งาน พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยที่อาจมีผลต่อผลลัพธ์เพื่อเข้าใจลึกซึ้งถึงความไม่สัมพันธ์ที่พบในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กรทิพย์ ต่อบุญ. (2565). *แนวทางการพัฒนาการสื่อสารภาพลักษณ์องค์กรของกองทัพบกในยุคดิจิทัล.* กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการทัพบก.

กนกนาถ ลิขิตไพรวัลย์. (2563). *กลยุทธ์การสื่อสารข้อมูลข่าวสารผ่านเฟซบุ๊กเพจในจังหวัดพิษณุโลก.*พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

จิรัชญา สุขยืน และพรรณทิพย์ อย่างกลั่น. (2566). ปัจจัยด้านทักษะและแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการปรับตัวของนักบัญชียุคดิจิทัลในภาคตะวันออก. *Journal of Social Science for Local Development Rajabhat Maha Sarakham University, 7*(4), 160-169.

ชบา โพธิ์มณี. (2563). *การศึกษาเชิงประจักษ์ด้านทักษะการรู้เท่าทันนวัตกรรมดิจิทัลของข้าราชการทหารอากาศ.* ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.

ณัฐวิโรจน์ มหายศ. (2563). *พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อใหม่ กับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยบูรพาและความสนใจในการเลือกศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยบูรพาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ตรัยรัตน์ ปลื้มปิติชัยกุล. (2566). พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลการรับรู้สื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการรับรู้ อิทธิพลของสื่อดิจิทัลของประชาชน ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการ และวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 13*(2), 269-283.

นภัทร น้อยนารถ และคณะ. (2565). *ทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นวพัฒน์ เก็มกาแมน. (2563). *แนวทางการพัฒนาการรู้ดิจิทัล สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ปกฤตณ์ หงส์เทียมทอง. (2563). *พฤติกรรมการเปิดรับรายการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพผ่านทางสื่อใหม่ กรณีศึกษา รายการปักหมุดหยุดป่วย.* ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

รินทร์ลภัส เกตุวีระพงศ์. (2564). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การรู้เท่าทันสื่อ และการตระหนักรู้ การกลั่นแกล้งกันบนโลกออนไลน์ของเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่. *พิฆเนศวร์สาร, 17*(2), 143-160.

ลฎาภา ศรีพสุดา. (2562). บทบาทของสื่อใหม่ในการสร้างค่านิยมทางสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัย. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 7*(2), 10-16.

วันชัย แผ่นทอง. (2562*). ข้าราชการกับการเปลี่ยนแปลงสู่รัฐบาลดิจิทัล.* กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการทัพบก.

วิทิตา จันทรวารีเลขา. (2563). *แนวทางในการสนับสนุนการพัฒนาทักษะบุคลากรในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Savvy) ตามแผนงาน Digital Competency: กรณีศึกษา การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.).* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริกาญจน์ จันทร์วิชโน. (2564). *ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศิริพัทร บุญพิมพ์. (2564). *การเปิดรับสื่อโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์และการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเครื่องสำอางของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร.* ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สันดุสิทธิ์ บริวงษ์ตระกูล. (2563). *การสื่อสารดิจิทัลกับการธำรงรักษาวัฒนธรรมหมอลำเรื่องต่อกลอน กรณีศึกษา คณะประถมบันเทิงศิลป์.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สำนักพระราชวัง. (2567). *สำนักพระราชวัง: หน่วยราชการในพระองค์.* สืบค้นจาก https://www.royaloffice.th/about-royaloffice/สำนักพระราชวัง/

สุภรัตน์ รุ่งเรืองโชติสกุล. (2563). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายตำรวจวัง กองวัง สำนักพระราชวัง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 6*(3), 235-247.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Design and Development of Board Game Learning Environment Integrated with Artificial Intelligence to Promote Problem-Solving Skills in Social Studies for Grade 9 Students

Thichakorn khampan[1], & Nutthakarn Moeikao[2*]

1 *Faculty of Education, Khon Kaen University*
2 *Faculty of Education, Khon Kaen University*
* *Corresponding author. E-mail: nuttmo@kku.ac.th*

Abstract

The objective of this research is to develop a board game learning environment integrated with artificial intelligence to promote problem-solving skills in Social Studies for Grade 9 students. The research pattern in this study is Developmental research in the first phase, consisting of development. Several methods were employed in this study, including document analysis and survey research. The target groups consisted of 9 subject-matter experts and 35 Grade 9 students from Pakkred Secondary School in the 2024 academic year. The research instruments included a design record form for the board game learning environment, which was used in the design phase. The experimental instrument was the Learning Environment Design Record Form Board Game. The research findings revealed that the developed learning environment consisted of six components: (1) problem situations, (2) learning resources, (3) knowledge exchange, (4) problem-solving promotion center, (5) support base, and (6) coach. These components were of high quality in terms of content, design, and media, aligning with the principles of constructivism.

Keywords: Board game learning, Environment, Problem-solving Skills

Received: 2025-07-09; **Revised:** 2025-08-25; **Accepted: 2025**-08-25

การออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาในรายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ทิชากร คำปาน[1] และณัฐกานต์ เมยเค้า[2*]

1 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*

2 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*

* *Corresponding author. E-mail: nuttmo@kku.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกมที่เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหา รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รูปแบบการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Developmental Research) ในระยะที่ 1 คือ กระบวนการออกแบบและพัฒนา (Design and Development) ใช้วิธีการศึกษาหลายรูปแบบ ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสาร (Document analysis) และการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) มีกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสื่อ ด้านการออกแบบ และด้านเนื้อหา รวมทั้งหมด 9 คน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปากเกร็ด ปีการศึกษา 2567 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการการออกแบบสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกม ผลการวิจัยพบว่า สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ฯ ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) สถานการณ์ปัญหา (2) แหล่งเรียนรู้ (3) ศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (4) ศูนย์ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา (5) ฐานการช่วยเหลือ (6) โค้ช มีคุณภาพในระดับเหมาะสม ทั้งด้านเนื้อหา การออกแบบ และสื่อตามหลักการคอนสตรัคติวิสต์

คำสำคัญ: การเรียนรู้บอร์ดเกม, สิ่งแวดล้อม, ทักษะการคิดแก้ปัญหา

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีอิทธิพลอย่างกว้างขวางต่อทุกมิติของชีวิตมนุษย์ โดยเฉพาะด้านการศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยทักษะที่หลากหลาย ทั้งทักษะการสื่อสาร ทักษะด้านดิจิทัล ทักษะการเรียนรู้ รวมถึงทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ในบริบทของการเรียนการสอน เทคโนโลยีไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนการถ่ายทอดเนื้อหาเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก การสร้างปฏิสัมพันธ์ และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย

การคิดแก้ปัญหาเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน เนื่องจากเป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้อย่างมีความหมายและนำไปสู่การเรียนรู้อย่างเข้าใจลึกซึ้ง (พรพิมล รอดเคราะห์, 2558) สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม หากแต่สภาพปัจจุบันจุดอ่อนของการศึกษาไทย คือ ผู้เรียนไม่ได้ทักษะที่สำคัญต่อชีวิต แต่ได้แค่วิชาเพียงเพื่อเอาไปตอบข้อสอบ นอกจากนี้ยังพบปัญหาจากการศึกษาบริบทการจัดการเรียนรู้และลักษณะการเรียนของผู้เรียน โดยผู้วิจัยได้สังเกตผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในรายวิชาสังคมศึกษา โรงเรียนปากเกร็ด พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนใหญ่สามารถจดจำเนื้อหาบทเรียนได้อย่างแม่นยำ สามารถตอบคำถามในระดับความจำ ความเข้าใจได้อย่างหลากหลาย แต่อย่างไรก็ตามนักเรียนส่วนใหญ่ยังคงประสบกับปัญหาการเชื่อมโยงองค์ความรู้ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างแนวคิดเพื่อแก้ปัญหา และนอกจากนี้นักเรียนยังขาดความกระตือรือร้น ที่จะเรียนรู้ จึงไม่สามารถนำความรู้ในรายวิชาสังคมศึกษาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียนนั้นสามารถทำได้หลายวิธี การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นอีกหนึ่งวิธีการสอนที่น่าสนใจ โดยเกมบางเกมต้องการให้ผู้เล่นได้คิดอย่างรอบด้านและหาทางแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่ซับซ้อน การต้องเผชิญกับอุปสรรคและหาทางเอาชนะในเกมจะช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหาและวางแผนในชีวิตจริงได้ดีขึ้น กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้กล่าวว่า เกมการศึกษาเป็นเกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญาคิดหาเหตุผลพัฒนาด้านคิดแก้ปัญหาและเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี รูปร่าง ประเภท มีกฎเกณฑ์กติกาง่าย ๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มทำให้มีความสนุกสนานเป็นผลทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและจดจำได้นานขึ้น และเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้จากเนื้อหาในแต่ละหน่วยแล้ว สามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการเล่นเกมได้ และนำประสบการณ์จากการแก้ปัญหาจากการเล่นเกมมาทำแบบทดสอบ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) เป็นแนวคิดที่ให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยวีสก็อตสกี้ (Vygotsky) ได้เผยแพร่แนวคิดการสร้างความรู้เชิงสังคม (Social Constructivist) เป็นการสร้างความรู้โดยร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาของบุคคล เชื่อมโยงกับความรู้เดิมเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ขึ้นมา

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายการออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกม เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาในรายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ ประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริง และมีแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้น

คำถามการวิจัย

การออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกม เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหา รายวิชาสังคมศึกษา มีกระบวนการ และมีองค์ประกอบอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกม เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหา รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์

การออกแบบสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Learning Environments: CLEs) จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ขั้นตอนการออกแบบสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ โดยใช้เกณฑ์การสรุปความถี่จากการใช้ขั้นตอนการออกแบบที่สำคัญ จากนักวิชาการที่เหมือนกันตั้งแต่ 3 ท่านขึ้นไป โดยสามารถสรุปได้ว่า ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เน้นการสร้างความรู้และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในบุคคลเอง โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงและพัฒนาความเข้าใจและการรับรู้ของบุคคลจากประสบการณ์และสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในชีวิตประจำวันของตนเองไปอย่างต่อเนื่องในทางที่เป็นไปตามกระบวนการและโครงสร้างทางปัญญาของแต่ละบุคคล โดยทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สามารถนำมาเป็นพื้นฐานในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างความรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ซึ่งสามารถสรุปหลักการ และองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. สถานการณ์ปัญหา (Problem-Based) เป็นการนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่ท้าทายให้ผู้เรียนได้คิดและแก้ไข

2. แหล่งการเรียนรู้ (Resource) เป็นการจัดเตรียมแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหา เช่น Chatbot, คู่มือเกม และอุปกรณ์ในการเล่นเกม

3. ศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Collaboration) เป็นการให้ผู้เรียนได้เล่นเกมร่วมกันเป็นกลุ่ม รวมถึงการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันผ่านห้องแชท (Chat Room) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้จากกันและกัน

4. ศูนย์ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา (Skills Room) เป็นกิจกรรมเสริมสร้างกระบวนการคิด และกลไกการประเมินผลที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา

5. ฐานการช่วยเหลือ (Scaffolding) เป็นการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนในช่วงเริ่มต้นของการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาได้อย่างค่อยเป็นค่อยไป

6. โค้ช (Coaching) เป็นการให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียน

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบอร์ดเกม (Board game)

เครื่องมือที่ช่วยในการเรียนรู้ให้เกิดความสนุกสนานและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้มากกว่าการเล่น ส่งเสริมการเรียนอย่างสนุกสนาน ช่วยให้เกิดผลลัพธ์จากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จากการเล่นเกม โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้การออกแบบสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกม 5 ขั้นตอน ของ รัชกร เวชวรนันท์ (2563) ได้กล่าวถึงวิธีการสร้างและออกแบบบอร์ดเกมเปรียบเสมือนกระดุม5 เม็ดของการออกแบบสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกม ไว้ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. กำหนดเนื้อหา (Contents) คือ การกำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่ต้องการใช้ให้เกมเป็นตัวสอน โดยการกำหนดขอบเขตเนื้อหาจะส่งผลต่อการออกเกมเป็นอย่างมาก

2. เลือกสถานการณ์ (Themes) คือ การกำหนดรูปแบบสถานการณ์ที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ โดยใช้เกมซึ่งสถานการณ์ที่สมจริงจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีประสบการณ์ร่วมและนำไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองได้เป็นอย่างดี

3. เลือกใช้กลไก (Mechanics) เนื่องจากตัวเกมจะต้องใช้ระบบการเล่นในการขับเคลื่อนตัวเกม กลไกที่นำมาใช้ต้องมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและสถานการณ์

4. ทดสอบ (Playtest) หากได้ออกแบบเกมเสร็จเรียบร้อยแล้ว ควรที่จะหาผู้เล่นทดสอบหรือสถานที่ทดสอบเกม เนื่องจากผู้พัฒนาเกมจะมีการสร้างระบบและรูปแบบเกมด้วยตนเอง เป็นการมองเพียงมุมเดียว จึงต้องให้ผู้เล่นอื่นมาช่วยหาจุดบอด ดังนั้นการทดสอบเกมจะเป็นการตรวจสอบระบบเกมให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ยิ่งถูกทดสอบมากเท่าไร เกมก็จะยิ่งพบจุดบอดที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

5. พัฒนาตัวเกม (Development) หลังจากทดสอบเกมได้สักระยะหนึ่งจากนั้นเราจะนำข้อมูลและข้อเสนอแนะมาปรับให้เกมมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นไม่เพียงแต่ความสนุกเกมการเรียนรู้ต้องสามารถให้ความรู้ได้ถูกต้องอีกด้วย มุ่งเน้นการออกแบบและพัฒนาที่ครอบคลุมเนื้อหา สถานการณ์ กลไกของเกม ทั้งยังมีการทดสอบ เกมและพัฒนาตัวเกมเพื่อสร้างความแน่ใจว่าเกมที่ออกมานั้นตอบสนองกับความต้องการและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างแท้จริง

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดแก้ปัญหา

ความสามารถทางกระบวนการคิดที่นักเรียนใช้ในการระบุและเข้าใจปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ สร้างแนวทางการแก้ไข และประเมินผลของการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยความรู้หรือประสบการณ์เดิมและการใช้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เผชิญอยู่ได้อย่างเหมาะสมและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

โดยในการศึกษาการคิดแก้ปัญหา Weir (1974) ได้นำเสนอแนวคิดว่าการแก้ปัญหาเป็น กระบวนการทางจิตวิทยาที่เป็นระบบ ซึ่งบุคคลจะต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ อย่างเป็นลำดับและต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถหาวิธีแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

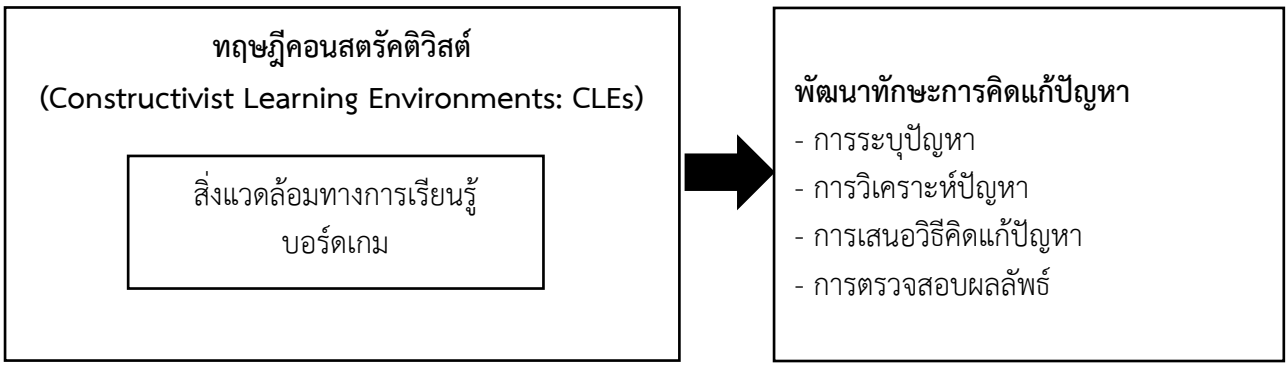
ขั้นที่ 1 ขั้นระบุปัญหา คือ การค้นหาปัญหาที่แท้จริงและระบุขอบเขตของปัญหาตามสถานการณ์

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ปัญหา คือ การพิจารณาและแยกแยะสาเหตุของปัญหาหรือการตั้งสมมติฐานของปัญหา

ขั้นที่ 3 ขั้นเสนอวิธีคิดแก้ปัญหา คือ การคิดค้นและเสนอวิธีการแก้ปัญหาตามสาเหตุของปัญหา

ขั้นที่ 4 ขั้นตรวจสอบผลลัพธ์ คือ การอธิบายและวิเคราะห์ผลลัพธ์หลังจากการดำเนินการแก้ปัญหา โดยทักษะการคิดแก้ปัญหาวัดได้จากแบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่มีลักษณะเป็นข้อสอบที่วัดความสามารถในทักษะการคิดแก้ปัญหา 4 ขั้นตอนตามแนวคิดของ Weir

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงในภาพต่อไปนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Developmental Research) ในการศึกษาในระยะที่ 1 ใช้วิธีการศึกษาหลายรูปแบบ ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสาร (Document analysis) และการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยมีกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้สำหรับผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้าน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ เพื่อตรวจสอบความตรงภายในสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ฯ ด้านสื่อ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ เพื่อตรวจสอบความตรงภายในสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ฯ ด้านการออกสอบ 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา เพื่อตรวจสอบความตรงภายในสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ฯ ด้านเนื้อหา 5) ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา โรงเรียนปากเกร็ด จำนวน 3 คน เพื่อสำรวจสภาพบริบทของผู้สอน และ 6) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปากเกร็ด ปีการศึกษา 2567 จำนวน 55 คน เพื่อสำรวจสภาพบริบทของผู้เรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้อง โดยทบทวนหลักการทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกม โดยอาศัยข้อมูลจากกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีเพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการออกแบบการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกมและผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกการสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกม ฯ พร้อมตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์หลังจากนั้นนำไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลการพัฒนาบอร์ดเกมฯ โดยวิธีการบันทึกกระบวนการออกแบบในแต่ละองค์ประกอบที่อาศัยพื้นฐานจากกรอบแนวคิดในการออกแบบบอร์ดเกมและผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกการออกแบบสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกมฯ

3. ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลการสร้างบอร์ดเกมฯโดยวิธีการบันทึกกระบวนการออกแบบในแต่ละองค์ประกอบที่อาศัยพื้นฐานจากกรอบแนวคิดในการออกสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการการออกแบบสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกม โดยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.67 – 1.00

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

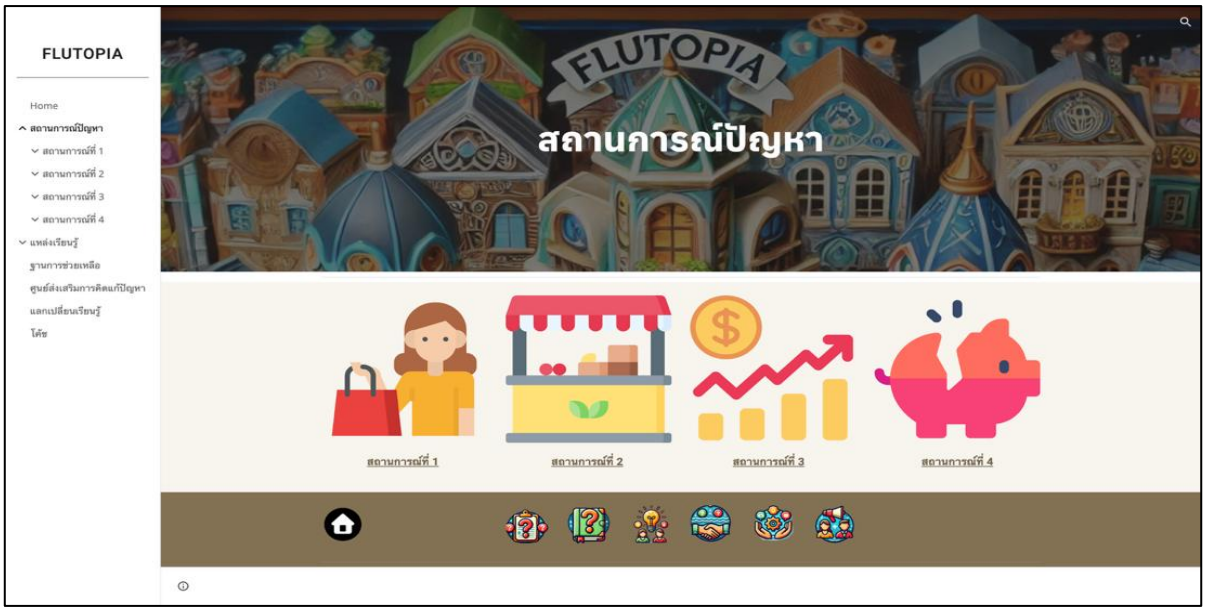
ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาในรายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการออบแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหา ประกอบด้วยการศึกษา 3 ระยะ ได้แก่ 1) การออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ฯ 2) การประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ฯ 3) การหาความตรงของสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ฯ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม ศึกษาหลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหา เพื่อนำมาเป็นฐานในการสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี ซึ่งมีพื้นฐานที่สำคัญ 5 พื้นฐาน คือ 1) พื้นฐานด้านทฤษฎีการเรียนรู้ ประกอบด้วย ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มคอนสตรัคติวิสต์ และทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธิปัญญานิยม 2) พื้นฐานด้านศาสตร์การสอน ประกอบด้วย โมเดลสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้แบบเปิด (OLEs model) โมเดลสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ตาม

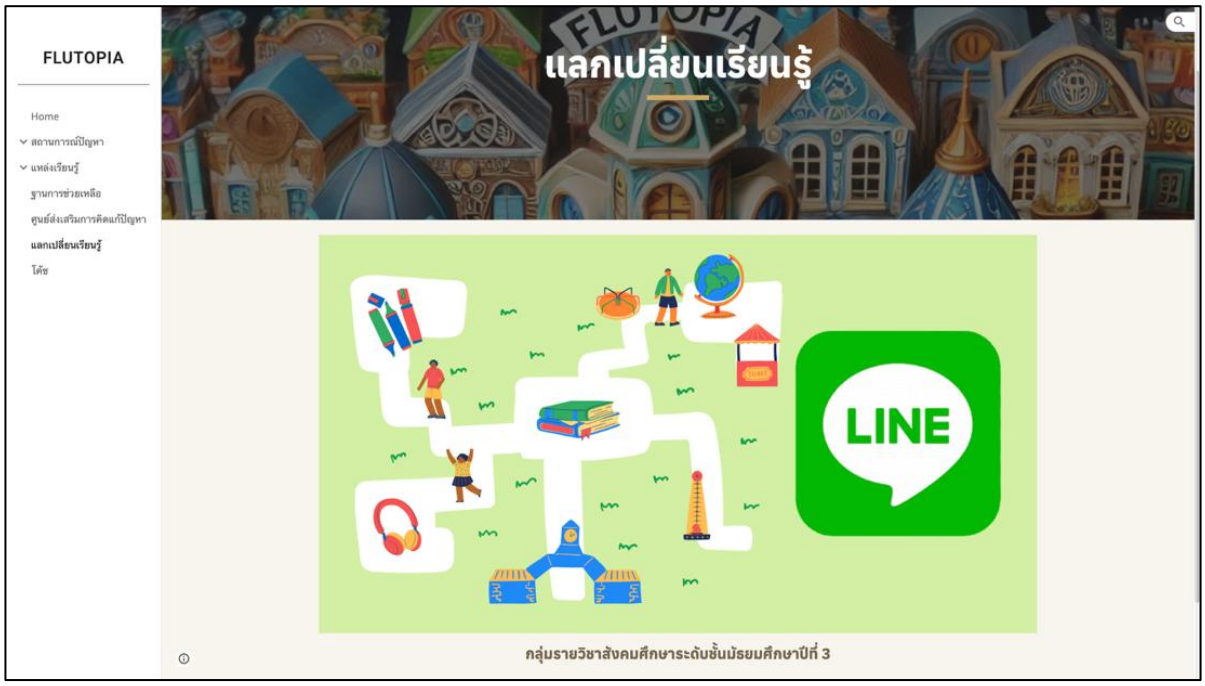
แนวคอนสตรัคติวิสต์ (CLEs model) โมเดลการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ (SOI model) และการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Situated Learning) 3) พื้นฐานทฤษฎีสื่อและเทคโนโลยี ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่าย ระบบจัดการเรียนรู้ (LMS) บอร์ดเกม 4) พื้นฐานด้านบริบท ประกอบด้วย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ขอบข่าย รายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง การกลไกราคาและปัญหาในระบบเศรษฐกิจ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สภาพบริบทผู้เรียน ผู้สอน และ 5) พื้นฐานด้านการคิดแก้ปัญหา โดยจากการศึกษาการสังเคราะห์กรอบแนวคิดการออกแบบ ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์กรอบแนวคิดการออกแบบโดยมีองค์ประกอบสำคัญทั้งหมด 6 องค์ประกอบดังนี้ (1) สถานการณ์ปัญหา (2) แหล่งเรียนรู้ (3) ศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (4) ศูนย์ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา (5) ฐานการช่วยเหลือ (6) โค้ช



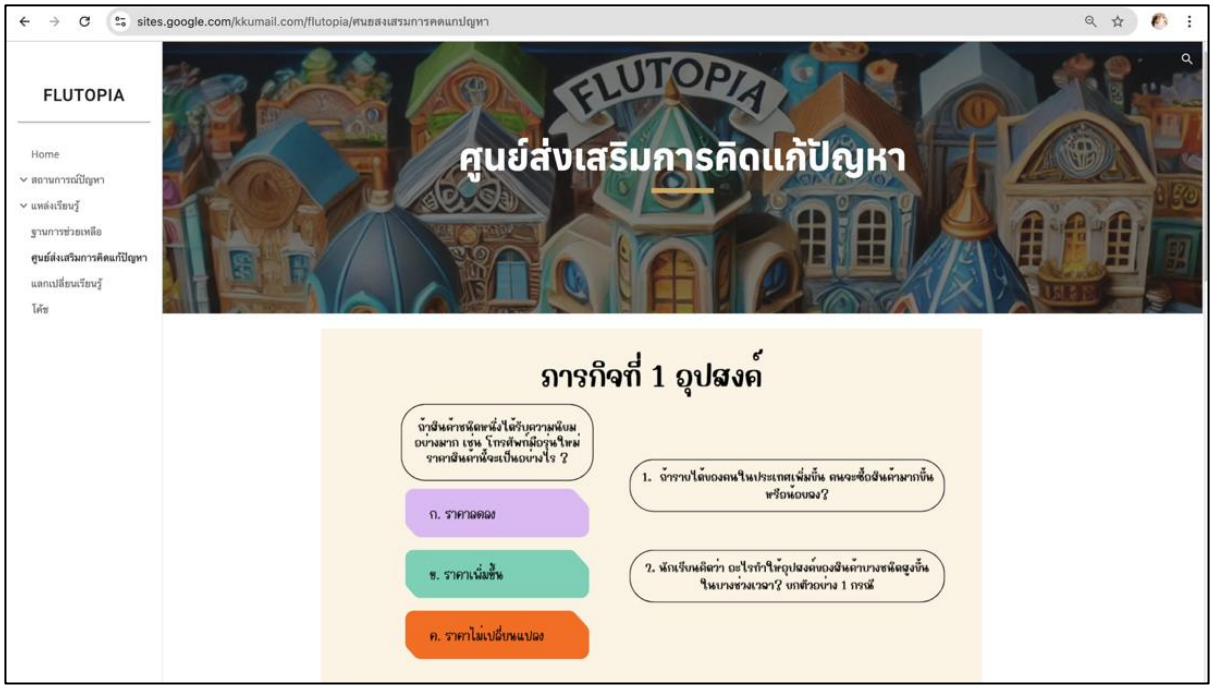
ภาพที่ 2 แสดงการออกแบบสถานการณ์ปัญหา



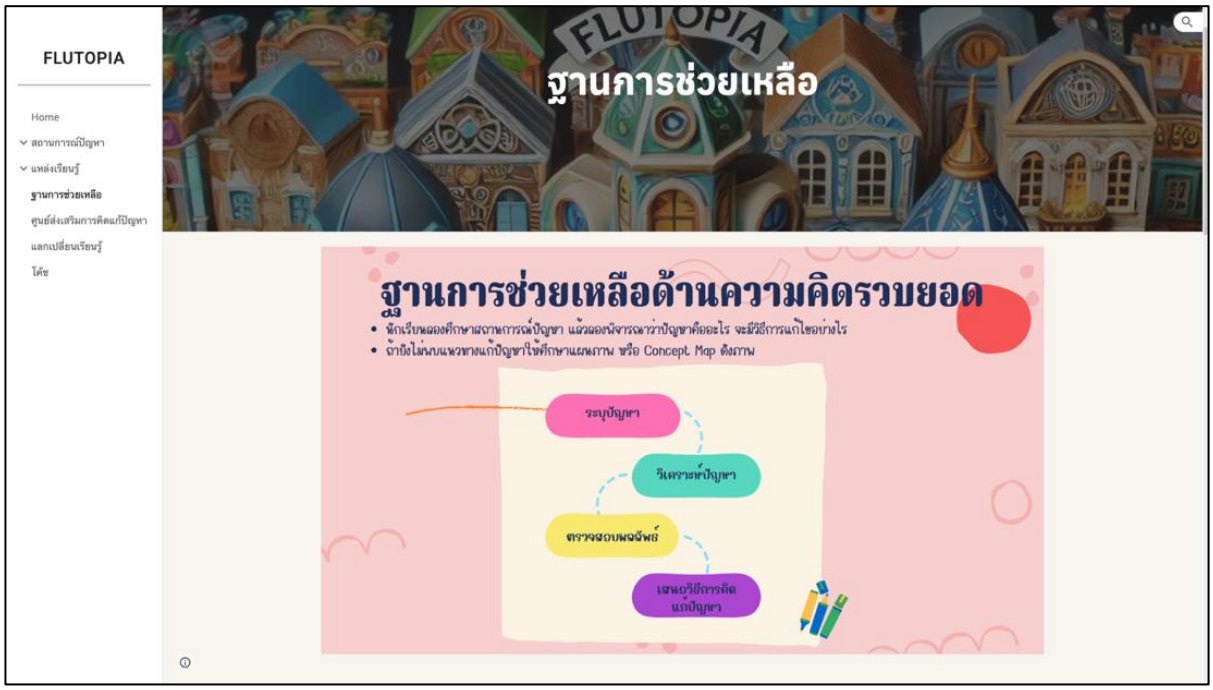
ภาพที่ 3 แสดงการออกแบบแหล่งเรียนรู้



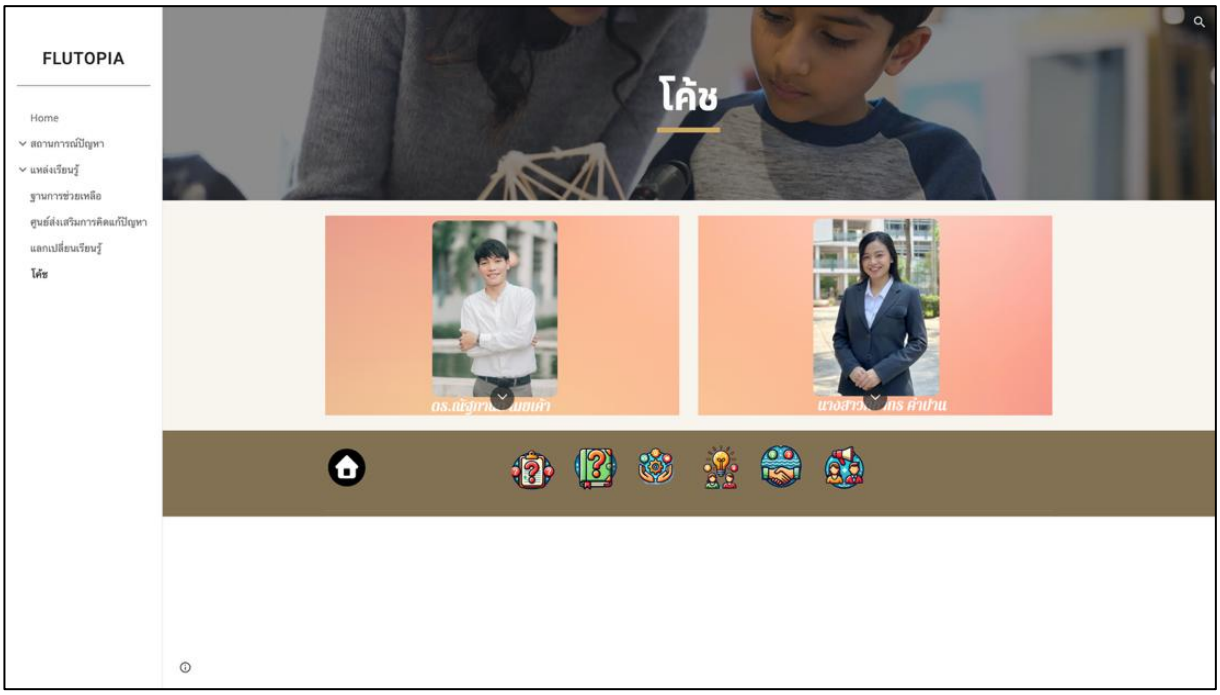
ภาพที่ 4 แสดงการออกแบบศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้



ภาพที่ 5 แสดงการออกแบบศูนย์ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา



ภาพที่ 6 แสดงการออกแบบฐานการช่วยเหลือ



ภาพที่ 7 แสดงการออกแบบโค้ช

ซึ่งจากการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ในแต่ละด้าน เป็นดังนี้ (1) ด้านเนื้อหา พบว่า สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหา มีความถูกต้องและเหมาะสมกับระดับการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื้อหามีความชัดเจน ครอบคลุม เอื้อต่อการศึกษาค้นคว้า และมีความทันสมัย สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์ของ Piaget

และ Vygotsky ที่เน้นการสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์จริงและบริบททางสังคม (Social Constructivism) อย่างไรก็ตามผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรเพิ่มตัวอย่างเปรียบเทียบระหว่างสถานการณ์เศรษฐกิจ เช่น เงินเฟ้อและเงินฝืด เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหากับสถานการณ์ปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น และการลดการใช้คำศัพท์เฉพาะเพื่อให้ทุกระดับความสามารถสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น อันเป็นการตอบสนองต่อหลักการของ Hannafin (1999) ในการจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้แบบเปิด (OLEs) ที่เน้นการเข้าถึงและความเข้าใจของผู้เรียน (2) ด้านสื่อ พบว่า สื่อที่นำมาใช้ประกอบการเรียนรู้มีความเหมาะสม ดึงดูดความสนใจ และสอดคล้องกับเนื้อหา โดยมีการออกแบบสารสนเทศที่สามารถค้นหาได้ง่าย จัดหมวดหมู่เป็นลำดับขั้นตอนชัดเจน รวมถึงการใช้ภาพกราฟิก สี และตัวอักษรที่ช่วยเน้นเนื้อหาสำคัญอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แก่ การเพิ่มลิงก์เชื่อมโยงไปยังกรณีศึกษา และการเสริมคำอธิบายใต้ภาพกราฟิก เช่น กราฟอุปสงค์-อุปทาน เพื่อช่วยส่งเสริมความเข้าใจเนื้อหาเชิงเศรษฐศาสตร์ในระดับลึก อันเป็นแนวทางที่สนับสนุนแนวคิดการออกแบบสื่อในสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Learning Environments: CLEs) ที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้และส่งเสริมการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และ (3) ด้านการออกแบบ พบว่า ผลการประเมินด้านการออกแบบแสดงให้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้มีการออกแบบที่เหมาะสม สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยใคร่รู้ และนำไปสู่กระบวนการคิดแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานการณ์ปัญหาถูกออกแบบ ให้มีความใกล้เคียงกับบริบทจริง (Authentic Context) และเชื่อมโยงกับประสบการณ์ ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Weir (1974) 4 ขั้นตอน ที่เน้นกระบวนการคิดแก้ปัญหาเป็นลำดับขั้น การออกแบบยังสนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) ผ่านห้องสนทนาออนไลน์และศูนย์ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky ในเรื่อง Zone of Proximal Development (ZPD) และ Scaffolding โดยจัดให้มีฐานการช่วยเหลือที่ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งด้านแนวคิด การคิด กระบวนการ และกลยุทธ์ (Conceptual, Metacognitive, Procedural, and Strategic Scaffolding) อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะว่าควรพัฒนาความชัดเจนของสถานการณ์ปัญหาให้ผู้เรียนเชื่อมโยงได้ดียิ่งขึ้น และเพิ่มเติมตัวอย่างการเล่นบอร์ดเกมจริงในระบบ LMS เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ จากผลการวิจัย สามารถสรุปได้ว่าสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกมที่พัฒนาขึ้นมีจุดแข็งที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ การบูรณาการบอร์ดเกมร่วมกับสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ดิจิทัลและแนวคิดเชิงคอนสตรัคติวิสต์ ถือเป็นแนวทางใหม่ที่ช่วยกระตุ้นความสนใจและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างจากการเรียนรู้แบบดั้งเดิม และมีการสนับสนุนกระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบผ่านการสร้างสถานการณ์ปัญหาที่สมจริง แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และฐานการช่วยเหลือที่ครอบคลุมทั้งเชิงแนวคิด กระบวนการ และกลยุทธ์ ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้น

อภิปรายผล

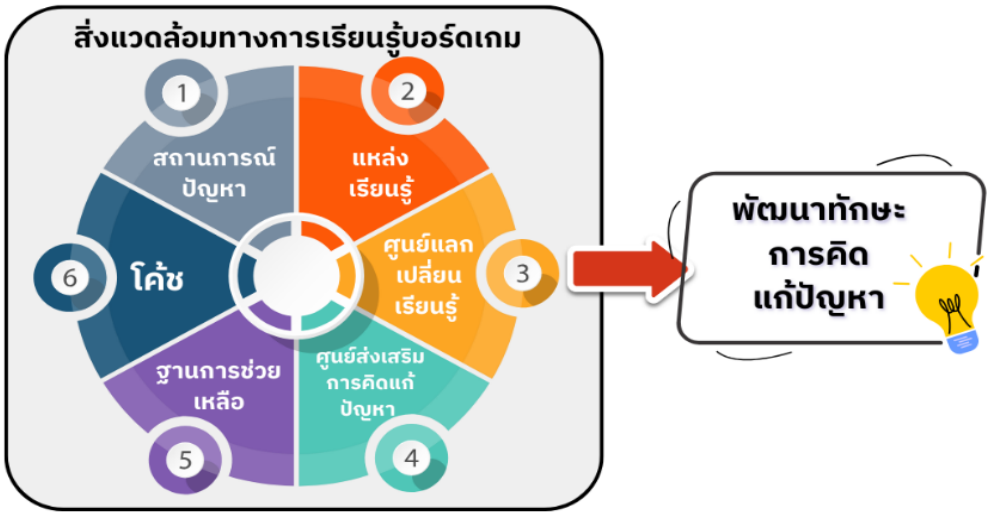
การวิจัยเรื่องการออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาในรายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประเด็นที่สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดำเนินการ ตามกระบวนการวิจัยเชิงพัฒนา (Developmental Research: Type I)

คือ การออกแบบและพัฒนา โดยอาศัยแนวคิดเชิงคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Learning Environments: CLEs) และการคิดแก้ปัญหาตามแนวทางของ Weir (1974) สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ฯ ได้รับการออกแบบให้มีองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ได้แก่ สถานการณ์ปัญหา แหล่งเรียนรู้ ศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศูนย์ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา ฐานการช่วยเหลือ และโค้ช ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์ของ Piaget และ Vygotsky ที่เน้นการสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์จริงและบริบททางสังคม (Social Constructivism) ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา มีการสร้างโดยการตอบสนองต่อหลักการของ Hannafin (1999) ในการจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้แบบเปิด (OLEs) ที่เน้นการเข้าถึงและความเข้าใจของผู้เรียน ด้านสื่อ มีสร้างให้สอดคล้องกับหลักการออกแบบตามทฤษฎี Cognitive Apprenticeship (Collins & Brown, 1989) ที่เน้นการสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการมองเห็นและการใช้เครื่องมือที่เป็นสื่อเสริม และด้านการออกแบบนั้น ยังสนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) ผ่านห้องสนทนาออนไลน์และศูนย์ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky ในเรื่อง Zone of Proximal Development (ZPD) และ Scaffolding โดยจัดให้มีฐานการช่วยเหลือที่ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งด้านแนวคิด การคิด กระบวนการ และกลยุทธ์ (Conceptual, Metacognitive, Procedural, and Strategic Scaffolding) สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ฯ มีคุณภาพอยู่ในระดับดีถึงดีมาก มีความเหมาะสมกับระดับผู้เรียน และสอดคล้องกับแนวคิดทางการศึกษาร่วมสมัย ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงก่อนการนำไปทดลองใช้จริง อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ยังมีข้อจำกัดบางประการ กล่าวคือ การศึกษายังอยู่ในระยะที่ 1 ของการวิจัยเชิงพัฒนา (Design & Development) จึงยังไม่มีการทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ ส่งผลให้ยังไม่สามารถสรุปผลในเชิงประสิทธิผลของการเรียนรู้ได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ประกอบการศึกษาและออกแบบจำกัดอยู่เพียงนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปากเกร็ด ทำให้ผลการวิจัยอาจยังไม่สะท้อนบริบทผู้เรียนที่หลากหลาย นอกจากนี้การประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้พึ่งพาความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นหลัก จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์จากผู้เรียนในสถานการณ์จริงเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ คือการออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาในรายวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ (1) สถานการณ์ปัญหา (2) แหล่งเรียนรู้ (3) ศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (4) ศูนย์ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา (5) ฐานการช่วยเหลือ และ (6) โค้ช ซึ่งได้รับการออกแบบบนพื้นฐานแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Learning) และการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Situated Learning) ความแปลกใหม่ของงานวิจัยนี้อยู่ที่การผสมผสานบอร์ดเกมเข้ากับสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยที่ผ่านมา งานวิจัยด้านบอร์ดเกมเพื่อการศึกษามักเน้นการพัฒนาสื่อเพื่อสร้างแรงจูงใจและการเรียนรู้เชิงโต้ตอบ ในขณะที่งานวิจัยด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ในทางการศึกษาเน้นการพัฒนา e-learning, chatbot หรือระบบปรับการเรียนรู้รายบุคคล แต่ยังไม่ปรากฏงานที่บูรณาการทั้งสองรูปแบบเข้าด้วยกันเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาในรายวิชาสังคมศึกษาโดยตรง นอกจากนี้ การออกแบบยังคำนึงถึงการใช้ฐานการช่วยเหลือ และการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผ่านศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดปฏิสัมพันธ์กับบริบทจริง สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่เชื่อมโยงกับความรู้เดิม และพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน ผลลัพธ์ดังกล่าวจึงถือเป็นการสร้าง โมเดลต้นแบบทางทฤษฎี ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับรายวิชาอื่น ๆ หรือการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในอนาคตได้ ดังภาพที่ 8



ภาพที่ 8 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรมีการเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนระหว่างการใช้สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ฯ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของผู้เรียน

2. ควรศึกษาบทบาทของสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้เพิ่มเติม โดยใช้การวิจัยเชิงทดลอง ที่มีกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพระหว่างการใช้สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกม กับการใช้สิ่งแวดล้ออมทางการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ เพื่อตรวจสอบความแตกต่างด้านผลสัมฤทธิ์และทักษะการคิดแก้ปัญหา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บอร์ดเกมไปใช้ใน รายวิชาอื่น ๆ และออกแบบการวิจัยเชิงทดลองที่เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของกลุ่มที่ใช้บอร์ดเกมกับกลุ่มที่เรียนตามวิธีการปกติ เพื่อยืนยันความสามารถในการประยุกต์ใช้ของโมเดลนี้

2. ควรศึกษาความคิดเห็นและประสบการณ์ของนักเรียนโดยใช้การ สนทนากลุ่ม (Focus Group) หรือแบบสอบถามเชิงลึก ควบคู่กับการทดสอบเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณมาประกอบการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546.* กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *รายงานสมรรถนะหลักของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

พรพิมล รอดเคราะห์. (2558). *การวิจัยและพัฒนาเกมดิจิทัลการศึกษาแบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาในวิชาวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัชกร เวชวรนันท. (2563). *กระดุม 5 เม็ดของการออกแบบบอร์ดเกมการเรียนรู้.* https://kku.world/iaf2l0

Phimonsangsuriva. (2021). *Artificial Intelligence in Education*. Bangkok: EdTech Publishing.

Weir, John Joseph. (1974). Problem Solving Is Everybody's Problem. *Science Teacher,41*(4), 16-18.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

A Study of the Components of Ethical Leadership of School Administrators and Teachers' Organizational Commitment Components

Jirachot Yachaisri[1], Wannika Chalakbang[2] & Ratchadapan Intarasuksanti[3*]

1 *Faculty of Education, Sakonnakhon Rajabhat University*
2 *Faculty of Education, Sakonnakhon Rajabhat University*
3 *Faculty of Education, Sakonnakhon Rajabhat University*
* *Corresponding author. E-mail: ratchadapan@gmail.com*

Abstract

This study aimed to examine the components of ethical leadership among school administrators and the factors contributing to teachers' organizational commitment. The research employed a quantitative approach and was conducted in two stages. The first stage involved synthesizing the components of ethical leadership among school administrators and the components of teachers' organizational commitment by reviewing 12 relevant sources for each variable, including documents and related research. The second stage involved evaluating the appropriateness of these components by five experts, comprising university lecturers, school administrators, and teachers. The research instruments included a document synthesis form and a five-point Likert scale questionnaire. The statistical methods used were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The findings revealed that ethical leadership of school administrators consisted of five components: (1) Justice, (2) Honesty, (3) Responsibility, (4) Trustworthiness, and (5) Respectability. Teachers' organizational commitment comprised three components: (1) Dedication and effort for the organization, (2) Acceptance of organizational goals and values, and (3) Retention of organizational membership. The overall appropriateness evaluation of ethical leadership components was rated at the highest level. When ranked by mean scores, the order was: (1) Honesty, (2) Responsibility, (3) Trustworthiness, (4) Justice, and (5) Respectability. Similarly, the overall appropriateness of teachers' organizational commitment components was also rated at the highest level. The ranking by mean scores was: (1) Dedication and effort for the organization, (2) Acceptance of organizational goals and values, and (3) Retention of organizational membership.

Keywords: Component, Ethical Leadership, School Administrator, Justice, Honesty

Received: 2025-08-18; **Revised:** 2025-09-25; **Accepted:** 2025-10-13

การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครู

จิระโชติ ยะไชยศรี[1], วัลนิกา ฉลากบาง[2], และ รัชดาพรรณ อินทรสุขสันติ[3*]

1 *คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*
2 *คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*
3 *คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*
* *Corresponding author. E-mail: : ratchadapan@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครู เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครู โดยการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตัวแปรละจำนวน 12 แหล่ง และขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครู โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้แก่ อาจารย์ระดับอุดมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครู เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสาร และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาศึกษามีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความยุติธรรม 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความรับผิดชอบ 4) ความไว้วางใจ และ5) ความน่าเคารพ และองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครูมีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การทุ่มเทความพยายามเพื่อองค์การ 2) การยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ 3) การรักษาสถานภาพของการเป็นสมาชิกองค์การ ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปน้อยพบว่า 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความรับผิดชอบ 3) ความไว้วางใจ 4) ความยุติธรรม และ5) ความน่าเคารพ ตามลำดับ และผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครูในภาพรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปน้อยพบว่า 1) การทุ่มเทความพยายามเพื่อองค์การ 2) การยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ และ3) การรักษาสถานภาพของการเป็นสมาชิกองค์การ ตามลำดับ

คำสำคัญ: องค์ประกอบ, ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา, ความยุติธรรม, ความซื่อสัตย์

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม องค์การต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งความสำเร็จขององค์การในยุคใหม่ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรทางกายภาพหรือเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว “คน” (Human) และ “ทุนมนุษย์” (Human Capital) นับเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนองค์การสู่เป้าหมาย เนื่องจากทุนมนุษย์มีบทบาทในการผลิต พัฒนา และสร้างองค์ความรู้รวมถึงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์การ (จารุพรรณ สุวรรณไพโรจน์, 2559) นอกจากนี้การสร้างความผูกพันของบุคลากรต่อองค์การยังเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะส่งผลให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงานอย่างเต็มที่ มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ในระยะยาว ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์การโดยรวม (กัญญา บุดดาจันทร์, 2563)

สถานศึกษาถือเป็นองค์การหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศ โดยมีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรมจริยธรรม สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ปรับปรุง พ.ศ. 2562, 2562) ในบริบทของสถานศึกษา “ครู” นับเป็นบุคลากรหลักที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนคุณภาพผู้เรียน การที่ครูมีความผูกพันต่อองค์การ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความทุ่มเท ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ และมีความสุขในการทำงาน ซึ่งล้วนส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง ทั้งนี้ความผูกพันต่อองค์การยังช่วยลดอัตราการลาออกหรือโยกย้าย ส่งผลให้สถานศึกษามีเสถียรภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (พัชรินทร์ คีรีเมฆ, 2560) ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความผูกพันของครูต่อองค์การคือ “ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา” โดยเฉพาะภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ธีรพัฒน์ เพชรศรีจันทร์, 2562) บุคลากรที่อยู่ภายใต้การบริหารของผู้นำที่มีจริยธรรมมักมีความยึดมั่นต่อพันธกิจ มีความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับองค์การในระยะยาว และมีความทุ่มเทในการพัฒนาองค์การให้ประสบความสำเร็จ (เลิศชัย สุธรรมานนท์, 2560)

ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม จะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมและถูกต้องในทุกมิติ ทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรม การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สังคมยอมรับ ให้ความเป็นธรรมกับทุกคน จะทำให้เกิดบรรยากาศในการพัฒนาได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้บริหารได้รับความไว้วางใจ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2560) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังปรากฏปัญหาด้านจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในหลายกรณี เช่น การทุจริตงบประมาณ การแสวงหาผลประโยชน์จากโครงการภาครัฐ หรือการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม ซึ่งกรณีเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อขวัญกำลังใจ ความไว้วางใจของครูและลดทอนความผูกพันต่อองค์การ (สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2568) ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการขาดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารไม่เพียงส่งผลต่อบุคลากร แต่ยังส่งผลต่อผู้เรียนและสังคมโดยรวม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษาในพื้นที่ 4 อำเภอ มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 181 โรงเรียน ผู้บริหารจำนวน 166 คน และครูจำนวน 1,828 คน มีวิสัยทัศน์ในการเป็นองค์การที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ สร้างคนดี มีความสุข มีนโยบายเร่งด่วนและจุดเน้นในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา ส่งเสริมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในวงราชการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3, 2568)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของ

ผู้บริหารสถานศึกษา การสร้างความผูกพันให้กับบุคลาการในองค์การ และยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา ให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครู

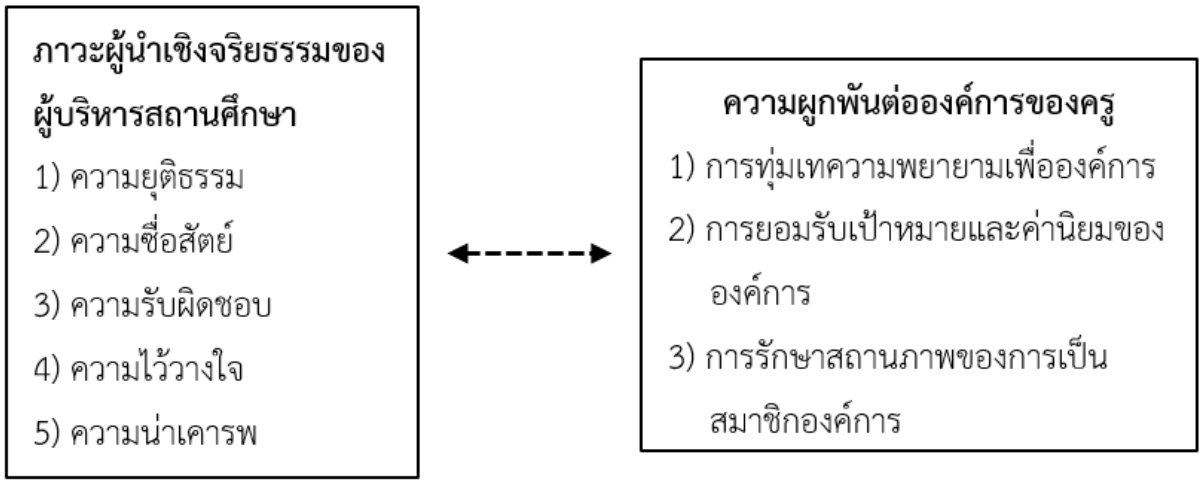
หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบจากแนวคิดนักวิชาการ ดังนี้

ณัฐพร ศรีแจ่ม (2564) ได้สังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาได้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความยุติธรรม (Fairness) 2) ความไว้วางใจ (Trust) 3) ความซื่อสัตย์ (Honesty) 4) ความเคารพ (Respect) 5) ความรับผิดชอบ (Responsibility) รณชัย ปินใจ (2564) ได้สังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาได้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความยุติธรรม 2) ด้านความไว้วางใจ 3) ด้านความน่าเคารพ 4) ด้านความรับผิดชอบ 5) ด้านความซื่อสัตย์ เช่นเดียวกับ จตุพงษ์ สอนศรี (2564) ได้สังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาได้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความซื่อสัตย์ สุจริต 2) ความเอาใจใส่บุคลอื่น มีน้ำใจ 3) มีวิสัยทัศน์ 4) มีความยุติธรรม เที่ยงตรง 5) มีความสามารถในการตัดสินใจ กุลจรีย์ ประทุม (2564) ได้สรุปองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาได้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความยุติธธรรม 2) ความรับผิดชอบ 3) ความไว้วางใจ 4) ความซื่อสัตย์ 5) ความเป็นแบบอย่างที่ดี และอภิรักษ์ ทองโชติ (2565) ได้สังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาได้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความยุติธรรม 2) ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต 3) ด้านความน่าไว้วางใจ 4) ด้านความน่าเคารพ 5) ด้านความรับผิดชอบ

ซึ่งจากการศึกษาองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครู ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบจากแนวคิดนักวิชาการ ดังนี้ สรัลยา ผลสุกบริสุทธิ์ (2562) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามอย่างมากเพื่อประโยชน์ขององค์การ 2) ความเชื่อมั่นอย่างแรงกล้าในการยอมรับเป้าหมายขององค์การและค่านิยมในองค์การ 3) ความต้องการที่จะดำรงรักษาสถานภาพของการเป็นสมาชิกองค์การต่อไป ลักษณาวดี บุญพบ (2564) ได้สังเคราะห์องค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การ ได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความทุ่มเทในการปฏิบัติงาน 2) การยอมรับเป้าหมายในค่านิยมขององค์การ 3) ความจงรักภักดีต่อองค์การ 4) การคงอยู่เป็นสมาชิกขององค์การ ชฎาภรณ์ เพียยุระ (2565) ได้กล่าวว่า ความผูกพันต่อองค์การมี 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความเต็มใจ ทุ่มเท ความพยายามอย่างเต็มที่เพื่อประโยชน์องค์การ 2) ความเชื่อมั่นอย่างสูงในการยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ 3) ความต้องการอย่างแรงกล้าในการคงไว้ซึ่งการเป็นสมาชิกภาพในองค์การ และณดนย์ พุดด้วงเงิน (2565) ได้กล่าวว่า ความผูกพันต่อองค์การมี 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความทุ่มเทความพยายามในการปฏิบัติงาน 2) การยอมรับเป้าหมาย นโยบายการบริหารงานขององค์การ 3) ความต้องการที่จะดำรงความเป็นสมาชิกขององค์การ

ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครู จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตัวแปรละ จำนวน 12 แหล่ง และประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จากที่กล่าวมาสามารถสรุปกรอบแนวคิดการวิจัยได้ตามภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่าน เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครู โดยมีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด เอกสารและงานวิจัยของนักวิชาการเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 แหล่ง ได้แก่ ณัฐพร ศรีแจ่ม (2564) วันเฉลิม รูปสูง (2564) รณชัย ปินใจ (2564) จตุพงษ์ สอนศรี (2564) กุลจรีย์ ประทุม (2564) อภิรักษ์ ทองโชติ (2565) นพรัตน์ อิสระณรงค์พันธ์ (2565) รัชนีวรรณ สุวรรณชัยรบ (2566) วุฒิเกียรติ เชาว์ชอบ (2566) Josephson (2009) Ponnu & Tennakoon (2009) Yukl (2013) และงานวิจัยของนักวิชาการเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครู จำนวน 12 แหล่ง ได้แก่ พัชรินทร์ คีรีเมฆ (2560) สรัลยา ผลสุกบริสุทธิ์ (2562) ประวิทย์ ศรีดาพันธ์ (2562) ศลิลดา สายศรี (2562) ชัยวัฒน์ พนมวรชัย (2563) ปฏิมากร ทิพเลิศ (2564) ลักษณาวดี บุญพบ (2564) วรวัจน์ สารถวิล (2564) ชฎาภรณ์ เพียยุระ (2565) ณดนย์ พุดด้วงเงิน (2565) Steers and Porter (1983) Schaufeli and Bakker’s (2004)

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1. อาจารย์ในระดับอุดมศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอกทางด้านการศึกษา และมีประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

2. ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางด้านการศึกษาหรือมีวิทยฐานะผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษขึ้นไป และประสบการณ์การบริหารไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

3. ครูผู้สอน มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท หรือมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าครูชำนาญการพิเศษและมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสังเคราะห์เอกสาร ซึ่งเป็นตารางสังเคราะห์องค์ประกอบจากแนวคิด เอกสาร และงานวิจัยของนักวิชาการและนักการศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 12 แหล่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ ได้แก่ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนประยุกต์ตามแนวทางของ Likert (Likert five's rating scale) (Likert Rensis, 1967 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560) เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความผูกพันต่อองค์การของครู และเสนอแนะเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความผูกพันต่อองค์การของครู ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารจากแนวคิดและงานวิจัยของนักวิชาการ ด้วยวิธีการแจกแจงความถี่ โดยใช้แบบสังเคราะห์เอกสารที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความผูกพันต่อองค์การของครู ดังต่อไปนี้

2.1 ขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความผูกพันต่อองค์การของครู

2.2 นำแบบสอบถามประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความผูกพันต่อองค์การของครู พร้อมขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน

2.3 รวบรวมแบบสอบถามประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความผูกพันต่อองค์การของครูกลับมา และทำการตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. การสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความผูกพันต่อองค์การของครู ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสังเคราะห์เอกสารและคัดสรรองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป

2. การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความผูกพันต่อองค์การของครู ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมจากการตอบแบบสอบถามของผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครู โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และให้ความหมายของค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (Likert Rensis, 1967 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 แปลความว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 แปลความว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 แปลความว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 แปลความว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 แปลความว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

นักการศึกษา	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	ความถี่	ร้อยละ	องค์ประกอบที่คัดสรร
แหล่งข้อมูล / ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	ณัฐพร ศรีแจ่ม (2564)	วันเฉลิม รูปสูง (2564)	รณชัย ปินใจ (2564)	จตุพงษ์ สอนศรี (2564)	กุลจีรย์ ประทุม (2564)	อภิรักษ์ ทองโชติ (2565)	นพัชร์นท์ อิสระณรงค์พันธ์ (2565)	รัชนีวรรณ สุวรรณชัยรบ (2566)	วุฒิเกียรติ เขาว์ชอบ (2566)	Josephson (2009)	Ponnu & Tennakoon (2009)	Yukl (2013)			
1. ความยุติธรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	11	91.67	✓
2. ความไว้วางใจ	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		9	75.00	✓
3. ความซื่อสัตย์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	10	83.33	✓
4. ความน่าเคารพ	✓		✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓		8	66.67	✓
5. ความรับผิดชอบ	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		9	75.00	✓
6. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม		✓										✓	2	16.67	
7. ความอ่อนน้อมถ่อมตน		✓										✓	2	16.67	
8. ความก้าวหน้าส่วนบุคคล		✓										✓	2	16.67	
9. การเสริมสร้างพลังอำนาจ		✓										✓	2	16.67	
10. ความเอาใจใส่เห็นอกเห็นใจผู้อื่น		✓		✓				✓				✓	4	33.33	
11. มีวิสัยทัศน์				✓									1	8.33	
12. มีความสามารถในการตัดสินใจ				✓									1	8.33	
13. ความเป็นแบบอย่างที่ดี					✓								1	8.33	
14. ความเป็นพลเมืองดี							✓			✓			2	16.67	
15. ความเอื้ออาทร										✓			1	8.33	
รวม	5	7	5	5	5	5	6	6	5	6	3	7			

จากตารางที่ 1 ผลจากการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยการแจกแจงความถี่ ผู้วิจัยได้รวมองค์ประกอบที่มีลักษณะสอดคล้องกันเข้าเป็นองค์ประกอบเดียวกันได้จำนวน 15 องค์ประกอบและคัดสรรองค์ประกอบที่มีความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความยุติธรรม 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความรับผิดชอบ 4) ความไว้วางใจ 5) ความน่าเคารพ

2. ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งได้จากการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ผลการประเมินแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
1. ความซื่อสัตย์	**4.83**	**0.37**	**มากที่สุด**
1.1 ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ	5.00	0.00	มากที่สุด
1.2 เปิดเผยข้อมูลที่เป็นจริงและสามารถตรวจสอบได้	5.00	0.00	มากที่สุด
1.3 พูดความจริง สื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้อง	4.40	1.34	มาก
1.4 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด	4.80	0.44	มากที่สุด
1.5 มีความจริงใจ ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างตรงไปตรงมา ไม่ใช้เล่ห์เหลี่ยมกลโกง ไม่เอาเปรียบผู้อื่น	5.00	0.00	มากที่สุด
1.6 ไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ไม่เห็นแก่อามิสสินจ้าง	4.80	0.44	มากที่สุด
2. ความรับผิดชอบ	**4.70**	**0.67**	**มากที่สุด**
2.1 แสดงออกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีเป้าหมายที่ชัดเจน	4.80	0.44	มากที่สุด
2.2 มีการวางแผนงานและมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ	5.00	0.00	มากที่สุด
2.3 แสวงหาวิธีการที่จะพัฒนาองค์การให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ไม่ย่อท้ออุปสรรค แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจนสำเร็จ	4.40	1.34	มาก
2.4 ปฏิบัติงานด้วยความละเอียดรอบคอบ ระมัดระวัง คำนึงถึงผลลัพธ์ที่ตามมา ไม่ยกความผิดในงานของตนให้กับผู้อื่น	4.80	0.44	มากที่สุด
2.5 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา คำนึงถึงระเบียบ ข้อบังคับ	5.00	0.00	มากที่สุด
2.6 สามารถควบคุมอารมณ์ได้ในทุกสถานการณ์ ยอมรับความพ่ายแพ้ได้ และสามารถให้อภัยได้	4.20	1.78	มาก

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
3. ความไว้วางใจ	**4.63**	**0.44**	**มากที่สุด**
3.1 ไม่ปฏิบัติตนเป็นคนประจบสอพลอ ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเสมอต้นเสมอปลาย คำนึงค่านิยม ความเชื่อ และจริยธรรมที่สังคมยอมรับ	4.80	0.44	มากที่สุด
3.2 ใส่ใจในกิจกรรมของสถานศึกษา เต็มใจปฏิบัติงานทุกอย่างเพื่อสถานศึกษา โดยตระหนักว่าเป็นหน้าที่ของตน	5.00	0.00	มากที่สุด
3.3 พร้อมที่จะปกป้อง รักษาชื่อเสียงสถานศึกษา	4.20	1.78	มาก
3.4 หลีกเลี่ยงการให้คำมั่นสัญญาที่ไม่ชัดเจน ที่เป็นไปไม่ได้ หรือแก้ตัวอย่างไม่สมเหตุสมผล	4.00	0.00	มาก
3.5 แสดงออกทางพฤติกรรม หรือใช้คำพูดในการรักษาน้ำใจผู้อื่น	4.80	0.44	มากที่สุด
3.6 ดูแล ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีให้กับบุคลากร	5.00	0.00	มากที่สุด
4. ความยุติธรรม	**4.56**	**0.96**	**มากที่สุด**
4.1 ตัดสินใจด้วยความเป็นกลางบนพื้นฐานของข้อมูลยึดหลักเหตุผลและความถูกต้อง ไม่มีอคติ ไม่เห็นแก่พวกพ้อง	4.80	0.44	มากที่สุด
4.2 ตัดสินใจด้วยความเปิดเผย ไม่มีความลำเอียง ผู้อื่นรับรู้ได้ คำนึงถึงความขัดแย้งหรือผลกระทบที่ตามมา	4.20	1.78	มาก
4.3 สนับสนุนให้บุคลากรมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงาน รับฟังความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.40	1.34	มาก
4.4 ตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที	4.80	0.44	มากที่สุด
4.5 ตัดสินใจโดยไม่เอาเปรียบผู้อื่น คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม	5.00	0.00	มากที่สุด
4.6 มีกระบวนการค้นหาข้อมูลที่ถูกต้องก่อนการตัดสินใจ	4.20	1.78	มาก
5. ความน่าเคารพ	**4.24**	**0.35**	**มาก**
5.1 ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ ความอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ วางตนเหมาะสม ยึดกฎเกณฑ์ วัฒนธรรมประเพณีทางสังคม	5.00	0.00	มากที่สุด
5.2 ไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ไม่ทำร้ายผู้อื่น หรือวางอำนาจข่มผู้อื่น	4.80	0.44	มากที่สุด
5.3 ไม่ปิดบังข้อมูลที่บุคคลอื่นจำเป็นต้องทำหรือต้องรู้	3.40	1.34	ปานกลาง
5.4 ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความเกรงใจ เคารพและให้เกียรติผู้อื่น นึกเสมอว่ามนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกัน	4.00	0.00	มาก
5.5 ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ยอมรับในความรู้ ความสามารถ ความเชื่อทางศาสนา และไม่ตัดสินผู้อื่นเพียงแค่บุคลิกภายนอก	4.00	0.00	มาก
รวม	**4.59**	**0.56**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปน้อย พบว่า 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความรับผิดชอบ 3) ความไว้วางใจ 4) ความยุติธรรม และ5) ความน่าเคารพ ตามลำดับ

2. ผลจากการศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครู ซึ่งได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังแสดงในตาราง 3

ตารางที่ 3 การสังเคราะห์องค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครู

นักการศึกษา	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
แหล่งข้อมูล / ความผูกพันต่อองค์การของครู	พัชรินทร์ ศรีเมฆ (2560)	สรัลยา ผลสุทบริสุทธิ์ (2562)	ประวิทย์ ศรีดาพันธ์ (2562)	ศลิลดา สายศรี (2562)	ชัยวัฒน์ พมรชัย (2563)	ปริมากร ทิพเลิศ (2564)	ลักษณาวดี บุญพบ (2564)	วรวัจน์ สารถวิล (2564)	ชฎาภรณ์ เพียยุระ (2565)	ณัตลย์ พุดด้วงเงิน (2565)	Steers and Porter (1983)	Schaufeli & Bakker's (2004)	ความถี่	ร้อยละ	องค์ประกอบที่คัดสรร
1. การทุ่มเทความพยายามเพื่อองค์การ	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10	83.33	✓
2. การยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓		9	75.00	✓
3. การมีส่วนร่วมในองค์การ	✓											✓	2	16.67	
4. ความจงรักภักดีต่อองค์การ	✓						✓	✓					3	25.00	
5. การรักษาสถานภาพของการเป็นสมาชิกองค์การ		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		9	75.00	✓
6. จิตใจและคุณธรรม				✓									1	8.33	
7. บรรทัดฐานทางสังคม				✓									1	8.33	
8. ความรักและยอมรับนับถือ					✓								1	8.33	
9. ความสำเร็จ					✓								1	8.33	
10. เงินเดือน					✓								1	8.33	
11. ผลตอบแทนของการทำงาน					✓								1	8.33	
12. ความกระตือรือร้น												✓	1	8.33	
รวม	4	3	3	3	4	3	4	4	3	3	3	3			

จากตารางที่ 3 ผลจากการสังเคราะห์องค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครูโดยการแจกแจงความถี่ ผู้วิจัยได้รวมองค์ประกอบที่มีลักษณะสอดคล้องกันเข้าเป็นองค์ประกอบเดียวกันได้จำนวน 12 องค์ประกอบและคัดสรรองค์ประกอบที่มีความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป พบว่า ความผูกพันต่อองค์การของครูมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การทุ่มเทความพยายามเพื่อองค์การ 2) การยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ 3) การรักษาสถานภาพของการเป็นสมาชิกองค์การ

และผลการประเมินความเหมาะสมของความผูกพันต่อองค์การของครูซึ่งได้จากการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ผลการประเมินแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความเหมาะสมของความผูกพันต่อองค์การของครู

องค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครู	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
1. การทุ่มเทความพยายามเพื่อองค์การ	**4.96**	**0.08**	**มากที่สุด**
1.1 แสดงออกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจ มีความเอาใจใส่และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความละเอียดรอบคอบ	5.00	0.00	มากที่สุด
1.2 พร้อมที่จะอุทิศทั้งแรงกาย แรงใจ สติปัญญาอย่างเต็มศักยภาพ ในการทำงาน เพื่อความก้าวหน้าของผู้เรียนและสถานศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
1.3 แสวงหาวิธีการที่จะพัฒนาการทำงานของตน มุ่งหวังให้งานที่ปฏิบัติมีคุณภาพ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจนสำเร็จ	5.00	0.00	มากที่สุด
1.4 พร้อมที่จะอุทิศตน เสียสละเวลาส่วนตัวปฏิบัติหน้าที่จนสำเร็จ	5.00	0.00	มากที่สุด
1.5 เต็มใจปฏิบัติงานทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายเพื่อสถานศึกษา โดยตระหนักว่าเป็นหน้าที่ของตน	4.80	0.44	มากที่สุด
2. การยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ	**4.90**	**0.22**	**มากที่สุด**
2.1 มีความเชื่อมั่น ศรัทธา ยอมรับเป้าหมายและค่านิยม ไม่ปฏิบัติตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
2.2 พร้อมที่จะปรับแนวคิดและค่านิยมส่วนบุคคล ให้สอดคล้องกับค่านิยมของสถานศึกษา และพร้อมปฏิบัติงานตามแนวทางที่กำหนดเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย	5.00	0.00	มากที่สุด
2.3 ประชุมวางแผนงาน กำหนดเป้าหมาย และปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้อย่างเป็นระบบ	4.80	0.44	มากที่สุด
2.4 มีความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ประโยชน์ให้ผู้เรียนและสถานศึกษา	4.80	0.44	มากที่สุด
3. การรักษาสถานภาพของการเป็นสมาชิกองค์การ	**4.68**	**0.71**	**มากที่สุด**
3.1 มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติงานในองค์การอย่างต่อเนื่องจนเกษียณอายุราชการ โดยไม่คิดโยกย้ายหรือลาออก	4.80	0.44	มากที่สุด
3.2 มีความภาคภูมิใจ ความศรัทธา และมีความรู้สึกผูกพัน พร้อมที่จะปกป้อง รักษาชื่อเสียงของสถานศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความเหมาะสมของความผูกพันต่อองค์การของครู

องค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครู	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
3.3 สร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับเพื่อนร่วมงาน ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็น และยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.40	1.34	มาก
3.4 มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา เพื่อให้องค์การประสบความสำเร็จ	5.00	0.00	มากที่สุด
3.5 มีความยินดีที่จะทำงานช่วยผู้อื่น ถึงแม้ว่าจะเป็นงานที่ไม่ได้อยู่ในความรับผิดชอบของตน	4.20	1.78	มาก
รวม	**4.84**	**0.34**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 พบว่าองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครูในภาพรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปน้อยพบว่า 1) การทุ่มเทความพยายามเพื่อองค์การ 2) การยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ และ3) การรักษาสถานภาพของการเป็นสมาชิกองค์การ ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยในประเด็นการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความยุติธรรม 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความรับผิดชอบ 4) ความไว้วางใจ 5) ความน่าเคารพ และองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครูมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การทุ่มเทความพยายามเพื่อองค์การ 2) การยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ 3) การรักษาสถานภาพของการเป็นสมาชิกองค์การ ซึ่งได้จากการสังเคราะห์เอกสาร โดยใช้เกณฑ์ความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป และจากการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าองค์ประกอบมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของประพาพร คิอินธิ (2567) ที่ได้สังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาได้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความยุติธรรม 2) ความเคารพ 3) ความไว้วางใจ 4) ความซื่อสัตย์ และ5) ความรับผิดชอบ และผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครู จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คนมีความเหมาะสมโดยรวมและในรายองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด จะเห็นว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครูในแต่ละองค์ประกอบ ล้วนมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยได้นำแต่ละองค์ประกอบมาอภิปรายผล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความซื่อสัตย์ ผู้บริหารที่มีความซื่อสัตย์จะส่งผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์ที่ผู้อื่นและบุคคลรอบข้างรับรู้ การมีสัจจะ ยึดมั่นในความจริง เป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งผลให้ผู้บริหารได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีเกียรติและน่าเคารพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไกรศร รักสวน (2559) ที่พบว่า ความซื่อสัตย์ยังเป็นคุณลักษณะที่ทุกองค์การล้วนต้องการ เพราะเป็นพื้นฐาน

ของการทำงานร่วมกันอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และนำไปสู่บรรยากาศของการบริหารที่เป็นธรรม มีจริยธรรม และสร้างความมั่นคงในระยะยาวให้กับองค์การ

2. ความรับผิดชอบ ผู้นำที่มีความรับผิดชอบมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์การ เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการสร้างผลลัพธ์ที่ดี มีแนวทางการทำงานที่ชัดเจน และยึดมั่นในหลักการทำสิ่งที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเทพ ปาลสาร (2555) พบว่า ผู้นำลักษณะนี้จะส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร สร้างความร่วมมือที่เกิดจากความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ ทุกการตัดสินใจของผู้นำจึงมีความหมายและแสดงถึงความรับผิดชอบต่อภารกิจของตน ซึ่งรวมถึงความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และการมุ่งพัฒนาองค์การสู่ความเป็นเลิศอย่างต่อเนื่อง

3. ความไว้วางใจ มีความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในทุกบทบาทและสถานภาพ เพราะเมื่อคนไว้วางใจกัน จะเกิดความสบายใจในการใช้ชีวิตและทำงาน ไม่ต้องหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาวดี อินทร์ด้วง (2561) พบว่า ความไว้วางใจเป็นรากฐานของความรัก ความสงบสุขในสังคม และส่งเสริมให้บุคคลกล้าคิด กล้าทำสิ่งใหม่ ๆ มีความมั่นใจในตนเองและสามารถสร้างนวัตกรรมและความสำเร็จในงานได้ ความไว้วางใจถือเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานเป็นทีม และเป็นปัจจัยหลักที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบุคคลและหน่วยงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

4. ความยุติธรรม มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารองค์การ โดยผู้บริหารที่มีคุณธรรมต้องสามารถตัดสินใจอย่างมีหลักการ โปร่งใส และอธิบายเหตุผลได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Brown (2007) พบว่า ความยุติธรรมจึงเป็นพื้นฐานในการสร้างความเชื่อมั่นและวางรากฐานที่มั่นคงในสถานที่ทำงาน ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างแท้จริง

5. ความน่าเคารพ เป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนควรได้รับ โดยทุกคนมีสิทธิ์ที่จะได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพและให้เกียรติการเป็นแบบอย่างที่ดี มีความสุภาพอ่อนน้อม และประพฤติตนอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ หนูไกร มาเชค (2559) พบว่า ความน่าเคารพถือเป็นหลักพื้นฐานของผู้นำหรือบุคลากร ที่จะช่วยยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น ความรุนแรง การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน หรือการโยกย้ายที่เกิดจากความไม่เป็นธรรม ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่ส่งผลเสียต่อบรรยากาศในการทำงานขององค์การ

6. เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นการแสดงออกถึงความเต็มใจของบุคลากรในการเสียสละ อุทิศตน ทุ่มเทเวลา แรงกาย และแรงใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงพร โพธิ์สร (2558) พบว่า การทุ่มเทความพยายามเพื่อองค์การนั้นก็เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์การโดยรวม

7. การยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากส่งผลต่อความคิดและการแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ทำให้สังคมมีความโน้มเอียงไปในทางเดียวกันในสังคมนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรินทร์ คีรีเมฆ (2560) พบว่า การยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การจะเป็นแนวทางที่มนุษย์จะประพฤติปฏิบัติตนไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่งที่ตัวเองได้พิจารณาไตร่ตรองแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีสำหรับตนหรือสังคมยอมรับนับถือ และปฏิบัติตามแนวคิดนั้นๆ อย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยก็ชั่วระยะเวลาหนึ่ง แต่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย

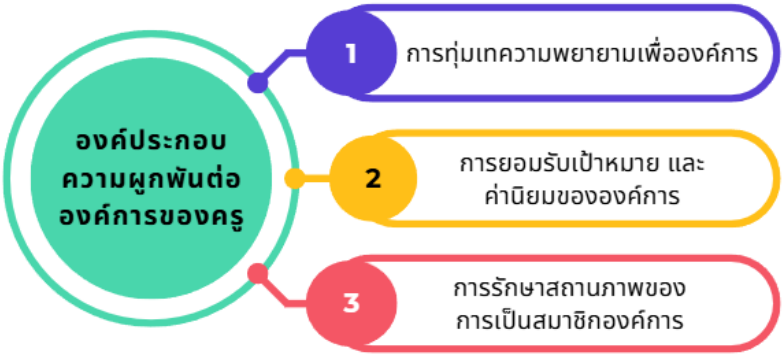
8. การรักษาสถานภาพของการเป็นสมาชิกองค์การ มีความสำคัญต่อองค์การเป็นอย่างมาก โดยเป็นปัจจัยที่สามารถทำให้อัตราการเข้า-ออกของพนักงานลดลง และยังเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัศกาญจน์ พวงประเสริฐ (2559) พบว่า การรักษาสถานภาพของการเป็นสมาชิกองค์การ ถ้าผู้นำสามารถทำให้พนักงานมีความรู้สึกว่าตนเป็นเจ้าขององค์การหรือเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาองค์การ จะส่งผลให้องค์การประสบความสำเร็จเร็วยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยทำให้ได้ทราบองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนในการวิจัย ได้แก่ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา ทำให้ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 5 องค์ประกอบ และองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครู 3 องค์ประกอบ จากนั้นทำการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง ดังรายละเอียดในภาพที่ 2-3



ภาพที่ 2 องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา



ภาพที่ 3 องค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครู

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามี 5 องค์ประกอบ และองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครูมี 3 องค์ประกอบ ดังนั้นหน่วยงานต้นสังกัด ผู้บริหารสถานศึกษา ได้ทราบองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครู ซึ่งเป็นสารสนเทศให้ผู้บริหารในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของตนเองหรือพัฒนาความผูกพันต่อองค์การของครูในโรงเรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความผูกพันต่อองค์การของครู เพื่อจะได้ทราบว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์การของครูในด้านใด มีความจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

2. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความผูกพันต่อองค์การของครู เพื่อส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความผูกพันต่อองค์การของครูที่สามารถนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์การต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กัญญา บุดดาจันทร์. (2563). *คุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรสายสนับสนุนสังกัดโรงพยาบาลนครพนม.* วิทยานิพนธ์ รป.ม สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

กุลจรีย์ ประทุม. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต.* วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ไกรศร รักสวน. (2559). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

จตุพงษ์ สอนศรี. (2565). *การศึกษาเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

จารุพรรณ สุวรรณไพโรจน์. (2559). *อิทธิพลของการรับรู้ความยุติธรรมในองค์การโดยรวม ต่อความผูกพันต่อองค์การ หัวหน้างาน และกลุ่มเพื่อนร่วมงาน โดยมีมิติวัฒนธรรมเป็นตัวแปรกำกับ.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชฎาภรณ์ เพียยุระ. (2565). *คุณภาพชีวิตในการทำงานและวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร.* วิทยานิพนธ์ รป.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ชัยวัฒน์ พนมวรชัย. (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความผูกพันต่อองค์การของครูในโรงเรียนเครือข่ายมูลนิธิลาซาล.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ณดนย์ พุดด้วงเงิน. (2565). *การสนับสนุนจากองค์การและคุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดสกลนคร*. วิทยานิพนธ์ รป.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ณัฐพร ศรีแจ่ม. (2564). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.* วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ดวงพร โพธิ์สร. (2558). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันต่อองค์กรของครูผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดฉะเชิงเทรา.* วิทยานิพนธ์ รป.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ธีรพัฒน์ เพชรศรีจันทร์. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในจังหวัดอุทัยธานี*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

นพรัตน์ อิสระณรงค์พันธ์. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประพาพร คิอินธิ. (2567). การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 3(6), 77 - 90.

ประวิทย์ ศรีดาพันธ์. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปฏิมากร ทิพเลิศ. (2564). *แรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของสมาชิกศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร*. วิทยานิพนธ์ รป.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พัศกาญจน์ พวงประเสริฐ. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัทไทยลู้บเบล็นดิ้ง จำกัด*. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พัชรินทร์ คีรีเมฆ. (2560). *ความผูกพันต่อองค์การของครูและบุคลากรในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1.* วิทยานิพนธ์ รป.ม. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2560). *การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัชนีวรรณ สุวรรณชัยรบ. (2566). *ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดสกลนคร*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

รณชัย ปินใจ. (2564). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3.* วิทยานิพนธ์ กศ.ม. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

ลักษณาวดี บุญพบ. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

เลิศชัย สุธรรมานนท์. (2560). *กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อองค์กรยั่งยืน*.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันเฉลิม รูปสูง. (2564). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

วิภาวดี อินทร์ด้วง. (2561). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

วุฒิเกียรติ เชาว์ชอบ. (2566). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อธรรมาภิบาลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2.* วิทยานิพนธ์ ค.ม.นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

วรวัจน์ สารถวิล. (2564). *ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร.* วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ศลิลดา สายศรี. (2562). *คุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดยโสธร.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. ร้อยเอ็ด: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

สรัลยา ผลสุกบริสุทธิ์. (2562). *การใช้แรงจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2562*). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2568). https://www.nacc.go.th/categorydetail/20180831184641 05/20240430155657?

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. (2568). https://drive.google.com/file/d/1HbMzQr5w8xhYxvQZfHECm2INavaJZfH8/view

สุเทพ ปาลสาร. (2555). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

หนูไกร มาเชค. (2559). *การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* วิทยานิพนธ์ ปร.ด. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

อภิรักษ์ ทองโชติ. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี.* วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

Brown, M. E. (2007). *Misconceptions of ethical leadership: How to avoid potential pitfalls*. Organizational Dynamics, 36(2), 140-155.

Josephson, M. (2009). *Ethical leadership outcomes student leader learning outcomes (SLLO) project*. Retrieved 20 May, 2020, from: https://sllo.tamu.edu/wp-content/uploads/2018/07/Ethical-Leadership-OUTCOMES-7-28-09.pdf

Ponnu, C. H., & Tennakoon, G. (2009). *The Association Between Ethical Leadership and Employee Outcomes the Malaysian Case*. (Online). Retrieved from: http://ejbo.jyu.fi/pdf/ejbo_vol14_no1_pages_21-32.pdf. [2018, March 20]

Schaufeli, W.B., and Bakker, A.B. 2004 Job demand, job resource, and their relationship with burnout an engagement: A multi-sample study, *Journal of Organizational Behavior*, (25), 293-315.

Steers, R. M. & Porter, L. W. (1983). *Motivation and Work Behavior*. (3rd ed.). New York: McGraw - Hill.

Yukl, G. A. (2013). *Leadership in Organizations. (8th ed.)*. New York: University of Albany State.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Development of an AI-Driven Digital Platform to Support Teaching and Learning Management that Enhances Scientific Literacy for Teachers

Romwarin Gamlunglert[1], Anucha Somabut [2]& Sudarat Kaewwiang[3*]

1 *Faculty of Education, Khon Kaen University, Thailand*
2 *Faculty of Education, Khon Kaen University, Thailand*
3 *Faculty of Education, Khon Kaen University, Thailand*
* *Corresponding author. E-mail: Sudaratka@kkumail.com*

Abstract

This study employed a research and development methodology to design, develop, and evaluate an AI-driven digital platform that supports teaching and promotes scientific literacy. The study involved 30 secondary school science teachers selected via purposive sampling. Data were collected through questionnaires and evaluation forms from experts and users, and analyzed using descriptive statistics. Findings revealed that teachers have a high need for support, particularly in the areas of activity design and evaluation. The developed PISA Ed Science platform, driven by Prompt Engineering, features AI tools for lesson planning and assessment creation; its design was rated as highly appropriate by experts. Teacher-users rated its overall effectiveness at the highest level, with instructional design and usability scoring highly. While experts confirmed the platform's alignment with PISA principles, they suggested further development for differentiated instruction and authentic assessment. The results demonstrate that the PISA Ed Science platform is a practical innovation for supporting teachers in promoting scientific literacy concretely.

Keywords: AI in Education, Digital Platform, Scientific Literacy

Received: 2025-08-18; **Revised:** 2025-09-10; **Accepted:** 2025-10-31

วารสารครุศาสตร์ปัญญา ปีที่ 4 ฉบับที่ 5
(กันยายน–ตุลาคม 2568) ISSN: 2822-0218 (Online)

การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์สำหรับครู

รมวรินทร์ กำลังเลิศ[1], อนุชา โสมาบุตร[2], และ สุดารัตน์ แก้วเวียง[3*]

1 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*
2 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*
3 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*
* Corresponding author. E-mail: Sudaratka@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาเพื่อออกแบบ พัฒนา และประเมินแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มเป้าหมายคือครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา 30 ท่าน ซึ่งเลือกมาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถามและแบบประเมินจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้งาน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่าครูมีความต้องการการสนับสนุนในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการออกแบบกิจกรรมและการประเมินผล นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นคือแพลตฟอร์ม PISA Ed Scienc ซึ่งขับเคลื่อนด้วยหลักวิศวกรรมพรอมต์และมีเครื่องมือ *AI* สำหรับการวางแผนบทเรียนและการสร้างแบบประเมิน โดยได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ขณะที่ครูผู้ใช้งานประเมินประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการออกแบบการเรียนการสอน และด้านการใช้งาน แม้ผู้เชี่ยวชาญจะยืนยันว่าแพลตฟอร์มมีความสอดคล้องกับหลักการของ *PISA* แต่ได้เสนอแนะให้พัฒนาฟังก์ชันเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและการประเมินตามสภาพจริง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าแพลตฟอร์ม PISA Ed Science เป็นนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพซึ่งสามารถสนับสนุนครูในการส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์เพื่อการศึกษา, แพลตฟอร์มดิจิทัล, การรู้วิทยาศาสตร์

บทนำ

การรู้วิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy) เป็นทักษะสำคัญที่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างจริงจัง โดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ความหมายของการรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวทางของ สสวท. คือ ความสามารถในการเข้าใจแนวคิดพื้นฐานและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงการนำความรู้และทักษะเหล่านั้นไปใช้ในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีเหตุผล มีวิจารณญาณ และสามารถสื่อสารหรืออธิบายเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพการรู้วิทยาศาสตร์มีความสำคัญหลายประการที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและการพัฒนาศักยภาพของบุคคล หนึ่งในนั้นคือการเสริมสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงานในอนาคต ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และตัดสินใจในเรื่องที่ซับซ้อนได้ นอกจากนี้ การรู้วิทยาศาสตร์ยังเตรียมพร้อมผู้เรียนสำหรับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม หรือเทคโนโลยีการรู้วิทยาศาสตร์ยังส่งเสริมการตัดสินใจอย่างมีข้อมูล ผู้ที่รู้วิทยาศาสตร์สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้อย่างมีข้อมูลและมีความรับผิดชอบ เช่น การเลือกใช้พลังงานทดแทน การดูแลสุขภาพ หรือการมีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะ ความรู้และทักษะทางวิทยาศาสตร์เหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาต่อในด้านต่าง ๆ หรือการพัฒนาตนเองในทุกช่วงอายุยิ่งไปกว่านั้น การรู้วิทยาศาสตร์ยังช่วยส่งเสริมความเข้าใจต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ผู้ที่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์สามารถเข้าใจถึงผลกระทบของการกระทำของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความยั่งยืนในอนาคต การรู้วิทยาศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่สำคัญไม่เพียงแต่ในด้านการศึกษา แต่ยังเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสังคมที่มีความรู้และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ผลการทดสอบความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยในปัจจุบันชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่น่ากังวลอย่างยิ่ง นักเรียนไทยส่วนใหญ่มีคะแนนการรู้วิทยาศาสตร์ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานระดับนานาชาติ สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวในระบบการจัดการเรียนการสอนที่ไม่สามารถพัฒนาทักษะและความรู้ที่เพียงพอให้กับนักเรียนได้ หนึ่งในสาเหตุสำคัญคือการออกแบบการเรียนการสอนของครูที่ยังขาดการเน้นส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ผลการทดสอบยังระบุว่าการสอนในปัจจุบันมักมุ่งเน้นไปที่การจำเนื้อหา แทนที่จะฝึกทักษะการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการคิดและตัดสินใจ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (PISA, 2018) ผลการประเมินด้านวิทยาศาสตร์จากการทดสอบ PISA ปี 2018 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนไทยอยู่ในอันดับที่ 53 จาก 78 ประเทศที่เข้าร่วมการทดสอบ ซึ่งเป็นการลดลงเมื่อเทียบกับการทดสอบในปี 2015 ที่ประเทศไทยได้อันดับที่ 54 ยิ่งไปกว่านั้น มีนักเรียนไทยเพียง 1% ที่สามารถทำคะแนนในระดับสูงด้านวิทยาศาสตร์ได้ ซึ่งต่ำกว่าเพื่อนบ้านในภูมิภาคอย่างสิงคโปร์และจีน โดยในจีนมีนักเรียนถึง 1 ใน 3 คนที่ทำคะแนนได้สูง ขณะที่ในสิงคโปร์มีถึง 1 ใน 5 คน (PISA, 2018; Kenan Asia, 2023) อีกประเด็นหนึ่งที่น่ากังวลคือการขาดแรงจูงใจและความมั่นใจในตนเองของนักเรียนไทย โดยพบว่าเพียง 43% ของนักเรียนไทยเชื่อว่าความฉลาดสามารถพัฒนาได้ (growth mindset) ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของ OECD ที่ 63% ปัญหานี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการศึกษาไทยเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนควบคู่ไปกับการปรับปรุงเนื้อหาการเรียนการสอน (Kenan Asia, 2023)

ปัจจุบัน การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์ในประเทศไทยยังคงมีความท้าทาย ครูส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการสอนแบบดั้งเดิมที่เน้นการบรรยายและการท่องจำ มากกว่าการสอนที่เน้น

การปฏิบัติและการแก้ปัญหา แม้ว่าจะมีความพยายามในการนำแนวคิดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ (Inquiry-based Learning) หรือการเรียนรู้แบบใช้โครงงาน (Project-based Learning) มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน แต่ยังพบว่าครูหลายคนยังไม่คุ้นเคยกับการออกแบบบทเรียนในรูปแบบดังกล่าว ส่งผลให้นักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์อย่างเต็มที่ (Jenkins, 2019)

จากสภาพปัญหาที่กล่าวถึง การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI-driven platform) อาจเป็นวิธีการที่มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาด้านการสอนที่ยังไม่สามารถสร้างทักษะการรู้วิทยาศาสตร์ให้เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง แพลตฟอร์มนี้สามารถสนับสนุนการเรียนการสอนผ่านการสร้างแบบทดสอบที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การออกแบบโจทย์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนการให้ข้อเสนอแนะที่ทันเวลาและเหมาะสม ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน นอกจากนี้ แพลตฟอร์มดังกล่าวยังมีศักยภาพในการช่วยครูในการออกแบบการเรียนการสอนที่เน้นการส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาไทยที่ยังคงเน้นการท่องจำและการบรรยายเป็นหลัก ในบริบทของการศึกษาไทย การพัฒนาแพลตฟอร์ม AI ยังต้องคำนึงถึงการปรับเนื้อหาและวิธีการให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและความต้องการเฉพาะของผู้เรียน การออกแบบแพลตฟอร์มต้องไม่เพียงแค่เน้นการทดสอบความรู้ แต่ยังต้องส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกผ่านการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา แพลตฟอร์มดังกล่าวสามารถรวบรวมข้อมูลการเรียนรู้และพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อนำไปวิเคราะห์และปรับปรุงการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในระยะยาว (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2563) การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในแพลตฟอร์มการเรียนการสอนจึงเป็นแนวทางที่สามารถตอบสนองต่อปัญหาที่พบในระบบการศึกษาปัจจุบัน และสามารถช่วยพัฒนาทักษะการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น หากมีการพัฒนาและปรับใช้อย่างเหมาะสมกับบริบทของการศึกษาในประเทศไทย (สุทธิศักดิ์, 2564)

ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) หมายถึงเทคโนโลยีที่สามารถประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ เรียนรู้จากข้อมูลที่ได้รับ และปรับตัวเพื่อทำการตัดสินใจหรือให้ข้อเสนอแนะได้อย่างอัตโนมัติ AI มีความสามารถในการปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้โดยการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ของนักเรียนและปรับแต่งการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะบุคคลของนักเรียนแต่ละคน การนำ AI มาใช้ในแพลตฟอร์มการศึกษา สามารถสร้างแบบทดสอบที่ท้าทายทักษะการคิดวิเคราะห์ และสามารถปรับปรุงเนื้อหาการเรียนรู้ตามความก้าวหน้าของนักเรียน นอกจากนี้ AI ยังมีศักยภาพในการให้ข้อเสนอแนะทันเวลาและเฉพาะเจาะจง ซึ่งช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและตอบโจทย์การรู้วิทยาศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น (Russell & Norvig, 2020; สุทธิศักดิ์, 2564) ในบริบทของการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วย AI สำหรับการศึกษาวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย ความสามารถของ AI ในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลจำนวนมากทำให้สามารถปรับปรุงและปรับแต่งเนื้อหาการสอนได้ในแบบเรียลไทม์ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในบริบทที่นักเรียนแต่ละคนมีระดับความรู้และทักษะที่แตกต่างกัน การใช้ AI ในการสร้างแบบทดสอบที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ยังช่วยให้การประเมินผลการเรียนรู้มีความแม่นยำและสอดคล้องกับความสามารถจริงของนักเรียนโดยไม่จำกัดเพียงการวัดผลด้วยการท่องจำ (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2563; จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2562) AI จึงมีศักยภาพในการเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการพัฒนาแพลตฟอร์มการศึกษาที่มีประสิทธิภาพในบริบทของการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ แพลตฟอร์มที่ขับเคลื่อนด้วย AI สามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีการปรับตัวตามผู้เรียน ช่วยให้ครูสามารถติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนและปรับวิธีการสอนให้ตรงกับความต้องการของแต่ละคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Russell & Norvig, 2020; สมศักดิ์, 2564)

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ จะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์ แพลตฟอร์มนี้จะถูกออกแบบมาเพื่อช่วยครูในการสร้างสื่อการสอนและแบบทดสอบที่เน้นการคิดวิเคราะห์ และช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการรู้วิทยาศาสตร์ได้อย่างเต็มที่ งานวิจัยนี้มีความสำคัญในการตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในประเทศไทยและเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถเผชิญกับความท้าทายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ PISA Ed Science เป็นการสังเคราะห์องค์ความรู้จากศาสตร์หลายแขนง เพื่อสร้างนวัตกรรมที่สามารถตอบสนองต่อความท้าทายทางการศึกษาได้อย่างตรงจุดและมีรากฐานทางวิชาการที่แข็งแกร่ง กรอบแนวคิดของการวิจัยนี้จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานที่สำคัญ 4 ประการ ซึ่งบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อชี้นำกระบวนการออกแบบและพัฒนาทั้งหมด

1. พื้นฐานด้านบริบท การวิจัยนี้มีจุดเริ่มต้นจากความท้าทายที่ครูไทยต้องเผชิญในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์ตามกรอบ PISA อาทิ ภาระงานที่ซับซ้อนและความต้องการเครื่องมือสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ

2. พื้นฐานด้านทฤษฎีการเรียนรู้ การออกแบบแพลตฟอร์มตั้งอยู่บนทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) เพื่อส่งเสริมกิจกรรมแบบสืบเสาะ, ทฤษฎีภาระทางการรู้คิด (Cognitive Load Theory) เพื่อลดภาระงานที่ไม่จำเป็นของครู และ ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการชี้นำทางสังคม (Social Constructivism) ซึ่ง AI ทำหน้าที่เป็น ผู้รู้กว่า (More Knowledgeable Other) ให้กับครู

3. พื้นฐานด้านการรู้วิทยาศาสตร์ กรอบการประเมินของ PISA 2025 ถูกใช้เป็นพิมพ์เขียว (Blueprint) หลักในการกำหนดเป้าหมายและเนื้อหาของผลลัพธ์ทั้งหมดที่สร้างโดย AI เพื่อให้มั่นใจว่านวัตกรรมที่ได้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

4. พื้นฐานด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม แพลตฟอร์มขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์เชิงกำเนิด (Generative AI)โดยมี วิศวกรรมพรอมต์ (Prompt Engineering) เป็นกลไกทางเทคนิคที่สำคัญในการแปลหลักการทางการศึกษาให้กลายเป็นคำสั่งที่แม่นยำสำหรับ AI ทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้กระบวนการพัฒนาที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (User-Centered Design) เพื่อให้แพลตฟอร์มใช้งานง่ายและตอบโจทย์ครูอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

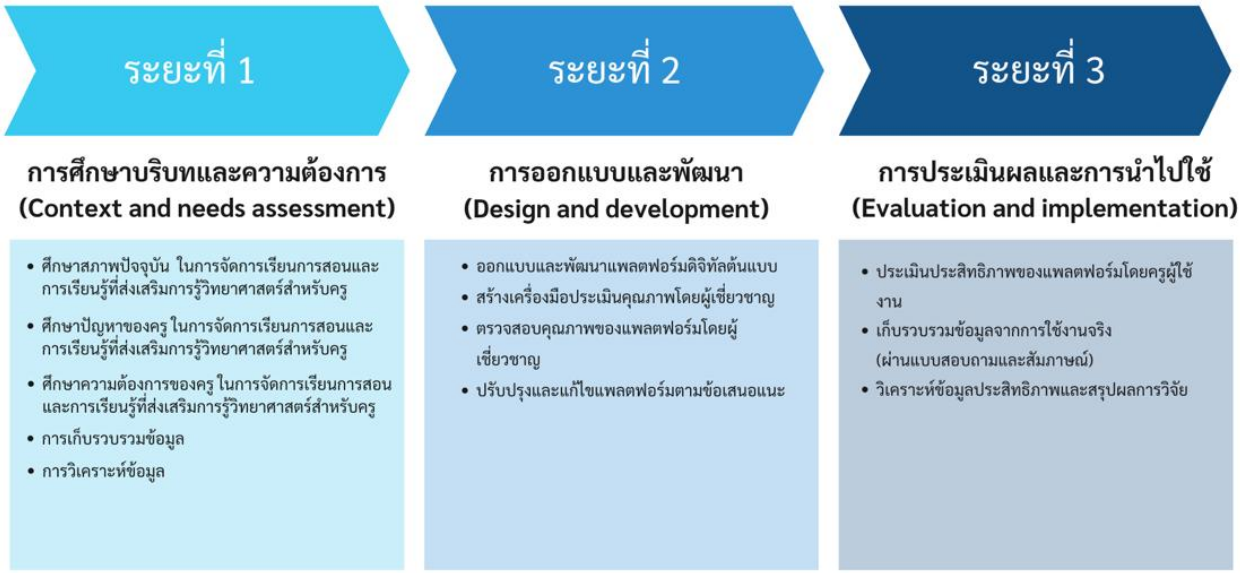
1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นของครูในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์

2. เพื่อออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ (Ai-driven platform) เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์

3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ (Ai-driven platform) เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์สำหรับครู

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 3 ระยะหลักที่ต่อเนื่องกัน ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาบริบทและความต้องการ ระยะที่ 2 การออกแบบและพัฒนา และ ระยะที่ 3 การประเมินผลและการนำไปใช้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาบริบทและความต้องการจำเป็น (Context and Needs Assessment Phase)

มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของครูผู้สอน กลุ่มตัวอย่างในระยะนี้คือ ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 ท่าน ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถามเพื่อสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อทำความเข้าใจบริบทเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้จากระยะนี้ถูกนำมาใช้เป็นฐานในการออกแบบนวัตกรรม

ระยะที่ 2 การออกแบบและพัฒนา (Design and Development Phase)

ซึ่งเป็นการนำผลการวิเคราะห์จากระยะแรกมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการออกแบบแพลตฟอร์มดิจิทัลต้นแบบ PISA Ed Science โดยกรอบแนวคิดดังกล่าวได้รับการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านผ่านแบบประเมินที่สร้างขึ้น ก่อนจะนำไปพัฒนาเป็นนวัตกรรมต้นแบบที่มีฟังก์ชันการทำงานหลัก 3 ส่วน ได้แก่ การวางแผนบทเรียน การสร้างข้อสอบ และผู้ช่วย AI โดยมีหลักวิศวกรรมพรอมต์เป็นกลไกสำคัญ

ระยะที่ 3 การประเมินผลและการนำไปใช้ (Evaluation and Implementation)

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มที่พัฒนาขึ้น การประเมินในระยะนี้ดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่ม คือ 1) กลุ่มครูผู้ใช้งานจริง ซึ่งเป็นกลุ่มเดิมจากระยะแรกจำนวน 30 ท่าน

โดยใช้แบบสอบถามประเมินประสิทธิภาพใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบการเรียนการสอน การใช้งานและประสิทธิผล ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก และ 2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ซึ่งใช้แบบประเมินคุณภาพของแพลตฟอร์มเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับหลักการ PISA และความเหมาะสมของเทคโนโลยีที่ประยุกต์ใช้ ผลลัพธ์จากการประเมินทั้งหมดได้ถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อสรุปประสิทธิผลของนวัตกรรมต่อไป

สรุปผลการวิจัยและอภิปลายผล

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาบริบทและความต้องการจำเป็น (Context and Assessment)

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้วิทยาศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.94) ในขณะที่ ด้านทรัพยากรและการสนับสนุน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับปานกลางค่อนไปทางน้อย ($\bar{X}$ = 2.69) ส่วนด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}$= 3.47) ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 3.34) และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$ = 3.01) ล้วนอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัญหาของครูในการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์ พบว่า โดยภาพรวมแล้วครูประสบปัญหาอยู่ในระดับมากในทุกด้าน โดย ด้านการวัดและประเมินผล เป็นด้านที่ครูประสบปัญหาสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.13) รองลงมาคือ ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}$= 4.12) ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$= 4.06) ด้านทรัพยากรและการสนับสนุน ($\bar{X}$ = 4.05) และด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้วิทยาศาสตร์ ($\bar{X}$ = 3.70) ตามลำดับ

3. ความต้องการจำเป็นของครูในการใช้เครื่องมือ AI เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์ พบว่าโดยภาพรวมแล้วครูมีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับมากในทุกด้านเช่นกัน โดย ด้านการวัดและประเมินผล เป็นด้านที่ครูมีความต้องการการสนับสนุนสูงสุด ($\bar{X}$= 4.26) รองลงมาคือ ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}$= 4.25), ด้านทรัพยากรและการสนับสนุน ($\bar{X}$ = 4.25) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้วิทยาศาสตร์ ($\bar{X}$ = 4.20) และด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.19) ตามลำดับ

ผลการวิจัยระยะที่ 2 การออกแบบและพัฒนา (Design and Development)

ผู้วิจัยได้พัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลต้นแบบ PISA Ed Science ได้สำเร็จ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ คือ (1) กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีและกรอบแนวคิดการออกแบบ (IPO Model) ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.73) และ (2) แพลตฟอร์มดิจิทัลพร้อมฟังก์ชันอัจฉริยะ 3 ส่วนหลัก ได้แก่ การวางแผนบทเรียนด้วย AI, การสร้างข้อสอบด้วย AI และผู้ช่วย AI ซึ่งทั้งหมดพัฒนาโดยใช้หลักวิศวกรรมพรอมต์ (Prompt Engineering) และเทคโนโลยีที่เหมาะสม

ผลการวิจัยระยะที่ 3 การประเมินและนำไปใช้ (Evaluation and Implementation)

ผลการประเมินคุณภาพของแพลตฟอร์มต้นแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ 2 กลุ่ม พบว่าแพลตฟอร์มมีความสอดคล้องกับหลักการรู้วิทยาศาสตร์ตามกรอบ PISA ในระดับสูง และมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี AI และ Prompt Engineering ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผลการประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มจากกลุ่มตัวอย่างครูผู้ใช้งานจริงจำนวน 30 ท่าน พบว่าแพลตฟอร์มมีประสิทธิภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ > 4.5) ในทุกด้าน ได้แก่

1) ด้านการออกแบบการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.65) ครูส่วนใหญ่เห็นว่าแพลตฟอร์มช่วยให้เห็นแนวทางการนำการรู้วิทยาศาสตร์ไปใช้ และช่วยสร้างความมั่นใจในการจัดกิจกรรมได้ดีขึ้น

2) ด้านการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.55) ครูส่วนใหญ่เห็นว่าแพลตฟอร์มใช้งานง่าย เรียนรู้ได้เร็ว และมีการออกแบบที่น่าสนใจ

3) ด้านประสิทธิผลของแพลตฟอร์ม ($\bar{X}$ = 4.64) ครูส่วนใหญ่เห็นว่าแพลตฟอร์มช่วยวางแผนการสอนได้มีประสิทธิภาพขึ้น ช่วยลดภาระงาน และมีความพึงพอใจจนอยากแนะนำให้เพื่อนครูใช้งาน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล PISA Ed Science ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายในประเด็นสำคัญเชิงสังเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาในระยะแรกได้สะท้อนถึงช่องว่างที่สำคัญระหว่างความรู้เชิงหลักการกับการนำไปปฏิบัติของครูผู้สอน กล่าวคือ แม้ครูจะมีความเข้าใจในหลักการของการรู้วิทยาศาสตร์ในระดับสูง แต่การประยุกต์ใช้ความเข้าใจนั้นในการออกแบบกิจกรรมและการวัดผลยังคงเป็นความท้าทายสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Crawford (2000) ที่ชี้ให้เห็นถึงความซับซ้อนในการแปลงทฤษฎีการสอนไปสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน ประเด็นที่น่าสนใจคือ ด้านที่ครูประสบปัญหามากที่สุดอย่างการวัดและประเมินผล เป็นด้านเดียวกันกับที่ครูมีความต้องการการสนับสนุนจากปัญญาประดิษฐ์สูงสุด ความสอดคล้องดังกล่าวเป็นการยืนยันว่าทิศทางการพัฒนานวัตกรรมนี้ตั้งอยู่บนการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้งาน ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการยอมรับเทคโนโลยี

การพัฒนานวัตกรรมเป็นผลมาจากการออกแบบกรอบแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างยิ่งจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นการยืนยันความเหมาะสมของการบูรณาการองค์ความรู้จากพื้นฐานหลักต่างๆ โดยมี วิศวกรรมพรอมต์ (Prompt Engineering) ทำหน้าที่เป็นกลไกทางเทคนิคที่สำคัญในการแปลกรอบแนวคิดทางการศึกษาที่ซับซ้อนให้กลายเป็นชุดคำสั่งที่ปัญญาประดิษฐ์สามารถนำไปสร้างสรรค์ผลลัพธ์ทางการศึกษาที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายได้อย่างแม่นยำ

ประสิทธิผลของแพลตฟอร์มได้รับการยืนยันเชิงประจักษ์จากการประเมินโดยครูผู้ใช้งานจริง ซึ่งให้การประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับสูงที่สุดในทุกมิติ โดยประสิทธิภาพด้าน การออกแบบการเรียนการสอน ที่โดดเด่นนั้น ชี้ให้เห็นว่าแพลตฟอร์มสามารถทำหน้าที่เป็นนั่งร้านทางปัญญา (Scaffolding) ตามแนวคิดของ Vygotsky ช่วยให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมที่ซับซ้อนได้อย่างมั่นใจขึ้น ขณะที่ประสิทธิภาพด้าน การใช้งาน ที่สูงนั้น สะท้อนถึงการออกแบบที่คำนึงถึง ทฤษฎีภาระทางการรู้คิด (Cognitive Load Theory) ซึ่งช่วยลดความซับซ้อนที่ไม่จำเป็น ทำให้ครูสามารถใช้งานแพลตฟอร์มได้อย่างราบรื่น ส่วนด้าน ประสิทธิผลโดยรวม โดยเฉพาะความสามารถในการลดภาระงาน เป็นการยืนยันว่านวัตกรรมนี้สามารถแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรมซึ่งครูต้องเผชิญในบริบทปัจจุบันได้สำเร็จ

โดยสรุป ผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนานวัตกรรมที่เริ่มต้นจากการวิเคราะห์บริบทของผู้ใช้อย่างลึกซึ้งและตั้งอยู่บนรากฐานทางทฤษฎีที่แข็งแกร่ง สามารถนำไปสู่การสร้างเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงและได้รับการยอมรับจากผู้ใช้งานจริง แพลตฟอร์ม PISA Ed Science จึงไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือที่ช่วยลดช่องว่างระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติในการส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่ยังนำเสนอต้นแบบที่เป็นรูปธรรมของการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครูและยกระดับคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานสากลได้อย่างมีนัยสำคัญ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้นำมาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญในแวดวงปัญญาประดิษฐ์เพื่อการศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพครู 3 ประการหลัก ดังนี้

1. การนำเสนอต้นแบบที่ชัดเจนในการแปลกรอบแนวคิดทางการศึกษาไปสู่เครื่องมือ AI ที่ใช้งานได้จริง องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญที่สุดคือ งานวิจัยนี้ได้นำเสนอ พิมพ์เขียวที่จับต้องได้ (Tangible Blueprint) สำหรับกระบวนการแปลงกรอบแนวคิดทางการสอนที่มีความซับซ้อนและเป็นนามธรรมสูงอย่างกรอบการรู้วิทยาศาสตร์ของ PISA ให้กลายเป็นเครื่องมือดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วย AI ซึ่งสามารถใช้งานได้จริงและมีประสิทธิภาพสูง ผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นว่าการใช้ วิศวกรรมพรอมต์ (Prompt Engineering) อย่างเป็นระบบ สามารถทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างทฤษฎีทางการศึกษากับความสามารถของ Generative AI ได้สำเร็จ ต้นแบบและกระบวนการนี้จึงเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ซ้ำ (Replicable) เพื่อพัฒนาเครื่องมือ AI สำหรับกรอบแนวคิดทางการศึกษาอื่นๆ ต่อไปได้

2. การยกระดับบทบาทของวิศวกรรมพรอมต์ในฐานะทักษะข้ามศาสตร์เพื่อการออกแบบเชิงการศึกษา งานวิจัยนี้ไม่ได้มองวิศวกรรมพรอมต์เป็นเพียงเทคนิคทางเทคโนโลยี แต่ได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทใหม่ในฐานะ ทักษะข้ามศาสตร์เชิงการออกแบบ (Educational Design Interdisciplinary Skill) ที่จำเป็นสำหรับนักการศึกษาและนักพัฒนาในยุคปัจจุบัน ผลการวิจัยพิสูจน์ให้เห็นว่า การออกแบบพรอมต์ที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทั้งในด้านเทคโนโลยี AI และหลักการทางการศึกษาไปพร้อมกัน องค์ความรู้นี้จึงเป็นการเสนอแนวคิดว่า ความสำเร็จของการสร้างนวัตกรรม AI เพื่อการศึกษาในอนาคต ขึ้นอยู่กับความสามารถในการออกแบบพรอมต์ที่ผสานศาสตร์ทั้งสองด้านเข้าด้วยกันได้อย่างลงตัว

3. การยืนยันองค์ประกอบที่จำเป็นของแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสนับสนุนครูอย่างรอบด้าน ผลการประเมินจากครูผู้ใช้งานจริงได้ยืนยันว่า การบูรณาการฟังก์ชันหลัก 3 ส่วน ได้แก่ 1) เครื่องมือวางแผนบทเรียน 2) เครื่องมือสร้างแบบประเมิน และ 3) ผู้ช่วย AI อัจฉริยะ เข้าไว้ด้วยกัน เป็นองค์ประกอบของระบบสนับสนุนที่ครูต้องการและมองว่ามีประสิทธิภาพสูงสุดในระดับมากที่สุด องค์ความรู้นี้จึงเป็นการนำเสนอโมเดลของแพลตฟอร์มที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถตอบสนองต่อวงจรการทำงานของครูได้อย่างครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน การสร้างสื่อและเครื่องมือวัดผล ไปจนถึงการให้คำปรึกษาระหว่างการสอน ซึ่งเป็นแนวทางที่ชัดเจนสำหรับนักพัฒนาในการสร้างเครื่องมือที่สามารถลดภาระงานและเพิ่มศักยภาพของครูได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการนำไปใช้

1. สำหรับครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ สามารถนำแพลตฟอร์ม PISA Ed Science ไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อลดเวลาในการเตรียมการสอนและสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้และข้อสอบที่สอดคล้องกับแนวทาง PISA ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้ครูมีเวลาในการให้ความสำคัญกับการสนับสนุนและให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักเรียนรายบุคคลได้มากขึ้น

2. สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานกำกับดูแล ควรส่งเสริมการนำแพลตฟอร์มลักษณะนี้ไปใช้ในวงกว้าง เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาวิชาชีพครู (Professional Development) และยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในภาพรวม ข้อมูลที่ได้จากการใช้งานแพลตฟอร์มยังสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ (Data-Driven) ในการตัดสินใจเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการศึกษาต่อไป

3. สำหรับนักพัฒนาและนักเทคโนโลยีการศึกษา สามารถนำต้นแบบและชุดคำสั่ง (Prompt Template) จากงานวิจัยนี้ไปต่อยอดหรือพัฒนาแพลตฟอร์มที่มีฟังก์ชันสูงขึ้น เช่น การเพิ่มเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) หรือการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยเชิงทดลองเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ ควรมีการทำวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระหว่างกลุ่มที่ครูใช้แพลตฟอร์ม PISA Ed Science กับกลุ่มที่สอนด้วยวิธีการปกติ เพื่อหาหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับประสิทธิผลของนวัตกรรมที่มีต่อผู้เรียนโดยตรง

2. การพัฒนาฟังก์ชันเชิงลึก ควรมีการวิจัยและพัฒนาต่อยอดฟังก์ชันที่ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะไว้ โดยเฉพาะ (1) ฟังก์ชันสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (Differentiated Instruction) ที่สามารถแนะนำกิจกรรมหรือปรับความยากง่ายของเนื้อหาได้โดยอัตโนมัติ และ (2) ฟังก์ชันสนับสนุนการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เช่น การช่วยออกแบบภาระงาน (Task-based) หรือโครงงาน (Project-based) พร้อมเกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics)

3. การศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีในระยะยาว ควรมีการศึกษาติดตามผลการใช้งานแพลตฟอร์มในระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับและการใช้งานนวัตกรรมอย่างยั่งยืนของครู รวมถึงศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในบริบทการใช้งานจริงที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2562). *รายงานการสังเคราะห์องค์ความรู้และนวัตกรรมด้านปัญญาประดิษฐ์เพื่อการศึกษา.* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมศักดิ์ (นามสมมติ). (2564). การประยุกต์ใช้แพลตฟอร์ม AI ในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์. วารสารศึกษาศาสตร์, 15(2), 45-59.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2565). *ผลการประเมิน PISA 2022*. กระทรวงศึกษาธิการ.

สุทธิศักดิ์ (นามสมมติ). (2564). แนวทางการพัฒนาทักษะการรู้วิทยาศาสตร์ในบริบทประเทศไทย. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาไทย, 8*(1), 112-125.

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2563). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล.* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

Crawford, B. A. (2000). Embracing the essence of inquiry: New roles for science teachers. *Journal of Research in Science Teaching, 37*(9), 916-937.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly, 13*(3), 319–340.

Jenkins, G. M. (2019). The challenge of implementing inquiry-based learning in traditional classrooms. *Journal of Science Teacher Education, 30*(4), 345-360.

Kenan Asia. (2023). *PISA 2022 insights: Unlocking Thailand's potential*. Kenan Foundation Asia.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2019). *PISA 2018 results (Volume I): What students know and can do*. OECD Publishing.

Russell, S. J., & Norvig, P. (2020). *Artificial intelligence: A modern approach* (4th ed.). Pearson.

Sweller, J. (1988). Cognitive load during problem solving: Effects on learning. *Cognitive Science, 12*(2), 257–285.

Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: *The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Effect of the Combination Between Game Based Learning with Circuit Training on Physical Fitness and Self Esteem for the Grade 8 Students in Physical Education (Athletics) Samliam Municipality School Khon Kaen Province

Pakpoom Worachinda[1], & Wayu Kanjanasorn[2*]

1 Faculty of Education, Khon Kaen University
2 Faculty of Education, Khon Kaen University
** Corresponding author. E-mail: wayukan@kku.ac.th*

Abstract

This research aimed to examine the effects of a game-based learning model combined with circuit training in a physical education course (Athletics). The specific objectives were: 1) to study the effects on students' physical fitness, 2) to investigate students' self-esteem, and 3) to assess students' satisfaction with the instructional model. The independent variable was the instructional model integrating game-based learning with circuit training. The dependent variables included: 1) students' physical fitness, 2) students' self-esteem, and 3) students' satisfaction with the instruction. This study employed a quasi-experimental design, specifically a one-group pre-test post-test design. The target group consisted of 36 Grade 8 students from Ban Sam Liam Municipal School (regular program). The research instruments included: 1) eight instructional plans, 2) a physical fitness test, 3) a self-esteem assessment, and 4) a student satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and paired t-test. The results revealed that: 1) students' physical fitness significantly improved after the intervention at the .05 level, 2) students' self-esteem increased significantly at the .05 level, and 3) students reported the highest level of satisfaction with the instructional approach. These findings suggest that implementing a game-based learning model combined with circuit training can effectively enhance students' physical fitness, self-esteem, and satisfaction in physical education classes.

Keywords: Physical Fitness, Self-esteem, Game-based Learning, Circuit Training

Received: 2025-08-20; **Revised:** 2025-08-08; **Accepted:** 2025-10-31

ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานีที่มีต่อสมรรถภาพทางกายและความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนรายวิชาพลศึกษา (กรีฑา) โรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม จังหวัดขอนแก่น

ภาคภูมิ วรจินดา[1], & วายุ กาญจนศร[2*]

1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** Corresponding author. E-mail: wayukan@kku.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลของสมรรถภาพทางกาย 2) เพื่อศึกษาความภาคภูมิใจในตนเอง 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนรายวิชาพลศึกษา (กรีฑา) โดยใช้รูปแบบเกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานี โดย ตัวแปรต้น ในการวิจัยนี้ คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานี ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) สมรรถภาพทางกายของนักเรียน 2) ความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียน และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนการสอน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยรูปแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) แบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว (One Group Pre-Test Post-Test Design) กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม (ห้องเรียนปกติ) จำนวน 36 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน 2) แบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย 3) แบบประเมินความภาคภูมิใจในตนเอง และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนและหลังการเรียนด้วยสถิติ t (t-test dependent) ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถภาพทางกายของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานี สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: สมรรถภาพทางกาย, ความภาคภูมิใจในตนเอง, การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน, การฝึกแบบสถานี

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนพลศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกมและกีฬา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะในสาระการเรียนรู้ที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพ และการป้องกันโรค จากความสำคัญดังกล่าว การจัดการเรียนการสอนพลศึกษาจึงเป็นการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีสุขภาพที่ดีในทุกๆด้าน โดยผ่านการใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกมและกีฬา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ทั้งนี้ โรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม ได้ตระหนักถึงความสำคัญและแนวทางในการจัดการศึกษาดังกล่าว จึงได้กำหนดให้รายวิชาพลศึกษา (กรีฑา) เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ได้รับการพิจารณาให้มีการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาด้านต่างๆ ซึ่งความสำคัญของกรีฑานั้น สวัสดิ์ ทรัพย์จำนง (2524) ได้กล่าวไว้ว่า กรีฑาเป็นพื้นฐานของกีฬาอื่นๆทุกชนิด และยังเป็นกิจกรรมที่จะช่วยสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียนได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามการเล่นกรีฑาอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยสมรรถภาพทางกายเป็นองค์ประกอบสำคัญจึงจะให้ทำการออกกำลังกายหรือการเล่นกรีฑานั้นมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด ซึ่งจากเนื้อหาดังกล่าวสอดคล้องกับ กรมพลศึกษา กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของการทดสอบสมรรถภาพทางกาย จึงได้จัดทำแบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายขึ้น เพื่อเผยแพร่ให้กับโรงเรียนนำไปใช้ประโยชน์ โดยเริ่มต้นประเมินด้วยแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายที่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานและเหมาะสมตามวัยจะทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานด้านสมรรถภาพทางกาย (สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, 2562)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game Based Learning) เป็นการเรียนรู้ผ่านเกมมีจุดเด่น คือ สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียนแต่ละคน ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน สามารถให้ความคิดเห็นของคนที่หลากหลายรวมกันเป็นเป้าหมายเดียวกันได้ จะเห็นได้ว่า เกมเพื่อการเรียนรู้เป็นสื่อการสอนที่สามารถทำให้ผู้เรียนสนใจและเปิดกว้างในการรับรู้ อีกทั้งยังได้ในเรื่องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน การมีส่วนร่วมเป็นสื่อที่น่าสนใจในการนำเอามาพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ (ฐปนนท์ สุวรรณกนิษฐ์, 2560) การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานเพียงอย่างเดียวคงอาจจะไม่เพียงพอต่อการพัฒนาสมรรถภาพทางกาย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าและพบว่าการฝึกแบบสถานี (Circuit Training) เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความน่าสนใจและได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในการพัฒนาสมรรถภาพทางกาย ลักษณะการฝึกแบบนี้เป็นการฝึกโดยมีการวางแผนเพื่อพัฒนาองค์ประกอบของสมรรถภาพทางกาย เช่น ความอดทน ความแข็งแรง ความยืดหยุ่นของข้อต่อ ความอดทนของระบบหัวใจไหลเวียนเลือด และระบบหายใจ (สนธยา สีละมาด, 2560) การบูรณาการทั้งสองแนวทางเข้าด้วยกัน จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับรายวิชาพลศึกษา (กรีฑา) เพราะช่วยตอบโจทย์ทั้งด้าน “จิตใจ” และ “ร่างกาย” ไปพร้อมกัน โดยเกมมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจภายใน ช่วยให้นักเรียนมีความสนใจและอยากเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่การฝึกแบบสถานีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการฝึกสมรรถภาพ ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนไปพร้อมกัน (Anderson & Krathwohl, 2001) วรรณภรณ์ มะลิรัตน์ (2554) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบกลุ่มช่วยส่งเสริมพฤติกรรมความรับผิดชอบ การช่วยเหลือกัน และความกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมตามวัย นอกจากนี้ การจัดรูปแบบการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาควรส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเองสำหรับผู้เรียน

(Self - Esteem) เพราะจะก่อให้เกิดพลังสร้างสรรค์ต่างๆ ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ผู้เรียนจะมีความรักและความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถมองเห็นจุดเด่น หรือศักยภาพของตนและสามารถยอมรับจุดอ่อน หรือจุดที่ต้องปรับปรุง (กมล โพธิเย็น, 2559)

จากการสังเกตการจัดการเรียนการสอนรายวิชาพลศึกษา (กรีฑา) พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถแสดงสมรรถภาพทางกายได้ตามเกณฑ์ ไม่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง และมีความกระตือรือร้นในการเรียนน้อย ผู้สอนจึงหาวิธีเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น โดยการสร้างความสนุกสนาน ความท้าทาย และสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน ผ่านการปฏิบัติกิจกรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพทางกายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การออกแบบการเรียนรู้ในครั้งนี้ยังส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะสำคัญทั้งในห้องเรียนและในชีวิตจริง

ดังนั้น จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานี เพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนในรายวิชาพลศึกษา (กรีฑา) โดยมีเป้าหมายเพื่อศึกษาการพัฒนาสมรรถภาพทางกายและความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียน ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวนักเรียน ครูผู้สอน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของสมรรถภาพทางกายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม ที่เรียนรายวิชาพลศึกษา (กรีฑา) โดยใช้รูปแบบเกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานีที่มีต่อสมรรถภาพทางกาย
2. เพื่อศึกษาความภาคภูมิใจในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม ที่เรียนรายวิชาพลศึกษา (กรีฑา) โดยใช้รูปแบบเกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานีที่มีต่อสมรรถภาพทางกาย
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม ที่เรียนรายวิชาพลศึกษา (กรีฑา) โดยใช้รูปแบบเกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานีที่มีต่อสมรรถภาพทางกาย

สมมติฐานการวิจัย

สมรรถภาพทางกายกับความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียน หลังเรียนแตกต่างจากก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจหลังเรียนของนักเรียน อยู่ในระดับมาก

ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานีที่มีต่อสมรรถภาพทางกายและความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ห้องเรียนปกติ) ที่เรียนรายวิชาพลศึกษา (กรีฑา) โรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยมจังหวัดขอนแก่น

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้รูปแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research Design) แบบกลุ่มทดลอง กลุ่มเดียว (One Group Pretest – Posttest Design) โดยมีรูปแบบการวิจัยดังนี้

ตัวแปรต้น	วัดผลหลังการทดลอง
X	O

X คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานี

O คือ วัดสมรรถภาพทางกาย, วัดความภาคภูมิใจในตนเอง, วัดความพึงพอใจ

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ห้องเรียนปกติ) จำนวน 36 คน การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานีโดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทั้งนี้ งานวิจัยได้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เลขที่ HE682097

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานี
2. ตัวแปรตาม คือ สมรรถภาพทางกาย ความภาคภูมิใจในตนเอง ความพึงพอใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การพัฒนาสมรรถภาพทางกาย รายวิชาพลศึกษา (กรีฑา) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ห้องเรียนปกติ) โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานี จำนวน 8 แผน 8 ชั่วโมง ดังนี้

แผนการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เกมเสริมสร้างสมรรถภาพด้วยการฝึกแบบสถานี

แผนการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เกมสนุก ขยับกายเสริมสมรรถภาพ

แผนการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง เสริมสร้างสมรรถภาพด้วยเกมผสมผสาน

แผนการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง สุขภาพดีเคลื่อนไหวได้ด้วยเกมสถานี

แผนการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ทีมเวิร์กสร้างสุขภาพด้วยการเคลื่อนไหว

แผนการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง เรียนรู้สมรรถภาพทางกายผ่านเกมและกิจกรรมกลุ่ม

แผนการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง สถานีเกมสร้างเสริมสุขภาพกายและใจ

แผนการเรียนรู้ที่ 8 เรื่อง ขยับกายสบายใจ เล่นเป็นทีม ฝึกสมรรถภาพ

2. แบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย ซึ่งประกอบไปด้วยรายการทดสอบ 6 รายการ คือ

2.1 ลุก - นั่ง 30 นาที (30 Seconds Sit-Ups)

2.2 นั่งงอตัวไปข้างหน้า (Sit and Reach)

2.3 ยืนกระโดดไกล (Standing Broad Jump)

2.4 ดันพื้น 30 วินาที (30 Seconds Push – ups)

2.5 วิ่งเก็บของ 10 เมตร (10 Meters Shuttle run)

2.6 วิ่ง 50 เมตร (50 Meters Sprint)

3. แบบประเมินความภาคภูมิใจในตนเอง แบ่งออกเป็น 4 ด้านๆ ละ 5 ข้อ จำนวน 20 ข้อ

4. แบบประเมินความพึงพอใจ แบ่งออกเป็น 5 ด้านๆ ละ 4 ข้อ จำนวน 20 ข้อ

การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การพัฒนาสมรรถภาพทางกาย โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานีทั้งนี้ได้ศึกษาและสังเคราะห์จากทฤษฎีและงานวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และการจัดการเรียนการสอน วิธีการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานี วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) รวมถึงศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม และจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา เรื่อง สมรรถภาพทางกาย

1.2 ดำเนินการเขียนแผนการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบเกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานี ทั้งหมด 8 แผนการจัดการเรียนรู้

1.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้

1.4 ปรับปรุงแก้ไข แผนการจัดการเรียนรู้ ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาแต่ละรายการ สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้หรือไม่

1.6 ตรวจสอบคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ข้อคำถามIOC) ระหว่างรายการทดสอบสมรรถภาพและองค์ประกอบสมรรถภาพทางกาย โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objectives Congruence: IOC) ของ (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ, 2539) ระหว่างรายการทดสอบสมรรถภาพและองค์ประกอบสมรรถภาพทางกาย จากนั้นบันทึกผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน และนำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC ในแต่ละข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.87

1.7 นำแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

2. แบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แบบทดสอบสมรรถภาพทางกายจาก International Committee for the Standardization of the Physical Fitness Test (ICSPFT) และสำนักวิทยาศาสตร์การกีฬากรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รวมจำนวน 6 รายการ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการมีขั้นการเลือกและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ ดังนี้

2.1 เลือกแบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย

2.2 นำแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายที่เลือกเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมต่อสมรรถภาพทางกาย

2.3 ปรับปรุงแก้ไข แบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.4 นำแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาแต่ละรายการ สอดคล้องกับการวัดสมรรถภาพทางกายหรือไม่

2.5 ตรวจสอบคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ข้อคำถามIOC) ระหว่างรายการทดสอบสมรรถภาพและองค์ประกอบสมรรถภาพทางกาย โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objectives Congruence: IOC) ของ (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ, 2539) ระหว่างรายการ

ทดสอบสมรรถภาพและองค์ประกอบสมรรถภาพทางกาย จากนั้นบันทึกผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนและนำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC ในแต่ละข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 1.00

2.6 นำแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ห้องเรียนปกติ) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยการทดสอบ 2 ครั้ง แล้วนำผลการทดสอบทั้ง 2 ครั้งมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์แบบ เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)

2.7 นำแบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น(Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับ ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย เท่ากับ 0.85

2.8 นำแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

3. แบบประเมินความภาคภูมิใจในตนเอง ของนักเรียนต่อกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานี ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีลำดับขั้นตอนการสร้าง โดยศึกษาตามแนวคิดของ (Heatherton & Polivy, 1991) ศึกษาและวิเคราะห์รายละเอียด ดังนี้

3.1 ความภาคภูมิใจในตนเอง จากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.2 กำหนดขอบเขตและโครงสร้างของเนื้อหาและนำมาสร้างแบบประเมินให้ครอบคลุมตามกรอบลักษณะของความภาคภูมิใจในตนเอง ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ

3.3 ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินภาคภูมิใจในตนเอง แบ่งออกเป็น 4 ด้านๆ ละ 5 ข้อ จำนวน 20 ข้อ โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert Rating Scales)

3.4 นำแบบประเมินไปนำเสนอกับอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ ความถูกต้องและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำ

3.5 นำผลที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละข้อไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับข้อคำถามและจุดประสงค์ (Index of Items-objective Congruence: IOC) ของ (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ, 2539) ค่าดัชนีความสอดคล้องของ แบบประเมินภาคภูมิใจในตนเอง มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.93

3.6 นำแบบประเมินที่คัดเลือกเอาไว้ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient) ด้วยวิธีของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความภาคภูมิใจในตนเอง เท่ากับ 0.81

3.7 นำแบบประเมินความภาคภูมิในตนเอง ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

4. แบบประเมินความพึงพอใจ ของนักเรียนต่อกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานี ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีลำดับขั้นตอนการสร้าง โดยศึกษาตามทฤษฎีของ (Maslow, 1943) ศึกษาและวิเคราะห์รายละเอียด ดังนี้

4.1 ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ เพื่อใช้เป็นแนวทางการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอน

4.2 กำหนดจุดมุ่งหมายของการสร้างแบบประเมิน เพื่อเป็นแนวทางการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถาน

4.3 ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินความพึงพอใจ 5 ด้านๆ ละ 4 ข้อ จำนวน 20 ข้อ โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert Rating Scales) (วิเชียร เกตุสิงห์, 2538)

4.4 นำแบบประเมินไปนำเสนอกับอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ ความถูกต้องและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำ

4.5 นำผลที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละข้อไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับข้อคำถามและจุดประสงค์ (Index of Items-objective Congruence: IOC) ของ (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ, 2539) ค่าดัชนีความสอดคล้องของ แบบประเมินความพึงพอใจ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.94

4.6 นำแบบประเมินที่คัดเลือกเอาไว้ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient) ด้วยวิธีของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความพึงพอใจ เท่ากับ 0.82

4.7 นำแบบประเมินความพึงพอใจ ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ประชุมนัดหมายทำความเข้าใจ ชี้แจงรายละเอียด การจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติ กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ดำเนินการทดสอบสมรรถภาพทางกาย ก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pre – test)

3. ดำเนินการวัดความภาคภูมิใจในตนเอง ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานี จำนวน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง

4. ดำเนินการทดสอบสมรรถภาพทางกาย หลังการจัดการเรียนรู้ (Post – test)

5. ดำเนินการวัดความภาคภูมิใจในตนเอง หลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6. ดำเนินการวัดความพึงพอใจ หลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้

7. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลของสมรรถภาพทางกาย ความภาคภูมิใจในตนเอง ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของสมรรถภาพทางกาย ความภาคภูมิใจในตนเอง และความพึงพอใจของนักเรียน โดยใช้รูปแบบเกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานี ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลของสมรรถภาพทางกายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม ที่เรียนรายวิชาพลศึกษา (กรีฑา) โดยใช้รูปแบบเกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานีที่มีต่อสมรรถภาพทางกาย ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย ก่อนเรียนและหลังเรียน

รายการทดสอบ		ก่อนเรียน		หลังเรียน		t	*P* - Value
		$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		
1	ลุก - นั่ง 30 วินาที	2.42	1.11	4.19	0.84	**9.00***	< 0.05
2	ดันพื้น 30 วินาที	2.53	0.83	4.02	0.60	**9.17***	< 0.05
3	นั่งงอตัวไปข้างหน้า	2.80	0.73	4.28	0.80	**8.26***	< 0.05
4	ยืนกระโดดไกล	2.39	1.00	4.44	0.69	**10.60***	< 0.05
5	วิ่งเก็บของ 10 เมตร	2.30	0.81	4.52	0.60	**11.89***	< 0.05
6	วิ่ง 50 เมตร	2.67	0.67	4.61	0.48	**14.23***	< 0.05

*แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้เข้าร่วมทดสอบสมรรถภาพทางกาย มีคะแนนค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

ผลการทดสอบสมรรถภาพก่อนเรียน ลุก - นั่ง 30 วินาที อยู่ในระดับต่ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.11 ดันพื้น 30 วินาที อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.83 นั่งงอตัวไปข้างหน้า อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 ยืนกระโดดไกล อยู่ในระดับต่ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.00 วิ่งเก็บของ 10 เมตร อยู่ในระดับต่ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.81 วิ่ง 50 เมตร อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.67 โดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการทดสอบสมรรถภาพหลังเรียน ลุก - นั่ง 30 วินาที อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.84 ดันพื้น 30 วินาที อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.60 นั่งงอตัวไปข้างหน้า อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.80 ยืนกระโดดไกล อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.69 วิ่งเก็บของ 10 เมตร อยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.60 วิ่ง 50 เมตร อยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.48 โดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาความภาคภูมิใจในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม ที่เรียนรายวิชาพลศึกษา (กรีฑา) โดยใช้รูปแบบเกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานีที่มีต่อสมรรถภาพทางกาย ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความภาคภูมิใจในตนเอง ก่อนเรียนและหลังเรียน

ความภาคภูมิใจในตนเอง		ก่อนเรียน		หลังเรียน		t	*P* - Value
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านสังคม	2.30	0.45	4.62	0.54	19.79*	< 0.05
2	ด้านการกระทำ	2.34	0.52	4.49	0.48	18.22*	< 0.05
3	ด้านการแสดงตน	2.54	0.48	4.56	0.46	18.23*	< 0.05
4	ด้านแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในตนเอง	2.44	0.48	4.48	0.47	18.21*	< 0.05

*แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียน มีคะแนนค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

ผลการประเมินความภาคภูมิใจในตนเองก่อนเรียน ด้านสังคม อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 ด้านการกระทำของตนเอง อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.52 ด้านการแสดงตน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.48 ด้านแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในตนเอง อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.48 โดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการประเมินความภาคภูมิใจในตนเองหลังเรียน มีคะแนนค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้ ด้านสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.54 ด้านการกระทำของตนเอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.48 ด้านการแสดงตน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.46 ด้านแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในตนเอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.47 โดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม ที่เรียนรายวิชาพลศึกษา (กรีฑา) โดยใช้รูปแบบเกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานีที่มีต่อสมรรถภาพทางกาย ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจหลังเรียน

ความพึงพอใจของนักเรียน		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านเนื้อหาและหลักสูตร	4.62	0.43	มากที่สุด
2	ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.57	0.40	มากที่สุด
3	ด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอน	4.89	0.28	มากที่สุด
4	ด้านสภาพแวดล้อมในการจัดกาเรียนการสอน	4.22	0.39	มาก
5	ด้านการวัดและประเมินผล	4.48	0.48	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนในการเรียนวิชาพลศึกษา (กรีฑา) จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานี ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ใน ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.28 รองลงมาคือ ด้านเนื้อหาและหลักสูตร อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 พร้อมกันกับด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 และด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อทำการศึกษาผลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย ผลการประเมินความภาคภูมิใจในตนเอง และผลการประเมินความพึงพอใจ ในวิชาพลศึกษา (กรีฑา) โดยใช้รูปแบบเกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานี โดยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 36 คน ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยและอภิปรายผล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย จากผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานี พบว่า หลังเรียน 8 สัปดาห์ สมรรถภาพทางกายของผู้เรียนพัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกด้าน ทั้งความแข็งแรง พลังกล้ามเนื้อ ความยืดหยุ่น ความคล่องตัว และความเร็ว กิจกรรมการฝึกมีความหลากหลาย ท้าทาย สนุกสนาน และกระตุ้นแรงจูงใจ ส่งผลให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ การใช้เกมสร้างบรรยากาศที่น่าสนใจ ช่วยลดความเบื่อหน่าย และฝึกซ้อมได้ต่อเนื่อง เป็นที่แน่ชัดว่าการฝึกแบบสถานีร่วมกับเกมช่วยพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว และเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายได้ดี การจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสมจึงส่งผลเชิงบวกต่อสุขภาพและการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ผลวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิจัยหลายๆท่าน (เกรียงไกร อินทรชัย, และบัณฑิต เทียบทอง, 2563; มณิฐา นิตยสุข, และคณะ 2566; ภรัณยู อภัยพลชาญ, 2561; ชนิดา สุคนธ์, 2560; Kamaruzaman et.al, 2015)

2. ผลการประเมินความภาคภูมิใจในตนเอง จากผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานี พบว่า นักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังเรียน 8 สัปดาห์ คะแนนเฉลี่ยด้านการแสดงตนและด้านสังคมเพิ่มขึ้นชัดเจน จากเดิมที่อยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง สู่ระดับมากถึงมากที่สุด กิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมและความสำเร็จจากการลงมือปฏิบัติจริง ช่วยส่งเสริมความมั่นใจ กล้าแสดงออก และทักษะการสื่อสารของผู้เรียน ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจภายในและการเห็นคุณค่าในตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของนักการศึกษาหลายๆท่าน รวมไปถึง งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่ชี้ว่า การเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองส่งผลดีต่อการเรียนและการดำรงชีวิตของผู้เรียนอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2553; จริยกุล บุญยา, 2554; Heatherton & Polivy, 1991)

3. ผลการประเมินความพึงพอใจ จากผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานี พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39

ครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ เนื้อหา และหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน บุคลิกภาพของครู สภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน และการประเมินผล ซึ่งล้วนได้รับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด เพราะทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุก มีส่วนร่วม และมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น มีกิจกรรมที่หลากหลายส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางร่างกาย เช่น ความอดทน ความแข็งแรง ความคล่องตัวความเร็ว และความยืดหยุ่น อีกทั้งยังส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่ม สร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาพลศึกษา และการเรียนโดยรวม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังยืนยันว่า เกมการศึกษาช่วยเพิ่มความพึงพอใจในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สกล ป้องคำสิงห์, 2553; กาญจนา ทับผดุง, 2557; Maslow, 1943)

จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการฝึกแบบสถานี ส่งผลให้สมรรถภาพทางกายของนักเรียนพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญในทุกๆด้าน รวมถึงกิจกรรมที่เคยทำได้ไม่ดีมีพัฒนาการชัดเจน ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น กล้าแสดงออก และมีความมั่นใจในตนเอง อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในทุกๆด้าน และช่วยเสริมสร้างทักษะทางสังคม ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาพลศึกษา

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า การใช้เกมเป็นฐานในการเรียนรู้ช่วยสร้างความสนุก กระตือรือร้น และแรงจูงใจภายในให้แก่ผู้เรียน ขณะที่การฝึกแบบสถานีช่วยพัฒนาการเคลื่อนไหวอย่างเป็นระบบและเฉพาะเจาะจงในแต่ละด้านของสมรรถภาพทางกาย เมื่อทั้งสองวิธีถูกบูรณาการร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่มีความหมาย สนุกสนาน และเกิดการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างรอบด้าน ผลจากการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการทางร่างกายอย่างมีนัยสำคัญในด้านความแข็งแรง พลังกล้ามเนื้อ ความยืดหยุ่น ความคล่องตัว และความเร็ว แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่มีเป้าหมายท้าทายและสนุก สามารถพัฒนาศักยภาพทางร่างกายได้ในระยะเวลาสั้น นอกจากนี้ ผู้เรียนยังเกิดพัฒนาการด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ทั้งในด้านการแสดงออกทางสังคม และแรงจูงใจภายใน กล้าคิด กล้าแสดงออก และเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้แสดงศักยภาพอย่างแท้จริง ผู้เรียนยังมีความพึงพอใจในระดับ "มากถึงมากที่สุด" ซึ่งส่งผลต่อความตั้งใจและความต่อเนื่องในการเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาระยะยาวทั้งในด้านสมรรถภาพและพฤติกรรม โดยเกมและกิจกรรมที่ออกแบบให้เหมาะสมกับช่วงวัย ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี เมื่อประกอบกับการประเมินที่ยุติธรรม ทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาพลศึกษาอย่างยั่งยืน โดยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับการฝึกแบบสถานี (Circuit Training) คือ 1) การผสมผสาน “เกมเป็นฐาน” กับ “การฝึกแบบสถานี” เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ทรงประสิทธิภาพ 2) การพัฒนาสมรรถภาพทางกายผ่านกิจกรรมที่ใช้เกมเป็นฐานและการฝึกแบบสถานีส่งผลอย่างชัดเจนภายใน 8 สัปดาห์ 3) การเรียนรู้ที่สนุกสนานสามารถช่วยพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองของผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง 4) ความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้เชื่อมโยงกับการพัฒนาสมรรถภาพ และภาวะทางจิตใจ และ5) การจัดกิจกรรมที่มีความท้าทายผสมผสานกับบริบทของผู้เรียนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ดังนำเสนอในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับการฝึกแบบสถานี (Circuit Training)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะการใช้กิจกรรมในรูปแบบเกมการแข่งขันที่มีความท้าทาย สนุกสนาน และสร้างแรงจูงใจ ซึ่งช่วยกระตุ้นความสนใจ และพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบองค์รวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรจัดเตรียมใบกิจกรรมหรือป้ายสถานีที่แสดงคำสั่งและภาพท่าทาง หรือหรือวิดีโอของแต่ละกิจกรรมไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้อย่างแท้จริงในเชิงนโยบาย ควรส่งเสริมให้สถานศึกษานำกิจกรรมเกมเป็นฐานและการฝึกแบบสถานีบรรจุในหลักสูตรสถานศึกษาหรือหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ครูออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน หรือรายวิชา พร้อมทั้งสนับสนุนทรัพยากรและการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรขยายการศึกษาไปยังกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายมากขึ้น เช่น นักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในวัยที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ผ่านการเล่นได้ดี และนักเรียนหญิง ซึ่งอาจมีความสนใจหรือแรงจูงใจที่แตกต่างจากนักเรียนชาย การศึกษากลุ่มเฉพาะเหล่านี้จะช่วยพัฒนารูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้กิจกรรมเกมเป็นฐานหรือแบบสถานีกับรูปแบบการเรียนรู้อื่น ทั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบหรือวิเคราะห์ข้อดี-ข้อจำกัด ของแต่ละรูปแบบและเป็นทางเลือกที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *การจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษา พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กมล โพธิเย็น. (2559). การจัดการความรู้เพื่อนำความสุขสู่ผู้เรียน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 13*(2), 121-131.

กาญจนา ทับผดุง. (2557). *การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ ใช้เกมการศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

เกรียงไกร อินทรชัย, & บัณฑิต เทียบทอง. (2563). ผลของการใช้ชุดกิจกรรมการฝึกแบบสถานีเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายสำหรับนิสิตในรายวิชากิจกรรมพลศึกษาสำหรับครู. *คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.

จริยกุล บุญยา. (2554). *การเห็นคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม กับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี.* การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชนิดา สุคนธ์. (2560). *การพัฒนาโปรแกรมฝึกแบบสถานีร่วมกับการละเล่นพื้นเมืองไทยที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–6 โรงเรียนทุ่งโพวิทยา.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10 ฉบับปรับปรุงใหม่). สุวีริยาสาส์น.

แบบทดสอบสมรรถภาพทางกายระหว่างประเทศ (ICSPFT: International Committee for the Standardization of Physical Fitness Test). (n.d.). *Bangkok Health*. https://www.bangkokhealth.com

ภรัณยู อภัยพลชาญ. (2561). *ผลของโปรแกรมการฝึกแบบวงจรที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนเตรียมทหาร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

มณิฐา นิตยสุข, และคณะ. (2566). *ผลของการจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษาโดยใช้เกมนำไปสู่กีฬาที่มีต่อสมรรถภาพกลไกของนักเรียนประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ล้วน สายยศ, & อังคณา สายยศ. (2543). *การวัดด้านจิตพิสัย*. สุวีริยาสาส์น.

วรรณภรณ์ มะลิรัตน์. (2554). *ผลของการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวพื้นฐานแบบกลุ่มที่มีต่อทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย* (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

สกล ป้องคำสิงห์. (2553). *การพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์เกมการศึกษาจากสื่อธรรมชาติสำหรับเตรียมทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

สนธยา สีละมาด. (2560). *หลักการฝึกกีฬาสำหรับผู้ฝึกสอนกีฬา*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สวัสดิ์ ทรัพย์จำลอง. (2524). *กรีฑา* (พิมพ์ครั้งที่ 1). โอเดียนสโตร์.

สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *แบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (อายุ 13 - 18 ปี).*

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2553). *นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง.

Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (Eds.). (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. Longman.

Heatherton, T. F., & Polivy, J. (1991). *State Self-Esteem Scale (SSES)* (Database record). APA PsycTests.

Kamaruzaman. (2015). The effectiveness of circuit training in enhancing muscle endurance among standard five boys in a primary school. *International Journal of Physical Education, Sport and Health, 2*(1), 11–16.

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review, 50*(4), 370–396. https://doi.org/10.1037/h0054346

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Physical Fitness of Female Youth Volleyball Players at Nangiw Wittayasarn School in 2021: use Field - Based Test of Assessment of Physical fitness 2017

Monsin Toentuean[1], & Rojapon Buranarugsa[2*]

1 Faculty of Education, Khon Kaen University
2 Faculty of Education, Khon Kaen University
** Corresponding author. E-mail: rojapon@kku.ac.th*

Abstract

This cross-sectional study aimed to assess the physical fitness of female youth volleyball players at Nangiw Wittayasarn School, Khao Suan Kwang District, Khon Kaen Province, Thailand, during the 2021 academic year. The study focused on specific components of physical fitness relevant to volleyball training and performance, including agility, muscular power, and aerobic capacity. Additionally, the study aimed to determine the reliability of the chosen field test. Forty-three female volleyball players were purposively selected for this study. Physical Activity Readiness Questionnaire 2019 (PAR-Q), body height measurement, Tanita model MC-780 MA, and Field-Based Physical Fitness Assessment 2017 for Volleyball, including 20-yard Agility Pro Test, Spike Height Test, 3-Step Spike Height Test, Block Height Test, and 150-yard Shuttle Run Test, were used for measurement. Mean, standard deviation, and Intraclass Correlation Coefficient (ICC) were used for statistical analyses. Results revealed a variety of physical fitness levels among the female youth volleyball players at Nangiw Wittayasarn School. The 2017 Field-Based Physical Fitness Assessment for Volleyball demonstrated a high reliability level (ICC = 0.897–0.990). In conclusion, this study provided reference data on physical fitness among Thai female volleyball players for further research. The 2017 Field-Based Physical Fitness Assessment for Volleyball proved to be reliable, yielding acceptable data quality from the testing, and was deemed appropriate for further study among Thai female volleyball players.

Keywords: Physical Fitness, Reliability, Female Youth Volleyball Players

Received: 2025-08-21; **Revised:** 2025-09-04; **Accepted:** 2025-09-08

การศึกษาสมรรถภาพทางกายนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนโรงเรียนนางิ้ววิทยาสรรค์ ปีการศึกษา 2564 ตามแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนาม กรมพลศึกษา 2560

มนต์ศิลป์ เตินเตือน[1], โรจพล บูรณรักษ์[2*]

1 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*

2 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*

* *Corresponding author. E-mail: rojapon@kku.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบตัดขวาง (Cross-sectional study) นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถภาพทางกายและความเชื่อมั่นของแบบทดสอบของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิง โรงเรียนนางิ้ววิทยาสรรค์ อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2564 โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 43 คน แบบทดสอบและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบประเมิน Physical Activity Readiness Questionnaire 2019 (PAR-Q) การวัดส่วนสูง เครื่อง Tanita รุ่น MC-780 MA และแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนามกีฬาวอลเลย์บอลโดยสำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปี พ.ศ. 2560 จำนวน 5 รายการ ได้แก่ 1) ทดสอบ 20 yard Agility Pro test 2) ทดสอบ Spike Height Test 3) ทดสอบ 3 Step Spike Height Test 4) ทดสอบ Block Height Test และ 5) ทดสอบ 150 Yard Shuttle Run Test สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ Intraclass Correlation Coefficient (ICC) เพื่อทดสอบระดับค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ผลวิจัยพบว่า นักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชน โรงเรียนนางิ้ววิทยาสรรค์ มีระดับสมรรถภาพทางกายภาคนามในแต่ละด้านแตกต่างกัน และแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนามที่นำใช้ในการทดสอบมีระดับค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดีและดีมาก (ICC=0.897–0.990) สรุปได้ว่า ผลการศึกษานี้ได้แสดงข้อมูลของสมรรถภาพทางกายภาคสนามของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนไทยเพื่อเป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับการศึกษาต่อไปและแบบทดสอบมีความเชื่อมั่นส่งผลต่อคุณภาพของข้อมูลที่ได้จากการทดสอบ

คำสำคัญ: สมรรถภาพทางกาย, ความเชื่อมั่น, นักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชน

บทนำ

กีฬาวอลเลย์บอลเป็นกีฬาสากลที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย วอลเลย์บอลเป็นกีฬาที่มีกลยุทธ์ในการเล่นตลอดจนผู้เล่นต้องมีทักษะที่เฉพาะเจาะจง ทำให้วอลเลย์บอลนั้นเป็นกีฬาที่สนุกสนาน ซึ่งในระดับเด็กและเยาวชนในประเทศไทยนั้นได้มีการจัดการแข่งขันในหลายระดับ เริ่มจากกีฬาสีภายในโรงเรียน กีฬาชุมชน กีฬาระดับจังหวัดและระดับประเทศ ยกตัวอย่างเช่น การแข่งขันกีฬากรมพลศึกษา การแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติ การแข่งขันกีฬานักเรียนนักศึกษา การแข่งขันกีฬานักเรียนสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดการแข่งในระดับนานาชาติ เช่น กีฬาซีเกมส์ เอเชียนเกมส์ และโอลิมปิกเกมส์ เป็นต้น กีฬาวอลเลย์บอลยังเป็นกีฬาอีกชนิดที่ผู้คนนิยมนำมาใช้เล่นเพื่อการออกกำลังกาย และส่งเสริมการพัฒนาการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรง

ในการเล่นวอลเลย์บอลนั้น สมรรถภาพทางกายและทักษะพื้นฐานถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเพื่อการแสดงศักยภาพสูงสุด โดยสมรรถภาพทางกายของมนุษย์นั้นได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สมรรถภาพทางกายที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพ (Health-Related Physical Fitness) และสมรรถภาพทางกายที่มีความสัมพันธ์กับทักษะ (Skill-Related Physical Fitness) (Corbin et. al., 2008) อย่างไรก็ตาม สมรรถภาพทางกายที่สำคัญในการเล่นวอลเลย์บอลประกอบด้วย ความอดทน ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ พลกำลังของกล้ามเนื้อ ความเร็ว ความคล่องแคล่วว่องไว นอกจากนี้ ในด้านของระบบพลังงานในการออกกำลังกายและเล่นกีฬานั้น กีฬาวอลเลย์บอลเป็นกีฬาที่จำเป็นต้องอาศัยการผสมผสานระหว่างระบบแอโรบิคและแอนแอโรบิคในการแสดงออกซึ่งความสามารถตลอดเกมการแข่งขันของนักกีฬา (Gabbett & Georgieff, 2007) ซึ่งการฝึกซ้อมกีฬาวอลเลย์บอลนั้นมีความสำคัญเพื่อทำให้นักกีฬามีการพัฒนาสมรรถภาพทางกายที่สำคัญเพื่อให้ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการเคลื่อนไหวและแสดงทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ฝึกสอนจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงรายละเอียดเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นระบบของนักกีฬา (ชูศักดิ์ เวชแพศย์ และ กันยา ปาละวิวัธน์, 2536) และทักษะพื้นฐานในการเล่นวอลเลย์บอลนั้นประกอบด้วย ทักษะการยืนในท่าเตรียมพร้อม ทักษะการเคลื่อนที่พื้นฐาน ทักษะการเล่นลูกมือล่าง ทักษะการเสิร์ฟ ทักษะการเซ็ท ทักษะการสกัดกั้น และทักษะการตบ เป็นต้น

เพื่อที่จะทำให้เข้าใจถึงระดับของสมรรถภาพทางกายที่ได้รับการพัฒนาอันเป็นผลที่เกิดจากการฝึกซ้อมและการแข่งขันกีฬา และกิจกรรมการออกกำลังกายนั้นสามารถทำได้โดยการทดสอบสมรรถภาพทางกาย ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือผู้ฝึกสอนกีฬาต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการเล่นกีฬาแต่ละชนิด และคำนึงถึงสิ่งสำคัญในทักษะการเคลื่อนไหว เนื่องจากการกระทำกิจกรรมที่มีเป้าหมายทุกอย่าง การกระทำกิจกรรมนั้นจะบรรลุเป้าหมายและได้ทราบถึงระดับของการพัฒนาจากการฝึกซ้อม จึงจำเป็นต้องมีการทดสอบและการนำเครื่องมือแบบทดสอบมาวัดผลกิจกรรม เพื่อนำผลการทดสอบนั้นมาตรวจสอบวิเคราะห์ว่าเกิดพัฒนาการในสิ่งที่ได้กระทำไปแล้วทั้งหมดนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป็นไปในแนวทางของวัตถุประสงค์ดังที่ได้ตั้งเป้าประสงค์หรือไม่ และหาจุดบกพร่องในกิจกรรมนั้น เพื่อการแก้ปัญหานั้นต่อไป ผลของการทดสอบยังอาจสามารถค้นพบสิ่งที่เป็นแนวทางเพิ่มเติมว่าจะสามารถดำเนินการพัฒนาสมรรถภาพทางกายของบุคคลที่เข้ารับการทดสอบได้อย่างไร เช่น ความสมบูรณ์เหมาะสมขององค์ประกอบของร่างกาย ระดับความแข็งแรง พลกำลัง และความอดทนของกล้ามเนื้อ ความอ่อนตัว ความคล่องแคล่วว่องไว ความเร็ว และความอดทนของระบบหายใจและไหลเวียนโลหิต ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือผู้ฝึกสอนต้องเป็นผู้มีความรู้ศึกษาข้อมูล ใช้วิธีการและรูปแบบที่เหมาะสมในการช่วยพัฒนาจุดด้อยให้ดีขึ้น (สุพิตร สมาหิโต และคณะ, 2549)

การศึกษาระดับความเชื่อมั่นของแบบทดสอบที่จะนำมาใช้ในการศึกษานั้นนับได้ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากแบบทดสอบต้องสามารถทดสอบและให้ผลการทดสอบได้ตรงจุดประสงค์ และระดับความเชื่อมั่นนั้นส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา ซึ่งสามารถกระทำได้โดยการทำการทดสอบซ้ำเพื่อให้ได้

แบบทดสอบที่เป็นมาตรฐานและมีความเหมาะสมครอบคลุมตามเนื้อหาหรือวัตถุประสงค์ของการวิจัย (วัญญา วิศาลาภรณ์, 2533) อย่างไรก็ตาม แบบทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนาม กีฬาวอลเลย์บอล โดยสำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปี พ.ศ. 2560 นั้นไม่ได้รายงานค่าระดับความเชื่อมั่นของการทดสอบแต่ละรายการแต่อย่างใด

โรงเรียนนาจิ้วประชาสรรค์ ตำบลนาจิ้ว อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น เป็นโรงเรียนหนึ่งจากหลายโรงเรียนที่ส่งเสริมการพัฒนานักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งได้มีการฝึกซ้อมในระดับเยาวชนหญิงแบ่งตามรุ่นอายุได้ดังนี้ อายุ 14 ปี อายุ 16 ปี และอายุ 18 ปี และส่งทีมเข้าแข่งขันในการแข่งขันต่าง ๆ มากมาย เช่น กีฬาเยาวชนแห่งชาติ กีฬานักเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การศึกษาสมรรถภาพทางกายของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนในประเทศไทยนั้นยังคงขาดแคลน และแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนาม กีฬาวอลเลย์บอลซึ่งได้ถูกกำหนดโดยสำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปี พ.ศ. 2560 นั้นยังคงไม่พบว่าได้ถูกนำมาใช้ในการศึกษา ตลอดจนการรายงานระดับความเชื่อมั่นของการทดสอบของแบบทดสอบดังกล่าวในการศึกษาในนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชน จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถภาพทางกายภาคสนามของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนของโรงเรียนนาจิ้ววิทยาสรรค์ อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น และศึกษาระดับความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยผลการศึกษาที่ได้จะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการศึกษาสมรรถภาพทางกายของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนไทย เพื่อนำไปวิเคราะห์ และพัฒนาการฝึกซ้อมกีฬาวอลเลย์บอลให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถภาพทางกายภาคสนามของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชน โรงเรียนนาจิ้ววิทยาสรรค์ อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2564

2. เพื่อศึกษาระดับค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนาม กีฬาวอลเลย์บอล โดย สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปี พ.ศ. 2560 ที่นำมาใช้ศึกษาสมรรถภาพทางกายภาคสนามของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิง โรงเรียนนาจิ้วประชาสรรค์ ปีการศึกษา 2564

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

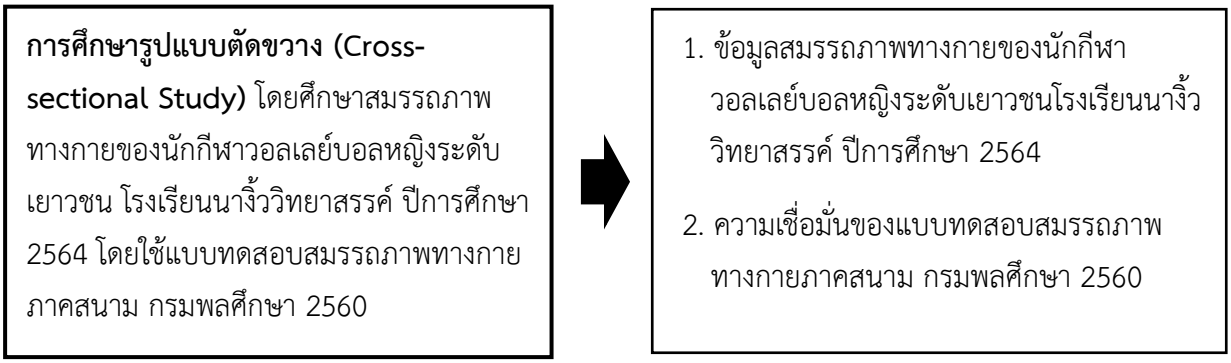
แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพทางกายของนักกีฬาวอลเลย์บอล

ในกีฬาวอลเลย์บอลนั้นสมรรถภาพทางกายที่มีความสำคัญสำหรับการแสดงความสามารถได้แก่ ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ พลกำลังของกล้ามเนื้อ ความเร็ว และความคล่องแคล่วว่องไว และระบบพลังงานในการออกกำลังกาย (Gabbett & Georgieff, 2007) ซึ่งระดับของสมรรถภาพทางกายดังกล่าวนี้นั้นขึ้นอยู่กับเพศ ช่วงอายุ ระดับการแข่งขัน และสามารถเปลี่ยนแปลงได้อันเป็นผลจากการฝึกซ้อมที่เหมาะสม (Malina et al., 2004)

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระดับความเชื่อมั่นของการทดสอบสมรรถภาพทางกาย

การทดสอบความสามารถในการเล่นกีฬานั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญสำหรับการตรวจสอบกำกับและติดต่อการฝึกซ้อมตามวัตถุประสงค์ของการฝึกซ้อมกีฬาแต่ละชนิด แบบทดสอบความสามารถทางกีฬาจำเป็นจะต้องมีค่าระดับค่าเชื่อมั่นของการทดสอบ (Reliability) อยู่ในระดับที่เหมาะสมซึ่งเป็นเครื่องบ่งบอกได้ถึงความน่าเชื่อถือของผลที่ได้จากการทดสอบนั้น (Currell & Jeukendrup, 2008) เพื่อที่จะสามารถนำผลที่ได้จากการทดสอบไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงในภาพดังต่อไปนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นรูปแบบตัดขวาง (Cross-sectional study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถภาพทางกายของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชน โรงเรียนนางิ้ววิทยาสรรค์ อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2564 และศึกษาระดับค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนาม กีฬาวอลเลย์บอล โดย สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปี พ.ศ. 2560

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชน โรงเรียนนางิ้ววิทยาสรรค์ อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2564 ช่วงอายุ 16–18 ปี จำนวน 43 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเข้าและเกณฑ์การคัดออก ดังนี้

เกณฑ์การคัดเข้า

1. เป็นนักกีฬาเพศชายหรือเพศหญิง มีอายุระหว่าง 16 ถึง 18 ปี
2. เป็นผู้ที่ไม่มีโรคประจำตัวร้ายแรง
3. เป็นผู้ที่ไม่มีอาการบาดเจ็บบริเวณข้อต่อและกล้ามเนื้อ
4. เป็นผู้ที่ได้รับคำยินยอมจากผู้ปกครองให้เข้าร่วมการวิจัย

เกณฑ์การคัดออก

1. เป็นนักกีฬาที่ไม่ได้มีอายุระหว่าง 16 ถึง 18 ปี
2. เป็นผู้ที่มีโรคประจำตัวร้ายแรง
3. เป็นผู้ที่มีอาการบาดเจ็บบริเวณข้อต่อและกล้ามเนื้อ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมิน Physical Activity Readiness Questionnaire 2019 (PAR-Q) (Warburton, 2018) เพื่อประเมินความพร้อมของร่างกายก่อนการทดสอบ

2. เครื่องวัดส่วนสูง (เซนติเมตร)

3. เครื่อง Tanita รุ่น MC-780 MA เพื่อวัดน้ำหนักตัว (กิโลกรัม) ดัชนีมวลกาย (กิโลกรัม/เมตร^2) และทดสอบองค์ประกอบของร่างกาย

4. แบบทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนาม กีฬาวอลเลย์บอล โดยสำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรม

พลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปี พ.ศ. 2560 (สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) ประกอบไปด้วยรายการทดสอบ 5 รายการ ดังต่อไปนี้

4.1 แบบทดสอบ 20-yard Agility Pro test เพื่อการทดสอบความคล่องแคล่วว่องไว ทำการทดสอบ 2 เที่ยว เวลาพักระหว่างเที่ยว 5 นาที บันทึกข้อมูลเวลาของการทดสอบที่ดีที่สุดจากการทดสอบ 2 ครั้ง มีหน่วยเป็นวินาที

4.2 แบบทดสอบ Spike Height Test เพื่อการทดสอบความสูงในท่าการกระโดดตบ ทำการทดสอบ 2 ครั้ง เวลาพักระหว่างการทดสอบ 3 นาที บันทึกข้อมูลของการทดสอบที่ดีที่สุดจากการทดสอบ 2 ครั้ง มีหน่วยเป็นเซนติเมตร

4.3 แบบทดสอบ 3 Step Spike Height Test เพื่อการทดสอบความสูงในท่าการวิ่งกระโดดตบ ทำการทดสอบ 2 ครั้ง เวลาพักระหว่างการทดสอบ 3 นาที บันทึกข้อมูลของการทดสอบที่ดีที่สุดจากการทดสอบ 2 ครั้ง มีหน่วยเป็นเซนติเมตร

4.4 แบบทดสอบ Block Height Test เพื่อการทดสอบความสูงในท่าการกระโดดสกัดกั้น ทำการทดสอบ 2 ครั้ง เวลาพักระหว่างการทดสอบ 3 นาที บันทึกข้อมูลของการทดสอบที่ดีที่สุดจากการทดสอบ 2 ครั้ง มีหน่วยเป็นเซนติเมตร

4.5 แบบทดสอบ 150 Yard Shuttle Run Test เพื่อการทดสอบประสิทธิภาพการทำงานของกลุ่มมัดกล้ามเนื้อในการวิ่งทิศทางไปและกลับระยะทาง 25 หลา จำนวน 6 เที่ยว เป็นระยะทางทั้งสิ้น 150 หลา ทำการทดสอบ 2 ครั้ง เวลาพักระหว่างการทดสอบ 5 นาที บันทึกข้อมูลของการทดสอบที่ดีที่สุดจากการทดสอบ 2 ครั้ง มีหน่วยเป็นวินาที

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประชุมปรึกษาและสร้างความเข้าใจกับผู้ช่วยวิจัยเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนาม

2. อธิบายขั้นตอนและวิธีการในการทดสอบให้กับอาสาสมัครผู้เข้ารับการทดสอบทุกคนฟังให้เข้าใจในทุกครั้งที่ไปทำการเก็บข้อมูล

3. ประเมินความพร้อมของร่างกายก่อนการทดสอบด้วยแบบประเมิน Physical Activity Readiness Questionnaire 2019 (PAR-Q)

4. อาสาสมัครลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

5. ดำเนินการเก็บข้อมูลการทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนาม

6. รวบรวมข้อมูลการทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนามและวิเคราะห์ผลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของข้อมูลทั่วไปประกอบด้วย อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง ดัชนีมวลกาย องค์ประกอบของร่างกาย และผลการทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนาม

2. ค่าระดับความเชื่อมั่น (Reliability) จากการทดสอบซ้ำ 2 ครั้ง ของทุกรายการทดสอบ โดยค่าสถิติสหสัมพันธ์ภายในชั้น (Intraclass Correlation Coefficient: ICC)

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสมรรถภาพทางกายภาคสนามของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชน โรงเรียนนางิ้ววิทยาสรรค์ อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2564 พบว่า นักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชน โรงเรียนนางิ้ววิทยาสรรค์ มีระดับสมรรถภาพทางกายภาคนามในแต่ละด้านแตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 1-3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง และดัชนีมวลกายของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชน โรงเรียนนางิ้ววิทยาสรรค์ อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

ตัวแปร	$\overline{X}$	SD
อายุ (ปี)	16.67	0.75
น้ำหนัก (กิโลกรัม)	58.05	11.52
ส่วนสูง (เซนติเมตร)	162.60	5.66
ดัชนีมวลกาย (กิโลกรัม/เมตร^2)	21.98	3.63

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ประกอบของร่างกายประกอบด้วยเปอร์เซ็นต์กล้ามเนื้อ มวลกล้ามเนื้อ เปอร์เซ็นต์ไขมัน และมวลไขมันจากการทดสอบด้วยเครื่อง Tanita รุ่น MC-780 MA ของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนโรงเรียนนางิ้ววิทยาสรรค์ อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

ตัวแปร	$\overline{X}$	SD
เปอร์เซ็นต์กล้ามเนื้อ (%)	67.08	6.48
มวลกล้ามเนื้อ (กิโลกรัม)	38.45	4.02
เปอร์เซ็นต์ไขมัน (%)	28.74	6.78
มวลไขมัน (กิโลกรัม)	17.40	8.01

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนามของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชน โรงเรียนนางิ้ววิทยาสรรค์ อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น

ตัวแปร	$\overline{X}$	SD
20-yard Agility Pro Test (วินาที)	6.79	0.65
Spike Height Test (เซนติเมตร)	44.56	11.04
3 Step Spike Height Test (เซนติเมตร)	43.63	12.60
Block Height Test (เซนติเมตร)	41.35	10.65
150-yard Shuttle Run Test (วินาที)	37.68	4.19

2. เพื่อศึกษาระดับค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนาม กีฬาวอลเลย์บอล โดย สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปี พ.ศ. 2560 ที่นำมาใช้ศึกษาสมรรถภาพทางกายภาคสนามของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิง โรงเรียนนางิ้วประชาสรรค์ ปีการศึกษา 2564 พบว่า นักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชน โรงเรียนนางิ้ววิทยาสรรค์ มีระดับสมรรถภาพทางกายภาคนามในแต่ละด้านแตกต่างกัน และแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนามที่นำใช้ในการทดสอบมีระดับค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดีและดีมาก (ICC=0.897–0.990) ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์หาระดับค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือการทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนามโดยค่าสถิติ Intraclass Correlation Coefficients (ICC)

ตัวแปร	ICC	ระดับความเชื่อมั่น
20-yard Agility Pro Test (วินาที)	0.897	ดี
Spike Height Test (เซนติเมตร)	0.990	ดีมาก
3 Step Spike Height Test (เซนติเมตร)	0.958	ดีมาก
Block Height Test (เซนติเมตร)	0.967	ดีมาก
150-yard Shuttle Run Test (วินาที)	0.980	ดีมาก

การอภิปรายผล

จากการศึกษาสมรรถภาพทางกายภาคสนามในช่วงการฝึกซ้อมตามโปรแกรมปกติ ของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชน โรงเรียนนางิ้ววิทยาสรรค์ อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2564 ทั้ง 5 รายการ และระดับค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบที่นำมาใช้นั้นสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ด้านพลกำลังของกล้ามเนื้อ โดยการใช้การทดสอบ Spike Height Test 3 Step Spike Height Test และ Block Height Test ของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชน โรงเรียนนางิ้ววิทยาสรรค์ มีระดับสมรรถภาพทางกายอยู่ในระดับดี (41–44 เซนติเมตร) เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การทดสอบสมรรถภาพทางกายนักกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยใน ปี พ.ศ. 2558 (วิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2558) อย่างไรก็ตาม การศึกษาข้อมูลในนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนในประเทศไทยยังคงขาดแคลน จึงไม่มีข้อมูลหรือเกณฑ์การทดสอบที่สามารถจะนำเปรียบเทียบได้ การศึกษาในต่างประเทศนั้นได้ทำการศึกษาสมรรถภาพทางกายภาคสนามของนักกีฬาวอลเลย์บอลระดับเยาวชนหญิงอายุระหว่าง 14–16 ปี ซึ่งพบข้อมูลจากรายการทดสอบที่ใกล้เคียงกันเมื่อเทียบกับรายการทดสอบ 3 รายการ ในการศึกษานี้ (Sieroń et al., 2023) การทดสอบความสูงของการยืนกระโดดแนวดิ่งของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนอยู่ที่ช่วงระหว่าง 38–45 เซนติเมตร และความสูงของการก้าวกระโดดแนวดิ่งอยู่ที่ช่วงระหว่าง 49–56 เซนติเมตร ซึ่งมีค่ามากกว่าข้อมูลที่พบในการศึกษานี้อย่างชัดเจน ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของระดับสมรรถภาพทางกายด้านพลกำลังของกล้ามเนื้อเมื่อเปรียบกับนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนต่างชาติ

ด้านความคล่องแคล่ววองไวในการศึกษานี้ได้ผลมาจากการใช้การทดสอบ 20-yard Agility Pro Test โดยมีผลเฉลี่ยของการทดสอบอยู่ที่ 6.79 วินาที ซึ่งยังไม่มีการศึกษาเกณฑ์หรือค่าคะแนนระดับสมรรถภาพทางกายภาคสนามของรายการทดสอบนี้ในระดับเยาวชน แม้กระนั้น จากการศึกษาที่ผ่านมาได้มีรายงานค่าเฉลี่ยของการทดสอบแบบเดียวกันในนักกีฬาหญิงทั่วไปอยู่ที่ 5.23 วินาที (Haff & Triplett, 2016) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างด้านสมรรถภาพทางกายภาคสนามด้านนี้อย่างชัดเจน การศึกษาสมรรถภาพทางกายด้านความ

คล่องแคล่วว่องไวของนักวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนในต่างประเทศนั้นได้ใช้วิธีการทดสอบอื่นที่แตกต่างจากที่กำหนดโดยสำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปี พ.ศ. 2560 ยกตัวอย่างเช่น Kundu et al. (2020) ได้ทำการศึกษาแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายด้านความคล่องแคล่วว่องไวของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนอายุระหว่าง 12–18 ปี โดยแบบทดสอบ 9-3-6-3-9 m Agility Run นอกจากนี้ Akdoğan & Güven (2021) ได้ทำการศึกษาในนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงอายุ 14 ปี โดยทำการทดสอบความคล่องแคล่วว่องไวโดยการทดสอบ Agility t-test ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของแบบทดสอบที่ใช้ในการศึกษาสมรรถภาพทางกายด้านนี้ในนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิง อย่างไรก็ตาม การศึกษาความคล่องแคล่วว่องไวของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงจึงยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะในประเทศเพื่อจะเป็นข้อมูลที่ใช้สำหรับเกณฑ์มาตรฐานต่อไป

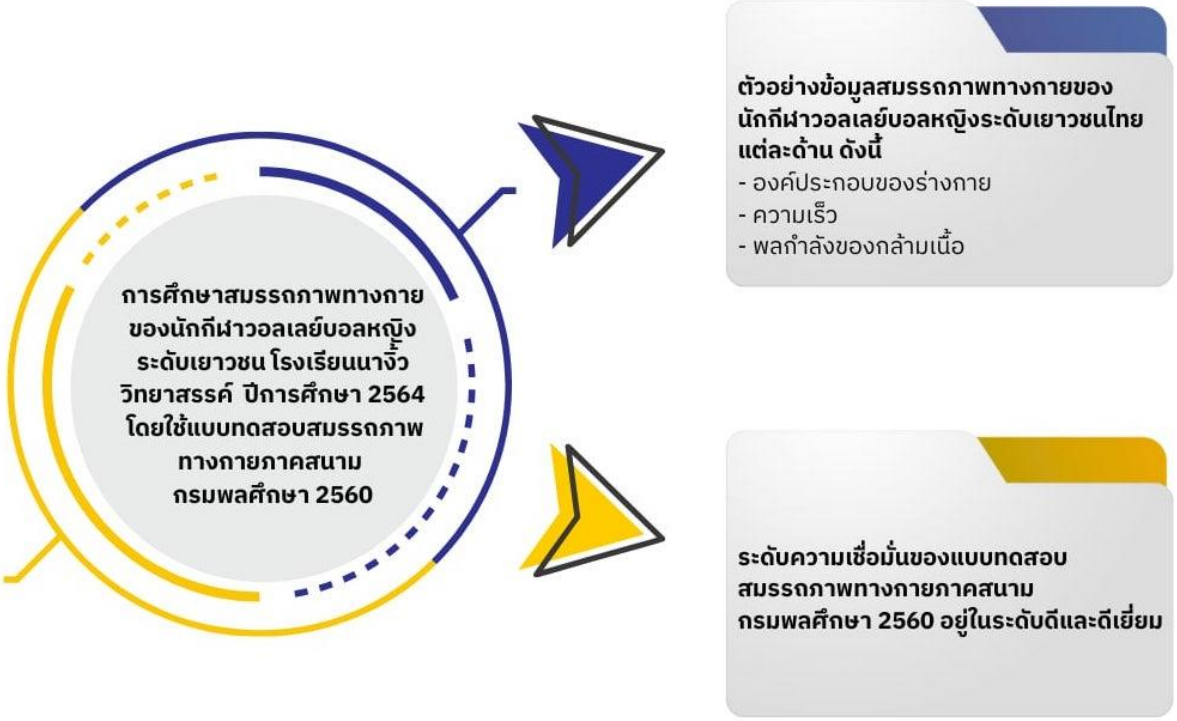
สมรรถภาพทางกายด้านแอนแอโรบิคในการศึกษานี้ได้ใช้การทดสอบ 150 Yard Shuttle Run Test ซึ่งพบค่าเฉลี่ยของการทดสอบอยู่ที่ 37.68 วินาที เช่นเดียวกันกับการทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนามด้านพลกำลังของกล้ามเนื้อและความคล่องแคล่วว่องไวในการศึกษานี้ ยังไม่พบการศึกษาใดในประเทศไทยที่ได้รายงานผลการทดสอบรวมทั้งเกณฑ์ในนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนที่จะสามารถนำมาเปรียบเทียบได้ การทดสอบสมรรถภาพทางกายด้านแอนแอโรบิคนั้นสามารถทดสอบได้หลายวิธี จากการศึกษาที่ผ่านมาในต่างประเทศได้ใช้วิธีการทดสอบ Running based Anaerobic Sprint test หรือ RAST ในนักกีฬาวอเลย์บอลหญิงอายุระหว่าง 16–30 ปี (Jamshidi et al., 2016) นอกจากนี้ วิธีการทดสอบในห้องปฏิบัติการโดยวิธีการทดสอบ Wingate Anaerobic Test ได้ถูกใช้ทดสอบในนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนอายุ 16 ปี (Nikolaidis et al., 2016) ดังนั้น ผลที่ได้จากการศึกษานี้จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นเพื่อใช้ในการอ้างอิงสำหรับการศึกษาในนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนประเทศไทยต่อไป

การศึกษาระดับค่าความเชื่อมั่นโดยค่าสถิติ Intraclass Correlation Coefficients (ICC) ของแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนามที่นำมาใช้กับนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชน โรงเรียนนางิ้วประชาสรรค์ ปีการศึกษา 2564 นี้พบว่า การทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนามทั้ง 5 รายการ นี้นั้นเมื่อเทียบกับระดับค่าความเชื่อมั่นของ Koo & Li (2016) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดีและดีเยี่ยม โดยการทดสอบ 20-yard Agility Pro Test พบว่ามีระดับความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดี (.897) และการทดสอบอีก 4 รายการ คือ Spike Height Test (.990) 3 Step Spike Height Test (.958) Block Height Test (.967) และ 150-yard Shuttle Run Test (.980) นั้นพบว่ามีระดับค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งระดับค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนามที่บ่งบอกโดยค่าสถิติ Intraclass Correlation Coefficients (ICC) ในการศึกษานี้นั้น ได้มาจากการทดสอบสองครั้งในแต่ละรายการทดสอบของนักวอลเลย์บอลระดับเยาวชนหญิงเป็นรายบุคคล ซึ่งค่าระดับความเชื่อมั่นนี้แสดงให้เห็นว่าแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนามที่นำมาใช้โดยผู้วิจัยนั้นมีความเชื่อมั่นส่งผลต่อผลการทดสอบที่สามารถเชื่อถือได้ รวมไปถึงการแสดงออกถึงความสามารถของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนในการทดสอบทั้งสองครั้งที่มีความใกล้เคียงกัน สามารถบ่งบอกได้ถึงผลของการทดสอบสมรรถภาพที่แท้จริงได้ ถือเป็นสิ่งที่สำคัญของการศึกษาในปัจจุบันที่จะใช้วิธีการทดสอบและผู้วิจัยจำเป็นจะต้องมีความเข้าใจและสามารถที่จะควบคุมคุณภาพของการทดสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีคุณภาพและมีความน่าเชื่อถือ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลจากการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงตัวอย่างข้อมูลของสมรรถภาพทางกายของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มของนักกีฬาโรงเรียนนาง้ิววิทยาสรรค์ อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ปี

การศึกษา 2564 ช่วงอายุระหว่าง 16–18 ปี จำนวน 43 คน โดยข้อมูลสมรรถภาพทางกายนั้นประกอบด้วยองค์ประกอบของร่างกาย ความเร็ว และพลกำลังของกล้ามเนื้อที่ซึ่งสอดคล้องกับการแสดงทักษะของกีฬาวอลเลย์บอล โดยการใช้แบบทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนาม โดยกรมพลศึกษา ปี 2560 ซึ่งข้อมูลที่ได้รายงานในการวิจัยนี้จะสามารถนำไปใช้ตัวอย่างข้อมูลของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนในประเทศไทยเพื่อใช้ในการเทียบเคียงและอ้างอิงกับการศึกษาอื่นได้ต่อไปอนาคต นอกจากนี้ผลของการทดสอบระดับค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนาม โดยกรมพลศึกษา ปี 2560 ได้พบว่ามีระดับค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดี และดีเยี่ยมอีกด้วย



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลที่ได้จากการศึกษาสมรรถภาพทางกายภาคสนามของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนโรงเรียนนาจิ้ววิทยาสรรค์ อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2564 สามารถใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงเบื้องต้น และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการฝึกซ้อมเพื่อพัฒนาระดับสมรรถภาพทางกายภาคสนามเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของแผนการฝึกซ้อม และพัฒนานักกีฬาสู่ระดับความเป็นเลิศ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาต่อยอดเกี่ยวกับสมรรถภาพทางกายภาคสนามของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนไทยอย่างกว้างขวางโดยประยุกต์ใช้แบบทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนามกีฬาวอลเลย์บอล โดยกรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปี พ.ศ. 2560 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มากเพียงพอสำหรับการสร้างเกณฑ์มาตรฐาน

2. ควรมีการศึกษาระยะยาวเพื่อติดตามสมรรถภาพทางกายภาคสนามของนักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงระดับเยาวชนที่เปลี่ยนแปลงตามวัยและการเจริญเติบโต

เอกสารอ้างอิง

ชูศักดิ์ เวชแพศย์, และกันยา ปาละวิวัธน์. (2536). *สรีรวิทยาของการออกกำลังกาย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ธรรกมลการพิมพ์.

วัญญา วิศาลาภรณ์. (2533). *การสร้างแบบทดสอบ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คณะศึกศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์ทรวิโรฒประสานมิตร.

สุพิตร สมาหิโต และคณะ. (2549). *แบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพสำหรับเด็กไทย อายุ 7–18 ปี.* กรุงเทพฯ: คณะกรรมการส่งเสริมการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพในสถาบันการศึกษา สำนักงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).

สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *การทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนาม กีฬาฟุตบอล-ฟุตซอล วอลเลย์บอล แบดมินตัน.* กรุงเทพฯ: ซัน แพคเกจจิ้ง จำกัด.

วิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา มหาวิทยาลัยมหิดล. (2558). *เกณฑ์สมรรถภาพทางกายนักกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย.* (เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์). วิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา มหาวิทยาลัยมหิดล.

Akdoğan, E., & Güven, B. (2021). Relationship between Body Composition, Agility and Vertical Jump Performance in Young Female Volleyball Players. *Turkiye Klinikleri Journal of Sports Sciences*, *13*(3), 352–357. https://doi.org/10.5336/sportsci.2020-80118

Corbin, C., Welk, G., Corbin, W., & Welk, K. (2008). *Concepts of Physical Fitness: Active Lifestyles for Wellness.* (14th ed.). McGraw-Hill Education.

Currell, K., & Jeukendrup, A. E. (2008). Validity, reliability and sensitivity of measures of sporting performance. *Sports medicine (Auckland, N.Z.)*, *38*(4), 297–316. https://doi.org/10.2165/00007256-200838040-00003

Gabbett, T., & Georgieff, B. (2007). Physiological and anthropometric characteristics of Australian junior national, state, and novice volleyball players. *Journal of strength and conditioning research*, *21*(3), 902–908. https://doi.org/10.1519/R-20616.1

Haff, G., & Triplett, N. T. (2016). *Essentials of strength training and conditioning* (4th ed.). Champaign, IL: Human Kinetics.

Jamshidi, M., Jahromi, M. K., Salesi, M., Chari, M. H., Mohajerani, R., & Dashtiyan, A. A. (2016). The effect of three methods of warm-up on the anaerobic power, agility, speed, flexibility and fatigue index of elite female volleyball players. *Turkish kinesiology, 2*(3): 34–42. https://dergipark.org.tr/en/pub/turkjkin/issue/26721/281138

Koo, T. K., & Li, M. Y. (2016). A Guideline of Selecting and Reporting Intraclass Correlation Coefficients for Reliability Research. *Journal of chiropractic medicine*, *15*(2), 155–163. https://doi.org/10.1016/j.jcm.2016.02.012

Kundu, B., Bose, S., Mondal, S., Saha, S., & Islam, M. (2020). Introduction of a Test Battery for Identification of Talent in Female Volleyball Players. *European Journal of Physical Education and Sport Science*, *6*(7). https://oapub.org/edu/index.php/ejep/article/view/3337

Malina, R. M., Bouchard, C., Bar-Or, O. (2004). *Growth, maturation, and physical activity* (2nd ed.). Champaign, IL: Human Kinetics.

Nikolaidis, P. T., Afonso, J., Clemente-Suarez, V. J., Alvarado, J. R. P., Driss, T., Knechtle, B., & Torres-Luque, G. (2016). Vertical Jumping Tests versus Wingate Anaerobic Test in Female Volleyball Players: The Role of Age. *Sports (Basel, Switzerland)*, *4*(1), 9. https://doi.org/10.3390/sports4010009

Sieroń Sieroń, A., Stachoń, A., & Pietraszewska, J. (2023). Changes in Body Composition and Motor Fitness of Young Female Volleyball Players in an Annual Training Cycle. *International journal of environmental research and public health*, *20*(3), 2473. https://doi.org/10.3390/ijerph20032473

Warburton, D. E. R., Jamnik, V., Bredin, S. S. D., Shephard, R. J., & Gledhill, N. (2018). The 2019 Physical Activity Readiness Questionnaire for Everyone (PAR-Q+) and electronic Physical Activity Readiness Medical Examination (ePARmed-X): 2019 PAR-Q+. *The Health & Fitness Journal of Canada*, *11*(4), 80–83. https://doi.org/10.14288/hfjc.v11i4.270

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

The Study of Emotional Intelligence of School Administrators

Gitiyapown Maikum[1], Wannika Chalakbang[2] & Akkaluck Pheasa[3*]

1 *Faculty of Education, Sakonnakhon Rajabhat University*
2 *Faculty of Education, Sakonnakhon Rajabhat University*
3 *Faculty of Education, Sakonnakhon Rajabhat University*
* *Corresponding author. E-mail: gitiyapown.mai67@snru.ac.th*

Abstract

This research article aimed to identify the components of emotional intelligence of school administrators. The process of the study was divided into two steps: 1. Study documents related to concepts, theories, and research from 10 sources in order to synthesize elements; Step 2: assessing the suitability of the components of the emotional intelligence of school administrators by 5 experts. The tools used in the research are: a document synthesis tool and a questionnaire. It is an estimation scale type with 5 statistical levels. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research findings revealed that the emotional intelligence of school administrators comprised five components: 1. Self-awareness, 2. Self-regulation, 3. Empathy, 4. Self-motivation, and 5. Social skills. All components were deemed highly appropriate by the participants involved in the assessment. The findings provide valuable implications for both school administrators and supervisory agencies, serving as a foundation for evaluation, development, and strategic planning aimed at enhancing the emotional intelligence of school administrators.

Keywords: Emotional Intelligence, School Administrator, Emotional Self-awareness, Emotional Self-regulation

Received: 2025-08-27; **Revised:** 2025-09-15; **Accepted:** 2025-10-12

การศึกษาองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน

กิติยาภรณ์ ใหมคำ[1], วัลนิกา ฉลากบาง[2], และ เอกลักษณ์ เพียสา[3*]

1 *คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*
2 *คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*
3 *คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*
* *Corresponding author. E-mail: gitiyapown.mai67@snru.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน โดยการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง และขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสารและแบบสอบถามแบบชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง (2) การควบคุมอารมณ์ของตนเอง (3) การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (4) การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง และ (5) ทักษะทางสังคม 2) ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ 2) จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าทุกองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการศึกษาครั้งนี้ เป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบและพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนและหน่วยงานต้นสังกัดสามารถนำไปวางแผนหรือกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน

คำสำคัญ: ความฉลาดทางอารมณ์, ผู้บริหารโรงเรียน, การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง , การควบคุมอารมณ์ของตนเอง

บทนำ

ปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คน ทำให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวล และความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้น อารมณ์และความรู้สึกของบุคคลจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข (Goleman, 1995) ปัจจุบันสังคมเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence : EI) เพราะช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมและจัดการอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถคิดและตัดสินใจด้วยเหตุผล รวมถึงแสดงความคิดได้อย่างสร้างสรรค์ การรักษาสมดุลทางอารมณ์ยังช่วยลดข้อขัดแย้งและปัญหาที่เกิดจากอารมณ์ ทำให้มีความยืดหยุ่นและรู้ประนีประนอมได้มากขึ้น (วิชญพงศ์ ไชยธิกุลโรจน์, 2564)

ความสามารถของบุคคลในการรับรู้และจัดการอารมณ์ของตนเอง รวมทั้งการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์เป็นความฉลาดทางอารมณ์ของบุคคลที่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองให้อยู่ในระดับที่สมดุลซึ่งส่งผลดีต่อสุขภาพจิตและการพัฒนาสติปัญญา ตลอดจนสามารถจัดการปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Mayer and Salovey, 1997) ความฉลาดทางอารมณ์จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งต่อผู้บริหารในการปฏิบัติงาน การมีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดีช่วยให้ผู้บริหารสามารถรับรู้ เข้าใจ และควบคุมอารมณ์ของตนเอง ตลอดจนสามารถจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังส่งเสริมการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ (อังค์วรา สายแสงจันทร์, 2565)

นอกจากนี้ จากการศึกษารายงานผลการวิจัย ชี้ว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นตัวบ่งชี้หนึ่งของความเป็นผู้นำ ผู้บริหารที่มีความฉลาดทางอารมณ์สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานได้ดี ช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือและก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพและการบริหารที่ประสบความสำเร็จ (ชนิกานต์ สมโภชน์,2568)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนให้มีความฉลาดทางอารมณ์ นำไปสู่การบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำถามการวิจัย

1. องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน มีอะไรบ้าง
2. องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน จากเอกสาร บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

กร ศิริโชควัฒนา (2561) กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ไว้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความรู้ความเข้าใจในอารมณ์ของตนเอง 2) ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้ 3) ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้กับตนเองได้ 4) ความเข้าอกเข้าใจผู้อื่น และ 5) ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น

กนกพร โพธิมณี (2562) กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ไว้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง 2) การควบคุมอารมณ์ตนเอง 3) การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง 4) การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และ 5) การมีทักษะทางสังคม

ชาปิยา สิมลา (2563) กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ไว้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง 2) การควบคุมตนเอง 3) การสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง 4) การรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น และ 5) การมีทักษะทางสังคม

ปวีณา บุศยรัตน์ (2565) กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การตระหนักในตนเอง 2)การควบคุมตนเอง 3) การสร้างแรงจูงใจในตนเอง และ 4) การเข้าใจบุคคลอื่น

อนุพล สนมศรี (2565) กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ไว้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง 2) การควบคุมอารมณ์ตนเอง 3) การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง 4) การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และ 5) การมีทักษะทางสังคม

ปฐมวิทย์ วิธิรวาท (2565) กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ไว้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง 2) การควบคุมอารมณ์ตนเอง 3) การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง 4) การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และ 5)การมีทักษะทางสังคม

Goleman (1997) กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ไว้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง 2) การควบคุมอารมณ์ของตนเอง 3) การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง 4) การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และ 5) ทักษะทางสังคม

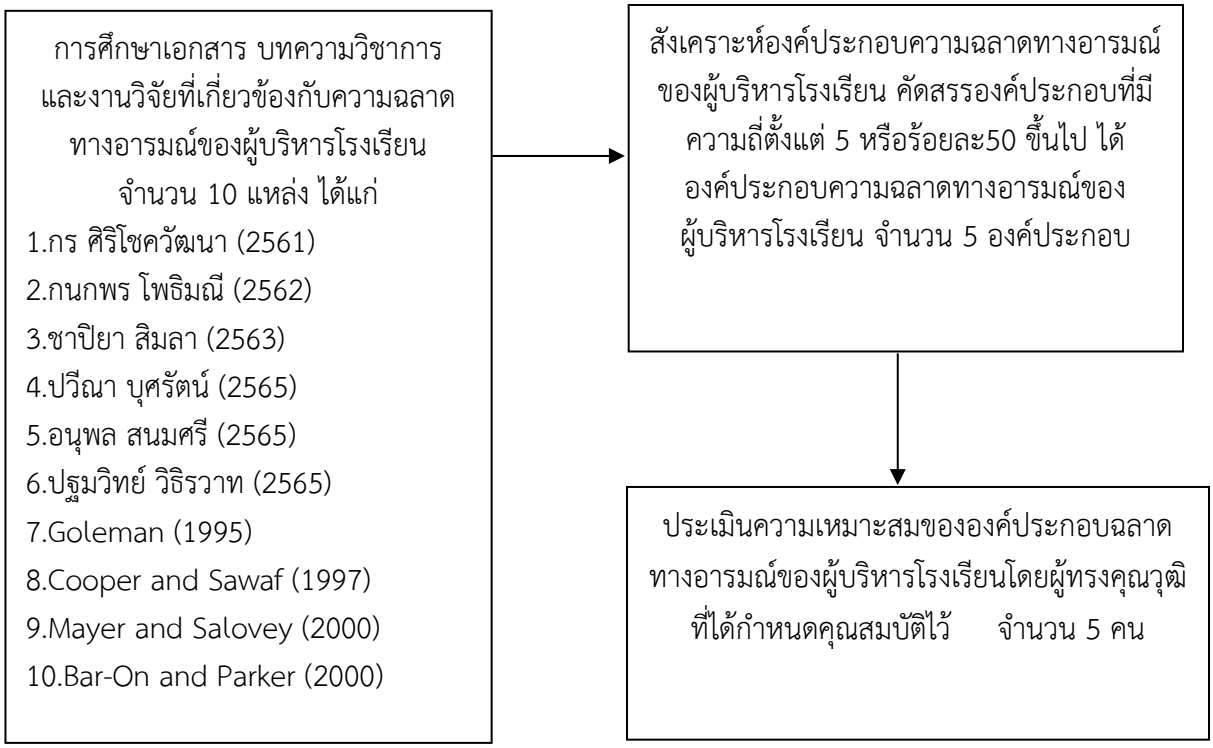
Cooper and Sawaf (1997) กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความรอบรู้ทางอารมณ์ 2) ความเหมาะสมทางอารมณ์ 3) ความลึกซึ้งทางอารมณ์ และ 4) ความเป็นไปได้ทางอารมณ์

Mayer and Salovey (1997) กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ไว้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การรับรู้อารมณ์ตนเอง 2) การจัดการอารมณ์ 3) การสร้างแรงจูงใจ 4) การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และ 5) การรักษาสัมพันธภาพ

Bar-On (2000) กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ไว้ 15 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การนับถือตนเอง 2) การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง 3) การกล้าแสดงความรู้สึกของตนเอง 4) ความเป็นอิสระ 5) ความต้องการบรรลุสิ่งที่ตนปรารถนา 6) ความเข้าใจบุคคลอื่น 7) ความรับผิดชอบต่อสังคม 8) ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล 9) ความสามารถในการตีความเป็นจริงได้อย่างถูกต้อง 10) ความยืดหยุ่น 11) ความสามารถในการแก้ไขปัญหา 12) ความทนต่อความเครียด 13) ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ 14) มองโลกในแง่ดี 15) มีความสุขกับชีวิต

การศึกษาและประเมินองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน ได้ศึกษาจากเอกสาร บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง ได้แก่ กร ศิริโชควัฒนา (2561) กนกพร โพธิมณี (2562) ชาปิยา สิมลา (2563) ปวีณา บุศรัตน์ (2565) อนุพล สนมศรี (2565) ปฐมวิทย์ วิธิรวาท (2565) Goleman (1995) Cooper and Sawaf (1997) Mayer and Salovey (2000) และ Bar-On and

Parker (2000) สังเคราะห์ได้องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง 2) การควบคุมอารมณ์ตนเอง 3) ความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น 4) การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง 5) ทักษะทางสังคม และประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จากที่กล่าวมาสามารถสรุปกรอบแนวคิดการวิจัยได้ตามภาพที่ 1 ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงสำรวจ และการศึกษาเอกสาร โดยมีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

แหล่งข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จาก 10 แหล่ง ได้แก่ กร ศิริโชควัฒนา (2561) กนกพร โพธิมณี (2562) ชาปิยา สิมลา (2563) ปวีณา บุศรัตน์ (2565) อนุพล สนมศรี (2565) ปฐมวิทย์ วิธิรวาท (2565) Goleman (1995) Cooper and Sawaf (1997) Mayer and Salovey (2000) และ Bar-On and Parker (2000)

กลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1. อาจารย์ในระดับอุดมศึกษา มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอกทางด้านการศึกษา ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์และมีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

2. ผู้บริหารโรงเรียน มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโทหรือมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์ในการบริหารไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

3. ครูผู้สอน มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท หรือมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าครูชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสังเคราะห์องค์ประกอบ เป็นตารางสังเคราะห์องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน จากจำนวน 10 แหล่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนประยุกต์ตามแนวทางของ Likert (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) เพื่อประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนและมีส่วนคำถามปลายเปิดเพื่อเสนอแนะแนวคิดเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง และนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณา

2. ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน ผู้วิจัยส่งแบบประเมินให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยขอหนังสือราชการ จากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ นำแบบสอบถามพร้อมหนังสือราชการ ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 คน โดยจัดส่งเอกสารโครงร่างและแบบประเมินให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน และแนบ QR Code หากผู้ทรงคุณวุฒิประสงค์ที่จะประเมินแบบออนไลน์ เก็บแบบสอบถามตามที่นัดหมายไว้ และรวบรวมผลการตอบแบบประเมินพร้อมตรวจสอบความถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. การสังเคราะห์องค์ประกอบ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสังเคราะห์เอกสารโดยคัดสรรองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน ความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป หรือคิดเป็นร้อยละ 50 ขึ้นไป ของความถี่ทั้งหมด (Sholihah et al., 2020)

2. การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยเลือกองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากขึ้นไป หรือมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยเป็นดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 แปลความว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 แปลความว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 แปลความว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 แปลความว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 แปลความว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยใน 2 ขั้นตอน ดังนี้

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน จากการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยของนักวิชาการและนักวิจัย จำนวน 10 แหล่ง พบว่า มี 5 องค์ประกอบ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน

องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน	นักวิชาการ/นักวิจัย												
	กร ศิริโชควัฒนา	กนกพร โพธิมณี	ชาปิยา สิมลา (2563)	ปวีณา บุศรัตน์ (2565)	อนุพล สนมศรี (2565)	ปฐมวิทย์ วิธิราท	Goleman (1995)	Cooper and Sawaf	Mayer and Salovey	Bar-On and Parker	รวมความถี่	ร้อยละ	องค์ประกอบที่มุ่ง
1. การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง											10	100	✓
- เข้าใจอารมณ์ของตนเอง	✓												
- การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง		✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓			
- รอบรู้ทางอารมณ์								✓					
- การรับรู้อารมณ์ตนเอง									✓				
- การกล้าแสดงความรู้สึกของตนเอง										✓			
- ความลึกซึ้งทางอารมณ์								✓					
2. การควบคุมอารมณ์ตนเอง											10	100	✓
- การจัดการณ์อารมณ์ตนเอง	✓												
- การควบคุมอารมณ์ของตนเอง		✓			✓	✓	✓						
- การควบคุมตนเอง			✓	✓						✓			
- ความเหมาะสมทางอารมณ์								✓					
- อดทนอดกลั้นต่อความเครียด										✓			
- การจัดการอารมณ์									✓				
3. การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง											8	80	✓
- การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓				
4. การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น											9	90	✓
- ความเข้าอกเข้าใจผู้อื่น	✓												
- การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น		✓			✓	✓	✓		✓				
- การรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น			✓										
- การเข้าใจบุคคลอื่น				✓						✓			

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน

องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน	นักวิชาการ/นักวิจัย												
	กร ศิริโชควัฒนา	กนกพร โพธิมณี	ชาปิยา สิมลา (2563)	ปวีณา บุศรัตน์ (2565)	อนุพล สนมศรี (2565)	ปฐมวิทย์ วิธิรวาท	Goleman (1995)	Cooper and Sawaf	Mayer and Salovey	Bar-On and Parker	รวมความถี่	ร้อยละ	องค์ประกอบที่มุ่ง
5. ทักษะทางสังคม											8	80	✓
- การสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น	✓												
- ทักษะทางสังคม		✓	✓		✓	✓	✓						
- การรักษาสัมพันธภาพ									✓				
- การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล										✓			
6. ความเป็นไปได้ทางอารมณ์								✓			1	10	
7.ความยืดหยุ่น										✓	1	10	
8. การมองโลกในแง่ดี										✓	1	10	
9. การนับถือตนเอง										✓	1	10	
10. ความเป็นอิสระ										✓	1	10	
11. ความต้องการบรรลุสิ่งที่ตนปรารถนา										✓	1	10	
12. การตีความจริงได้อย่างถูกต้อง										✓	1	10	
13. ความสามารถในการแก้ปัญหา										✓	1	10	
14. ความรับผิดชอบต่อสังคม										✓	1	10	
15. การมีความสุขในชีวิต										✓	1	10	
รวม	5	5	5	4	5	5	5	4	5	15			

จากตาราง 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน พบว่ามีองค์ประกอบทั้งหมด 15 องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้คัดสรรองค์ประกอบที่มีโรงเรียน ความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป หรือคิดเป็นร้อยละ 50 ขึ้นไป ของความถี่ทั้งหมด ได้จำนวน 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง 2) การควบคุมอารมณ์ตนเอง 3) การเข้าใจการความรู้สึกของผู้อื่น 4) การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง และ 5) ทักษะทางสังคม

2. ความเหมาะสมขององค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งได้จากการตอบแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ผลการประเมินแสดงในตารางที่ 2

ตาราง 2 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน (ค่าเฉลี่ยจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน)

องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน	ความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1.การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด
2.การควบคุมอารมณ์ตนเอง	4.80	0.28	มากที่สุด
3.การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น	5.00	0.00	มากที่สุด
4.การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง	4.72	0.41	มากที่สุด
5.ทักษะทางสังคม	4.76	0.43	มากที่สุด
รวม	4.86	0.11	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง ($\bar{X}$= 5.00) ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ($\bar{X}$= 5.00) ด้านการควบคุมอารมณ์ตนเอง ($\bar{X}$= 4.80) ด้านการมีทักษะทางสังคม ($\bar{X}$= 4.76) และด้านการสร้างแรงจูงใจแก่ตนเอง ($\bar{X}$= 4.72)

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขออภิปรายผลการศึกษาองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่งพบว่าความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง 2) การควบคุมอารมณ์ตนเอง 3) เข้าใจการความรู้สึกของผู้อื่น 4) การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง และ 5) ทักษะทางสังคม ทุกองค์ประกอบมีค่าความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป และผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบพบว่าทุกองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 แสดงว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความเหมาะสม ทั้งนี้เพราะองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารล้วนมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุพล สนมศรี (2565) ที่ได้สังเคราะห์องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาได้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ในอารมณ์ตนเอง 2) การควบคุมอารมณ์ตนเอง 3) การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น 4) การสร้างแรงจูงใจตนเอง และ 5) ทักษะทางสังคม ซึ่งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำมาอภิปรายเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

1.1 การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง ผู้บริหารที่ตระหนักรู้อารมณ์ของตนเองจะสามารถรับรู้อารมณ์ที่เกิดขึ้นและตระหนักถึงผลกระทบที่อารมณ์และความต้องการของตนจะมีต่อผู้อื่น สามารถประเมินจุดเด่นและจุดด้อยของตนและมีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จีรนันท์ จันทร์เจ็ก (2564) ที่พบว่าการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการรู้จักและเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง การรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง เข้าใจสาเหตุและ

ผลกระทบที่เกิดขึ้น และเห็นคุณค่าในงานที่ตนเองทำอยู่ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การควบคุมอารมณ์ของตนเอง ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการจัดการและควบคุมอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องประสบกับปัญหา ทั้งนี้เพราะการเป็นผู้บริหารย่อมต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคและข้อขัดแย้งต่าง ๆ ซึ่งเป็นเหตุให้อารมณ์เปลี่ยนแปลงแปรปรวน ดังนั้นต้องควบคุมและจัดการกับอารมณ์โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลก่อนแสดงพฤติกรรม การจัดการความเครียด ความโกรธ และอารมณ์เชิงลบ เพื่อให้สามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปฐมวิทย์ วิธิรวาท (2565) ที่พบว่า การควบคุมอารมณ์ตนเอง เป็นความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนใน การจัดการอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมถึงการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างความน่าเชื่อถือ ช่วยให้การตัดสินใจมีความรอบคอบ ลดความขัดแย้งในองค์กร

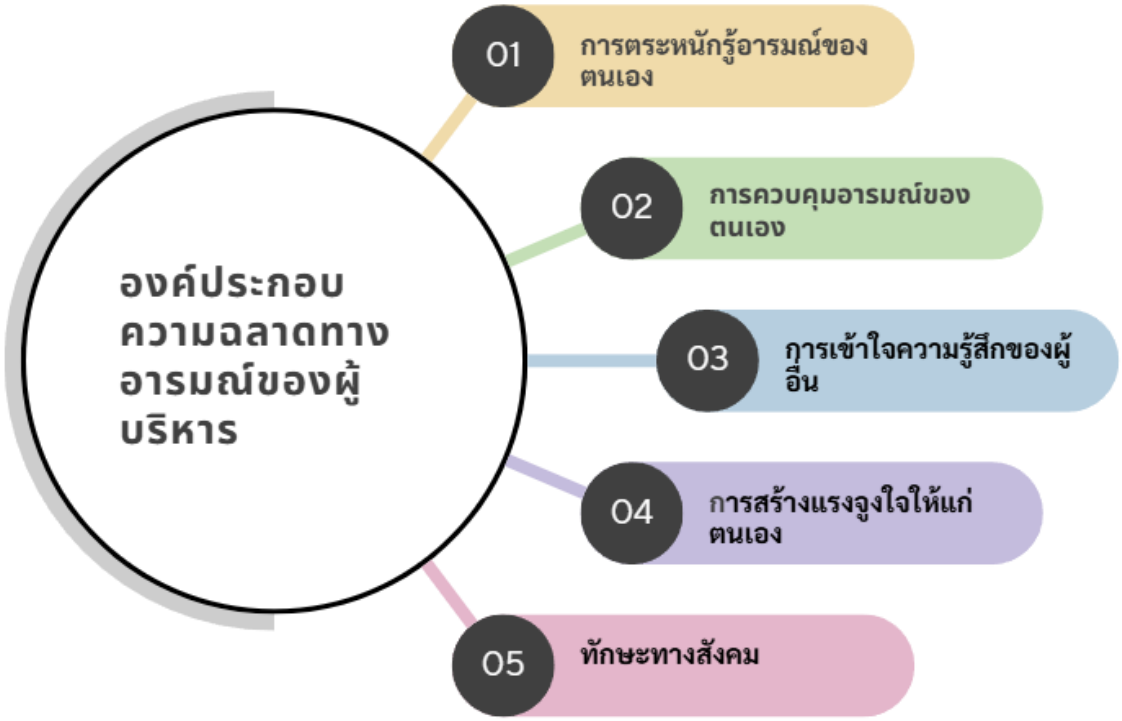
1.3 การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ผู้บริหารในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม ดังนั้นการที่จะดึงและรักษาบุคลากรที่มาร่วมทำงานได้ ต้องเข้าใจและเข้าถึงอารมณ์ความต้องการของผู้อื่น การสังเกตพฤติกรรม การฟังอย่างตั้งใจและการใส่ใจในรายละเอียด พร้อมทั้งแสดงความเห็นอกเห็นใจ ตอบสนองความรู้สึกความต้องการของผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อังค์วรา สายแสงจันทร์(2565) ที่พบว่าการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เป็นสิ่งสำคัญต่อการทำงานเป็นทีม ช่วยให้สามารถรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ผู้บริหารที่เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นและตอบสนองความรู้สึกของผู้อื่นอย่างเหมาสม ย่อมส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษาโดยรวม

1.4 การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง การเป็นผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารงานเพื่อให้งานนั้นประสบความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถสร้างกำลังใจให้ตนเองในการคิดและกระทำอย่างสร้างสรรค์ มีการตั้งเป้าหมายในการทำงานอย่างชัดเจน มีความเชื่อมั่นทางบวกในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมายโดยไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นและตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา มีความพร้อมในการทำงานและพร้อมที่จะตัดสินใจทำในสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ มีแรงจูงใจในการทำงานเพื่อให้งานประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชนิกานต์ สมโภชน์ (2568) ที่พบว่า การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง คือคุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารโรงเรียนที่แสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ ผ่านการสร้างกำลังใจให้ตนเองในการคิดและปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์ การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน ความไม่ย่อท้อต่อ รวมถึงแรงผลักดันภายในที่จะทำให้งานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ทักษะทางสังคม ผู้บริหารต้องมีการติดต่อสื่อสารกับบุคลากรในสถานศึกษาเดียวกัน ต่างสถานศึกษาและชุมชน ผู้บริหารควรสร้างความสัมพันธ์และรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีความเป็นผู้นำ มีความสามารถในการสื่อสารที่ดีและชัดเจน การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะทางสังคมจะทำให้สามารถทำงานร่วมกับบุคคลต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อัญชลีพร เก้าลิ้ม (2566) ที่พบว่า ทักษะทางสังคม เป็นทักษะที่จำเป็นมากสำหรับการใช้ชีวิตและการทำงานของผู้บริหารให้ประสบความสำเร็จ เพราะสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง ลดปัญหาความขัดแย้ง และร่วมมือกันทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยทำให้ได้ทราบองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน โดยมีขั้นตอนในการวิจัย ได้แก่ การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา ทำให้ได้องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน 5 องค์ประกอบ จากนั้นทำการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง โดยจากการสังเคราะห์องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน ได้องค์ความรู้ใหม่ตามภาพที่ 2 ดังนี้



ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลจากการศึกษาองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนมี 5 องค์ประกอบ ทำให้ทราบถึงองค์ประกอบหลักของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารสามารถนำสารสนเทศดังกล่าวไปตรวจสอบตนเองหรือนำไปวางแผนพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของตนเพื่อคุณภาพในการบริหารงานของสถานศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน และรูปแบบการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ชัดเจนยิ่งขึ้นและ สามารถนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์การต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กร ศิริโชควัฒนา. (2561). *E.Q.การบริหารอารมณ์อย่างฉลาด.* กรุงเทพฯ:ซิซินี อินเตอร์เนชั่นแนล.

จีรนันท์ จันทร์เจ็ก. (2564). *การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3.* วิทยานิพนธ์ ค.ม.นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ชนิกานต์ สมโภชน์. (2568).*การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2.*วิทยานิพนธ์ ค.ม.ชัยภูมิ: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

ชาปิยา สิมลา. (2563).*ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร.*วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปฐมวิทย์ วิธิรวาท. (2565).*ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1.* วิทยานิพนธ์ ค.ม.พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

ปวีณา บุศยรัตน์. (2565). *ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารโรงเรียนสถานศึกษาตามการรับรู้ ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด.*วิทยานิพนธ์ ค.ม.จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

วิชญพงศ ไชยธิกุลโรจน์. (2564). ผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนาตัวบ่งชี้ความฉลาดทางอารมณ์และสังคม. *วารสารการวัดประเมินผลวิจัยและสถิติทางสังคมศาสตร์*. 2(1), 17-26.

อนุพล สนมศรี. (2565).*ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศ องค์การในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 2.*วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อังค์วรา สายแสงจันทร์.(2565). *โมเดลสมการโครงสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4.*วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.ขอนแก่น:มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อัญชลีพร เก้าลิ้ม. (2566).ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1.วิทยานิพนธ์ ค.ม.นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

Bar-On R. & Parker J. D. A. (2002) .The Handbook of Emotional Intelligence. SanFrancisco:Jossey-Bass.

Cooper, R. & Sawaf.(1997).Executive E.Q.:Emotional Intelligence in Leadership and Organization. New York : Grosset and Putnam.

Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. New York: Bantam Books.

Goleman, B. & McKee. (2004). Primal Leadership: Learning to Lead with Emotional Intelligence. Boston:Harvard Business School Press.

Mayer, J. D., & Salovey, P. (1997). What is emotional intelligence? In D. Goleman (Ed.), *Emotional development and emotional intelligence* (pp. 3–31). New York: Basic Books.

Sholihah et al., (2020). Development of Interactive Multimedia Learning Courseware to Strengthen Students' Character. *European Journal of Educational Reseach*, *9*(3), 1267-1279.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

A Study of the Components of Social Public Mind

Naparat Sopakul[1*], Wannika Chalakbang[2] & Pandita Intharaksa [3]

1 Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University
2 Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University
3 Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University
** Corresponding author. E-mail: bow030534@gmail.com*

Abstract

The public mind is a crucial factor in fostering a strong society that is guided by morality and progresses in a sustainable direction. The objectives of this study were to examine the components of students' public mind toward society, conducted in two phases. Phase 1 involved exploring the components of students' public mind based on documents and related research from ten sources. Phase 2 focused on evaluating the appropriateness of these components by five experts. The research instruments employed were a document synthesis form and a five-point Likert scale questionnaire. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. The findings revealed that students' public mind toward society consists of four components: Helping others, respecting the rights of others, taking care of public property, and participating in community activities. The experts evaluated these components as being at the highest level of appropriateness.

Keywords: Public Mind, Social Responsibility, Students, Care for Public Property, Community Participation

Received: 2025-08-27; **Revised:** 2025-09-19; **Accepted:** 2025-10-31

การศึกษาองค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน

นภารัตน์ โสภากุล[1*] วัลนิกา ฉลากบาง[2] และปัณฑิตา อินทรักษา[3]

1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
** Corresponding author. E-mail: bow030534@gmail.com*

บทคัดย่อ

จิตสาธารณะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสังคมที่เข้มแข็ง มีคุณธรรม และพัฒนาไปในทิศทางที่ยั่งยืนในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่งข้อมูล และระยะที่ 2 ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสารและแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียนประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การช่วยเหลือผู้อื่น 2) การเคารพสิทธิของผู้อื่น 3) การดูแลรักษาสิ่งของส่วนรวม และ 4) การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: จิตสาธารณะ, ความรับผิดชอบต่อสังคม, นักเรียน, การดูแลรักษาสิ่งของส่วนรวม, การเข้าร่วมกิจกรรมสังคม

บทนำ

ปัจจุบันโรงเรียนมีปัญหาการเสริมสร้างจิตสาธารณะให้แก่นักเรียน จากแนวคิดในด้านการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เป็นผลให้นักเรียนบางส่วนไม่สนใจต่อการศึกษา สนใจแต่เรื่องของตนเอง ทำให้เกิดปัญหาด้านการให้แบ่งปัน ปัญหาด้านความมีน้ำใจ ปัญหาด้านการเอาเปรียบผู้อื่น และปัญหาด้านการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนิเวศน์ สีลากร (2563) ได้พบว่านักเรียนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะของจิตสาธารณะโดยนักเรียนยังขาดการรับรู้และความเข้าใจในการมีจิตสาธารณะจากภายในตนเองและการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนจะเป็นส่วนช่วยเติมเต็มให้กับนักเรียน นอกจากนี้จากรายงานการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาวิกฤตทางด้านจิตสาธารณะของเยาวชน โดยเฉพาะผลกระทบจากการขาดจิตสาธารณะต่อสังคม เมธาวี จำเนียร (2561) พบว่าการขาดจิตสาธารณะต่อสังคมมีผลกระทบในทางที่เสียหายตั้งแต่ในระดับ บุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชนและประเทศจนไปถึงระดับโลก เป็นความเสียหายที่เชื่อมโยงกันนั่นหมายถึง ถ้าขาดจิตสาธารณะต่อสังคมในระดับบุคคลแล้วก็จะเกิดความเสียหายไปจนกระทั่งถึงระดับโลกเลยทีเดียว การปลูกฝังและพัฒนาจิตสาธารณะจึง

จะต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็กและเยาวชน โดยมีสถาบันทางการศึกษาเป็นผู้กล่อมเกลาหล่อหลอมให้เด็กมีจิตสาธารณะ

สภาพการณ์ที่เด็กนักเรียนในโรงเรียนขาดความมีจิตสาธารณะต่อสังคม ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาในโรงเรียน ทำให้สังคมปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหาคุณธรรม และจริยธรรมเสื่อมถอย มีค่านิยมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมมากขึ้น คนในสังคมให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม และมีพฤติกรรมเอารัดเอาเปรียบโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่น (ชลัช สุภาพกุล และคณะ, 2559) สะท้อนจากการที่คนในสังคมมีความถี่การใช้ความรุนแรงและปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น การลักทรัพย์ อาชญากรรม การก่อการร้าย แหล่งอบายมุข มลพิษสิ่งแวดล้อม การรุกรานธรรมชาติ ปัญหาเกี่ยวกับเยาวชน ปัญหาครอบครัว เป็นต้น (จิตติยา วาจี, 2559) เพื่อให้เห็นสภาพการขาดจิตสาธารณะของนักเรียนที่ชัดเจนขึ้นจำเป็นต้องมีการศึกษาองค์ประกอบของจิตสาธารณะของนักเรียน

จิตสาธารณะต่อสังคม จึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม การปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นการแสดงออกหรือการกระทำที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ประกอบไปด้วยจิตสำนึกเห็นคุณค่าส่วนรวม การมีส่วนร่วมช่วยเหลือสังคมและการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม (กิตติภพ สารโพคา, 2563) ทั้งนี้การส่งเสริมจิตสาธารณะต่อสังคมมีรูปแบบการดำเนินการเฉพาะที่มีความสอดคล้องกับสภาพบริบทและทรัพยากรของสถานศึกษา เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองและตรงต่อความต้องการของสังคมอย่างแท้จริง ซึ่งรูปแบบการส่งเสริมจิตสาธารณะต่อสังคมที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนจะสามารถช่วยและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมแสดงออกถึงการดูแลรักษาและเห็นคุณค่าในสิ่งของหรือทรัพยากรที่เป็นของส่วนรวม มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม พร้อมที่จะอาสาทำงานเพื่อส่วนรวม นอกจากนี้ยังรวมถึงการรู้จักใช้และดูแลสิ่งของที่เป็นขอส่วนรวม ตลอดจนตระหนักถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเคารพและมีคุณธรรมจริยธรรม พระครูนิเวศน์ สีลากร (2563)

จากเหตุผลต่างๆดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาองค์ประกอบของจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน ซึ่งผลวิจัยจะทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียนซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียนต่อไป

คำถามการวิจัย

1. องค์ประกอบของจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน มีอะไรบ้าง
2. องค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาองค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบจากแนวคิดขนักวิชาการ ดังนี้

สายถวิล แซ่ฮ่ำ (2559) ได้กล่าวว่าจิตสาธารณะต่อสังคม ประกอบด้วย 1) การช่วยเหลือส่วนรวม 2) การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม 3) การเคารพสิทธิของส่วนรวม และ 4) การดูแลรักษาสิ่งของส่วนรวม

จิตรลดา ทองอันตัง (2559) ได้กล่าวว่าจิตสาธารณะต่อสังคมประกอบด้วย 1) การแบ่งปันและช่วยเหลือผู้อื่น 2) การเข้าร่วมกิจกรรมส่วนรวม 3) การดูแลรักษาสาธารณสมบัติของส่วนรวม 4) รู้จักใช้ของส่วนร่วมอย่างทะนุถนอม และ5) การเคารพสิทธิของผู้อื่น

ชลธิชา ชัยวิชิต (2559) ได้กล่าวว่าจิตสาธารณะต่อสังคมประกอบด้วย 1) การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ 2) การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วนรวม 3) การดูแลสาธารณสมบัติส่วนรวม 4) การเข้าร่วมกิจกรรมส่วนรวม และ5) การมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม

เจษฎาภรณ์ อุ่นเรือน (2559) ได้กล่าวว่าจิตสาธารณะต่อสังค ประกอบด้วย 1) การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวม 2) การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวม และ3) การเคารพสิทธิการใช้ของส่วนรวม

เกษสุดา พุธทะลา (2562) ได้กล่าวว่าการมีจิตสาธารณะต่อสังคมประกอบด้วย 1) การใช้ 2) การดูแลรักษาสิ่งของส่วนรวม 3) การทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม และ4) การเคารพสิทธิตนเองและผู้อื่นในการใช้ประโยชน์ส่วนรวม

กิตติภพ สารโพคา (2563) ได้กล่าวว่าจิตสาธารณะต่อสังคมประกอบด้วย 1) จิตสำนึกเห็นคุณค่าส่วนรวม 2) การมีส่วนช่วยเหลือสังคม และ 3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม

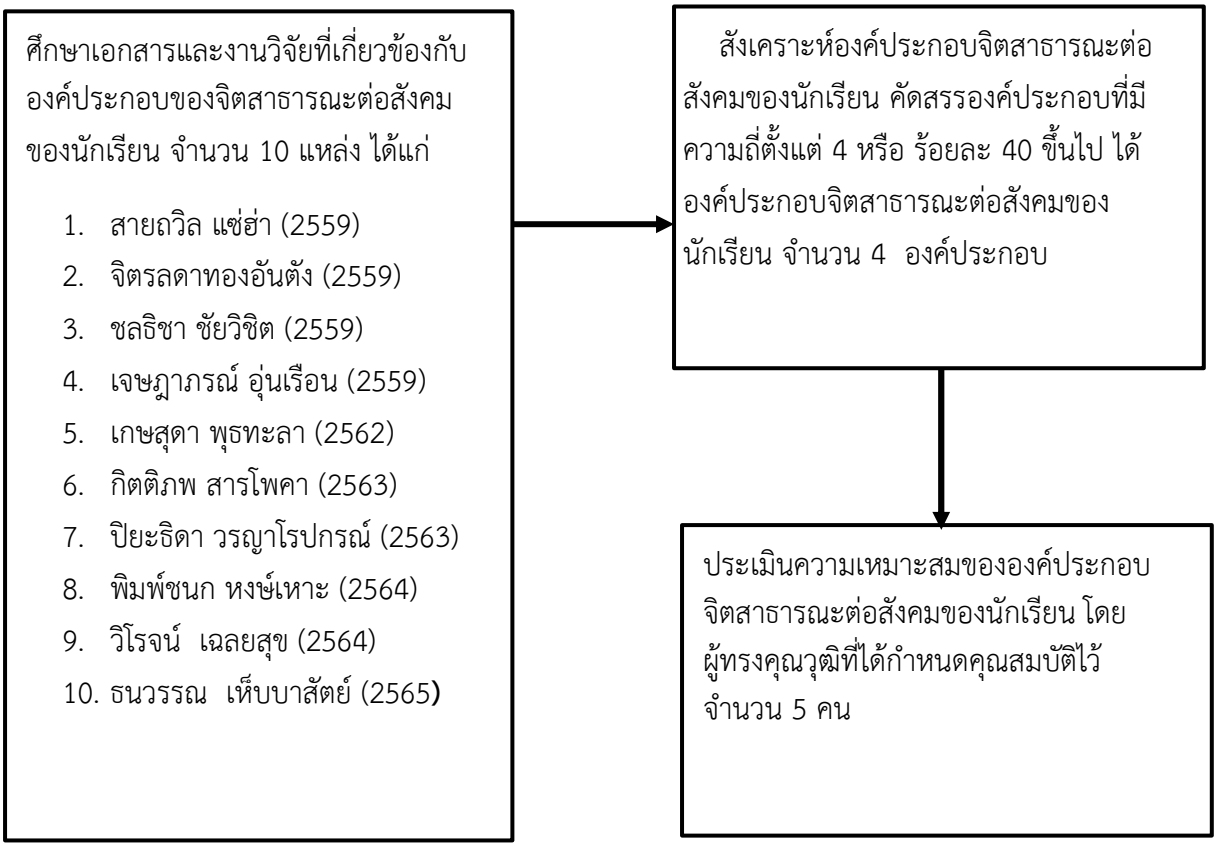
ปิยะธิดา วรญาโรปกรณ์ (2563) ได้กล่าวว่าจิตสาธารณะต่อสังคมประกอบด้วย 1) การช่วยเหลือผู้อื่น 2) การดูแลสมบัติส่วนรวม 3) การเคารพสิทธิส่วนรวม4) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และ 5) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

พิมพ์ชนก หงษ์เหาะ (2564) ได้กล่าวว่าจิตสาธารณะต่อสังคมประกอบด้วย 1) การใช้ 2) การถือเป็นหน้าที่ 3) การเคารพสิทธิ และ 4) การปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

วิโรจน์ เฉลยสุข (2564) ได้กล่าวว่าจิตสาธารณะต่อสังคมประกอบด้วย 1) การช่วยเหลือผู้อื่น 2) การเสียสละเพื่อสังคม และ3) การมุ่งมั่นพัฒนาสังคม

ธนวรรณ เห็บบาสัตย์ (2565) ได้กล่าวว่าจิตสาธารณะต่อสังคมประกอบด้วย 1) การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ 2) การรับผิดชอบในการใช้ของส่วนรวม 3) การถือเป็นหน้าที่ 4) การเคารพสิทธิ และ 5) การเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นประโยชน์

ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบของจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียนตามแนวคิดและงานวิจัยของนักวิชาการและนักวิจัย จำนวน 10 แหล่ง ดังนี้ สายถวิล แซ่ฮ่า (2559) จิตรลดา ทองอันตัง (2559) ชลธิชา ชัยวิชิต (2559) เจษฎาภรณ์ อุ่นเรือน (2559) เกษสุดา พุธทะลา (2562) กิตติภพ สารโพคา (2563) ปิยะธิดา วรญาโรปกรณ์ (2563) พิมพ์ชนก หงษ์เหาะ (2564) วิโรจน์ เฉลยสุข (2564) ธนวรรณ เห็บบาสัตย์ (2565) สังเคราะห์ได้องค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การช่วยเหลือผู้อื่น 2) การเคารพสิทธิของผู้อื่น 3) การดูแลรักษาสิ่งของส่วนรวม และ 4) การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม และประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จากที่กล่าวมาสามารถสรุปกรอบแนวคิดการวิจัยได้ตามภาพที่ 1 ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methodology) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตดังนี้

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา คือ องค์ประกอบของจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน

แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบของจิตสาธารณะต่อสังคมตามแนวคิดและงานวิจัยของนักวิชาการและนักวิจัย ดังนี้ สายถวิล แซ่ฮ่า (2559) จิตรลดา ทองอันตัง (2559) ชลธิชา ชัยวิชิต (2559) เจษฎาภรณ์ อุ่นเรือน (2559) เกษสุดา พุธทะลา (2562) กิตติภพ สารโพคา (2563) ปิยะธิดา วรญาโรปกรณ์ (2563) พิมพ์ชนก หงษ์เหาะ (2564) วิโรจน์ เฉลยสุข (2564) ธนวรรณ เห็บบาสัตย์ (2565)

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของจิตสาธารณะต่อสังคม โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 คน เลือกมาแบบตามคุณสมบัติเจาะจง ดังนี้

1. อาจารย์ในระดับอุดมศึกษา มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกทางด้านการศึกษา มีตำแหน่งทางวิชาการ ระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป และมีประสบการณ์สอนไม่ต่ำกว่า 7 ปี จำนวน 1 คน

2. ผู้บริหารสถานศึกษา มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ และมีประสบการณ์ในการบริหาร ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

3. ครูผู้สอน มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าครูชำนาญการพิเศษ และมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 7 ปี จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสังเคราะห์เอกสาร ซึ่งเป็นตารางสังเคราะห์องค์ประกอบจากแนวคิด เอกสาร และงานวิจัยของนักวิชาการและนักการศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่งได้แก่ แบบสังเคราะห์องค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ แบบสอบถาม ได้แก่ ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับการศึกษาและตำแหน่งงานปัจจุบัน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน จำแนกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) การช่วยเหลือผู้อื่น 2) การเคารพสิทธิของผู้อื่น 3) การดูแลรักษาสิ่งของส่วนรวม และ 4) การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ซึ่งได้กำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การสังเคราะห์องค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเพื่อทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน จากแนวคิดและงานวิจัยของนักวิชาการ ด้วยวิธีการแจกแจงความถี่ โดยใช้แบบสังเคราะห์เอกสารที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน

2.1 ขอหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบองค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน

2.2 นำแบบสอบถามประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน

พร้อมขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 คน

2.3 รวบรวมแบบสอบถามประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน และทำการตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. การสังเคราะห์องค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ความถี่ตั้งแต่ 4 หรือร้อยละ 40 ขึ้นไป

2. การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยการวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และให้ความหมายของค่าเฉลี่ยทั้งโดยภาพรวมและเป็นรายองค์ประกอบ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความเหมาะสม

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของจิตสาธารณะต่อสังคม ซึ่งได้จากการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังตาราง 1

ตาราง 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน

องค์ประกอบ **จิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน**	สายเกวิล แซ่ฮ่า (2559)	จิตรลดา ทองอ้นตั้ง (2559)	ชลธิชา ชัยวิชิต (2559)	เจษฎาภรณ์ อุ่นเรือน (2559)	เกษสุดา พุทะลา (2562)	กิตติภพ สารโพคา (2563)	ปิยะธิดา วรยาโณปกรณ์ (2563)	พิมพ์ชนก หงษ์เหาะ (2564)	วิโรจน์ เฉลยสุข (2564)	ธนวรรณ เห็บบาสัตย์ (2565)	**ความถี่**	**ร้อยละ**	**องค์ประกอบที่เลือก**
1.การช่วยเหลือผู้อื่น	✓	✓	✓			✓	✓		✓	✓	7	70	✓
2.ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม	✓		✓				✓				3	30	
3.การเคารพสิทธิของผู้อื่น	✓	✓		✓	✓			✓		✓	7	70	✓
4.การดูแลรักษาสิ่งของส่วนรวม	✓	✓	✓	✓	✓		✓			✓	7	70	✓
5.การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม		✓	✓					✓		✓	4	40	✓
6.การใช้		✓			✓			✓			3	30	
7.การทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม					✓						1	10	
8.จิตสำนึกเห็นคุณค่าส่วนรวม						✓					1	10	
9.การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม						✓					1	10	

องค์ประกอบ จิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน	สายถวิล แซ่ฮ่า (2559)	จิตรลดา ทองอ้นคำ (2559)	ชลธิชา ชัยวิชิต (2559)	เจษฎาภรณ์ อุ่นเรือน (2559)	เกษสุดา พุธทะลา (2562)	กิตติภาพ สารโพคา (2563)	ปิยะธิดา วรยาโณปกรณ์ (2563)	พิมพ์ชนก หงษ์เหาะ (2564)	วิโรจน์ เฉลยสุข (2564)	ธนวรรณ เท็บบาสัตย์ (2565)	ความถี่	ร้อยละ	องค์ประกอบที่เลือก
10.การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม							✓				1	10	
11.การถือเป็นหน้าที่				✓				✓		✓	3	30	
12.การเสียสละเพื่อสังคม									✓		1	10	
13.การมุ่งมั่นพัฒนาสังคม									✓		1	10	

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน มี 13 องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ความถี่ร้อยละ 40 ขึ้นไปเพื่อคัดเลือกองค์ประกอบของจิตสาธารณะต่อสังคม ผลการสังเคราะห์ดังกล่าวทำให้ได้องค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน 4 องค์ประกอบ เรียงตามลำดับร้อยละ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1,2 และ 3 การช่วยเหลือผู้อื่น การเคารพสิทธิของผู้อื่น และการดูแลรักษาสิ่งของส่วนรวม มีค่าความถี่เท่ากับ 7 (ร้อยละ 70.00) และองค์ประกอบที่ 4 การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม มีค่าความถี่เท่ากับ 4 (ร้อยละ 40.00)

2. ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน

องค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน	**ความเหมาะสม**		
	$\bar{x}$	S.D.	**ความหมาย**
1. การช่วยเหลือผู้อื่น	4.80	0.21	มากที่สุด
2. การเคารพสิทธิของผู้อื่น	4.76	0.29	มากที่สุด
3. การดูแลรักษาสิ่งของส่วนรวม	4.56	0.27	มากที่สุด
4. การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม	4.70	0.36	มากที่สุด
รวม	4.70	0.19	มากที่สุด

จากตาราง 2 ผลประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พบว่าองค์ประกอบหลัก ทั้ง 4 องค์ประกอบมีควาเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในมากที่สุด โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ การช่วยเหลือผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.21) การเคารพสิทธิของผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.29) การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.36) การดูแลรักษาสิ่งของส่วนรวม ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.27)

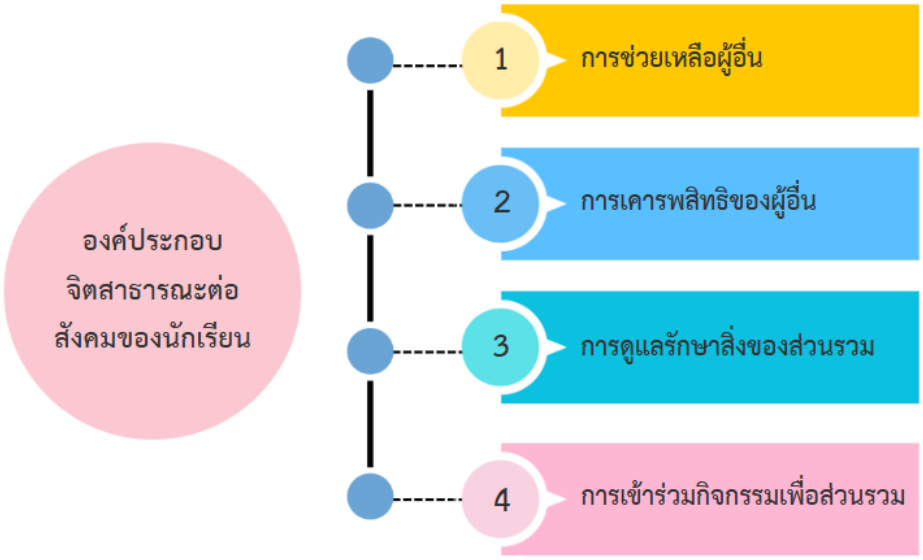
อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์การวิจัยในประเด็นการศึกษาองค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน พบว่า จิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) การช่วยเหลือผู้อื่น 2) การเคารพสิทธิของผู้อื่น 3) การดูแลรักษาสิ่งของส่วนรวม และ4) การเข้าร่วมกจิกรรมเพื่อส่วนรวม ซึ่งได้จากการสังเคราะห์เอกสารโดยได้ใช้เกณฑ์ความถี่ร้อยละ 40 ขึ้นไปและจากการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าองค์ประกอบมีความเหมาะสมโดยรวมและในรายองค์ประกอบอยู่ในระดับดีมาก ทุกองค์ประกอบ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของเกษสุดา พุธทะลา ที่ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ พบว่าองค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคม แบ่งได้เป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การใช้ 2) การดูแลรักษาสิ่งของส่วนรวม 3) การทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม และ 4) การเคารพสิทธิตนเองและผู้อื่นในการใช้ประโยชน์ส่วนรวม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวรรณ เห็บบาสัตย์ ที่ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอังพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่าองค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคม แบ่งได้เป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ 2) การรับผิดชอบในการใช้ของส่วนรวม 3) การถือเป็นหน้าที่ 4) การเคารพสิทธิ และ 5) การเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นประโยชน์

จะเห็นว่าองค์ประกอบของจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน แต่ละด้านล้วนมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ทั้งนี้เพราะการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคม นักเรียนที่มีจิตสาธารณะในด้านนี้จะรู้จักแบ่งปันเอื้อเฟื้อ และช่วยเหลือเพื่อน ครู รวมถึงบุคคลรอบข้าง ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและสร้างบรรยากาศแห่งความสามัคคีในโรงเรียนและชุมชน นอกจากนี้ยังช่วยให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเองและรู้จักเห็นคุณค่าของการทำความดีเพื่อผู้อื่น ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่น การเคารพสิทธิของผู้อื่นสะท้อนถึงความเข้าใจในความเสมอภาคและความแตกต่างของบุคคล ทั้งนี้เพราะนักเรียนที่ตระหนักในสิทธิผู้อื่นจะรู้จักเคารพความคิดเห็น ความเป็นส่วนตัว และเสรีภาพของผู้อื่น ไม่ละเมิดหรือก้าวก่ายสิทธิของผู้อื่น ซึ่งเป็นการปลูกฝังทักษะประชาธิปไตยและความยุติธรรมในสังคม ทำให้สังคมมีความสงบสุข ลดความขัดแย้ง และอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ด้านการดูแลรักษาสิ่งของส่วนรวม การดูแลสิ่งของส่วนรวม เช่น ห้องเรียน โต๊ะ เก้าอี้ หนังสือ หรือสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและรู้จักใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างคุ้มค่า ทั้งนี้เพราะเมื่อมีการตระหนักรู้ในความสำคัญของสิ่งของส่วนรวม นักเรียนจะร่วมกันรักษาความสะอาดและความเรียบร้อย ส่งผลให้โรงเรียนและชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการใช้ชีวิตร่วมกัน และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เช่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมจิตอาสา หรือกิจกรรมพัฒนาชุมชน ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกความรับผิดชอบ ทั้งนี้เพราะ ความเสียสละ และภาวะผู้นำความรับผิดชอบ ช่วยเสริมสร้างค่านิยมแห่งการมีส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของการเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยทำให้ได้ทราบองค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน โดยมีขั้นตอนในการวิจัย ได้แก่ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยใช้วิธีการสังเคราะห์เนื้อหา ทำให้ได้องค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียนเป็นเบื้องต้น จากนั้นประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน ทั้ง 4 องค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ สามารถอธิบายได้ ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 องค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน

จากภาพประกอบ 1 ทำให้เห็นว่าจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียนประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 การช่วยเหลือผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงความมีน้ำใจ ความเอื้ออาทร และความเมตตาต่อบุคคลอื่นและสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน การแนะนำสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม การให้คำปรึกษาและช่วยแก้ปัญหา การร่วมมือกับผู้อื่น การอำนวยความสะดวก และการแบ่งปันสิ่งของหรือความรู้ให้แก่ผู้อื่น รวมถึงการแสดงออกที่คำนึงถึงอนาคตร่วมกันและการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาโดยไม่รอให้ผู้อื่นร้องขอ

องค์ประกอบที่ การเคารพสิทธิของผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงการตระหนักรู้และเข้าใจในสิทธิของตนเองและผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการใช้ทรัพยากรหรือสถานที่ส่วนรวม การไม่ยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตน การไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของส่วนตัว การให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การแบ่งปันและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรส่วนรวมอย่างเต็มใจ ตลอดจนการเคารพข้อปฏิบัติทางสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยไม่กระทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น

องค์ประกอบที่ 3 การดูแลรักษาสิ่งของส่วนรวม หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นของส่วนรวม โดยตระหนักว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา โดยแสดงออกผ่านการใช้ทรัพยากรส่วนรวมอย่างประหยัด คุ้มค่า และทนุถนอม การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม การอาสาทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม การสอดส่องดูแลและรักษา

ความสะอาด ตลอดจนการดูแลให้สิ่งของหรือสถานที่ส่วนรวมคงอยู่ในสภาพดีพร้อมใช้งาน เข้าใจขอบเขตหน้าที่ของตนเองในฐานะผู้ใช้ของส่วนรวม และมีความระมัดระวังในการใช้สิ่งของสาธารณะด้วยความเต็มใจ

องค์ประกอบที่ 4 การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงการรับรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม การใช้สิทธิและเคารพสิทธิผู้อื่น การมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม พิจารณา วางแผน และผลักดันให้เกิดกิจกรรมเพื่อสังคม การทำความดีเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นและส่วนรวมด้วยความจริงใจและเต็มใจ โดยอาศัยกำลังกาย กำลังสติปัญญา และกำลังทรัพย์ตามความสามารถของตนเอง โดยไม่หวังผลตอบแทน ดังนั้นการที่จะหล่อหลอมให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีจิตสาธารณะต่อสังคมควรยึดความสำคัญขององค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การศึกษาองค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียนทำให้ทราบแนวทางที่ผู้บริหารและครูสามารถนำไปใช้พัฒนานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบจิตสาธารณะต่อสังคมของนักเรียน ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุด จึงควรกำหนดกิจกรรมและการประเมินที่สะท้อนด้านนี้เป็นหลัก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การขยายกลุ่มตัวอย่าง ควรเพิ่มความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งในด้านระดับชั้นการศึกษา พื้นที่ หรือประเภทโรงเรียน เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สะท้อนภาพรวมของพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนอย่างครอบคลุมและสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างบริบทต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน

2. การพัฒนาเครื่องมือการวิจัยที่หลากหลาย นอกจากแบบสอบถาม ควรมีการใช้เครื่องมืออื่น ๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการแสดงออกของนักเรียนในแต่ละองค์ประกอบของจิตสาธารณะต่อสังคม

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) สามารถพัฒนาและจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะต่อสังคมในแต่ละด้าน เช่น กิจกรรมอาสาสมัคร กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน หรือกิจกรรมดูแลสิ่งแวดล้อม แล้วประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อพัฒนานวัตกรรมการปลูกฝังจิตสาธารณะที่เป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กิตติภพ สารโพคา. (2563). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนนาเดื่อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

เกษสุดา พุธทะลา. (2562)**.** *การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เจษฎาภรณ์ อุ่นเรือน. (2559). *การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดนาขาม (เชิดชูวิทยาสาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2.* วิทยานิพนธ์ ค.ม.สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

จิตติยา วาจี. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

จิตรลดา ทองอันตัง. (2559). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ ความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.* วิทยานิพนธ์ ปร.ด. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ชลัช สุภาพกุล และคณะ. (2559). การให้ความหมาย ที่มาของความหมายและรูปแบบของการดำเนินกิจกรรมของจิตอาสาที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุเล่นดนตรีเพื่อผู้ป่วยในโรงพยาบาล. *Veridian E-Journal,Silpakorn University,* 9(1), 516-528.

ชลธิชา ชัยวิชิต. (2559). *การวิเคราะห์องค์ประกอบจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 6.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

ธนวรรณ เห็บบาสัตย์. (2565). *การพัฒนารูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2.* วิทยานิพนธ์ ปร.ด. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ปิยะธิดา วรยาโณปกรณ์. (2563). *การพัฒนาตัวบ่งชี้และแนวทางการส่งเสริมจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตภาคตะวันออก.* วิทยานิพนธ์. ปร.ด. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระครูนิเวศน์ สีลากร (สมพงษ์ ธนะคูณ). (2563). แนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะให้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 8(2), 285-296.

พิมพ์ชนก หงส์เหาะ. (2564). การพัฒนาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 21(4), 103-114.

วิโรจน์ เฉลยสุข. (2564). *การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร.* วิทยานิพนธ์ ปร.ด.สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สายถวิล แซ่ฮ่ำ. (2559). การพัฒนาแบบวัดจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา,* 12(12), 92-107.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Administrative Skills of Administrators and the Effectiveness of Academic in Schools

Pisit Ritnetikul[1], Apisit Somsrisuk[2] & Boomee Kor-Boon[3*]

1 Faculty of Education, Sakonnakhon Rajabhat University
2 Faculty of Education, Sakonnakhon Rajabhat University
3 *Faculty of Education, Sakonnakhon Rajabhat University*
* *Corresponding author. E-mail: pisitrit13.rit@gmail.com*

Abstract

The objective of this research was to investigate the components of school administrators' management skills and the factors contributing to the effectiveness of academic administration in schools. The research was conducted in two phases: Phase 1 involved synthesizing the components of school administrators' management skills and the components of academic administration effectiveness through document analysis and a review of 20 related research studies on school administrators' management skills that affect academic administration effectiveness. Phase 2 involved evaluating the appropriateness of the components of school administrators' management skills and the components of academic administration effectiveness by five experts. The research instruments consisted of a document synthesis form and a five-point Likert scale questionnaire. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research findings revealed that the components of school administrators' management skills consisted of four elements: (1) technical skills, (2) human skills, (3) conceptual skills, and (4) educational and instructional skills. All components were found to be highly appropriate. The components of academic administration effectiveness consisted of: (1) learning process development, (2) assessment, evaluation, and credit transfer processes, (3) educational supervision, (4) development and utilization of educational media and technology, (5) school curriculum development, (6) research for educational quality development, and (7) internal quality assurance and educational standards. All components were also found to be highly appropriate.

Keywords: Administrative Skills, Technical Skills, Human Skills, Conceptual Skills, Effectiveness of Academic Administration

Received: 2025-08-27; **Revised:** 2025-09-22; **Accepted:** 2025-10-31

การศึกษาองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารและองค์ประกอบของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน

พิสิทธิ์ ฤทธิ์เนติกุล[1], อภิสิทธิ์ สมศรีสุข[2], และ บุญมี ก่อบุญ[3*]

1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

* Corresponding author. E-mail: pisitrit13@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของทักษะการบริหารของผู้บริหารและองค์ประกอบของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะดังนี้คือ ระยะที่1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของทักษะการบริหารของผู้บริหารและองค์ประกอบของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนโดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการบริหารของผู้บริหาร และประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ 20 แหล่ง ระยะที่ 2 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารและองค์ประกอบของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสาร และแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบด้านทักษะการบริหารของผู้บริหาร มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทักษะด้านเทคนิค 2) ทักษะด้านมนุษย์ 3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด และ 4) ทักษะด้านการศึกษาและการสอน โดยทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 2)ด้านกาวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 3) ด้านการนิเทศการศึกษา 4) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา 5) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 6) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 7) ด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาโดยทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ทักษะการบริหาร, ทักษะด้านเทคนิค, ทักษะด้านมนุษย์ ,ทักษะด้านความคิดรวบยอด ,ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ

บทนำ

ทักษะการบริหารของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กร โดยเฉพาะในสถานศึกษาที่ต้องการความสามารถในการปรับตัวและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ระบบบริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการบริหารโรงเรียนการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ ประสบการณ์ และความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา(ธนภัทร เทพสถิต,2565) ผู้บริหารที่บริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นจะต้องมีทักษะการบริหาร

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารโดยอาศัยความรู้ ความสามารถ ความชำนาญและประสบการณ์ในการดำเนินงานต่อองค์กรที่ประกอบด้วยทักษะที่จำเป็นในการบริหารสถานศึกษามี 5 ทักษะ ได้แก่ ทักษะด้านความรู้ความคิด ทักษะด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านการศึกษาและการสอน ทักษะด้านมนุษย์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด (ศิริพร ยตะโคตร,2567) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแคทซ์ (Katz,1995) ที่กล่าวไว้ว่า ทักษะการบริหารที่ประสบผลสำเร็จมี 3 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านเทคนิควิธี หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ และความชำนาญในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง การใช้วิธีการ กระบวนการ การปฏิบัติหรือการใช้เทคนิควิธี 2)ทักษะทางมนุษย์ หมายถึง ความสามารถในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการสร้างพลังแห่งความร่วมมือ เพื่อทำงานให้บรรลุเป็นหมายขององค์การ และ 3)ทักษะทางความคิดรวบยอด หมายถึง ความสามารถในการมองเห็นภาพรวมขององค์การทั้งหมด รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ในองค์การได้อย่างชัดเจนและสามารถเข้าใจว่าถ้ามีการเปลี่ยนแปลงส่วนใดส่วนหนึ่งจะก่อผลกระทบต่อส่วนอื่นได้อย่างไร การศึกษาองค์ประกอบและประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจำเป็นต้องมีเพราะส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนโดยตรง

ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน เป็นผลสำเร็จที่ได้จากการดำเนินงานด้านวิชาการสามารถสำเร็จลุล่วงตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ซึ่งเป็นผลมาจากความสามารถในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในการกำหนดทิศทางและสิ่งที่คาดหวังให้เกิดขึ้นอย่างครอบคลุม เป็นระบบชัดเจน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีเป้าหมายที่การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่เกิดจากความสามารถและการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูในโรงเรียนซึ่งพิจารณาได้จากความสำเร็จของผู้เรียนและครูผู้สอน ดังเช่น (พรวลี ตรีประภากร ,2564) ได้ให้ความหมายว่า ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง การพัฒนาบุคลากร ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร และความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน (ชนกานต์ เอี่ยมสะอาด,2564) ได้ให้ความหมายว่า ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการดำเนินงานด้านวิชาการบรรลุผลสำเร็จลุล่วงตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (กิตติชัย อาจหาญ ,2565) ได้ให้ความหมายว่า ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ หมายถึง ผลสำเร็จในการปฏิบัติงานวิชาการทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ที่เกิดจากความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ชัดเจน มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนาเพื่อให้งานด้านการจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา (แคทรียา บุตรศรีผา ,2565) ได้ให้ความหมายว่า ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน หมายถึง การบริหารจัดการของผู้บริหารในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อทำให้เกิดสำเร็จในตัวผู้เรียนคือทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น เกิดความสำเร็จแก่บุคลากรคือทำให้บุคลากรสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้และทุกคนในโรงเรียนสามารถปรับตัวเรียนรู้ที่จะทำงานต่าง ๆ ให้สำเร็จทุกสถานการณ์

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบและประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารและองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารและเพิ่มประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนอย่างยั่งยืน

คำถามวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาโรงเรียนประกอบด้วยองค์ประกอบใดบ้าง

2. องค์ประกอบของทักษะการบริหารของผู้บริหารและองค์ประกอบของประสิทธิผลการบริหารงานวิการโรงเรียนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์ประกอบของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน

2. เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของทักษะการบริหารของผู้บริหารและองค์ประกอบของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทักษะการบริหารของผู้บริหาร

การวิจัยองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหาร ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหาร จากงานวิจัย 10 แหล่ง ดังนี้

อนุจิรา ปั่นโย (2565) กล่าวว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหาร ประกอบด้วย 4 ด้านดังนี้ 1) ด้านทักษะเทคนิควิธี 2) ด้านทักษะมนุษย์สัมพันธ์ 3)ด้านทักษะความคิดรวบยอด และ 4) ด้านทักษะการศึกษาและการสอน

นายธนภัทร เทพสถิตย์ (2565) กล่าวว่าทักษะการบริหารขผู้บริหารประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้ 1) ทักษะด้านเทคนิค 2) ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด 4) ทักษะด้านการวินิจฉัย 5) ทักษะด้านการสื่อสาร 6).ทักษะด้านการตัดสินใจ และ 7) ทักษะด้านการบริหารเวลา

สุนิสา สงัดศรี (2565) กล่าวว่าทักษะการบริหารของผู้บริหาร ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 1) ทักษะด้านความคิดรวบยอด 2) ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ และ 3) ทักษะด้านเทคนิค

ปรารถนา แขนอก (2566) กล่าวว่าทักษะการบริหารของผู้บริหาร ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ทักษะด้านมนุษย์ 2) ทักษะด้านความคิดรวบยอด 3) ทักษะด้านเทคนิควิธี 4) ทักษะด้านการศึกษาและการสอน และ 5) ทักษะด้านความรู้ความคิด

ณัฐพร นพคุณ (2566) กล่าวว่าทักษะการบริหารของผู้บริหาร ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ทักษะด้านความรู้ความคิด 2) ทักษะด้านเทคนิค 3) ทักษะด้านการศึกษาและการสอน 4) ทักษะด้านมนุษย์ และ 5)ทักษะด้านมโนภาพ

อัจฉรา ทองปัน (2567) กล่าวว่าทักษะการบริหารของผู้บริหาร ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 1) ทักษะด้านเทคนิค 2) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และ 3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด

อนันตา ไกรสินธุ์ (2567) กล่าวว่าทักษะการบริหารของผู้บริหาร ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 1) ทักษะด้านความคิดรวบยอด 2) ทักษะด้านมนุษย์ และ 3) ทักษะด้านเทคนิค

ศิริพร ยตะโคตร (2567) กล่าวว่าทักษะการบริหารของผู้บริหาร ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ทักษะด้านมนุษย์ 2) ทักษะด้านเทคนิค 3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด 4) ทักษะด้านการศึกษาและการสอน และ 5) ทักษะด้านความรู้ความคิด

Robert L.Katz (1974) กล่าวว่าทักษะการบริหารของผู้บริหารประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 1) ทักษะทางเทคนิค 2) ทักษะมนุษย์และ 3) ทักษะทางความคิดรวบยอด

Selma Cakir(2019) กล่าวว่าทักษะการบริหารของผู้บริหาร ประกอบด้วย 2 ด้าน ดังนี้ 1) ทักษะการบริหารจัดการ และ 2)ทักษะด้านการสื่อสาร

จากการศึกษาองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารได้สังเคราะห์องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทักษะด้านเทคนิค 2) ทักษะด้านมนุษย์ 3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด และ 4) ทักษะด้านการศึกษาและการสอนในการบริหารโรงเรียน

ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ

การวิจัยองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน จากแนวคิดของนักวิชาการ 10 แหล่ง ดังนี้

อาทิฏิยา โชคดีวัฒนา (2561) กล่าวว่า ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ประกอบด้วย 7ด้านดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3)ด้านทักษะความคิดรวบยอด 4) ด้านทักษะการศึกษาและการสอน 5) ด้านการนิเทศการศึกษา 6) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ 7) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษา

พรวลี ตรีประภากร (2564)) กล่าวว่า ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ประกอบด้วย 4 ด้านดังนี้ 1) ความสามารถในการปรับตัว 2) ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร 3) ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน และ 4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ชนกานต์ เอี่ยมสะอาด (2564) กล่าวว่า ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ประกอบด้วย 6 ด้านดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การประกันคุณภาพภายใน 4) การประเมินผลการเรียนรู้ 5) การพัฒนาสื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมเพื่อการศึกษา และ 6) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

กิตติชัย อาจหาญ (2565) กล่าวว่า ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) **ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้** 3) ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 4) ด้านการนิเทศการศึกษา และ 5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

แคทรียา บุตรศรีผา (2565) กล่าวว่า ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ประกอบด้วย 7ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3ด้านการวัดประเมินผลและการเทียบบโอนผลการเรียน 4) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี 5) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 6) ด้านการนิเทศการศึกษา และ 7) ด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

ธีร์ธนพัชร ร้อยดาพันธุ์ (2565) กล่าวว่า ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ประกอบด้วย 7 ด้านดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดและประเมินผล 4) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 5) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 6) ด้านการนิเทศการศึกษา และ 7) ด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

ลลิตา แสนสุข (2566) กล่าวว่า ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา 2ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 4) ด้านการพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 5) ด้านการนิเทศการศึกษา 6) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา และ 7) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา

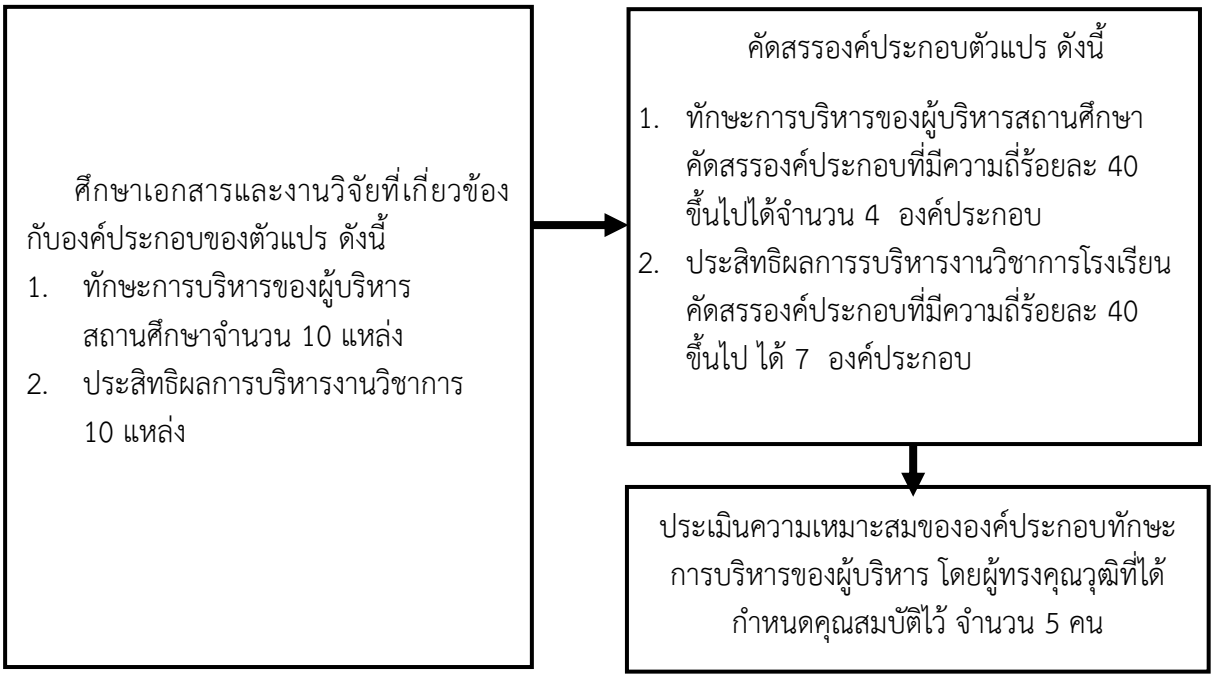
ประวิทย์ วงค์จันทร์ (2567) กล่าวว่า ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้1) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 4) การนิเทศการศึกษา 5) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษา 6) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 7) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

Saleem Farhat (2012) กล่าวว่า ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านสภาพแวดล้อม 2) ด้านการบริหารจัดการงาน 3) ด้านความเป็นมืออาชีพ และ 4) ด้านคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

Heneveld & Craig (2019) กล่าวว่า ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) การสนับสนุนด้านปัจจัยป้อนเข้าต่าง ๆ เช่น นโยบายและการสนับสนุนทางการเงิน หลักสูตร มาตรฐาน การประเมินผล สิ่งอำนวยความสะดวก 2) ผู้ปกครอง และชุมขน 3) สภาพของผู้เรียน เช่นสุขภาพ และความพร้อมในการเรียนรู้ และ 4) ด้านผลลัพธ์ เช่น การเข้าถึง และการบรรลุความสำเร็จ ผสสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการศึกษาองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ได้สังเคราะห์องค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนได้ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 2) ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 3) ด้านการนิเทศการศึกษา 4) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา 5) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 6) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 7) ด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวติดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณโดยการศึกษาแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่าน เพื่อศึกษาองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหาร และองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนโดยมีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

แหล่งข้อมูล

1. ศึกษาได้ศึกษาแนวคิดเอกสารและงานวิจัยของนักวิชาการเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา 10 แหล่ง ได้แก่ 1) อนุจิรา ปั่นโย (2565) 2) ธนภัทร เทพสถิตย์ (2565) 3) สุนิสา สงัดศรี (2565) 4) ปรารถนา แขนอก (2566) 5) ณัฐพร นพคุณ (2566) 6) อัจฉรา ทองปัน (2567) 7) อนันตา ไกรสินธุ์ (2567) 8) ศิริพร ยตะโคตร (2567) 9) Robert L.Katz (1974) และ 10) Selma Cakir(2019)

2. ศึกษาแนวคิดเอกสารและงานวิจัยของนักวิชาการเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน 10 แหล่ง ได้แก่ 1) อาฑิฏยา โชคดีวัฒนา (2561) 2) พรวลี ตรีประภากร (2564) 3) ชนกานต์ เอี่ยมสะอาด (2564) 4) กิตติชัย อาจหาญ (2565) 5) แคทรียา บุตรศรีผา (2565) 6) ธีร์ธนพัชร ร้อยดาพันธุ์ (2565) 7) ลลิตา แสนสุข (2566) 8) ประวิทย์ วงค์จันทร์ (2567) 9) Saleem Farhat (2012) และ 10) Heneveld & Craig (2019)

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารและองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1. อาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษา มีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก และมีประสบการณ์การสอนทางการบริหารการศึกษา ไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 1 คน

2. ผู้บริหารโรงเรียน มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ มีวุฒิการศึกษาด้านบริหารการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

3. ครู วิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท และมีประสบการณ์การสอนในสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสังเคราะห์เอกสาร ซึ่งเป็นตารางสังเคราะห์องค์ประกอบจากแนวคิด เอกสาร และงานวิจัยของนักวิชาการและนักการศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง ได้แก่ แบบสังเคราะห์องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารแลกะแบบสังเคราะห์องค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ ได้แก่ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารและองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ(Checklist) มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ แบบสอบถาม ได้แก่ ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับการศึกษาและตำแหน่งงานปัจจุบัน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหาร จำแนกเป็น 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1)ทักษะด้านเทคนิค 2)ทักษะด้านมนุษย์ 3)ทักษะด้านความคิดรวบยอด และ 4) ทักษะด้านการศึกษาและการสอน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบประสิทธิผลการการบริหารงานวิชาการโรงเรียน จำแนกเป็น 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1)ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 2)การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 3)การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 4)การนิเทศการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6)การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 7)การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

ได้กำหนดเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบมีความหมาย ดังนี้

5 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การสังเคราะห์องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารและองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเพื่อทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารและองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนจากแนวคิดและงานวิจัยของนักวิชาการ ด้วยวิธีการแจกแจงความถี่ โดยใช้แบบสังเคราะห์เอกสารที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารและองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ดังต่อไปนี้

2.1 ขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารและองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน

2.2 นำแบบสอบถามประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหาร และองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพร้อมขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารและองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 คน

2.3 รวบรวมแบบสอบถามประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารและองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนกลับมาและทำการตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. การสังเคราะห์องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสังเคราะห์เอกสารและคัดสรรองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนนที่มีความถี่ตั้งแต่ 4 หรือร้อยละ 40 ขึ้นไป

2. การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารและองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมจากการตอบแบบสอบถามของผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารและองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และให้ความหมายของค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยขององค์ประกอบที่เหมาะสม ไว้ตั้งแต่ค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารซึ่งได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังแสดงในตาราง 1

ตารางที่ 1 ตารางสังเคราะห์ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

นักการศึกษาคนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	**ความถี่**	**ร้อยละ**	**องค์ประกอบที่คัดสรร**
แหล่งข้อมูล / องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหาร	อนุจิรา ปั่นโย	ธนภัทร เทพสถิตย์	สุนิสา สังข์ศรี	ปรารถนา แขนอก	ฉันธ์พร เพ็ญคุณ	อัจฉรา ทองปัน	อันตา ไกรสินธ์	ศิริพร ยตะโคตร	Robert L.Katz	Selma Cakir			
1.ด้านทักษะเทคนิควิธี	✓			✓							9	90	✓
ทักษะด้านเทคนิค		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓				
2.ด้านทักษะมนุษย์สัมพันธ์	✓		✓			✓					9	90	✓
ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล		✓											
ทักษะด้านมนุษย์				✓	✓		✓	✓	✓				
3. ด้านทักษะความคิดรวบยอด	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		8	80	✓
4. ด้านทักษะการศึกษาและการสอน	✓			✓	✓			✓			4	40	✓
5. ทักษะด้านการวินิจฉัย		✓									1	10	
6. ทักษะด้านการสื่อสาร		✓									1	10	

ตารางที่ 1 ตารางสังเคราะห์ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

นักการศึกษาคนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	ความถี่	ร้อยละ	องค์ประกอบที่คัดสรร
แหล่งข้อมูล / องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหาร	อนุจิรา ปิ่นโย	ธันภัทร เทพสถิตย์	สุนิสา สังข์ศรี	ปรารถนา แขนยก	ณัฐพร นพคุณ	อัจฉรา ทองปัน	อันตา ไกรสินธ์	ศิริพร ยตะโคตร	Robert L.Katz	Selma Cakir			
7. ทักษะด้านการตัดสินใจ		✓									1	10	
8. ทักษะด้านการบริหารเวลา		✓									1	10	
9. ทักษะการบริหารจัดการ										✓	1	10	
10. ทักษะด้านความรู้ความคิด				✓	✓			✓			3		
11. ทักษะด้านมโนภาพ					✓						1	10	
รวม	4	7	3	5	5	3	3	5	3	1	-	-	4

จากตาราง 1 ตารางสังเคราะห์ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่ามี 11 องค์ประกอบ และบางองค์ประกอบมีความเหมือนกัน จึงนำองค์ประกอบที่มีความเหมือนกันนั้นรวมเข้าเป็นองค์ประกอบเดียวกัน การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์พิจารณาจากองค์ประกอบที่มีความถี่สูง คือร้อยละ 40 ขึ้นไป ได้องค์ประกอบด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ทักษะด้านเทคนิค 2) ทักษะด้านมนุษย์ 3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด และ 4) ทักษะด้านการศึกษาและการสอน

2. ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารซึ่งได้จากการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ผลการประเมินแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหาร

องค์ประกอบทักษะการบริหาของผู้บริหาร	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
1) ทักษะด้านเทคนิค	5.00	0.00	มากที่สุด
2) ทักษะด้านมนุษย์	5.00	0.00	มากที่สุด
3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด	5.00	0.00	มากที่สุด
4) ทักษะด้านการศึกษาและการสอน	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	5.00	0.00	มากที่สุด

จากตาราง 2 พบว่าองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารในภาพรวมและรายองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลจากการศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนซึ่งได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังแสดงในตาราง 3

ตารางที่ 3 ตารางสังเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน

นักการศึกษาคนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
แหล่งข้อมูล / องค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียน	อาทิภูยา โชคดีวัฒนา (2561)	พรวลี ตรีประภากร (2564)	ชนกานต์ เอี่ยมสะอาด (2564)	กิตติชัย อาจหาญ (2565)	แคทรียา บุตรศรีผา (2565)	ธีรธนพัชร ร้อยดาพันธุ์ (2565)	ลลิตา แสนสุข (2566 หน้า 10)	ประวิทย์ วงค์จันทร์ (2567)	Saleem Farhat (2012)	Heneveld & Craig (2019)	**ความถี่**	**ร้อยละ**	**องค์ประกอบที่ค้นคว้า**
1.ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓			**7**	**70**	✓
2.ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓			7	70	✓
3. ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		7	70	✓
การประเมินผลการเรียนรู้			✓										
ด้านการวัด และประเมินผล						✓							
4. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	✓				✓			✓			5	50	✓
การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน			✓										
ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา						✓							
5.ด้านการนิเทศการศึกษา	✓			✓	✓	✓	✓	✓			6	60	✓
6.ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	✓										6	60	✓
การประกันคุณภาพภายใน			✓										
ด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา					✓	✓	✓						
การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา								✓					
7. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษา	✓										7	70	✓
การพัฒนาสื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมเพื่อการศึกษา			✓										
ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา				✓		✓							
ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี					✓								
ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา							✓	✓					
8. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน		✓											

ตารางที่ 3 ตารางสังเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน

นักการศึกษาคนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
แหล่งข้อมูล / องค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียน	อาทิภัยา โชคดีวัฒนา (2561)	พรวลี ตรีประภากร (2564)	ชนกานต์ เอี่ยมสะอาด (2564)	กิตติชัย อาจหาญ (2565)	แคทรียา บุตรศรีผา (2565)	ธีร์ธนพัชร ร้อยดาพันธุ์ (2565)	ลลิตา แสนสุข (2566 หน้า 10)	ประวิทย์ วงค์จันทร์ (2567)	Saleem Farhat (2012)	Heneveld & Craig (2019)	ความถี่	ร้อยละ	องค์ประกอบที่คัดสรร
ด้านผลลัพธ์										✓			
9. ความสามารถในการปรับตัว		✓											
10. ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร		✓											
11. ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน		✓											
12. ด้านการพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้							✓				1	10	
13. ด้านสภาพแวดล้อม									✓		1	10	
14. ด้านการบริหารจัดการงาน									✓		1	10	
15. ด้านความเป็นมืออาชีพ									✓		1	10	
16. ด้านคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน									✓		1	10	
17. การสนับสนุนด้านปัจจัยป้อนเข้าต่าง ๆ เช่น นโยบายและการสนับสนุนทางการเงิน										✓	1	10	
18. ผู้ปกครอง และชุมชน										✓	1	10	
19. สภาพของผู้เรียน เช่นสุขภาพ และความพร้อมในการเรียนรู้										✓	1	10	
รวม	7	4	6	5	7	7	7	7	4	4	-	-	7

จากตาราง 3 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบด้านประสิทธิผลการบริหารวิชาการโรงเรียน พบว่ามี 19 องค์ประกอบ และบางองค์ประกอบมีความเหมือนกัน จึงนำองค์ประกอบที่มีความเหมือนกันนั้นรวมเข้าเป็นองค์ประกอบเดียวกัน การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์พิจารณาจากองค์ประกอบที่มีความถี่สูง คือร้อยละ 40 ขึ้นไป ได้องค์ประกอบด้านประสิทธิผลการบริหารวิชาการโรงเรียน จำนวน 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 2. ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 3. ด้านการนิเทศการศึกษา 4. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา 5. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 6. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 7. ด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

4. ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนซึ่งได้จากการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ผลการประเมินแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน

องค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
1) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
2) ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
3) ด้านการนิเทศการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
4) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
5) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
6) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
7) ด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	5.00	0.00	มากที่สุด

จากตาราง 4 พบว่าองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาโรงเรียนในภาพรวม และรายองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาองค์ประกอบและประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของทักษะการบริหารของผู้บริหารและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพบว่า องค์ประกอบของทักษะการบริหารของผู้บริหารประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทักษะด้านเทคนิค 2) ทักษะด้านมนุษย์ 3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด และ 4) ทักษะด้านการศึกษาและการสอน ซึ่งได้จากการสังเคราะห์เอกสารโดยได้ใช้เกณฑ์ความถี่ร้อยละ 40 ขึ้นไป และจากการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า องค์ประกอบมความเหมาะสมโดยรวมและรายองค์ประกอบมีความเหมาะสมขององค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุจิรา ปั่นโย ที่ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารประกออบด้วย 4 ด้านดังนี้คือ 1) ด้านทักษะเทคนิควิธี (Technical Skil) 2) ด้านทักษะมนุษย์สัมพันธ์ (Interpersonal Skill) 3) ด้านทักษะความคิดรวบยอด (Conceptual Skill) และ 4) ทักษะด้านการศึกษาและการสอน (Educational and Instructional) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร ยตะโคตร ที่ทำการวิจัยเรื่องทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านมนุษย์ 2) ทักษะด้านเทคนิค 3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด 4) ทักษะด้านด้านการศึกษาและการสอน และ 5) ทักษะด้านความรู้ความคิด

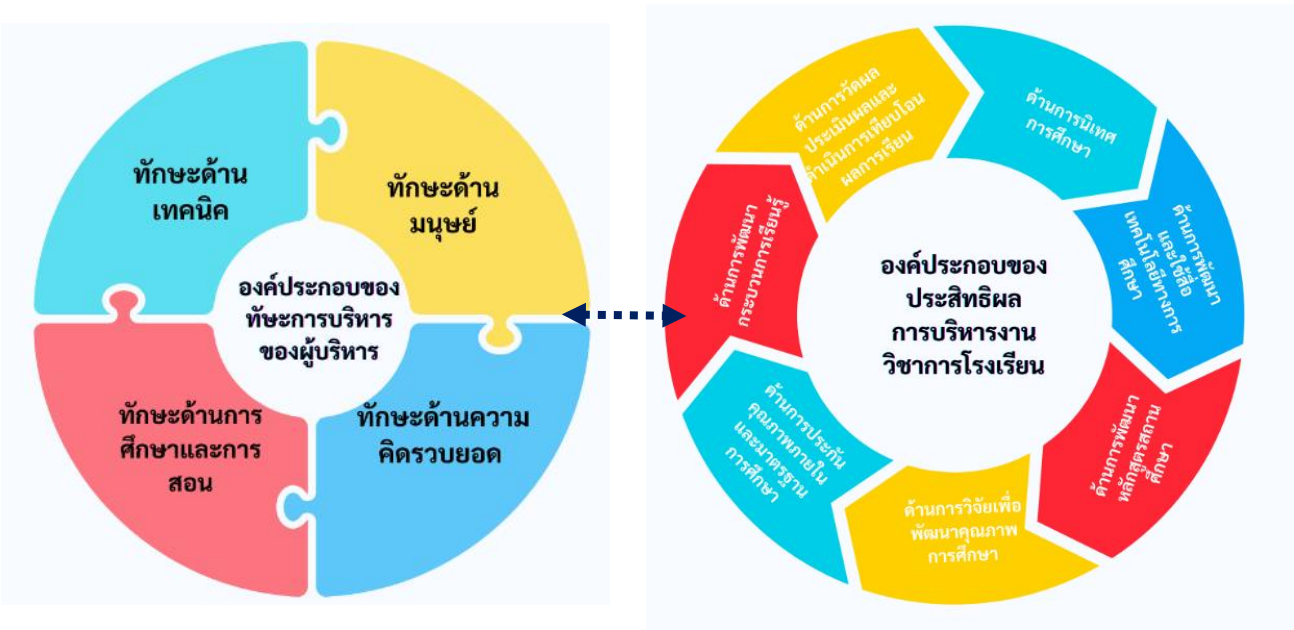
นอกจากนี้ จากการศึกษาองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1)ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 2)ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบ

โอนผลการเรียน3)ด้านการนิเทศการศึกษา 4) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา 5) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 6) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 7)ด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ซึ่งได้จากการสังเคราะห์เอกสารโดยได้ใช้เกณฑ์ความถี่ร้อยละ 40 ขึ้นไป และจากการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า องค์ประกอบมความเหมาะสมโดยรวมและรายองค์ประกอบมีความเหมาะสมขององค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาทิฏิยา โชคดีวัฒนา ที่ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่าประสิทธิผลการบริหารวิชาการประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2)ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3)ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 4)ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5)ด้านการนิเทศการศึกษา 6)ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ 7)ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษา และแคทรียา บุตรศรีผา ได้ทำวิจัยเรื่องปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม พบว่าประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดประเมินผลและการเทียบบโอนผลการเรียน 4) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี 5) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 6) ด้านการนิเทศการศึกษา และ 7) ด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

โดยสรุป งานวิจัยนี้ชี้ชัดว่าทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมี 4 องค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชการมี 7 ด้าน ซึ่งได้รับการยืนยืนความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จึงสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาผู้บริหารให้มีทักษะครบถ้วนทั้ง 4 ด้าน จะส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการโรงเรียนให้สูงขึ้น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยทำให้ได้ทราบองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารและองค์ประกอบของประสิทธิผลการบริหารงานวิชการโรงรียน โดยมีขั้นตอนในการวิจัย ได้แก่ การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงเนื้อหาทำให้ได้องค์ประกอบของทักษะการบริหารของผู้บริหาร4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทักษะด้านเทคนิค 2) ทักษะด้านมนุษย์ 3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด และ 4) ทักษะด้านการศึกษาและการสอน และองค์ประกอบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1)ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 2)ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 3)ด้านการนิเทศการศึกษา 4) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา 5) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 6) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 7)ด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา จากนั้นทำการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ สามารถอธิบายได้ ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 ทำให้ทราบว่าองค์ประกอบของทักษะการการบริหารของผู้บริหารนั้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ทักษะด้านเทคนิค หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการใช้ความรู้ วิธีการ เทคนิค เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานอย่างเชี่ยวชาญและชำนาญจากประสบการณ์ การศึกษาประกอบด้วยความสามารถเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี การใช้ข้อมูลสารสนเทศในการบริหารงานได้อย่างเป็นระบบ ความสามารถในการบริหารทรัพยากรในสถานศึกษาอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ การกำหนดวิธีการ หลักเกณฑ์ ในการนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรม

องค์ประกอบที่ 2 ทักษะด้านมนุษย์ หมายถึง ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเข้าอกเข้าใจผู้อื่น มีการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ผสานความร่วมมือของสมาชิกในองค์กร สามารถปรับตัวในการปฏิบัติงานได้ทุกสถานการณ์ และสามารถจูงใจผู้คนให้ดำเนินงานต่าง ๆ ได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 3 ทักษะด้านความคิดรวบยอด หมายถึง ความสามารถในการคิดวางแผนอย่างเป็นระบบ สามารถที่จะรู้และเข้าใจมองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ในองค์กรทั้งหมด มีความคิดกว้างไกลครอบคลุม พร้อมทั้งสามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้น และมีผลกระทบต่อองค์กรตลอดจนสามารถ วางแผนเพื่อตัดสินใจแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ นั้นได้ มีความเข้าใจสถานการณ์ปัจจุบันขององค์กรและสามารถวางแผนและกำหนดแนวทางการดำเนินงานงานล่วงหน้าเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้

องค์ประกอบที่ 4 ทักษะด้านการศึกษาและการสอน หมายถึง ความรู้และความชำนาญของผู้บริหารในการจัดการบริหารหลักสูตร การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดผล การนิเทศ ติดตามการเรียนการสอนของครูในการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ สนับสนุนการผลิตและติดตามการใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพ

และองค์ประกอบของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนนั้นประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่1 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในการการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมเรียนรู้ได้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ยืดหยุ่นตามความเหมาะสมคำนึงถึงศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นการเรียน การสอนตามสภาพจริง จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองปลูกฝังผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

องค์ประกอบที่2 การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง กระบวนการประเมินความก้าวหน้า ทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการต่าง ๆ ของผู้เรียนแต่ละรายวิชาโดยให้สอดคล้องและตรงตามมาตรฐาน ตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลาง เน้นการประเมินตามสภาพจริง ซึ่งช่วยให้รู้ข้อบกพร่องหรือความก้าวหน้าของผู้เรียน ทำให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้และหาวิธีการแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสม มีการจัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนเพื่อใช้ในการอ้างอิงตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

องค์ประกอบที่3 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการเรียนการสอนของสถานศึกษา ให้เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมชุมชน ท้องถิ่น และความต้องการของผู้เรียน โดยผ่านการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา โดยเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง

องค์ประกอบที่4 การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารการศึกษาเพื่อช่วยเหลือ แนะนำ ร่วมแก้ปัญหา ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการสอนของครู แสวงหาแนวทางร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาจนเต็มศักยภาพตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

องค์ประกอบที่5 การพัฒนาสื่อและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง การจัดหาแหล่งสื่อที่เสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ เทคโนโลยีการศึกษา รวมถึงวิธีการต่าง ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้กับกระบวนการเรียนการสอน พัฒนาบุคลากรครูให้ใช้สื่อเทคโนโลยีนวัตกรรมเพื่อการศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด

องค์ประกอบที่6 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือเครื่องมือในการค้นคว้าหาความรู้อย่างเป็นระบบอย่างมีลำดับขั้นตอนโดยผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ส่งเสริมให้ครูผู้สอนพัฒนาตนเองในเรื่องการวิจัยเพื่อการศึกษาของครูในการหาคำตอบ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคน และคิดหาวิธีการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น มีการนำผลการวิจัยในชั้นเรียนมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีระบบเครือข่ายการเผยแพร่ผลการทำวิจัยในชั้นเรียนกับสถานศึกษาอื่น

องค์ประกอบที่7 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษา ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการการศึกษา การประกันคุณภาพภายในต้องดำเนินการอยู่ตลอดเวลาที่ปฏิบัติงาน เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกและโรงเรียนมีการเผยแพร่รายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีการศึกษาเผยแพร่ต่อสาธารณะชน

เอกสารอ้างอิง

กิตติชัย อาจหาญ. (2565). *ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร* วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

แคทรียา บุตรศรีผา. (2565). *ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม* วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ชนกานต์ เอี่ยมสะอาด. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก* การค้นคว้าอิสระ กศ.ม.พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ณัฐพร นพคุณ. (2566). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร* วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

ธนภัทร เทพสถิตย์. (2565). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี* วิทยานิพนธ์ ค.ม.นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธีร์ธนพัชร ร้อยดาพันธุ์. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1* วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ประวิทย์ วงค์จันทร์. (2567). *สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2* วิทยานิพนธ์ ค.ม.สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ปรารถนา แขนอก. (2566). *การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 1* การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

พรวลี ตรีประภากร. (2564). *สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22* วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ลลิตา แสนสุข. (2566). *สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2* วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ศรัญญา น้อยพิมาย. (2562). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2* วิทยานิพนธ์ ค.ม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ศิริพร ยตะโคตร. (2567). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการระบบช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1* วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุนิสา สงัดศรี. (2565). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1* วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อนันตา ไกรสินธุ์. (2567). *ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขของครูในสหวิทยาเขต ระยอง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง* วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

อนุจิรา ปั่นโย. (2565). *การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1* การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

อัจฉรา ทองปัน. (2567). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงใหม่* การค้นคว้าอิสระ กศ.ม. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

อาทิฏิยา โชคดีวัฒนา. (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด* วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

A Model for Developing Teacher Leadership in the Digital Era in Secondary Schools under the Provincial Administrative Organization in the Northeastern Region

Sarawut Tasarod[1*]

1 Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University
** Corresponding author. E-mail: a0969257832@gmail.com*

Abstract

This research aimed to 1) study the components of teacher leadership in the digital era, 2) examine the current state, expected state, and essential needs for developing teacher leadership in the digital era, 3) create and develop a model for developing teacher leadership in the digital era, and 4) study the effectiveness of developing teacher leadership in the digital era. The research employs a research and development approach, divided into four phases with a total of nine steps. The sample group used in this survey research consists of teachers from secondary schools under the provincial administrative organization for the 2024 academic year, totaling 46 schools and 368 teachers. The research tools include a questionnaire with a 5-point Likert scale, which has a Cronbach's alpha coefficient of 0.908. The statistical methods used for data analysis include frequency, percentage, mean, standard deviation, and importance of needs. The target group for testing the model consists of teachers from Phu Dindaeng Wittaya School, under the Sakon Nakhon Provincial Administrative Organization, for the 2024 academic year, totaling 30 participants. The research findings indicate that the components of teacher leadership in the digital era include: 1) expertise in learning management, 2) the use of digital media and technology, 3) self-development to keep up with changes, 4) curriculum development and implementation, 5) professionalism as a teacher, and 6) teamwork. The essential needs for developing teacher leadership in the digital era are ranked in order of importance as follows: 1) self-development to keep up with changes, 2) the use of digital media and technology, 3) expertise in learning management, 4) curriculum development and implementation, 5) professionalism as a teacher, and 6) teamwork. The model for developing teacher leadership in the digital era encompasses principles, objectives, content, development processes, resources, learning media, and measurement and evaluation methods. The assessment results of the effectiveness of the developed model for teacher leadership in the digital era show that 1) the model's appropriateness is rated very high overall, 2) secondary school teachers showed increased knowledge and understanding after participating in the trial of the model, with an effectiveness index value of 0.9158 or 91.58%, and 3) the average evaluation score of teacher leadership in the digital era increased by 1.58, indicating a progress rate of 94.44%.

Keywords: Development Model, Teacher Leadership, Digital Era

Received: 2025-08-29; **Revised:** 2025-09-30; **Accepted:** 2025-10-31

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ศราวุธ ตาสาโรจน์[1*]

1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

* *Corresponding author. E-mail: : a0969257832@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล 2) ศึกษาสภาพจริง สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล 3) สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล 4) ศึกษาประสิทธิผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา โดยการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ระยะ รวม 9 ขั้นตอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยเชิงสำรวจครั้ง นี้ ประกอบด้วย ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปีการศึกษา 2567 โรงเรียน 46 โรงเรียน ครูจำนวน 368 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค 0.908 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น กลุ่มเป้าหมายที่ ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบ ประกอบด้วยครูโรงเรียนภูดินแดงวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 1) ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ 2) การใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล 3) การพัฒนาตนเองให้ทันการเปลี่ยนแปลง 4) การพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร 5) ความเป็นครูมืออาชีพ และ 6) การทำงานเป็นทีมความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล เรียงลำดับ ตามความต้องการจำเป็น ดังนี้ 1) การพัฒนาตนเองให้ทันการเปลี่ยนแปลง 2) การใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล 3) ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ 4) การพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร 5) ความเป็นครูมืออาชีพ และ 6) การทำงานเป็นทีม รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการพัฒนา สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ผลการประเมินประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่า 1) ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่ามีความรู้ความเข้าใจหลังเข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนอบรม ค่าดัชนีประสิทธิผล มีค่าเท่ากับ 0.9158 หรือคิดเป็นร้อยละ 91.58 และ 3) ค่าเฉลี่ยผลการประเมินภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล หลังการพัฒนาเพิ่มขึ้น 1.58 และมีร้อยละความก้าวหน้า ร้อยละ 94.44

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, ภาวะผู้นำครู, ยุคดิจิทัล

บทนำ

แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566 - 2570) มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษา ตลอดจนการศึกษาเพื่อการมีงานทำและสร้างงาน มุ่งเน้นการพัฒนาด้วยการขับเคลื่อนนวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ ภายใต้สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society)เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถเรียนรู้ ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ความสำคัญของกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566 - 2570) คือ การกำหนด

ทิศทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต (Life-Long Learning) เห็นได้ว่าการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น เนื่องจากสาเหตุจากหลายปัจจัย ปัจจัยหลัก คือ “ครู” ซึ่งทำหน้าที่ในการสอน จึงกล่าวได้ว่า ครูเป็นความหวังสูงสุดในการสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยที่ครูต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับศาสตร์การสอน ศาสตร์ของการเรียนรู้ และศาสตร์ของสาขาอื่น ๆ นอกจากนี้ครูจะต้องมีภาวะผู้นำเพราะภาวะผู้นำมีความจำเป็นอย่างมากสำหรับการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้น สถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาประสิทธิภาพของครูให้มีภาวะผู้นำ อาภารัตน์ ราชพัฒน์ (2554, หน้า 8) กล่าวถึง ภาวะผู้นำครูว่า เป็นการแสดงออกของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่วัดได้จาก พฤติกรรม ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านมีการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู องค์ประกอบ ด้านเป็นแบบอย่างทางการสอน องค์ประกอบด้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาและองค์ประกอบ ด้านเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล มีผลกระทบต่อการปฏิรูปและการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา หรือการดำรงชีวิต ของมนุษยชาติ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดสถานการณ์ การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา หรือ Covid -19 เป็นการตอกย้ำและเร่งเร้าให้เห็นความสำคัญจำเป็นของเทคโนโลยีดิจิทัล ที่มีผลกระทบอย่างมาก ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในยุคนี้ ทำให้เทคโนโลยีดิจิทัล เข้ามามีบทบาทต่อในวิถี ชีวิตประจำวันของผู้คน รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ท่ามกลาง สถานการณ์วิกฤตซึ่งทำให้เกิด แพลทฟอร์ม (Platform) และแอปพลิเคชัน (Application) ที่จะเอื้ออำนวยให้การดำเนินชีวิต และการทำงานเป็นไปอย่างได้อย่างปกติใหม่ สถานศึกษาจะต้องใช้เทคโนโลยีและระบบออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีการเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้ระบบออนไลน์มากขึ้น บุคลากรกระตือรือร้นที่จะต้องเรียนรู้การใช้เครื่องมือออนไลน์ เพื่อการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยต่างให้ความสำคัญ และตระหนักถึงศักยภาพของนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลทั้งหมดที่มีในปัจจุบัน และแนวโน้มใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต พยายามจัดหาสิ่งสนับสนุนที่จำเป็นเพียงพอ ต่อการเปลี่ยนแปลงในการประยุกต์ใช้ดิจิทัลในการเรียนการสอนให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการสร้างอนาคตการศึกษาที่จะเข้าในระบบการศึกษาของประเทศไทยนั้นต้องอาศัย ความมุ่งมั่นที่สำคัญร่วมกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (ดาวรุวรรณ ถวิลการ, 2564, หน้า 1 อ้างถึงใน ขจีนุช ดาโอภา, 2568 หน้า 2-3)

ด้วยความสำคัญข้างต้นที่สนับสนุนว่าการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัลจะส่งผลให้ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่ดีขึ้น และยังส่งผลให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญ และสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาตนเอง พัฒนากระบวนการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน และเพื่อจะได้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัลที่มีประสิทธิผล สามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาสภาพจริง สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล
3. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล
4. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ และภาวะผู้นำ

ความหมายของผู้นำ ไชยา ภาวะบุตร (2565) สรุปความหมายของคำว่า ผู้นำ คือ ผู้ที่เป็นหลักสำคัญให้กับองค์การมีความรู้ในเรื่องงานองค์การเป็นอย่างดี สามารถให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานได้ มีความรับผิดชอบต่อประสิทธิผลขององค์การ อุทิศตน และมุ่งมั่นเพื่ออนาคตและความสำเร็จในอนาคตขององค์การ ได้รับความเชื่อถือ และเชื่อฟังจากเพื่อนร่วมงานในการจัดกิจกรรม และในการสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มหรือในองค์การ เต็มใจรับฟัง รวมทั้งพูดคุยกับเสียงเรียกร้องที่สร้างสรรค์ และให้เป็นที่รับทราบกันทั้งองค์การ มีจิตใจเปิดกว้าง และมีวิสัยทัศน์แสวงหาโอกาสนวัตกรรม และความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

ความหมายของภาวะผู้นำ วิษณุ อ๋องสกุล (2558) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นการใช้อิทธิพลของผู้นำกับผู้ตามโดยการโน้มน้าวใจ การสร้างค่านิยมและความเชื่อให้คล้อยตามและปฏิบัติงานให้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ให้เกิดภายในองค์การ เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ อิทธิฤทธิ์ กลิ่นเดช (2560) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นได้ว่าสามารถนำพาบุคลากรและนำพาองค์กรไปสู่จุดหมายและเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล

Bennis (2013, อ้างถึงใน จิณณวัตร ปะโคทัง, 2561) ก็ได้นิยามภาวะผู้นำดิจิทัลว่ามีส่วนช่วยในการส่งเสริมความเป็นสังคมแห่งความรู้ ซึ่งประกอบด้วย 1) ทักษะการสร้างความตระหนัก (Awareness Building) โดยจะรวมถึงความสำคัญของเทคโนโลยีและสารสนเทศต่อการช่วยบรรลุความสำเร็จ 2) ทักษะการระดมทรัพยากร (Resource Mobilizing Skills) เป็นการระดมให้มีการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศอย่างแพร่หลาย 3) ทักษะเชิงปฏิบัติการ (Operational Skills) มีกิจกรรมการบริหารเพื่อจัดการและการใช้งานเทคโนโลยีและสารสนเทศ 4) ภาวะผู้นำเชิงโครงสร้าง (Structural Leadership) เป็นการปฏิวัติสารสนเทศที่เป็นเพียงแค่การใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ แต่ยังเป็นการเคลื่อนตัวไปสู่รูปแบบใหม่ของการกระจายสังคมดิจิทัลด้วยทำให้ต้องมีทักษะภาวะผู้นำเชิงโครงสร้างด้วยลักษณะส่วนบุคคล (Individual Atributes) สำหรับผู้นำดิจิทัลประกอบด้วย 1) ความยืดหยุ่น (Flexible) 2) ความสามารถปรับตัว (Adaptable) 3) ความอยากรู้อยากเห็นทางปัญญา (Intellectual Curiosity) และ 4) ความหิวกระหายต่อความรู้ (Hunger for New Knowledge) โดยต้องเข้าใจว่าภาวะผู้นำดิจิทัลไม่ใช่สิ่งที่คงที่ (Static) แต่เป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเพราะมีการเกิดขึ้นใหม่ของนวัตกรรมทางเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลาทำให้ต้องการทัศนคติทักษะและความรู้ใหม่อยู่ตลอดเวลา ดังที่นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ข้างต้น ผู้วิจัยจึงกล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ครูผู้สอนที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัว มีความอยากรู้อยากเห็นใหม่ ๆ ทางเทคโนโลยี และกระตือรือร้นต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีดิจิทัล และตระหนักเห็นประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัล โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปบูรณาการในการจัดการศึกษา และผู้นำต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลตามสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบันและนำองค์การไปสู่ทิศทางใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดการดำเนินการวิจัยเป็น 4 ระยะ 9 ขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล

ขั้นตอนที่ 3 การยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล ซึ่งตรวจสอบและยืนยันโดยผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์

ระยะที่ 2 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาเชิงสำรวจ

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล

ระยะที่ 3 จัดทำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล

ขั้นตอนที่ 6 ร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล

ขั้นตอนที่ 7 พัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล โรงเรียน

ระยะที่ 4 ประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล

ขั้นตอนที่ 8 ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุค

ขั้นตอนที่ 9 สรุปผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล พบว่ามี 6 องค์ประกอบหลัก 25 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

1.1 ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) การออกแบบการเรียนการสอน 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การใช้วิธีการสอนและเทคนิคการสอน 4) เป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง 5) การประเมินผลการเรียนรู้

1.2 การใช่สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) ความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจัดการเรียนการสอน 2) การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีดิจิทัล 3) มีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล 4) การมีทักษะและความรู้ดิจิทัล 5) การบูรณาการ และการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษาแบบดิจิทัล

1.3 การพัฒนาตนเองให้ทันการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) สามารถค้นหาตนเองได้ 2) มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม 3) สร้างแนวคิดใหม่ 4) มีความมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.4 การพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร 2) การศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร 3) การนำหลักสูตรไปใช้และ 4) การวัดและ ประเมินผลหลักสูตร

1.5 ความเป็นครูมืออาชีพ มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์เป็นสำคัญ 2) มีความคิดสร้างสรรค์ รู้และเข้าใจงาน 3) มีทักษะการสอนแบบมืออาชีพ 4) มีจิตวิญญาณของความเป็นครู

1.6 การทำงานเป็นทีม องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) รู้ค่านิยม วิสัยทัศน์ และพันธกิจของทีม 2) รู้บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของทีม 3) มีความสามารถในการสร้างสรรค์ของทีม

2. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล เรียงลำดับตามความต้องการจำเป็น ดังนี้ การพัฒนาตนเองให้ทันการเปลี่ยนแปลง มีค่า PNI = 0.86 การใช่สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่า PNI = 0.85 ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ มีค่า PNI = 0.84 การพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร มีค่า PNI = 0.83 ความเป็นครูมืออาชีพ มีค่า PNI = 0.83 และการทำงานเป็นทีม มีค่า PNI = 0.78

3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหาของรูปแบบ 4) กระบวนการพัฒนาของรูปแบบ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล

4. ผลการประเมินประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่า 1) ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 2) ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล โดยทำแบบทดสอบประเมินความรู้ความเข้าใจ พบว่ามีความรู้ความเข้าใจหลังเข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนอบรมกับคะแนนหลังอบรมเพิ่มขึ้น เท่ากับ 582 คะแนน โดยมีค่าดัชนีประสิทธิผล มีค่าเท่ากับ 0.9158 หรือคิดเป็นร้อยละ 91.58 ดัชนีประสิทธิผลจึงมีค่าเพิ่มขึ้น ส่วนประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล โดยการประเมินตนเองของผู้เข้ารับการพัฒนา พบว่า ค่าเฉลี่ยผลการประเมินภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล หลังการพัฒนาเพิ่มขึ้น 1.58 และมีร้อยละ ความก้าวหน้าร้อยละ 94.44 ซึ่งหมายความว่า ภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล โดยรวมเพิ่มขึ้น

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล มี 6 องค์ประกอบหลัก 25 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

องค์ประกอบ 1 ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า มี 5องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) การออกแบบการเรียนการสอน 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การใช้วิธีการสอนและเทคนิคการสอน 4) เป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง 5) การประเมินผลการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ เป็น คุณลักษณะของครูที่มีความรู้ ความสามารถและมีทักษะ ในการวางแผน ออกแบบการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความเชี่ยวชาญในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ทันกับสถานการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป และมีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้ทันกับสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยการปรับการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียนให้เหมาะสมกับวัยและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับ รสสุคนธ์ คำสุข (2568) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าได้องค์ประกอบสมรรถนะครูมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาล ประกอบด้วย 1) สมรรถนะหลัก มีองค์ประกอบคือ การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) สมรรถนะประจำสายงาน มีองค์ประกอบคือ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาผู้เรียน ภาวะผู้นำครู 3) สมรรถนะส่วนบุคคล มีองค์ประกอบคือ ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาที่สอน ความสามารถในการผลิตและใช้สื่อและเทคโนโลยี ทั้งนี้เนื่องจากภาวะผู้นำครู คือ ลักษณะพฤติกรรมที่ครูได้แสดงออกในการปฏิบัติงานอย่างเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้มีอิทธิพลเป็นที่ยอมรับของครูคนอื่นส่งเสริมให้ เพื่อนร่วมงานได้มีพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงพัฒนาตนเองและพัฒนางาน และสอดคล้องกับ ชลันดา ประยูรเสาวภาคย์ (2568) ทำวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียน มัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของภาวะผู้นำ เชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก และ 22 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ประกอบด้วย การสร้างวิสัยทัศน์นวัตกรรม การเผยแพร่วิสัยทัศน์นวัตกรรม และการ ปฏิบัติตามวิสัยทัศน์นวัตกรรม 2) การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม ประกอบด้วย การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม การติดต่อสื่อสาร

อย่างสร้างสรรค์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแก้ปัญหาร่วมกัน และการสนับสนุนนวัตกรรม 3) การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม ประกอบด้วย การรักษาบรรยากาศที่ดีในการทำงาน การอำนวยความสะดวกอุปกรณ์เครื่องมือในการสร้างนวัตกรรม และการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูซึ่งเป็นบุคลากรสร้าง หรือพัฒนานวัตกรรม 4) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ประกอบด้วย การคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ การบูรณาการทางเทคโนโลยีในการสร้างนวัตกรรม และการมีความคิดหลากหลายและการคิดริเริ่มในการพัฒนานวัตกรรม 5) การสร้างนวัตกรรมของครู ประกอบด้วย การออกแบบนวัตกรรมที่สอดคล้องกับภาระงานของครู วิธีการนำนวัตกรรมไปใช้ การวัดและประเมินผลการใช้นวัตกรรม และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อต่อยอด และ 6) การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรม ประกอบด้วย การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรมที่สอดคล้องกับภาระงานของครู กระบวนการที่ชัดเจนและสามารถนำไปใช้ได้ เกิดการยอมรับของครูและเกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนและสังคม ดังนั้น ความเชี่ยวชาญของครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในโลกการศึกษาปัจจุบัน ครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้สอน” ไปสู่ “ผู้อำนวยการเรียนรู้” และพัฒนาองค์ความรู้ในด้านดิจิทัลควบคู่กับการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายและยั่งยืนสำหรับผู้เรียน ดังนั้นการส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งด้านทักษะดิจิทัล

องค์ประกอบที่ 2 การใช่สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า มี 5 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) ความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจัดการเรียนการสอน 2) การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีดิจิทัล 3) มีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล 4) การมีทักษะและความรู้ดิจิทัล 5) การบูรณาการและการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษาแบบดิจิทัลเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากเช่นเดียวกับ องค์ประกอบที่ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การใช่สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นการแสดงออกของครูถึงการมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เครื่องมือและแพลตฟอร์มออนไลน์ในการสื่อสารผ่านระบบจัดการการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการเรียนรู้ ซึ่งมีการอำนวยความสะดวก ส่งเสริมวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล การกระตุ้นผู้เรียนให้เข้าถึงเครื่องมือและแพลตฟอร์มออนไลน์ในจัดการเรียนรู้ มีการพัฒนาและสร้างสรรค์นวัตกรรมจากการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลและบูรณาการให้เข้ากับการจัดการเรียนรู้ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลรวมถึงการมีภูมิคุ้มกันในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่ได้อย่างปลอดภัย สอดคล้องกับ พิชญ์พิมล สุนทะวงศ์ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ได้นำเสนอองค์ประกอบของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่ามี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) ด้านการสื่อสาร 3) ด้านความรู้ดิจิทัล 4) ด้านความร่วมมือ เช่นเดียวกับ ณิรดา เวชญาลักษณ์ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของบุคลากรในสถานศึกษา ได้นำเสนอองค์ประกอบของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ทักษะการสร้างความตระหนัก 2) ทักษะการระดมทรัพยากร 3) ทักษะเชิงปฏิบัติการ 4) ภาวะผู้นำเชิงโครงสร้าง ขณะที่ ณัฐยาภรณ์ เล็กสิงห์โต (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา ในภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ได้องค์ประกอบของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความรู้ความสามรถในการสอน 2) การมีทักษะและความรู้ดิจิทัล 3) ความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจัดการเรียนการสอน 4) ความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีดิจิทัล และยังสอดคล้องกับ ขจีนุช ดาโอภา (2568) ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าได้องค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล 2) การมีความรู้ทางเทคโนโลยีดิจิทัล 3) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 4) การมีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้ 5) การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างนวัตกรรม 6) การมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในการใช้

เทคโนโลยีดิจิทัล องค์ประกอบเหล่านี้ล้วนมีความเกี่ยวข้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ครูที่มีความเข้าใจในองค์ประกอบเหล่านี้สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดผลอย่างแท้จริง ดังนั้น การใช่สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูจำเป็นต้องมีทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสมต่อการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ครูสามารถพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้ทันสมัย สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน และนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งอนาคต

องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาตนเองให้ทันการเปลี่ยนแปลง พบว่า มี 4 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) สามารถค้นหาตนเองได้ 2) มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม 3) สร้างแนวคิดใหม่ 4) มีความมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาตนเองให้ทันการเปลี่ยนแปลง ก็มีความสำคัญเช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อบริบททางสังคม เทคโนโลยีและผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัล ครูจำเป็นต้องเปิดใจเรียนรู้และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการสอน เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์, และการใช้สื่อสร้างสรรค์เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ครูที่สามารถปรับตัว เรียนรู้ และสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่องจะสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในโลกที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ สร้อยสุดา กรีน (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 พบว่าได้นำเสนอองค์ประกอบดังนี้ 1) ด้านการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และยังสอดคล้องกับ รสสุคนธ์ คำสุข (2568) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าได้องค์ประกอบสมรรถนะครูมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาล ประกอบด้วย 1) สมรรถนะหลัก มีองค์ประกอบคือ การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) สมรรถนะประจำสายงาน มีองค์ประกอบคือ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาผู้เรียน ภาวะผู้นำครู 3) สมรรถนะส่วนบุคคล มีองค์ประกอบคือ ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาที่สอน ความสามารถในการผลิตและใช้สื่อและเทคโนโลยี ดังนั้น ครูต้องมีการพัฒนาตนเองให้ทันการเปลี่ยนแปลง มีการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้รับสิ่งแปลกใหม่และสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงาน เพื่อสร้างผลงานให้บรรลุตามเป้าหมายเพื่อก้าวทันการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีดิจิทัล

องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร พบว่า มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ 1) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร 2) การศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร 3) การนำหลักสูตรไปใช้และ 4) การวัดและประเมินผลหลักสูตร องค์ประกอบด้านการพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร ก็มีความสำคัญไม่ต่างจากข้ออื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องและก้าวทันสื่อและเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล โดยการวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ การวิเคราะห์ความต่องการของผู้เรียน วิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษาและเพิ่มเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลในหลักสูตรสถานศึกษา และนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปบูรณาการกับสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมในสถานศึกษาและห้องเรียน โดยมีครูเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการถ่ายทอดเนื้อหาและบูรณาการการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงคของผู้เรียน กำหนดโครงสร้างเวลาเรียน กำหนดแนวการจัดการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการประเมินความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับ ฐิติมา ไชยมหา (2556) ได้

ทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้ครูในการจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 นำได้กล่าวว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ ครูที่สอนระดับมัธยมศึกษามีพฤติกรรมต่อการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา มีการวิเคราะห์หลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนและชุมชน มีการจัดการอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่มีขั้นตอนที่ชัดเจน การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและท้องถิ่น ให้ทราบถึงการใช้หลักสูตรและการประเมินผลการใช้หลักสูตรโดยวัดได้จาก 1) การวางแผนการพัฒนาหลักสูตร 2) การนำหลักสูตรไปใช้และ 3) การประเมินผลหลักสูตร และยังสอดคล้องกับ ศิริพร กุลสานต์ (2557) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบ การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการพัฒนาหลักสูตรและการใช้ หลักสูตร ประกอบด้วย การวิเคราะห์หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้และการวัดและประเมินผลหลักสูตร ดังนั้น องค์ประกอบด้านการพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาในระดับสถานศึกษา ครูในฐานะผู้ใช้หลักสูตรจำเป็นต้องเข้าใจหลักการ แนวคิด และกระบวนการของหลักสูตร เพื่อสามารถนำไปใช้ให้เกิดผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและสังคมที่เปลี่ยนแปลง

องค์ประกอบที่ 5 ความเป็นครูมืออาชีพ พบว่า มี 4 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์เป็นสำคัญ 2) มีความคิดสร้างสรรค์ รู้และเข้าใจงาน 3) มีทักษะการสอนแบบมืออาชีพ 4) มีจิตวิญญาณของความเป็นครู ความเป็นครูมืออาชีพ มีความ สำคัญดังนี้ เป็นคุณลักษณะของครูที่มีความรู้ความสามารถปรับตัวและนำสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะในการใช้เครื่องมือและสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่ทันสมัยและตรงกับความต้องการของผู้เรียนที่เติบโตในโลกที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สามารถออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ การผลิตและใช้สื่อมัลติมีเดีย การใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสร้างสรรค์ผลงานที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ครูมืออาชีพต้องมีทัศนคติที่พร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ สอดคล้องกับ กษมน มังคละคีรี (2557) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 11 สรุปความเป็นครูมืออาชีพ ไว้ว่า 1) มีจิตวิญญาณของความเป็นครู 2) รักและศรัทธาในวิชาชีพครู 3) มีความพร้อมใน การเป็นครู 4) เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ 5) รักและเมตตาต่อศิษย์ 6) ตระหนักรู้ในบทบาท หน้าที่ของตน 7) ส่งเสริมบรรยากาศในการปฏิบัติงานที่ดี และสอดคล้องกับ ฐปนีย์ นารี (2561) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูเพื่อดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 สรุปความเป็นครูมืออาชีพไว้ว่า 1) มุ่งเน้นประสิทธิผลเป็นสำคัญ 2) มีความคิดสร้างสรรค์ รู้และเข้าใจงาน 3) มีทักษะการสอนแบบมืออาชีพ 4) มีจิตวิญญาณของความเป็นครู ดังนั้น ความเป็นครูมืออาชีพ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาโดยรวม ครูมืออาชีพไม่เพียงเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้นำทางวิชาการ และเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียน ความเป็นครูมืออาชีพจะช่วยส่งเสริมคุณภาพการศึกษา สามารถยกระดับศักยภาพผู้เรียนและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง

องค์ประกอบที่ 6 การทำงานเป็นทีม พบว่า มี 3 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) รู้ค่านิยม วิสัยทัศน์ และพันธกิจของทีม 2) รู้บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของทีม 3) มีความสามารถในการสร้างสรรค์ของทีม การทำงานเป็นทีม เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การจัดการเรียนรู้และการพัฒนาสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคที่การศึกษาเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายรอบด้าน เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี นโยบายการศึกษา และความหลากหลายของผู้เรียน การทำงานเป็นทีมในสถานศึกษานั้นไม่ใช่เพียงการรวมกลุ่มของครูหรือบุคลากร แต่คือ “พลังร่วม” ที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน

โดยตรง ทีมที่มีเป้าหมายร่วม มีบทบาทชัดเจน สื่อสารได้ดี และให้เกียรติกัน จะสามารถร่วมกันแก้ปัญหา พัฒนาแผนงาน และขับเคลื่อนนวัตกรรมทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ประภาดา คนคล่อง (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำครูและ การพัฒนาภาวะผู้นำครูเพื่อการจัดการเรียนรูในศตวรรษที่ 21 ได้สรุปองค์ประกอบของ การทำงานเป็นทีม ดังนี้ 1) ติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในทีม 2) แก้ไขปัญหาของทีม 3) กำหนดเป้าหมายของทีม 4) รู้ค่านิยม วิสัยทัศน์ และพันธกิจของทีม และสอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องความเป็นผู้นำทางการศึกษา ได้เสนอแนวคิดองค์ประกอบของการทำงานเป็นทีม ดังนี้ 1) มีความสามารถในการสร้างสรรค์ของทีม 2) แก้ไขปัญหาของทีม 3) กำหนดเป้าหมายของทีม 4) รู้บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของทีมภายในองค์กร ดังนั้น การพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมจึงควรเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อให้ครูสามารถทำงานร่วมกันอย่างมีพลัง สร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ และเป็นต้นแบบของการเรียนรู้ร่วมกันให้แก่ผู้เรียน การทำงานเป็นทีมจึงกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกในทีมผ่านการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การสื่อสาร และการประสานงาน สมาชิกในทีมต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการทำงานเป็นทีมในยุคดิจิทัลต้องเรียนรู้การใช้เครื่องมือใหม่ๆ ต้องใช้เครื่องมือสื่อสารออนไลน์ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยการทำงานเป็นทีมจะมีการแบ่งหน้าที่และบทบาทอย่างชัดเจน เพื่อใช้ทักษะ ความสามารถ และความรู้ของแต่ละคนให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงาน การทำงานเป็นทีมในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีการสร้างความเชื่อมั่น ความเคารพซึ่งกันและกัน การสื่อสารที่ชัดเจน การสร้างวัฒนธรรมที่เน้นการสนับสนุนและเปิดกว้างในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นสิ่งสำคัญ

2. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การพัฒนาตนเองให้ทันการเปลี่ยนแปลง มีค่า PNI = 0.86 2) การใช่สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่า PNI = 0.85 3) ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ มีค่า PNI = 0.84 4) การพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร มีค่า PNI = 0.835) ความเป็นครูมืออาชีพ มีค่า PNI = 0.83 6) การทำงานเป็นทีม มีค่า PNI = 0.78 ซึ่งเป็นสภาพที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนและการพัฒนาผู้เรียน วัดได้จากการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น อาจเป็นเพราะว่า ความต้องการจำเป็นที่ได้นั้น เป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้ในการกำหนดรูปแบบของแผนงานที่มีความชัดเจน สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรและความต้องการของแต่ละบุคคล ทำให้สามารถนำมาพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Witkin (1984 อ้างใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) ที่กล่าวถึงความต้องการจำเป็นคือ ความแตกต่างหรือช่องว่าง ระหว่างสิ่งที่เป็นอยู่และสภาพที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน กับสิ่งที่ควรจะเป็นและสภาพที่พึงปรารถนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ รสสุคนธ์ คำสุข (2568) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าค่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนา สรุปได้ ดังนี้ ($PNI_{Modified}$) ของสมรรถนะครูมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ สมรรถนะประจำสายงาน ($PNI_{Modified}$ = .08) รองลงมา คือ สมรรถนะหลัก ($PNI_{Modified}$ = 0.07) และสมรรถนะส่วนบุคคล ($PNI_{Modified}$ = .06)

3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหาของรูปแบบ 4) กระบวนการพัฒนาของรูปแบบ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล ซึ่งรูปแบบที่พัฒนานี้เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัลโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและได้รับผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญโดยรวมอยู่ในระดับมากและมากที่สุด เมื่อพิจารณาความเหมาะสมรายด้าน อยู่ในระดับมากและมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้นำรูปแบบมาทดลองใช้ตามกระบวนการพัฒนาและพบว่า ผู้

เข้ารับการพัฒนาได้รับความรู้ ทักษะ และการลงมือปฏิบัติจริงที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล อีกทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานและพัฒนาตนเองได้ เนื่องจากผู้เข้ารับการพัฒนามีผลการประเมินตนเองหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา สอดคล้องกับ อุไรรัก พันโกฏิ (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู กลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู กลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล และยังสอดคล้องกับ รสสุคนธ์ คำสุข (2568) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาล ในภาคตะวันออก เฉียงเหนือ พบว่ามีองค์ประกอบสำคัญ 6 ส่วน คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2)วัตถุประสงค์ ของรูปแบบ 3) เนื้อหาของรูปแบบ 4) กระบวนการพัฒนา (การอบรมเชิงปฏิบัติการ การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงและการใช้โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community: SLC) การนิเทศ ติดตาม) 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของผู้วิจัย

4. ผลการประเมินประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่า 1) ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 2) ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล ดยทำแบบทดสอบประเมินความรู้ความเข้าใจ พบว่ามีความรู้ความเข้าใจหลังเข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนอบรมกับคะแนนหลังอบรมเพิ่มขึ้น เท่ากับ 582 คะแนน โดยมีค่าดัชนีประสิทธิผล มีค่าเท่ากับ 0.9158 หรือคิดเป็นร้อยละ 91.58 ดัชนีประสิทธิผลจึงมีค่าเพิ่มขึ้น ส่วนประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล โดยการประเมินตนเองของผู้เข้ารับการพัฒนา พบว่า ค่าเฉลี่ยผลการประเมินภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล หลังการพัฒนาเพิ่มขึ้น 1.58 และมีร้อยละ ความก้าวหน้าร้อยละ 94.44 ซึ่งหมายความว่า ภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล โดยรวมเพิ่มขึ้น และรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล มีลำดับขั้นตอนการปฏิบัติชัดเจน รวมทั้งกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล ผู้เข้ารับการพัฒนาเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยความเต็มใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเยี่ยมอีกทั้งวิทยากรเป็นผู้มีความารู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หลังจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติจบแล้ว ได้ให้ผู้เข้ารับการพัฒนาได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองต่อเนื่องกันจึงทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนายังมีความรู้ความเข้าใจตรงตามวัตถุประสงค์ และการวัดประเมินผล การนิเทศ ติดตามโดยผู้วิจัยและผู้บริหาร รวมถึงการสรุปผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล พิจารณาจากการสังเกต สัมภาษณ์ สอบถาม ผู้เข้ารับการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล และอีกทั้งทำแบบทดสอบวัดความรู้ ประเมินความพึงพอใจของผู้รับการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับ ขจีนุช ดาโอภา (2568) ได้ทำการวิจัยรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนา พบว่า มีพัฒนาการเพิ่มขึ้น อย่างต่อเนื่อง โดยมีค่าเพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.97 หรือร้อยละความก้าวหน้าเท่ากับ 67.25 และสอดคล้องกับ ชลันดา ประยูรเสาวภาคย์ (2568) ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียน มัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยรวมมีค่าเฉลี่ยการประเมินครั้งที่ 9 สูงกว่าครั้งที่ 1 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.93 มีร้อยละความก้าวหน้า เท่ากับ 70.69 เมื่อพิจารณาเป็นด้าน โดย เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า การถ่ายทอดผลงานนวัตกรรมพัฒนาเพิ่มขึ้นมากที่สุด ร้อยละ 85.89 รองลงมาคือ การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ร้อยละ 82.64 การสร้างนวัตกรรมของครู ร้อยละ 81.39 การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม ร้อยละ 72.97 การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมร้อยละ 63.17 และการสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม ร้อย

ละ 61.64 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุไรรัก พันโกฏิ (2567) ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู กลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย ผลการประเมินประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่า 1) ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 2) ค่าดัชนีประสิทธิผลของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู เท่ากับ 0.7653 หรือคิดเป็นร้อยละ 76.53 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของผู้วิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สามารถนำมาเสนอโมเดลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยแสดงดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 โมเดลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสามารถนำข้อมูลที่ได้นี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาครูภายในสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอนที่นำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถนำผลการประเมินความต้องการจำเป็นไปใช้พิจารณาการในการกำหนดระยะเวลาสำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล ในสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจึงควรส่งเสริมให้มีการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล และนำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัลนี้ไปใช้พัฒนาครู เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนางานและกระบวนการสอนและส่งผลต่อผู้เรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

ควรมีการดำเนินการวิจัยรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัล ในโรงเรียนในสังกัดอื่น เช่น สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล สังกัดเทศบาล ควรดำเนินการวิจัยรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคดิจิทัลในโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกัน และค้นหาสาเหตุปัจจัยของความเหมือนและความแตกต่าง ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และเชิงคุณภาพ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2566). *แผนการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น พ.ศ.2566 – 2570*. กรุงเทพฯ:

กษมน มังคละคีรี. (2557). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 11.* วิทยานิพนธ์. ค.ด. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ขจีนุช ดาโอภา. (2558). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* วิทยานิพนธ์. ค.ด. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

จิณณวัตร ปะโคทัง. (2561). *ภาวะผู้นำดิจิทัล สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ.* อุบลราชธานี: ศริธรรมออฟเซ็ท.

ชลันดา ประยูรเสาวภาคย์. (2568). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* วิทยานิพนธ์. ค.ด. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ไชยา ภาวะบุตร. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการ.* สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการ Academic leadership*.(พิมพ์ครั้งที่ 3). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ฐปนีย์ นารี (2561). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู เพื่อการดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11.* วิทยานิพนธ์. ค.ด. สกลนคร :มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ฐิติมา ไชยมหา. (2562). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.*วิทยานิพนธ์. ค.ด. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ณิรดา เวชญาลักษณ์ (2566). *การศึกษาภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของบุคลากรในสถานศึกษา.* พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ประภาดา คนคล่อง. (2560). *การพัฒนาภาวะผู้นำครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 : กรณีโรงเรียนอนุบาลคำชะอี.* วิทยานิพนธ์. ค.ด. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พิชญ์พิมล สุนทะวงศ์. (2565). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม.* วิทยานิพนธ์. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2560). *ความเป็นผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พริ้นติ้ง.

รสสุคนธ์ คำสุข. (2568). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะมัธยมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* วิทยานิพนธ์ ค.ด. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วิษณุ อ๋องสกุล. (2558). *การพัฒนาภาวะผู้นำผู้ประกอบการในวิทยาลัยอาชีวศึกษาสกลนครพัฒนศิลป์*. วิทยานิพนธ์. ค.ด. สกลนคร:มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ศิริพร กุลสานต์. (2557). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* วิทยานิพนธ์. ค.ด. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สร้อยสุดา กรีน. (2563). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11.* วิทยานิพนธ์. ค.ด. สกลนคร:มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อิทธิฤทธิ์ กลิ่นเดช. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสระบุรี.* วิทยานิพนธ์. ศษ.ม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

อุไรรัก พันโกฏิ. (2567). *ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู กลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย.* วิทยานิพนธ์. ค.ด. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

A Model for Developing the Administration of Scout-Oriented Schools Under the Office of the Vocational Education Commission in the Northeast Region

Matthana Suphasawat[1*]

1 *Specialist in Education*

* *Corresponding author. E-mail: Matthana7251@gmail.com*

Abstract

The research aimed to study: 1) the components of effective management in good scouting schools within educational institutions under the Office of the Vocational Education Commission in the upper northeastern region of Thailand; 2) to create and develop a model for the development of management in good scouting schools; and 3) to examine the effectiveness of the developed management model for good scouting schools. The research was conducted in three phases, consisting of nine sections. Phase 1 involved studying components through in-depth interviews with administrators of exemplary schools to identify and confirm the elements of management in good scouting schools. Phase 2 focused on developing the management model by examining the current situation, desired conditions, and necessary requirements, and validating the model's appropriateness with the input of ten experts. Phase 3 tested the developed management model with a sample group of 30 scout activity teachers, selected through purposeful sampling. The research findings revealed that: 1. The components of effective management in good scouting schools consist of five main components and 21 indicators, which include aspects of leadership, teachers and personnel, learning management and student characteristics, organization of scouting activities, and evaluation. 2. The developed management model includes five components: 1) principles of the model, 2) objectives of the model, 3) content of the model, 4) procedures of the model, and 5) monitoring and evaluation of the model. The overall assessment of the model's appropriateness indicated it was at the highest level of accuracy and feasibility. 3. The effectiveness of the model for developing management in good scouting schools showed that the overall suitability was at the highest level, and the effectiveness of the participants in the practical workshop was represented by a higher average post-training compared to pre-training, indicating that the developed management model can effectively enhance the management of good scouting schools.

Keywords: Development Model, Administration, Scout-Oriented Schools

Received: 2025-08-29; **Revised:** 2025-09-10; **Accepted:** 2025-10-31

รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

มัทนา สุภสวัสดิ์[1*]

1 *นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ*
* *Corresponding author. E-mail: Matthana7251@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2) สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ 3) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ ตามกระบวนการที่พัฒนาขึ้น การดำเนินการวิจัยมี 3 ระยะ 9 ตอน คือ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบโดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลการดำเนินงานที่เป็นต้นแบบ แล้วตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ตรวจสอบและยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนา คือ ครูผู้สอนกิจกรรมลูกเสือ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ มี 5 องค์ประกอบหลัก และ 21 ตัวชี้วัด คือ ด้านผู้บริหาร ด้านครูและบุคลากร ด้านการจัดการเรียนรู้และคุณลักษณะของผู้เรียน ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ และด้านการประเมินผล 2. รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ มี 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) ความมุ่งหมายของรูปแบบ3) เนื้อหาของรูปแบบ 4) กระบวนการของรูปแบบ และ 5) การติดตามและประเมินผลของรูปแบบ และจากการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ พบว่า โดยภาพรวมและด้านความถูกต้องเหมาะสม ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด 3. ประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ประสิทธิผลของผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ มีประสิทธิผลสามารถพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, การบริหาร, โรงเรียนดีวิถีลูกเสือ

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายในการยกระดับการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม การสร้างวินัย ความยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การมีจิตสาธารณะ ความตระหนักถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตนและเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง ในหลักการประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด อุดมการณ์และความเชื่อ รวมทั้งรู้คุณค่าและสืบสาน วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่จะพัฒนาพลเมืองให้เข้มแข็ง สร้างคนในชาติให้มีค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการนั้นต้องบ่มเพาะและปลูกฝังอย่างเหมาะสม สม่ำเสมอ ต่อเนื่อง และต้องใช้เวลาในการพัฒนาจนเกิดเป็นคุณลักษณะที่ติดตัวไปอย่างยั่งยืน

พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 มาตรา 9 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ ส่งเสริมสนับสนุนงานของคณะลูกเสือแห่งชาติเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ (พระราชบัญญัติลูกเสือ, 2551, หน้า 2) ซึ่งกิจกรรมลูกเสือเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นในการพัฒนาเด็ก และเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี เป็นผู้มีจิตอาสา มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ช่วยสร้างสรรค์สังคมให้มีความเจริญก้าวหน้า สร้างคุณค่าให้กับตนเองและเป็นคนดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศอย่างยั่งยืน วัตถุประสงค์หลักในการฝึกอบรมให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดีมีระเบียบวินัย รู้จักเสียสละและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์และช่วยเหลือผู้อื่นทุกเมื่อ ตามคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ตามกรอบปฏิรูปการศึกษา ข้อที่ 2 หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมลูกเสือยังเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง โดยมีเป้าประสงค์เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์มีค่านิยมที่ถูกต้องตามค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ

โครงการโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ เป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษาที่สนใจการพัฒนาเยาวชนโดยการนำวิธีการลูกเสือ มาใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่นักเรียนโดยการบูรณาการร่วมกับการเรียนการสอน กิจกรรมนักเรียน มุ่งเน้นให้ปฏิบัติอย่างเป็นวิถีชีวิต (Way of life) โดยสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแนวทางการ โดยมุ่งเน้นความสำคัญให้สถานศึกษาที่มีกระบวนการบริหารโดยใช้กระบวนการและหลักการทางลูกเสือ พัฒนาและส่งเสริมเยาวชนให้แสดงออก นำความรู้ และทักษะที่ได้รับและฝึกฝนจากกิจกรรมลูกเสือไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีความชัดเจนและโดดเด่นในการขับเคลื่อนกิจการลูกเสือในสถานศึกษา (สำนักการลูกเสือ ยุวกาชาดและกิจการนักเรียน, 2567, หน้า 2) จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อทราบองค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือเพื่อได้รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ รวมทั้งทราบประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือที่พัฒนาขึ้นว่าเกิดประสิทธิผลหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ตามกระบวนการที่พัฒนาขึ้น

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยว่าด้วยการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ มีกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมทั้งกฎหมาย นโยบาย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 กำหนดให้การลูกเสือเป็นกระบวนการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อสังคม (พรบ.ลูกเสือ, 2551) สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งฟื้นฟูกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาด เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และสนับสนุนให้ครู บุคลากร และผู้บริหารผ่านการอบรมด้านลูกเสือ (สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, 2565)

นอกจากนี้ การบริหารงานลูกเสือในสถานศึกษาอาศัยระเบียบของคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ ซึ่งเน้นโครงสร้างการบริหารบุคลากรผู้บังคับบัญชาและการจัดตั้งกองลูกเสือที่เป็นระบบ (สารานุกรมลูกเสือ, 2557) กิจกรรมลูกเสือยังถูกใช้เป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเสริมสร้างทักษะชีวิต การทำงานเป็นทีม และการพัฒนาบุคลิกภาพ ซึ่งช่วยแก้ไขข้อจำกัดของเยาวชนไทย เช่น ขาดความรับผิดชอบและความสามารถในการทำงานร่วมกัน (กรมวิชาการ, อ้างใน สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, 2555)

ในด้านแนวคิดการบริหาร โรงเรียนดีวิถีลูกเสือพัฒนากิจกรรมตามหลัก PDCA (Plan-Do-Check-Act) ควบคู่กับทักษะที่จำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งด้านการวางแผน การจัดองค์กร และการนำวิธีการลูกเสือมาใช้ปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมลูกเสือมีส่วนช่วยยกระดับคุณธรรมและวินัยของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ

นโยบายการพัฒนาลูกเสือไทย (พ.ศ. 2567–2570) ยังเน้นให้การเรียนรู้แบบ “Anywhere Anytime” และยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพและมีความมั่นคงทางสังคม (สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, 2567) การบูรณาการดังกล่าวสะท้อนว่าการจัดกิจกรรมลูกเสือมิใช่เพียงกิจกรรมเสริมหลักสูตร หากแต่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างพลเมืองดีและพัฒนาการศึกษาของชาติ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียนวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ 8 ขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์เอกสาร ทบทวนวรรณกรรม เนื้อหา ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

ขั้นที่ 2 ศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ จากสถานศึกษาที่มีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศจนเป็นต้นแบบโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ (Best practice) เพื่อหาองค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ โดยเลือกแบบเฉพาะ จากกลุ่มเป้าหมาย คือ จำนวน 5 คน โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกสือ โดยนำข้อมูลที่ได้มากำหนดเป็นองค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ และตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและปรับปรุงตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ *กึ่งโครงสร้าง (semi- structured interview)* 2) แบบสังเกต

การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือในสถานศึกษา ที่ส่งผลการพัฒนาโรงเรียนโดยผ่านกระบวนการทางลูกเสือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Confirmatory Factor Analysis)

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ

ขั้นที่ 4 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารเรียนดีวิถีลูกเสือ โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ หาความต้องการจำเป็น และปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนโรงเรียนดีวิถีลูกเสือที่ และใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาการบริหาร

ขั้นที่ 5 ยกร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ โดยศึกษาจากสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นจากการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ

ขั้นที่ 6 ตรวจสอบและยืนยันรูปแบบ ประเมินความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบโดยการผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น แบบสอบถามความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาคุณภาพ ดังนี้ 1) หาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยวิธีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรายรวมในแต่ละด้าน (Item total Correlation Coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) โดยเลือกข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไว้ใช้ ซึ่งแต่ละข้อมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .24 - .86 2) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติพื้นฐานที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น PNImodified สำหรับการแปลผลคะแนน สำหรับการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเพื่อศึกษาการพัฒนา ได้กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ คำนวณค่าความต้องการจำเป็น (โดยใช้เกณฑ์ PNImodified มากกว่า .30 ขึ้นไป ถือว่ามีความต้องการจำเป็นอย่างเร่งด่วน)

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ

ขั้นที่ 7 ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ กับกลุ่มตัวอย่างในสถานศึกษา จำนวน 30 คน โดยนำคู่มือรูปแบบพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ ไปทดลองใช้ในสถานศึกษา โดยวิธีเลือกสถานศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive selection)

ขั้นที่ 8 สรุปผลรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้รูปแบบมาสรุปและเขียนรายงานการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ จำนวน 6 เล่ม คือ คู่มือการใช้งานรูปแบบ คู่มือเล่มที่ 1 ด้านผู้บริหาร คู่มือเล่มที่ 2 ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา คู่มือเล่มที่ 3 ด้านการจัดการเรียนรู้และคุณลักษณะของผู้เรียน คู่มือเล่มที่ 4 ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ คู่มือเล่มที่ 5 ด้านการติดตามและประเมินผล 2) แบบประเมินก่อน-หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา 3) แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่ จำนวน 5 ท่าน

การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) และเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร โดยใช้การวิเคราะห์ขนาดอิทธิพล (Effect Size)

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ มี 5 องค์ประกอบหลัก และ 21 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 ด้านผู้บริหาร มี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ การพัฒนาตนเองของผู้บริหาร การบริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำและความสามารถของผู้บริหาร และความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน องค์ประกอบที่ 2 ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ คุณวุฒิของครู การบูรณาการและการมีส่วนร่วม และแรงจูงใจ องค์ประกอบที่ 3 ด้านการจัดการเรียนรู้และคุณลักษณะของผู้เรียน มี 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ การจัดกิจกรรมในการเรียนรู้ที่นำคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือไป การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ การจัดกิจกรรมในการเรียนรู้เชิงสัญลักษณ์ลูกเสือ การจัดกิจกรรมในการเรียนรู้ที่นำระบบหมู่ไป การจัดกิจกรรมฝึกอบรมที่สร้างความก้าวหน้า ท้าทาย และดึงดูดใจ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลางแจ้งที่ใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ เป็นการส่งเสริมความเข้าใจและความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบที่ 4 ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การบริหารงานลูกเสือในสถานศึกษา การจัดกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ทางลูกเสือ และนวัตกรรมหรือผลการดำเนินงานที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 5 ด้านการประเมินผลการดำเนินงานสถานศึกษา มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ ประเมินผลการดำเนินงานด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ การสร้างแหล่งเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่มีความทันสมัยตามความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาได้เป็นที่ปรึกษาให้กับสถานศึกษาอื่นจนมีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ การดำเนินงานบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือที่มีความต่อเนื่องจนเป็นผลเชิงประจักษ์มากกว่า 2 ปีการศึกษา และจัดเรียนกิจกรรมลูกเสือทำให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะชีวิตมีการใช้ชีวิตที่ยืดหยุ่นพร้อมปรับตัวให้เข้ากับสังคมยุคใหม่

2. รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ 2) ความมุ่งหมายของรูปแบบ 3) เนื้อหาของรูปแบบ 4) กระบวนการของรูปแบบ และ 5) การติดตามและประเมินผลของรูปแบบ ซึ่งรูปแบบที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาอาชีวศึกษา โดยบูรณาการกระบวนการลูกเสือในทุกมิติ ทั้งการจัดการเรียนรู้ การปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครู บุคลากร ผู้เรียน ชุมชน และหน่วยงานภายนอก

3. ผลการประเมินประสิทธิผลรูปแบบพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า 1) ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ค่าดัชนีประสิทธิผลของรูปแบบพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถี มีค่าดัชนีประสิทธิผลค่าเท่ากับ 0.7044 หรือคิดเป็นร้อยละ 70.44

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีข้อค้นพบ ดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือผลการศึกษา พบว่า การบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือในสถานศึกษา มีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้บริหารสถานศึกษา 2) ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) การจัดการเรียนรู้และคุณลักษณะของผู้เรียน 4) การจัดกิจกรรมลูกเสือ และ 5) การประเมินผลการดำเนินงานสถานศึกษา และ 21 ตัวชี้วัด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือจำเป็นต้องเป็นการบริหารแบบองค์รวม (holistic management) ที่เชื่อมโยงทั้งระดับนโยบาย ผู้ปฏิบัติ และผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะว่าทั้ง ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา คุณลักษณะของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร และการประเมินผล ดังกล่าวนอกจากจะเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 แล้วยังสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพอาชีวศึกษา หรือ Thai Vocational Qualification Framework (TVOF) พ.ศ. 2562 ซึ่งประกอบด้วยสมรรถนะ 3 ด้าน คือ 1) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ครอบคลุมการเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ พฤติกรรม ลักษณะนิสัยและทักษะทางปัญญาที่ดี 2) ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป เป็นความสามารถในการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การทำงานร่วมกับผู้อื่น 3) ด้านสมรรถนะวิชาชีพ เป็นความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ความสามารถในการใช้ทักษะในสาขาวิชาชีพสู่การปฏิบัติจริงและความสามารถในการประยุกต์สู่อาชีพ เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือในสถานศึกษา สามารถอภิปรายได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญมากโดยเฉพาะจะเห็นได้ว่ามีตัวชี้วัดถึง 4 ข้อ สะท้อนว่าผู้บริหารเป็นแกนกลางของความสำเร็จในการขับเคลื่อนกิจการลูกเสือในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Drucker (2005) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง ศิลปะของผู้บริหารในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น การทำงานต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำ และยังสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลง ของไชยา ภาวะบุตร (2565) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำการบริหารจัดการและนำคุณภาพมาสู่สถานศึกษา และซึ่งสอดคล้องกับ นภัสชญา ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมลูกเสือของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า 1) การบริหารกิจกรรมลูกเสือของโรงเรียนต้นแบบลูกเสือ ประกอบด้วยกิจกรรม 4 ด้าน คือ (1) ด้านลูกเสือ (2) ด้านผู้บริหารโรงเรียน (3) ด้านผู้บังคับบัญชาลูกเสือ และ (4) ด้านการเรียนการสอนและมวลกิจกรรมลูกเสือ

องค์ประกอบที่ 2 ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีองค์ประกอบเรื่องการมีส่วนร่วม และแรงจูงใจสะท้อนความสำคัญของการมีส่วนร่วมภายในองค์กร (Participative Management) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Rensis Likert (1997) กล่าวว่า ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม จะก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของบุคลากรมีแรงจูงใจสูงขึ้น เพิ่มความพึงพอใจในการทำงานและทำให้บุคลากรพัฒนาศักยภาพได้เต็มที่ ส่งผลเกิดการคิดริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม รับผิดชอบ กระตือรือร้น และเกิดความภาคภูมิใจร่วมกันในความสำเร็จของกิจการลูกเสือในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ หทัยภัทร จีนสุทธิ์ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการ

บริหารกิจกรรมลูกเสือเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต 3 ในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารกิจกรรมลูกเสือเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน ประกอบด้วย องค์ประกอบ หลัก 3 องค์ประกอบ 1) งานหลักงานลูกเสือ 2) กระบวนการบริหาร 3) คือทักษะชีวิต การจัดการเรียนรู้และคุณลักษณะของผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการเรียนรู้และคุณลักษณะของผู้เรียน มีความสำคัญมากโดยจะเห็นได้ว่ามีตัวชี้วัดถึง 6 ข้อ ได้แก่ การจัดกิจกรรมในการเรียนรู้ที่นำคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน การจัดกิจกรรมในการเรียนรู้เชิงสัญลักษณ์ลูกเสือในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ การจัดกิจกรรมในการเรียนรู้ที่นำระบบหมู่ไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน การจัดกิจกรรมฝึกอบรมที่สร้างความก้าวหน้า ท้าทาย และดึงดูดใจ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลางแจ้ง เป็นการส่งเสริมความเข้าใจและความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวคิดของ กุลิสรา จิตรชญาวณิช (2562) กล่าวว่า สาระสำคัญของการจัดการเรียนรู้และคุณลักษณะของผู้เรียน ว่ามีองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักสูตร 2) จุดประสงค์ 3) การจัดการเรียนรู้และคุณลักษณะของผู้เรียน 4) การวัดผลและประเมินผล 5) การจัดกิจกรรมที่สร้างความดึงดูดใจ 6) ผู้เรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเท่ากับผู้สอน รวมถึงยังสอดคล้องกับแผนการพัฒนาลูกเสือไทย (พ.ศ. 2567-2570) สำนักงานลูกเสือแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ (2567) ได้กล่าวถึง ยุทธศาสตร์การพัฒนาลูกเสือไทยมี 3 ด้าน คือ 1) ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมกิจการลูกเสือ 2) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากิจกรรมลูกเสือ 3) ยุทธศาสตร์ด้านบริหารจัดการงานลูกเสือ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การติดตามและประเมินคุณลักษณะของผู้เรียน ตามกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พบว่า 1) คุณลักษณะด้านผู้เรียนรู้ เป็นคุณลักษณะผู้เรียนที่เกี่ยวกับการมีความใฝ่รู้ความคิดริเริ่มและมีทัศนคติที่ดีต่อการ 2) คุณลักษณะด้านผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม 3) คุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

องค์ประกอบที่ 4 การจัดกิจกรรมลูกเสือ ประกอบด้วย การบริหารงานลูกเสือในสถานศึกษา การจัดกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ทางลูกเสือ และนวัตกรรมหรือผลการดำเนินงานที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของสถานศึกษา สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ (2566) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการจัดกิจกรรมลูกเสือ ว่ามีองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านลูกเสือ 2) ด้านผู้บริหาร 3) ด้านผู้กำกับลูกเสือ 4) ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ ทั้งนี้ได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาพร จตุรภัทร (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาการลูกเสือไทยเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการการลูกเสือ โดยมีการกำหนดนโยบาย แผนงานและมาตรฐานในการจัดการการลูกเสือไทย ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ

องค์ประกอบที่ 5 การประเมินผลการดำเนินงานสถานศึกษา ซึ่งมีความสำคัญมากโดยเฉพาะจะเห็นได้ว่ามีตัวชี้วัดถึง 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ประเมินผลการดำเนินงานด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ การสร้างแหล่งเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่มีความทันสมัยตามความสนใจของผู้เรียนเสมอ สถานศึกษาได้เป็นที่ปรึกษาให้กับสถานศึกษาอื่นจนมีผลการดำเนินงานด้านลูกเสือที่เป็นเลิศ และจัดเรียนกิจกรรมลูกเสือทำให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะชีวิตมีการใช้ชีวิตที่ยืดหยุ่นพร้อมปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ และยังได้สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักการลูกเสือ ยุวกาชาดและกิจการนักเรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2566) ที่ระบุว่า เกณฑ์การประเมินการคัดเลือกสถานศึกษาในการขับเคลื่อนกิจการลูกเสือในสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้และคุณลักษณะของผู้เรียน ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมที่นำคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ

ไปใช้ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ การจัดกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ การจัดกิจกรรมที่นำระบบหมู่ไปใช้ การจัดกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน การจัดกิจกรรมฝึกอบรมที่สร้างความก้าวหน้า ท้าทาย รวมถึงยังสอดคล้องกับแผนการพัฒนาลูกเสือไทย (พ.ศ. 2567-2570)

2. รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์เอกสาร ผลจากการวิจัยเชิงสำรวจ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และผลจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการพัฒนาของรูปแบบ และการติดตามและประเมินผล จากการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ พบว่า โดยภาพรวมและด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ จากการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า การอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือในสถานศึกษา ผู้เข้ารับการฝึกอบรมประเมินจากแบบทดสอบ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม มีความแตกต่างรวมเพิ่มขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเป็นนวัตกรรมรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่

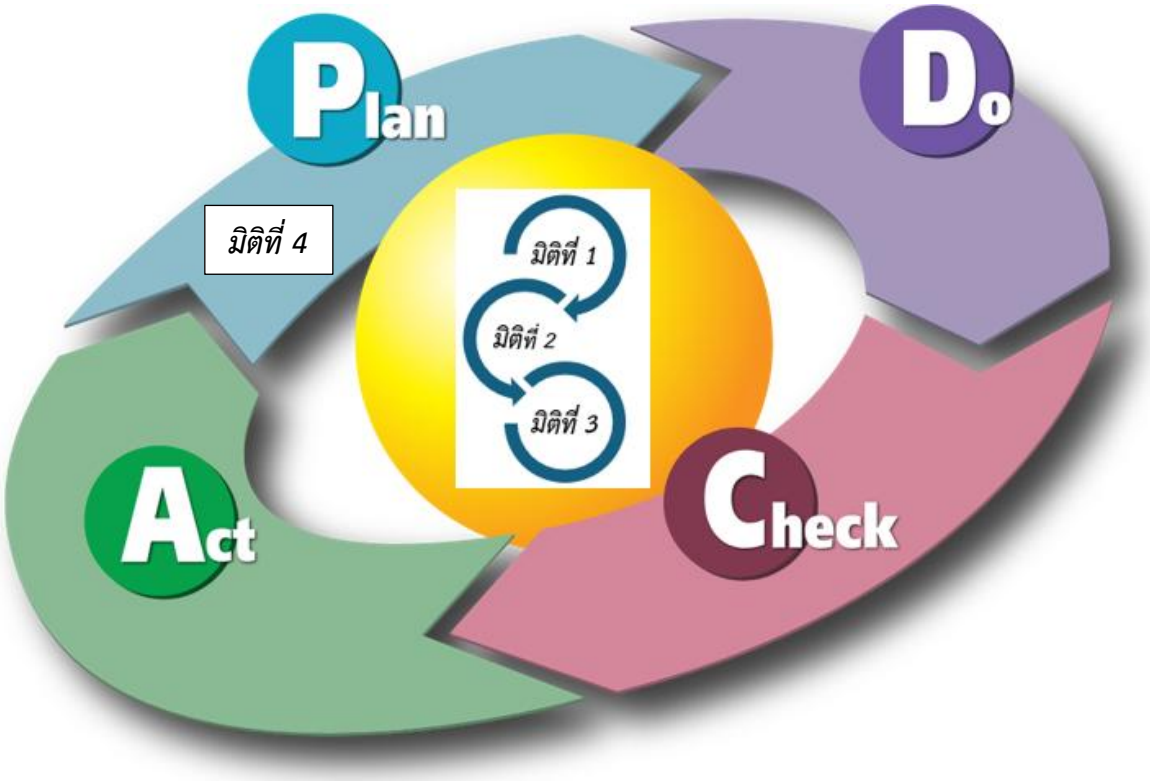
มิติที่ 1 เป้าหมายการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้บริหารสถานศึกษา 2) ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) การจัดการเรียนรู้และคุณลักษณะของผู้เรียน 4) การจัดกิจกรรมลูกเสือ และ 5) การประเมินผลการดำเนินงานสถานศึกษา

มิติที่ 2 กิจกรรมการดำเนินงาน ได้แก่ กิจกรรม 4 ด้าน คือ (1) ด้านลูกเสือ (2) ด้านผู้บริหารโรงเรียน (3) ด้านผู้บังคับบัญชาลูกเสือ และ (4) ด้านการเรียนการสอนและมวลกิจกรรมลูกเสือ

มิติที่ 3 กลไกการขับเคลื่อนงานเชิงบูรณาการ ได้แก่ ระบบการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงานเพื่อเป้าหมายเดียวกัน โดยมี **คณะกรรมการระดับนโยบาย** เพื่อกำหนดทิศทาง **คณะกรรมการระดับปฏิบัติการ** เพื่อประสานงานและขับเคลื่อนการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ และ **เครือข่ายความร่วมมือ** ได้แก่ ครู บุคลากร ผู้เรียน ชุมชน และหน่วยงานภายนอก

มิติที่ 4 กระบวนการดำเนินงาน ได้แก่ ใช้วงจรคุณภาพประกอบด้วยขั้นตอน 4 ประการ เรียกว่า PDCA ประกอบด้วย P – Plan คือ การวางแผน D – DO คือ การปฏิบัติตามแผน C – Check คือ การตรวจสอบ และA – Act คือ การปรับปรุงการดำเนินการ

ดังแสดงในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยมีข้อค้นพบว่า การพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือในสถานศึกษา มีความสำคัญจำเป็นที่มีสิ่งที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษาดำเนินการเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิตในเชิงสร้างสรรค์ โดยอาศัยขบวนการลูกเสือทำให้เกิดพลังด้วยวิธีการลูกเสือที่เพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการและความสนใจตามช่วงวัย ก่อให้เกิดเป็นสมรรถนะที่นำไปใช้ในชีวิตและการทำงานได้อย่างบูรณาการกัน โดยเน้นการจัดกิจกรรมกลางแจ้งที่สนุกสนาน ที่ปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่ถูกต้องต่อขบวนการลูกเสือ รวมทั้งพัฒนาการลูกเสือให้สอดคล้องกับยุคสมัย ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม และนำไปใช้ได้จริง เพื่อให้ลูกเสือสามารถช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม ตอบโจทย์การพัฒนาประเทศที่มุ่งสร้างสังคมที่เป็นสุข นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้อำนวยการสถานศึกษา ในฐานะผู้อำนวยการกองลูกเสือโรงเรียนสามารถนำรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นไปใช้เป็นแนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษา โดยปรับใช้ตามบริบทของพื้นที่และการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้

2. หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาควรจัดระบบเพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้ครู ผู้สอนกิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษา ได้พัฒนาและยกระดับเพิ่มพูนทักษะ (Upskill) และพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการสอนกิจกรรมลูกเสือขึ้นใหม่ (Reskill) อย่างต่อเนื่อง โดยทำความร่วมมือกับหน่วยงาน สถาบัน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

3. หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการพัฒนาครูผู้สอนกิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษา ให้มีศักยภาพด้านนวัตกรรม และทักษะในการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการลูกเสือ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ

ในการคิดเพื่อสร้างสรรค์ นวัตกรรม รวมทั้งสนับสนุน องค์ความรู้ และสื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการลูกเสือ ได้สร้างสรรค์หรือพัฒนานวัตกรรมใหม่

4. หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการนิเทศ แนะนำ ตรวจตราในการจัดกิจกรรมลูกเสือ ในระดับพื้นที่ ตลอดจนเป็นผู้ช่วยในการจัดกิจกรรม หรือกระบวนการเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ให้การสนับสนุนด้านการส่งเสริมการจัดกิจกรรมลูกเสือเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการให้โอกาสในการได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาในหลักสูตรการฝึกอบรมลูกเสือทั้งหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือเอาไปใช้กับการพัฒนาสถานศึกษา ที่จัดการเรียนการสอนกิจกรรมลูกเสือของประเภทอื่น ๆ

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยทางการบริหารอื่นที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนดีวิถีลูกเสือ ของสถานศึกษาสังกัดอื่น กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างอื่น เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร หากมีความแตกต่างจะได้พิจารณาถึงสาเหตุที่แตกต่าง ถ้ามีความเหมือนจะได้ยืนยันข้อค้นพบ ซึ่งจะทำให้เกิดข้อค้นพบที่มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2544). *แนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กระทรวงศึกษาธิการ.

ไชยา ภาวะบุตร. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการ*. ฉบับปรับปรุง พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2565. สกลนคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สมศักดิ์การพิมพ์ กรุ๊ป.

ธีระ รุญเจริญ. (2557). *ผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ: ศักยภาพเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้*.พิษณุโลก : สำนักพิมพ์วิทยาลัยนเรศวร.

เนติ เฉลยวาเรศ. (2556). *การประเมินอภิมานแนวคิดและหลักการ*. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554).การวิจัยเบื้องต้น.กรุงเทพฯ : บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.

พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551.*"ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125,ตอนที่ 42 ก (4 มีนาคม 2551)"*. พริกหวานกราฟฟิค.

รินนา ราชชารี. (2567). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของรองผู้อำนวยการโรงเรียนยุคปกติใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2564). *การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (พิมพ์ครั้งที่ 5).* วัฒนาพริ้นติ้ง.

สภาลูกเสือไทย. (2560). *รายงานการประชุมสภาลูกเสือไทย ประจำปี 2560, 20 สิงหาคม 2560, กรุงเทพฯ: สภาลูกเสือไทย.*

สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ. (2551). *พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551.* เอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ.

สารานุกรมลูกเสือ. (2557). *สารานุกรมลูกเสือ.* พิมพ์ที่โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว นายสมมาตร์ มีศิลป์ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา พ.ศ. 2557.

สำนักการลูกเสือ ยุวกาชาดและกิจการนักเรียน. (2557*). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรการจัด. กิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษา พ.ศ. 255*2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ สกสค.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Samut Sakhon: Geo-Social and Local History with the Integration of Learning Management Plans in the Subject Group of Social Studies, Religion, and Culture, Wat Sri Muang School, Tha Sai Subdistrict, Samut Sakhon Province

Panisa Darayen[1], Thanat Yantathong[2], & Naitawan Kamhom[3]*

[1] *Master of Education Program in Social, Religion, and Culture Studies, Thongsuk College*
[2] *Master of Education Program in Social, Religion, and Culture Studies, Thongsuk College*
[3] *Master of Education Program in Social, Religion, and Culture Studies, Thongsuk College*
* *Corresponding author. E-mail: daruneetoon@ghotmail.com, angkor1234@hotmail.com, ntawan@hotmail.com*

Abstract

This research aimed to 1) study the local history of Samut Sakhon, and 2) integrate the learning management plan for the Social Studies, Religion, and Culture learning area at Wat Srimuang School, Tha Sai Subdistrict, Samut Sakhon Province. The population and purposive samples consisted of: 1) key informants, individuals with in-depth knowledge of Samut Sakhon's history, 2) practitioners, teachers, and students, and 3) the general public, residents throughout Samut Sakhon Province. This research employed a qualitative cultural research method. Data collection tools included surveys, interviews, observations, focus group discussions, and workshops. The research findings revealed that 1) the Ban Tha Chin area in Samut Sakhon Province had been an important historical and cultural site, with geographical significance as a water transport hub since the Ayutthaya period. It has played a role in military movements, trade, and the settlement of various ethnic groups, especially the overseas Chinese, resulting in a rich cultural diversity that has been preserved to the present day. 2) The use of historical project-based learning that emphasized self-directed inquiry had promoted students' analytical thinking, information synthesis, and positive attitudes toward their local community. It had also effectively integrated knowledge into lesson plans by utilizing local learning resources, leading to meaningful and sustainable learning in terms of knowledge, skills, and desirable characteristics of students.

Keywords: Geo-Society, Local History, Samut Sakhon, Teaching Integration

Received: 2025-08-29; **Revised:** 2025-09-11; **Accepted:** 2025-10-31

สมุทรสาคร: ภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดศรีเมือง ตำบลท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร

ปณิศา ดาราเย็น[1] ถนัด ยันต์ทอง[2] และในตะวัน กำหอม[3*]

[1] *หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยาลัยทองสุข*
[2] *หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยาลัยทองสุข*
[3] *หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยาลัยทองสุข*
* *Corresponding author. E-mail: daruneetoon@ghotmail.com, angkor1234@hotmail.com, ntawan@hotmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สมุทรสาคร 2) บูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดศรีเมือง ตำบลท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้รู้ คือ กลุ่มบุคคลที่มีข้อมูลเชิงลึกในด้านประวัติศาสตร์สมุทรสาคร 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ คือ ครู นักเรียน 3)กลุ่มบุคคลทั่วไป คือ ประชาชนทั่วจังหวัดสมุทรสาคร การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัย เชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวมรวบข้อมูล คือ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต จัดประชุมกลุ่มย่อยและการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า 1) พื้นที่บ้านท่าจีน จังหวัดสมุทรสาคร เป็นแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญ มีความโดดเด่นด้านภูมิศาสตร์ในฐานะศูนย์กลางคมนาคมทางน้ำตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และมีบทบาทในด้านการทหาร การค้าและการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะชาวจีนโพ้นทะเล ส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน ในด้านการจัดการเรียนรู้ 2) การใช้โครงงานประวัติศาสตร์ที่เน้นกระบวนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ข้อมูล และมีเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่น ทั้งยังสามารถบูรณาการความรู้เข้าสู่แผนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและยั่งยืน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

คำสำคัญ: ภูมิสังคม, ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น, สมุทรสาคร, การบูรณาการการสอน

บทนำ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภายใต้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยมุ่งพัฒนาเยาวชนไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง รวมถึงส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าและพัฒนาตนเองตลอดชีวิตหลักสูตรนี้มีการกำหนด มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ที่ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับสามารถมองเห็นผลลัพธ์ที่คาดหวังในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นและสถานศึกษามีความมั่นใจและเป็นเอกภาพมากขึ้นดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาหลักสูตรในระดับชาติหรือระดับสถานศึกษา จำเป็นต้องสะท้อนคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ใน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และต้องสามารถครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ระดับชาติ ชุมชน ครอบครัว ไปจนถึงบุคคล ต้องร่วมมือกันอย่างเป็นระบบในการวางแผน ส่งเสริม สนับสนุน ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เพื่อให้การศึกษาไทยสามารถพัฒนาเยาวชนของชาติให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม สามารถปรับตัวตามสภาพแวดล้อมที่จำกัด เข้าใจการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยและปัจจัยต่าง ๆ ตลอดจนพัฒนาความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมให้เกิดคุณธรรม อดทน อดกลั้น และเปิดรับความแตกต่าง พร้อมนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและสังคมโลก(กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

การพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมกระบวนการคิดของนักเรียนผ่านการใช้ประสาทสัมผัสทั้งหมดร่วมกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายเฉพาะของแต่ละสาระวิชาแนวคิดนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ และความรอบรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังส่งผลต่อเจตคติและความรู้สึกประทับใจของนักเรียนต่อบุคคลอื่น รวมถึงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งแนวคิดของ Wither Sarash E. (2000) ที่ได้รับการอ้างอิงในผลงานของ ทิศนา แขมมณี (2558) ได้สะท้อนถึงหลักการดังกล่าวการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการมีส่วนช่วยลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาการเรียนและช่วยให้หน่วยการเรียนรู้มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม ผู้เรียนจะสามารถมองเห็นคุณค่าและความหมายของสิ่งที่เรียน ทำให้สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพแนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา หลักสูตรบูรณาการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างหัวข้อ สาระการเรียนรู้ และเชื่อมโยงเนื้อหาระหว่างกลุ่มสาระวิชาให้สอดรับกับชีวิตจริง การเรียนรู้แบบบูรณาการจึงช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพนอกจากนี้ หลักสูตรบูรณาการยังช่วยลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาการเรียนตามกลุ่มสาระวิชาต่าง ๆ และตอบสนองความต้องการของวิทยาการใหม่ ๆ ตามแนวคิดพหุปัญญา ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างครอบคลุมในทุกด้าน(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงมิติทางการศึกษาของผู้เรียน โดยบุคคลที่มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนการเรียนรู้นี้คือ ครู ซึ่งควรได้รับการพัฒนาให้มีพื้นฐานทางกระบวนการคิดเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อให้สามารถนำแนวคิดทางประวัติศาสตร์มาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของทั้งวิชาประวัติศาสตร์และสังคมศึกษา หัวใจสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ คือการสร้าง ความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีต และการคิดเชิง

ประวัติศาสตร์ เนื่องจากประวัติศาสตร์ไม่ได้เป็นเพียงการบอกเล่าเรื่องราวในอดีตเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาวิธีคิดที่มีเหตุผล โดยอาศัยหลักฐานและข้อเท็จจริง ช่วยให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นปัญหาได้อย่างชัดเจน และพิจารณาแนวทางแก้ไขปัญหาอย่างรอบคอบ การเรียนการสอนที่เน้น กระบวนการคิดเชิงเหตุผล โดยใช้ข้อมูลจากหลักฐานทั้งชั้นต้นและชั้นรอง ไม่ได้จำกัดเฉพาะการศึกษาประวัติศาสตร์ในระดับอุดมศึกษาเท่านั้น แต่ควรปลูกฝังแนวคิดนี้แก่ผู้เรียนตั้งแต่ระดับต้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบในทุกช่วงวัย นอกจากนี้ มาตรฐานด้านประวัติศาสตร์ได้กำหนดให้ การคิดเชิงประวัติศาสตร์ มีบทบาทสำคัญ แยกออกจากแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์แบบเดิมที่เคยใช้ ซึ่งถือเป็นการปรับเปลี่ยนมุมมองของวิชาประวัติศาสตร์ให้ทันสมัยและเหมาะสมกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป (นิธิ เอียวศรีวงศ์ และ อาคม พัฒิยะ, 2525)

งานศึกษาด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพื้นที่ จังหวัดสมุทรสาคร ส่วนใหญ่มักมองในบริบทของ ภูมิภาคกลางของประเทศ หรือในฐานะพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกของกรุงเทพฯ ซึ่งมีการศึกษาที่ช่วยขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนลุ่มน้ำท่าจีนอย่างเป็นระบบ หนึ่งในโครงการที่สำคัญคือ โครงการวิจัยประวัติศาสตร์สังคมของชุมชนลุ่มน้ำท่าจีน ซึ่งมุ่งศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีนที่ครอบคลุมพื้นที่ตอนใต้ของจังหวัดชัยนาท รวมถึงจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร โดยงานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในบริบทของท้องถิ่น โดยไม่ได้มองเพียงปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง แต่ยังเน้นถึง พลวัตภายในชุมชน ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนา การศึกษานี้ได้นำเสนอข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลาย ตั้งแต่ เอกสารทางราชการ เอกสารท้องถิ่น หลักฐานทางโบราณคดี การเดินสำรวจพื้นที่ รูปภาพ ไปจนถึง การสัมภาษณ์ ซึ่งช่วยให้เกิดการทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับโครงสร้างและการเคลื่อนไหวของชุมชนท้องถิ่นจากมุมมองที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน ตั้งแต่ช่วง ต้นรัตนโกสินทร์ เรื่อยมาจนถึงช่วงหลัง ทศวรรษ 2500 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สังคมและเศรษฐกิจของท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ(สิริวรรณ สิรวณิชย์, 2561)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาในประเด็น เรื่อง สมุทรสาคร : ภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดศรีเมือง ตำบลท่าทราย จังหวัดสมุทรสาครจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงประวัติศาสตร์และความสำคัญทางวัฒนธรรมของพื้นที่ เข้าในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นส่วนย่อย เข้าใจประวัติศาสตร์ส่วนกลางหรือในภาพรวมยิ่งขึ้น ตลอดจนการศึกษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โบราณคดี ศิลปกรรม ประเพณีวัฒนธรรม สังคมและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยมีวิธีการเรียนรู้ คือ ทัศนศึกษาในสถานที่จริง การอภิปลายกลุ่ม การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในน้องถิ่น แล้วนำความรู้ หรือข้อคนพบ มาบูรณาการและจัดทำแผนการเรียนรู้เพื่อจัดกรเรียนการสอนนักเรียน ซึ่งนอกจากจะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ สร้างประสบการณ์และความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแก่ผู้เรียนแล้วนั้น ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนี้ ยังสร้างความหวงแหน เกิดความตระหนักสำนึกรักบ้านเกิด แผนดินเกิด ความภูมิใจในประเพณี วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นตนเองอย่างสุดหัวใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา ภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสมุทรสาคร
2. เพื่อบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดศรีเมือง ตำบลท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภูมิสังคม (Geo-social context) เป็นแนวคิดที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิศาสตร์กับโครงสร้างทางสังคม เช่น การตั้งถิ่นฐาน การใช้ทรัพยากร และวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประวัติศาสตร์ชุมชน ใช้แนวทางของ Cultural Ecology และ Historical Sociology เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชน เช่น การประมง การค้าชายฝั่ง และการเปลี่ยนผ่านสู่เมืองอุตสาหกรรม สรุปได้ว่า สมุทรสาครเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิสังคมเฉพาะ เช่น การตั้งอยู่ริมทะเล การเป็นศูนย์กลางการประมงและอุตสาหกรรมอาหารทะเล ซึ่งส่งผลต่อโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน การศึกษาประวัติศาสตร์สมุทรสาครจึงควรใช้แนวคิดแบบสหวิทยาการ เช่น ภูมิศาสตร์มนุษย์ ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ และมานุษยวิทยาท้องถิ่น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ Constructivism (ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้) Piaget, Vygotsky Integrated Curriculum Theory Beane (1997) การบูรณาการเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เพื่อสร้างความเชื่อมโยงและความหมาย Experiential Learning Theory Kolb (1984) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง Universal Design for Learning (UDL) CAST การออกแบบการเรียนรู้ที่ครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่ม สรุปได้ว่า การบูรณาการการจัดการเรียนรู้เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาหลายสาขาวิชาเข้าด้วยกัน โดยใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีความหมาย ทฤษฎีเหล่านี้สนับสนุนการออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน

แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ Structural Functionalism Durkheim, Parsons สังคมเป็นระบบที่มีโครงสร้างและหน้าที่ Conflict Theory Marx ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นเป็นแรงขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง Symbolic Interactionism Mead, Blumer การสร้างความหมายผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม Social Constructionism Berger & Luckmann ความจริงทางสังคมถูกสร้างขึ้นผ่านภาษาและวัฒนธรรม สรุปได้ว่ แนวคิดทางสังคมศาสตร์ช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ในบริบทของโครงสร้างสังคม วัฒนธรรม และอำนาจ ทฤษฎีเหล่านี้สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงชุมชน การศึกษา หรือการพัฒนาเชิงนโยบาย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง สมุทรสาคร : ภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดศรีเมือง ตำบลท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) และทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study)โดยวิธีการสำรวจ สัมภาษณ์ สังเกต การสนทนากลุ่มและนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่มีความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สมุทรสาคร 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) เป็นกลุ่มบุคคลที่มีข้อมูลเชิงลึกในด้าน ภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สมุทรสาคร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สถานที่ตั้ง การขยายตัวของชุมชน จำนวน 10 คน ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้อาวุโสหรือผู้มีความรู้ในท้องถิ่น ได้แก่ พระ ผู้รู้ประจำท้องถิ่นที่เป็นที่นับถือของชุมชน ครู-อาจารย์ที่อยู่ในโรงเรียนนักวิชาการอิสระ ผู้นำชุมชนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) ครู นักเรียนโรงเรียนบ้านปล่อง อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาครจำนวน 30 คน 3) กลุ่มบุคคลทั่วไป (Purposive Informants) ได้แก่ ประชาชนทั่วไปในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 10 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวมรวบข้อมูล ประกอบด้วย แบบสำรวจ (Survey) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non- Structure Interview) แบบสังเกตแบบมีส่วนรวม (Participant Observation) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนรวม (Non – Participant Observation) แบบประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ(Workshop) ดังนี้ (ในตะวัน กำหอม. 2559)

1.1 แบบสำรวจ (Survey) แบบสำรวจ ผู้วิจัยใช้แบบสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลจดบันทึกโดยแบ่งประเด็นการสำรวจต่างๆดังนี้ สำรวจสภาพพื้นที่ สำรวจเส้นทางการเดินทาง สำรวจวิถีชีวิตชาวบ้าน สำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ สำรวจพื้นที่การท่องเที่ยวทางบก สำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยก่อนทำการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้สอบถามชาวบ้านทั่วไป นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้สอบถามจากหน่วยงานทางราชการและองค์การบริหารส่วนท่องถิ่นเพื่อนำมาเป็นองค์ความรู้เบื้องต้นในบริบทพื้นที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ และนำมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

1.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) มี 2 แบบดังนี้

1.2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้แต่ละประเด็นคำถาม ปรับปรุงจาก (นันทวัฒน์ ภูกองแก้ว.2565) โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคำตอบตามกรอบแนวความคิดและความมุ่งหมายของการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง1ชุด ดังนี้ แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สมุทรสาคร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สถานที่ตั้ง การขยายตัวของชุมชน

1.2.2 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non- Structured Interview) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปแบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบเพื่อจับประเด็นและนำมาตีความหมายโดยใช้ทฤษฎี และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) จากผู้รู้ (Key Informats) และมีจุดสนใจในการสัมภาษณ์ในเรื่องสมุทรสาคร : ภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดศรีเมือง ตำบลท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อทำการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชนผู้วิจัยกำหนดประเด็น คำถาม ข้อมูลรายละเอียดต่างๆดังนี้ ประวัติชุมชนในอดีตและสภาพปัจจุบันของชุมชน วิถีชีวิต ภาษา ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ศีลธรรม จริยธรรมสุนทรียศาสตร์ อาหารการกิน การแต่งกาย ความรู้ทักษะอาชีพ

1.3 แบบการสังเกต (Observation) แบ่งเป็น 2 ชุด ดังนี้ 1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยเข้าไปพักอาศัยอยู่กับชุมชน โดยร่วมทำกิจกรรม สังเกต เกี่ยวกับ ภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสมุทรสาคร เพื่อนำไปกระทำข้อมูลต่อไป 2) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - participant Observation) ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตกิจกรรมในชุมชนอยู่วงนอกที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน

1.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ใช้ วิธีการนี้ ในการศึกษาวิจัยด้วยซึ่งใช้เก็บข้อมูลกลุ่มและเป็นการตรวจสอบข้อมูล ในประเด็นต่างๆ โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ คือ กลุ่มผู้รู้ ผู้นำชุมชน ครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยการกำหนดกลุ่มละประมาณ 5- 10 คน ในพื้นที่ ในการสนทนาผู้วิจัยจะกล่าวนำและให้กลุ่มแสดงความคิดเห็นในอย่างเปิดเผยและ

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะได้จัดทำเป็นใบงานประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งหมายของการ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายของการวิจัยต่อไปร่วมกับข้อมูลที่ได้จากวิธีอื่น ๆ

1.5 การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ผู้วิจัยได้ใช้ วิธีการนี้ ในการศึกษาวิจัยด้วยซึ่งใช้เก็บข้อมูลกลุ่มและเป็นการตรวจสอบข้อมูล ในประเด็นต่างๆ โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนที่ทำการศึกษา จำนวนพื้นที่ คือ กลุ่มผู้รู้ ผู้นำชุมชน ครู พระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยการกำหนดกลุ่มละประมาณ 5-10 คน ในประชุมเชิงปฏิบัติการ จะกล่าวนำและให้กลุ่มแสดงความคิดเห็นในอย่างเปิดเผยและข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยจะได้จัดทำเป็นแบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ ประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายของการวิจัยต่อไปร่วมกับข้อมูลที่ได้จากวิธีอื่น ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวมร่วมข้อมูล 2 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือวิชาการ สอบถามข้อมูลจากชุมชน และเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

ขั้นที่ 2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยผู้เก็บข้อมูลยึดหลัก “องค์รวม” (Holistic) ตามแนวคิดของงามพิศ สัตย์สงวน (2539 : 53-55 อ้างอิงใน ในตะวัน กำหอม. 2559) ดังนี้ผู้วิจัยใช้เวลาในการศึกษาภาคสนาม (Field Studies) ประมาณ 6 เดือน เพื่อเก็บรวบรวม ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสำรวจ ผู้วิจัยขอความร่วมมือและจัดส่งแบบสำรวจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ 1) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interviews) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ทำการสัมภาษณ์ตามแนวแบบสัมภาษณ์เพื่อหาคำตอบตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยมีแบบ สัมภาษณ์ และเครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพวีดีโอบันทึกภาพและเสียง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย (1) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง สำหรับสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้น โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมอำเภอ ที่ทำการศึกษา จำนวน 2 คน (2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งเป็น 5 ชุด แต่ละชุดใช้ สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 5 กลุ่มคือ กลุ่มผู้นำชุมชน ครู พระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาเทศบาล/องค์การบริหารส่วนจังหวัด 2) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interviews) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interviews) เปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อจับประเด็นและนำมาตีความหมาย โดยใช้ทฤษฎี

3. แบบสังเกต ผู้วิจัยสังเกตการจัดงานประเพณี ตามแบบสังเกต 2 รูปแบบดังนี้ 1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observations) ผู้วิจัยได้เข้าไปพักอาศัยอยู่ในชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมในชีวิตประจำวัน สังเกต ซักถามข้อมูลที่ต้องการ จดบันทึกโดยใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมกับเปิดเผยตัวเองว่าเป็นนักวิจัย 2)การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Participant and Non - participant Observation) ผู้วิจัยทำการสังเกตกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน โดยไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับชาวบ้าน แล้วจดบันทึกข้อมูลที่พบโดยใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. แบบบันทึกสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มกับคน ชุมชนในพื้นที่ชุมชนที่ทำการศึกษา จำนวนพื้นที่ พื้นที่ที่ทำการศึกษาและเป็นพื้นที่ ประกอบด้วยผู้รู้ ผู้ปฏิบัติและนักท่องเที่ยว มาร่วมสนทนากลุ่มตามกรอบและจุดมุ่งหมายของการวิจัย โดยใช้แบบบันทึกเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

5. การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ผู้วิจัยใช้เทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มกับคนชุมชนในพื้นที่ชุมชนที่ทำการศึกษา จำนวนพื้นที่มาร่วมสนทนากลุ่มตามกรอบและจุดมุ่งหมายของการวิจัย

กรอบประเด็นในการประชุมเชิงปฏิบัติการ สมุทรสาคร : ภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดศรีเมือง ตำบลท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้แบบบันทึกเสียง วีดิโอบันทึกภาพและเสียงเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดกระทำข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลจากเนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การบันทึกข้อมูล การสังเกต 1) การบันทึกข้อมูลใช้แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการจดบันทึกลงในสมุดบันทึกและกล้องถ่ายรูปในการบันทึกภาพที่เป็นกิจกรรมทางสังคมซึ่งถือว่าเป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 2) นำข้อมูลในแต่ละวันมาสรุปและจัดหมวดหมู่ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามแต่ละประเภทที่ตั้งไว้ เพื่อตอบคำถามการวิจัยและตามความมุ่งหมายของการวิจัย 3) ข้อมูลเพิ่มเติมในเทปที่บันทึกเสียงมาในแต่ละวันก็จะถอดเทปบันทึกเสียงเพื่อเติมเต็มเนื้อหาหรือข้อมูลที่ขาดหายไปจากแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต และจดบันทึกให้ครบถ้วน ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological triangulation) หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์ จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเป็นกรณีไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการจัดและทำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้มาจากแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต การจดบันทึก การอัดเทป และการบันทึกภาพ จัดเป็นหมวดหมู่ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยแล้วดำเนินการนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามความมุ่งหมายและกรอบตามความคิดที่กำหนดไว้ ได้แก่ การวิเคราะห์แบบอุปมัย (Analytic Induction) และการวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) ดังนี้ (ในตะวัน กำหอม. 2559) (1) การวิเคราะห์แบบอุปมัย นวิธีวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสร้างข้อมูลจากข้อมูลที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏที่มองเห็นจากการลงภาคสนาม เป็นต้นว่า กิจกรรมในชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ การนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาพัฒนาตลอดทั้งสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและขนบประเพณีวัฒนธรรม พิธีกรรม ความเชื่อ ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่และหลักฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (2) การวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) เป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาจัดจำแนกเป็นประเภทตามความมุ่งหมายของการวิจัยและจึงวิเคราะห์ด้วยทฤษฎี เพื่อมาอธิบายสภาพสังคมของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงและบทบาทหน้าที่ขององค์ภายในชุมชนที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอกมากระทบชุมชนดั้งเดิมและนำไปสู่การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาพื้นบ้านของชุมชนโดยใช้วัฒนธรรมและทฤษฎีต่างๆ ในการวิเคราะห์ตามการมุ่งหมายและกรอบแนวความคิดในการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลงานวิจัยนั้น หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนหนึ่งแล้วและเพื่อให้ผลการวิจัยที่ได้เป็นที่ย่อมรับของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและมีความสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุดผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้มีการ พิจารณาและวิพากย์ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยเสนอต่อที่ประชุมของกลุ่มและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมในการวิจัยให้ทราบ ในการพิจารณาตามประเด็นที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีรวมทั้งของเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอข้อมูลพร้อมภาพประกอบบางขั้นตอน ของการดำรงชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยใช้แบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสมุทรสาคร พบว่า พื้นที่บ้านท่าจีน จังหวัดสมุทรสาคร มีความสำคัญทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรม เป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำท่าจีนซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีบทบาทในฐานะเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่เชื่อมต่อภาคกลางกับภาคใต้มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา พื้นที่นี้เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ใช้เดินทัพ ทำสงคราม และยังเป็นศูนย์กลางการค้าทางทะเล มีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนตั้งแต่ยุคโบราณ โดยเฉพาะกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลที่เข้ามาค้าขายและตั้งรกราก ส่งผลให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจ มีการก่อสร้างวัด ศาลเจ้า และโบราณสถานจำนวนมากที่สะท้อนถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชุมชนบ้านท่าจีนจึงถือเป็นศูนย์กลางของการผสมผสานทางชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทย จีน และมอญ ผ่านประเพณีและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานแห่เจ้าพ่อหลักเมือง และเทศกาลกินเจ ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2530 พื้นที่นี้พัฒนาเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรม มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม และมีแรงงานจากทั้งภายในและต่างประเทศเข้ามาอาศัยเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดโครงสร้างทางสังคมใหม่ และการปรับตัวของชุมชนที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ มีหลายมิติ ได้แก่ 1) มิติประวัติศาสตร์ 2) มิติภูมิศาสตร์และภูมิสังคม 3) มิติวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ 4) มิติการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และ 5) มิติการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

2. ผลการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดศรีเมือง ตำบลท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์ในโครงงานประวัติศาสตร์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนใช้ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวในอดีตอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือบุคคลในประวัติศาสตร์ โดยเริ่มจากการตั้งประเด็นหรือคำถามศึกษา ซึ่งควรมาจากความสนใจของผู้เรียนเอง จากนั้นดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งหลักฐานทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ แล้วนำมาวิเคราะห์ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ตีความข้อมูลในบริบทของสังคม วัฒนธรรม และเวลาอย่างรอบด้าน ก่อนจะสังเคราะห์เป็นข้อค้นพบ และนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เช่น รายงาน เอกสาร แฟ้มสะสมผลงาน หรือกิจกรรมสร้างสรรค์อื่นๆ วิธีการนี้ช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ อีกทั้งยังปลูกฝังสำนึกรักถิ่นฐาน ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง และการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้รอบตัว เป็นการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้อย่างยั่งยืน ได้แก่ 1) สาระสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในโครงงานประวัติศาสตร์วิธีการทางประวัติศาสตร์ในโครงงานประวัติศาสตร์ และ2) แนวโน้มงานวิจัยที่สนับสนุนวิธีการทางประวัติศาสตร์

อภิปรายผล

1. พื้นที่บ้านท่าจีน จังหวัดสมุทรสาคร มีความสำคัญทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรม เป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำท่าจีนซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีบทบาทในฐานะเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่เชื่อมต่อภาคกลางกับภาคใต้มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา พื้นที่นี้เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ใช้เดินทัพ ทำสงคราม และยังเป็นศูนย์กลางการค้าทางทะเล มีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนตั้งแต่ยุคโบราณ โดยเฉพาะกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลที่เข้ามาค้าขายและตั้งรกราก ส่งผลให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจ มีการก่อสร้างวัด ศาลเจ้า และโบราณสถานจำนวนมากที่สะท้อนถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชุมชนบ้านท่าจีนจึงถือเป็นศูนย์กลางของการผสมผสานทางชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทย จีน และมอญ ผ่านประเพณีและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานแห่เจ้าพ่อหลักเมือง และเทศกาลกินเจ ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2530 พื้นที่นี้พัฒนาเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรม มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม และมีแรงงานจากทั้งภายในและต่างประเทศเข้ามาอาศัยเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดโครงสร้างทาง

สังคมใหม่ และการปรับตัวของชุมชนที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ 1) มิติประวัติศาสตร์ จากผลการศึกษาหลายฉบับ เช่น งานของสุภาภรณ์ จินดามณีโรจน์ (2554) และประภัสสร์ ชูวิเชียร (2557) ชี้ให้เห็นว่า พื้นที่บ้านท่าจีนมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างลึกซึ้งในฐานะ “ชุมชนปากใต้” สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยเฉพาะการเป็นจุดยุทธศาสตร์ในการเดินทัพ ทำสงคราม และเป็นเส้นทางคมนาคมหลักในการลำเลียงสินค้า ระหว่างภาคกลางกับภาคใต้ ความเชื่อมโยงกับลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้พื้นที่ท่าจีนเป็นทั้งจุดรับและกระจายทรัพยากรอย่างมีนัยสำคัญในเชิงเศรษฐกิจ การทหาร และการเมืองทั้งนี้ หลักฐานศิลปกรรมสมัยอยุธยาในพื้นที่ ยังแสดงให้เห็นว่าท่าจีนมิได้เป็นเพียงแค่ชุมทางหรือด่านหน้าทางยุทธศาสตร์ แต่ยังเป็นพื้นที่ที่มีความรุ่งเรืองด้านศาสนาและวัฒนธรรมมานับแต่พุทธศตวรรษที่ 20–23 2) มิติภูมิศาสตร์และภูมิสังคมสอดคล้องกับงานวิจัยของ ของตรงใจ หุตางกูร (2559) ที่ศึกษา “ภูมินาม” จำนวน 148 ชื่อในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร เป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชื่อสถานที่กับลักษณะภูมิประเทศ ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของผู้คนที่ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม จนก่อเกิดอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง ชื่อบ้าน ชื่อคลอง มักสะท้อนถึงทรัพยากร ความเชื่อ หรือเหตุการณ์ในอดีต ทำให้ภูมินามกลายเป็นเสมือน “แคปซูลเวลา” ที่ช่วยให้เข้าถึงภูมิหลังของชุมชนได้อย่างมีมิติในมุมนี้ บ้านท่าจีนจึงเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของ “พลวัตเชิงภูมิทัศน์” ที่เกิดจากการปรับตัวของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งในด้านทรัพยากร การค้าขายทางน้ำ การอยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐาน 3) มิติวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ ข้อมูลจากงานของสิริวรรณ สิรวณิชย์ (2561) และสุภาภรณ์ จินดามณีโรจน์ รวมถึงศศิพัชร จำปา (2558) ชี้ให้เห็นว่าบ้านท่าจีนคือ “จุดรวมทางวัฒนธรรม” ที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในแง่ของชาติพันธุ์ ความหลากหลายของผู้คนทั้งไทย จีน และมอญ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมผสมผสานผ่านประเพณี เช่น งานแห่เจ้าพ่อหลักเมือง เทศกาลกินเจ ฯลฯ ซึ่งเป็นการสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มคนแต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งสร้างวัฒนธรรมร่วมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนท่าจีน การศึกษาวัฒนธรรมในพื้นที่นี้ ยังช่วยอธิบายถึง “การธำรงอัตลักษณ์” ในภาวะที่พื้นที่ต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งจากภายในและภายนอก เช่น การเติบโตของภาคอุตสาหกรรม การขยายของแรงงานข้ามชาติ และการเปลี่ยนแปลงเชิงกายภาพของเมือง 4) มิติการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมหลัง พ.ศ. 2530 พื้นที่ท่าจีนเริ่มกลายเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรม ทำให้เกิด “โครงสร้างสังคมใหม่” ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ในชุมชน และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม งานวิจัยหลายชิ้น เช่น ของศศิพัชร จำปา (2558) และพัชรี ทองเรือง (2561) ย้ำถึงความสำคัญของการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนและชุมชนเกิดความเข้าใจในรากเหง้าและสามารถใช้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นพื้นฐานในการพัฒนา การพัฒนา “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน” (LICA Model) ของพัชรี เป็นหนึ่งในโมเดลที่แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ร่วมกันภายใต้โครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนไป สามารถเกิดขึ้นได้ หากยังคงยึดโยงกับทุนทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ 5) มิติการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสอดคล้องกับงานวิจัยของ หลายงานวิจัย เช่น ของศศิพัชร จำปา (2558) , พระวีรศักดิ์ จนฺทวโส(2561) และพระสิทธิชัย รินฤทธิ (2563) ต่างให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ “แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น” เป็นฐานสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ 5 ขั้นตอน หรือการประยุกต์รูปแบบการสอนที่เน้นการคิดวิเคราะห์อย่าง SSAS Model ล้วนแสดงให้เห็นว่า ความเข้าใจในท้องถิ่นมิใช่เพียงการท่องจำข้อมูล แต่คือการ “ฝึกคิด” “ตั้งคำถาม” และ “สร้างองค์ความรู้ใหม่” ที่สัมพันธ์กับบริบทชีวิตของผู้เรียน

2. วิธีการทางประวัติศาสตร์ในโครงงานประวัติศาสตร์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนใช้ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวในอดีตอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือบุคคลในประวัติศาสตร์ โดยเริ่มจากการตั้งประเด็นหรือคำถามศึกษา ซึ่งควรมาจากความสนใจของผู้เรียนเอง จากนั้น

ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งหลักฐานทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ แล้วนำมาวิเคราะห์ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ตีความข้อมูลในบริบทของสังคม วัฒนธรรม และเวลาอย่างรอบด้าน ก่อนจะสังเคราะห์เป็นข้อค้นพบและนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เช่น รายงาน เอกสาร แฟ้มสะสมผลงาน หรือกิจกรรมสร้างสรรค์อื่นๆ วิธีการนี้ช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ อีกทั้งยังปลูกฝังสำนึกรักถิ่นฐาน ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง และการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้รอบตัว เป็นการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้อย่างยั่งยืน กล่าวคือ 1) สาระสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในโครงงานประวัติศาสตร์วิธีการทางประวัติศาสตร์ในโครงงานประวัติศาสตร์ มีลักษณะเด่นคือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการ “ค้นคว้า วิเคราะห์ และสังเคราะห์” อย่างเป็นระบบ เริ่มจากการตั้งคำถามหรือประเด็นปัญหาทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนสนใจ นำไปสู่การรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (ปฐมภูมิและทุติยภูมิ) วิเคราะห์ ตีความ สังเคราะห์ และนำเสนอผลในรูปแบบต่างๆ ซึ่งกระบวนการนี้สะท้อนแนวคิดเรื่อง การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (experiential learning) และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง 2) แนวโน้มงานวิจัยที่สนับสนุนวิธีการทางประวัติศาสตร์ งานวิจัยหลายชิ้นสนับสนุนว่า “วิธีการทางประวัติศาสตร์” ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวอย่างเช่น 2.1) การเรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้และพื้นที่จริงสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาภรณ์ ตัณศลารักษ์ (2554) และ ประภัสสร์ ชูวิเชียร (2557) แสดงให้เห็นถึงการใช้พื้นที่ภาคสนามและหลักฐานทางศิลปกรรมในการวิเคราะห์ภาพความเปลี่ยนแปลงของชุมชนในลุ่มน้ำท่าจีนและปากใต้ ซึ่งช่วยให้นักเรียนเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคมในเชิงพลวัต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ตรงใจ หุตางกูร (2559) ใช้ "ภูมินาม" เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงประวัติศาสตร์กับภูมิสังคมผ่านการเล่าเรื่องในท้องถิ่น 2.2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิพัชร จำปา (2558) เสนอ “SSAS Model” ที่มีการจัดการเรียนรู้เป็นขั้นตอนชัดเจน ครอบคลุมการตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์ การเก็บข้อมูล การตีความ และการสังเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการทางประวัติศาสตร์โดยตรง 2.3) การพัฒนาอัตลักษณ์และจิตสำนึกท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยหลายงาน เช่น ขวัญธิรัศม์ ทิพย์บุญทรัพย์ (2562) และ วรวิทย์ นิเทศศิลป์ (2560) ยืนยันว่าโครงงานที่ใช้บริบทท้องถิ่นทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในถิ่นฐาน มีสำนึกรักท้องถิ่น และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่ตนเป็นเจ้าของ 2.4) การเรียนรู้เชิงบูรณาการสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวีรศักดิ์ จนฺทวโส (2561) และ จิรชพรรณ ชาญช่าง (2563) แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สามารถบูรณาการกับสาระวิชาอื่นๆ ได้ดี ช่วยให้เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม และพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 อย่างรอบด้าน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชุมชนบ้านท่าจีน จังหวัดสมุทรสาครเผยให้เห็นรากฐานความเป็นเมืองท่าที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมใกล้ราชธานีในอดีต ทั้งกรุงศรีอยุธยาและกรุงเทพฯ การบูรณาการเนื้อหาดังกล่าวเข้าสู่แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจประวัติศาสตร์ผ่านกระบวนการสืบค้นและวิเคราะห์หลักฐานอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ในอดีตกับชีวิตตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้อย่างมีความหมาย องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น คือ การประยุกต์ใช้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์และสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นในบริบทการเรียนรู้ร่วมสมัย ซึ่งประกอบด้วยบริบทเนื้อหาท้องถิ่น กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียน 3 มิติ ดังภาพที่ 1 การบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม



ภาพที่ 1 โมเดลการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

***มิติที่ 1* ภูมิหลังและความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น** ชุมชนบ้านท่าจีน จังหวัดสมุทรสาคร เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากเคยเป็นเมืองท่าปากน้ำที่ตั้งอยู่ใกล้ราชธานีในอดีตทั้งกรุงศรีอยุธยาและกรุงเทพมหานคร สมุทรสาครจึงมีบทบาทเป็นฐานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมเชื่อมต่อราชธานีมาแต่โบราณ หลักฐานทางประวัติศาสตร์และงานค้นคว้าต่าง ๆ บ่งชี้ถึงเหตุการณ์ บุคคล และสถานที่สำคัญของสมุทรสาครที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ชาติไทย เช่น เรื่องราวพันท้ายนรสิงห์ คลองโคกขาม คลองมหาชัย ท่าฉลอม การตั้งสุขาภิบาลหัวเมืองแห่งแรก เป็นต้น ข้อมูลภูมิหลังเหล่านี้ทำให้นักเรียนตระหนักถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชุมชนตนเอง และเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ด้วยใจที่เชื่อมโยงกับถิ่นฐานของตน

มิติที่ 2 การบูรณาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ การนำเนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนบ้านท่าจีนมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนวัดศรีเมือง โดยใช้วิธีการสอนแบบ *“โครงงานประวัติศาสตร์”* ที่เน้นการสืบค้นและศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์จริง ผู้เรียนได้ลงมือทำโครงงานศึกษาเหตุการณ์ในอดีตของชุมชนตนเองในช่วงเวลาที่กำหนด อาศัยกระบวนการคิดแบบนักประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การตั้งประเด็นศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากหลักฐานปฐมภูมิและทุติยภูมิ การตรวจสอบวิเคราะห์และตีความหลักฐาน จนถึงการสังเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษา โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ (facilitator) ตลอดกระบวนการ การจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ *“ลงมือทำประวัติศาสตร์”* ด้วยตนเอง แทนการท่องจำข้อเท็จจริงจากตำรา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ร่วมสมัยที่มุ่งเน้นทักษะการสืบค้นและคิดวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์

มิติที่ 3 ผลลัพธ์การเรียนรู้และการสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผลจากการบูรณาการดังกล่าว ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ดังนี้

1) เข้าใจประวัติศาสตร์ผ่านกระบวนการหลักฐานและการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ: ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์เรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการแบบนักประวัติศาสตร์ได้จริง ตลอดจนสามารถนำวิธีการดังกล่าวไปศึกษาประเด็นในอดีตอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้อย่างเหมาะสม การเรียนรู้ผ่านการสืบค้นหลักฐานจริงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ ที่มา-ที่ไป ของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ แทนการจดจำเพียงเหตุการณ์หรือวันที่ ทำให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2) เชื่อมโยงอดีตกับชีวิตตนเองและชุมชน เมื่อผู้เรียนได้ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของบ้านท่าจีนที่ตนมีชีวิตอยู่ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ในอดีตกับประสบการณ์ชีวิตของตนเองและชุมชนอย่างมีความหมาย ยกตัวอย่างเช่น การเข้าใจว่าชุมชนตนเคยมีบทบาทอย่างไรในประวัติศาสตร์ชาติ และสำนึกต่อคุณค่าของสถานที่สำคัญในท้องถิ่นตน สิ่งนี้สร้างความภูมิใจและความผูกพัน (sense of belonging) ระหว่างผู้เรียนกับบ้านเกิดเมืองนอนของตน

3) พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ การฝึกกระบวนการค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลประวัติศาสตร์ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ (historical thinking skills) เช่น การตั้งคำถามเชิงเหตุผล การเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงต่อเนื่อง (change and continuity) และการเข้าใจมุมมองที่หลากหลายในบริบทอดีต ทักษะเหล่านี้ไม่เพียงเป็นพื้นฐานในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ระดับสูงต่อไป แต่ยังเป็นทักษะการคิดอย่างเป็นเหตุผลที่สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

4) สร้างอัตลักษณ์และความภูมิใจในท้องถิ่น การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเอื้อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึก *รู้จักตนเองและชุมชนมากขึ้น* ผ่านเรื่องราวรากเหง้าของท้องถิ่นตนเอง เมื่อผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของบ้านท่าจีนที่ตนอาศัยอยู่ในบริบทประวัติศาสตร์ที่กว้างขึ้น ผู้เรียนจะเกิดความภูมิใจในถิ่นกำเนิดและเห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ผลที่ตามมาคือการหล่อหลอมอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่เข้มแข็งควบคู่ไปกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เช่นเดียวกับที่งานวิจัยตะวันตกชี้ว่าการค้นพบ “เรื่องราวของท้องถิ่นที่เราอาศัยอยู่” ช่วยพัฒนา *ทักษะทางประวัติศาสตร์* อันทรงพลังและส่งเสริม*อัตลักษณ์*ของผู้เรียนอย่างชัดเจน

โดยสรุป ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ของผู้เรียน และสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่แข็งแรงในบริบทการเรียนรู้ร่วมสมัย การบูรณาการภูมิสังคมและเรื่องราวประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตรการเรียน ไม่เพียงทำให้ผู้เรียน *เข้าใจอดีตอย่างลึกซึ้งขึ้น* แต่ยังช่วยให้ผู้เรียน *รู้จักตนเองและสังคมของตน* ผ่านมิติทางประวัติศาสตร์ อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการผลิตพลเมืองที่มีความตระหนักรู้ในคุณค่าของท้องถิ่นและมีวิจารณญาณทางประวัติศาสตร์ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. องค์ความรู้ที่ได้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นและประวัติสาสตร์ท้องถิ่นที่ได้ศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ในการในการจัดการเรียนการสอนและการถ่ายทอดไปยังชุมชน

2. จากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ฯ มีกระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติขณะเรียนรู้ที่เป็นไปในรูปแบบที่เสมือนเป็น ขั้นตอนการทางานของนัก

ประวัติศาสตร์ที่ใช้กระบวนการสืบสวนทางประวัติศาสตร์ ดังนั้นผู้สอนจึงต้องเตรียมตนเองให้พร้อมก่อนทั้งในด้านความรู้ ทางเนื้อหาวิชาการประวัติศาสตร์ และเทคนิควิธีสอนต่างๆ แล้วจึงคอยกระตุ้น และจัดสรรเวลาในการ พบปะเพื่อได้แนะนาผู้เรียนเพิ่มเติมในเรื่องวิธีการศึกษา โดยเฉพาะการนาเสนอข้อมูลหลักฐานต่างๆ เบื้องต้นตามประเด็นหรือเรื่องที่จะศึกษาแก่ผู้เรียนก่อน และแนะนำแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ แก่ผู้เรียนเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนได้ศึกษาและสร้างองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ด้วยตนเองได้ต่อไป ตามขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายพื้นที่การศึกษาไปยังโรงเรียนอื่นในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อเปรียบเทียบแนวทางและผลสัมฤทธิ์ของการบูรณาการภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ในบริบทที่ต่างกัน เช่น โรงเรียนขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ หรือโรงเรียนในเขตเมืองและชนบท เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นสำหรับการพัฒนาแนวทางการสอนในระดับจังหวัด

2. ศึกษาผลกระทบของการบูรณาการต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะของผู้เรียนในการวิจัยครั้งต่อไปอาจเน้นการวัดผลลัพธ์ด้านต่างๆ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ความตระหนักในท้องถิ่น หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการบูรณาการ เพื่อประเมินประสิทธิภาพของแนวทางที่นำเสนออย่างเป็นระบบและมีหลักฐานเชิงประจักษ์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่12. (พ.ศ. 2560 - 2564).* กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

ขวัญธิรัศม์ ทิพย์บุญทรัพย์. (2562). *การอนุรักษ์และสืบสานประเพณีแห่พระแข่งเรือขึ้นโขนชิงธง อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านทับวัง*. หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยทองสุข.

จิรชพรรณ ชาญช่าง. (2563). การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อพัฒนา ทักษะการคิดขั นสูง: การเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริง. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 48*(3), 78-89.

ตรงใจ หุตางกูร, นัทกฤษ ยอดราช, และธานินทร ลิมปิศิริ. (2560). *ภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสมุทรสาคร กรณีศึกษาภูมินามอำเภอกระทุ่มแบนและอำเภอบ้านแพ้ว*. https://sac-research.sac.or.th/research-item-search.php?ob_id=90

ทิศนา แขมมณี .(2558). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นันทวัฒน์ ภูกองแก้ว. (2565). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสมุทรสาคร: การบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนบ้านปล่อง อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร.* หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสนาและวัฒนธรรม, วิทยาลัยทองสุข

นิธิ เอียวศรีวงศ์ และอาคม พัฒิยะ. (2525). *หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ :บรรณกิจ.

ในตะวัน กำหอม. (2560). *การวิจัยประยุกต์ทางวัฒนธรรม.* มหาสารคาม: อภิชาตการพิมพ์.

ประภัสสร์ ชูวิเชียร. (2557). *หลักฐานศิลปกรรมอยุธยาที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล วิเคราะห์ในฐานะชุมชน “ปากใต้” สมัยกรุงศรีอยุธยา.* ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะโบราณคดี. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ประภัสสร์ ชูวิเชียร. (2557). ศิลปะลาว. กรุงเทพฯ: มติชน.

พระวีรศักดิ์ จนฺทวโส. (2561). *การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาสังคมศึกษา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์.

พระสิทธิชัย รินฤทธิ์. (2563). *การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง.

พชรี ทองเรือง. (2561). *รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน.* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

วรวิทย์ นิเทศศิลป์. (2560). *การบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.

ศิพัชร จำปา. (2558). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์.* ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). คู่มือการประเมินคุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษา.

สิริวรรณ สิรวณิชย์. (2565). *แนวคิดและวิธีการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น.* นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุภาภรณ์ จินดามณีโรจน์.(2554). *ประวัติศาสตร์สังคมของชุมชนลุ่มน้ำท่าจีน*, กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์

Beane, J.A. (1997). *Curriculum Integration: Designing the Core of Democratic Education*. Teachers College Press.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development.* Englewood Cliffs,

Wither Sarash E. (2000). *Local Curriculum Development and Place-based Education*. Dissertation, University of Denver.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Technological Leadership for School Administrators under the Secondary Educational Service Area Office Khon Kaen

Maliwan Khiewkhae[1] & Phrasutheewachiratham[2*]

[1] *Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Isan Campus*
[2] *Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Isan Campus*
[*] *Corresponding author. E-mail: khiewkhea@gmail.com*

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to study the technological leadership of school administrators under the Khon Kaen Secondary Educational Service Area Office, and 2) to compare the technological leadership of school administrators based on teachers' opinions, categorized by gender, age, educational level, and work experience. The sample group consisted of 343 teachers from schools under the Khon Kaen Secondary Educational Service Area Office. A total of 343 questionnaires were returned, representing a 100% response rate. The research instrument was a questionnaire. The statistics used in data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance (One-way ANOVA). The results revealed that: 1) the overall level of technological leadership among school administrators was high ($\overline{X}$ =4.10). While considering each aspect, all aspects were also rated at a high level: aspect of the use of technology in assessment and evaluation, aspect of social, ethical, and legal use of technology, aspect of the use of technology in teaching and learning, aspect of the promotion of professional development in technology, and aspect of the leadership and vision in technology use ($\overline{X}$=4.20, $\overline{X}$=4.15, $\overline{X}$=4.10, $\overline{X}$=4.05, $\overline{X}$=4.01), respectively; and 2) the comparison of teachers' opinions on technological leadership revealed statistically significant differences at the 0.05 level based on gender, age, education, and work experience.

Keywords: Leadership, Technological Leadership, School Administrators

Received: 2025-09-04; **Revised:** 2025-10-06; **Accepted:** 2025-10-31

วารสารครุศาสตร์ปัญญา ปีที่ 4 ฉบับที่ 5
(กันยายน–ตุลาคม 2568) ISSN: 2822-0218 (Online)

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

มลีวรรณ เขียวแข้ [1] **และพระสุธีวชิรธรรม**[2*]

[1] *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน*

[2] *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน*

* *Corresponding author. E-mail: mantana2539j@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น และ 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานต่างกัน กลุ่มตัวอย่างคือครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำนวน 343 คน ได้รับแบบสอบถามกลับมา จำนวน 343 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล, ด้านสังคม จริยธรรมและกฎหมายในการใช้เทคโนโลยี, ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน, ด้านการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพทางด้านเทคโนโลยี และด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์การใช้เทคโนโลยี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20, 4.15, 4.10, 4.05 และ4.01 ตามลำดับ และ 2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูที่มีเพศต่างกัน อายุต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกันและมีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี, ผู้บริหารสถานศึกษา

บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันอยู่ระหว่างการขับเคลื่อนประเทศด้วยนโยบายสำคัญที่ตั้งอยู่บนหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยเฉพาะหมวด 5 ว่าด้วย “หน้าที่ของรัฐ” และหมวด 6 ว่าด้วย “แนวนโยบายแห่งรัฐ” ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างรอบด้าน เพื่อให้สามารถแข่งขันและดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 และนโยบายรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2567 ได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษา โดยเน้นการลดความเหลื่อมล้ำ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-Long Learning) ภายใต้แนวคิด “Learn to Earn” เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ประกอบอาชีพได้จริง ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา

นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568–2569 จึงได้กำหนดแนวทาง “ปฏิวัติการศึกษา แก้ปัญหาประเทศ” โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ รวมทั้งการพัฒนาทักษะแห่งอนาคต ไม่ว่าจะเป็นด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการใช้เครื่องมือดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกยุคใหม่ ที่เทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลจึงไม่จำกัดอยู่แค่ในห้องเรียน แต่รวมถึงการบริหารจัดการ สื่อสาร และพัฒนาศักยภาพครู บุคลากร และผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นระดับที่ปูพื้นฐานสู่การเรียนรู้ในระดับสูงและการประกอบอาชีพในอนาคต

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงถือเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะในด้าน “ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี” ซึ่งหมายถึงความสามารถในการเข้าใจ เลือกใช้ ส่งเสริม และบริหารจัดการเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีมิได้จำกัดอยู่ที่การใช้เครื่องมือหรือระบบเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการกำหนดวิสัยทัศน์ การสร้างแรงจูงใจ และการส่งเสริมให้ครู บุคลากร และนักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยและกรอบมาตรฐานระดับสากล อาทิ Kozloski (2006) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีเป็นความสามารถของผู้บริหารในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบ รวมถึงการกำหนดนโยบายด้าน ICT และการส่งเสริมการเรียนรู้ของครู ในขณะที่ Shamburg และ Zieger (2006) ชี้ให้เห็นว่าผู้นำด้านเทคโนโลยีต้องมีทักษะด้านการสื่อสาร การจัดการข้อมูล และการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ISTE (2009) ได้กำหนดมาตรฐานของผู้นำด้านเทคโนโลยีไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้บริหารต้องสามารถวางวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี สนับสนุนการเรียนรู้ดิจิทัล จัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม

ในบริบทของประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ., 2565) ได้ผลักดันนโยบาย “การศึกษาไทยก้าวไกลด้วยดิจิทัล” โดยเน้นบทบาทของผู้บริหารในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้และระบบบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาที่ผ่านมา อาทิ ธีรโชติ หล่ายโท้ (2560) พบว่า ผู้บริหารจำนวนมากยังขาดทักษะการใช้ข้อมูลเพื่อการวางแผน วิเคราะห์ และตัดสินใจ รวมถึงขาดความมั่นใจในการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้การใช้เทคโนโลยีไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร

สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของจังหวัด พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาส่วนหนึ่งมีความพยายามใช้เทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ เช่น การประชุมออนไลน์และระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ แต่ยังประสบปัญหา เช่น ขาดวิสัยทัศน์ ขาดบุคลากรด้าน ICT และขาดทัศนคติที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลงตามรายงานของสำนักงานฯ (2566)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยสะท้อนระดับความพร้อมทางการบริหาร จุดแข็ง จุดอ่อน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีในการบริหารสถานศึกษา ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารให้สามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยมุ่งเน้นสำรวจระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี องค์ประกอบที่สำคัญ ตลอดจนข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของชาติและความต้องการของสังคมในยุคดิจิทัล อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกัน

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารการศึกษา

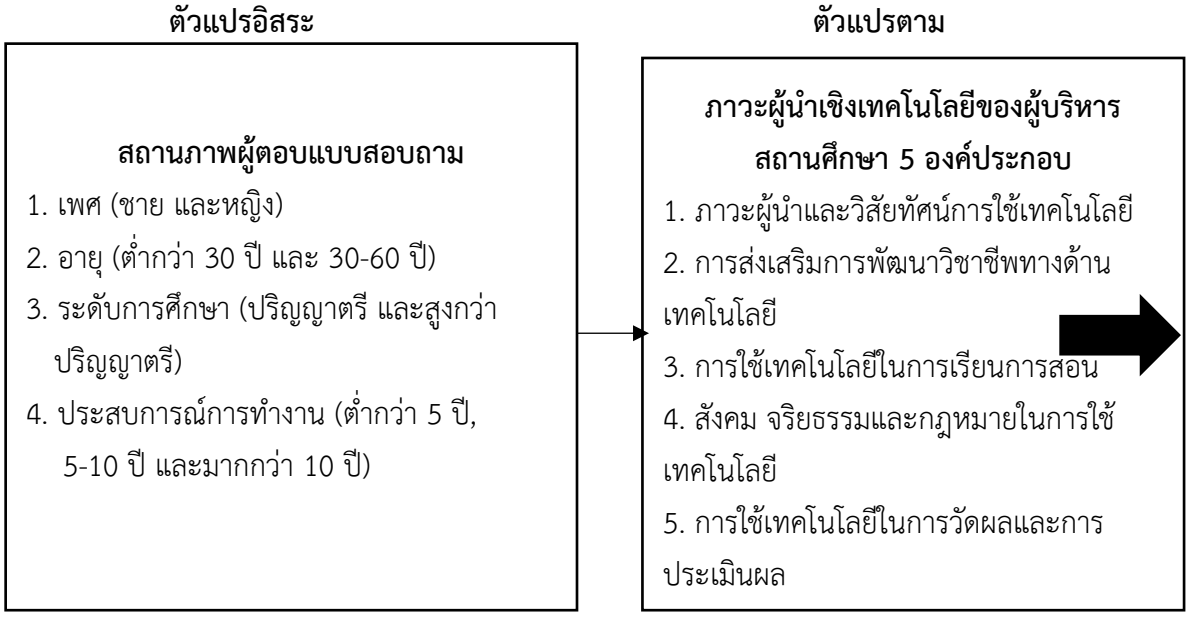
ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี โดยยึดแนวคิดของชวลิต เกิดทรัพย์. (2550), บรรจบ บุญจันทร์. (2554), อิทธิฤทธิ์ กลิ่นเดช (2560), ธีรโชติ หล่ายโท้. (2560), เจษฎา ชวนะไพศาล. (2563), วสันต์ชัย สดคมขำ. (2563), กัลยวรรธน์ ตะเภาทอง และคณะ. (2564), ณัฏฐณิชา พรปทุมชัยกิจ, อุดมพันธุ์ พิชญ์ประเสริฐ และพงษ์ศักดิ์ ทองพันชั่ง. (2564), อภิวิชญ์ สนลอย. (2565), อนุรักษ์ ถอดเขี้ยว และสถิรพร เชาวน์ชัย. (2565), ปาณชนิน ตรีพรหม และชยากานต์ เรืองสุวรรณ (2566), อมรรัตน์ สุริยะบุญ, กฤษดา ผ่องพิทยาและสนั่น ประจงจิตร. (2566), นิโลบล เหลามี. (2566), Shamburg, C. (2006), Schrum, Lynne, and Barbara B. Levin. (2009), Sharon Coatney. (2010), Samancioglu, M., & Baglibel, M.

(2015, September), Thannimalai, R., & Raman, A. (2019, June),Yee, D. L. (2000),Creighton (2003), Flanagan & Jacobson (2003), Schiller J. (2003), Haslam S. A. (2006), Kozloski K. C. (2006), Redish และ Chan (2006),Shamburg & Zieger (2006), American Institute for Research (2009), International Society for Technology in Education: ISTE (2009) โดยผู้วิจัยได้เลือกองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีที่มีความถี่ตั้งแต่ระดับ 5 ขึ้นไป เพื่อเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์การใช้เทคโนโลยี 2) ด้านการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพทางด้านเทคโนโลยี 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน 4) ด้านสังคม จริยธรรมและกฎหมายในการใช้เทคโนโลยี และ 5) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล ดังแสดงตามภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์การใช้เทคโนโลยี 2) ด้านการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพทางด้านเทคโนโลยี 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน 4) ด้านสังคม จริยธรรมและกฎหมายในการใช้เทคโนโลยี และ5) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล จึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำนวน 3,166 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น, 2567) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางหาขนาดตัวอย่างของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 343 คน และเลือกตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (บุญชม ศรีสะอาด 2560)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม เพื่อใช้สอบถาม ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ซึ่งมี 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check lists) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ (Likert) ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์การใช้เทคโนโลยี 2) ด้านการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพทางด้านเทคโนโลยี 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน 4) ด้านสังคม จริยธรรมและกฎหมายในการใช้เทคโนโลยี 5) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล โดยกำหนดคะแนนในการตอบแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถาม 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ตรวจสอบความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) โดยใช้วิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha-Coefficient) โดยกำหนดความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.80 ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach, 1984) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.99

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เพื่อขออนุญาตผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยจัดส่งหนังสือไปยังครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้สามารถตอบแบบสอบถามการวิจัยผ่าน Google Form โดยผู้วิจัยได้สร้าง QR Code และ Link ในการเข้าไปตอบแบบสอบถาม พร้อมรหัสผู้ตอบแบบสอบถาม และกำหนดวันส่งคืน ระหว่างวันที่ 13 มีนาคม 2568 ถึงวันที่ 13 เมษายน 2568 หากไม่ได้รับการตอบแบบสอบถามตามกำหนด ผู้วิจัยจะดำเนินการติดตามครูที่ยังไม่ตอบแบบสอบถามโดยผ่านช่องทางออนไลน์เป็นรายกรณี

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 343 คน ผ่าน Google Form โดยได้ตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้องจากกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 343 คน คิดเป็นร้อยละ 100

4. นำข้อมูลที่ได้รับจากผู้ตอบแบบสอบถามที่ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้วไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 การศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ตามความคิดเห็นของครูตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายเป็นช่วงคะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ตามความคิดเห็นของครูที่มีเพศต่างกัน ตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Sample t-test)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ตามความคิดเห็นของครูที่มีอายุต่างกัน ตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Sample t-test)

5. วิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ตามความคิดเห็นของครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Sample t-test)

6. วิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ตามความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน ตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 4 โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ (Post Hoc Test) โดยวิธีการของ Scheffe

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ตามทัศนะของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากมากไปน้อยพบว่า ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล, ด้านสังคม จริยธรรมและกฎหมายในการใช้เทคโนโลยี, ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน, ด้านการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพทางด้านเทคโนโลยี และ ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์การใช้เทคโนโลยี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20, 4.15, 4.10, 4.05 และ4.01 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ตามทัศนะของครู

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์การใช้เทคโนโลยี	4.01	0.80	มาก
2. ด้านการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพทางด้านเทคโนโลยี	4.05	0.79	มาก
3. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน	4.10	0.79	มาก
4. ด้านสังคม จริยธรรมและกฎหมายในการใช้เทคโนโลยี	4.15	0.79	มาก
5. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล	4.20	0.75	มาก
โดยรวม	**4.10**	**0.79**	มาก

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน อภิปรายได้ว่า ครูที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์การใช้เทคโนโลยี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพทางด้านเทคโนโลยี, ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียน การสอน, ด้านสังคม จริยธรรมและกฎหมายในการใช้เทคโนโลยี, ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1, 2 3 และ 4

อภิปรายผล

ผลการวิจัยภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์การใช้เทคโนโลยี มีวิสัยทัศน์ในการกำหนดการใช้เทคโนโลยีสำหรับการศึกษาต่อครูและนักเรียน มีการอำนวยความสะดวกการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม ด้วยเทคโนโลยีที่หลากหลาย ตรงกับความต้องการของผู้เรียน ด้านการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพทางด้านเทคโนโลยี มีการสนับสนุน ส่งเสริมและช่วยเหลือการพัฒนาวิชาชีพทางด้านเทคโนโลยี เน้นความสำคัญในการบริหารงานในสถานศึกษา มีความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มขีดความสามารถเชิงวิชาชีพและสร้างโอกาสการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพ อันนำไปสู่การเพิ่มผลิตภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน มี

พฤติกรรมให้เห็นว่ามีความรู้ความสามารถเข้าถึงสื่อ Social Media ต่างๆ เช่น Line, Facebook, Social Media ในการบริหารจัดการและส่งเสริมการจัดการศึกษา มีการผลักดัน/ส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษา โดยใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ด้านสังคม จริยธรรมและกฎหมายในการใช้เทคโนโลยี มีการส่งเสริมและบังคับใช้มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล มีการใช้เทคโนโลยีในระบบธุรการ และปฏิบัติการในสถานศึกษา มีการใช้ระบบเทคโนโลยีเป็นฐานในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวัดผลและการประเมินผลของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยวรรธน์ ตะเภาทอง (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 พบว่า ครูมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล รองลงมาคือ ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ ด้านการมีวิสัยทัศน์และด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล ส่วนด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุรักษ์ ถอดเขี้ยว และสถิรพร เชาวน์ชัย (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความรู้ทางกฎหมายและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านอื่นๆอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการจัดการและการปฏิบัติงานของบุคลากร ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน ด้านความรู้ในการจัดการเทคโนโลยี ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน ด้านวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี และด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลทางการศึกษา ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาณชนิน ตรีพรหม และชยากานต์ เรืองสุวรรณ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา และสร้างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ระยะดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากสูงไปต่ำ ดังนี้ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ด้านการเป็นผู้นำด้านวิสัยทัศน์ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและประเมินผล และด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน อภิปรายได้ว่า ครูที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์การใช้เทคโนโลยี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพทางด้านเทคโนโลยี, ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียน การสอน, ด้านสังคมจริยธรรมและกฎหมายในการใช้เทคโนโลยี, ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิวิชญ์ สนลอย (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารและครูให้มีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาวิทยฐานะ ประสบการณ์ทำงาน การได้รับการอบรมพัฒนาด้านเทคโนโลยีและขนาดสถานศึกษา ต่างกันมีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารและครูควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อำนวยความสะดวก การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนการตรวจสอบและจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ การปฏิบัติงานของครู การจัดหาและการใช้โปรแกรมเทคโนโลยีสารสนเทศในการตรวจสอบการดำเนินงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ สุริยะบุญ, กฤษดา ผ่องพิทยาและสนั่น ประจงจิตร (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มีวัตถุประสงค์คือเพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต2 และเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 4.01) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.= 0.21) โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตาม เพศ ประสบการณ์การทำงาน และจำแนกตาม ขนาดสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ประกอบด้วย ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์การใช้เทคโนโลยี ด้านการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพทางด้านเทคโนโลยี ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน ด้านสังคม จริยธรรมและกฎหมายในการใช้

เทคโนโลยี ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล มีการใช้เทคโนโลยีในระบบธุรการ และปฏิบัติการในสถานศึกษา มีการใช้ระบบเทคโนโลยีเป็นฐานในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวัดผลและการประเมินผลของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเอง ด้วยการศึกษาหาความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น หรือหน่วยงานอื่น โดยเฉพาะด้านการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้มีทักษะพร้อมรับกับการเปลี่ยนของยุคปัจจุบันและในอนาคต สถานศึกษาควรจัดอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานฯ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้กับครูให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในยุคปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งจะส่งผลดีต่อสถานศึกษาและผู้เรียน แสดงในภาพที่ 3

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น



ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผู้วิจัยขอเสนอแนะผลจากการวิจัยดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลจากการวิจัยภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น มีข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการนำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน ควรมีการส่งเสริมและผลักดันให้มีการจัดอบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ทั้งมวลด้านเทคโนโลยี ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา วิธีการนำแผนเทคโนโลยีสารสนเทศสู่การปฏิบัติ และการประเมิน ที่เกี่ยวข้อง กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกอย่างในการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในการเรียนรู้ รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นถึง

ประโยชน์และความสำคัญของเทคโนโลยี และสามารถนำไปปรับ ใช้กับการจัดการศึกษาได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

2. ด้านสังคม จริยธรรมและกฎหมายในการใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ควรตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญในด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี การส่งเสริมและบังคับใช้มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา ต้องกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และความรับผิดชอบต่อสังคมในการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

3. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล ควรมีนโยบายและแผนงานเพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาเครื่องมือวัดผลและประเมินผลร่วมกับบุคลากรทุกฝ่าย เนื่องจาก การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการมอบหมายให้บุคลากรที่รับผิดชอบดำเนินการด้านงานทะเบียน การเทียบโอนผลการเรียน การตัดสินผลการเรียน อนุมัติผลการเรียน และออกหลักฐานแสดงการจบการศึกษาของผู้เรียนอย่างมีระบบเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ครูและบุคลากรในโรงเรียนรวมถึงนักเรียนและผู้ปกครองในการดำเนินการประเมินผลกระทบทางเทคโนโลยีที่มีต่อครูและนักเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ดังนี้

1. ควรมีการวิจัยเพื่อตรวจสอบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา อีกอย่างเป็นระยะๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาตามหลักการพัฒนาแบบต่อเนื่อง เพื่อหาจุดเด่น จุดด้อยทั้งที่เป็นภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีและปัจจัยที่มีอิทธิพล เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับปัญหา

2. ควรมีการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา เช่น การจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ การสนับสนุนของผู้ปกครองในการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กำหนดกลยุทธ์ในการสอนและการเรียนรู้ เป็นต้น ให้มีความสมบูรณ์และมีความหลากหลายมากขึ้น

3. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเพิ่มเติมการศึกษาในเชิงลึก เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นต้น โดยนำเอาผลการวิจัยนี้เป็นข้อมูลและแนวทาง เพื่อนำผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กัลยวรรธน์ ตะเภาทอง และคณะ. (2564). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต1*.การประชุมวิชาการสหวิทยาการพุทธรัฐศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ 1 (ออนไลน์). นครปฐม:มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ปาณชนิน ตรีพรหม และชยากานต์ เรืองสุวรรณ (2566) *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

อนุรักษ์ ถอดเขี้ยว และสถิรพร เชาวน์ชัย. (2566). ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. *สิกขาวารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 10*(1), 153-165.

อภิวิชญ์ สนลอย. (2565). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร 5*(1), 96-97.

อมรรัตน์ สุริยะบุญ, กฤษดา ผ่องพิทยาและสนั่น ประจงจิตร. (2566). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร 14*(1), 59-70.

อิทธิฤทธิ์ กลิ่นเดช. (2560). *ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสระบุรี.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

American Institute for Research (AIR). (2009). *Evaluation of the school technology leadership initiative: External evaluation report#2.* Washington, DC: American Institutes of Research.

Creighton, T.B. (2003). *The principal as technology leader. Thousand Oaks California*: Corwin.

Cronbach, Lee J. (1984). *Essentials of Psychological Testing*. 4th ed. New York: Harper and Row Publisher.

Flanagan L. & Jacobsen M. (2003). *Technology leadership for the twenty-first century principal*. *Journal of Education Administration, 41*(2), 124-142.

International Society for Technology in Education (ISTE). (2009). *Nation educational technology standards for administrators.* Washington DC: Eugene, OR.

Kozloski K. C. (2006). *Principal leaderships for technology integration: A study of principal technology leadership*: Doctor dissertation, Drexel University.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3): 607- 610.

Redish T. & Chan T. C. (2006). *Technology leaderships: Aspiring administrators' perceptions of their leadership preparation program.* Doctor dissertation Kennesaw State University.

Schiller J. (2003). Working with ICT: perceptions of Australian principals. *Journal of Educational Administration, 41*(2), 171-185.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Good Governance Administration of school administrators that affects the professional conduct of teachers under the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office

Saowaphark Lampetch[1*]

1 *Faculty of Liberal Arts, Krirk University*
* *Corresponding author. E-mail:* .lampetch2@gmail.com

Abstract

This research aimed to study 1) the level of good governance management of school administrators, 2) the level of compliance with the teaching profession's code of ethics, 3) the relationship between good governance management of school administrators and compliance with the teaching profession's code of ethics, and 4) how good governance management of school administrators influences compliance with the teaching profession's code of ethics.The sample consisted of 320 teachers in the 2023 academic year. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire. Part 1 examined the level of good governance management and Part 2 examined compliance with the teaching profession's code of ethics, with overall reliability values of 0.88 and 0.92. Data analysis included means, standard deviations, Pearson's product moment correlation coefficients, and multiple regression analysis. The results revealed that 1) school administrators' compliance with the teaching profession's code of ethics and 2) their compliance with the teaching profession's code of ethics were at the highest level overall. with a high positive relationship and 4) the administration according to the principles of good governance of the educational institution administrators in terms of transparency (β = 0.26, p-value =.000, t = 5.65), rule of law (β = 0.25, p-value =.000, t= 5.52), value for money (β = 0.10, p-value=.000, t= 4.62), and participation (β = 0.06, p-value=.000, t= 2.48), affecting the practice of ethics of the teaching profession. They can jointly predict the effect on the practice of ethics of the teaching profession by 53.10 percent with statistical significance at the .01 level, indicating that the administration of administrators is an important factor for the development of the teaching profession.

Keywords: Good Governance, School Administrators, Professional Ethics, Secondary Educational Service Area Office

Received: 2025-08-07; **Revised:** 2025-10-09; **Accepted:** 2025-10-31

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

เสาวภาคย์ แหลมเพ็ชร[1*]

1 *คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก*

* *Corresponding author. E-mail: lampetch2@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ระดับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู และ 4) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ครู ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 320 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่1 เป็นการศึกษาระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ตอนที่2 เป็นการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู ที่มีค่าความเชื่อมั่นรวม เท่ากับ 0.88 และ 0.92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง และ 4) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านหลักความโปร่งใส (β = 0.26, p-value =.000, t = 5.65), ด้านหลักนิติธรรม (β = 0.25, p-value =.000, t= 5.52), ด้านหลักความคุ้มค่า (β = 0.10, p-value=.000, t= 4.62), และด้านหลักความมีส่วนร่วม (β = 0.06, p-value=.000, t= 2.48), ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สามารถร่วมกันทำนายที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครูได้ร้อยละ 53.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ชี้ให้เห็นว่าการบริหารของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพครู

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล, ผู้บริหารสถานศึกษา, จรรยาบรรณของวิชาชีพครู, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

บทนำ

หลักธรรมาภิบาลจึงจัดเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษา ถือเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการวางกลไก ป้องกัน ตรวจสอบ ขจัดการทุจริต และประพฤติมิชอบที่เข้มงวด เด็ดขาด เพื่อมิให้ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปราศจากคุณธรรมจริยธรรม และหลักธรรมาภิบาลมีโอกาสเข้ามาบริหารงาน พร้อมกำหนดมาตรการป้องกันและบริหารจัดการวิกฤติการณ์ของประเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วนภายใต้กฎเกณฑ์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) ขับเคลื่อนการบริหารจัดการให้สถานศึกษามีคุณภาพทั้งในด้านผู้บริหาร ครู นักเรียน และบุคคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน ส่งผลให้บุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นกฎ ระเบียบของสถานศึกษา การสั่งการของผู้บังคับบัญชาโดยนำหลักการบริหารจัดการที่ดีเข้ามาสอดแทรกในทุกหน่วยงานให้มีความสำคัญยิ่งขึ้น ส่งผลให้สถานศึกษามีการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ธงชัย คล้ายแสง, 2562) จากแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของอัญชลี โลเชียงสาย, อรพรรณ ตู้จินดา และดวงใจ ชนะสิทธิ์ (2565) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ หลักความคุ้มค่า ความมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม และความรับผิดชอบ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถร่วมกันทำนายได้ถึงร้อยละ 79.60

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ในมาตรา 9 จึงกำหนดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อควบคุมความประพฤติและการดำเนินงานของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ ในการออกใบอนุญาต พักใช้ และเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) เนื่องจากผู้บริหารหรือครูบางคนมีพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับครูหรือนักเรียน ส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงของสถานศึกษา จากข่าวออนไลน์ สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2565, กรณีตัวอย่าง ความผิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ฉันชู้สาว ซึ่งเป็นการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง และจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพครู พ.ศ. 2556 ข้อ 7 ต้องมีวินัยในตนเอง และข้อ 8 ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ ประกอบกับข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วย แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู พ.ศ. 2550 หมวด 1 แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู ส่วนที่ 1 จรรยาบรรณต่อตนเอง ข้อ 5 พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ประพฤติผิดทางชู้สาวหรือมีพฤติกรรมล่วงละเมิดทางเพศ คำวินิจฉัยคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพ คณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพมีคำวินิจฉัยชี้ขาด ให้พักใช้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูเป็นเวลา 1 ปี ตามมาตรา 54 (4) แห่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 หน้า 22/22 ที่ให้ความหมายจรรยาบรรณวิชาชีพว่า เป็นประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้นเพื่อรักษาส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ ดังนั้น จรรยาบรรณวิชาชีพจึงมีความสำคัญในการควบคุมไม่ให้ผู้ประกอบอาชีพประพฤติหรือปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นกรอบการบริหารจัดการภาครัฐที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และจรรยาบรรณวิชาชีพครูซึ่งเป็นกลไกควบคุมภายใน จะต้องถูกบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณธรรม แนวคิดนี้ สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ที่มุ่งพัฒนาบุคลากรตามระบบคุณธรรมและมาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและฟื้นฟูความเชื่อมั่นในวิชาชีพครูที่ได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม กล่าวได้ว่า การเชื่อมโยงธรรมาภิบาลกับจรรยาบรรณวิชาชีพเปรียบเสมือนการ

วางรากฐานอันมั่นคง เพื่อส่งเสริมการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาให้มีทิศทางที่ชัดเจนและเป็นระบบ เพราะธรรมาภิบาลคือเสาเข็ม ส่วนจรรยาบรรณคือโครงสร้างที่แข็งแกร่ง หากปราศจากสิ่งเหล่านี้ การบริหารงานบุคคลก็ไม่ต่างจากเรือที่ไม่มีหางเสือ ส่วนครูที่ไร้จรรยาบรรณก็ไม่ต่างจากกังหันที่ไม่มีเข็มทิศ การศึกษาจึงไม่อาจบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีทิศทาง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ผลการวิจัยนี้จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายและพัฒนาบุคลากร โดยมุ่งสร้างความรู้ ความตระหนัก และป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในวิชาชีพครู ซึ่งจะช่วยยกระดับภาพลักษณ์ เสริมสร้างขวัญและกำลังใจ และสร้างวัฒนธรรมการกำกับดูแลที่โปร่งใส สอดคล้องกับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งพัฒนาระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ และยั่งยืนต่อไป เพราะการพัฒนาครูคือการวางรากฐานสำคัญสำหรับอนาคตของชาติ

คำถามการวิจัย

1. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี อยู่ในระดับใด
2. การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี อยู่ในระดับใด
3. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรีมีความความสัมพันธ์กันในทางบวกหรือไม่
4. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี หรือไม่ มีค่าทำนาย/พยากรณ์เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี
4. เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

สมมติฐานการวิจัย

1. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก
2. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ตัวแปร ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

แนวปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างพื้นฐานของการพัฒนากำลังคนและขับเคลื่อนให้มีความเจริญก้าวหน้า หลักธรรมาภิบาล เป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับเป็นสากลว่าสามารถทำให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โปร่งใส ได้รับการยอมรับและให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย เน้นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความเชี่ยวชาญตอบสนองต่อความต้องการและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันจนเป็นที่ยอมรับในระดับโลก ควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และทักษะที่จำเป็น เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ ตระหนักถึงความหลากหลายของวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อรองรับสังคมโลกที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ ทรัพยากรบุคคล สามารถตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติและแผนการอุดมศึกษา ตามความในมาตรา 9 (5) และมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 บัญญัติให้การจัดการอุดมศึกษาต้องเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 1) หลักประสิทธิภาพ 2) หลักประสิทธิผล 3) หลักการตอบสนอง 4) หลักภาระรับผิดชอบ 5) สามารถตรวจสอบได้ 6) หลักโปร่งใสเปิดเผย 7) หลักนิติธรรม 8) หลักความเสมอภาค 9) หลักการมีส่วนร่วม 10) หลักการกระจายอำนาจ และ11) หลักคุณธรรมจริยธรรม (ราชกิจจานุเบกษา, 2564

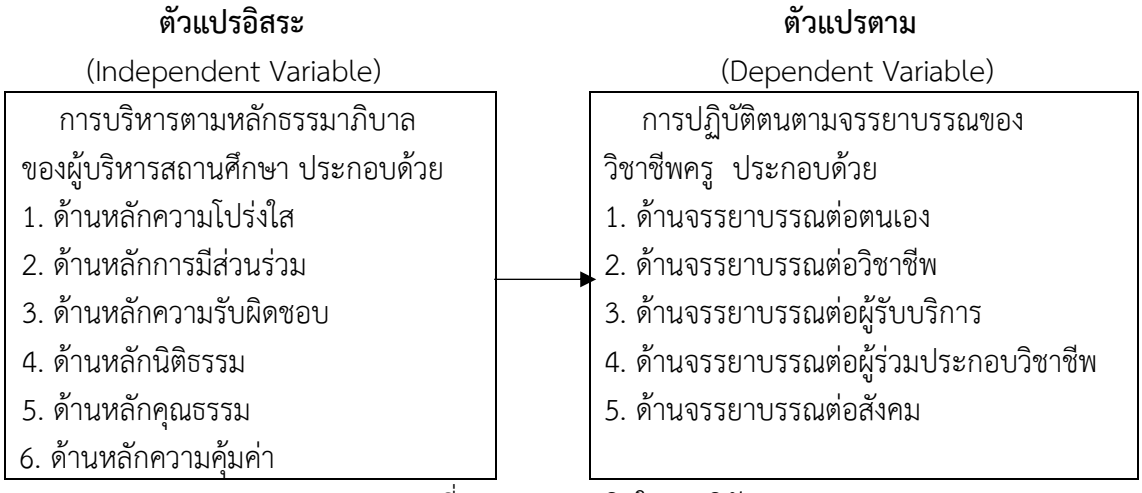
นอกจากนั้น พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 (2564) สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างพื้นฐานของการพัฒนากำลังคนในการขับเคลื่อนประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความเชี่ยวชาญตามสาขาวิชาการ สร้างขีดความสามารถในการแข่งขันจนเป็นที่ยอมรับในระดับโลก มีความภาคภูมิใจในชาติโดยตระหนักถึงความหลากหลายของวัฒนธรรม สามารถปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อรองรับสังคมโลกที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษามีความเป็นเลิศในด้านวิชาการ ทรัพยากรบุคคล สามารถตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติและแผนด้านการอุดมศึกษาได้ ตามความในมาตรา 9 (5) และมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 บัญญัติให้การจัดการอุดมศึกษาต้องเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 1) หลักประสิทธิภาพ 2) หลักประสิทธิผล 3) หลักการตอบสนอง 4) หลักภาระรับผิดชอบ 5) สามารถตรวจสอบได้ 6) หลักโปร่งใสเปิดเผย 7) หลักนิติธรรม 8) หลักความเสมอภาค 9) หลักการมีส่วนร่วม 10) หลักการกระจายอำนาจ และ11) หลักคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าสามารถทำให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และโปร่งใส ได้รับการยอมรับเชื่อถือและเป็นธรรมแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

มาตรฐานการปฏิบัติตนตามมาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพทางการศึกษา

ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ในส่วนของมาตรฐานการปฏิบัติตนตามมาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพทางการศึกษานั้น มี 5 หมวด 9 ด้าน ดังนี้ หมวดที่ 1 จรรยาบรรณต่อตนเอง ข้อ 7 บัญญัติว่า ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองเสมอ หมวดที่ 2 จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ข้อ 8 บัญญัติว่า ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ หมวดที่ 3 จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ข้อ 9 บัญญัติว่า ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องรักเมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กาลังใจแก่ศิษย์และผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า ข้อ10 บัญญัติว่า ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ข้อ11 บัญญัติว่า ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางกาย วาจาและจิตใจ ข้อ12 บัญญัติว่า ผู้ประกอบ

วิชาชีพทางการศึกษาต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมของศิษย์และผู้รับบริการ ข้อ13 บัญญัติว่า ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับ หรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตาแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ หมวดที่ 4 จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ข้อ14 บัญญัติว่า ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาพึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ หมวดที่ 5 จรรยาบรรณต่อสังคม ข้อ15 บัญญัติว่า ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาพึงปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อมรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (ราชกิจจานุเบกษา, 2556)

การวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ในปีการศึกษา 2566 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้หน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ดังมีสาระสำคัญในการดำเนินการวิจัยต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี จาก 18 โรงเรียน จำนวน 1,830 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

2. กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี จำนวน 18 โรงเรียน จำนวน 320 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งสัดส่วน (Proportionate Stratified Random Sampling) โดยแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็นชั้นตามโรงเรียนทั้ง 18 แห่ง และสุ่มเลือกครูจากแต่ละโรงเรียนตามสัดส่วนจำนวนประชากรในแต่ละโรงเรียน จากนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อเลือกครูในแต่ละโรงเรียนให้ได้ครบตามจำนวนที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี เป็น

แบบสอบถามเที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร ตำรา หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) ประกอบด้วยประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ เพศ ตำแหน่งทางวิชาชีพ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อใช้ในการจำแนกกลุ่มลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอิงแนวคิดจากหลักธรรมาภิบาล จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักความโปร่งใส 2) ด้านหลักความมีส่วนร่วม 3) ด้านหลักความรับผิดชอบ 4) ด้านหลักนิติธรรม 5) ด้านหลักคุณธรรม และ6) ด้านหลักความคุ้มค่า แบบสอบถามในตอนนี้มีจำนวน 30 ข้อ ใช้รูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามรูปแบบของไลเคิร์ต (Likert Scale: 1967, pp. 90–95)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับ การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยอิงแนวคิดจากจรรยาบรรณของวิชาชีพครูของคุรุสภา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) จรรยาบรรณต่อตนเอง 2) จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ 3) จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ 4) จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และ 5) จรรยาบรรณต่อสังคม รวมจำนวน 25 ข้อ ใช้รูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับตามรูปแบบของไลเคิร์ต (Likert Scale: 1967)

การสร้างเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา และจรรยาบรรณวิชาชีพครู เพื่อนำมาสังเคราะห์และกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ รวมถึงสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย

2. การจัดทำประเด็นคำถาม จากกรอบแนวคิดที่ได้ ผู้วิจัยได้นำมาจัดทำเป็นประเด็นคำถามในแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา (30 ข้อ) และ การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู (25 ข้อ) โดยคำถามทั้งหมดถูกออกแบบให้ครอบคลุมเนื้อหาของแต่ละตัวแปรอย่างครบถ้วน

3. สร้างแบบสอบถามฉบับร่างตามประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ เพื่อเตรียมนำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยนำแบบสอบถามฉบับร่างไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาในแต่ละข้อคำถาม โดยใช้แบบฟอร์มการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) เพื่อยืนยันว่าคำถามแต่ละข้อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. ปรับปรุงแก้ไข หลังจากได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมและชัดเจนยิ่งขึ้น ก่อนที่จะได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์พร้อมที่จะนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารการศึกษา และวิจัยทางการศึกษา

2. ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถามในแบบสอบถาม โดยคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC โดยใช้แนวคิดของ Rovinelli และ Hambleton (1977) ซึ่งค่าดัชนี IOC ที่ได้จะอยู่ในช่วง 0.60 – 1.00 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่

สามารถยอมรับได้ จากการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 1.00 ในทุกข้อคำถาม แสดงว่า ข้อคำถามทั้งหมดมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างสมบูรณ์

3. นำเครื่องมือวิจัยไปทดลองใช้ (Try-out) กับครูจำนวน 30 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เพื่อทดสอบความชัดเจนของข้อความ ความเข้าใจ และตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม (Likert Scale: 1967)

4. เก็บรวบรวมแบบสอบถามมาตรวจสอบคุณภาพ โดยวิธีการวัดค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสถิติ Cronbach's alpha (Cronbach, 1951) ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรต้นคือ การบริหารตามหลักธรรมภิบาลได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.98 และตัวแปรตามคือ การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครูได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.88 ซึ่งอยู่ในระดับสูง หลังจากนั้น ผู้วิจัยจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณบดีคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ช่วยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือวิจัย

2. เก็บข้อมูลทดลอง (Try-out) ขออนุญาตเก็บข้อมูลทดลองใช้แบบสอบถามที่โรงเรียนปทุมวิไลจากครู 30 คน เพื่อ ประเมินความชัดเจนและความเข้าใจในเนื้อหา และ ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริงในการวิจัย

3. จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี เพื่อขออนุญาตแจกแบบสอบถามให้แก่โรงเรียนในสังกัดจำนวน 18 แห่ง ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย

4. นำหนังสืออนุญาตไปแจกแบบสอบถามตามโรงเรียนต่าง ๆ โดยใช้วิธีนำไปแจกและรับคืนด้วยตนเองสำหรับโรงเรียนที่อยู่ใกล้ และจัดส่งทางไปรษณีย์พร้อมซองติดแสตมป์สำหรับโรงเรียนที่อยู่ห่างไกล

5. ดำเนินการลงรหัสแบบสอบถามแต่ละชุดตามลำดับ เพื่อใช้ในการติดตามและจัดการกับแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับคืน

6. เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนครบทั้ง 320 ฉบับ (ร้อยละ 100) แล้ว ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องความครบถ้วน และความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้วเข้าสู่กระบวนการ ประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการคำนวณหาค่าความถี่ (Frequency: f) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อสรุปลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

2. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ซึ่งแปลความหมายค่าเฉลี่ยที่ได้ตามเกณฑ์การประเมินตามแนวคิดของ Best & Kahn (1993) และบุญชม ศรีสะอาด (2556)

3. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ซึ่งแปลความหมายค่าเฉลี่ยที่ได้ตามเกณฑ์การประเมินตามแนวคิดของ Best & Kahn (1993) และบุญชม ศรีสะอาด (2556)

4. วิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติตนจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient) โดยภาพรวมและรายด้าน แล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของชูศรี วงศ์รัตนะ (2550)

5. วิเคราะห์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยการการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยรวมและรายด้าน

ด้านที่	การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\overline{X}$	SD	ระดับ	อันดับ
1	ด้านหลักความโปร่งใส	4.59	0.47	มากที่สุด	2
2	ด้านหลักความมีส่วนร่วม	4.53	0.67	มากที่สุด	5
3	ด้านหลักความรับผิดชอบ	4.52	0.48	มากที่สุด	6
4	ด้านหลักนิติธรรม	4.61	0.45	มากที่สุด	1
5	ด้านหลักคุณธรรม	4.54	0.69	มากที่สุด	3
6	ด้านหลักความคุ้มค่า	4.54	0.72	มากที่สุด	4
รวม		**4.55**	**0.40**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.55, SD = 0.40) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านหลักนิติธรรม ($\overline{X}$= 4.61, SD = 0.45) ด้านหลักความโปร่งใส ($\overline{X}$= 4.59, SD = 0.47) ด้านหลักคุณธรรม ($\overline{X}$= 4.54, SD = 0.69) ด้านหลักความคุ้มค่า ($\overline{X}$=4.54, SD = 0.72) ด้านหลักความมีส่วนร่วม ($\overline{X}$= 4.53, SD = 0.67) และและข้อสุดท้ายคือ ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\overline{X}$ = 4.52, SD = 0.48) ตามลำดับ

2. ระดับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยรวม

ด้าน	การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู	$\overline{X}$	SD	ระดับ	อันดับ
1	ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง	4.71	0.48	มากที่สุด	2
2	ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ	4.73	0.49	มากที่สุด	1
3	ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ	4.70	0.49	มากที่สุด	3
4	ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ	4.68	0.47	มากที่สุด	4
5	ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม	4.65	0.53	มากที่สุด	5
รวม		4.69	0.42	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.69, SD = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ($\overline{X}$ = 4.73, SD = 0.49) ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง ($\overline{X}$= 4.71, SD = 0.48) ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ($\overline{X}$ = 4.70, SD = 0.49) ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ($\overline{X}$ = 4.68, SD = 0.47) และด้านจรรยาบรรณต่อสังคม ($\overline{X}$= 4.65, SD = 0.53) ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	$Y_{รวม}$
ด้านหลักความโปร่งใส X_1	.547**	.598**	.574**	.643**	.479**	.658**
ด้านหลักความมีส่วนร่วม X_2	.315**	.385**	.468**	.422**	.367**	.454**
ด้านหลักความรับผิดชอบ X_3	.277**	.280**	.296**	.349**	.205**	.326**
ด้านหลักนิติธรรม X_4	.585**	.569**	.504**	.589**	.460**	.627**
ด้านหลักคุณธรรม X_5	.227**	.232**	.266**	.257**	.282**	.293**
ด้านหลักความคุ้มค่า X_6	.425**	.377**	.417**	.419**	.347**	.460**
$X_{รวม}$	.555**	.569**	.601**	.626**	.511**	.664**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง (r=0.66) เมื่อพิจารณารายด้านในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด 2 ลำดับ คือ ด้านหลักความโปร่งใส กับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง (r=0.66) รองลงมา คือ ด้านหลักนิติธรรมกับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง (r= 0.63) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

ตัวแปรที่เข้าสมการ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value
	β	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	1.616	0.163	-	9.930*	.000
ด้านหลักความโปร่งใส X_1	0.256	0.045	0.322	5.654*	.000
ด้านหลักนิติธรรม (X_4)	0.246	0.045	0.294	5.524*	.000
ด้านหลักความคุ้มค่า (X_6)	0.103	0.022	0.196	4.622*	.000
ด้านหลักความมีส่วนร่วม X_2	0.063	0.025	0.111	2.475*	.014
Multiple R =.733[d]	AdjustedR Square. = 531		R Square =.537	Standard Error =.25969	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านหลักความโปร่งใส (β=0.26, **B**=0.32, p-value =.000, t = 5.65), ด้านหลักนิติธรรม (β=0.25, **B**=0.29, p-value =.000, t= 5.52), ด้านหลักความคุ้มค่า (β=0.10, **B**=0.20, p-value=.000, t= 4.62), และด้านหลักความมีส่วนร่วม (β=0.06, **B**=0.11, p-value=.000, t= 2.48), ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ซึ่งปัจจัยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 ปัจจัยสามารถร่วมกันทำนายที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครูได้ร้อยละ 53.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ศึกษาระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

1. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตไม่มีเรื่องการร้องเรียน มีส่วนร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร และยอมรับผลดีและผลเสียจากการดำเนินงานของตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรรณิการ์ การวงศ์ (2566) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยพบว่า สภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ความคุ้มค่า นิติธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และคุณธรรม ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ศึกษาระดับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี

2. ระดับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูผู้สอนมีความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และคุณธรรมจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพครูอย่างแท้จริง อีกทั้งยังได้รับการส่งเสริม สนับสนุนและปลูกฝังจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ยึดถือจรรยาบรรณของวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ครูสามารถ

ประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและสังคม และยังสะท้อนถึงคุณภาพของการบริหารจัดการในสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรในด้านคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับความรู้ความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วริศรา แก้วเจริญ (2564) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 พบว่า ครูมีการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณในระดับมากที่สุดในทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านความรับผิดชอบต่อผู้เรียนและการรักษาความลับทางวิชาชีพ ทั้งยังเน้นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้ครูสามารถปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรับผิดชอบสูงต่อผู้เรียนและสังคมอย่างแท้จริง

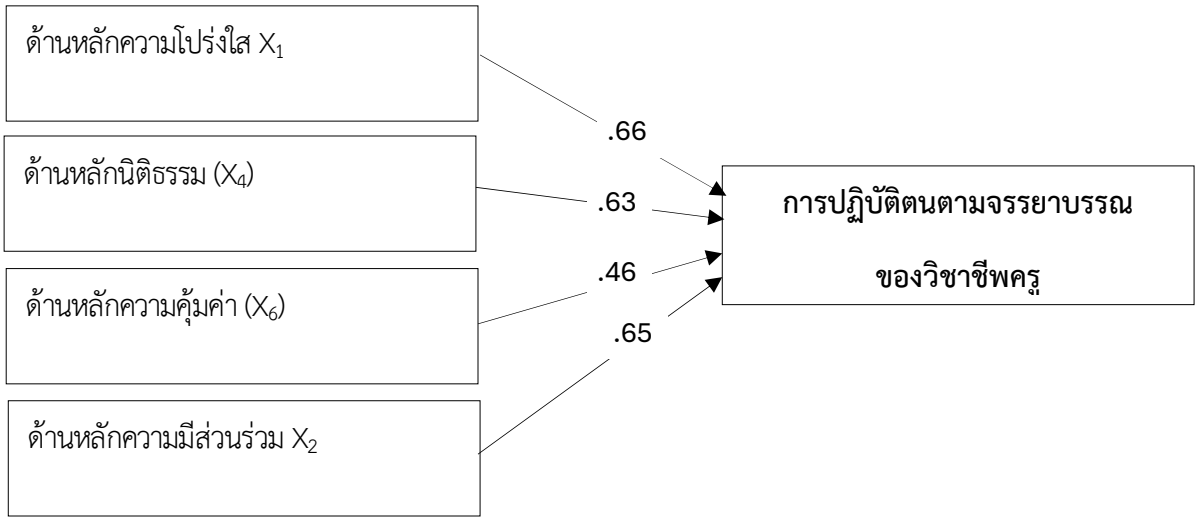
3. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี โดยรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง (r=0.66) ด้านในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด 3 ลำดับ คือ ด้านหลักความโปร่งใสกับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง (r=0.66) รองลงมา คือ ด้านหลักความคุ้มค่ากับ กับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง (r=0.66) และด้านหลักนิติธรรม กับการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครูมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง (r=0.63) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตไม่มีเรื่องการร้องเรียน มีส่วนร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร และยอมรับผลดีและผลเสียจากการดำเนินงานของตน การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู มีการรักษาชื่อเสียงและปกป้องศักดิ์ศรี ในวิชาชีพ ผู้บริหารไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญ ทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม ผู้บริหารไม่ปิดบังข้อมูลข่าวสารในการปฏิบัติงานอันจะก่อให้เกิดความเสียหายต่องาน ผู้บริหารและครูนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งดาว กุลชา และจิติมา วรรณศรี (2567) ที่พบว่า การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมของผู้บริหารมีอิทธิพลต่อจิตสำนึกและความเป็นมืออาชีพของครูอย่างแท้จริง

4. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านหลักความโปร่งใส (β =0.26, p-value =.000, t = 5.65), ด้านหลักนิติธรรม (β=0.25, p-value =.000, t= 5.52), ด้านหลักความคุ้มค่า (β =0.10, p-value=.000, t= 4.62), และด้านหลักความมีส่วนร่วม (β=0.06, p-value=.000, t= 2.48), ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ซึ่งปัจจัยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 ปัจจัยสามารถร่วมกันทำนายที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครูได้ร้อยละ 53.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตไม่มีเรื่องการร้องเรียน มีส่วนร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร และยอมรับผลดีและผลเสียจากการดำเนินงานของตน การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู มีการรักษาชื่อเสียงและปกป้องศักดิ์ศรี ในวิชาชีพ ผู้บริหารไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญ ทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม ผู้บริหารไม่ปิดบังข้อมูลข่าวสารในการปฏิบัติงานอันจะก่อให้เกิดความเสียหายต่องาน ผู้บริหารและครูนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี โลเชียงสาย (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 ผลการวิจัย

พบว่า ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม และรายด้านที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความโปร่งใส นิติธรรม หลักความคุ้มค่า หลักความมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Garcia & Ching (2024) ยืนยันว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมทำหน้าที่เป็นตัวแปรกลางที่ช่วยเพิ่มความโปร่งใส และสร้างความไว้วางใจในระบบกำกับดูแลของโรงเรียน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อวัฒนธรรมแห่งความโปร่งใสในองค์กร

องค์ความรู้ใหม่

การวิเคราะห์การถอดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นตอน (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Stepwise จากสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้คือ ผลการวิเคราะห์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ 0.46 ถึง 0.66 และมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว ตัวแปรที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านหลักความโปร่งใส X_1 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ **0.66** ความแปรผันร่วมกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ร้อยละ 43.30 รองลงมาคือ ด้านหลักนิติธรรม (X_4) ด้านหลักความคุ้มค่า (X_6) และ ด้านหลักความมีส่วนร่วม X_2 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.63, 0.65, และ 0.46 ตามลำดับ มีความแปรผันร่วมกับปัจจัยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ร้อยละ 49.20, 52.80, และ 53.70 ตามลำดับ ดังแสดงในภาพที่ 2



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนในการพัฒนาของสถานศึกษา ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านความโปร่งใส ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับต่ำสุดคือ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศภายในสถานศึกษาได้สะดวกรวดเร็ว ดังนั้น ผู้บริหารควรปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงาน 4 กลุ่มให้มีระบบงานที่ชัดเจน

2. ด้านหลักความมีส่วนร่วม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับต่ำสุดคือ ผู้บริหารและครูมีส่วนร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร ดังนั้น ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา

3. ด้านหลักความรับผิดชอบ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับต่ำสุดคือ ผู้บริหารสามารถชี้แจงเหตุผลพร้อมแสดงข้อเท็จจริงในทุกเรื่อง ดังนั้น ผู้บริหารควรนำผลการประเมินไปวางแผนปรับปรุงพัฒนางานให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเชิงองค์กรและส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา

2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาและผลต่อจรรยาบรรณวิชาชีพครูในบริบทของเขตพื้นที่การศึกษาที่แตกต่างกัน

3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ความผูกพันในองค์กร และวัฒนธรรมองค์การที่มีต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ การวงศ์. (2566). *แนวทางการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

กิ่งดาว กุลชา และจิติมา วรรณศรี. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา กับความผูกพันต่อองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. *วารสารการบริหารการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษา, 4*(1), 1–13.

ธงชัย คล้ายแสง. (2562). หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่. วารสารวิจัยวิชาการ, 2(2), 177-181.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัยเล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562. (2564). ราชกิจจานุเบกษา, 136(57), 23.

ราชกิจจานุเบกษา. (2556, 4 ตุลาคม). *ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556*. ราชกิจจานุเบกษา, 130(พิเศษ 130 ง), 72–74.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. ราชบัณฑิตยสถาน.

วริศรา แก้วเจริญ. (2564). การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. *วารสารการศึกษาท้องถิ่น, 9*(3), 112–125.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2561–2580*. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *ธรรมาภิบาล: หลักการบริหารจัดการที่ดี.* สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

อัญชลี โลเชียงสาย,. อรพรรณ ตู้จินดา, และ ดวงใจ ชนะสิทธิ์. (2565). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3*. Journal of Institute of Trainer Monk Development, 5(1). 16-28.

อัญชลี โลเชียงสาย. (2565). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม].

Best, J., & Kahn, J. V. (1993). *Research in Education (7" ed.).* Boston: Allyn and Bacon. Boston: Jones and Bartlelt.

Garcia, A., & Ching, B. (2024). Ethical leadership as a mediator of transparency and trust in school governance: Its direct effect on organizational transparency culture. *European Journal of Education, 59*(1), 125-140.

Krejcie, R. V., & Morgan D W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, *30*(3): 608.

Likert, R. (1967). *The Human Organization*. New York: McGraw Hill.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research, 2*(2), 49-60.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

A Study of Emotional Bonding Factors Between Pet Owners and Their Pets, Media Perception Factors from Social Media Communities, and Opinion Influencers Affecting Purchase Intention of BARF Food for Pets

Pavinee Bhasavanija[1*], & Kittinan Pantusut [2]

1 *University of the Thai Chamber of Commerce, Thailand*
2 *University of the Thai Chamber of Commerce, Thailand*
* *Corresponding author. E-mail: pavinee.bha@gmail.com*

Abstract

The objectives of this research were to analyze key variables influencing BARF purchase intention, namely emotional attachment, perception of information from online communities, and the role of influencers. This research used a quantitative approach, collecting primary data from a sample of 385 pet owners through an online questionnaire designed to measure these variables in detail. The data were analyzed using both descriptive and inferential statistics, including hypothesis testing with Structural Equation Modeling (SEM) to assess the relationships between variables. Secondary data from marketing reports and related research were also used to support the analysis. The study found that online community awareness, which plays a key role in building trust and motivating pet owners to purchase, was the most influential factor in BARF food purchase intention. This was followed by emotional bonding between owners and their pets, with those who exhibited high levels of bonding tending to choose products that promote long-term pet health. Influencers also influenced product recommendations, but did not influence purchase intention. Further data indicated that middle- to high-income pet owners were more likely to purchase BARF food due to its perceived health benefits and their willingness to pay higher prices compared to conventional food. The study reinforces the importance of effectively leveraging marketing strategies that connect consumers' emotions and relationships with brands to cater to Thailand's growing premium market.

Keywords: Emotional Bonds, Pets, Social Media, Influencers, BARF Diet

Received: 2025-09-18; **Revised:** 2025-10-02; **Accepted:** 2025-10-31

การศึกษาปัจจัยความผูกพันทางด้านอารมณ์ระหว่างเจ้าของสัตว์เลี้ยงกับสัตว์เลี้ยง ปัจจัยด้านการรับรู้สื่อจากชุมชนสื่อสังคมออนไลน์ ผู้ทรงอิทธิพลทางความคิดส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง

ภาวินี ภาสะวณิช[1*] และกิตตินันท์ พันธุมสุต[2]

1 *มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ประเทศไทย*

2 *มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: pavinee.bha@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ได้แก่ การวิเคราะห์ตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF ได้แก่ ความผูกพันทางอารมณ์ การรับรู้ข้อมูลจากชุมชนออนไลน์ และบทบาทของ Influencers โดยการวิจัยนี้ใช้วิธีการเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มตัวอย่าง 385 คนที่เป็นเจ้าของสัตว์เลี้ยง ผ่านแบบสอบถามออนไลน์ที่ออกแบบมาเพื่อวัดตัวแปรเหล่านี้อย่างละเอียด ข้อมูลที่ได้ถูกวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน รวมถึงการทดสอบสมมติฐานด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อประเมินความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร นอกจากนี้ยังใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากรายงานการตลาดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ข้อมูลจากชุมชนออนไลน์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงตัดสินใจซื้อสินค้าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงตัดสินใจซื้อสินค้า รองลงมาคือความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างเจ้าของและสัตว์เลี้ยง โดยผู้ที่มีความผูกพันสูงมักเลือกผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมสุขภาพสัตว์เลี้ยงในระยะยาว ทั้งนี้ Influencers ยังมีอิทธิพลในแง่ของการแนะนำสินค้าใหม่ แต่ไม่ได้ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ ข้อมูลเพิ่มเติมชี้ให้เห็นว่าเจ้าของสัตว์เลี้ยงที่มีรายได้ปานกลางถึงสูงมีแนวโน้มที่จะซื้ออาหาร BARF มากกว่า เนื่องจากเห็นถึงคุณประโยชน์เชิงสุขภาพและพร้อมจ่ายในราคาที่สูงกว่าอาหารทั่วไป ผลการศึกษาได้ตอกย้ำความสำคัญของการใช้กลยุทธ์การตลาดที่เชื่อมโยงอารมณ์และความสัมพันธ์ของผู้บริโภคกับแบรนด์อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบโจทย์ตลาดพรีเมียมที่กำลังเติบโตในประเทศไทย

คำสำคัญ: ความผูกพันทางด้านอารมณ์ สัตว์เลี้ยง สื่อสังคมออนไลน์ ผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด อาหารBARF

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมมองสัตว์เลี้ยงไม่ใช่เพียงเพื่อนคู่ใจ แต่เป็นสมาชิกครอบครัวที่สำคัญ เจ้าของสัตว์เลี้ยงที่มีความผูกพันทางอารมณ์สูง หรือ “Pet Parent” เกิดจากแนวโน้มคนเลื่อนการแต่งงานหรือไม่ต้องการมีลูก ทำให้การดูแลสัตว์เลี้ยงคล้ายกับการเลี้ยงลูก ทั้งในด้านความรัก ความใส่ใจในสุขภาพ และคุณภาพชีวิตของสัตว์เลี้ยง (Archer, 1997; Herzog, 2011) ปรากฏการณ์นี้สะท้อนถึงความรับผิดชอบและบทบาทการปกป้องที่เพิ่มขึ้นของเจ้าของสัตว์เลี้ยง สื่อสังคมมีบทบาทสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์สัตว์เลี้ยงให้เป็นสมาชิกครอบครัว กระตุ้นให้ผู้คนแสดงความรักและความเอาใจใส่ต่อสัตว์เลี้ยงอย่างเปิดเผย สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการเลี้ยงแบบใกล้เคียงกับการดูแลลูก รวมถึงสร้างเครือข่ายและชุมชนแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับอาหาร การดูแลและสถานที่ที่เป็นมิตรกับสัตว์เลี้ยง ส่งผลให้ความนิยมในการดูแลสัตว์เลี้ยงในลักษณะนี้เพิ่มมากขึ้น (Chae, 2021) นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลให้กระแสของการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงนั้นเกิดจากสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีการรวมกลุ่มของชุมชนที่รักสัตว์เลี้ยงแต่ละสายพันธ์ เช่น กลุ่มคนรักแมวที่เรียกตนเองว่าทาสแมว หรือแม้กระทั่งกลุ่มคนที่ชื่อชอบสุนัขสายพันธ์ต่าง ในแต่ละกลุ่มจะพูดถึงการโอ้อวดสัตว์เลี้ยงของตนเอง ราวกลับเป็นลูกน้อยนั้น สร้างความน่ารัก และเป็นที่จดจำต่อเพื่อนร่วมสังคมเป็นอย่างมาก อีกทั้งในกลุ่มยังมีการแบ่งปัน ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง การดูแลอย่างถูกวิธี รวมถึงภาษาทางกายภาพที่สัตว์เลี้ยงพยายามสื่อสารกับเราอีกด้วย ทั้งนี้สื่อสังคมออนไลน์จึงมีบทบาทอย่างมากในแง่ของการกระจายข้อมูลข่าวสาร ส่งผลถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ที่ส่งผลถึงการตัดสินใจซื้อได้

อาหาร BARF (Biologically Appropriate Raw Food หรือ Bones and Raw Food) หมายถึงอาหารดิบที่ออกแบบให้สอดคล้องกับวิถีธรรมชาติของสัตว์เลี้ยง โดยเน้นวัตถุดิบสด เช่น เนื้อดิบ กระดูก และผักผลไม้ แทนอาหารเม็ดที่ผ่านกระบวนการอุตสาหกรรม งานวิจัยจำนวนมาก (Freeman et al., 2013; Schlesinger & Joffe, 2011; Brown & Bevill, 2018; Taylor et al., 2020) ระบุว่าอาหาร BARF มีคุณประโยชน์ต่อสุขภาพสัตว์เลี้ยง ทั้งด้านระบบทางเดินอาหาร สุขภาพช่องปาก ความเงางามของขน และพฤติกรรม อย่างไรก็ตาม มีการเตือนถึงความเสี่ยงจากการปนเปื้อนเชื้อแบคทีเรีย เช่น Salmonella และ E. coli หากการเตรียมอาหารไม่ถูกสุขลักษณะ

ในบริบททางเศรษฐกิจ ตลาดอาหารสัตว์เลี้ยงในประเทศไทยปี ค.ศ. 2024 มีมูลค่าประมาณ 2,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ 72,000 ล้านบาท) และคาดว่าจะขยายตัวเฉลี่ยปีละร้อยละ 10–11 จนถึงปี 2029 (Grand View Research, 2023) ปัจจัยหลักที่ผลักดันการเติบโต ได้แก่ แนวโน้ม “Pet Humanization” หรือการมองสัตว์เลี้ยงเป็นสมาชิกครอบครัว และความนิยมผลิตภัณฑ์พรีเมียมที่ใช้วัตถุดิบธรรมชาติ กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นตลาดศักยภาพสูง เนื่องจากมีฐานผู้เลี้ยงสัตว์จำนวนมากและระดับรายได้สูง ขณะเดียวกัน ไทยยังมีบทบาทสำคัญในการส่งออก โดยตลาดหลักได้แก่ สหรัฐอเมริกา อิตาลี และญี่ปุ่น อย่างไรก็ดี อุตสาหกรรมต้องเผชิญกับการแข่งขันจากสินค้านำเข้า ต้นทุนวัตถุดิบที่ผันผวน และข้อกำหนดสิ่งแวดล้อมจากประเทศคู่ค้า ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตและปฏิบัติตามมาตรฐานความยั่งยืนเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน จากบริบทดังกล่าว งานศึกษานี้จึงมุ่งวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างเจ้าของกับสัตว์เลี้ยง รวมถึงการรับรู้ข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์และผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางกลยุทธ์ทางการตลาดและพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารสัตว์เลี้ยงอย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยความผูกพันทางด้านอารมณ์ระหว่างเจ้าของสัตว์เลี้ยงกับสัตว์เลี้ยง มีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยงเพื่อสุขภาพที่ดีของสัตว์เลี้ยง

2. เพื่อศึกษาปัจจัยการรับรู้สื่อจากชุมชนสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลให้เจ้าของสัตว์เลี้ยง เกิดความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง

3. เพื่อศึกษาปัจจัยของผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด (Influencer) ส่งผลให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงเกิดความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยด้านความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างสัตว์เลี้ยงกับเจ้าของมีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง

2. ปัจจัยการรับรู้สื่อจากชุมชนสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลให้เจ้าของสัตว์เลี้ยง (Pet Parents) มีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง

3. ปัจจัยการรับรู้สื่อจากผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Influencer) มีผลต่อความตั้งใจ ซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อสังคม (Social Media Perception)

McLuhan (1964) กล่าวว่า สื่อเป็นการขยายของมนุษย์ (The medium is the message) สื่อไม่ใช่เป็นเพียงแค่ช่องทางการสื่อสาร แต่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงวิธีที่มนุษย์รับรู้และแสดงออกกับสังคม ในยุคดิจิทัลที่มีสื่อสังคมยิ่งเป็นเหมือนกำลังขยายในการสื่อสาร ไม่ว่า จังหวัดใด ประเทศใด ที่ใด ก็สามารถสื่อสารผ่านสื่อสังคม โดยใช้แพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Facebook Line Instagram เป็นต้น ส่งผลให้มนุษย์ยุคดิจิทัลอย่างปัจจุบันนั้น มีการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมอย่างรวดเร็ว ยิ่งมีการสื่อสารที่เร็วเท่าไหร่ ก็ยิ่งมีการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วเท่านั้น

Bandura (1977) ได้อธิบายว่า การเลียนแบบ (Modeling) เกิดจากการที่มนุษย์เรียนรู้พฤติกรรมจากการเห็น สังเกตและเลียนแบบขึ้นมา ซึ่งการโพสต์ หรือการแชร์ ส่งต่อกันทำให้เกิดการรับรู้และการกระทำบนสื่อสังคม จากการที่ผู้ใช้สื่อสังคมดูพฤติกรรมและความคิดเห็นของผู้อื่นสามารถทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองได้ เรียกได้ว่า การเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) แทนที่จะเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม เนื่องจากพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ได้เกิดขึ้นจากภายในหรือสิ่งเร้าจากภายนอกเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับการมีแบบอย่างให้เห็นแล้วจึงทำตาม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้

ตรัยรัตน์ ปลื้มปิติชัยกุล (2566) กล่าวว่า การรรับรู้สื่อดิจิทัลในยุคปัจจุบันนั้น นอกจากพฤติกรรมจะส่งผลต่อการรับรู้แล้ว ยังมีปัจจัยอื่นซื้อส่งผลต่อการรับรู้ด้วยเช่น ความเชื่อ วัฒนธรรม หรือแม้กระทั่งสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์นั้นมีผลกระทบเล็กน้อยกับผู้ที่มีความเชื่อและทัศนคติที่มีต่อสื่อสังคมออนไลน์อยู่แล้ว ทั้งนี้ในปัจจุบันนั้นมีสื่อให้เลือกจึงที่ให้ผู้รับสารมีการกรองข้อมูลรวมถึงระวังเกี่ยวกับสารและแหล่งข้อมูลของสารมากขึ้น นอกจากนี้ ศิวกร อินภูษา และ ปัทมา สุวรรณภักดี (2564) พบว่า การเปิดรับของแต่ละบุคคลนั้นแตกต่างกันตามความต้องการ 4 ประการได้แก่ 1. การติดตามความ

เคลื่อนไหวและการสังเกตการณ์ต่างๆ รอบตัว 2. การตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน 3. การพูดคุย และการปรึกษากับผู้อื่น และ4. การมีส่วนร่วมกับสถานการณ์ความเป็นไปของสังคมและสิ่งรอบข้าง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเจ้า Pet Parents

Volsche (2021) กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์เลี้ยงนั้น ส่งผลต่อการเลือกใช้จ่ายไปกับสัตว์เลี้ยงที่มากขึ้น โดยมนุษย์จะให้ความสำคัญกับการดูแล เลี้ยงดูสัตว์เลี้ยง ให้ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ยิ่งความผูกพันธ์ของเจ้าของกับสัตว์เลี้ยงมีมากเท่าใด การใช้จ่ายของค่าอาหาร การบริการ ของอุปโภคบริโภค นั้นยิ่งส่งผลให้การใช้จ่ายกับสัตว์เลี้ยงมีแนวโน้มที่จสูงขึ้นตามไปด้วย อีกทั้งยังให้ความสำคัญในด้านคุณภาพของสินค้าและบริการต่างๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งปรากฏการณ์นี้เรียกว่า การเลี้ยงดูสัตว์เลี้ยง อีกทั้งยังอธิบายถึงความสัมพันธ์ของเจ้าของสัตว์เลี้ยงกับสัตว์เลี้ยงว่า ไม่ใช่การเลี้ยงสัตว์เลี้ยงเพื่อทดแทนลูก แต่เลี้ยงสัตว์เลี้ยงแบบเป็นลูกอีกด้วย นอกจากนี้ วศิกา กระเทศ (2563) อธิบายว่า จากการศึกษากลุ่มเจ้าของสัตว์เลี้ยงนั้น ผู้ที่เป็นโสดจะมีแนวโน้มที่มีความเครียดมากกว่าผู้ที่มีครอบครัวอีกทั้งมีแนวโมที่จะมีการใช้จ่ายเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงมากขึ้น เนื่องจากกลุ่มคนโสดมีพฤติกรรมเลี้ยงสัตว์เลี้ยงเป็นดั่งครอบครัว และให้ความกับสัตว์เลี้ยงอย่างมาก ซึ่งบทบาทความสัมพันธ์ของเจ้าของสัตว์เลี้ยงกับสัตว์เลี้ยงนั้นเป็นครอบครัว ส่งผลให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงพร้อมจ่ายเงินให้กับสินค้าและบริการที่มีคุณภาพสูง ซึ่งสินค้าและบริการที่มีคุณภาพสูงนั้นมอบประสบการณ์เดียวกับที่มนุษย์ได้รับให้แก่สัตว์เลี้ยงอีกด้วย

Serpell (1996) กล่าวว่า เจ้าของที่รู้สึกถึงการรับผิดชอบในการดูแลสัตว์เลี้ยงอย่างครบถ้วน จะมีความผูกพันทางอารมณ์กับสัตว์เลี้ยงมากกว่าเจ้าของที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการดูแลสัตว์เลี้ยงอย่างเต็มที่ ทั้งนี้มนุษย์เริ่มให้ความสำคัญกับสัตว์เลี้ยงในบทบาทอื่นๆ ไม่ใช่เพียงสัตว์เพื่อทำงานหรือเป็นทรัพย์สิน แต่เป็นเพื่อนสนิทและสมาชิกในครอบครัวด้วย มาจากรูปแบบสังคมที่เปลี่ยนไปในแง่ของครอบครัวที่ในยุคปัจจุบันครอบครัวมีขนาดเล็กลงและคนโสดมีมากขึ้น จึงสะท้อนความต้องการทางด้านอารมณ์ของมนุษย์ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับสัตว์เลี้ยงได้มากขึ้นไปด้วย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด (Influencer)

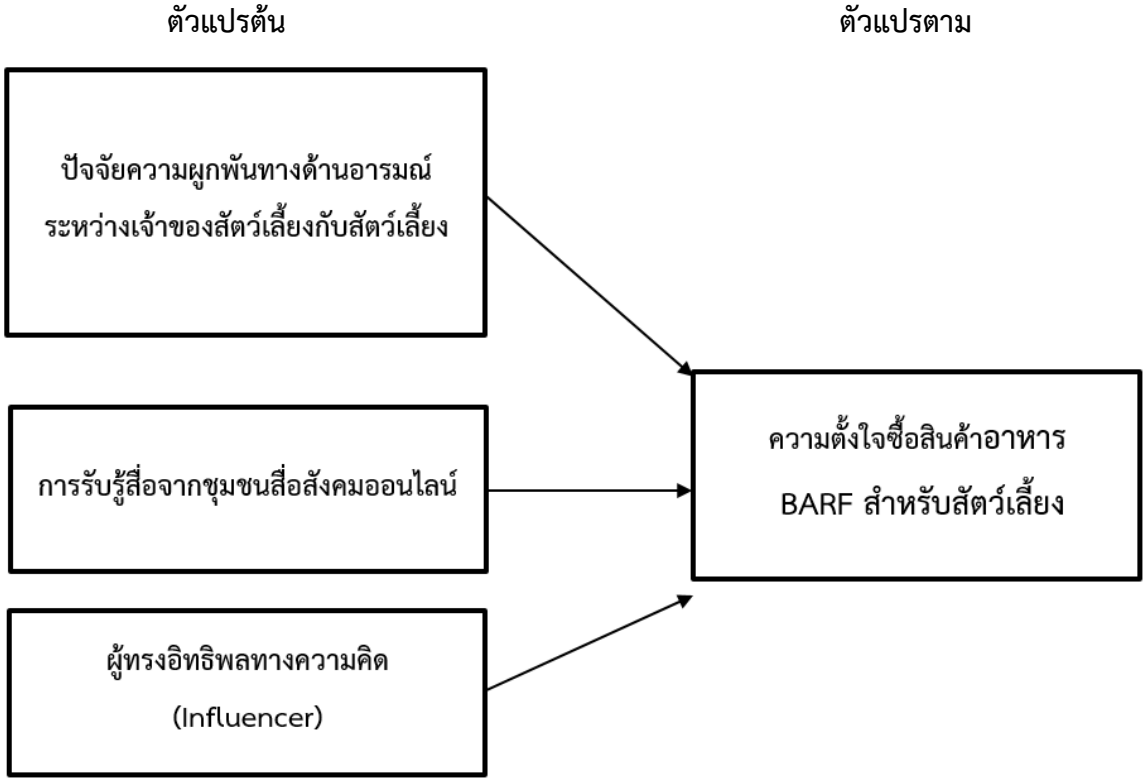
Hoyer & MacInnis (1997) อธิบายว่า ผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด (Influencer) เป็นบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชสญในด้านใดด้านหนึ่งที่ตนสนใจ และมีความสามารถในการนำเสนอ และถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ผ่านสื่อสังคม ทั้งแบ่งปันความรู้ และประสบการณ์ให้กับคนที่สนใจในเรื่องราวหรือเนื้อหาเดียวกัน ซึ่งเรื่องราวหรือเนื้อหานั้นจะใส่อารมณ์ความรู้สึก หรือบทวิจารย์ของตนเองเข้าไปในเนื้อหา แสดงความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งนี้ข้อมูล หรือเนื้อหานี้จะอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง เป็นเรื่องราวที่ถ่ายทอดออกมาจากประสบการณ์ของตนเอง หรือแหล่งบุคคลใกล้ตัวเป็นต้น โดยที่เรื่องราวหรือเนื้อหาจากความสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการสืบค้นเพื่อแสวงหาข้อมูลจากสื่ออื่นๆ เพิ่มขึ้น และนำข้อมูลเหล่านั้นมานำเสนอหรือถ่ายทอดให้น่าสนใจให้กับคนที่มีความสนใจในแบบเดียวกันอีกทอดหนึ่ง

Freberg, Graham, McGaughey, & Freberg (2011) กล่าวว่า Influencer เหล่านี้ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เนื่องจากการสร้างเนื้อหาผ่านสื่อสังคม โดยเนื้อหามีความน่าสนใจ และน่าเชื่อถือสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมายโดยมีแนวคิด วิธีการ และสื่อสารให้ตรงประเด็นกับกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ Influencer มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับ สินค้า บริการ และตราสินค้าให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางบนสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสามารถกระตุ้นพฤติกรรมการเลียนแบบ และการบริโภคของกลุ่มผู้ติดตามได้ดี

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความตั้งใจซื้อ

Tuncer (2021) ศึกษาเกี่ยวกับ ความตั้งใจซื้อ (Purchase Intention) โดยเน้นถึงบทบาทของความไว้วางใจ (Trust) และการแสดงตนทางสังคม (Social Presence) ในการกระตุ้นพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค งานวิจัยของ Tuncer ระบุว่าความไว้วางใจในแบรนด์และช่องทางการซื้อสินค้า เช่น แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซหรือโซเชียลมีเดีย มีบทบาทสำคัญต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค โดยความไว้วางใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ลดความเสี่ยงที่ผู้บริโภคอาจรู้สึกได้เมื่อต้องทำธุรกรรมผ่านช่องทางออนไลน์ และชี้ให้เห็นว่าความตั้งใจซื้อไม่ได้เป็นผลลัพธ์จากเพียงแค่ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์หรือบริการเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยทางจิตวิทยาที่แบรนด์หรือผู้ขายสามารถสร้างขึ้นได้ผ่านการปฏิสัมพันธ์และความไว้วางใจในช่องทางดิจิทัล

Phuong & Dat (2017) ศึกษาเกี่ยวกับ ความตั้งใจซื้อ (Purchase Intention) โดยเน้นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อในตลาดเกิดใหม่ (Emerging Markets) งานวิจัยของพวกเขาระบุว่าความตั้งใจซื้อเป็นพฤติกรรมทางจิตวิทยาที่เกิดขึ้นเมื่อผู้บริโภคมีความคาดหวังในเชิงบวกเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ และพัฒนาความเชื่อมั่นต่อคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการซื้อ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อได้แก่ ความพึงพอใจ (Satisfaction) ความไว้วางใจ (Trust) และการรับรู้คุณค่า (Perceived Value) ผู้บริโภคในตลาดเกิดใหม่มักพึ่งพาปัจจัยเหล่านี้ในการประเมินสินค้าหรือบริการ เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลและตัวเลือกที่มีอยู่ ความไว้วางใจในแบรนด์หรือช่องทางการจัดจำหน่ายมีบทบาทสำคัญในการลดความเสี่ยงและเพิ่มความตั้งใจซื้อในสถานการณ์ที่ผู้บริโภคยังไม่มีประสบการณ์โดยตรงกับสินค้า และพบว่าปัจจัยด้านอารมณ์ เช่น ความเชื่อมโยงทางสังคม (Social Connection) และภาพลักษณ์ของแบรนด์ (Brand Image) ก็ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริโภคที่มองหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวเองกับสินค้าหรือแบรนด์



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรได้แก่ ผู้บริโภคที่เลี้ยงสัตว์เลี้ยง อยู่ในกลุ่มชุมชนสื่อสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง และรู้จักหรือเคยซื้ออาหาร BARF ลักษณะประชากรดังกล่าวถูกเลือกเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์และสมมติฐานของงานวิจัย การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Cochran (1997) สำหรับประชากรที่ไม่ทราบขนาดแน่นอน โดยใช้ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ผลการคำนวณได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 385 คน การสุ่มตัวอย่างใช้วิธี Snowball Sampling Technique หรือการอ้างอิงต่อเนื่องจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลถัดไป โดยแจกแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form และให้สมาชิกในกลุ่ม Facebook หรือชุมชนออนไลน์เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงช่วยส่งต่อแบบสอบถาม การเก็บข้อมูลใช้เวลารวม 32 วัน ระหว่างวันที่ 25 ตุลาคม ถึง 25 พฤศจิกายน

เครื่องมือที่ใช้

แบบสอบถามแบบปลายปิดซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ส่วน ครอบคลุมทั้งข้อมูลส่วนบุคคล พฤติกรรมการซื้ออาหารสัตว์เลี้ยง ความผูกพันทางอารมณ์กับสัตว์เลี้ยง การรับรู้สื่อจากชุมชนสังคมออนไลน์ ผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด และความตั้งใจซื้ออาหาร BARF เพื่อความถูกต้องของเนื้อหา นักวิจัยได้นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำไปทดสอบกับกลุ่มผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องจำนวน 40 คนเพื่อคำนวณค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตร Cronbach’s Alpha ผลที่ได้อยู่ในช่วง 0.705–0.925 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้สำหรับงานวิจัยเชิงสำรวจ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมมาแบ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิจากแบบสอบถาม และข้อมูลทุติยภูมิที่สืบค้นจากหนังสือ วารสาร งานวิจัย และสื่อวิชาการออนไลน์ หลังจากการเก็บข้อมูลเสร็จสิ้น นักวิจัยตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของแบบสอบถาม จากนั้นจึงนำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายข้อมูลประชากรศาสตร์และพฤติกรรมซื้ออาหารสัตว์เลี้ยง ส่วนการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติเชิงอนุมานแบบการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น ได้แก่ ความผูกพันทางอารมณ์ การรับรู้สื่อจากชุมชนสื่อสังคมออนไลน์ และผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด กับตัวแปรตาม คือ ความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแบบปฐมภูมิ สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าปัจจัยความสัมพันธ์ทางด้านอารมณ์ระหว่างเจ้าของกับสัตว์เลี้ยง ความผูกพันทางด้านอารมณ์ระหว่างเจ้าของกับสัตว์เลี้ยงส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF อย่างชัดเจน ค่าเฉลี่ยในปัจจัยนี้อยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะประเด็นที่เจ้าของสัตว์เลี้ยงมองว่าสัตว์เลี้ยงเป็นสมาชิกในครอบครัว เช่น บุตรหลานหรือญาติผู้ใหญ่ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.85 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.39 การพาสัตว์เลี้ยงไปฉีดวัคซีนและพบแพทย์เป็นประจำมีค่าเฉลี่ย 4.76 (SD = 0.44) และการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอาหารสัตว์เลี้ยงเพื่อสุขภาพมีค่าเฉลี่ย 4.67 (SD = 0.51) ข้อมูลเหล่านี้สะท้อนว่าเจ้าของสัตว์เลี้ยงที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสัตว์เลี้ยงมีแนวโน้มที่จะเลือกอาหารที่มีคุณภาพสูง เช่น BARF เพื่อดูแลสุขภาพสัตว์เลี้ยง

2. ปัจจัยด้านชุมชนในสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้และพฤติกรรมการซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดในปัจจัยนี้คือ 4.48 (SD = 0.54) ในประเด็นการติดตามข้อมูลข่าวสารในกลุ่มออนไลน์ เช่น Facebook หรือ Instagram และการใช้คำแนะนำจากชุมชนออนไลน์เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเลือกซื้อมีค่าเฉลี่ย 4.51 (SD = 0.54) นอกจากนี้ การพูดคุยในชุมชนยังช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.44 (SD = 0.57) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าชุมชนสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นใจและกระตุ้นความตั้งใจซื้อในกลุ่มเป้าหมาย

3. ปัจจัยผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด ในการส่งเสริมการรับรู้และกระตุ้นความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง แม้ว่า Influencer จะมีบทบาทในการแนะนำสินค้าใหม่ แต่ผลการศึกษาพบว่าอิทธิพลของ Influencer ไม่มีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF อย่างมีนัยสำคัญ โดยค่า Sig. = 0.122 ($p > 0.05$) ค่าเฉลี่ยสูงสุดในปัจจัยนี้คือ 4.59 (SD = 0.55) ในประเด็นการรู้จักสินค้าใหม่จาก Influencer และการดึงดูดความสนใจผ่านคำแนะนำมีค่าเฉลี่ย 4.58 (SD = 0.52) อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับข้อมูลที่มาจากแหล่งที่น่าเชื่อถือและประสบการณ์จริงมากกว่าคำแนะนำในเชิงพาณิชย์ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นของตัวแบบ (ANOVA)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
Constant	1.550	0.209		5.346	0.000**
ปัจจัยความผูกพันทางด้านอารมณ์ระหว่างเจ้าของสัตว์เลี้ยงกับสัตว์เลี้ยง	0.233	0.057	0.198	4.059	0.000**
ปัจจัยด้านการรับรู้สื่อจากชุมชนสื่อสังคมออนไลน์	0.334	0.048	0.366	6.935	0.000**
ผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด	0.095	0.061	0.078	1.551	0.122

จากตารางที่ 1 พบว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยงแสดงถึงความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันในแต่ละปัจจัย โดยปัจจัยความผูกพันทางด้านอารมณ์ระหว่างเจ้าของสัตว์เลี้ยงกับสัตว์เลี้ยง และปัจจัยการรับรู้สื่อจากชุมชนสื่อสังคมออนไลน์ แสดงผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF ในขณะที่อิทธิพลของผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด (Influencer) ไม่มีผลต่อความตั้งใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญเมื่อพิจารณาจากค่า Sig. ที่มากกว่า 0.05

จากตารางค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพบว่า ค่าคงที่แต่ละตัวสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้

$$Y = 1.550 + 0.233X_1 + 0.334X_2 + 0.095X_3$$

กล่าวได้ว่า ระดับความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง เมื่อไม่มีอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกใด ๆ หรือมีค่าตัวแปรอิสระทั้งหมดเป็นศูนย์ ระดับของความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์ของกลุ่มประชากรมีค่าเริ่มต้นที่ 1.550 หน่วย เมื่อพิจารณาจาก ตัวแปร X_1 ปัจจัยความผูกพันทางด้านอารมณ์ระหว่างเจ้าของสัตว์เลี้ยงกับสัตว์เลี้ยง มีค่าสัมประสิทธิ์เป็น 0.233 หน่วย หมายความว่า หากค่าตัวแปรปัจจัยความผูกพันทางด้านอารมณ์ระหว่างเจ้าของสัตว์เลี้ยงกับสัตว์เลี้ยงเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ระดับของความตั้งใจซื้ออาหาร Barf สำหรับสัตว์จะเพิ่มขึ้น 0.233 หน่วย ส่วนตัวแปร X_2 ปัจจัยการรับรู้สื่อจากชุมชนสื่อสังคมออนไลน์ มีค่า

สัมประสิทธิ์เป็น 0.334 หน่วย หมายความว่า หากค่าตัวแปรปัจจัยการรับรู้สื่อจากชุมชนสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มขึ้น 1 หน่วย ระดับของความตั้งใจซื้ออาหาร Barf สำหรับสัตว์จะเพิ่มขึ้น 0.334 หน่วย และส่วนอิทธิพลของผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เป็น 0.095 หมายความว่า หากตัวแปรอิทธิพลของผู้ทรงอิทธิพลทางความคิดเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ระดับของความตั้งใจซื้ออาหาร Barf สำหรับสัตว์จะเพิ่มขึ้น 0.095 หน่วย จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ผลจากการศึกษา ปัจจัยการรับรู้สื่อจากชุมชนสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF มากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยความผูกพันทางด้านอารมณ์ระหว่างเจ้าของสัตว์เลี้ยงกับสัตว์เลี้ยง ส่วนที่มีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์น้อยที่สุด หรือไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญจากตาราง 4.18 คืออิทธิพลของผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด

นอกจากนี้ในแง่ของอิทธิพลของผู้ทรงอิทธิพลทางความคิดนั้น แม้ว่าค่าสัมประสิทธิ์ Beta จะเป็นบวก (0.078) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าโดยเฉลี่ยแล้ว ผู้ทรงอิทธิพลทางความคิดอาจจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกเพียงเล็กน้อยกับความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง แต่ค่า p – value (0.122) ซึ่งมีระดับสูงมากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสรุปได้ว่าอิทธิพลของผู้ทรงอิทธิพลทางความคิดไม่มีผลต่อความตั้งใจซื้อเชิงสถิติอย่างมีนัยสำคัญ

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างสัตว์เลี้ยงกับเจ้าของมีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง พบว่า ปัจจัยด้านความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างสัตว์เลี้ยงกับเจ้าของมีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง ซึ่งยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยการรับรู้สื่อจากชุมชนสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลให้เจ้าของสัตว์เลี้ยง (Pet Parents) มีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้สื่อจากชุมชนสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลให้เจ้าของสัตว์เลี้ยง (Pet Parents) มีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง ซึ่งยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 3 นั้น ปัจจัยการรับรู้สื่อจากผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Influencer) ไม่มีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง พบว่า ปัจจัยการรับรู้สื่อจากผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Influencer) ไม่มีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง เป็นการปฏิเสธการยอมรับสมมติฐาน โดยที่แต่ละตัวแปรต้นมีค่า Sig. เท่ากับ 0.122 ซึ่งมากกว่า 0.05 โดยผลการศึกษานี้เน้นถึงบทบาทสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของกับสัตว์เลี้ยงและการใช้ชุมชนออนไลน์เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง: บทบาทของพฤติกรรมเจ้าของสัตว์เลี้ยง การรับรู้จากชุมชนออนไลน์ และอิทธิพลของผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด สามารถสรุปตามสมมติฐานของการวิจัย เพื่อนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

อภิปรายผลของการศึกษาสมมติฐานที่ 1 ปัจจัยความผูกพันทางด้านอารมณ์ระหว่างเจ้าของสัตว์เลี้ยงกับสัตว์เลี้ยง มีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง จากการวิเคราะห์พบว่าค่า Sig. = 0.000 ($p < 0.05$) แสดงให้เห็นว่าความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างเจ้าของสัตว์เลี้ยงกับสัตว์เลี้ยงมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความตั้งใจซื้ออาหาร BARF ค่าเฉลี่ยในประเด็นที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะการที่เจ้าของสัตว์เลี้ยงมองว่าสัตว์เลี้ยงเป็นสมาชิกในครอบครัว เช่น บุตรหลาน หรือญาติผู้ใหญ่ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.85 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.39 ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างเจ้าของสัตว์เลี้ยงและสัตว์เลี้ยงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหาร BARF ซึ่งเป็นอาหารที่ออกแบบมาเพื่อเลียนแบบอาหารตามธรรมชาติของสัตว์เลี้ยง ความรักและความผูกพันที่เจ้าของมีต่อสัตว์เลี้ยงส่งผลให้พวกเขามองว่าสัตว์เลี้ยงไม่ใช่แค่สัตว์ แต่เป็นสมาชิกในครอบครัว (Chen et al., 2012) พฤติกรรมเช่นนี้นำไปสู่การเลือกอาหารที่ดีที่สุดที่เหมาะสมกับสุขภาพของสัตว์เลี้ยง เช่น อาหารสด BARF ที่ปราศจากสารเคมีและส่งเสริมสุขภาพระยะยาว Attachment

Theory (Bowlby, 1969) ได้อธิบายว่าความสัมพันธ์เชิงอารมณ์ที่มั่นคงส่งเสริมพฤติกรรมการดูแลที่รอบคอบ ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของสัตว์เลี้ยงและสัตว์เลี้ยงสามารถเปรียบเทียบได้กับความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก โดยเจ้าของแสดงบทบาทเป็นผู้ปกครองที่ต้องการให้สัตว์เลี้ยงได้รับการดูแลที่ดีที่สุดนอกจากนี้ Theory of Planned Behavior (Ajzen, 1991) ยังสนับสนุนสมมติฐานนี้โดยระบุว่าความตั้งใจซื้อสินค้าใด ๆ เกิดจากทัศนคติของผู้บริโภค ความเชื่อที่ว่าการซื้ออาหาร BARF จะช่วยส่งเสริมสุขภาพสัตว์เลี้ยงจึงมีบทบาทสำคัญในพฤติกรรมการซื้อ ดังนั้น ความรักและความรับผิดชอบของเจ้าของสัตว์เลี้ยงไม่เพียงแค่เป็นแรงผลักดันให้เลือกอาหารที่มีคุณภาพ แต่ยังสะท้อนถึงความตั้งใจที่มุ่งมั่นต่อสุขภาพของสัตว์เลี้ยงอีกด้วย

อภิปรายผลของการศึกษาสมมติฐานที่ 2 ปัจจัยการรับรู้สื่อจากชุมชนสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลให้เจ้าของสัตว์เลี้ยง มีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง ผลการศึกษาฉบับนี้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านการรับรู้สื่อจากชุมชนสื่อสังคมออนไลน์ มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยงของผู้บริโภคในประเทศไทย โดยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่า Sig. = 0.000, $p < 0.05$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะแหล่งข้อมูลที่สำคัญและเป็นช่องทางในการสร้างความตระหนักรู้ รวมถึงการโน้มน้าวให้เกิดพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารสัตว์ที่เฉพาะเจาะจงอย่าง BARF จากข้อมูลเชิงพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดในประเด็นด้านการรับรู้คือการติดตามข้อมูลข่าวสารผ่านกลุ่มชุมชนออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram และ Line ซึ่งล้วนเป็นแพลตฟอร์มที่เปิดโอกาสให้ผู้บริโภคได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปันประสบการณ์จริง ตลอดจนแสดงความเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ การรีวิว และการแนะนำผลิตภัณฑ์แก่สมาชิกในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ส่งเสริมความรู้เท่าทันของผู้บริโภค แต่ยังทำหน้าที่สร้าง ความเชื่อมั่น (Trust) และ ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ให้กับแบรนด์หรือผลิตภัณฑ์โดยอาศัยกลไกของ “การบอกต่อแบบปากต่อปาก” (Word-of-Mouth) บนพื้นฐานของความสัมพันธ์เชิงสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชนออนไลน์ เมื่อเปรียบเทียบกับผลงานวิจัยของ Venkatesh (2020) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงในประเทศไอร์แลนด์ จะพบว่า สาระสำคัญและข้อค้นพบมีความสอดคล้องกันในหลายมิติ แม้บริบททางภูมิศาสตร์และสังคมจะแตกต่างกันก็ตาม โดยงานวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์มีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจซื้อ โดยเฉพาะในสามประเด็นสำคัญ ได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์ในฐานะแหล่งข้อมูล การบอกต่อเชิงบวก (Positive Word of Mouth) ชุมชนตราสินค้า (Brand Community) การสร้างความภักดี (Brand Loyalty) และเพิ่มโอกาสในการซื้อซ้ำในอนาคต เมื่อนำผลการศึกษาของทั้งสองฉบับมาวิเคราะห์ร่วมกัน จะเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องกันอย่างชัดเจน ทั้งในด้านกลไกของการสื่อสารผ่านชุมชนออนไลน์ การมีส่วนร่วมของผู้บริโภค และผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผลิตภัณฑ์สำหรับสัตว์เลี้ยงที่อาศัยข้อมูลจากประสบการณ์ตรงและความน่าเชื่อถือที่ถ่ายทอดผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

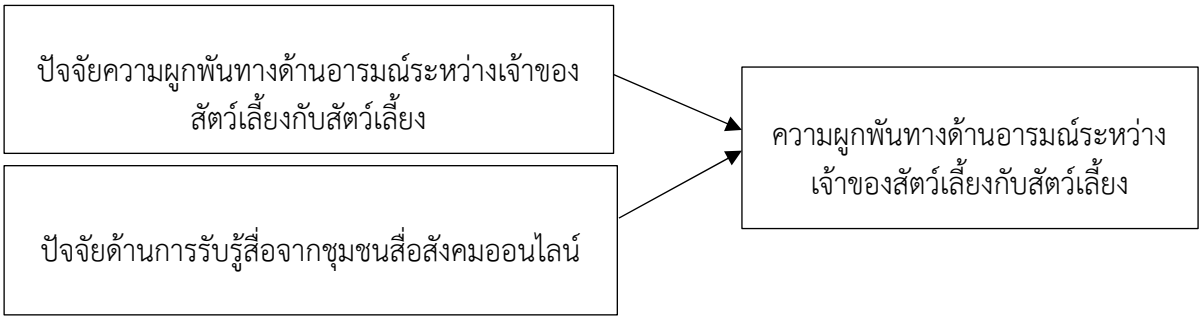
อภิปรายผลของการศึกษาสมมติฐานที่ 3 ปัจจัยการรับรู้สื่อจากผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Influencer) มีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง จากผลการศึกษานี้ พบว่า อิทธิพลจากผู้มีอิทธิพลทางความคิด (Influencer) ไม่มีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า Sig. = 0.122 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ที่ 0.05 ส่งผลให้ปฏิเสธสมมติฐานที่ว่า Influencer มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้ออาหาร BARF ของผู้บริโภค แม้ว่า Influencer จะมีบทบาทในบางแง่มุม เช่น การสร้างการรับรู้เบื้องต้น หรือการแนะนำสินค้าใหม่ แต่ผลวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริโภคในกลุ่มเป้าหมายให้ความสำคัญกับ ข้อมูลจากประสบการณ์จริง และ ความคิดเห็นจากแหล่งที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรง เช่น ชุมชนออนไลน์ของผู้เลี้ยงสัตว์ หรือกลุ่มที่แบ่งปันความรู้และประสบการณ์ที่ใกล้ชิดกับพฤติกรรมการใช้งานจริง มากกว่าข้อมูลที่ได้รับจากผู้มีอิทธิพลในเชิงพาณิชย์ การตัดสินใจซื้ออาหาร BARF ซึ่งเป็น

ผลิตภัณฑ์เฉพาะทางและเน้นด้านโภชนาการธรรมชาติ มักเกิดจากความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างเจ้าของสัตว์เลี้ยงกับสัตว์เลี้ยงของตนเอง ประกอบกับข้อมูลจากผู้ใช้จริงที่สะท้อนผลลัพธ์อย่างตรงไปตรงมา มากกว่าการโน้มน้าวด้วยภาพลักษณ์หรือบุคลิกภาพของ Influencer อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาดังกล่าว ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของญาณิกา ตันอุดม และนพรัตน์ บุญเพียรผล (2567) ที่ศึกษาถึงอิทธิพลของผู้มีอิทธิพลทางความคิดในกลุ่มผู้บริโภคเจเนอเรชันวาย ซึ่งผลการศึกษาชี้ว่า Influencer มีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้และการตัดสินใจซื้ออาหารเสริมสำหรับสัตว์เลี้ยง โดยเฉพาะในแง่ของคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ ความชำนาญ ความน่าไว้วางใจ และความน่าเคารพ ซึ่งช่วยสร้างความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ที่นำเสนอ งานวิจัยนี้ยังเน้นว่าสัตว์เลี้ยงเอง โดยเฉพาะลักษณะนิสัยของสัตว์เลี้ยง ก็มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อสินค้า โดยเฉพาะในกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับการดูแลสัตว์เลี้ยงราวกับสมาชิกในครอบครัว

ในทำนองเดียวกันงานของปภัสราภา ศิริสุนทร (2565) ซึ่งศึกษาอิทธิพลของคุณลักษณะผู้มีอิทธิพลทางความคิดด้านสุขภาพ พบว่า ความน่าเชื่อถือ ความดึงดูดใจ และความคล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมาย ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อ ทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยเฉพาะในแง่ของความตั้งใจซื้อและพฤติกรรมการบอกต่อทางอิเล็กทรอนิกส์ งานวิจัยนี้ศึกษาจากผู้ติดตาม Influencer ด้านสุขภาพชื่อดัง เช่น คุณเบเบ้ ธันย์ชนก และคุณดาว วิภา ซึ่งมีอิทธิพลในหมู่ผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพทั้งของตนเองและครอบครัว รวมถึงสัตว์เลี้ยง ความไม่สอดคล้องระหว่างผลการศึกษาทั้งสามอาจอธิบายได้จาก บริบทของผลิตภัณฑ์ และ ความแตกต่างของกลุ่มเป้าหมาย กล่าวคือ งานของญาณิกาและปภัสราภา มุ่งเน้นไปที่สินค้า “อาหารเสริม” หรือผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพ ซึ่งผู้บริโภคอาจรู้สึกว่าตนไม่มีความรู้มากพอ จึงต้องพึ่งพาผู้เชี่ยวชาญหรือ Influencer ที่น่าเชื่อถือ ในขณะที่อาหาร BARF เป็นผลิตภัณฑ์ที่ต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เฉพาะด้าน ซึ่งกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ที่เลือกใช้ BARF มักเป็นกลุ่มที่ศึกษาข้อมูลอย่างลึกซึ้งด้วยตนเอง และมีแนวโน้มที่จะไว้วางใจข้อมูลจากกลุ่มผู้ใช้จริงในชุมชนออนไลน์ มากกว่าการฟังคำแนะนำจากบุคคลสาธารณะทั่วไป อีกปัจจัยที่เป็นไปได้คือ ความแตกต่างด้านจุดประสงค์ของ Influencer กล่าวคือ ผู้มีอิทธิพลในกรณีศึกษาอื่น ๆ อาจมีภาพลักษณ์เชิงสุขภาพ ความใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมาย และสามารถสื่อสารได้อย่างมีพลัง แต่ในกรณีของอาหาร BARF อาจไม่มี Influencer ที่สามารถสื่อสารให้ผู้บริโภครู้สึกเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตนเองได้เท่ากับข้อมูลที่มาจาก “เพื่อนร่วมประสบการณ์” ในกลุ่มสังคมออนไลน์ของผู้เลี้ยงสัตว์

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย พบว่า ความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างสัตว์เลี้ยงกับเจ้าของมีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง นอกจากนี้ การรับรู้สื่อจากชุมชนสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลให้เจ้าของสัตว์เลี้ยง (Pet Parents) มีผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง โดยทั้งสองปัจจัยมีความสำคัญต่อความผูกพันทางด้านอารมณ์ระหว่างเจ้าของสัตว์เลี้ยงกับสัตว์เลี้ยง ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การมุ่งเน้นด้านการสื่อสารที่เน้นความผูกพันระหว่างเจ้าของกับสัตว์เลี้ยง จากการศึกษาพฤติกรรมของเจ้าของสัตว์เลี้ยงที่นิยมเลี้ยงสัตว์เลี้ยงเสมือนเป็นครอบครัวคนสำคัญ อีกทั้งผลิตภัณฑ์อาหาร BARF นั้นค่อนข้างเป็นกลุ่มลูกค้าจำเพาะเจาะจง ชี้ให้เห็นว่า นอกจากเรื่องของสารที่สื่อออกไปนั้นเกี่ยวกับ ความรัก ความห่วงใย และความผูกพันระหว่างเจ้าของกับสัตว์เลี้ยงแล้ว ยังต้องคำนึกถึงกลุ่มเป้าหมายที่ให้ความสำคัญกับสัตว์เลี้ยงเสมือนคนในครอบครัว รวมถึงช่องทางหรือสถานที่ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภค เช่น การสร้างแคมเปญโฆษณา คอนเทนท์ หรืออีเวนท์เทศกาลที่เน้นอารมณ์ความรัก ความผูกพันกับสัตว์เลี้ยง หรือจัดกิจกรรม Pet Community ของชุมชนสื่อสังคมออนไลน์ โดยที่แบรนด์เป็นผู้สนับสนุน เพื่อให้ผู้บริโภคได้เกิดการลองใช้จริง และสร้างกระแสการบอกต่อของกลุ่มผู้ใช้งาน เพื่อให้เกิดความต้องการ หรือความตั้งใจซื้อของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มใหม่

2. ลดการใช้กลยุทธ์ที่เกี่ยวกับผู้ทรงอิทธิพลทางความคิดหรือ Influencer ในการประชาสัมพันธ์สินค้า จากการศึกษาพบว่า สมมติฐานด้านผู้ทรงอิทธิพลทางความคิดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหาร BARF นั้นถูกปฏิเสธ แสดงให้เห็นว่า ลูกค้าส่วนใหญ่ไม่ได้ตัดสินใจ หรือมีแรงจูงใจในการซื้อสินค้าจากการที่เห้ฯ Influencer ใช้หรือประชาสัมพันธ์สินค้า กล่าวได้ว่า แบรนด์ไม่จำเป็นต้อง Infuencer ทั่วไป แต่สามารถดึงดูผู้บริโภคได้จากผู้ใช้จริง (User-Generated Content - UGC) ที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือได้มากกว่า หรือการใช้ Key Opinion Leader ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านโภชนาการสัตว์ แทน Influencer ทั่วไปได้อีกด้วย

3. การใช้ช่องทางออนไลน์เป็นเครื่องมือหลักในการทำการตลาด จากการศึกษาพบว่า คนส่วนใหญ่ซื้ออาหารผ่านร้านค้า Pet Shop ทั่วไป รองลงมาคือช่องทางออนไลน์ เนื่องจากสินค้าอาหารสดอย่าง อาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยงนั้น มีข้อจำกัดหลายอย่างเช่น Shalf Life หรืออายุการเก็บรักษา อุณหภูมิของการเก็บรักษา ความสะอาด รวมถึงด้านราคาต้นทุนนั้น อาจจะเหมาะกับร้าน Pet Shop เพียงบางสาขาเท่านั้น หากเป็นการตีตลาดเพื่อความครอบคลุมของกลุ่มลูกค้านั้น จึงเหมาะกับการจัดจำหน่ายบนช่องทางออนไลน์มากกว่าบนร้านค้าทั่วไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายยิ่งขึ้น เพิ่มกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่มีพฤติกรรมการเลี้ยงสัตว์ที่หลากหลาย เช่น พื้นที่ชนบทหรือกลุ่มที่เลี้ยงสัตว์เลี้ยงเฉพาะทาง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงกับปัจจัยต่างๆ อย่างครบถ้วน การศึกษาครั้งนี้ค้นพบว่า ในกลุ่มชุมชนสื่อสังคมออนไลน์นั้น ในกลุ่มสัตว์เลี้ยงทั่วไปผู้คนส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักอาหาร BARF สำหรับสัตว์เลี้ยง จากแบบทดสอบรอบแรกที่ทดลองการส่งแบบสอบถามทั้งนี้ผู้ศึกษาได้ส่งแบบทดสอบเข้ากลุ่มสัตว์เลี้ยงที่มีราคาค่อนข้างสูง เช่นกลุ่มแมว Ragdall กลุ่มแมว Maine Coon จะพบว่ามีผู้ที่รู้จักอาหาร BARF ฉะนั้นการศึกษาอาหารพรีเมี่ยม หรือกลุ่มชุมชนที่มีพฤติกรรมที่ตั้งใจดูแลสัตว์เลี้ยงที่มากกว่าระดับคนทั่วไปนั้นสำคัญสำหรับการศึกษา จึงสามารอธิบายพฤติกรรมของตลาด หรือรูปแบบของผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น

2. การศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ ระดับการศึกษาและวัฒนธรรมกับความตั้งใจซื้ออาหาร BARF เพื่อให้เข้าใจปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค

3. การศึกษารูปแบบการตลาดที่เหมาะสม การศึกษาเกี่ยวกับอาหารสัตว์เลี้ยงนั้นสามาถศึกษาเกี่ยวกับช่องทางการจัดจำหน่าย หรือการทำการตลาดกับร้านค้า ฟาร์มสัตว์เลี้ยง ที่ฝึกสัตว์เลี้ยง รวมถึงห้างสรรพสินค้าทั่วไป เพื่อเข้าใจถึงตลาดจากช่องทางการจัดจำหน่ายได้ดียิ่งขึ้น หนึ่งในรูปแบบที่น่าสนใจที่สุดคือ ตลาดอีคอมเมิร์ซที่มีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวัน

4. การสำรวจความคิดเห็นของสัตวแพทย์ ศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสัตวแพทย์เกี่ยวกับอาหาร BARF เพื่อพัฒนาสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการและข้อกำหนดทางวิชาชีพ

5. ตัวแปรต้น หรือตัวแปรอิสระ นอกจากตัวแปรที่ผู้ศึกษาได้กล่าวมา ยังมีตัวแปรที่สำคัญคือ Knowledge ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ผู้ศึกษาคาดว่ามีส่วนที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ หรือการตัดสินใจซื้อ หรือองค์ประกอบอื่นๆ เช่น มูลค่าของสัตว์เลี้ยง ปริมาณของสัตว์เลี้ยง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ตรัยรัตน์ ปลื้มปิติชัยกุล. (2566). การรับรู้สื่อในยุคดิจิทัล: ความเชื่อและการเลือกเปิดรับข้อมูล. *วารสารการสื่อสารสังคม, 22*(2), 45-67.

ญาณิกา ตันอุดม และนพรัตน์ บุญเพียรผล. (2024). การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล: บทบาทของสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารการตลาดดิจิทัล, 15*(2), 78-94.

ปภัสราภา ศิริสุนทร. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงและคุณภาพชีวิตของเจ้าของ. *วารสารจิตวิทยาและพฤติกรรม, 28*(1), 12-34.

วศิกา กระเทศ. (2563). *พฤติกรรมการใช้บริการร้านสัตว์เลี้ยงของกลุ่มคนโสดที่นิยมเลี้ยงสัตว์* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศิวกร อินภูษา และ ปัทมา สุวรรณภักดี. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้และการตอบสนองต่อสื่อในยุคดิจิทัล. *วารสารนิเทศศาสตร์, 12*(3), 123-140.

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes, 50*(2), 179–211. https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T

Archer, J. (1997). Why do people love their pets? *Evolution and Human Behavior, 18*(4), 237–259. https://doi.org/10.1016/S1090-5138(99)00032-6

Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. New York, NY: Basic Books.

Brown, W., & Bevill, S. (2018). Effects of raw food diets on oral health in domestic dogs and cats. *Journal of Veterinary Dentistry, 35*(3), 167–173. https://doi.org/10.1177/0898756418789872

Chae, J. (2021). How social media influencers drive consumer decisions: The role of emotional attachment in pet humanization. *Journal of Business Research, 134*, 204–215. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.056

Chen, H., & Volsche, S. L. (2012). Emotional bonds in pet ownership: A psychological perspective. *Journal of Human-Animal Interaction Studies, 9*(4), 56-67.

Freberg, K., Graham, K., McGaughey, K., & Freberg, L. A. (2011). Who are the social media influencers? A study of public perceptions of personality. *Public Relations Review, 37*(1), 90–92. https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2010.11.001

Freeman, L. M., Chandler, M. L., Hamper, B. A., & Weeth, L. P. (2013). Current knowledge about the risks and benefits of raw meat–based diets for dogs and cats. *Journal of the American Veterinary Medical Association, 243*(11), 1549–1558. https://doi.org/10.2460/javma.243.11.1549

Grand View Research. (2023). *Pet food market size, share & trends analysis report by animal type, by food type, by sales channel, by region, and segment forecasts, 2023–2030.* Retrieved from https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/pet-food-market

Herzog, H. (2011). The impact of pets on human life: Emotional, physical, and psychological perspectives. Human-Animal Interaction Journal, 10(2), 15-26.

Hoyer, W. D., & MacInnis, D. J. (1997). *Consumer behavior*. Boston: Houghton Mifflin.

McLuhan, M. (1964). Understanding media: The extensions of man. New York: McGraw-Hill.

Phuong, N. T., & Dat, N. T. (2017). Factors influencing customer purchase intention: The case of pet food products in emerging markets. *International Journal of Business and Economics Research, 6*(5), 100–108. https://doi.org/10.11648/j.ijber.20170605.12

Schlesinger, D. P., & Joffe, D. J. (2011). Raw food diets in companion animals: A critical review. *Canadian Veterinary Journal, 52*(1), 50–54. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3003575/

Serpell, J. A. (1996). *In the company of animals: A study of human-animal relationships*. Cambridge University Press.

Taylor, M. B., Wood, B., & Johnston, S. (2020). Behavioral and physiological outcomes of biologically appropriate raw food (BARF) diets in domestic dogs and cats: A comparative study. *Veterinary Sciences, 7*(3), 105. https://doi.org/10.3390/vetsci7030105

Tuncer, G. (2021). Social media marketing and consumer purchase intentions: The mediating role of trust in the pet food industry. *Journal of Marketing Communications, 27*(7), 706–723. https://doi.org/10.1080/13527266.2021.1872437

Venkatesh, V. (2020). Technology adoption and diffusion: The role of user experience. *Journal of Information Systems Research, 31*(2), 233-250.

Volsche, S. L. (2021). The humanization of pets: Emotional and social implications in contemporary society. *Journal of Human-Animal Studies, 12*(3), 56-78.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Study of Causes and Strategy Determination for Solving the Problem of Non-Performing Debt: A Case Study of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives, Chiang Khong Branch

Thawit Chailom[1] **& Pranee Aimlaorphakdee**[2*]

1 *Faculty of Business Administration, University of the Thai Chamber of Commerce, Thailand*
2 *Faculty of Business Administration, University of the Thai Chamber of Commerce, Thailand*
* *Corresponding author. E-mail: pranee_eam@utcc.ac.th*

Abstract

This study aimed to investigate the causes of overdue debt among customers to design effective strategies and guidelines for addressing debt issues, with a particular focus on improving the management of non-performing loans at the Agricultural Bank and Cooperative Bank, Chiang Khong Branch, Chiang Rai Province. Through a survey of 240 customers with overdue debts and interviews with 12 individuals, the research identifies those external factors such as epidemic outbreaks, rising commodity prices, economic downturns, increased production costs, and natural disasters are the primary causes of overdue debts. Internal factors contributing to this issue include higher household expenses, decreased income, and external debt burdens. Additionally, internal banking factors such as inadequate debt follow-up by staff, improper credit assessment, and insufficient credit limits are significant contributors. Interviews revealed that customers' incomes have declined due to higher production costs and natural disasters, leading to increased expenses from unemployment within households. Although customers are willing to repay their debts, their financial capacity is limited by various expenses. For debt management strategies at the Agricultural Bank Chiang Khong Branch, two approaches are suggested: proactive strategies involving precise target group planning and systematic follow-up processes, with performance evaluations aligned with the bank's objectives, and reactive strategies focusing on updating information for incoming staff, allowing for better customer communication, reducing follow-up times, and enhancing credit assessment accuracy. Both strategies align with the bank's and the Agricultural Bank Chiang Khong Branch's goals.

Keywords: Causes of Overdue Debt, Repayment Capacity, Non-Performing Loans

Received: 2025-09-13; **Revised:** 2025-10-28; **Accepted:** 2025-10-31

วารสารครุศาสตร์ปัญญา ปีที่ 4 ฉบับที่ 5
(กันยายน–ตุลาคม 2568) ISSN: 2822-0218 (Online)

การศึกษาสาเหตุและการกำหนดกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาหนี้ด้อยคุณภาพ: กรณีศึกษาธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขา เชียงของ

ทวิช ไชยล้อม[1] และปราณี เอี่ยมละออภักดี[2*]

1 *คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ประเทศไทย*
2 *คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ประเทศไทย*
* *Corresponding author. E-mail: pranee_eam@utcc.ac.th*

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามูลเหตุแห่งหนี้ค้างชำระของลูกค้าเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาออกแบบกลยุทธ์และแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินและเพื่อพัฒนาแนวทางในการจัดการหนี้ด้อยคุณภาพของธนาคารอย่างมีประสิทธิภาพ กรณีศึกษาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเชียงของ จังหวัดเชียงราย จากการเก็บแบบสอบถามลูกค้าหนี้ค้างชำระจำนวน 240 รายและแบบสัมภาษณ์จำนวน 12 รายพบว่าปัจจัยที่เป็นมูลเหตุแห่งหนี้ค้างชำระของลูกค้ามากที่สุดคือ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัญหาโรคระบาด ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคเพิ่มสูงขึ้น สภาวะเศรษฐกิจซบเซา ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น และภัยธรรมชาติ รองลงมาคือปัจจัยภายในของลูกค้าที่เป็นมูลเหตุแห่งนี้ค้างชำระมากที่สุดได้แก่ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูงขึ้น รายได้ลดลง และภาระหนี้สินภายนอก สุดท้ายปัจจัยภายในของธนาคารที่เป็นมูลเหตุแห่งหนี้ค้างชำระได้แก่ พนักงานขาดการติดตามหนี้อย่างต่อเนื่อง การวิเคราะห์สินเชื่อไม่ถูกต้อง และวงเงินสินเชื่อไม่เพียงพอต่อความต้องการ และจากแบบสัมภาษณ์ลูกค้าพบว่ามีรายได้ลดลงจากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ปัญหาภัยธรรมชาติทำให้ผลผลิตเสียหาย ค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้นจากการว่างงานของสมาชิกในครัวเรือน แม้ลูกค้ามีความตั้งใจที่จะชำระหนี้แต่มีมีศักยภาพเพียงพอจากภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แนวทางการวางแผนกลยุทธ์ในการบริหารจัดการหนี้ของ ธ.ก.ส. สาขา เชียงของเลือกใช้ 2 แนวทางเลือกคือ แนวทางเลือกกลยุทธเชิงรุก โดยต้องมีการประชุมจัดทำแผนงาน วางกลุ่มเป้าหมายและกระบวนการติดตามที่ชัดเจน มีการประเมินผลการปฏิบัติงานให้สอดคล้องแนวทางของธนาคาร และแนวทางเลือกกลยุทธ์เชิงรับ การปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันช่วยให้พนักงานที่หมุนเวียนเข้ามาปฏิบัติงานในสาขามีข้อมูลที่ชัดเจน สามารถติดต่อลูกค้าได้ ลดระยะเวลาในการติดตามหรือสอบถามข้อมูลของลูกค้า อีกทั้งยังช่วยให้การวิเคราะห์สินเชื่อและการใช้เครื่องมือในการบริหารจัดการหนี้มีความแม่นยำ ซึ่งทั้ง 2 แนวทางเลือกนี้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของธนาคารและ ธ.ก.ส. สาขาเชียงของด้วย

คำสำคัญ: มูลเหตุแห่งหนี้ค้างชำระ, ความสามารถในการชำระหนี้, หนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้

บทนำ

จากผลการดำเนินงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ในปีบัญชี 2566 ที่ผ่านมาจะพบว่าแม้จำนวนเงินให้กู้ของธนาคารจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2566 ธนาคารมีจำนวนการให้สินเชื่อทั้งหมด 1,688,306 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2565 จำนวน 51,305 ล้านบาทโดยเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 3.15 และมีรายได้การเก็บดอกเบี้ยเงินกู้ ในปี 2566 จำนวน 100,387 ล้านบาทเพิ่มขึ้นจากปี 2565 จำนวน 15,330 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18.02 แม้จะมีการจ่ายเงินกู้เพิ่มขึ้นและมีการรับชำระดอกเบี้ยได้มากขึ้นในปีที่ผ่านมาแต่ในส่วนของค่าใช้จ่ายจากการสำรองหนี้เผื่อสงสัยจะสูญเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกันโดยในปี 2566 มีการสำรองหนี้เผื่อสงสัยจะสูญ จำนวน 488,633 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2565 จำนวน 43,078 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.67 และค่าใช้จ่ายของหนี้สูญ หนี้สงสัยจะสูญและขาดทุนจากการด้อยค่าเองก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน ที่จำนวน 43,454 ล้านบาท ในปี 2566 เพิ่มขึ้นจากปี 2565 จำนวน 6,203 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.65 แม้จะผ่านช่วงวิกฤติเศรษฐกิจจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธนาคารก็ยังไม่ลดลง แม้ในปี 2566 ธนาคารจะสามารถควบคุมอัตราหนี้ค้างชำระต่อเงินให้สินเชื่อ (NPls/Loan) อยู่ที่ร้อยละ 5.41 ลดลงจากปี 2565 ร้อยละ 2.27 แต่เมื่อเทียบกับปี 2563 ยังมีจำนวนมากกว่าถึงร้อยละ 1.70 (ที่มา: รายงานกิจการประจำปี 2566 , ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร)

ในขณะเดียวกัน ณ สิ้นปีบัญชี 2566 (31 มีนาคม 2567) ธ.ก.ส. สาขาเชียงของ มีการจ่ายสินเชื่อรวมทั้งหมด 1,121.17 ล้านบาท มีหนี้ถึงกำหนดชำระที่ยังไม่ได้รับการชำระ (หนี้ SM) จำนวน 89.85 ล้านบาท และมีหนี้ค้างชำระ (NPLs) จำนวน 114.29 ล้านบาท ถือว่ามีผลการดำเนินงานที่ดีอย่างต่อเนื่องเมื่อเทียบกับปีบัญชี 2565 และปีบัญชี 2564 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนหนี้คงเหลือ หนี้ SM และหนี้ NPLs ของสาขาเชียงของ 5 ปีบัญชีที่ผ่านมา

จำนวนหนี้ทั้งหมดของ ธ.ก.ส. สาขา เชียงของ	ปีบัญชี 2562	ปีบัญชี 2563	ปีบัญชี 2564	ปีบัญชี 2565	ปีบัญชี 2566
หนี้คงค้าง ณ สิ้นปี บัญชี	1,240.88	1,223.12	1,199.47	1,158.04	1,121.17
หนี้ SM	287.43	227.84	239.45	97.50	89.85
หนี้ NPLs	77.93	77.41	155.93	150.65	114.29

ปัจจุบัน ธ.ก.ส. สาขาเชียงของ มีลูกค้าที่เป็นหนี้ค้างชำระ ณ 31 มีนาคม 2567 จำนวน 596 ราย ซึ่งเป็นลูกค้าที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาหนี้สินแม้จะมีมาตรการช่วยเหลือจากกกรัฐบาล เช่น มาตรการพักชำระหนี้ มหกรรมแก้หนี้ แก้จน เป็นต้น แต่ลูก้คาเหล่าหนี้ยังคงไม่ได้รับการแก้ไขจัดการหนี้ซึ่ง ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของธนาคารและของสาขาเชียงของเป็นอย่างมาก และยังส่งผลเสียต่อลูกค้าซึ่งทำให้เสียประวัติการชำระหนี้ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการขอสินเชื่อกับที่อื่นได้ ทั้งนี้อาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดีได้ซึ่งไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของธนาคารเฉพาะกิจที่จัดตั้งมาเพื่อช่วยเหลือลูกค้า เมื่อเจาะลึกลงไปยังข้อมูลดังกล่าว พบว่า มีลูกค้าหลายรายที่ขาดการติดต่อและชำระหนี้กับธนาคารมาเป็นระยะเวลายาวนาน บางรายเสียชีวิตไปแล้ว แต่หนี้สินดังกล่าวยังไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังของธนาคารที่ไม่สามารถจัดการหนี้สินดังกล่าวให้หมดไปได้ โดยที่ไม่ทราบสาเหตุว่าเพราะเหตุใดหนี้ดังกล่าวถึงไม่ได้รับการช่วยเหลือหรือแก้ไขภาระหนี้นั้น

ดังนั้น การศึกษาเพื่อหามูลเหตุแห่งหนี้ค้างชำระของลูกค้าในปัจจุบันจะนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาหนี้ด้อยคุณภาพ ทั้งนี้ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาออกแบบกลยุทธ์และแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน และกำหนดแนวทางการจัดการหนี้ด้อยคุณภาพของธนาคารอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษามูลเหตุแห่งหนี้ค้างชำระของลูกค้าในปัจจุบัน
2. เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาออกแบบกลยุทธ์และแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการหนี้ด้อยคุณภาพของธนาคารอย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีแผนผังสาเหตุและผล (Cause and Effect Diagram)

แผนผังสาเหตุและผล (Cause and Effect Diagram) เป็นแผนผังสาเหตุและผลที่แสดงถึงความสำคัญของปัญหา (Problem) กับสาเหตุทั้งหมดที่เป็นไปได้ที่อาจจะก่อให้เกิดปัญหานั้น (Possible Cause) เราอาจคุ้นเคยกับแผงผังสาเหตุและผลในชื่อของแผนผังก้างปลา (Fishbone Diagram) หรือในชื่อของแผนผังอิชิกาว่า (Ishikawa Diagram) ซึ่งได้รับการพัฒนาครั้งแรกในปี ค.ศ. 1943 โดยศาสตราจารย์อาโอรุ อิชิกาว่า แห่งมหาวิทยาลัยโตเกียว นอกจากนี้ จากการศึกษาของ สุภาพร ปันโปธา (2564) ศึกษาแนวทางการลดอัตราส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของ ธ.ก.ส. สาขาสามง่าม ได้ใช้แผนภาพก้างปลาในการอธิบายสาเหตุของปัญหาโดยกำหนดปัญหาคือหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้และกำหนดปัจจัยต่าง ๆ เป็นสาเหตุของปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ โดยกำหนดปัจจัยหลักไว้ 3 ด้าน คือ ปัจจัยด้านผู้กู้ ปัจจัยด้านผู้ให้กู้ และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม

แนวคิดเกี่ยวกับหลักการวิเคราะห์การตัดสินใจในการให้สินเชื่อ

ในขณะเดียวกัน สุภาพร ปันโปธา (2564) ก็ยังได้สรุปหลักการในการวิเคราะห์สินเชื่อ 6Cs ว่าเป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ลูกค้าก่อนการปล่อยสินเชื่อเป็นตัวช่วยในการประเมินความเสี่ยงในการอนุมัติหรือปฏิเสธสินเชื่อ โดยวิเคราะห์จากปัจจัยต่างๆ 6 ด้านประกอบด้วย 1. Character คือภาพลักษณ์ส่วนตัวของลูกค้า 2. Capacity คือความสามารถในการชำระหนี้ 3. Capital คือเงินทุนของผู้ขอกู้ 4. Collateral คือหลักประกันของผู้กู้ 5. Condition คือสถาณการณ์เป็นการวิเคราะห์สภาวะเศรษฐกิจโดยรวม 6. Country คือสภาวการณ์ระหว่างประเทศ จากการศึกษาแนวคิดเพิ่มเติมของผู้วิจัยได้พบว่าปัจจุบันมีการเพิ่มเงื่อนไขตัวแปรอีก 1 ตัวในการวิเคราะห์และการตัดสินใจในการให้สินเชื่อคือ 7. Currency คืออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับมูลเหตุแห่งการค้างชำระ

กรณีการค้างชำระหนี้ของลูกหนี้เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยากในการดำเนินงานของธนาคาร เนื่องจากการอำนวยสินเชื่อแก่ลูกค้าที่มาขอสินเชื่อแม้ว่าได้มีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอกู้แล้วก็ตาม แต่ยังมีปัจจัยหลายปัจจัยที่ส่งผลให้ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ตามกำหนดที่ระบุไว้ในสัญญาธนาคารเองต้องมีระบบตรวจสอบติดตามหนี้ภายหลังจากที่ได้ให้กู้แล้ว จุฑารัตน์ กราพงศ์ (2564) ได้สรุปปัญหาเกี่ยวกับหนี้ค้างชำระว่ามีหลายปัจจัยโดยได้กำหนดปัจจัยที่ก่อให้เกิดหนี้ค้างชำระไว 3 ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในและปัจจัยที่เกิดจากตัวลูกหนี้

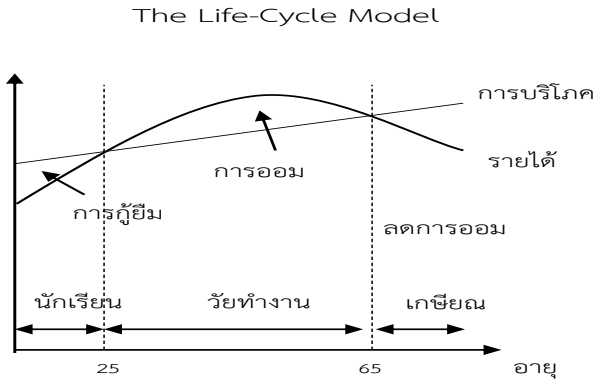
แนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้

การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ (Debt Restructuring: DR) ตามนิยามของธนาคารแห่งประเทศไทยหมายถึง การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่เกิดจากความเสี่ยงด้านเครดิตของลูกหนี้ที่เพิ่มขึ้น โดยแบ่งออกดังนี้ 1. การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของลูกหนี้ที่ยังไม่ด้อยคุณภาพ (Non - NPL) 2. การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของลูกหนี้ที่ด้อยคุณภาพ (NPL) เป็นการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหา (Troubled Debt Restructuring) ไม่ว่าจะมีหรือไม่มีส่วยสูญเสียก็ตาม

ทั้งนี้ หากสถาบันการเงินเฉพาะกิจมีการปรับเงื่อนไขของสัญญา ตามประมาณการกระแสเงินสดในอนาคตที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกหนี้โดยลูกหนี้ไม่เกิดความเสี่ยงด้านเครดิตเพิ่มขึ้น จะไม่ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการชำระหนี้ดังกล่าว โดยทางเลือกในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ มีทั้งหมด 8 วิธี ดังนี้ (1) การยืดหนี้ (2) การพักชำระต้นเงิน (3) การลดอัตราดอกเบี้ย (4) การยกหรือการผ่อนปรนดอกเบี้ยผิดนัดชำระ (5) การเพิ่มเงินทุนหมุนเวียน (6) การเปลี่ยนประเภทหนี้เป็นการเปลี่ยนหนี้ที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงเป็นหนี้ที่มีอัตราดอกเบี้ยถูกลง (7) การปิดหนี้ด้วยเงิน (8) การรีไฟแนนซ์
โดย ธ.ก.ส. ได้ดำเนินกระบวนการเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ตามแนวทางของธนาคารแห่งประเทศไทย 6 จาก 8 วิธีการคือ 1.การยืดหนี้ 2.การพักชำระต้นเงิน 3.การลดอัตราดอกเบี้ย 4. การยกหรือผ่อนปรนดอกเบี้ยปรับ 5.การเพิ่มเงินทุนหมุนเวียน และ 6.การปิดหนี้ด้วยเงินก้อน

สมมติฐานเรื่องวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Hypothesis Framework)

ผู้ริเริ่มแนวคิดนี้คือ Albert Ando and Franco Modigliani และ Richard Brumberg (1963) เชื่อว่าปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดเวลาหนึ่งขึ้นอยู่กับการคาดคะเนของรายได้ ตลอดช่วงอายุขัยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต หากพิจารณา การกระจายรายได้และปริมาณการใช้ จ่ายเพื่อการบริโภคในวัฏจักรชีวิตที่ควรจะเป็นของบุคคลหนึ่ง ๆ



ภาพที่ 1 สมมติฐานวัฏจักรชีวิต (The Life-Cycle Model)

จากภาพจะเห็นได้ว่าในช่วงชีวิตของบุคคลขณะที่มีอายุน้อยจะมีระดับรายได้อยู่ในระดับต่ำและจะมีรายได้สูงขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้นต่อมาเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุก็จะกลับมีรายได้ลดลงอีกครั้ง การกระจายรายได้ตลอดช่วงอายุขัยจึงมีลักษณะเป็นไปตามเส้นรายได้ส่วนปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของบุคคลจะสูงขึ้นเป็นลำดับตามอายุขัยโดยมีลักษณะของการกระจายปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคตามเส้นการบริโภคเมื่อทำการเปรียบเทียบกันระหว่างเส้นรายได้และการบริโภคแล้ว จะพบว่าในช่วงต้นของชีวิตบุคคลจะมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภค ดังนั้นบุคคลจึงต้องประพฤติตนเป็นผู้ก่อหนี้ ต่อมาในช่วงกลางของชีวิตจึงจะเริ่มที่จะมีเงินสะสมส่วนนี้ก็คือส่วนของเงินออมนั่นเอง

แนวคิดเรื่องการวางแผนทางการเงิน

การวางแผนการเงิน เป็นเครื่องมือที่ช่วยเตรียมความพร้อมและนำชีวิตไปสู่ความมั่นคงทางการเงิน ซึ่งควรเริ่มจากการปลูกฝังนิสัยการออมและการใช้เงินอย่างสมเหตุสมผลตั้งแต่วัยเด็กเพื่อบ่มเพาะวินัยทางการเงินไว้ก่อน เมื่อเข้าสู่วัยทำงานก็จำเป็นต้องรู้วิธีการวางแผนการจัดสรรรายได้ให้เพียงพอกับการออมเงินตามเป้าหมายและรายจ่ายต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เมื่อมีครอบครัวก็จำเป็นต้องดูแลทั้งตนเองและคนในครอบครัว ทำให้ความรับผิดชอบและภาระทางการเงินยิ่งเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้การวางแผนทางการเงินมีความสำคัญมากขึ้น

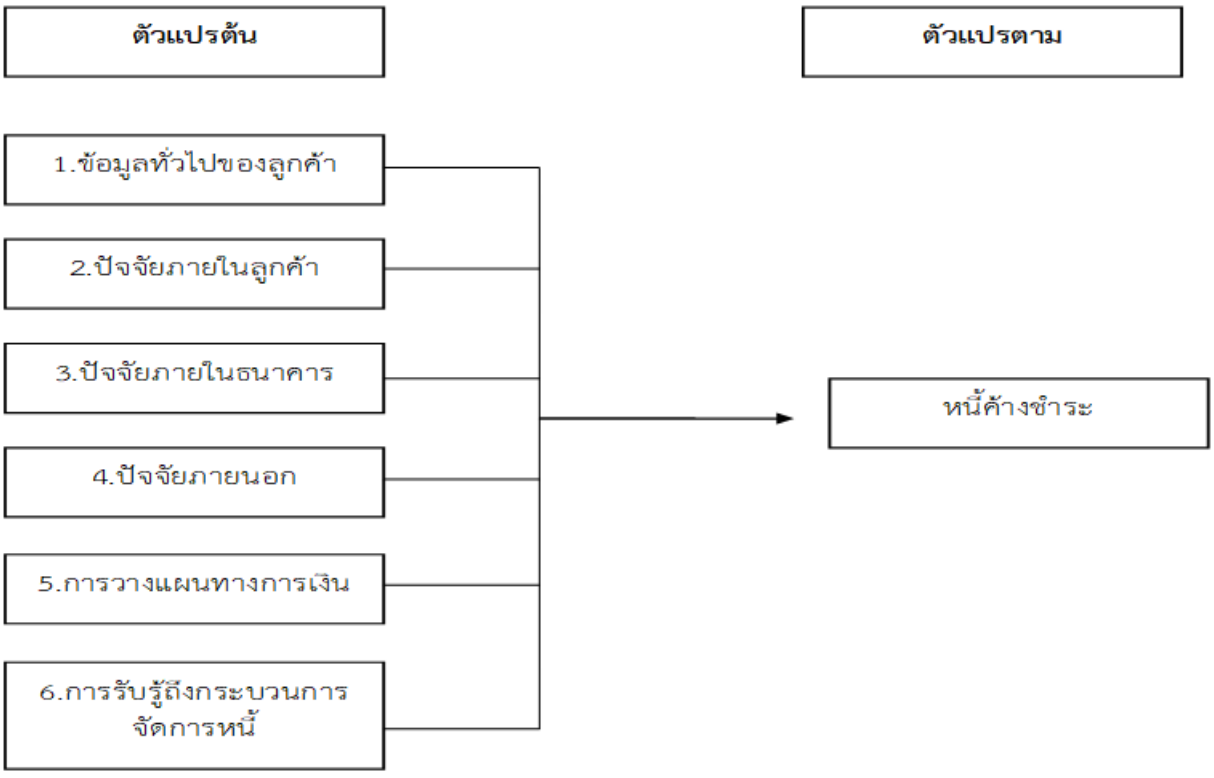
แม้กระทั่งเมื่อเกษียณอายุ ก็ยังต้องวางแผนการเงิน เพราะเป็นวัยที่มีรายได้ลดลง แต่ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ยังคงอยู่หรืออาจสูงขึ้น ในบางหมวด เช่น การรักษาพยาบาล ซึ่งหากไม่มีการวางแผนที่ดีก็อาจเกิดปัญหาได้

ทั้งนี้คุณสามารถทดลองทำแบบประเมินความรอบรู้ทางการเงินเพื่อทดสอบว่าปัจจุบันคุณมีความมั่นคงทางการเงินมากน้อยแค่ไหน มีทักษะการจัดการเงินส่วนบุคคลอย่างไร และความรู้พื้นฐานด้านการเงินเพียงพอหรือไม่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการเงินโดยมีขั้นตอนการวางแผนการเงินดังนี้ 1. ประเมินฐานะการเงิน เป็นสิ่งที่สะท้อนฐานะทางการเงินที่แท้จริงของบุคคลไม่ใช่ 2. ตั้งเป้าหมายให้ชัดเจน ควรตั้งเป้าหมายและกำหนดเวลาที่จะพิชิตเป้าหมายให้ชัดเจน 3. จัดทำแผนการเงิน ควรมีการจัดทำแผนการบริหารเงินและทรัพย์สินต่าง ๆ เช่น เราจะใช้จ่ายเงินอย่างไร หารายได้เพิ่มเติมจากแหล่งไหน หรือนำไปลงทุนอย่างไรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ 4. ดำเนินการตามแผนอย่างเคร่งครัด สิ่งที่สำคัญที่สุดคือความมุ่งมั่นและมีวินัย 5. ตรวจสอบและปรับแผนตามสถานการณ์ ควรหมั่นตรวจสอบแผนอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยทุก 6 เดือน

การจัดการลูกค้าสัมพันธ์ (Customer Relation Management)

ปัจจุบันการแข่งขันได้เปลี่ยนจากการแข่งขันกันในตัวสินค้ามาแข่งกันในการบริการที่ตรง กับความต้องการลูกค้ามากกว่ามีลูกค้าจำนวนไม่น้อยที่ยอมจ่ายแพงขึ้นเพื่อการบริการที่ดีกว่า ซึ่งการบริการนี้ขนาดธุรกิจที่ใหญ่ไม่ใช่ข้อได้เปรียบและไม่ใช่ข้อจำกัดของธุรกิจขนาดเล็กดังนั้น สำหรับบริษัทฯ ต้องอาศัยข้อได้เปรียบของความที่เป็นองค์กรเล็กที่มีความยืดหยุ่นปรับตัวได้เร็ว และใกล้ชิดกับลูกค้ามากกว่าโดยเน้นส่วนของการตลาดเฉพาะด้านให้การบริการแก่ลูกค้าที่ ดีกว่าคู่แข่งซึ่งเป็นธุรกิจขนาดใหญ่เพื่อรักษาฐานลูกค้าของตนไว้ให้เหนียวแน่นซึ่งกลยุทธ์การรักษาลูกค้าเดิมให้คงอยู่กับกิจการได้นานๆนั้นก็อาศัยหลักการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ (Customer Relationship Management: CRM) ซึ่งจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับ CRM ในประเด็นต่างๆ ตั้งแต่ (1) แนวคิดด้านการตลาด (2) แนวคิดเกี่ยวกับความภักดี (3) แนวคิดด้าน CRM (4) การนำ CRM ไปปฏิบัติ (5) การดูแลลูกค้า

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 2



ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

โดยการเก็บข้อมูลจากลูกค้าที่มีหนี้ค้างชำระ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2567 ของ ธ.ก.ส. สาขาเชียงของ โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก จากลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย โดยสุ่มจากเขตพื้นที่การดูแล 4 เขต เขตละ 3 ราย รวม 12 ราย โดยประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้คือลูกค้าที่มีหนี้ค้างชำระ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2567 ของ ธ.ก.ส. สาขาเชียงของจำนวน 596 ราย โดยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้หลักการคำนวณของ Taro Yamane's ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และค่าความคลาดเคลื่อน 5 % ในการหากลุ่มตัวอย่าง ลูกค้าที่มีหนี้ค้างชำระ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2567 มีจำนวนทั้งสิ้น 596 ราย จะทำการสุ่มหากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 240 ราย โดยจำแนกจากจำนวนพื้นที่ในการดูแลของ ธ.ก.ส. สาขา เชียงของ ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงจำนวนลูกค้าที่มีหนี้ค้างชำระ แยกตามตำบล

ลำดับที่	ตำบล	จำนวนลูกค้าที่มีหนี้ค้างชำระ ณ 31 มีนาคม 2567 (คน)	จำนวน กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	เวียง	97	20
2	ริมโขง	42	5
3	สถาน	243	73
4	ศรีดอนชัย	382	142
รวม		**596**	**240**

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่จะใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ จะใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษา แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ออกมาในรูปแบบของแบบสอบถามสำหรับลูกค้าที่มีหนี้ค้างชำระ ณ 31 มีนาคม 2567 ของ ธ.ก.ส. สาขาเชียงของ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการค้างชำระหนี้ของลูกค้า ส่วนที่ 3 การวางแผนทางการเงิน ส่วนที่ 4 การรับรู้ถึงกระบวนการจัดการหนี้ และส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาในการชำระหนี้ค้างชำระ ซึ่งสอดคล้องกับ (สุภาพร ปันโปธา, 2564) โดยมีการปรับแก้ไขข้อมูลเพิ่มเติมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ส่วนแบบสัมภาษณ์จะประกอบไปด้วยคำถาม 10 ข้อที่เกี่ยวเนื่องกับแบบสัมภาษณ์ และข้อเสนอแนะอื่น ๆ

การพัฒนาคุณภาพของเครื่องมือแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์โดยการหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์ จำนวน 3 คน พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อของแบบสอบถามทุกข้อเท่ากับ 1.00 และประเด็นสัมภาษณ์ของแบบสัมภาษณ์ทุกข้อมีค่าเท่ากับ 1.00 ซึ่งมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ประกอบไปด้วย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลทุติยภูมิ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแผนผังสาเหตุและผล (Cause and Effect Diagram) (สุภาพร ปันโปธา, 2564) การวิเคราะห์โดยใช้แนวคิด SWOT Analysis การวิเคราะห์โดยใช้ TOWS Matrix และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหากลยุทธ์และแนวทางในการดำเนินการของ ธ.ก.ส. สาขา เชียงของ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าเป็นส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุมากกว่า 60 ปี การศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า สถานภาพสมรส อาชีพเกษตรกรรม สมาชิกในครัวเรือนมีจำนวน 2 คน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท จำนวนเงินกู้ที่ยังคงเป็นหนี้กับธนาคารน้อยกว่า 100,000 บาท

1. การศึกษามูลเหตุแห่งหนี้ค้างชำระของลูกค้าในปัจจุบันพบว่า เกิดจากปัจจัยภายในของลูกค้าปัจจัยภายในของธนาคาร และปัจจัยภายนอก

1.1 ด้านปัจจัยของลูกค้าที่ส่งผลให้เกิดหนี้ค้างชำระอันดับที่ 1 คือ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูงขึ้น อันดับที่ 2 คือ รายได้ของผู้กู้ลดลง อันดับที่ 3 คือการว่างงาน / ออกจากงาน ด้านปัจจัยภายในของธนาคารที่ส่งผลต่อหนี้ค้างชำระอันดับที่ 1 คือ พนักงานขาดการติดตามหนี้อย่างต่อเนื่อง อับดับที่ 2 คือ วงเงินกู้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของลูกหนี้ อันดับที่ 3 คือ กระบวนการวิเคราะห์สินเชื่อไม่ถูกต้อง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยภายในของลูกค้าที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้ของลูกค้า

ปัจจัยภายในของลูกค้า	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. รายได้ของผู้กู้ลดลง	3.58	1.11	มาก
2. ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูงขึ้น	3.63	1.11	มาก
3. การใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์	1.39	1.01	น้อยที่สุด
4. มีภาระหนี้สินนอกระบบ/ในระบบ มากกว่า 1 แห่ง	2.26	1.36	น้อย
5. ว่างงาน / ออกจากงาน	2.54	1.49	น้อย
6. การหย่าร้าง / หม้าย	1.37	0.95	น้อยที่สุด
7. ผู้กู้หรือผู้กู้ร่วมเสียชีวิต	1.52	1.31	น้อยที่สุด
8. ปัญหาสุขภาพ	1.56	1.06	น้อยที่สุด
9. หลักประกันเงินกู้ผิดปกติ เช่น ผู้ค้ำประกันเสียชีวิต เป็นต้น	1.49	1.17	น้อยที่สุด
รวมเฉลี่ย	**2.14**	**0.42**	**น้อย**

1.2 ด้านปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้เกิดหนี้ค้างชำระอันดับที่ 1 คือ ปัญหาโรคระบาด อันดับที่ 2 คือ สภาวะเศรษฐกิจซบเซา อันดับที่ 3 คือ ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคเพิ่มสูงขึ้น โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้างชำระหนี้มากที่สุดได้แก่ ปัญหาโรคระบาด ($\overline{X}$= 3.64, S.D. = 1.33) ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูงขึ้น ($\overline{X}$= 3.63, S.D. = 1.11) รายได้ของผู้กู้ลดลง ($\overline{X}$= 3.58, S.D.= 1.11) สภาวะเศรษฐกิจซบเซา ($\overline{X}$= 3.50, S.D. = 1.19) และราคาสินค้าอุปโภค บริโภคสูงขึ้น ($\overline{X}$= 3.38, S.D. = 1.11) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้ของลูกค้า

ปัจจัยภายนอก	ความคิดเห็น		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ภัยแล้ง การระบาดของศัตรูพืช	2.63	1.17	ปานกลาง
2. สภาวะเศรฐกิจซบเซา	3.50	1.19	ปานกลาง
3. การไม่ได้รับความช่วยเหลือของรัฐบาล เช่น มาตรการพักชำระหนี้	2.49	1.08	น้อย
4. จำนวนตลาดรับซื้อผลผลิตลดลง	2.19	1.12	น้อย
5. ราคาสินค้าอุปโภค บริโภคสูงขึ้น	3.38	1.11	ปานกลาง
6. ต้นทุนในการผลิตเพิ่มสูงขึ้น	2.81	1.28	ปานกลาง
7. ปัญหาโรคระบาด	3.64	1.33	มาก
รวมเฉลี่ย	**2.91**	**0.86**	**ปานกลาง**

2. การวางแผนทางการเงินส่งผลต่อหนี้ค้างชำระ จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามทราบว่าลูกค้าส่วนใหญ่เคยอบรมหรือรับฟังความรู้ทางการเงิน โดยเข้าอบรมจำนวน 3-4 ครั้ง และส่วนใหญ่เคยทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย โดยจะทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง เมื่อเกิดเหตุการฉุกเฉินลูกค้าส่วนใหญ่ไม่มีรายได้เพียงพอในการใช้จ่าย โดยลูกค้าส่วนใหญ่มีรายได้ 2 ช่องทางและมีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในปัจจุบัน สอดคล้องกับปัจจัยภายในของลูกค้าที่ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูงขึ้น และรายได้ลดลง ส่งผลให้ลูกค้ามีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายทำให้ลูกค้าไม่สามารถนำรายได้ดังกล่าวมาชำระหนี้ได้

3. การรับรู้ถึงกระบวนการจัดการหนี้ส่งผลต่อหนี้ค้างชำระ จากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามพบว่าลูกค้าส่วนใหญ่มราบเกี่ยวกับกระบวนการจัดการหนี้ แต่มีลูกค้าเพียง 41 คนเท่านั้นจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดที่เข้าสู่กระบวนการจัดการหนี้และมีพียง 13 รายที่มาตรการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินสามารถภาระหนี้ของลูกค้าลงได้ โดยลูกค้าส่วนใหญ่ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการเนื่องจากไม่ทราบรายละเอียดของโครงการแก้ไขปัญหาหนี้ และขาดการติดต่อกับธนาคารทำให้หนี้สินไม่ได้รับการแก้ไข สะท้อนถึงปัจจัยทางด้านผู้ให้กู้เนื่องจากพนักงานขาดการติดตามหนี้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ลูกค้าไม่ได้รับข้อมูลที่เพียงพอ และขาดการติดต่อกับธนาคารในที่สุด ทำให้ลูกค้าไม่ได้ดำเนินการใด ๆ ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินดังกล่างจึงเกิดหนี้ค้างชำระจนถึงปัจจุบัน

อภิปรายผลของการศึกษา

การอภิปรายผลการศึกษากับทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากแนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุของหนี้ค้างชำระผลการศึกษาหาสาเหตุของจำนวนหนี้ค้างชำระของ ธ.ก.ส. สาขาเชียงของเพิ่มขึ้น เกิดจากการวิเคราะห์การจ่ายสินเชื่อเกินความสามารถชำระหนี้ที่แท้จริง (Over-Lending) และการขาดการติดตามอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดอัตราหนี้ค้างชำระเพิ่มขึ้น เนื่องจากข้อมูลของลูกค้าผู้กู้ไม่เป็นปัจจุบัน เมื่อเกิดวิกฤตต่าง ๆ เช่น ปัญหาโรค

ระบาด Covid – 19 ภัยธรรมชาติ ทำให้ลูกค้าขาดสภาพคล่อง ส่งผลให้ความสามารถในการชำระหนี้ลดลงเป็นอย่างมาก เมื่อได้นำปัจจัยต่าง ๆ ไปวิเคราะห์ตามทฤษฎีแผนผังก้างปลา ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์และปัญหาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีโอกาสทำให้เกิดปัญหาหนี้ค้างชำระเพิ่มมากขึ้น โดยปัจจัยภายนอกเป็นปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้ เช่น ปัญหาจากการระบาดของ Covid – 19 ปัญหาจากน้ำท่วมใหญ่ในภาคเหนือที่ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรและบ้านเรือนเสียหาย ทำให้รายได้จากการประกอบอาชีพ และค่าใช้จ่ายเพื่อฟื้นฟูสภาพที่อยู่อาศัยการอุปโภค บริโภค เพิ่มขึ้น ทำให้รายได้ส่วนใหญ่ถูกใช้ไปกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าง ซึ่งไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบให้กับลูกค้าที่มีหนี้ค้าง ส่วนปัจจัยภายในของธนาคารเป็นปัจจัยที่องค์กรสามารถควบคุมได้ เช่น กระบวนการในการให้สินเชื่อ หากมีการควบคุมการจ่ายสินเชื่อและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้อง ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับลูกค้าและธนาคารก็จะลดลง การติดตามและตรวจสอบข้อมูลของลูกค้าให้เป็นปัจจุบัน ช่วยให้พนักงานรับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับลูกค้าและแก้ไขปัญหาให้ลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเพิ่มประสิทธิภาพพนักงานด้วยการอบรมการใช้หลักการตลาด 7C เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ก่อนจ่ายสินเชื่อทำให้พนักงานมีความชำนาญในการจ่ายสินเชื่อเพิ่มขึ้น และการจ่ายสินเชื่ออย่างไม่ถูกต้องก็จะลงลงด้วย ส่วนปัจจัยภายในของลูกค้าส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมของตัวลูกค้าเอง เช่น เมื่อมีรายได้ลดลง ลูกค้าไม่เงินสดสำรองสำหรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน ไม่พยายามลดค่าใช้จ่ายในสภาวะที่ไม่ปกติ มีภาระค่าใช้จ่ายที่สูงตามรายได้ที่เพิ่มขึ้น เมื่อต้องออกจากงาน / ว่างงาน ทำให้ความสามารถในการใช้จ่ายลดลง ขาดสภาพคล่อง เกิดหนี้สินในครัวเรือนเพิ่มขึ้น สุดท้ายทำให้ไม่สามารถชำระหนี้ได้จนเกิดหนี้ค้างชำระ เมื่อรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ จึงเกิดหนี้ค้างชำระเพิ่มขึ้น โดยผลจากงานวิจัยนี้สอดคล้องกับ (จุฑารัตน์ กราพงศ์ม, 2564) เมื่อรวมกับแบบสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยพบว่ามีความสอดคล้องกัน พบว่าปัญหาโรคระบาด ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคเพิ่มสูงขึ้น สภาวะเศรษฐกิจซบเซา ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ภัยธรรมชาติ เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ความสามารถในการชำระหนี้ลดลง เมื่อถามถึงปัจจัยภายในของลูกค้า การที่รายได้ลดลง เนื่องจากผลกระทบตามที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลให้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ แม้ลูกค้ามีความต้องการที่จะชำระหนี้กับธนาคารก็ตาม

จากผลการศึกษาที่กล่าวมานั้น ได้เสนอแนวทางในการลดภาระหนี้ค้างชำระของ ธ.ก.ส. สาขาเชียงของ 2 แนวทางเลือกคือกลยุทธ์เชิงรุก เพิ่มความถี่ในการติดตามทวงถามหนี้อย่างต่อเนื่อง แนะนำลูกค้าที่ยังมีศักยภาพเข้าร่วมมาตรการแก้ไขปัญหาภาระหนี้สินเพื่อลดภาระหนี้ สนับสนุนสินเชื่อสำหรับลูกค้าที่ประสบปัญหาอุทกภัยเพื่อฟื้นฟูการประกอบอาชีพของลูกค้า และกลยุทธ์เชิงรับ ทบทวนข้อมูลของลูกค้าให้เป็นปัจจุบัน เพื่อให้ทราบความสามารถในการชำระหนี้ที่แท้จริง ซึ่งทั้ง 2 แนวทางเลือกนี้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของธนาคารและ ธ.ก.ส. สาขาเชียงของด้วย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากข้อค้นพบสำคัญจากการวิจัย พบว่า มีประเด็นสำคัญในการนำไปประยุกต์ใช้ในการปัญหาหนี้ด้อยคุณภาพที่สำคัญ 5 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 การจัดการหนี้ต้องใช้ทั้งกลยุทธ์เชิงรุกและเชิงรับแบบบูรณาการ

ประเด็นที่ 2 บทบาทของความรู้ทางการเงินและวินัยทางการเงินของลูกค้า

ประเด็นที่ 3 ความจำเป็นของข้อมูลลูกค้าปัจจุบันและการติดตามอย่างมีคุณภาพ

ประเด็นที่ 4 การประยุกต์ใช้หลักการตลาด 7C ในการวิเคราะห์สินเชื่อ

ประเด็นที่ 5 การเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมผู้กู้กับเสถียรภาพทางการเงินของธนาคาร

โดยมีสาระสำคัญในแต่ละประเด็นดังแสดงในภาพที่ 3



ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่ในการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ธนาคารควรทบทวนกระบวนการจ่ายสินเชื่อ กระบวนการการติดตามทวงถามหนี้ ให้มีความแม่นยำและเข้มข้นยิ่งขึ้น เพิ่มหลักการใช้แนวคิด 7Cs ในการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนจ่ายสินเชื่อทุกครั้ง ผู้ตรวจทานและผู้อนุมัติต้องมีความเข้าใจในกระบวนการสินเชื่อก่อนอนุมัติสินเชื่อนั้น ๆ โดยควรคำนึงถึงสภาพคล่องที่แท้จริงของลูกค้าก่อนหลักประกัน กำหนดงวดชำระให้สอดคล้องกับแหล่งที่มาของรายได้หลัก งดการจ่ายสินเชื่อหาก

สภาพคล่องของลูกค้าไม่สอดคล้องกับโครงการที่นำเสนอ กำกับดูแลการจ่ายสินเชื่อทั้งก่อนและหลังการจ่ายสินเชื่ออย่างเข้มข้น

2. ทบทวนกระบวนการติดตามทวงถามหนี้และตรวจสอบข้อมูลให้เป็นปัจจุบันด้วยกระบวนการติดตามทวงถามหนี้ยังไม่มีการตรวจสอบและการติดตามอย่างเข้มข้นทำให้ข้อมูลของลูกค้าขาดความต่อเนื่องและไม่เป็นปัจจุบัน หากติดตามทวงถามหรือนัดหมายแล้ว ไม่ได้รับการติดต่อกลับต้องรีบติดตามลูกค้าและบันทึกผลการติดตามให้เป็นปัจจุบันและมีการบันทึกข้อมูลรายงานเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาติดตามผลได้อย่างชัดเจน

3. การพัฒนาทักษะการวิเคราะห์สินเชื่อให้แก่พนักงาน ด้วยพนักงานต้องดำเนินการหลายด้าน ทำให้ขาดประสบการณ์ในการวิเคราะห์สินเชื่อ ทำให้กระบวนการจ่ายสินเชื่อเกิดปัญหาควรเน้นพัฒนาบุคลากรเฉพาะด้านให้เกิดความชำนาญสูงสุดในด้านนั้น ๆ แยกกระบวนการทำงานออกจากกันให้ชัดเจน เพื่อให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรกำหนดตัวแปรที่จะใช้ในการศึกษาข้อมูลในสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่ต่างกันอาจส่งผลให้ค่าของตัวแปรที่ได้จากงานวิจัยมีความแตกต่างกัน และปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศมีความเฉพาะตัว ดังนั้นการกำหนดปัจจัยเพื่อหากลยุทธ์หรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ย่อมมีวิธีการที่แตกต่างกันไปด้วยเพื่อให้ได้กลยุทธ์หรือแนวทางในการดำเงินงานให้เหมาะสมต่อไป

2. ควรเจาะจงไปเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการบริหารจัดการหนี้ เพื่อให้ทราบถึงการรับรู้ตัวผลิตภัณฑ์ของลูกค้า ความพึงพอใจก่อนและหลังการใช้เครื่องมือในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ข้อเสนอแนะและความคาดหวังจากลูกค้า เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มาต่อยอดในการพัฒนาเครื่องมือบริหารจัดการหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

จุฑารัตน์ กราพงศ์. (2564). *แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพทางการตลาดของลูกหนี้ค้างชำระกรณีศึกษาธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.* https://scholar.utcc.ac.th/server/api/core/bitstreams/61413e5d-c759-4f01-b2c2-4eee520ff180/content

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2567). *รายงานกิจการประจำปี 2566*. เข้าถึงจาก: https://www.baac.or.th/th/content-report.php?content_group_sub=3

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568). *การวางแผนทางการเงิน.* เข้าถึงจาก: https://www.bot.or.th/th/satang-story/money-plan/planning-steps.html

น้ำฝน ทรายมูลคำ. (2564). *พฤติกรรมผู้บริโภค กลยุทธ์การตลาด และกลยุทธ์ธุรกิจในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ศึกษาในส่วนธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ประเภททาวน์เฮ้าส์ กรณีศึกษา บริษัท แสนสิริ จำกัด (มหาชน).* สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

วีระพันธ์ เต็มดวง. (2565). *ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนเกษียณของคนวัยท างาน ในจังหวัดนครราชสีมา. ธนาคารแห่งประเทศไทย 2567 ปรับปรุงโครงสร้างหนี้.* สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย [ออนไลน์] เข้าถึงจาก: https://www.bot.or.th/th/home.html

สุภาพร ปันโปธา. (2564). *การศึกษาแนวทางการลดอัตราส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของ ธ.ก.ส. สาขาสามง่าม*. สาขาวิชาการเงิน. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

GotoKnow. (2559). *7c's: หลักการวิเคราะห์การตัดสินใจการปล่อยสินเชื่อ.* เข้าถึงจาก: https://www.gotoknow.org/posts/599941

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

Khon Learning Media for the New Generation: Multi-Sensory Presentation with Baked Goods and Edible Khon Cookies

Yathana Pakawattanakoson[1*], Paitoon Khemkhaeng [2] & Wasin Srisawat[3]

1 *Architecture and Design, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand*
2 Education in Arts, Bunditpatanasilpa Institute, Thailand
3 Faculty of Engineering, Mahidol University, Thailand
* *Corresponding author. E-mail: yathana.pa@gmail.com*

Abstract

Multisensory learning is crucial in creating a practical learning experience, as it enables learners to receive information from multiple sensory channels simultaneously, thereby building a deeper and more comprehensive understanding through various senses, including sight, hearing, touch, taste, and smell. Multisensory learning plays a vital role in stimulating interest and helping learners retain information more effectively, as the simultaneous involvement of multiple senses helps to strengthen connections between new information and existing knowledge. Meanwhile, incorporating multisensory experiences into food and promoting cultural heritage can create meaningful learning experiences. In the case of edible Khon pastries and cookies, which are good examples of using multisensory, the sense of touch from the shape and texture of the pastries, the sense of taste from the food, and the sight of the decoration or design of the pastries help learners learn about Khon culture. They can experience and understand it through participating in activities. Using edible Khon pastries and cookies as a means of cultural communication enables learners to understand and experience the diversity and significance of Khon culture in the present day.

Keywords: Khon, Learning, Multi-Sensory, Pastries, Cookies

Received: 2025-09-19; **Revised:** 2025-10-28; **Accepted:** 2025-10-12

สื่อการเรียนรู้โขนสำหรับคนรุ่นใหม่: การนำเสนอผ่านพหุสัมผัสด้วยขนมอบและคุกกี้โขนกินได้

ญาฐณา ภควัตธนโกศล[1*], ไพฑูรย์ เข้มแข็ง[2] และวศิน ศรีสวัสดิ์[3]

1 *คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์*

2 *คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์*

3 *คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล*

* *Corresponding author. E-mail: yathana.pa@gmail.com*

บทคัดย่อ

การเรียนรู้ผ่านพหุสัมผัสมีความสำคัญในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับข้อมูลจากหลากหลายช่องทางของประสาทสัมผัสพร้อมกันและเสริมสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เช่น การมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส การลิ้มรส และการดมกลิ่น การเรียนรู้ผ่านพหุสัมผัสมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นความสนใจและช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำข้อมูลได้ดีขึ้น เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประสาทสัมผัสหลายประเภทพร้อมกันช่วยเสริมสร้างการเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลใหม่และความรู้ที่มีอยู่เดิม ในขณะที่การใช้พหุสัมผัสในอาหารและการส่งเสริมวัฒนธรรมสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย ในกรณีของขนมอบและคุกกี้โขนกินได้ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีของการใช้พหุสัมผัส การสัมผัสจากรูปร่างและพื้นผิวของขนม การรับรสจากรสชาติของอาหาร และการมองเห็นการตกแต่งหรือการออกแบบของขนม ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้วัฒนธรรมโขน สามารถสัมผัสและเข้าใจผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การใช้ขนมอบและคุกกี้โขนกินได้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารวัฒนธรรมทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและสัมผัสได้ถึงความหลากหลายและความสำคัญของวัฒนธรรมโขนในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: โขน, การเรียนรู้, พหุสัมผัส, ขนมอบ, คุกกี้

บทนำ

“โขน” ถือเป็นศิลปะการแสดงชั้นสูงของไทย ที่ต้องรวบรวมศิลปินผู้มีความสามารถจำนวนมากมายถ่ายทอดความงดงามของศิลปะหลากหลายชนิดไปสู่ผู้ชม เช่น นาฏศิลป์ วรรณคดี การขับร้อง การบรรเลงปี่พาทย์หรือดนตรี และทำหน้าที่เป็นสื่อวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของความเป็นชาติ ทำให้โขนเป็นศิลปะการแสดงของไทยที่องค์การยูเนสโกประกาศขึ้นบัญชี “Khon, masked dance drama in Thailand” (การแสดงโขนในประเทศไทย) เป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติอย่างเป็นทางการแล้ว นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของไทยรายการแรกที่ได้รับการขึ้นทะเบียน เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 (กระทรวงวัฒนธรรม, ออนไลน์: 2561) ซึ่งเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่สะท้อนถึงภาพลักษณ์ของงานวัฒนธรรมมีแบบแผนสืบมานับแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 20อย่างไรก็ตาม ในยุคปัจจุบัน คนรุ่นใหม่มักให้ความสนใจศิลปวัฒนธรรมไทยลดลงเนื่องจากความซับซ้อนของเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอที่เป็นทางการ และข้อจำกัดด้านสื่อการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้ง่ายและน่าสนใจ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย การนำโขนมานำเสนอในรูปแบบที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง หนึ่งในวิธีการที่สร้างสรรค์คือการใช้พหุสัมผัส (Multisensory Learning) ผ่านการออกแบบขนมอบและคุกกี้โขนที่สามารถบริโภคได้ โดยเน้นความสวยงามที่สะท้อนตัวละครหรือฉากสำคัญในโขน พร้อมทั้งสอดแทรกเรื่องราวและองค์ความรู้ในกระบวนการเรียนรู้

โขนเป็นนาฏศิลป์ชั้นสูงของไทยที่มีรากฐานมาจากราชสำนักและพิธีกรรมสำคัญตั้งแต่สมัยอยุธยาพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แม้วิธีการแสดงโครงเรื่อง (เช่น รามเกียรติ์) และเอกลักษณ์ด้านท่ารำ เครื่องแต่งกาย และดนตรีจะยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิมไว้ แต่โขนได้ปรับเปลี่ยนรายละเอียดหลายด้านเพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง ในมิติแรกโขนเคยถูกลดบทบาทและความสำคัญลง โดยเฉพาะในช่วงที่ราชสำนักและการอุปถัมภ์แบบดั้งเดิมเสื่อมถอยลงหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมทำให้การแสดงโขนบางช่วงเวลาได้รับความนิยมลดลง อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งสถาบันทางศิลปวัฒนธรรม เช่น กรมศิลปากร และสถาบันการศึกษาศิลปะได้มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์และฟื้นฟูรูปแบบดั้งเดิม ในอีกมิติหนึ่ง โขนได้พัฒนาและปรับรูปแบบให้ร่วมสมัย เพื่อตอบสนองต่อความสนใจและรสนิยมของผู้ชมยุคใหม่ ทั้งในด้านแนวคิด การสื่อสาร และวัตถุประสงค์ ตัวอย่างเช่น การจัดแสดงโขนในรูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น แสง สี เสียง และมัลติมีเดีย รวมถึงการจัดเวทีในสถานที่สาธารณะหรือมหกรรมศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้เข้าถึงผู้ชมได้กว้างขวางและสร้างความเข้าใจต่อคุณค่าทางวัฒนธรรมของโขน พิเชษฐ กลั่นชื่น (อ้างถึงใน ปาริชาติ จึงวัฒนาภรณ์, 2549) ได้อธิบายศิลปกรรมร่วมสมัยในบริบทนี้ว่า เกิดจากความพยายาม “ปกป้อง” มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อรักษาสมบัติที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน ขณะเดียวกันศิลปินบางกลุ่มเลือกที่จะแลกเปลี่ยนและประยุกต์วัฒนธรรมต่างชาติเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัฒนธรรม แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาโขนไม่ได้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงจนสูญเสียเอกลักษณ์ หากแต่เป็นการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และนวัตกรรมทางศิลปะ

ในบริบทโลกยุคใหม่ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้นำไปสู่ความท้าทายสำคัญระหว่างกระแสความนิยมวัฒนธรรมตะวันตกที่แพร่หลายในสังคมไทยกับความพยายามของศิลปินและนักอนุรักษ์ในการรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี ปรากฏการณ์นี้ไม่ได้เรียกร้องให้สังคมเลือกข้าง หากแต่สะท้อนถึงความจำเป็นในการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และสมดุล โดยเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมและพลวัตรทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ในแง่ของการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม โขนของประเทศไทยได้รับการยอมรับในฐานะศิลปะการแสดงชั้นสูงที่เป็นสมบัติทางภูมิปัญญาของโลก หน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมศิลปากร ได้ทำหน้าที่สำคัญในการฟื้นฟูและจัดแสดงโขนอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันภาคการศึกษาและภาคเอกชนก็

ร่วมมือกันจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและเทศกาลสำคัญ เพื่อเปิดโอกาสให้สาธารณชนได้เข้าถึงและชื่นชมศิลปะรูปแบบนี้มากขึ้น การดำเนินการดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการรักษาและเผยแพร่โขนให้คงอยู่ในกระแสสังคมไทย

อย่างไรก็ตาม การรับรู้และความเข้าใจในสุนทรียะของโขนในกลุ่มคนรุ่นใหม่ยังเป็นความท้าทาย หลายคนที่ไม่ได้มีพื้นฐานความรู้ด้านนาฏศิลป์อาจรู้สึกว่าโขนเป็นศิลปะที่ซับซ้อนและห่างไกลจากวิถีชีวิตประจำวัน การรับชมจึงอาจก่อให้เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายหรือไม่สามารถเชื่อมโยงกับอารมณ์และความหมายที่ผู้แสดงถ่ายทอดผ่านท่วงท่าร่ายรำและดนตรีประกอบได้อย่างเต็มที่ ดังที่ ไพฑูรย์ เข้มแข็ง (2563) ชี้ให้เห็นว่า การทำให้ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะเยาวชนสามารถเข้าถึงและเข้าใจโขนในระดับลึกซึ้ง จำเป็นต้องมีแนวทางการนำเสนอและสื่อการเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่สามารถอธิบายบริบท ความหมาย และคุณค่าของโขนให้สอดคล้องกับยุคสมัย เช่น การใช้สื่อดิจิทัล อินโฟกราฟิก หรือเทคโนโลยีเสมือนจริง (VR/AR) เพื่อสร้างประสบการณ์ที่เข้าถึงง่ายและน่าสนใจ

การนำสุนทรียรสแห่งโขนมาใช้ในการออกแบบผัสสสัมพันธ์เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ในการรับรู้โขนและขยายมิติทางปัญญา เป็นแนวทางที่สามารถช่วยให้โขนเข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้มากขึ้น ผ่านการส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ หรือการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในยุคปัจจุบัน กระบวนการดังกล่าวเน้นการกระตุ้นจิตสำนึกให้ผู้ชมสามารถวิเคราะห์หรือประเมินข้อมูลได้อย่างลึกซึ้ง ในขณะเดียวกัน การเปิดโอกาสให้ผู้ชมมีปฏิสัมพันธ์กับโขนยังช่วยลดช่องว่างระหว่างโขนและผู้ชม ทำให้โขนดูเป็นมิตรและสามารถจับต้องได้ การออกแบบประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับโขนจึงควรเน้นการใช้ประสาทสัมผัสหลากหลายเพื่อให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการมองเห็น ได้ยิน ได้กลิ่น หรือแม้กระทั่งการชิมรส ซึ่งช่วยเพิ่มมิติการรับรู้ของโขนให้ลึกซึ้งและน่าดึงดูดยิ่งขึ้น ตัวอย่างของการนำโขนมาออกแบบในรูปแบบศิลปกรรมร่วมสมัย อาจรวมถึงการสร้างสรรค์ประสบการณ์ที่ผู้ชมสามารถรับรู้โขนผ่านกลิ่นเสียง หรือรสชาติ เช่น การออกแบบขนมอบหรือคุกกี้ที่สะท้อนถึงความงดงามของโขน หรือการใช้เสียงและกลิ่นประกอบการแสดงเพื่อเชื่อมโยงกับเรื่องราวและอารมณ์ของโขน สิ่งเหล่านี้ช่วยสร้างกระบวนการที่ส่งเสริมสุนทรียรสและขยายมิติทางปัญญา แนวทางนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้โขนยังคงมีบทบาทในสังคมไทย แต่ยังช่วยให้โขนสามารถปรับตัวและอยู่ร่วมกับวิถีชีวิตของผู้คนในทุกยุคทุกสมัยได้อย่างกลมกลืน โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์และคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมไว้อย่างยั่งยืน

โขนและองค์ประกอบสำคัญ

โขน (กรมศิลปากร, 2552) เป็นศิลปะการแสดงชั้นสูงของไทย พัฒนาจากการเล่นกระบี่กระบอง หนังใหญ่ และการชักนาคดึกดำบรรพ์จนกลายเป็นศูนย์รวมศิลปกรรมหลายแขนง ทั้งนาฏศิลป์ ดนตรี ประติมากรรม จิตรกรรม และวรรณศิลป์ ท่ารำของโขนงดงาม อ่อนช้อย หรือองอาจสง่างามตามบุคลิกของตัวละคร แสดงถึงพลังและความประณีตที่ดึงดูดผู้ชม นักแสดงตัวยักษ์และลิงสวม หัวโขนที่สร้างด้วยฝีมือและทักษะประณีต เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับสะท้อนสถานะและเชื้อสายได้แรงบันดาลใจจากเครื่องทรงพระมหากษัตริย์ การแสดงโขนยังใช้ดนตรีปี่พาทย์ บทร้อง และการพากย์เจรจาเพิ่มมิติการเล่าเรื่อง เช่น รามเกียรติ์ พร้อมยึดถือธรรมเนียม ความเชื่อ และพิธีกรรมที่สืบทอดมา โขนจึงมิใช่เพียงการแสดงเพื่อความบันเทิง หากเป็นตัวแทนที่สื่อถึงเอกลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรมของชาติไทยอย่างงดงามและครบถ้วน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. คำพากย์ คำเจรจาและการร้องเพลงประกอบการแสดงโขน การแสดงโขน จะใช้คำพากย์กับคำเจรจา และการร้องเพลงประกอบการดำเนินเรื่อง อารมณ์และกิริยาอาการของตัวโขนใช้คำพากย์และเจรจาทั้งสิ้น ในสมัยโบราณ ต้องสวมหน้า (หัวโขน) ทุกตัว (นอกจากตัวตลก) ไม่สามารถพูดและร้องอย่างไรได้ดังที่พูด

กันเสมอว่า “โขนใบ้” คนพากย์และเจรจาจึงเป็นคนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะต้องมีความเข้าใจในเรื่องราวและวิธีการแสดงในตอนนั้น ๆ คำพากย์ใช้ปฏิภาณในเชิงกวี เจรจาให้ถูกเรื่องราวและมีสัมผัสอย่างร่ายยาวตลอดไปด้วย เนื่องจากตัวผู้แสดงโขนไม่สามารถสื่อสารด้วยเสียงหรือภาษาพูดได้ จึงต้องมีผู้ทำหน้าที่พากย์เจรจาแทน ต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจถึงเรื่องราวและวิธีแสดงในตอนนั้น ๆ อีกทั้งยังต้องจดจำ “คำพากย์” แต่งเป็นกวีนิพนธ์สำหรับไว้ใช้ในการแสดงแต่ละตอน และต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบในการเจรจาให้ถูกต้องตามเรื่องราว

2. นาฏยลีลา การสื่อสารที่ใช้ในการแสดงโขนนอกจากบทพากย์กับบทเจราจาแล้วยังสามารถสื่อภาษาด้วยท่าทางที่แสดงออกแทนคำพูด กิริยาอาการ อารมณ์ของตัวละครนั้น ๆโดยครูอาจารย์ทางด้านนาฏศิลป์ได้ประดิษฐ์กำหนดเป็นแบบแผนเอาไว้ ซึ่ง “โขน” เป็นศิลปะการแสดงที่ต้องเต้นและรำไปตามจังหวะเพลงของดนตรีปี่พาทย์ บทพากย์ บทเจรจา และบทร้อง

3. ดนตรีประกอบการแสดง วงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงโขน ได้แก่ วงปี่พาทย์ไม้แข็ง บางสมัยก็จัดเป็นวงเครื่องห้า (ระนาดเอก ปี่ใน ฆ้องวงใหญ่ กลองทัด ตะโพน และฉิ่ง) วงปี่พากย์เครื่องคู่ (ปี่ในปี่นอก ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก ตะโพน กลองทัด ฉิ่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ กรับ โหม่ง) หรือวงปี่พากย์เครื่องใหญ่ (ปี่ใน ปี่นอก ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ระนาดเหล็ก ระนาดทุ้มเหล็ก ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก ตะโพน กลองทัด ฉิ่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ กรับ โหม่ง) ตามแต่ฐานะของผู้เป็นเจ้าของงาน

4. นักแสดง ในการคัดเลือกผู้แสดงและฝึกหัดโขน แต่เดิมจะใช้นักเรียนชายทั้งหมด ตามแบบประเพณีโบราณ อาจารย์ผู้ทำการฝึกหัดจะทำการคัดเลือกผู้แสดงที่จะหัดเป็นตัวละครต่าง ๆ เช่น พระราม นางสีดา หนุมาน ทศกัณฐ์ เป็นต้น ปัจจุบันมีการแสดงโขนที่ใช้ผู้แสดงทั้งชายล้วนแสดง หญิงล้วนแสดง หรือใช้ทั้งชายและหญิงร่วมแสดงด้วยกัน ตามปกติในการแสดงโขน จะประกอบด้วยตัวละครที่มีลักษณะแตกต่างกัน 4 จำพวก ได้แก่ ตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ ตัวลิง

5. การแต่งกาย เครื่องแต่งกายประกอบการแสดงโขน อาจแยกได้ 3 ประเภท คือ 1) เครื่องนุ่งห่มหรือภูษาภรณ์ เช่น ผ้านุ่ง ผ้าชิ่น กางเกง เสื้อ สนับเพลา 2) เครื่องสวมศีรษะ หรือศิราภรณ์ เช่น หัวโขน ชฎา มงกุฎ กษัตรีย์ รัดเกล้า หมวก และ 3) เครื่องประดับตกแต่งร่างกายหรือถนิมพิมพาภรณ์เช่น สร้อย แหวน ต่างหูจี้นางกำไล (นงค์นุช ไพรพิบูลยกิจ, 2541)

6. การเขียนและแต่งหน้าโขน แต่เดิมในสมัยโบราณ ตัวพระ ตัวนาง เทพเจ้า และเทวดานางฟ้า ต่างสวมหัวโขนในการแสดง ต่อมาภายหลังมีการเปลี่ยนแปลงไม่ต้องสวมหัวโขน เปลี่ยนมาใช้ใบหน้าจริงเช่นเดียวกับการแสดงละครใน โดยใช้การเขียนหน้าและการแต่งหน้าแทนการสวมหัวโขน (พหลยุทธ กนิษฐบุตรและอนุกูล โรจนสุขสมบูรณ์, 2564)

7. โอกาสในการแสดงโขน โขนเดิมเป็นเครื่องราชูปโภคของพระมหากษัตริย์ โดยโปรดเกล้าฯ ให้มหาดเล็กหลวงฝึกหัดเพื่อแสดงในงานพระราชพิธีสำคัญ เช่น บรมราชาภิเษก และงานหลวงต่าง ๆ ทั้งนี้ โขนยังถูกใช้ฝึกความคล่องแคล่วว่องไวสำหรับการต่อสู้ ทำให้เจ้านายและขุนนางฝึกโขนไว้ประดับเกียรติยศและแสดงในโอกาสมงคลต่าง ๆ ในปัจจุบัน โขนสามารถจัดแสดงได้ในงานหลากหลาย เช่น งานศพ งานบวช งานวันเกิด งานฉลองบริษัท หรือการต้อนรับชาวต่างชาติ โดยเฉพาะในงานศพ มักมีการแสดง "โขนหน้าไฟ" ซึ่งนิยมแสดงตอนสำคัญ เช่น ตอนลักสีดา ตอนนางลอย หรือตอนศึกพรหมาสตร์ โดยการแสดงมักสั้น กระชับ และใช้งบประมาณไม่สูงมาก นิยมตั้งเวทีด้านหน้าเมรุ รูปแบบการแสดงโขนหน้าไฟมักจัดวางตัวละครเป็นรูปตัววี เพื่อสะดวกต่อการชมและการจัดการในงาน (ธนิต อยู่โพธิ์, 2493)

8. อาวุธและอุปกรณ์ที่ใช้การแสดง สำหรับการใช้อาวุธในการแสดงโขน มีเพื่อการต่อสู้ การป้องกันตัว และเป็นเครื่องมือที่สามารถบอก สถานะภาพและตัวตนของตัวละครนั้น ๆ เช่น ตัวละครพระที่ถือตรีศูร คือ พระอิศวร ตัวละครที่ถือตรี จักร คฑา และสังข์ คือ พระนารายณ์ เป็นต้นอีกทั้งยังเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้

เกิดความงามที่เป็นลายเส้นของท่ารำ สำหรับอุปกรณ์ประกอบฉาก เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้แสดงอาจใช้นั่ง นอน หรือเป็นพาหนะ อาจเป็นอุปกรณ์ที่ติดอยู่กับที่ หรืออุปกรณ์ที่ผู้แสดงสามารถพาเคลื่อนที่ไปได้อุปกรณ์ที่อยู่กับที่ประกอบด้วยเครื่องเรือน เช่น โต๊ะ เตียง ตั่ง เครื่องประดับฉาก อุปกรณ์ที่เคลื่อนที่ได้ เช่น ราชรถ การประดิษฐ์และก่อสร้างอุปกรณ์ประเภทนี้แม้จะจำลองมาจากของจริง แต่ก็มีการใช้ศิลปะในการออกแบบและตกแต่งให้สวยงาม สอดคล้องกับบรรยากาศของการแสดง มีความแข็งแรง ปลอดภัยสำหรับผู้แสดง

9. ความเชื่อ ธรรมเนียมและเคล็ดลางที่ถือกันในการแสดงโขน ประเพณีการเคารพครูในวงการศิลปะการแสดงโขนเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความผูกพันกับพระพุทธศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนไทยนับถือมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะความเคารพในครูผู้ถ่ายทอดวิชา ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการส่งต่อองค์ความรู้ด้านนาฏศิลป์จากรุ่นสู่รุ่น นักแสดงโขนให้ความสำคัญกับการแสดงความเคารพครูเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการเริ่มหัดฝึกการซ้อม หรือการแสดงจริง ทุกขั้นตอนเริ่มต้นด้วยการกราบไหว้ครูและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น การยกมือประนมขึ้นเหนือหน้าผากแล้วลูบทั่วศีรษะ หรือการเคารพเพลงหน้าพาทย์ที่ถือว่าเป็นเพลงครู เพื่อแสดงถึงความเคารพและขอพรจากครู นอกจากนี้ ในการแสดงท่ารำหรือเพลงรำที่เป็นท่าครู ก็ต้องปฏิบัติตามธรรมเนียมอย่างเคร่งครัด (กรมศิลปากร, 2552)

พหุสัมผัสในกระบวนการเรียนรู้

Birsh (2005) อธิบายว่า พหุสัมผัส หมายถึงกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสตั้งแต่สองช่องทางขึ้นไปในเวลาเดียวกันเพื่อช่วยในการจดจำและถ่ายทอดข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมเหล่านี้มักเกี่ยวข้องกับการใช้การมองเห็น (สายตา) การได้ยิน (หู) การเคลื่อนไหวร่างกาย และการสัมผัส (มือ) ในลักษณะที่เสริมแรงซึ่งกันและกัน ในทำนองเดียวกัน Nelson (1979, อ้างใน Po Chu Ng, 2007) ขยายความหมายว่าพหุสัมผัสครอบคลุมถึงการมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหวร่างกาย การสัมผัส การดมกลิ่น และการรับรส โดยเชื่อมโยงกับลักษณะของตัวอักษร คำ และหน่วยเสียง ผู้เรียนสามารถรับรู้เสียงจากการเคลื่อนไหวของอวัยวะที่ผลิตเสียง มองเห็นสัญลักษณ์ตัวอักษรที่แทนเสียง และรู้สึกสัมผัสจากการเขียนตัวอักษรที่สอดคล้องกับเสียงที่ได้ยิน สอดคล้องกับ Gore (2002) ที่อธิบายว่า พหุประสาทสัมผัสคือ การใช้ประสาทรับรู้ทั้งหมดที่มีอยู่เพื่อเปิดช่องทางข้อมูลเข้าสู่สมองอย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยเน้นการมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหวร่างกาย และการสัมผัสในการเรียนรู้ โดยเฉพาะในการเรียนภาษาที่ต้องอาศัยการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยเสียง สัญลักษณ์อักษร และการออกเสียง

การเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสตามแนวคิดของ Birsh (2005), Mildred McGinnis (2001), McIntosh and Peck (2005), และ Dunn (1983, 1984), Reinert (1976 cited in Reid, 1987) ดังนี้

1. การมองเห็นด้วยตา (Visual) การรับข้อมูลผ่านสายตาถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการเรียนรู้ ผู้เรียนอาศัยสื่อภาพ เช่น ภาพประกอบ สัญลักษณ์ ตัวอักษร สีสัน หรือการสังเกตอากัปกิริยาของผู้สื่อสาร เพื่อเข้าถึงความหมายทางภาษา Roger et al. (1995) ชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้ผ่านการมองเห็นช่วยให้เข้าใจความหมายได้โดยตรงและรวดเร็ว ทั้งยังดึงดูดความสนใจและทำให้การเรียนรู้มีความหมายและจดจำได้ง่าย

2. การได้ยินเสียงด้วยหู (Auditory) การรับข้อมูลทางเสียงเป็นอีกช่องทางสำคัญ ผู้เรียนได้รับสารผ่านการฟังหนังสือเสียง การสนทนา เพลง วีดิทัศน์ หรือสื่อมัลติมีเดีย Dwyer (1994 อ้างใน Sadoski, 2005) อธิบายผ่านทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยมัลติมีเดีย (Cognitive Theory of Multimedia Learning) ว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นผ่านระบบความจำสามระดับ ได้แก่ ความจำสัมผัส ความจำระยะสั้น และความจำระยะยาว เมื่อข้อมูลเสียงและภาพถูกประมวลผลร่วมกันจะช่วยเพิ่มความสามารถในการจดจำและเชื่อมโยงกับความรู้เดิมได้ดียิ่งขึ้น

3. การได้เคลื่อนไหวร่างกายขณะเรียนรู้ (Kinesthetic) การเรียนรู้ผ่านการเคลื่อนไหว เช่น การปรบมือ การกระโดด การทำท่าทางตามความหมายของคำ หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงปฏิบัติ Jensen (1998 อ้างใน Wallop Yoodee, 2009) ระบุว่า การเคลื่อนไหวร่างกายช่วยเพิ่มอัตราการเต้นของหัวใจและการไหลเวียนออกซิเจนเข้าสู่สมองซึ่งส่งผลให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากเป็นการเชื่อมโยงระหว่างสมอง จิตใจ และร่างกาย

4. การสัมผัสด้วยมือ (Tactile) การรับข้อมูลผ่านการสัมผัส เช่น การจับต้องสิ่งของ การลงมือปฏิบัติการวาดภาพ การต่อจิ๊กซอว์ หรือการทำอาหาร ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์จริง เพิ่มความเข้าใจและการจดจำในระยะยาว

5. การลิ้มรส (Tasting) การเรียนรู้ผ่านรสชาติ เช่น การชิมอาหารหรือเครื่องดื่มที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงและสร้างการเชื่อมโยงที่ชัดเจนระหว่างข้อมูลใหม่กับประสบการณ์ส่วนตัว

6. การดมกลิ่น (Smelling) การใช้ประสาทรับกลิ่น เช่น การดมกลิ่นอาหารหรือวัตถุที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยกระตุ้นความทรงจำและสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

โดยสรุป การใช้พหุประสาทสัมผัสในการเรียนรู้ภาษาเป็นแนวทางสำคัญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและสมบูรณ์ การผสมผสานประสาทสัมผัสหลายช่องทางไม่เพียงเพิ่มความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ แต่ยังส่งเสริมการประมวลผลข้อมูลเชิงลึกและการจดจำความรู้ในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้สมัยใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการปฏิบัติจริงของผู้เรียน

นวัตกรรมอาหารและการส่งเสริมวัฒนธรรม

ปัจจุบันผู้บริโภคไม่ได้มองการรับประทานอาหารเพียงในฐานะปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเท่านั้น หากแต่ยังใช้การเลือกรับประทานเป็นสัญลักษณ์สะท้อน วัฒนธรรม รสนิยม และไลฟ์สไตล์ ของตนเอง (Na Nakorn, 2022) แนวโน้มนี้ส่งผลให้เทรนด์อาหารในตลาดโลกและไทยมีความหลากหลายและยืดหยุ่นมากขึ้น โดยเฉพาะอาหารเพื่อสุขภาพที่ให้ความสำคัญกับความสด สะอาด รสชาติอร่อย และรูปลักษณ์ที่ดึงดูดผู้บริโภค ในขณะเดียวกันผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อการกินเพื่อสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้ประกอบการต้องพัฒนากระบวนการผลิตและนวัตกรรมเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มทางเลือกอาหารที่ตอบโจทย์พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการเชิงกลยุทธ์ในธุรกิจอาหารจึงต้องเน้นการสร้างทรัพยากรภายในองค์กรให้เข้มแข็ง พร้อมทั้งป้องกันและรับมือกับปัจจัยภายนอกและสภาพแวดล้อมการแข่งขันที่อาจเป็นภัยคุกคามต่อความยั่งยืนของธุรกิจ นอกจากนี้ การจัดทำแผนการจัดการความเสี่ยงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อรักษาความได้เปรียบทางการแข่งขันและรับประกันความต่อเนื่องของการดำเนินงานในตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงสูง กลยุทธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอของ Chen และ Phakdeephirot (2021) ที่มองว่าการบริหารจัดการทรัพยากรและความเสี่ยงอย่างเป็นระบบจะนำไปสู่การดำรงชีวิตที่ยั่งยืนของครัวเรือนและความมั่นคงของระบบอาหาร

นวัตกรรมอาหารหมายถึง การพัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ในการผลิตและนำเสนออาหารผ่านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เทคนิคการผลิตที่ก้าวหน้าหรือการผสมผสานรสชาติและส่วนผสมจากวัฒนธรรมที่หลากหลาย เพื่อสร้างประสบการณ์การบริโภคที่แตกต่างและน่าสนใจให้แก่ผู้บริโภค แนวคิดนี้ไม่เพียงช่วยเพิ่มคุณค่าเชิงสุนทรียะของอาหารแต่ยังมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและส่งเสริมความยั่งยืนของอุตสาหกรรมอาหาร ในยุคที่โลกเชื่อมโยงกันมากขึ้น การส่งเสริมวัฒนธรรมผ่านนวัตกรรมอาหาร ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการรักษาและเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างสรรค์เมนูอาหารที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น การประยุกต์วัตถุดิบท้องถิ่น การปรับสูตรอาหารให้สอดคล้องกับเทรนด์สุขภาพ หรือการนำเสนอในรูปแบบใหม่สามารถเพิ่มความน่าสนใจและดึงดูดกลุ่มผู้บริโภคที่กว้างขึ้น กระบวนการนี้ช่วย

ให้ทั้งคนในชาติและชาวต่างชาติได้เรียนรู้ ประเพณี วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งผ่านประสบการณ์การบริโภค ตัวอย่างที่โดดเด่นคือ การประยุกต์โขน ศิลปะการแสดงชั้นสูงของไทยเข้าสู่ผลิตภัณฑ์อาหาร เช่น การออกแบบคุกกี้หรือขนมอบรูปโขน ซึ่งเป็นการผสมผสานนวัตกรรมอาหารกับการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย วิธีการนี้ไม่เพียงเป็นการนำเสนออาหารเพื่อการบริโภค แต่ยังเป็นสื่อการเรียนรู้เชิงพหุประสาทสัมผัส (multisensory) ที่กระตุ้นการมองเห็น (รูปทรงและสีสันของโขน) การสัมผัส (เนื้อสัมผัสของขนม) และการรับรส (รสชาติอาหาร) ในเวลาเดียวกันทำให้ผู้เรียนและผู้บริโภค โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ได้สัมผัสคุณค่าทางวัฒนธรรมไทยในรูปแบบที่สนุกสนาน เข้าถึงง่าย และสอดคล้องกับวิถีชีวิตร่วมสมัย

การนำเสนอผ่านพหุสัมผัสด้วยขนมอบและคุกกี้โขนกินได้

การนำเสนอผ่านพหุสัมผัส (Multisensory Presentation) คือการใช้หลายประสาทสัมผัสในกระบวนการสร้างประสบการณ์ที่สมบูรณ์และน่าจดจำ โดยเฉพาะในกรณีของขนมอบและคุกกี้โขนกินได้ ซึ่งสามารถกระตุ้นประสาทสัมผัสหลักๆ ได้หลายด้าน ดังนี้

1. การสัมผัส (Touch) การสัมผัสเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ที่สำคัญในกระบวนการรับประทานขนมอบและคุกกี้โขนกินได้ รูปร่างและพื้นผิวของขนมสามารถกระตุ้นความรู้สึกทางสัมผัสได้อย่างดี เช่น ขนมอบที่มีความกรอบเมื่อกัดจะสร้างสัมผัสที่น่าสนใจ ขนมที่มีความนุ่มหรือเนียนก็สามารถสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างไปอีกด้านหนึ่ง สำหรับคุกกี้โขนกินได้ พื้นผิวและเนื้อสัมผัสของขนมอบที่มีรูปร่างคล้ายตัวละครโขน เช่น ขนมที่ทำจากแป้งที่มีลักษณะกรอบหรือเนื้อนุ่ม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถสัมผัสประสบการณ์ทางศิลปะได้ เช่น การสวมใส่หน้ากากโขนหรือการสัมผัสกับเครื่องแต่งกายของตัวละครในโขน การสัมผัสที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวในโขน เช่น การสวมใส่เครื่องแต่งกายที่มีรายละเอียด เพื่อให้ผู้เรียนรับรู้ถึงการจัดการในโขน

2. การมองเห็น (Sight) การออกแบบและตกแต่งขนมอบและคุกกี้โขนกินได้มีผลอย่างมากต่อการสร้างประสบการณ์ที่ดึงดูด โดยเฉพาะสีสันและรูปทรงที่สะดุดตา การใช้สีสดใส หรือการตกแต่งขนมในรูปแบบที่สร้างสรรค์สามารถดึงดูดความสนใจของผู้รับประทานได้ในทันที การตกแต่งขนมอบที่ใช้ส่วนผสมที่มีสีต่าง ๆ เช่น ช็อกโกแลต สีครีม หรือการใช้การเคลือบที่เป็นเอกลักษณ์ จะทำให้ขนมดูน่าสนใจและกระตุ้นให้ผู้คนอยากสัมผัสและรับประทาน นอกจากนี้รูปทรงและการตกแต่ง ของขนมและคุกกี้ที่ออกแบบตามลักษณะของตัวละครในโขน เช่น การทำขนมในรูปร่างของหน้ากากโขน หรือเครื่องประดับที่เกี่ยวข้องสีสันและการตกแต่ง ของขนมที่ได้รับแรงบันดาลใจจากสีและลวดลายของโขน เช่น การใช้สีทอง สีแดง และสีเขียว ซึ่งสะท้อนถึงความงดงามและลวดลายที่พบในโขน

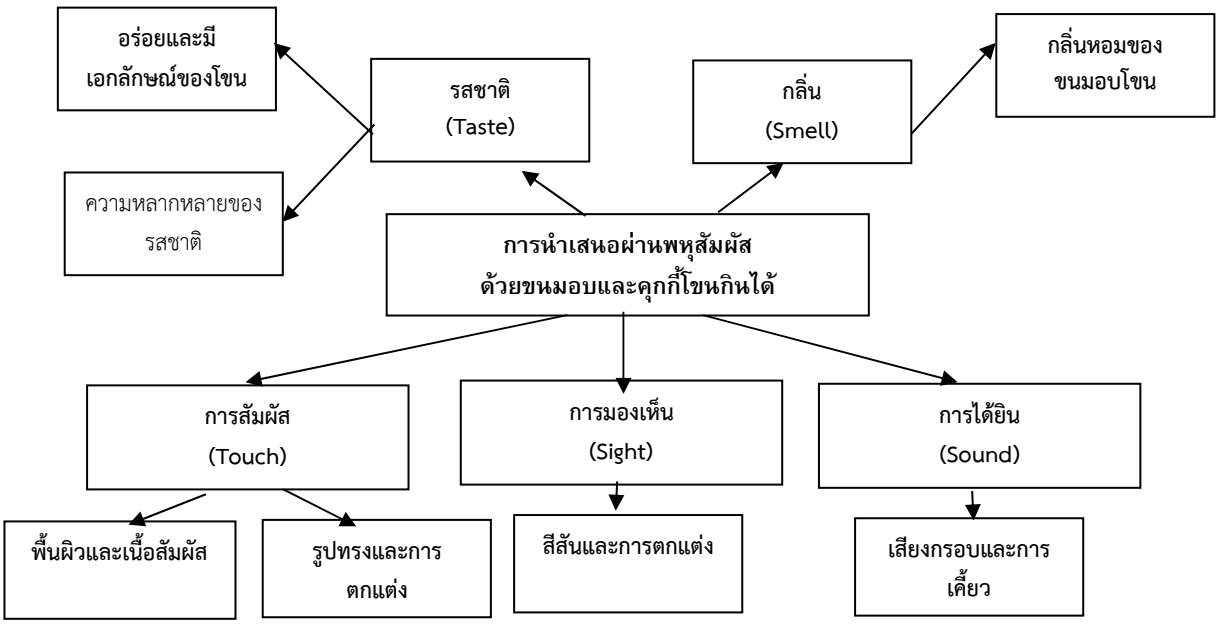
3. การได้ยิน (Sound) เสียงที่เกิดขึ้นจากการรับประทานขนมอบหรือคุกกี้ก็มีผลในการเพิ่มประสบการณ์การรับประทาน ตัวอย่างเช่น เสียงกรอบที่ได้ยินเมื่อกัดขนมอบจะเพิ่มความสนุกและตื่นเต้นในการรับประทาน ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจและทำให้ผู้รับประทานรู้สึกถึงความสดใหม่และความกรอบของขนม นอกจากนี้ เสียงที่เกิดจากการเคี้ยวขนมที่มีเนื้อสัมผัสหลากหลายจะช่วยเพิ่มความน่าสนใจและทำให้การรับประทานดูมีชีวิตชีวา เสียงเพลงและการร้องที่เกี่ยวข้องกับโขน เช่น เสียงดนตรีพื้นบ้านที่ใช้ในโขน หรือเสียงร้องประสานที่ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะการแสดง การใช้เสียงในขนมอบเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับการเคี้ยวหรือการสัมผัส

4. รสชาติ (Taste) รสชาติของขนมอบและคุกกี้เป็นประสบการณ์ที่สำคัญที่สุดในการนำเสนอผ่านพหุสัมผัส เพราะรสชาติที่อร่อยและแตกต่างกันสามารถกระตุ้นให้ผู้รับประทานมีความสุขและประทับใจได้อย่างมาก การผสมผสานรสชาติที่หลากหลาย เช่น หวาน เค็ม หรือเปรี้ยวในขนมอบและคุกกี้ทำให้ผู้รับประทานได้รับประสบการณ์การรับรสที่มีมิติและไม่ซ้ำซาก การออกแบบรสชาติที่หลากหลายและไม่ธรรมดายังช่วยให้

ขนมมีความพิเศษและดึงดูดลูกค้าได้มากขึ้น เช่น การใส่ส่วนผสมพิเศษหรือรสชาติที่น่าตื่นเต้น ความหลากหลายของรสชาติ เช่น การทำขนมที่มีรสชาติที่หลากหลาย เช่น หวาน เปรี้ยว เค็ม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับรสชาติที่แท้จริงของการแสดงโขนในรูปแบบต่างๆ เช่น การแสดงความอ่อนโยนหรือความโกรธ รสชาติของโขนที่สะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย เช่น รสชาติที่มีความกลมกล่อมหรือรสชาติที่สร้างความทรงจำในผู้ชม

5. กลิ่น (Smell) กลิ่นหอมของขนมอบเป็นปัจจัยที่ช่วยเพิ่มประสบการณ์สัมผัสและทำให้การนำเสนอน่าสนใจยิ่งขึ้น กลิ่นของขนมอบที่เพิ่งออกจากเตาอบจะสามารถกระตุ้นความอยากรับประทานได้ทันที กลิ่นหอมของขนมอาจทำให้ผู้รับประทานรู้สึกถึงความสดใหม่และคุณภาพของขนม โดยเฉพาะเมื่อกลิ่นของส่วนผสมที่ใช้ในการทำขนม เช่น วานิลลา หรือช็อกโกแลต หอมลอยขึ้นมา ซึ่งจะเพิ่มอรรถรสในการรับประทานและทำให้ผู้รับประทานรู้สึกพึงพอใจและอยากสัมผัสประสบการณ์นั้นอีกครั้ง กลิ่นหอมของขนมอบโขน เช่น กลิ่นหอมจากขนมที่อบใหม่ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับกลิ่นของเครื่องแต่งกายหรือลูกทุ่งที่ใช้ในโขน การใช้กลิ่นที่นำมาใช้ในขนมเพื่อเพิ่มความรู้สึกของศิลปะโขน โดยการผสมผสานกลิ่นที่หอมหวานและอบอุ่น

การใช้การนำเสนอผ่านพหุสัมผัสในขนมอบและคุกกี้โขนกินได้จึงเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายและมีความพิเศษ นอกจากการดึงดูดความสนใจของผู้รับประทานผ่านทุกรูปแบบสัมผัสแล้ว ยังช่วยเสริมสร้างความประทับใจที่ยาวนานและมีคุณค่าในใจผู้รับประทาน ทำให้การนำเสนอขนมอบและคุกกี้โขนกินได้กลายเป็นประสบการณ์ที่มีความหมายและไม่เหมือนใคร ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 การนำเสนอผ่านพหุสัมผัสด้วยขนมอบและคุกกี้โขนกินได้

การเชื่อมโยงการนำเสนอผ่านพหุสัมผัสกับการเรียนรู้วัฒนธรรมโขนสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและครอบคลุมจากทุกประสาทสัมผัส ทั้งการสัมผัส การมองเห็น การได้ยิน รสชาติ และกลิ่น ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและซึมซับศิลปะโขนได้อย่างมีความหมายและลึกซึ้ง โดยไม่เพียงแค่รับชมแต่ยังสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมผ่านการสัมผัสในทุกๆ ด้าน

บทวิจารณ์

โขนเป็นศิลปะการแสดงที่มีความสำคัญและเป็นเอกลักษณ์ของไทยอย่างยิ่ง การแสดงโขนไม่เพียงแต่แสดงถึงความงดงามในด้านนาฏศิลป์และการแสดง แต่ยังสะท้อนถึงอัตลักษณ์และมรดกวัฒนธรรมของชาติไทยที่มีความซับซ้อนและมีคุณค่าทางศิลปะหลายด้าน ซึ่งองค์การยูเนสโกได้ประกาศให้โขน เป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติอย่างเป็นทางการในปี 2561 ถือเป็นการยอมรับความสำคัญของศิลปะการแสดงนี้ในระดับโลก การเปลี่ยนแปลงของโขนในแง่ของการพัฒนาและการรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมในท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมที่เข้ามาจากต่างชาติ เช่น ความนิยมในวัฒนธรรมตะวันตก และการสร้างสรรค์โขนให้เข้ากับยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การให้ความสำคัญในการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตสมัยใหม่ เพื่อให้โขนสามารถอยู่ร่วมกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน องค์ประกอบสำคัญของโขน คุณได้กล่าวถึงวิธีการแสดงและท่ารำที่งดงาม ซึ่งสะท้อนถึงความแข็งแรงและสง่างามผ่านท่วงท่าและการแสดงของนักแสดงโขน โดยเฉพาะการสวมใส่หัวโขน ซึ่งเป็นงานประติมากรรมและจิตรกรรมที่ต้องใช้ทักษะสูง และอธิบายถึงการใช้ดนตรีประกอบอย่างปี่พาทย์เพื่อเพิ่มความรู้สึกให้กับการแสดง คำพากย์และการร้องเพลง ในการแสดงโขนเป็นสิ่งสำคัญมาก เนื่องจากตัวละครที่สวมหน้ากากจะไม่สามารถพูดได้เอง ผู้พากย์และเจรจาจะต้องมีความรู้และทักษะในการถ่ายทอดเรื่องราวของโขนให้ชัดเจนและเหมาะสมกับเนื้อหาของการแสดง โขนไม่เพียงแต่เป็นศิลปะการแสดงที่มีคุณค่าทางด้านการบันเทิงแต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของมรดกวัฒนธรรมที่ควรได้รับการรักษาและเผยแพร่ให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และเข้าใจผ่านการนำเสนอในรูปแบบที่หลากหลายและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น เช่น การออกแบบประสบการณ์ที่ผสมผสานกับการใช้หลายประสาทสัมผัสเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและน่าสนใจ โดยพหุสัมผัส (Multisensory Learning ช่วยให้การนำเสนอและการเรียนรู้โขนเข้าใจได้ง่ายและน่าสนใจขึ้น โดยการนำโขนมาผสมผสานกับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประสาทสัมผัสหลากหลาย เช่น การออกแบบขนมอบและคุกกี้ที่สะท้อนถึงตัวละครและฉากสำคัญในโขน เพื่อกระตุ้นความสนใจและทำให้คนรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงโขนได้ในรูปแบบที่ง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังมีการเชื่อมโยงกับการพัฒนาสุนทรียศาสตร์ (aesthetic experience) ผ่านการใช้กลิ่น เสียง หรือรสชาติ ซึ่งทำให้ผู้ชมสามารถสัมผัสและเรียนรู้ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2552). *โขน.* พิมพ์ในงานพระราชทางเพลิงพระศพ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า เฉลิมเขตรมง ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส.

ธนิต อยู่โพธิ์. (2493). โอกาสที่มีแสดงโขน. *ศิลปากร 3*, 6 (เมษายน) : 40-45.

นงค์นุช ไพรพิบูลยกิจ. (2541). *หุ่นกระบอก.* กรุงเทพฯ:บริษัทเอส.ที.พี.เวิลด์ มีเดีย.

ปาริชาติ จึงวัฒนาภรณ์. (2549). *จากเวทีละครสู่เวทีการวิจารณ์*. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พหลยุทธ กนิษฐบุตร และอนุกูล โรจนสุขสมบูรณ์. (2564). การเขียนหน้าและการแต่งหน้าโขน, *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 12*(2),101-124.

ไพฑูรย์ เข้มแข็ง. (2563). *จารีตการฝึกหัดและการแสดงโขนตัวพระราม*, บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Birsh. (2005). Multisensory teaching of basic language skills. Baltimore, Maryland: Paul H.Brookes.

Chen and Phakdeephirot. (2021). Comparison and Analysis of the Methods for Measuring the Sustainability of Farmers' Livelihoods. *International Journal of Multidisciplinary in Management and Tourism, 5*(2), 87–99. https://doi.org/10.14456/ijmmt.2021.9

Dunn. (1983). Sibling relationships in early childhood. *Child Development, 54*(4), 787–811. https://doi.org/10.2307/1129886.

Dunn. (1984). A Nursing Care Plan for the Handicapped Student. *Journal of School Health, 54*(8), 302-305. https://doi.org/10.1111/j.1746-1561.1984.tb08940.x

Dwyer. (1994). Motivation and impacts of foreign tourism investment. *Annals of Tourism Research, 21* (3), 512–37.

Gore. (2002). *A Study of the Effect of Multisensory Writing Instruction on the Writen Expression of the Dyslexia Elementary Child*. USA. Louisiana State University.

Jensen. (1998). *The G Factor: The Science of Mental Ability*. Westport, CT: Praeger/Greenwood.

McIntosh and Peck. (2005). *Multisensory Strategies*. USA: Scholastic Inc.

Mildred McGinnis. (2001). *Aphasic Children: Identification and Treatment by Association Method.* USA. Alexander Graham Bell Association.

Na Nakorn. (2022). The Strategic Management for Competitive Advantage Improvement of Halal Food Business in Pattani Province. *Journal of Arts Management, 6*(1), 33–46. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jam/article/view/252016

Nelson. (1979). *Remembering pictures and words: Appearance, significance, and name.* In L. S. Cermak, & F. I. M. Craik (Eds.), Levels of processing in human memory (pp. 45-75). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Po Chu Ng. (2007). *A Multi–Sensory Approach to Enhancing Writing in Chinese.* China: Hong Kong Baptist University.

Reid. (1987). The Learning Style Preferences of ESL Students. *TESOL Quarterly, 21*, 87-111. http://dx.doi.org/10.2307/3586356

Reinert. (1976). One picture is worth a thousand words? Not necessarily. *Modern Language Journal, 60*(4), 160–168.https://doi.org/10.2307/326308

Roger et al. (1995). *Diffusion of Innovations.* 4th Edition, the Free Press, New York.

Sadoski. (2005). A dual coding view of vocabulary learning. *Reading & Writing Quarterly, 21,* 221-238.

Wallop Yoodee. (2009). *Death of the Traditional Family*. Consumer Affairs Editor. Daily Telegraph.

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

The Development of a Learning Management Model Based on The Active Learning Approach in Buddhist Studies by Monks Teaching Morality in Schools, Uthai Thani Province

Phra Chai Jinasumano (Boonchaiming)[1*], Prayoon Saengsai[2], & Somkhuan Namseethan[3]

1 *Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus*
2 *Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus*
3 *Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus*
* *Corresponding author. E-mail: samrong.sea@mcu.ac.th*

Abstract

The objective of this research was to: 1) study the problems and the necessary needs in the teaching and learning of Buddhism, 2) develop a learning management model for Buddhism education based on an active teaching approach and to promote students' analytical thinking skills, 3) experiment with the use of the learning management model according to the active teaching approach, and 4) evaluate the effectiveness of the learning management model based on the active teaching approach in the subject of Buddhist ethics to enhance analytical thinking skills in primary schools under the Uthai Thani education district office. This is a research and development (R&D) study involving a group of 40 students. The research tools include interviews, lesson plans, assessments, and evaluation forms. The statistical methods used for data analysis include percentages, means, standard deviation, dependent t-test, and inductive analysis methods. The findings reveal that: 1. There are problems in teaching that focuses on the teacher as the center, resulting in a lack of analytical thinking skills among students, which indicates a need to develop a learning management model based on the active teaching approach to promote students' analytical thinking skills. 2. The learning management model for Buddhism education based on the active teaching approach and promoting students' analytical thinking skills includes: 1) experiential learning, 2) project-based teaching, 3) problem-based learning, and 4) teaching that emphasizes thinking process skills. 3. The results of the experiment with the learning activity sets showed an efficiency level of 80.34/81.07. The average post-learning achievement score was higher than the average pre-learning score, and the students had a high level of satisfaction with the active teaching approach to Buddhist ethics. 4. The evaluation of the effectiveness of the learning management model for Buddhism education based on the active teaching approach allowed students to enjoy learning, have the freedom to explore various factors of the problems, engage in group learning exchanges, show interest in the situations under study, and actively seek out the arising problems. The activities helped students understand the content related to the Threefold Training and Buddhist proverbs much better.

Keywords: Model Development, Learning Management, Active Learning

Received: 2025-08-05; **Revised:** 2025-10-31; **Accepted:** 2025-10-31

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนเชิงรุก วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี

พระใจ ชินสุมโน (บุญชัยมิ่ง) [1*], ประยูร แสงใส[2], และสมควร นามสีฐาน[3]

1 *มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น*
2 *มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น*
3 *มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น*
* *Corresponding author. E-mail: samrong.sea@mcu.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามแนวทางการสอนเชิงรุกและส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน 3) ทดลองการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนเชิงรุก และ4) ประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนเชิงรุก วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ในโรงเรียนประถมศึกษา ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุทัยธานี เขต ๑ เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) กลุ่มเป็นหมาย คือ นักเรียน 40 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แผนการจัดการเรียน แบบทดสอบ และแบบประเมิน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (t-test dependent) และวิเคาะห์แบบอุปนัยวิธี (Inductive method) ผลการวิจัย พบว่า 1. มีปัญหาการสอนโดยเน้นครูเป็นศูนย์กลางทำให้ผู้เรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ จึงมีความจำเป็นที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนเชิงรุกของครูเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน 2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามแนวทางการสอนเชิงรุกและส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ได้แก่ 1) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ 2) การสอนแบบโครงาน 3) การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน 4) การสอนที่เน้นทักษะกระบวนการคิด 3. ผลการทดลองชุดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80.34/81.07 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการสอนเชิงรุกพระสอนศีลธรรมอยู่ในระดับมาก 4. การประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามแนวทางการสอนเชิงรุกทำให้นักเรียนมีความสนุกสนาน มีอิสระในการเรียนรู้ ได้แสวงหาเหตุปัจจัยของปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม มีความสนใจในการศึกษาสถานการณ์นั้น ๆ และค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างกระตือรือร้น กิจกรรมช่วยนักเรียนเข้าใจเนื้อหาเรื่องไตรสิกขา และพุทธศาสนสุภาษิตได้ดีมากขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การจัดการเรียนรู้, การสอนเชิงรุก, พระสอนศีลธรรม

บทนำ

สังคมในทศวรรษใหม่ ซึ่งเป็นยุคแห่งความรวดเร็วและเทคโนโลยี สภาพของสถานการณ์สังคมไทยในปัจจุบันชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาวิกฤตอันน่าเป็นห่วงจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุล โดยมุ่งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วทำให้บุคคลและสังคม รวมทั้งโครงสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการต่างๆ ปรับตัวตามไม่ทันเกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ก่อให้เกิดปัญหานานัปการ โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนในวัยเรียน ปัญหาที่สำคัญที่พบมากคือ การละเมิดศีล 5 ในประเด็นต่างๆ เช่น การทำร้ายกันจนถึงแก่ชีวิตหรือการเบียดเบียนกัน การฉ้อราษฎร์บังหลวง การล่วงละเมิดทางเพศ การไม่มีความซื่อสัตย์ต่อกัน และการดื่มสุราหรือเสพยาเสพติดรากเหง้าแห่งปัญหาที่แท้จริงคือการที่นักเรียนขาดการกล่อมเกลาจิตใจและปลูกฝังในเรื่องศีลธรรม จริยธรรม จนทำให้ความสำนึกต่อหน้าที่ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การใช้สติพิจารณายั้งคิด ลดน้อยถอยลงและแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกที่ไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมรอบตัวของนักเรียนที่ยุยง ส่งเสริม ชักจูงและโน้มน้าวอย่างต่อเนื่องด้วยรูปแบบที่มีการพัฒนาอย่างหลากหลาย ทำให้ยากต่อการควบคุม ป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ให้สัมฤทธิ์ผลได้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ เว้นแต่นักเรียนจะถูกจัดระเบียบทางความคิด จนมีจิตใจที่ใฝ่ดีและมีพลังใจที่เข้มแข็งมีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นภูมิคุ้มกันเหตุปัจจัยในทางเสื่อมที่จะเข้ามาทำลายคุณภาพชีวิตที่ดีงามได้ด้วยหลักธรรมทางศาสนา การศึกษาของประเทศไทยในยุค 4.0 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติ กำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ของคนไทย คือ ตอบสนอง วิสัยทัศน์ การพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยจะต้องธำรงความเป็นไทยและแข่งขันได้ในเวทีโลก และมีคุณลักษณะ ด้านผู้เรียนรู้ ได้แก่ เป็นผู้มีความเพียร ใฝ่เรียนรู้ และมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อก้าวทันยุคดิจิทัลและโลกในอนาคต และมีสมรรถนะที่เกิดจากความรู้ ความรอบรู้ต่างๆ มีสุนทรียะรักษ์ และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย มีทักษะชีวิตเพื่อสร้างงานหรือสัมมาอาชีพบนพื้นฐานของความพอเพียง มีความ มั่นคง ในชีวิตและคุณภาพชีวิตที่ดี ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

การปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูพี่เลี้ยงที่มีผู้ระบุมากที่สุด ได้แก่ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนบางรูปขาดเทคนิคในการถ่ายทอดให้ความรู้กับเด็ก บางรูปใช้การบรรยายอย่างเดียวทำให้เด็กไม่ค่อยสนใจในการจัดกิจกรรมของครูพระสอนศีลธรรม กิจกรรมของสถานศึกษากับการสอนศีลธรรมบางสัปดาห์ตรงกัน ทำให้ในสัปดาห์นั้นไม่ได้สอนศีลธรรมส่งผลให้เวลาในการอบรมศีลธรรมลดน้อยลง ขาดแคลนงบประมาณอุปกรณ์การสอน และสื่อประกอบการเรียนการสอน ค่าตอบแทนพระสอนศีลธรรมในปัจจุบันยังน้อยไป เมื่อเปรียบเทียบกับเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน การให้คำปรึกษาแก้ไขทำได้อย่างต่อเนื่องจากเวลาจำกัด แต่ก็สามารถแนะนำนักเรียนได้โดยร่วมกับการสอนตามปกติ การจัดเวลาเรียนไม่เหมาะสม น้อยเกินไป ขาด ICT ช่วยสอนเด็ก ขาดแคลนบุคลากรพระสอนศีลธรรมและขาดแคลน งบประมาณพระช่วยแก้ปัญหาการขาดบุคลากร ช่วงที่ครูเกษียณอายุราชการ และการเดินทางไปสอนบางครั้งมีปัญหาในด้านยานพาหนะ การสนับสนุนปัจจัย ในการไปสอนในโรงเรียนเป็นต้น (พระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ และคณะ, 2558) ดังนั้น การเรียนรู้ที่เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน หรือการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง เป็นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ หรือการลงมือทำซึ่ง “ความรู้” ที่เกิดขึ้นก็เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ จากกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้เรียนมีโอกาส ลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการอ่าน การเขียน การโต้ตอบ และการวิเคราะห์ปัญหา อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า เป็นต้น

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนเชิงรุก วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในจังหวัดอุทัยธานี เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามแนวทาง การสอนเชิงรุกของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามแนวทาง Active learning ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดอุทัยธานี และเพื่อเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามแนวทาง การสอนเชิงรุกของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดอุทัยธานีเพื่อรอรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในจังหวัดอุทัยธานี

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามแนวทาง การสอนเชิงรุก ของพระสอนศีลธรรมสังกัดวิทยาลัยสงฆ์อุทัยธานี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ในโรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี

3. เพื่อทดลองการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนเชิงรุก และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี

4. เพื่อประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามแนวทาง การสอนเชิงรุกของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

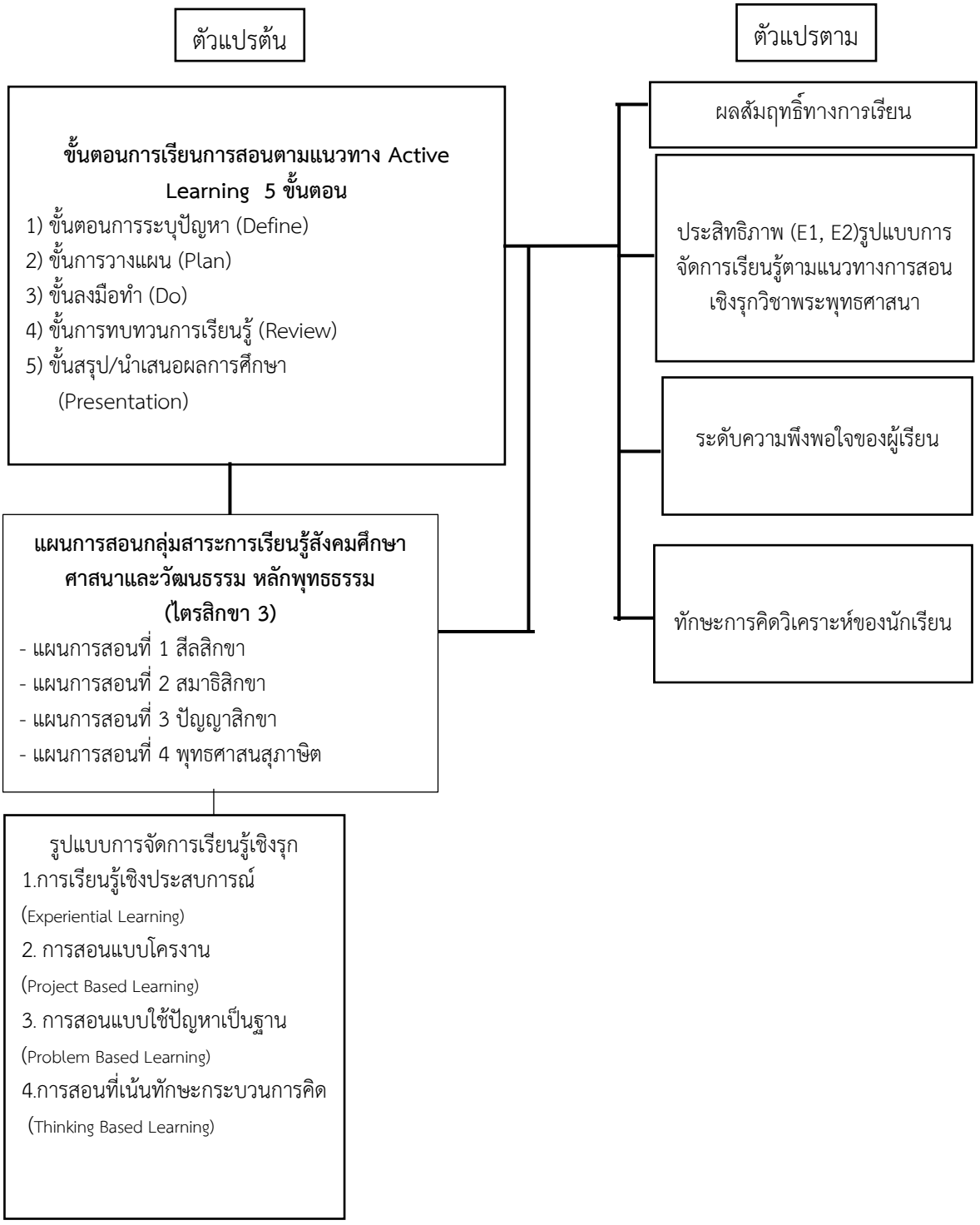
Active Learning เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ทางปัญญา (Constructivism) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำ กระตุ้นหรืออำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยกระบวนการคิดขั้นสูง กล่าวคือผู้เรียนมีการการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การระดมสมอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ไว้ ดังนี้ (สถาพร พฤทฒิกุล, 2558) เช่นเดียวกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ที่ได้ให้ความหมายว่าเป็นการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking) ด้วยการวิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินค่า ไม่เพียงแต่เป็นผู้ฟัง ผู้เรียนต้องอ่าน เขียน ตั้งคาถาม และถาม อภิปรายร่วมกันผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง โดยต้องคานึงถึงความรู้เดิมและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ สอดคล้องกับ รสิตา รักสกุล (2557) ได้ให้ความหมายของคำว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสร้างสรรค์ทางปัญญาที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเองด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำกระ ตุ้นหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยกระบวนการคิดขั้นสูง กล่าวคือผู้เรียนมีการ วิเคราะห์ สังเคราะห์

และการประเมินค่า จากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้การเรียนรู้เป็นไป อย่างมีความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ วุทธิศักดิ์ โภชนุกูล (2552) ได้ให้ความหมายของคำว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning คือ กระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสลงมือกระทำ มากกว่าการฟังอย่างเดียว ต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้การเรียนรู้โดยการอ่าน การเขียนการโต้ตอบ และการวิเคราะห์ปัญหา อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์สังเคราะห์ และประเมินค่า ทำนองเดียวกับ วีระพันธ์ พานิชย์ (2556) ได้ให้ความหมายของคำว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning คือ กระบวนการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การเขียน การอภิปรายหรือการแก้ปัญหา โดยวิธีการดังกล่าวส่งเสริมให้เกิดการวิเคราะห์สังเคราะห์และ การประเมินผลตามเนื้อหาที่เรียน และสถาพร พฤฑฒิกุล (2558) ได้ให้ความหมายของคำว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning คือ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการเรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เป็นวิธีการเรียนรู้ในระดับลึก ผู้เรียนจะสร้างความเข้าใจและค้นหาความหมายของเนื้อหาสาระ โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ สามารถบูรณาการความรู้ใหม่ที่ได้รับกับความรู้เก่าที่มี สามารถประเมิน ต่อเติมและสร้างเป็นแนวคิดของตนเองซึ่งแตกต่างจากวิธีการเรียนรู้แบบระดับผิวเผิน เน้นการรับข้อมูลและจดจำข้อมูลนั้น ผู้เรียนลักษณะนี้จะเป็นผู้เรียนที่เรียนรู้วิธีการเรียนเป็นผู้เรียนที่กระตือรือร้นและมีทักษะที่สามารถเลือกรับข้อมูลวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีระบบ

โดยสรุป การจัดการเรียนรู้ที่เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยการนำเอาวิธีการสอนเทคนิคการสอนที่หลากหลายมาใช้ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้สอน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ทักษะและเชื่อมโยงองค์ความรู้นำไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาหรือประกอบอาชีพในอนาคต และถือเป็นการจัดการเรียนรู้ประเภทหนึ่งที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

จากศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแสดงเป็นแผนภาพที่ 1 ได้ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning วิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจาก เอกสาร ตำรา ข้อมูล สถิติ รายงานการวิจัย รายงานของหน่วยงานต่างๆ บทความทางวิชาการ ดุษฎีนิพนธ์ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ และมี

วัตถุประสงค์เพื่อ หาประสิทธิภาพ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ และความคิดเห็นของนักเรียนกับวิชาพระพุทธศาสนาผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนแบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนเชิงรุก วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี

ระยะที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนเชิงรุก วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนเชิงรุก วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี

ระยะที่ 4 ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนเชิงรุก วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในจังหวัดอุทัยธานี พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาผู้บริหารและครูไดส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยโอกาสพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หลักสูตรใช้สารการเรียนรู้ที่ 1 ศาสนา คุณธรรมและจริยธรรมโดยใช้แนวทางการยืดหยุ่นตามความเหมาะสม การเรียนการสอนครูจะมีทั้งครูกลุ่มสารสังคมศึกษาฯ และพระสอนศีลธรรมทั้งสองส่วนทำงานประสานกัน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน เช่น วันสำคัญทางศาสนา การเข้าค่ายอบรมคุณธรรม สื่อการสอนเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยและการศึกษานอกสถานที่ การวัดผลประเมินผลตามเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการแต่ยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามแนวทาง การสอนเชิงรุก ของพระสอนศีลธรรมสังกัดวิทยาลัยสงฆ์อุทัยธานี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ในโรงเรียนจังหวัดอุทัยธานี พบว่า กิจกรรมการสอนแบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ไตรสิกขา และพุทธศาสนสุภาษิต ผลการทดสอบชุดกิจกรรมการ เรียนรู้แบบเชิงรุกก่อนเรียนมีประสิทธิภาพของกระบวนการเฉลี่ยร้อยละ 80.34 หลังเรียนมี ประสิทธิภาพของผลลัพธ์เฉลี่ยร้อยละ 81.07 มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

3. ผลการทดลองการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนเชิงรุก และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี พบว่า ผู้เรียนที่เรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาชุดกิจกรรมการสอนแบบเชิงรุก เรื่อง ไตรสิกขา และพุทธศาสนสุภาษิต เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามแนวทาง การสอนเชิงรุก ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี พบว่า ผู้เรียนที่เรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาชุดกิจกรรมการสอนแบบเชิงรุก เรื่อง ไตรสิกขา และพุทธ ศาสนสุภาษิต เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ มีทักษะการคิดวิเคราะห์หลังการเรียนสูงขึ้นอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้เรียนที่เรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาชุดกิจกรรมการสอนแบบเชิงรุก เรื่อง ไตรสิกขา และพุทธ

ศาสนสุภาษิต เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ หลังจากการเรียนจบแต่ละชุด มีความพึงพอใจต่อ การใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนเชิงรุก วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ มีกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 การนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นที่ 2 การนำเสนอเหตุการณ์ ขั้นที่ 3 การดำเนินการกิจกรรม ขั้นที่ 4 การสร้างองค์ความรู้ และขั้นที่ 5 การสรุป/นำเสนอผลการศึกษา เมื่อพิจารณาทั้ง 5 ขั้นตอนจะพบว่าแต่ละขั้นตอนจะมีการเน้นกระบวนการคิดแบบ วิเคราะห์ทั้งสิ้น ผลจากการทดลองภาคสนามกับกลุ่มทดลองจำนวน 40 คน พบว่า ชุดการจัดการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ไตรสิกขา และพุทธศาสนสุภาษิต ทั้ง 4 ชุด จะประกอบด้วย ตัวชี้วัด สาระสำคัญ สาระการ เรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ ทักษะ กระบวนการ เจตคติ คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ ชิ้นงานและหรือภาระงาน กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ กระบวนการวัดและ ประเมินผล และเครื่องมือวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นชุดการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดที่สัมพันธ์ กับไตรสิกขาสาม คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ส่วนพุทธศาสนสุภาษิต ก็สอดคล้องกับเรื่องศีล ข้อที่ 4 กล่าวถึงการพูดเท็จ ดังนั้น การใช้ชุดการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด ผลการทดสอบก่อนเรียนมีประสิทธิภาพของกระบวนการเฉลี่ยร้อยละ 80.34 หลังเรียนมีประสิทธิภาพของผลลัพธ์เฉลี่ย ร้อยละ 81.07 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ พรทิพย์ นวลแก้ว (2560) ทำวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อ พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น รายวิชาวิทยาศาสตร์ ว 23101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษา พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฯ มีประสิทธิภาพ 84.15/83.63 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิพงษ์ สุพรม (2561) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้เชิง รุกในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่ พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 83.27/81.73 อารีตา ฮูลูเจ๊ะหะ และคณะ (2560) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การบวกและการ ลบพหุนามโดยใช้วิธีสอนแบบแอคทีฟเลิร์นนิ่ง (Active learning) ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 81.26/81.22 (E1/E2) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนด

2. ผลการประเมินประสิทธิผลของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลัง เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้ง ไว้ แสดงว่าเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก ด้วยการเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น โดยผู้สอนจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นความสนใจและสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้มีความน่าสนใจและให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมอย่างหลากหลาย เช่น การพูด การอ่าน การเขียน การร่วมกันอภิปรายกับเพื่อนการนำเสนองานตลอดจนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การ

จัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันในชั้นเรียน กล้าแสดงความคิดเห็น ตั้งคำถาม โต้ตอบกัน เกิดการช่วยเหลือกันแบบ เพื่อนช่วยเพื่อน ผู้เรียนที่เรียนรู้ได้เร็วจะช่วยอธิบายความเข้าใจให้เพื่อนฟังสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ได้ให้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับ ผู้เรียนมุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) สร้างแรงบันดาลใจ ให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำ ทำหน้าที่เป็นโค้ชและ พี่เลี้ยง (Coach & Mentor) แสวงหาเทคนิควิธีการ จัดการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย (Meaningful learning) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ มีความข้าใจในตนเอง และ พระมหาอภินันท์ นนฺทภาณี (คำหารพล) และคณะ (2562) วิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้เชิงรุก สาระหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชันประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สาระหน้าที่พลเมือง ผลการวิจัยพบว่า ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 15.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ก่อนเรียน = 2.725 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 24.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลังเรียน = 2.893 เมื่อน าไปทดสอบหาค่า t – test พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2.2 ทักษะการคิดวิเคราะห์ พบว่า ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์มีคะแนนเฉลี่ยหลังการ เรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุกแล้วจะช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนให้ สูงขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนมากกว่าการฟังบรรยาย เพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน และ ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ต่อเนื้อหาที่เรียน ทั้งนี้ยังกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมและสนใจในการ เรียนรู้มากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอีกด้วย จากการสังเกต นักเรียนพบว่ามีการวิเคราะห์สถานการณ์ สามารถจำแนกได้อย่างสมเหตุสมผล (มีทักษะความคิดด้าน การวิเคราะห์เนื้อหา) ร่วมกันวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างเหตุปัจจัยกับผลที่ปรากฏขึ้น เชื่อมโยง กับหลักไตรสิกขา และพุทธศาสนสุภาษิต(มีทักษะด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์) และร่วมกัน วิเคราะห์หลักของไตรสิกขาที่มีผลสรุปว่า เป็นวินัยพื้นฐานในการประพฤติหรือปฏิบัติของมนุษย์ทุกเพศทุกวัย หรือเป็นหลักการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทุกเพศทุกวัย (ด้าน การวิเคราะห์หลักการ) ผลการวิจัยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดปรีชา นนฺทโก (จุลเจือ) (2560) ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดระยอง” ผลวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดระยอง พบว่า หน่วยงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยควรมีนโยบายในด้านการส่งเสริมความรู้ พระสอนศีลธรรมในระดับหลักสูตรประกาศนียบัตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การกระจายงานออกไปตามภูมิภาคต่างๆ ควรจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการอย่างน้อย 1 สัปดาห์ หรือมากกว่า และแบ่งการอบรมออกเป็นประเด็นปัญหาที่ค้นพบ ได้แก่ ปัญหาด้านหลักสูตร ปัญหาทางด้านการเรียนการสอน ปัญหาทางด้านการผลิตและการใช้สื่อ และการวัดและประเมินผล

2.3 ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิด วิเคราะห์ พบว่า ระดับความพึงพอใจคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนโดยภาพรวมเท่ากับ 4.19 มีความพึงพอใจในระดับมาก มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดง ว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ให้ความ

สนใจและมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นี้ อาจเป็นเพราะ นักเรียนรู้สึกว่ามีความสนุกสนาน มีอิสระในการเรียนรู้ ได้แสวงหาเหตุปัจจัยของปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม มีความสนใจในการศึกษาสถานการณ์และค้นหาปัญหาที่ เกิดขึ้นในสถานการณ์นั้นๆ อย่างกระตือรือร้น กิจกรรมช่วยนักเรียนเข้าใจเนื้อหาเรื่องไตรสิกขา และ พุทธศาสนสุภาษิตได้มากขึ้น และมีการนำเสนอรายงานหน้าชั้นด้วยความมั่นใจ สอดคล้องกับผลวิจัย ของ สิทธิพงษ์ สุพรม (2561) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบ การเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมาก พรทิพย์ นวลแก้ว (2560) ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น รายวิชาวิทยาศาสตร์ ว 23101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษา พบว่า ความพึงพอใจของ นักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฯ อยู่ ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

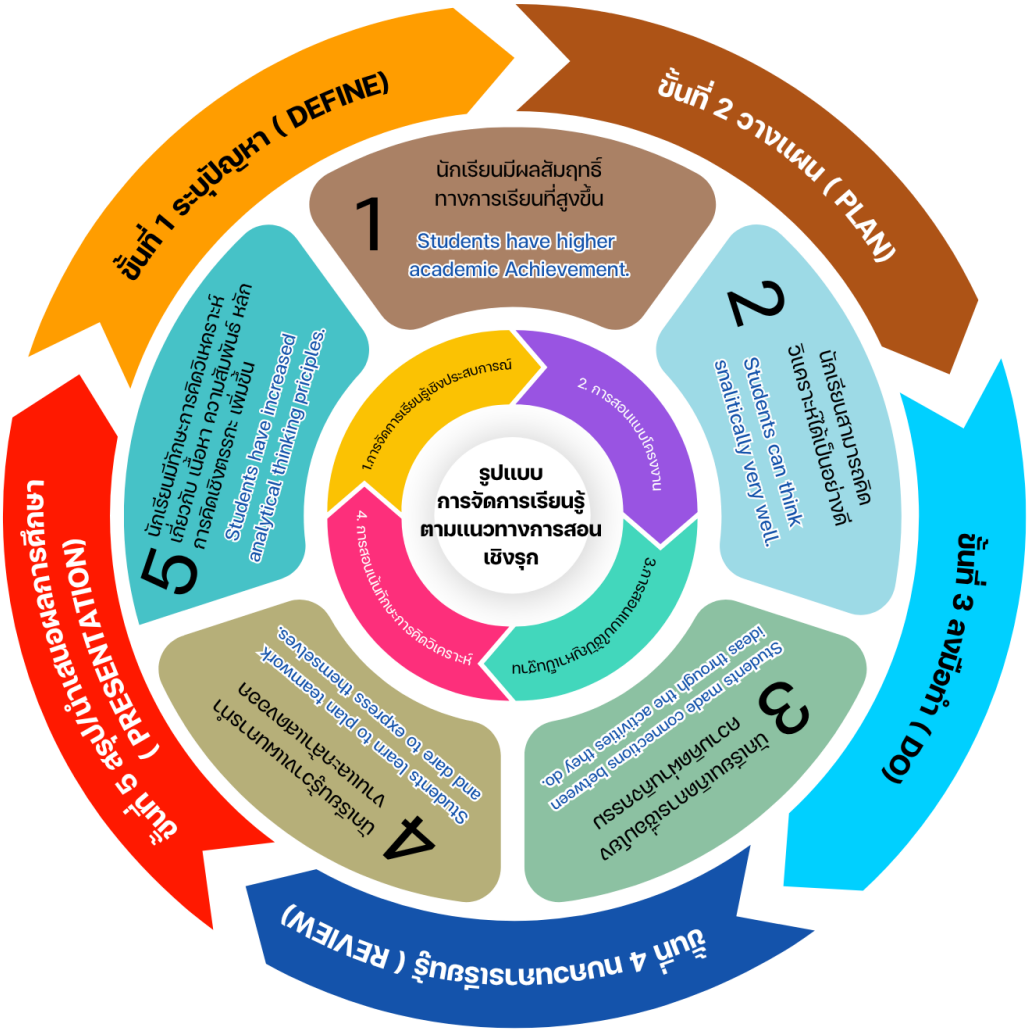
จากผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนเชิงรุก วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ในโรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี มีข้อค้นพบสำคัญสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตาม 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) ขั้นตอนการระบุปัญหา 2) ขั้นวางแผน 3) ขั้นลงมือทำ 4) ขั้นทบทวนการเรียนรู้ 5) ขั้นสรุปและนำเสนอผลการศึกษา โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก 5 ขั้น และพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ 4 ด้าน ดังนี้

1. การเรียนรู้เชิงประสบการ
2. การสอนแบบโครงงาน
3. การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน
4. การสอนที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์

ผลจากการพัฒนารูปแบบดังกล่าวทำให้

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น
2. สามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างดี
3. การเรียนรู้เชิงรุกเกิดการเชื่อมโยงความคิดผ่านการเรียนรู้กิจกรรม
4. รู้จักวางแผนการทำงานเป็นทีมและกล้าแสดงออก
5. ทักษะการคิดวิเคราะห์เนื้อหา ความสัมพันธ์ หลักการและคิดเชิงตรรกะ

ดังแสดงในภาพที่ 2 ดังนี้



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง การสอนเชิงรุก วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี ผู้วิจัยได้ทำการสรุปแนวคิดและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้ คือ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ วิชา พระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ไปใช้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ผลการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบเชิงรุก วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ไตรสิกขาและ พุทธศาสนสุภาษิต หลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการจัด การ เรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็น ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบเชิงรุก สามารถพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักเรียนให้สูงขึ้นได้ โดยใช้วิธีการสอนแบบเชิงรุก ซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นที่ 1 การนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นที่ 2 การ นำเสนอเหตุการณ์ ขั้นที่ 3 การดำเนินการกิจกรรม ขั้นที่ 4 การสร้างองค์ความรู้ และขั้นที่ 5 การ สรุป/นำเสนอผลการศึกษา ผู้สอน/ครู สามารถเพิ่มเติมหรือลดขั้นตอนได้ตามสถานการณ์ของห้องเรียนและสภาพของนักเรียน

2. ผลการส่งเสริมทักษะการคิดโดยใช้วิธีการสอนแบบเชิงรุก วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ไตรสิกขาและพุทธศาสนสุภาษิต หลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีทักษะการคิดสูงกว่าก่อนการจัดการ เรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของ นักเรียนได้ ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบเชิงรุก ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ค่อนข้างจำกัด ดังนั้นควรจะมีเวลาให้นักเรียนได้ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนอย่างพอเพียง เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

3. การวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบ เชิงรุก พบว่าความคิดเห็นของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยมากเป็นลำดับสุดท้าย คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการ เรียนรู้แบบเชิงรุก ดังนั้น ครู/ผู้สอนควรหาควรชี้แนะถึงการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ให้ กำลังใจนักเรียนในการนำเสนอรายงานเพื่อให้นักเรียนมั่นใจในตนเอง กระต้นให้นักเรียนแสดงความคิดโดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่มีผลการเรียนอ่อนในห้องเรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการ สอนแบบเชิงรุก ศึกษาเฉพาะการใช้วิธีการสอนแบบปัญหาเป็นฐาน เช่น การคิดแก้ปัญหา การคิด สร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบอื่นๆ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจสี่ การสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ การจัดการเรียนรู้แบบ โครงงาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

พรทิพย์ นวลแก้ว. (2560). *รายงานการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น รายวิชาวิทยาศาสตร์ ว 23101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. สงขลา: โรงเรียนเทศบาล 5(วัดหัวป้อมยนอก).

พระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ และคณะ. (2558). *การติดตามประเมินผลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน*. พระนครศรีอยุทธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยประจำปีงบประมาณ.

พระปลัดปรีชา นนฺทโก (จุลเจือ). (2560). *การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดระยอง*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาอภินันท์ นนฺทภาณี (คำหารพล), พระธีรวัฒน์ อนาวิโล (ทองบุญชู), พระมหาศักดิ์ดา สิริเมธี (หารเทศ) นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, สมชัย ศรีนอก. (2562). การพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้เชิงรุก สาระหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6*(3), 1148-1160.

รสิตา รักสกุล. (2557). *สัมฤทธิ์ผลของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้ Active Learning*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

วีระพันธ์ พานิชย์. (2556). เทคนิคการจัดการเรียนการสอน Active Learning. ชลบุรี; ภาควิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

วุทธิศักดิ์ โภชนุกูล. (2552). *Active Learning สู่: Action Research*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สถาพร พฤฑฒิกุล. (2558). เอกสารประกอบการฝึกอบรม “คุณภาพผู้เรียนเกิดจากกระบวนการเรียนรู้” สระแก้ว: คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้.* https://academic.obec.go.th/web/document/view/143

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *แผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2563 – 2565).* กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.

สิทธิพงษ์ สุพรม. (2561). การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารวิจัยและประเมินผลอุบลราชธานี, 7*(2), 49-58.

อารีตา ฮูลูเจ๊ะหะ, สารีปะห์ แมเราะดำ และลิลลา อดุลยศาสน์ (2560). *การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การบวกและการลบพหุนามโดยใช้วิธีสอนแบบแอคทีฟเลิร์นนิ่ง (Active learning) ตามแนวคอนสตรัคติ วิสต์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อำเภอเมือง จังหวัดยะลา.* http://wb.yru.ac.th/xmlui/handle/yru/3699

Journal of Intellect Education (IEJ), Volume 4, No.5
(September-October 2025) ISSN: 2822-0218 (Online)

A Study of the Needs and Management Guidelines for Dual Vocational Education in Public Institutions under the Office of Vocational Education, Bangkok

Kwankamon Kruekum[1], Ratikorn Niyamachan[2] & Meenmas Pranpa[3*]

1 College of Teacher Education Phranakhon Rajabhat University
2 College of Teacher Education Phranakhon Rajabhat University
3 College of Teacher Education Phranakhon Rajabhat University
** Corresponding author. E-mail: krukwankamon38@gmail.com*

Abstract

This research study aimed to: 1) study the current and desired conditions of dual vocational education management in public educational institutions under the Office of Vocational Education, Bangkok. 2) Compare the management of dual vocational education classified by the size of public institutions, and 3) study management guidelines for dual vocational education in these institutions. The sample group consisted of 285 school administrators and teachers, as determined by Krejcie and Morgan's table. The research instruments used were a questionnaire with a reliability of .96 and a semi-structured interview form. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and one-way analysis of variance (ANOVA). The study found that: 1) the current and desirable conditions of dual vocational education management were rated at the highest level overall. 2) There were statistically significant differences at the .01 level in the management of dual vocational education when classified by the size of public vocational institutions, and 3) the effective management of dual vocational education requires institutional readiness through systematic budget allocation and modern instructional resources, complemented by strategic public relations and student guidance to foster understanding and motivation. Central to this process is collaborative planning with enterprises, involving clear agreements on curriculum, competencies, internship duration, and assessment methods. Equally essential are systematic reviews to ensure continuous improvement, together with a transparent mechanism for declaring program intentions. Ultimately, curriculum design must align with labor market demands through integrated cooperation with government agencies and competent enterprises.

Keywords: Dual Vocational Education, Management Guidelines, Public Institutions

Received: 2025-08-22; **Revised:** 2025-10-31; **Accepted:** 2025-10-31

การศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นของแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร

ขวัญกมล เครือคำ[1], ระติกรณ์ นิยมะจันทร์[2], และ มีนมาส พรานป่า[3*]

1 *วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*

2 *วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*

3 *วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*

* *Corresponding author. E-mail: krukwankamon38@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ 2) เปรียบเทียบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา 3) ศึกษาแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 285 คน ได้มาจากตารางของเครซี่ และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ.96 และแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การเปรียบเทียบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ3) แนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ควรเริ่มจากการเสริมสร้างความพร้อมของสถานศึกษา ทั้งด้านงบประมาณและอุปกรณ์การเรียนที่ทันสมัย ควบคู่กับการประชาสัมพันธ์และแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเข้าใจและแรงจูงใจแก่ผู้เรียนและผู้ปกครอง อีกทั้งต้องมีการวางแผนร่วมกับสถานประกอบการอย่างชัดเจน ทั้งในด้านหลักสูตร สมรรถนะ ระยะเวลาฝึกงาน และการประเมินผล พร้อมทั้งจัดให้มีการสรุปผลการดำเนินงานเป็นรอบ ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรมีระบบการแสดงความประสงค์เปิดหลักสูตรที่โปร่งใส และออกแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน โดยบูรณาการความร่วมมือกับภาครัฐและสถานประกอบการที่มีศักยภาพ

คำสำคัญ: อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี, แนวทางการจัดการ, สถานศึกษาภาครัฐ

บทนำ

การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้านเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชาส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ และจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาทุกสถานที่มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาหรือสถาบันกับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ ในเรื่องการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งในสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบัน และเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อประโยชน์ใน การผลิตและพัฒนากำลังคน สถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบัน สามารถจัดการศึกษาตามวรรคหนึ่งในหลายรูปแบบรวมกันก็ได้ ทั้งนี้สถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันนั้น ต้องมุ่งเน้นการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเป็นสำคัญ มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับสำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร หรือปรับปรุงหลักสูตรฐานสมรรถนะตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ มาตรฐานอาชีพ หรือตามความต้องการของสถานประกอบการและตลาดแรงงาน การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษา และเพื่อประโยชน์ต่อการรับรองหลักสูตรและคุณวุฒิการศึกษาของผู้สำเร็จการศึกษาตามมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติและเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพสามารถวางแผนสร้างและพัฒนางาน พัฒนาตนเอง และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีความก้าวหน้าทางวิชาการ และวิชาชีพ มีสมรรถนะที่สามารถนำไปปฏิบัติงานหรือประกอบอาชีพอิสระได้ตามมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพ และมาตรฐานสมรรถนะของอาชีพ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีภารกิจในดำเนินการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ เป็นไปตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาของชาติ กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับ ตลอดจนยึดโยงกับมาตรฐานอาชีพโดยเน้นการเรียนรู้สู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพของของผู้สำเร็จการศึกษาให้มีสมรรถนะด้านวิชาการและด้านวิชาชีพ รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ และกิจนิสัยที่เหมาะสมในการทำงานตรงกับ

ความต้องการของตลาดแรงงาน ชุมชน สังคม และสามารถประกอบอาชีพอิสระได้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกระบบและวิธีการเรียนได้อย่างเหมาะสมตามศักยภาพ ตามความสนใจ และโอกาสของตนส่งเสริมให้มีการประสานความร่วมมือเพื่อจัดการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรร่วมกันระหว่างสถาบัน สถานศึกษา หน่วยงานสถานประกอบการ และองค์กรต่างๆ ทั้งในระดับชุมชน ระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อให้การพัฒนาอาชีวศึกษาและการปฏิบัติราชการของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 และสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของกระทรวง ศึกษาธิการรวมถึงสอดคล้อง และสนับสนุนต่อนโยบายของรัฐบาล ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ และแผนระดับชาติต่างๆ ในการจัดการอาชีวศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น จำเป็นต้องใช้หลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นสมรรถนะโดยความร่วมมือกับทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ที่มีกรอบและหลักเกณฑ์ ในการดำเนินการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 เกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษา ทั้งระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยี หรือสายปฏิบัติการ พ.ศ. 2562 มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี พ.ศ. 2563 รวมทั้งเกณฑ์การใช้หลักสูตรและระเบียบการจัดการศึกษา และการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรด้วย หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2563)

ปัจจุบันการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษา พบปัญหาและอุปสรรคอยู่ไม่น้อย อาทิ นักเรียน นักศึกษา จำนวนไม่น้อยที่มีความรู้ไม่เพียงพอสำหรับประกอบอาชีพในอนาคตเอกสารหลักสูตรต่าง ๆ ไม่เพียงพอสำหรับการฝึกอาชีพ การจัดสรรงบประมาณในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ยังไม่ชัดเจนทำให้เกิดผลกระทบการจัดสรรงบประมาณในการจัดหาวัสดุฝึก อุปกรณ์ เครื่องมือ ที่ใช้ในวิชาชีพ การประชุมวางแผนร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ในการนิเทศการจัดฝึกอบรมเรื่องการผลิตสื่อการสอน การชี้แจงเกี่ยวกับเกณฑ์การวัดผลการศึกษาให้นักเรียนเข้าใจก่อนเริ่มสอนการติดตามประเมินผลการฝึกอาชีพ ส่งผลให้การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ไม่เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง ต่อคุณภาพของผู้เรียนยังไม่เป็นไปตามความต้องการ และยังไม่เป็นที่ยอมรับผู้สำเร็จการศึกษาส่วนมากยังด้อยคุณภาพไม่พร้อมที่จะทำงานในสถานประกอบการ (ราชัญ เสนาช่วย, 2560) จึงเป็นเรื่องที่ผู้เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาจากสภาพตามความต้องการจำเป็นเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ที่เป็นกลุ่มสถานศึกษาระดับจังหวัด และเป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในระบบปกติและในระบบทวิภาคี เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยีให้มีคุณภาพ และมาตรฐานสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งเป็นบทบาทที่สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562)

จากเหตุผลดังกล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นของแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปเป็นข้อมูลสารสนเทศให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

หรือผู้ที่สนใจสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยในครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีภายในหน่วยงานของตน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการการจัดการอาชีวศึกษาและพัฒนาประเทศชาติต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับใด

2. การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร แตกต่างกันหรือไม่เมื่อจำแนกตามสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

3. แนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร

3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร

สมมติฐานในการวิจัย

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานครแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาโดยอาศัยความร่วมมือกันของสองฝ่ายจึงเป็นรูปแบบของการจัดอาชีวศึกษา ที่อยู่ในลักษณะของความร่วมมือในที่นี้คือเป็นลักษณะสองฝ่ายระหว่างสถานประกอบการ และสถานศึกษาร่วมกันฝึกพนักงานให้มีคุณภาพ (เน้นในการฝึกทักษะ) และในชั้นเรียน (เน้นในการเรียนด้านทฤษฎี) เป็นการจัดการศึกษาที่ให้ประโยชน์กับทุกฝ่ายทั้งต่อตัวนักเรียนเอง ผู้ปกครอง สถานศึกษา และสถานประกอบการต่างก็ได้รับผลประโยชน์ องค์กรก็จะก้าวเดินอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีมีความจำเป็นและต้องการผู้นำที่มีแนวความคิดที่ทันสมัยบูรณาการหลักในการบริหารองค์กรสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การศึกษาระบบทวิภาคีในประเทศไทยเกิดขึ้นครั้งแรก ด้วยความร่วมมือระหว่างสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ และรัฐบาลประเทศเยอรมันเริ่มเปิดการศึกษาหลักสูตรทวิภาคีหรือการเรียนระบบโรงเรียน-โรงงาน ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2538 โดยรับผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้คะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2 และมีอายุไม่เกิน 25 ปี หลักสูตรช่างฝึกหัดนี้ มีระยะเวลา 3 ปี แบ่งเป็นการฝึกฝีมือเบื้องต้น 1 ปี หลังจากนั้นจะมีการประเมินเพื่อรับสิทธิ์เข้าฝึกหัดในสถาน

ประกอบการอีก 2 ปี โดยจะทำการฝึกสัปดาห์ละ 4 วัน และกลับมาเรียนวิชาภาคทฤษฎีที่สถาบันสัปดาห์ละ 1 วัน เมื่อครบหลักสูตรช่างฝึกหัดจะต้องทำการทดสอบทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยมีสถาบันและสถานประกอบการเป็นผู้ดำเนินการสอบ เพื่อรับประกาศนียบัตรช่างชำนาญงาน เช่นเดียวกับระบบในประเทศเยอรมนี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2550: 15)

ขั้นตอนการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ

ตามมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี พ.ศ.2563 แนวทางปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 2563 ทั้งหมด 15 ขั้นตอน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2563) ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้ 1) แสดงความประสงค์ 2) การสำรวจความพร้อม 3) บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ 4) วางแผนร่วมกับสถานประกอบการ 5) ประชาสัมพันธ์แนะแนวผู้เรียน 6) คัดเลือกผู้เข้าเรียน 7) ทำสัญญาการฝึกอาชีพ 8) ปฐมนิเทศผู้เรียน/ประชุมผู้ปกครอง 9) จัดการเรียนการสอน/การฝึกอาชีพ 10) นิเทศจัดการเรียนการสอน/การฝึกอาชีพ 11) วัดและประเมินผลรายวิชา/การฝึกอาชีพ 12) ทดสอบมาตรฐานวิชาชีพแต่ละระดับ 13) สำเร็จการศึกษา 14) ติดตามการมีงานทำหรือการติดตามผู้เรียนระบบทวิภาคี 15) สรุปผลการดำเนินงานและรายงานประจำปี

ความสำคัญและปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการอาชีวศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2553,น.15-18) ได้มีการดำเนินการในการผลิต และพัฒนากำลังคน เพื่อตอบสนองความต้องการกำลังคนในการพัฒนาประเทศโดยเริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา ได้มีการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับการอาชีวศึกษาเพื่อสร้างความนิยมในการเรียนวิชาชีพให้กับสังคมมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มปริมาณผู้เรียน ในขณะเดียวกันได้ใช้กิจกรรมการบริการสังคมในโครงสร้าง และวาระพิเศษต่างๆ เพื่อให้สังคมได้รับรู้ถึงศักยภาพของผู้เรียนอาชีวศึกษาและเป็นการสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียนทั้งในด้านการฝึกงานวิชาชีพและปลูกฝังสำนึกการบริการสังคม นอกจากนี้ได้เน้นเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วนให้เข้ามาร่วมรับผิดชอบและมีบทบาทในการจัดการอาชีวศึกษาร่วมกันมากขึ้น ผลการดำเนินการดังกล่าวในปี พ.ศ. 2551 ช่วยทำให้การอาชีวศึกษาเป็นที่รู้จักกับสังคมมากขึ้น และกลุ่มเป้าหมายต่างต้องการเข้าสู่ระบบอาชีวศึกษา ดังนั้นในปี 2553 นั้น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จึงต้องการที่จะพัฒนาด้านคุณภาพให้เพิ่มขึ้นควบคู่ไปกับปริมาณผู้เรียนและขยายบทบาทการจัดการอาชีวศึกษาสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้มีงานทำแล้ว ผู้ที่ต้องการพัฒนาศักยภาพ และผู้ที่กำลังหางานทำให้มากขึ้นและให้ความสำคัญกับการค้นหาพัฒนาเผยแพร่นวัตกรรมเทคโนโลยี เพื่อสร้างและพัฒนาอาชีพให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ จึงได้กำหนดแผนปฏิบัติราชการในปีงบประมาณ 2553 ไว้ดังนี้

1. การพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาและการอบรมวิชาชีพให้มีคุณภาพมาตรฐานสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดการการอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพโดยคำนึงถึงคุณธรรมและความเป็นเลิศทางวิชาชีพ การพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพจะเน้นการผลิตกำลังคนให้มีคุณภาพมาตรฐาน มีเส้นทางอาชีพที่ชัดเจน เพื่อสนับสนุนขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ตลอดจนให้มีการรับรองสมรรถนะของบุคคลในการประกอบอาชีพ เสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และสร้างค่านิยมที่ดีต่อการอาชีวศึกษาโดยมีเป้าประสงค์ให้ผู้สำเร็จอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพมีคุณภาพมาตรฐาน มีงานทำและดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม

2. สร้างเครือข่ายและส่งเสริมความร่วมมือการผลิตและพัฒนากำลังคนให้ตรงความต้องการของประเทศต้องได้รับความร่วมมือกับองค์กรที่ต้องการใช้กำลังคนตั้งแต่ภาคผลิตเอกชน รัฐวิสาหกิจและชุมชน เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการอาชีวศึกษาทั้งในและต่างประเทศ นำไปสู่การกำหนดหลักสูตร

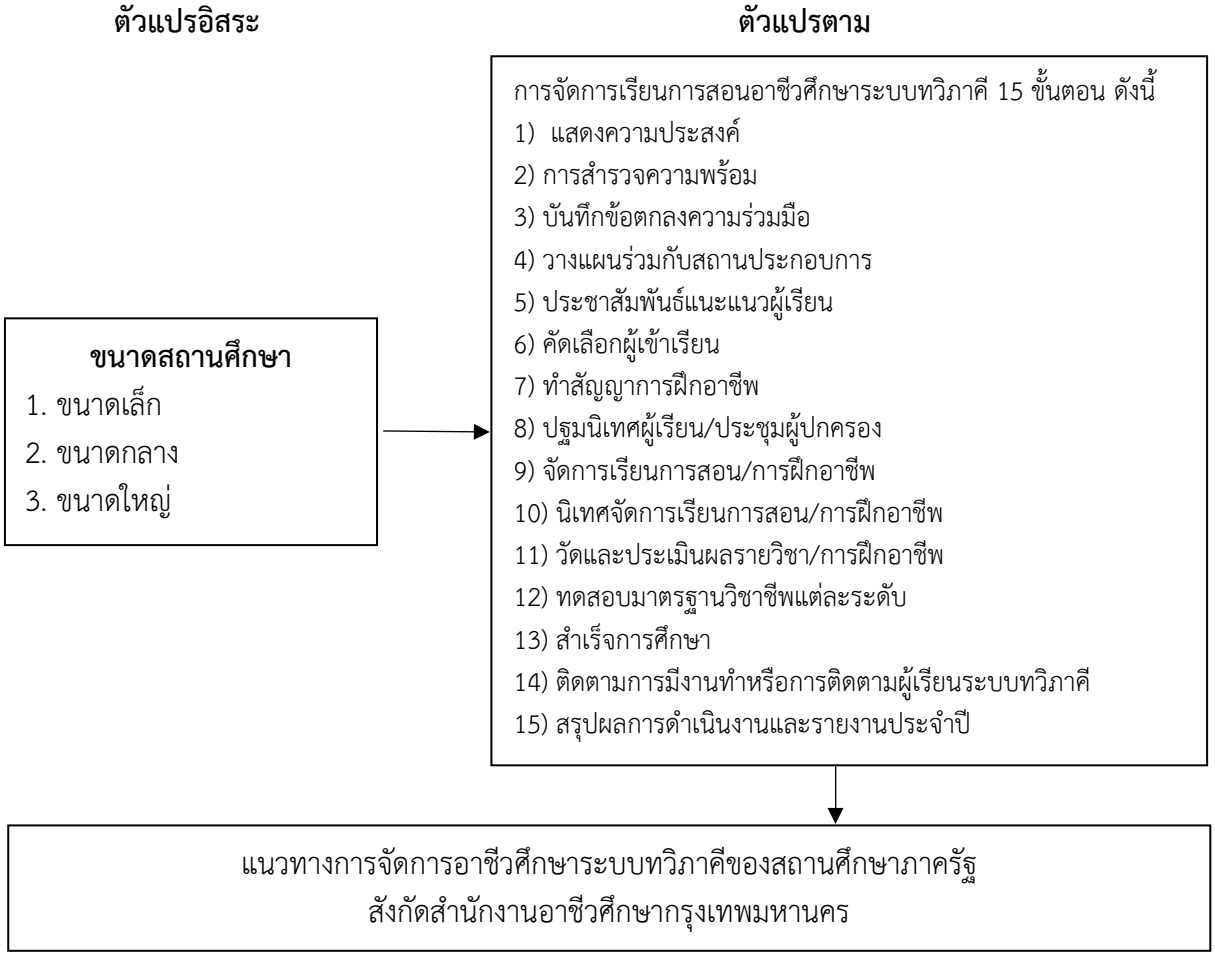
กระบวนการจัดการเรียนการสอนในการผลิตกำลังคนได้ตรงกับความต้องการภาคการผลิตและความต้องการของผู้ใช้โดยมีเป้าประสงค์เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

3. พัฒนาระบบบริหารจัดการอาชีวศึกษาคุณภาพของการอาชีวศึกษา มีระบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษา องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่จะส่งผลต่อคุณภาพการปฏิรูประบบราชการ คือพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และนำแนวทางการพัฒนาคุณภาพของการบริหารจัดการภาครัฐ (Public sector management quality award : PMQA) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศ ในขณะที่กฎหมายการอาชีวศึกษาได้ระบุถึงการจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาซึ่งต้องมีการพัฒนาระบบการบริหารและจัดการในรูปแบบสถาบันการอาชีวศึกษาควบคู่ไปด้วย อีกทั้งจากการประกาศใช้กฎหมายการอาชีวศึกษาได้ระบุถึงการจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษา ซึ่งต้องมีการพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการในรูปแบบสถาบันการอาชีวศึกษาควบคู่ไปด้วย อีกทั้งจากการประกาศใช้กฎหมายการอาชีวศึกษาดังกล่าว มีผลให้ต้องสร้างกฎหมายกฎระเบียบต่างๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาระบบบริหาร และจัดการอาชีวศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ขยายโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพและส่งเสริมการเรียนตลอดชีวิต มุ่งเน้นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาด้านวิชาชีพที่มีคุณภาพมาตรฐานอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยมีจุดมุ่งหมายให้ครอบคลุมประชาชนทุกเพศทุกวัย และกลุ่มเป้าหมายทั้งเด็ก เยาวชน วัยแรงงาน สตรี ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้ยากไร้ ด้อยโอกาส คนพิการ ผู้ห่างไกลทุรกันดารและชนกลุ่มน้อย

5. จัดอาชีวศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของรัฐ ส่งเสริมการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดน ให้เป็นกลไกเสริมสร้างความสมานฉันท์สันติวิธีวิถีประชาธิปไตย บนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่มีความร่วมมือระหว่างประเทศ ด้านการศึกษา และเปลี่ยนความรู้ พัฒนาวิชาการ/วิชาชีพ เตรียมความพร้อมรองรับการเปิดเสรี การค้าในอนาคตโดยหวังให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาวิชาชีพในภูมิภาค โดยเฉพาะสาขาที่มีศักยภาพและความพร้อม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความสำคัญของอาชีวศึกษาคือการจัดการศึกษาที่เป็นการเตรียมบุคคลเข้าสู่ตลาดแรงงาน โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนที่ต่างจากการเรียนรู้ในแบบปกติจะต้องเน้นทักษะฝีมือเพื่อให้สามารถทำงานในตลาดแรงงานที่มีการแข่งขันสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยต่างๆ และการสัมภาษณ์แนวคิดปัญหาการจัดการเรียนการสอน จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร รวม 21 แห่ง โดยผู้วิจัยได้ยึดแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีตามหลักเกณฑ์หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2563) จึงกำหนดตัวแปรต้นในการวิจัย คือ ขนาดสถานศึกษา ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ และตัวแปรตาม คือ การจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 15 ขั้นตอน ได้แก่ 1) แสดงความประสงค์ 2) การสำรวจความพร้อม 3) บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ 4) วางแผนร่วมกับสถานประกอบการ 5) ประชาสัมพันธ์แนะแนวผู้เรียน 6) คัดเลือกผู้เข้าเรียน 7) ทำสัญญาการฝึกอาชีพ 8) ปฐมนิเทศผู้เรียน/ประชุมผู้ปกครอง 9) จัดการเรียนการสอน/การฝึกอาชีพ 10) นิเทศจัดการเรียนการสอน/การฝึกอาชีพ 11) วัดและประเมินผลรายวิชา/การฝึกอาชีพ 12) ทดสอบมาตรฐานวิชาชีพแต่ละระดับ 13) สำเร็จการศึกษา 14) ติดตามการมีงานทำหรือการติดตามผู้เรียนระบบทวิภาคี 15) สรุปผลการดำเนินงานและรายงานประจำปี ดังกรอบแนวคิดที่แสดงในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Research) มีการดำเนินการดังนี้

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 1,173 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอนของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 285 คน ในสถานศึกษา จำนวน 21 แห่ง โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ชุด ได้แก่ชุดที่ 1 แบบสอบถาม และชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ ดังนี้

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ในรูปแบบแพลตฟอร์ม Google Form เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร โดยใช้ประกาศคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เรื่องมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี พ.ศ 2563

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ชุดที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ซึ่งได้มาจากการจัดอันดับความต้องการจำเป็นในแบบสอบถามเกี่ยวกับจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

โดยมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของไลเคิร์ท (Likert's five rating scale) (Likert, 1967) โดยคุณภาพของเครื่องมือการตัดสินดัชนีความสอดคล้อง พบว่า ข้อคำถาม Item แบบสอบถาม มีค่า (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ทุกข้อคำถาม ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปทดสอบ (Try out) จำนวน 30 ชุด และนำแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลมาตรวจสอบคุณภาพ โดยวิธีการวัดค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสถิติ Cronbach's alpha (Cronbach, 1990) และนำมาวิเคราะห์หาคุณภาพความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.96 (Cronbach, 1990 อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด, 2556: 1170) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .96 ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เชิงปริมาณ

1.ขอหนังสือจากวิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ถึงผู้บริหารสถานศึกษาภาครัฐในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 21 วิทยาลัยฯ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด จำนวน 285 คน

2. ผู้วิจัยนำส่งลิงก์แบบสอบถามในรูปแบบแพลตฟอร์ม Google Form แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาภาครัฐ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัยโดยกำหนดวันในการทำแบบสอบถามภายในระยะเวลา 15 วัน

3. การเก็บรวบรวม และติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้ทำแบบสอบถาม โดยการติดตามทางออนไลน์ผ่าน Line หรือติดตามผ่านทางการโทรสอบถาม โดยขยายเวลาการทำแบบทดสอบ เพิ่มอีก 7 วัน

4. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ตอบกลับคืนมา 285 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัย

เชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 ท่าน เพื่อหาแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร แล้วสรุปรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของผู้บริหารทันทีที่จบการสัมภาษณ์ และสรุปความ

คิดเห็นรวบยอดอีกครั้งทันทีที่การสัมภาษณ์สิ้นสุดลง การสัมภาษณ์ แต่ละครั้งผู้วิจัยได้จดบันทึก และบันทึกเสียงไว้ทุกครั้งโดยขออนุญาตในการบันทึกก่อนที่จะทำการบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) การตรวจสอบความแตกต่างของเชฟเฟ่ (Scheffe' Method) การวิเคราะห์หาค่า IOC (Index of item objective congruence ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) และการประเมินความต้องการจำเป็นโดยวิธี Priority Needs Index แบบปรับปรุง ($PNI_{modifies}$)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาความต้องการจำเป็นของแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ ด้วยการวิเคราะห์ค่าดัชนีเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นด้วยวิธี Priority Needs Index แบบปรับปรุง ($PNI_{modifies}$) ใน 5 ลำดับแรกพบว่า การสำรวจความพร้อม ($PNI_{modifies}$ =0.11) มีความต้องการจำเป็นเป็นลำดับแรก ลำดับที่สองคือประชาสัมพันธ์แนะแนวผู้เรียน ($PNI_{modifies}$ =0.10) ลำดับที่สามคือวางแผนร่วมกับสถานประกอบการ ($PNI_{modifies}$ =0.08) ลำดับที่สี่ คือสรุปผลการดำเนินงานและรายงาน ($PNI_{modifies}$ =0.08) และลำดับที่ห้าคือแสดงความประสงค์ ($PNI_{modifies}$ =0.07)

2. ผลการเปรียบเทียบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าการประชาสัมพันธ์แนะแนวผู้เรียน การคัดเลือกผู้เข้าเรียน การปฐมนิเทศผู้เรียน หรือประชุมผู้ปกครอง การวัดและประเมินผลรายวิชา หรือการฝึกอาชีพ การติดตามการมีงานทำหรือการศึกษาต่อผู้สำเร็จการศึกษาและการสรุปผลการดำเนินงานและรายงาน ระดับ.05 การบันทึกข้อตกลงความร่วมมือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการแสดงความประสงค์ การสำรวจความพร้อม การวางแผนร่วมกับสถานประกอบการ การทำสัญญาการฝึกอาชีพ การจัดการเรียนการสอน หรือการฝึกอาชีพ การนิเทศการจัดการเรียนการสอน หรือการฝึกอาชีพ ไม่มีความแตกต่างกัน

3. ผลการศึกษาแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร โดยเรียงอันดับความต้องการและความจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การสำรวจความพร้อม 2) การประชาสัมพันธ์แนะแนวผู้เรียน 3) การวางแผนร่วมกับสถานประกอบการ 4) การสรุปผลการดำเนินงานและรายงาน และ5)การแสดงความประสงค์ จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้ง 5 ด้าน ไปสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์โดยเรียงตามลำดับความต้องการจำเป็นตามลำดับ เพื่อใช้ศึกษาแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐสังกัดสำนักงาน อาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร โดยนำไปสัมภาษณ์สถานศึกษาที่เป็นสถานศึกษาต้นแบบทวิภาคี ในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โดยใช้องค์ประกอบและตัวชี้วัดที่มีค่าลำดับความต้องการจำเป็นมาเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการจำเป็นของแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า การศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นของแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความต้องการจำเป็นของแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือด้านการสำรวจความพร้อม ซึ่งรวมถึงการจัดสรรงบประมาณและการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้สามารถดำเนินการฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามมาด้วยการประชาสัมพันธ์และการแนะแนวผู้เรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้เกี่ยวกับการศึกษาในระบบทวิภาคีแก่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ต่อมาคือการวางแผนร่วมกับสถานประกอบการ ที่มีความสำคัญในการจัดทำหลักสูตรและแผนการฝึกอบรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน ตามด้วยการสรุปผลการดำเนินงานและรายงาน ซึ่งต้องมีการจัดเก็บข้อมูลและการประเมินผลอย่างมีระเบียบและต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานในอนาคต สุดท้ายคือการแสดงความประสงค์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปิดสอนหลักสูตรตามความต้องการของสถานประกอบการและการหารือร่วมกับสถานประกอบการเพื่อสร้างความเข้าใจในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี การดำเนินงานที่สอดคล้องกันในทุกด้านเหล่านี้จะช่วยให้ระบบอาชีวศึกษาทวิภาคีสามารถบรรลุผลสำเร็จและตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงแยกอภิปรายแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร เป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1.1 ด้านการสร้างความพร้อม จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการสร้างความพร้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการสำรวจความพร้อมด้านงบประมาณและการพัฒนาบุคลากรในระบบอาชีวศึกษาทวิภาคีแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพและการพัฒนาบุคลากรที่มีทักษะ เพื่อให้การฝึกอบรมสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานได้ โดยการจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยและการฝึกอบรมบุคลากรที่มีคุณภาพจะช่วยยกระดับการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ การสนับสนุนจากภาคธุรกิจในการจัดหาอุปกรณ์และทรัพยากรที่มีมาตรฐานก็ช่วยเสริมสร้างความพร้อมให้กับสถานศึกษาและผู้เรียน โดยรวมแล้ว การพัฒนาทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ระบบอาชีวศึกษาทวิภาคีประสบความสำเร็จและตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ประภาส เกตุไทย, 2556) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหาร การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในวิทยาลัยเทคนิคภาคเหนือตอนล่าง พบว่า สภาพการบริหารการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่ปฏิบัติมาก ได้แก่ ด้านการวางแผน เช่น มีการกำหนดรายละเอียดแผนงาน ด้านการจัดสรรทรัพยากรและอุปกรณ์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม และด้านการนำมีการบริหารงานบุคลากร ด้านการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีได้อย่างเหมาะสม ทำให้มีบุคลากรที่มีศักยภาพในการดำเนินงาน

1.2 ด้านการประชาสัมพันธ์และการแนะแนวผู้เรียน พบว่ามีความสำคัญในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร สวัสดิการ และสถานประกอบการที่ร่วมโครงการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการประชาสัมพันธ์และการแนะแนวผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนและผู้ปกครองสามารถตัดสินใจได้อย่างมีข้อมูล นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมเช่น เปิดบ้านหรือจัดนิทรรศการยังช่วยสร้างความรับรู้และดึงดูดผู้เรียนให้เข้าใจถึงโอกาสในอาชีพ การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและโอกาสในการทำงานในอนาคต โดยสอดคล้องกับ

ผลการวิจัยของ (เบญจวรรณ ศรีคำนวล, 2560) ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา ในจังหวัดลำปาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา พบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสถานศึกษาใน จังหวัดลำปาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน รองลงมาคือ ปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ปัจจัยด้านสถานประกอบการ ปัจจัยด้านชุมชน ปัจจัยด้านผู้บริหาร และปัจจัยด้านครูผู้สอน ตามลำดับ

1.3 ด้านการวางแผนร่วมกับสถานประกอบการ พบว่ามีความสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ โดยเฉพาะในการทำความเข้าใจมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาทวิภาคี พ.ศ. 2563 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการวางแผนร่วมกับสถานประกอบการ จะช่วยให้ทั้งสองฝ่ายสามารถพัฒนาหลักสูตรและการฝึกอบรมที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน การทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการฝึกอบรมยังช่วยให้ผู้เรียนได้รับทักษะที่ตรงกับความต้องการของภาคธุรกิจ ทำให้การฝึกอบรมมีประสิทธิภาพและเพิ่มโอกาสในการหางานได้มากขึ้น ทั้งนี้ การจัดทำแผนการเรียนและแผนการฝึกอาชีพยังเป็นส่วนสำคัญในการทำให้โครงการประสบความสำเร็จและตอบสนองต่อความต้องการของสถานประกอบการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานของ (ประภาพรรณ ปรีวรรณ, 2559) ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี พบว่า การอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาเพื่อผลิตแรงงานฝีมือที่มีคุณภาพสนองตอบความต้องการของตลาดแรงงาน หัวใจสำคัญของการจัดการระบบทวิภาคี คือความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ

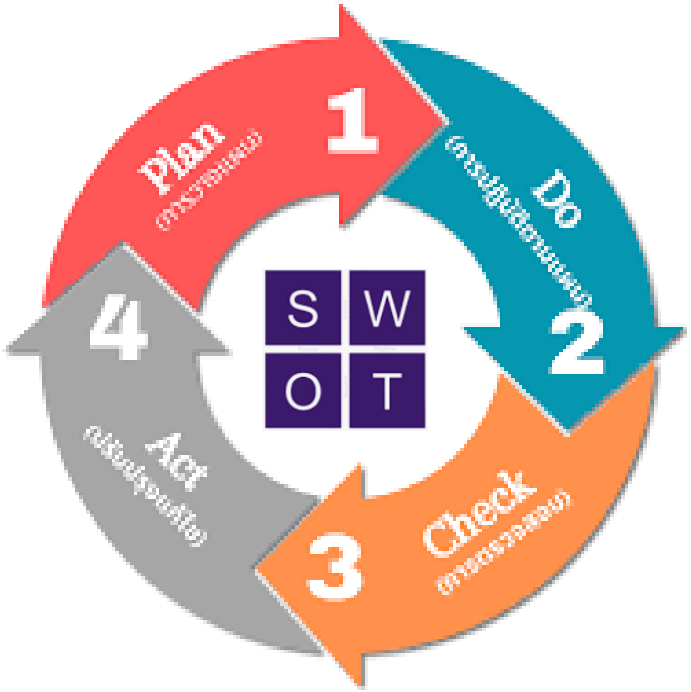
1.4 ด้านการสรุปผลการดำเนินงานและรายงาน พบว่าการจัดเก็บข้อมูลและการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อประเมินความสำเร็จของโครงการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์และการทำรายงานประจำปีช่วยให้สามารถติดตามความคืบหน้าของโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้รูปแบบ PDCA ในการสรุปผลการดำเนินงานช่วยให้สามารถปรับปรุงกระบวนการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง งานวิจัยของ (สุระชัย ลาพิมพ์, 2562) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศของอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านคุณภาพผู้เรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษา มีการคัดเลือกผู้เรียนร่วมกับสถานประกอบการ และมีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับหลักสูตร ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน จัดทำแผนการเรียน นิเทศ ติดตามนักศึกษา และกำหนดแนวทางการประเมินผู้เรียน ด้านคุณภาพการบริหารจัดการ มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้ครอบคลุมทุกด้าน และด้านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการมีการนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

1.5 ด้านการแสดงความประสงค์ พบว่าการชี้แจงแนวทางเปิดสอนหลักสูตรตามความต้องการของสถานประกอบการและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โดยสถานศึกษาจะต้องจัดประชุมหรือสัมมนากับภาคธุรกิจและหน่วยงานรัฐเพื่อให้หลักสูตรที่เปิดสอนตอบสนองความต้องการตลาดแรงงาน การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะที่ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการและมีโอกาสทำงานหลังจบการศึกษา ซึ่งการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการช่วยพัฒนาทักษะของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระดาวเหนือ บุตรสีทา 2557: 25) กล่าวว่า การแสดงความประสงค์ หมายถึงการประสานความร่วมมือ

ระหว่างบุคคล กลุ่ม และองค์การที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน และเชื่อมโยงขยายผลการทำงานหรือแนวคิดไปสู่กลุ่มหรือองค์การอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างพลังในการแก้ปัญหาและเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างกันการมีส่วนร่วม การทำกิจกรรมร่วมกันช่วยเหลือกัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายและวิธีการทำงาน ร่วมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำแนวทางทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ตามลำดับความต้องการจำเป็น 5 ด้าน เพื่อวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน ด้วยวิธีการทำ SWOT Analysis และนำกระบวนการ PDCA มาใช้ในการพัฒนาแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ช่วยให้สถานศึกษาสามารถวางแผน ดำเนินการตรวจสอบ และปรับปรุงงานได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

1. จุดแข็ง (Strengths) ระบบอาชีวศึกษาทวิภาคีมีรากฐานที่แข็งแกร่งจากการสนับสนุนของภาครัฐและความร่วมมือกับภาคธุรกิจ ซึ่งส่งผลให้แต่ละด้านของการดำเนินงานมีความชัดเจน เช่น การสร้างความพร้อมที่เน้นการจัดสรรงบประมาณและการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบการประชาสัมพันธ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนและผู้ปกครองเห็นคุณค่าในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ตลอดจนการวางแผนร่วมกับสถานประกอบการที่ทำให้หลักสูตรมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับอุตสาหกรรม จุดแข็งอีกประการหนึ่งคือการมีแนวทางการติดตามผลและรายงานที่เป็นระบบ และการเปิดโอกาสให้ภาคธุรกิจเข้ามามีบทบาทในการเสนอความต้องการหลักสูตรใหม่ ๆ ซึ่งช่วยให้การเรียนการสอนมีความทันสมัยและเชื่อมโยงกับการทำงานจริง

2. จุดอ่อน (Weaknesses) แม้จะมีโครงสร้างที่ดี แต่ระบบยังเผชิญกับจุดอ่อนหลายประการ เช่น ความไม่สม่ำเสมอของงบประมาณ การขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางอย่างเพียงพอ และการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง นอกจากนี้การวางแผนร่วมกับสถานประกอบการในบางกรณียังขาดความต่อเนื่องหรือความเข้าใจในมาตรฐานร่วมกันอย่างชัดเจน ส่วนการจัดทำรายงานและ

ประเมินผลยังอาจเผชิญกับปัญหาเชิงเทคนิคหรือขาดระบบข้อมูลกลางที่มีประสิทธิภาพ ขณะที่การแสดงความประสงค์เปิดสอนหลักสูตรใหม่อาจติดขัดจากข้อจำกัดเชิงนโยบายหรือกระบวนการอาจมีความล่าช้า

3. โอกาส (Opportunities) สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและนโยบายของรัฐในปัจจุบันเปิดโอกาสอย่างมากต่อการส่งเสริมการศึกษาสายอาชีพ โดยเฉพาะในยุคที่แรงงานต้องการทักษะใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม การที่ภาคธุรกิจมีความต้องการแรงงานที่มีทักษะเฉพาะทางทำให้ระบบทวิภาคีมีโอกาสขยายตัวและได้รับการสนับสนุนมากขึ้น นอกจากนี้การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกระบวนการประชาสัมพันธ์ การเก็บข้อมูล และการรายงานผล จะช่วยให้ระบบมีประสิทธิภาพและตรวจสอบได้ง่ายขึ้น

4. อุปสรรค (Threats) ระบบยังคงเผชิญกับอุปสรรคจากความไม่แน่นอนของนโยบายภาครัฐ การเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร หรือการปรับเปลี่ยนทิศทางการศึกษา ที่อาจส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของโครงการ อีกทั้งบางสถานประกอบการอาจขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมความร่วมมือ เช่น ความกังวลด้านค่าใช้จ่ายหรือการจัดการฝึกอบรม ขณะเดียวกัน ความสนใจของผู้เรียนต่อสายอาชีพยังอยู่ในระดับที่ต้องส่งเสริมเพิ่มเติม โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับค่านิยมในการศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งอาจส่งผลต่อจำนวนผู้เข้าเรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในระยะยาว

จากการวิเคราะห์ SWOT ของแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาภาครัฐสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกระบวนการบริหารจัดการตามวงจร PDCA เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการดำเนินงานได้ ดังนี้

1. Plan (วางแผน) ในขั้นตอนนี้เน้นการกำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์ และแนวทางการดำเนินงานอย่างชัดเจน โดยอาศัยจุดแข็ง (Strengths) และโอกาส (Opportunities) ที่ได้จากการวิเคราะห์ SWOT เพื่อสร้างพื้นฐานที่มั่นคงในการดำเนินงาน เช่น วางแผนการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรให้เพียงพอและเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน วางแผนการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญตรงกับสายอาชีพที่ต้องการ วางแผนการประชาสัมพันธ์และแนะแนวการศึกษาที่เน้นการให้ข้อมูลชัดเจน แสดงภาพความสำเร็จของผู้เรียน วางแผนความร่วมมือกับสถานประกอบการโดยกำหนดเป้าหมายร่วม และใช้มาตรฐานอาชีวศึกษาทวิภาคี พ.ศ. 2563 เป็นแนวทางวางแผนระบบติดตามและรายงานผลที่ใช้เทคโนโลยีและข้อมูลกลาง เพื่อประเมินความสำเร็จของโครงการ

2. Do (ดำเนินการ) ในขั้นตอนนี้เป็นการนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติจริง โดยยึดตามโครงสร้างการบริหารและทรัพยากรที่มีอยู่จัดหาครุภัณฑ์และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย รวมถึงฝึกอบรมบุคลากรจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ เช่น การแนะแนว การจัดนิทรรศการ เปิดบ้านวิทยาลัย เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้เรียนและผู้ปกครองจัดประชุมหารือและทำ MOU กับสถานประกอบการเพื่อพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน ดำเนินการจัดทำแผนฝึกอบรมร่วมกับสถานประกอบการ และจัดส่งนักศึกษาเข้าสถานประกอบการตามแผนเก็บข้อมูลการดำเนินงานและผลสัมฤทธิ์ผ่านระบบรายงานที่มีมาตรฐาน

3. Check (ตรวจสอบ) เป็นขั้นตอนในการประเมินผลการดำเนินงาน เปรียบเทียบผลลัพธ์กับแผนที่วางไว้ โดยเน้นการใช้ข้อมูลที่เชื่อถือได้และวิเคราะห์อย่างรอบด้านตรวจสอบความคืบหน้าของการใช้งบประมาณและคุณภาพของครุภัณฑ์ที่จัดหา ตรวจสอบประสิทธิภาพของการฝึกอบรมบุคลากรและผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากผู้เรียน ประเมินผลการประชาสัมพันธ์และความเข้าใจของผู้เรียน หรือผู้ปกครอง วิเคราะห์ความร่วมมือกับสถานประกอบการ และความเหมาะสมของหลักสูตรที่ร่วมกันพัฒนาใช้รูปแบบ PDCA ภายใน เช่น รายงานประจำปี, แบบฟอร์มประเมินผล, แบบสอบถามผู้เรียนและผู้ประกอบการ

4. Act (ปรับปรุง) เป็นขั้นตอนของการปรับปรุงแก้ไขโดยใช้ข้อมูลจากการประเมินในขั้นตอน "Check" เพื่อยกระดับคุณภาพการดำเนินงานในรอบถัดไป ปรับเปลี่ยนหรือจัดสรรงบประมาณใหม่ให้เหมาะสมกับปัญหาที่พบเพิ่มหรือปรับปรุงหลักสูตรอบรมสำหรับครูผู้สอนตามข้อเสนอแนะจากภาคอุตสาหกรรม พัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้ทันสมัยมากขึ้น เช่น การใช้โซเชียลมีเดีย การจัดกิจกรรมแนะแนวเชิงสร้างสรรค์ ปรับปรุงกระบวนการทำงานร่วมกับสถานประกอบการ เช่น การจัดทำปฏิทินร่วม การตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างสองฝ่าย อัปเดตระบบรายงานและการติดตามผลให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การนำกระบวนการ PDCA มาใช้ในการพัฒนาแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ช่วยให้สถานศึกษาสามารถวางแผน ดำเนินการ ตรวจสอบ และปรับปรุงงานได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในการผลิตกำลังคนสายอาชีพที่มีคุณภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นของแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

สถานศึกษาควรนำแนวทางทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ตามลำดับความต้องการจำเป็น 5 ด้าน เพื่อวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน ด้วยวิธีการทำ SWOT Analysis และนำกระบวนการ PDCA มาใช้ในการพัฒนาแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ช่วยให้สถานศึกษาสามารถวางแผน ดำเนินการตรวจสอบ และปรับปรุงงานได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความต้องการจำเป็นของแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีจากมุมมองของสถานประกอบการเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและรอบด้านมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในด้านการวางแผนร่วม การออกแบบหลักสูตร และความคาดหวังต่อทักษะของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้แนวทางการจัดการอาชีวศึกษามีความสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของตลาดแรงงาน

2. ควรขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างไปยังสถานศึกษาภาครัฐในภูมิภาคอื่นๆ เช่น ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในบริบทที่หลากหลาย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายในระดับประเทศ

3. ควรศึกษาปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรคในการดำเนินงานจริงของสถานศึกษาที่จัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการศึกษากรณี (case study) เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะแบบเจาะจงที่สามารถนำไปใช้พัฒนาแนวทางการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564).* กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

เบญจวรรณ ศรีคำนวล. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของสถานศึกษา ในจังหวัดลำปาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *Veridian E-Journal, Silpakorn University, 10* (2), 2535-2548.

ประภาพรรณ ปรีวรรณ. (2559). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี. *วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10*(3), 327-338.

ประภาส เกตุไทย. (2556). *การพัฒนากลยุทธ์การบริหารการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยเทคนิคกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง.* ดุษฎีนิพนธปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

พระดาวเหนือ บุตรสีทา. (2557). *การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านพบธรรมนำสุข อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ.2551. (5 มีนาคม 2551). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 125 ตอนที่ 43 ก. หน้าที่ 1-24.

ราชัญ เสนาช่วย. (2560). ปัญหาการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีประเภทช่างอุตสาหกรรมของสถาบันอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตจังหวัดสกลนคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา, 14*(65), 143 – 152.

ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี. (2557). *แนวทางปฏิบัติการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2562). *หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง: การจัดการอาชีวศึกษา.* กรุงเทพฯ: วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2563). ประกาศคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เรื่อง มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี พ.ศ. 2563. *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 137 ตอนพิเศษ 91 ง, 23 เมษายน 2563.

สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ. (2554). *การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

สุระชัย ลาพิมพ์. (2563). การพัฒนาแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ ฉบับออนไลน์, 8* (30), 137 – 147.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* กรุงเทพฯ: พิมพ์ครั้งที่ 3 สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), pp. 607-610.

The Development of a Participatory Educational Management Model to Enhance Active Learning Management of Teachers at Ban Nong Aek School, Mukdahan Primary Educational Service Area Office

Parinya Boonlom[1*]

1 Ban Nong Aek School, under the Office of Mukdahan Primary Educational Service Area.
** Corresponding author. E-mail: herolategame@gmail.com*

Abstract

This research is a Research and Development (R&D) study with the following objectives: 1) To study the current conditions and guidelines for developing a participatory educational management model to enhance active learning management of teachers at Ban Nong Aek School, under the Mukdahan Primary Educational Service Area Office; 2) To develop the participatory educational management model; 3) To implement the model; and 4) To evaluate the participatory educational management model. The sample group consisted of 10 teachers, 7 members of the Basic Education School Committee, and 77 parents, totaling 94 participants selected through purposive sampling. The research instruments included a questionnaire, interview form, in-depth interview record, performance evaluation form, active learning management evaluation form, and satisfaction questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research findings revealed that: 1) The current conditions of participatory educational management and teachers' active learning management were at a moderate level. 2) The Participatory Educational Management Model (PICSS 5S Model) comprised six main components: (1) Principles and concepts, (2) Objectives, (3) Systems and mechanisms, (4) Operational methods consisting of five steps-participation in planning, participation in decision-making, participation in implementation, participation in utilization, and participation in monitoring and evaluation, (5) Model evaluation, and (6) Success conditions. The experts evaluated the model as highly appropriate and feasible. The implementation results indicated that teachers' performance in both management processes and active learning management was at the highest level. And 4) The model evaluation showed that students' learning achievement increased by 3.12 percent. The model's usefulness, feasibility, appropriateness, and accuracy were all rated at a high level. Moreover, teachers, school committee members, and parents expressed high to highest satisfaction with the model.

Keywords: Participatory Educational Management, Active Learning Management, Teacher Development

Received: 2025-05-26; Revised: 2025-06-24; Accepted: 2505-10-31

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามุกดาหาร

ปริญญา บุญล้อม[1*]

1 *โรงเรียนบ้านหนองแอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร*

* *Corresponding author. E-mail: herolategame@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร 3) ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม และ 4) ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 10 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 77 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง รวมจำนวน 94 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็น แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกสัมภาษณ์เชิงลึก แบบประเมินผลการปฏิบัติงาน แบบประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอยู่ในระดับปานกลาง 2) รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม (PICSS 5S Model) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก คือ 1) หลักการและแนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบงานและกลไก 4) วิธีดำเนินงาน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นการมีส่วนร่วมในการวางแผน ขั้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ขั้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ขั้นการมีส่วนร่วมใช้ประโยชน์ และขั้นการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล 5) การประเมินรูปแบบ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่าครูมีผลการปฏิบัติงานตามขั้นตอนของกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด และ4) ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.12 รูปแบบมีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องอยู่ในระดับมาก และครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อรูปแบบอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

คำสำคัญ : การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, การพัฒนาครู

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาทั่วโลกเผชิญความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม การเรียนรู้จึงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทาง “การเรียนรู้เชิงรุก” (Active Learning) ได้รับการยอมรับในฐานะกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Prince, 2004) ประเทศไทยให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง ทั้งในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุง 2560) และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ซึ่งกำหนดให้พัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะชีวิตสำหรับศตวรรษที่ 21 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ โรงเรียนจำนวนมากยังประสบข้อจำกัดด้านความเข้าใจของครู ทรัพยากรสนับสนุน และเวลาในการจัดกิจกรรม โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ชนบท (Tan, 2020; สุภัค หอมสุวรรณ, 2562)

การบริหารจัดการโรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างเงื่อนไขให้ครูสามารถดำเนินการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิด “การบริหารแบบมีส่วนร่วม” (Participative Management) ได้รับการยอมรับว่าเป็นกลไกสำคัญในการกระจายอำนาจและเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ (Hoy & Miskel, 2013) การมีส่วนร่วมดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ และเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรการศึกษา

แม้จะมีการส่งเสริมแนวทางนี้ผ่านพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แต่การดำเนินงานจริงในโรงเรียนไทยจำนวนมากยังคงรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ผู้บริหาร ขาดระบบหรือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ชัดเจนและเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก ส่งผลให้ครูยังไม่สามารถพัฒนาและขับเคลื่อนการเรียนรู้เชิงรุกได้เต็มศักยภาพ (สุภาพร ศรีรักษา, 2563; พิสิษฐ์ วงศ์ศรี, 2561) ซึ่งยังไม่มีการศึกษาเชิงพัฒนา (R&D) ที่ออกแบบ “รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม” ซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงกับการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเฉพาะในบริบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและบุคลากร

ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมุ่งพัฒนา “รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก” โดยคำนึงถึงบริบทจริงของโรงเรียน และการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และชุมชน เพื่อสร้างแนวทางการบริหารที่ใช้ได้จริงและเป็นต้นแบบให้โรงเรียนขนาดเล็กอื่น ๆ สามารถประยุกต์ใช้ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ถือเป็นประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยมีหลักการและแนวคิดที่หลากหลายรองรับ อันสามารถอธิบายได้ ดังนี้

การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม (Participatory Educational Management) มีรากฐานจากแนวคิดการบริหารเชิงมนุษย์สัมพันธ์ (Human Relation Approach) และการบริหารเชิงพฤติกรรม (Behavioral Approach) ซึ่งมุ่งเน้นให้บุคคลในองค์กรมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผล (จันทรานี สงวนนาม, 2553; ฉลาด จันทรสมบัติ, 2553) การเปิดโอกาสให้ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในลักษณะดังกล่าว ไม่เพียงแต่สร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่น แต่ยังเป็นพลังร่วมที่ทำให้สถานศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ลักษณะการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งได้หลายระดับ ตั้งแต่การรับรู้ปัญหา การร่วมวางแผน การลงมือปฏิบัติ การร่วมประเมินผล ไปจนถึงการรับผลประโยชน์ร่วมกัน (จรัส อติวิทยาภรณ์, 2553) สิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนารูปแบบบริหาร ที่เน้นการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง โดยการมีส่วนร่วมถูกมองว่าเป็นเงื่อนไขความสำเร็จสำคัญในการบริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

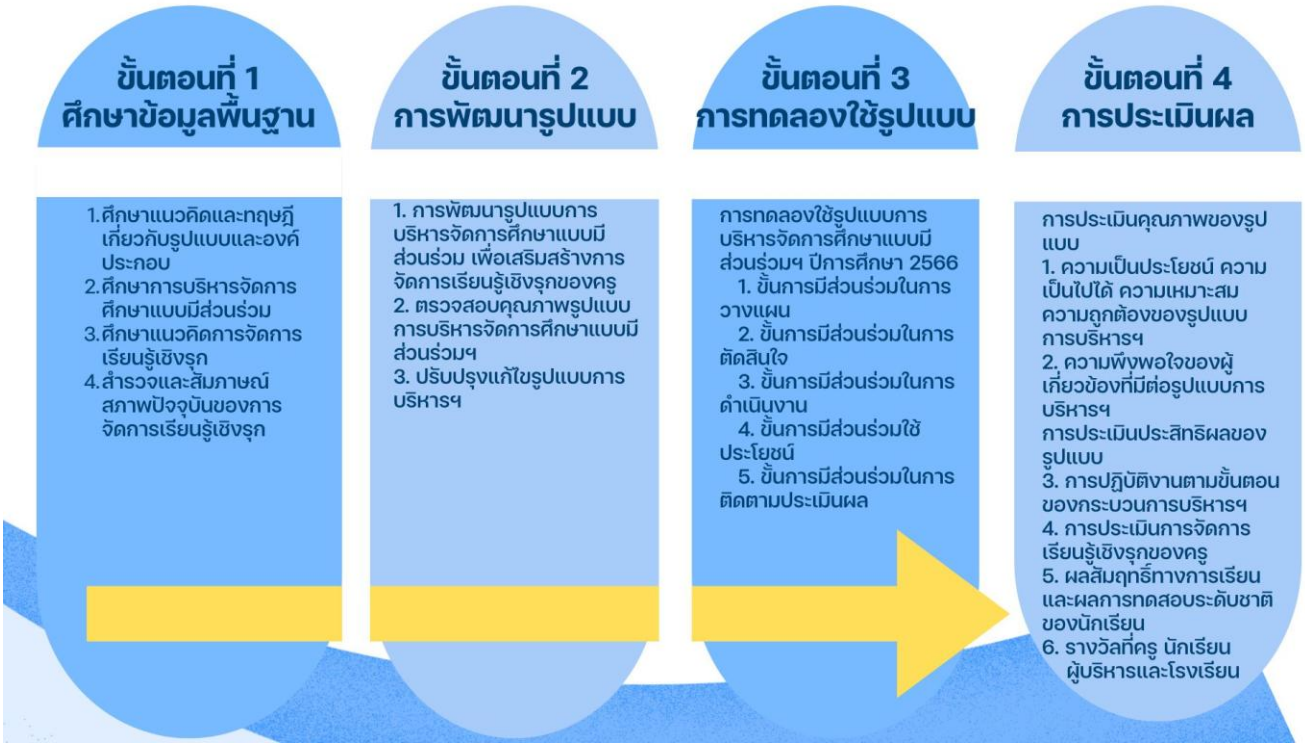
การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติจริง สะท้อนความคิด และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนและครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560; กมลฉัตร กล่อมอิ่ม, 2562) ครูจึงมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก มากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรง ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดพหุปัญญา (Multiple Intelligences) ของการ์ดเนอร์ ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพตามความถนัดเฉพาะด้าน อีกทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) ที่เชื่อว่าผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (วัชรา เล่าเรียนดี และคณะ, 2554; กวิสรา อับดุลลาติฟ, 2564)

นอกจากนี้ การเรียนรู้เชิงรุกยังมีคุณค่าเชิงจิตวิทยาการเรียนรู้ เพราะช่วยให้ผู้เรียนมีความจำระยะยาวที่คงทนกว่าการเรียนรู้แบบ Passive Learning เนื่องจากเกิดจากการลงมือทำจริงและการใช้กระบวนการคิดขั้นสูง (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2563)

กล่าวโดยสรุป สรุปได้ว่า การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกต่างเป็นแนวทางที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ด้านแรกเน้นการรวมพลังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ส่วนด้านหลังมุ่งสร้างประสบการณ์เรียนรู้ที่จะเกิดแก่ผู้เรียน ทั้งสองแนวคิดนี้เมื่อบูรณาการร่วมกัน จะก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ขับเคลื่อนคุณภาพครูและผู้เรียนในเชิงประจักษ์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงานวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนหลักที่ต่อเนื่องกัน ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยแต่ละขั้นตอน ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R_1) การศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการบริหาร เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D_1) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R_2) การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D_2) การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R_1) การศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการบริหาร เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการพัฒนารูปแบบการบริหาร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และแหล่งข้อมูล

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านหนองแอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร จำนวน 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร จำนวน 8 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงเช่นกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ฉบับ ดังนี้

1. แบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

2. แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัย เอกสาร และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จากนั้นสร้างแบบสอบถาม 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป สภาพการบริหาร 5 ขั้น สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 5 ด้าน และข้อเสนอแนะ ต่อมาให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พบค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 และทดสอบความเชื่อมั่นกับครู 30 คน พบค่า Cronbach’s Alpha เท่ากับ α=0.91 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้สูง

2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการเรียนรู้เชิงรุก จากนั้นออกแบบแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ประเด็นแนวทาง และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรง พบค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 แสดงว่าแบบสัมภาษณ์มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามกับครูโรงเรียนบ้านหนองแอก จำนวน 10 คน ได้รับแบบสอบถามคืนครบทุกฉบับ (ร้อยละ 100)

2. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอนตามแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น หลังจากได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการจากโรงเรียนเป้าหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) พร้อมแปลผลตามเกณฑ์ระดับความคิดเห็น 5 ระดับ

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา เพื่อสังเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนบ้านหนองแอก

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D_1) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

2. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

แหล่งข้อมูล

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษาและการวิจัยทางการศึกษา รวมทั้งสิ้น 7 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษาเชี่ยวชาญ 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษาเชี่ยวชาญ 3 คน ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ 1 คน ครูเชี่ยวชาญ 1 คน อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย 1 คน

2. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวมีหน้าที่ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และประโยชน์ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมไปใช้จริงในทางปฏิบัติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยในขั้นตอนที่ 2 ครั้งนี้ มี 2 ฉบับ ได้แก่

1. แบบบันทึกการสนทนากลุ่มและประเด็นการสนทนากลุ่ม

2. แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1. แบบบันทึกการสนทนากลุ่มและประเด็นการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการศึกษาความหมายและองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งหลักการจัดทำแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม จากนั้นสร้างแบบบันทึกตามองค์ประกอบดังกล่าว และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) เมื่อปรับปรุงตามข้อเสนอแนะแล้ว จึงเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50 ผลการตรวจสอบพบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80–1.00 แสดงว่าแบบบันทึกมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการสนทนากลุ่มเพื่อสรุปองค์ประกอบของรูปแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม พร้อมหลักการสร้างแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากนั้นสร้างแบบประเมินและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความ

เที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) หลังปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ จึงเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50 ผลการตรวจสอบ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80–1.00 จากนั้นจึงจัดทำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ยกร่างรูปแบบ โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสังเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัยก่อนหน้า เพื่อกำหนดองค์ประกอบหลักของรูปแบบ ได้แก่ หลักการและแนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบงานและกลไกวิธีดำเนินงาน 5) การประเมินรูปแบบ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ

2. ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เพื่อประเมินองค์ประกอบหลักและความเป็นไปได้ ดำเนินการสนทนาเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2567 โดยใช้แบบบันทึกและแบบประเมินเป็นเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการสนทนา จดบันทึก สรุปความคิดเห็น และรวบรวมผลประเมินเพื่อใช้วิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปองค์ประกอบของรูปแบบ

2. ข้อมูลจากแบบประเมิน วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R_2) การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

วัตถุประสงค์

1. ประเมินผลการปฏิบัติงานตามขั้นตอนของกระบวนการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

2. ประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูหลังการใช้รูปแบบเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ครู 10 คน, คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 คน, นักเรียนชั้นอนุบาล 2–ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 109 คน รวม 126 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู 10 คน, คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 คน, ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ป.1–6 จำนวน 77 คน รวม 94 คน ได้มาโดย Purposive Sampling

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินผลการปฏิบัติงานตามขั้นตอนการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม

2. แบบประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การทดลองใช้รูปแบบดำเนินการระหว่างวันที่ 18 พฤษภาคม 2566 – 20 มีนาคม 2567 โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นการร่วมวางแผน ประชุมชี้แจง ร่วมกำหนดเป้าหมายและจัดทำแผนปฏิบัติการ

2. ขั้นการร่วมตัดสินใจ ร่วมพิจารณาเลือกแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม

3. ขั้นการร่วมดำเนินงาน ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกตามแผน พร้อมบันทึกผลการสังเกต

4. ขั้นการร่วมใช้ประโยชน์ นำผลลัพธ์ไปปรับปรุงการสอนและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้

5. ขั้นการร่วมติดตามและประเมินผล ใช้แบบสังเกต ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ เพื่อติดตามและสะท้อนผลลัพธ์

โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแจก/เก็บแบบสอบถาม, สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการ, สังเกตการสอน, จัดประชุมสะท้อนผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินและการสนทนากลุ่มถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) รวมทั้งการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปสาระสำคัญจากการสะท้อนความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D_2) การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก

2. เพื่อประเมินความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม

3. เพื่อสำรวจความพึงพอใจของครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองต่อรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และแหล่งข้อมูล

1. ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 10 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน ผู้ปกครองนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 89 คน (ผู้ปกครองบางท่านมีบุตรหลายคน) รวมทั้งสิ้น 105 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 10 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน (ไม่รวมผู้บริหารและผู้แทนครูผู้สอน) ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1–6 จำนวน 77 คน รวมทั้งสิ้น 94 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. แหล่งข้อมูลเอกสาร ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1–6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จากโปรแกรมระบบบริหารจัดการผลการเรียน (School MIS)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม

2. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1. การสร้างและตรวจสอบแบบประเมินความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง โดยศึกษารายละเอียดองค์ประกอบหลักของรูปแบบ ศึกษาหลักการและขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จัดทำแบบประเมินแบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การประเมินความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และ

ความถูกต้อง ของรูปแบบในลักษณะมาตราส่วน 5 ระดับ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม นำแบบประเมินเสนอผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Objective Congruence: IOC) หลังปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ นำข้อคำถามมาคำนวณค่า IOC และเลือกข้อที่มีค่า ≥ 0.50 ผลปรากฏว่าแบบประเมินมีค่า IOC ระหว่าง 0.80–1.00 ทดลองสอบถามครูโรงเรียนในเขตตำบลบางทรายใหญ่ จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยสูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha-Coefficient) ตามวิธี Cronbach ผลปรากฏค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ α= 0.81 แล้วจัดทำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

2. การสร้างและตรวจสอบแบบสอบถามความพึงพอใจของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร โดยผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบหลักของรูปแบบศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่าจัดทำแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อรูปแบบในลักษณะมาตราส่วน 5 ระดับ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยใช้ IOC โดยผู้เชี่ยวชาญและเกณฑ์เดียวกับแบบประเมิน ผลการวิเคราะห์พบค่า IOC ระหว่าง 0.80–1.00จากนั้นนำไปทดลองสอบถามครูโรงเรียนอื่น จำนวน 30 คน วิเคราะห์ความเชื่อมั่นด้วย Cronbach’s Alpha ผลเท่ากับ α= 0.84 จากนั้นจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากโปรแกรม School MIS ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1–6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียน (ร้อยละ 70) และเปรียบเทียบกับผลของปีการศึกษา 2565

2. เก็บข้อมูลการประเมินความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องจากครูผู้สอน 10 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 คน รวม 17 คน ระหว่างวันที่ 20 มีนาคม – 10 เมษายน 2567

3. เก็บข้อมูลความพึงพอใจต่อรูปแบบจากครูผู้สอน 10 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 7 คน และผู้ปกครอง 77 คน รวม 94 คน ระหว่างวันที่ 21 – 31 มีนาคม 2567

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1–6 โดยใช้ค่าร้อยละเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน (ร้อยละ 70) และเปรียบเทียบกับผลปีการศึกษา 2565

2. วิเคราะห์การประเมินคุณภาพของรูปแบบและวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ให้ข้อมูล โดยคำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดเกณฑ์ผ่านการประเมินที่ค่าเฉลี่ย ≥ 3.51

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ผู้วิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการพัฒนาพบว่าการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.02, S.D.=0.11) ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์และการดำเนินงาน ส่วนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอยู่ในระดับ

ปานกลางเช่นกัน ($\overline{X}$ =2.99, S.D.=0.07) ด้านที่มีคะแนนสูงสุดคือการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังพบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย การสนับสนุนจากผู้บริหาร และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการสร้างรูปแบบ จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การสร้างรูปแบบซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) หลักการและแนวคิด (2) วัตถุประสงค์ (3) ระบบงานและกลไก (4) วิธีดำเนินงาน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการวางแผน (S1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (S2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (S3) การมีส่วนร่วมใช้ประโยชน์(S4) และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล (S5) (5) การประเมิน และ (6) เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.20, S.D.=0.10)

3. ผลการผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ครูมีผลการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.51, S.D.=0.05) โดยเฉพาะการติดตามและประเมินผล รองลงมาคือการดำเนินงาน การตัดสินใจ การวางแผน และการใช้ประโยชน์ ครูมีผลการประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.52, S.D.=0.08) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีคะแนนสูงสุด รองลงมาคือการจัดกิจกรรมเชิงรุก การออกแบบการเรียนรู้ การใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

รายการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับการดำเนินงาน
1. ด้านการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก	4.52	0.25	มากที่สุด
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก	4.54	0.25	มากที่สุด
3. ด้านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง	4.40	0.23	มาก
4. ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการเรียนรู้เชิงรุก	4.50	0.17	มาก
5. ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.64	0.16	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.52**	**0.08**	**มากที่สุด**

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น โดยนักเรียนที่มีผลการเรียนตั้งแต่ระดับ 3 ขึ้นไปเพิ่มจากร้อยละ 70.16 ในปี 2565 เป็นร้อยละ 72.32 ในปี 2566 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเปรียบเทียบปีการศึกษา 2565 กับ ปีการศึกษา 2566

กลุ่มสาระการเรียนรู้	คะแนนเฉลี่ย		ผลต่าง	เพิ่มขึ้น/ลดลงร้อยละ
	ปีการศึกษา 2565	ปีการศึกษา 2566		
1. ภาษาไทย	78.19	74.23	-3.96	-5.06
2. คณิตศาสตร์	67.10	65.64	-1.46	-2.17
3. วิทยาศาสตร์	68.47	77.87	+9.4	13.72
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	71.82	75.25	+3.43	4.77
5. ภาษาต่างประเทศ	65.21	68.62	+3.41	5.22
รวมเฉลี่ย	**70.16**	**72.32**	**+2.19**	**3.12**

คะแนนเฉลี่ยการทดสอบระดับชาติ (RT, NT, O-NET) เพิ่มจากร้อยละ 46.20 ในปี 2565 เป็นร้อยละ 52.34 ในปี 2566 สูงขึ้นคิดเป็นร้อยละ 13.29 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบระดับชาติของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองแอก

ระดับชั้น	การทดสอบ	รายการประเมิน	คะแนนเฉลี่ย		ผลต่าง	เพิ่มขึ้น/ลดลงร้อยละ
			ปีการศึกษา 2565	ปีการศึกษา 2566		
ป.1	RT	1. การอ่านออกเสียง	74.00	92.00	+18.00	24.32
		2. การอ่านรู้เรื่อง	62.66	76.50	+13.84	22.08
		เฉลี่ย 2 ด้าน	68.33	84.25	**+15.92**	**23.29**
ป.3	NT	1. คณิตศาสตร์	27.69	24.76	-2.93	-10.58
		2. ภาษาไทย	46.34	49.84	+3.50	7.55
		เฉลี่ย 2 ด้าน	37.01	37.30	**+0.29**	**0.78**
ป.6	O-NET	1. ภาษาไทย (61)	49.25	51.89	+2.64	5.36
		2. คณิตศาสตร์ (64)	21.01	26.00	+4.99	23.75
		3. วิทยาศาสตร์ (65)	40.28	36.94	-3.34	-8.29
		4. ภาษาอังกฤษ (63)	22.57	27.08	+4.51	19.98
		เฉลี่ย 4 วิชา	33.27	35.47	**+2.20**	**6.61**
รวมเฉลี่ยทั้ง 3 รายการ			**46.20**	**52.34**	**+6.14**	**13.29**

4. รูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินว่ามีประโยชน์ ความเหมาะสม ความถูกต้อง และความเป็นไปได้ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยเท่ากับ 0.10) และ 3) ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความพึงพอใจต่อรูปแบบในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยเท่ากับ 0.20 ขณะที่ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยเท่ากับ 0.12

อภิปรายผล

ในการวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก ได้ดำเนินการ 4 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย แยกเป็น 4 ประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านหนองแอกอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการมีส่วนร่วมมากที่สุดในด้านการติดตามและประเมินผล รองลงมาคือการใช้ประโยชน์จากผลการดำเนินงานและการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารภายในโรงเรียนยังขาดการมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนและกำหนดนโยบายอย่างทั่วถึง ผลดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของศักดิ์จิต มาศจิตต์ (2550) และ พิเชฐ โพธิ์ภักดี (2553) ที่พบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นในระยะของการติดตามและประเมินผล มากกว่าช่วงวางแผนและตัดสินใจ ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Hoy & Miskel (2013) ที่ระบุว่าการบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพื่อสร้างความร่วมมือและความเป็นเจ้าของร่วมต่อเป้าหมายขององค์กร

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร โดยการสังเคราะห์เอกสาร ผลการสังเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า รูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้นภายใต้ชื่อ “PICSS 5S Model” มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมาก โดยรูปแบบดังกล่าวมีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่ Participation, Integration, Collaborative Learning, Supportive Learning Environment และ Shared Vision และกระบวนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการมีส่วนร่วมในการวางแผน (S1) ขั้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (S2) ขั้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (S3) ขั้นการมีส่วนร่วมใช้ประโยชน์ (S4) และขั้นการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล (S5) ครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนถึงการประเมินผล ผลการประเมินยืนยันว่าโมเดลนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Fink (1999) และ Meyers & Jones (1993) ที่ชี้ว่าการเรียนรู้เชิงรุกจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อมีระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน มีการบูรณาการการทำงานของทุกฝ่าย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2556) ที่เสนอว่า การพัฒนารูปแบบทางการศึกษาที่มีคุณภาพ ต้องประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการดำเนินงาน การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จอย่างครบถ้วน

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก พบว่า เมื่อได้นำรูปแบบไปใช้ในโรงเรียนบ้านหนองแอก พบว่าครูมีผลการปฏิบัติงานตามขั้นตอนของการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการติดตามและประเมินผล ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความตระหนักของครูในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผลการทดลองยืนยันว่าการใช้ PICSS 5S Model ช่วยยกระดับศักยภาพของครูทั้งในด้านการออกแบบกิจกรรม การใช้สื่อเทคโนโลยี และการประเมินผลผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ

ผลดังกล่าว สอดคล้องกับงานของ สุพิษ ชัยมงคล (2556) และ อันธิกา ฉลาดธัญญกิจ (2555) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการบริหารและการพัฒนาวิชาชีพ ส่งผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน อีกทั้งยังสนับสนุนแนวคิดของ Smith & Purkey (2008) ที่ระบุว่ารูปแบบการบริหารที่มีคุณภาพต้องเป็นระบบที่เอื้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมและการปฏิบัติของบุคลากรในองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร พบว่า หลังจากการใช้รูปแบบ พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในระดับโรงเรียนและระดับชาติ (RT, NT, O-NET) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรงผลนี้ สอดคล้องกับ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข (2563) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้เชิงรุกช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจลึกซึ้งและสามารถเชื่อมโยงความรู้กับการปฏิบัติจริง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Fink (1999) ที่ยืนยันว่าครูคือปัจจัยสำคัญของคุณภาพผู้เรียนในระบบการเรียนรู้ เชิงรุก นอกจากนี้ ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองต่างมีความพึงพอใจในระดับสูงต่อรูปแบบการบริหารดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของระบบบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ช่วยให้ทุกฝ่ายรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมต่อความสำเร็จของโรงเรียน

5. ข้อจำกัดของการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร แม้ผลการวิจัยจะชี้ให้เห็นว่ารูปแบบ PICSS 5S Model มีประสิทธิภาพสูงและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก แต่ยังมีข้อจำกัดบางประการ ได้แก่

5.1 การทดลองใช้รูปแบบดำเนินการเฉพาะใน โรงเรียนบ้านหนองแอกแห่งเดียว ซึ่งอาจมีบริบทเฉพาะด้านทรัพยากร บุคลากร และวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างจากโรงเรียนอื่น

5.2 กลุ่มตัวอย่างในการทดลองและประเมินผลมีจำนวนจำกัด (เฉพาะครูและนักเรียนภายในโรงเรียนเดียว) ทำให้ไม่สามารถสรุปอ้างอิงผลในเชิงกว้างได้อย่างเต็มที่

5.3 ระยะเวลาการทดลองใช้รูปแบบค่อนข้างสั้น จึงอาจยังไม่สะท้อนผลลัพธ์ในระยะยาวของการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยได้สร้างรากฐานสำคัญสำหรับการขยายผลในอนาคต โดยสามารถนำ PICSS 5S Model ไปทดลองใช้ในโรงเรียนที่มีบริบทแตกต่างกัน เพื่อยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบในระดับพื้นที่หรือระดับเขตการศึกษา รวมถึงใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายบริหารแบบมีส่วนร่วมในระดับระบบการศึกษาได้ต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร” ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และนวัตกรรมเชิงระบบบริหารการศึกษาที่มีความชัดเจน ครอบคลุม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการวิจัยสามารถอธิบายได้ใน 3 มิติ ดังนี้ ประการแรก เป็นองค์ความรู้เชิงบริหาร งานวิจัยได้ยืนยันว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมมิได้เป็นเพียงแนวทางการจัดการองค์กรเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโดยตรง การเปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน ไปจนถึงการประเมินผล ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม และสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือในโรงเรียนอย่างแท้จริง ประการที่สอง เป็นองค์ความรู้เชิงการเรียนรู้ การวิจัยชี้ให้เห็นว่า การบริหารที่เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของตนเอง จะช่วยยกระดับสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีความหมาย ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และประการที่สาม เป็น

องค์ความรู้เชิงระบบ ผลการวิจัยได้เสนอแนวคิดใหม่ในการบูรณาการระบบบริหารจัดการศึกษาเข้ากับกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผ่านโครงสร้างรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเรียกว่า “PICSS 5S Model” ซึ่งเป็นระบบการบริหารที่ผสมผสานแนวคิดการมีส่วนร่วม การบูรณาการ การเรียนรู้ร่วมกัน การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุน และการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ทำให้การบริหารและการเรียนรู้เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ นวัตกรรมที่เกิดจากการวิจัยครั้งนี้คือ รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู หรือที่เรียกว่า “PICSS 5S Model” ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาที่มีความสมบูรณ์ทั้งในเชิงแนวคิดและเชิงปฏิบัติ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) Participation การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในกระบวนการบริหาร เพื่อสร้างความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกัน 2) Integration การบูรณาการงานทุกด้านของสถานศึกษาให้สอดคล้องกันทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติ 3) Collaborative Learning การเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และพัฒนานวัตกรรมทางการสอน 4) Supportive Learning Environment การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพครู และ 5) Shared Vision การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และชุมชน เพื่อขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายเดียวกันอย่างยั่งยืน โดยกระบวนการดำเนินงานของโมเดลนี้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (5S) ได้แก่ S1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน, S2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ, S3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน, S4 การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ และ S5 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ซึ่งทั้งหมดเชื่อมโยงกันเป็นวงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังแสดงในภาพที่ 2



ภาพที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านหนองแอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม สถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในการวางแผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้ครูร่วมกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและบุคลากร

2. เน้นการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง เพื่อให้ครูสามารถนำข้อมูลจากการประเมินผลไปปรับปรุงและพัฒนาแผนงานในอนาคตต่อไป

3. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการพัฒนาบุคลากร เนื่องจากครูมีผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับมากที่สุด สถานศึกษาจึงควรส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนากลไกต่าง ๆ ในการยกย่องและเชิดชูเกียรติวิชาชีพครู และใช้วิธีการหลากหลายในการยกย่อง เช่น การมอบรางวัลเชิงคุณภาพ การยกย่องความสำเร็จในโครงการส่งเสริมการเรียนการสอนเชิงรุก

4. ควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เพื่อให้ครูเกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และพัฒนาศักยภาพเต็มที่ในการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การขยายขอบเขตการวิจัยในบริบทที่หลากหลายมากขึ้นเนื่องจากการทดลองใช้รูปแบบนี้ดำเนินการเพียงโรงเรียนเดียว จึงควรนำรูปแบบ PICSS 5S Model ไปทดลองใช้ในโรงเรียนที่มีลักษณะแตกต่างกัน ทั้งในด้านขนาด ที่ตั้ง และสังกัด เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของรูปแบบในบริบทที่หลากหลาย และยืนยันความเป็นสากลของรูปแบบ

2. ศึกษาผลระยะยาวของการใช้รูปแบบควรมีการวิจัยแบบติดตามผล (Follow-up Study) เพื่อศึกษาผลลัพธ์ของรูปแบบในระยะ 2–3 ปี ว่ามีผลต่อการพัฒนาครู การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องหรือไม่

3. การพัฒนารูปแบบที่ผสมผสานแนวคิดการบริหารอื่นเช่น การบริหารเชิงคุณธรรม (Moral Management), การบริหารแบบธรรมาภิบาล (Good Governance), หรือการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) เพื่อเพิ่มความสมบูรณ์และยืดหยุ่นของรูปแบบในบริบทที่เปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กมลฉัตร กล่อมอิ่ม. (2562). การพัฒนาหลักสูตรสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะด้านการแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณและการใช้ทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารบรรณศาสตร์ มศว*, *12*(2), 61-70.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

กวิสรา อับดุลลาติฟ. (2564). *การเสริมแอปพลิเคชันการเรียนการสอนเชิงรุกสำหรับกูเกิลคลาสรูมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านสมรรถนะหลักของนักศึกษาอาชีวศึกษา: กรณีศึกษาวิทยาลัยการอาชีพปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

จรัส อติวิทยาภรณ์. (2553). *หลักการและทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา* (ฉบับที่ 3). สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

จันทรานี สงวนนาม. (2553). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา* (ฉบับที่ 3). บุ๊คพอยท์.

ฉลาด จันทรสมบัติ. (2553, มกราคม-เมษายน). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น. *วารสารการบริหารและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, *2*(1), 176-177.

ทิศนา แขมมณี. (2556). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (ฉบับที่ 17). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิเชฐ โพธิ์ภักดี. (2553). *การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนนิติบุคคลสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* .วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข. (2563). *การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิสิษฐ์ วงศ์ศรี. (2561). บทบาทของชุมชนในการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก. *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, *13*(3), 85-96.

วัชรา เล่าเรียนดี. (2554). *รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด* (ฉบับที่ 7). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศักดิ์จิต มาศจิตต์. (2550). *การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 11* .วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สุพิษ ชัยมงคล. (2556). กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในพื้นที่สูง. *วารสารบริหารการศึกษา*, *10*(18), 61-71.

สุภัค หอมสุวรรณ. (2562). แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนขนาดเล็ก. *วารสารการบริหารการศึกษา*, *9*(1), 45-56.

สุภาพร ศรีรักษา. (2563). การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการเรียนการสอน. *วารสารศึกษาศาสตร์*, *18*(2), 101-117.

อันธิกา ฉลาดธัญญกิจ. (2555). *การวิเคราะห์องค์ประกอบความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3* .วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2013). *Educational administration: Theory, research, and practice* (9th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.

Prince, M. (2004). Does active learning work? A review of the research. *Journal of Engineering Education, 93*(3), 223–231. https://doi.org/10.1002/j.2168-9830.2004.tb00809.x

Smith, S. C., & Purkey, M. S. (2008). Effective school. In W. K. Hoy & C. G. Miskel, *Educational administration: Theory, research, and practice*. New York, NY: McGraw-Hill Education.

Tan, C. (2020). *Educative teaching and active learning: A Singapore perspective*. Singapore: Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-15-2914-4

Guidelines for Promoting Attributes to be a Learner Person of Teachers in the Opportunity Expansion Schools Attached to Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 6

Montida Puangcam[1*], Subun Pornwiang[2], & Monnapat Manokarn[3]

1 *Faculty of Education, Chiang Mai University, Thailand*
2 *Faculty of Education, Chiang Mai University, Thailand*
3 *Faculty of Education, Chiang Mai University, Thailand*
* *Corresponding author. E-mail: montida_p@cmu.ac.th*

Abstract

This study aimed to 1) examine the current status of teachers' learning personhood in opportunity expansion schools under the Office of Chiang Mai Primary Educational Service Area 6, 2) examine approaches to promote learning personhood, and 3) examine these approaches. The research involved three steps: collecting data from 191 teachers using questionnaires, interviewing six experts to identify approaches, and examining the approaches with 31 experts using a checklist. The results revealed that teachers' overall learning personhood status was high. The promotion approaches were divided into four areas: 1) habits and behaviors, such as conducting research and doing research, keeping diaries, participating in training, and building learning communities; 2) attitudes, such as encouraging continuous learning, creating an enthusiastic atmosphere, and learning from mistakes; 3) skills, such as organizing training, creating analytical thinking situations, and developing information retrieval and communication skills; and 4) knowledge, such as participating in seminars, networking, and developing schools into learning organizations. The examination results revealed that the approaches were most appropriate, feasible, and beneficial.

Keywords: Characteristics, Learning Person, Opportunity Expansion School

Received: 2025-07-01; Revised: 2025-08-02; Accepted: 2025-08-02

วารสารครุศาสตร์ปัญญาปีที่ 4 ฉบับที่ 5
(กันยายน–ตุลาคม 2568) ISSN: 2822-0218 (Online)

แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

มณธิดา ปวงคำ[1*], สุบัน พรเวียง[2], และมนต์นภัส มโนการณ์[3]

1 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*
2 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*
3 *คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*
* *Corresponding author. E-mail: montida_p@cmu.ac.th*

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 2) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และ 3) ตรวจสอบแนวทางดังกล่าว การวิจัยดำเนินการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากครู 191 คนด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คนเพื่อหาแนวทาง และการตรวจสอบแนวทางโดยผู้เชี่ยวชาญ 31 คนด้วยแบบตรวจสอบ ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันของการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก แนวทางการส่งเสริมที่ได้แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนิสัยและพฤติกรรม เช่น การศึกษาค้นคว้าและทำวิจัย การเขียนบันทึก เข้าร่วมอบรม และสร้างชุมชนการเรียนรู้ 2) ด้านเจตคติ เช่น สนับสนุนให้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การสร้างบรรยากาศกระตือรือร้นและการเรียนรู้จากความผิดพลาด 3) ด้านทักษะ เช่น การจัดอบรม การสร้างสถานการณ์ฝึกคิดวิเคราะห์ และการพัฒนาทักษะสืบค้นข้อมูลและการสื่อสาร 4) ด้านความรู้ เช่น การเข้าร่วมสัมมนา การสร้างเครือข่าย และการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผลการตรวจสอบแนวทางพบว่ามีความเหมาะสม เป็นไปได้และเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: คุณลักษณะ, บุคคลแห่งการเรียนรู้, โรงเรียนขยายโอกาส

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามมาตรา 54 ได้บัญญัติว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุน การค้นคว้าวิจัยในศิลปะ วิทยาการต่าง ๆ เร่งพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560) นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มีแนวคิดสำคัญในการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขซึ่งในทุกมาตรา สามารถส่งเสริมการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้อันนำสู่การพัฒนาคนในศตวรรษที่ 21 ที่บริบท ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยีส่งผลให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องปรับตัวเองเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถเรียนรู้พัฒนา

ตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญ กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องส่งเสริมสนับสนุนผู้สอนให้สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีความรอบรู้ ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2562)

การพัฒนาครูให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ถือเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยให้ทัดเทียมกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ที่มุ่งพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งประสบปัญหาความขาดแคลน ทั้งด้านบุคลากรและทรัพยากรที่สนับสนุนการเรียนรู้ ส่งผลให้การพัฒนาผู้เรียนเป็นไปอย่างจำกัด ดังนั้น การส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนขยายโอกาสมีคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาได้ 2 มิติ ทั้งในมิติภายในและภายนอก ตามความต้องการจำเป็นของตนเองจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในแง่ของการเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาตนเองของครูและการสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อบริบทพหุวัฒนธรรมของผู้เรียน อันจะนำไปสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณภาพชีวิตของนักเรียน ตลอดจนการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระยะยาว โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบริหารจัดการศึกษา กำกับ ดูแล สนับสนุนและส่งเสริม การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษาโดย ทั่วถึงมีคุณภาพและเป็นธรรม มีภารกิจหลักในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ดูแลการจัดการศึกษา โดยมีการกำหนดพันธกิจด้านการบริหารงานบุคคล ได้แก่ 1) พัฒนาและ ส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะและปฏิบัติงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของการพัฒนาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 2) ส่งเสริมและพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ ทันสมัยและทันเวลา 3) ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและค่านิยมในการทำงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ และดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4) พัฒนาคุณภาพ ชีวิตบุคลากรให้มีความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน (รายงานผลประจำปี 2565 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6, 2565)

จากการศึกษาข้อมูลในรายงานผลการประเมินตนเองสถานศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาในส่วนบทสรุปผู้บริหาร พบว่าการจัดการศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสยังไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ เช่น ขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพการขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์เฉพาะรวมถึงปัญหาด้านสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาที่ยังไม่เอื้ออำนวย (รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาโรงเรียนบ้านปากทางท่าลี่, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะในการพัฒนาการศึกษาการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้นั้นเป็นหนึ่งในการพัฒนาการสร้างจิตวิญญาณของความเป็นครูการพัฒนาให้ทุกคนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และมีสมรรถนะในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจึงจะสามารถสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งจะเกิดผลดีต่อความเจริญก้าวหน้าทันสมัยและเกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและครอบครัว และสังคมประเทศชาติจากปัญหาข้างต้น จะเห็นได้ว่าสถานศึกษามีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องปรับเปลี่ยนให้บุคลากรในสถานศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้เพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างรอบด้าน ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการศึกษาพัฒนาแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครู ซึ่งจะนำไปสู่องค์ความรู้เชิงประจักษ์ที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาและผู้บริหารในการบริหารจัดการ กำหนดนโยบาย ทิศทางการปฏิบัติงาน และการพัฒนาบุคลากรครูให้มีความพร้อมในการพัฒนาตนเองสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ทำให้บุคลากรสามารถปรับตัวและพัฒนาตนเองเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษา อันจะช่วยให้สถานศึกษาได้รับการยอมรับจากองค์กรอื่น ๆ รวมถึงสร้างความภาคภูมิใจต่อสถานศึกษาให้แก่ครูและบุคลากรนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6
3. เพื่อตรวจสอบแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

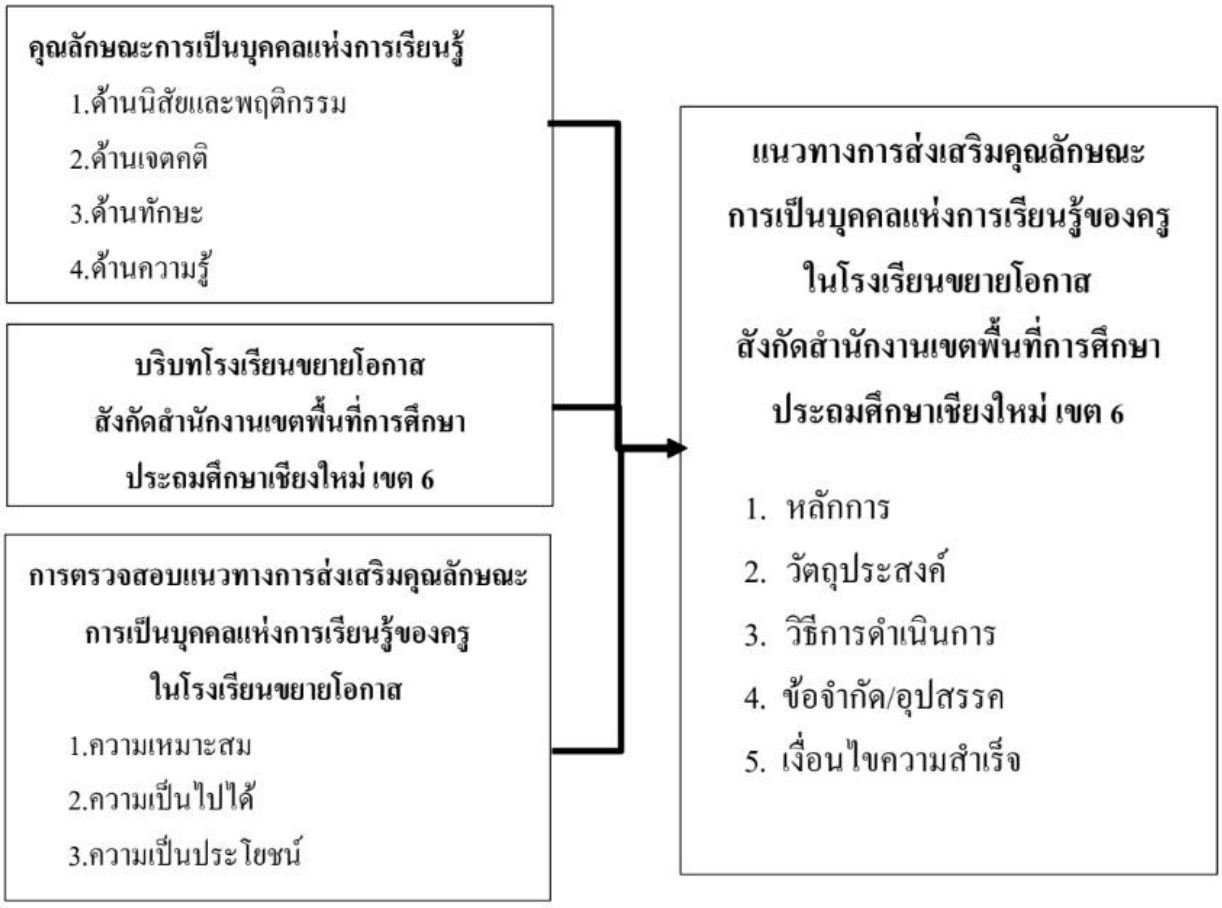
หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

บุคคลแห่งการเรียนรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) สมรรถนะพื้นฐาน ประกอบด้วย การมีความรู้พื้นฐานในด้านคณิตศาสตร์และภาษา มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีทักษะการคิดเชิงระบบและสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการกลุ่ม มีทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ในชุมชน สังคม มีทักษะการจัดการและใช้ความรู้เพื่อการดำเนินชีวิต มีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนาและงานอาชีพ 2) สมรรถนะทางวิชาชีพ ประกอบด้วย รู้วิธีการเรียนรู้เกี่ยวกับงานอาชีพ มีความคิดสร้างสรรค์และรู้จักแก้ปัญหา มีภาวะผู้นำทางอาชีพ มีความสามารถบริหารจัดการ (สะอาด ภูนาสรณ์, 2565) นอกจากนี้ ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2559) กล่าวว่า บุคคลแห่งการเรียนรู้ คือ บุคคลผู้มีความพร้อม มีศักยภาพ ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ มีเป้าหมายการเรียนรู้เป็นของตนเอง และสามารถนำความรู้ที่เกิดขึ้นไปประยุกต์ปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ยืดหยุ่น ซึ่งเกิดจากความต้องการและความถนัดของตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต สายทิพย์ พิริยะธนารักษ์ (2563) ได้กล่าวว่า บุคคลแห่งการเรียนรู้ หมายถึง บุคคลที่มีความพร้อม มีศักยภาพ ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ และความสามารถนำความรู้ที่เกิดขึ้นไปประยุกต์ปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น ซึ่งเกิดจากความต้องการและความถนัดของตนเอง

กลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของบุคคล อันนำไปสู่การพัฒนาร่วมกันที่ยั่งยืน ได้แก่ 1. ส่งเสริมให้บุคคลมีอุปนิสัยรักการอ่าน เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นให้บุคคลมีลักษณะของการใฝ่รู้ใฝ่เรียน ดังนั้นจึงต้องพยายามสนับสนุนให้บุคคลรู้จักการทำบันทึกการอ่านของตนเอง เพื่อจะช่วยส่งเสริมการมีวินัยและการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล 2. ส่งเสริมให้เกิดการนิเทศกันภายใน เช่น การพบปะปรึกษาหารือ หรือพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอ โดยกำหนดเรื่องที่ต้องการพูดคุย มีการสรุปผลการดำเนินงาน มีการร่วมกันแก้ไขปัญหา พัฒนาการทำงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน 3. สร้างบรรยากาศ

ของการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการใฝ่เรียนรู้ โดยเฉพาะแหล่งที่จัดเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ อาทิ ห้องสมุด ศูนย์สารสนเทศ ศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น โดยพยายามจัดจำนวนทรัพยากรการเรียนรู้ของแต่ละสาขาให้เพียงพอ รวมทั้งบรรยากาศทางกายภาพให้จูงใจต่อการมาใช้บริการ 4. จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดเป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะอยู่ภายใต้ความร่วมมือของทุกส่วน โดยยึดหลักการทำงานและการพัฒนาบุคคลเป็นเรื่องเดียวกัน และต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และเรียนรู้ซึ่งกันและกันจากการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (ธเนศ ขำเกิด, 2541) ในขณะที่ Benjamin S. Bloom และคณะ (1971) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ร่วมกันศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ และจัดกลุ่มพฤติกรรมได้ 3 หมวดหมู่ เรียกว่า “จุดมุ่งหมายทางการศึกษา” ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษา และเป็นสื่อให้ผู้พัฒนาหลักสูตรและครูผู้สอนมีความเข้าใจตรงกัน สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาได้อย่างสอดคล้องกันในทุกระดับได้แก่ 1. ด้านพฤติกรรมพุทธิพิสัย เป็นกลุ่มพฤติกรรมที่เกิดจากการใช้สมองหรือสติปัญญา เช่น ความรู้ ความเข้าใจ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล2. ด้านพฤติกรรมจิตพิสัย เป็นกลุ่มพฤติกรรมที่เกิดจากความรู้สึกนึกคิด หรือความรู้สึกทางจิตใจ เช่น ความสนใจ เจตคติ ค่านิยม ความมุ่งมั่น และการยอมรับ 3. ด้านพฤติกรรมทักษะพิสัย เป็นกลุ่มพฤติกรรมที่เกิดจากการใช้กล้ามเนื้อและประสาทสัมผัสสัมพันธ์กัน หรือพฤติกรรมที่เกิดจากการได้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น ทักษะการเขียน การวาด การใช้เครื่องมือ หรือการแสดงออกทางร่างกาย

จากหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

1.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 28 คน และครูผู้สอนในสถานศึกษา จำนวน 465 คน ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ปีการศึกษา 2566 รวมทั้งสิ้น 493 คน

กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน และครูผู้สอนในสถานศึกษา จำนวน 181 คน ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ปี การศึกษา 2566 ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วนของสถานที่ตั้ง รวมทั้งสิ้น 191 คน

1.2 การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 คือ แบบสอบถาม 3 ตอนประกอบไปด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส ตอนที่ 3 อื่น ๆ โดยแบบสอบถามฉบับนี้มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item–Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล นำหนังสือเพื่อขอเก็บข้อมูลการศึกษาพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จัดส่งไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผ่านตู้รับส่งหนังสือราชการของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

2.1 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 6 คน ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาหรือรักษาราชการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาของสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 2 คน 2) ครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 2 คน 3) ศึกษานิเทศก์ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 2 คน

2.2 การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างประกอบไปด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์ศึกษาการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาสที่มีแนวทางการปฏิบัติที่ดี

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล นำหนังสือขออนุญาตถึงสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) เพื่อขอเก็บข้อมูลการศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำแนวทางการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้นำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูลกับแหล่งข้อมูล โดยผู้ศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาตามประเด็นที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive) เพื่อนำมาสร้างเป็นแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

3.1 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 31 คน ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการการศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 2 คน 2) ผู้อำนวยการสถานศึกษาของสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส ที่มีวิทยฐานะตั้งแต่ชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 28 คน 3) ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 1 คน

3.2 เครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ แบบตรวจสอบแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบตรวจสอบและแนวทางดังกล่าว แบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับแหล่งข้อมูล โดยผู้ศึกษาเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ ใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์ของแบบตรวจสอบแนวทาง และสรุปรวมตามความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. คุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาส สภาพปัจจุบันการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยรวม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านเจตคติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.52, S.D.= 0.51) รองลงมาคือ ด้านทักษะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.38, S.D.= 0.51) ด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.35, S.D.=0.54) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านนิสัยและพฤติกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.31 , S.D.= 0.57) ตามลำดับ

2. แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ผู้ศึกษาได้มีการนำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 และผลการศึกษาวิธีการปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส มาจัดทำร่างแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ซึ่งประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบแนวทาง ดังนี้

2.1 หลักการของแนวทางฯ: การพัฒนาการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส

2.2 วัตถุประสงค์ของแนวทางฯ: เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส

2.3 วิธีการดำเนินการของแนวทางฯ แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ได้แก่ 1) ด้านนิสัยและพฤติกรรม ประกอบด้วย (1) ศึกษาค้นคว้าทำวิจัย วิเคราะห์ข้อมูล และสร้างนวัตกรรม (2) ฝึกเขียนบันทึกทบทวนความรู้และประสบการณ์ (3) เข้าร่วมการอบรม สัมมนา (4) มองแรงบันดาลใจจากบุคคลที่มีประสบการณ์หรือผลงานโดดเด่นในวิชาชีพ (5) ส่งเสริมการกำหนดภาพเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน (6) ส่งเสริมการสร้างแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ 7) ส่งเสริมการสร้างชุมชนการเรียนรู้ รวมกลุ่มเครือข่าย (8)

ส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้และสนับสนุนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านเจตคติประกอบด้วย (1) สนับสนุนให้เกิดเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (2) สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และการทำงาน ร่วมกัน (3) สร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความกระตือรือร้นและความสนุกสนานในการเรียนรู้ (4) สนับสนุนและเสริมสร้างให้ความเชื่อมั่นในตนเอง (5) ส่งเสริมให้มีการยอมรับความคิดเห็นและการเรียนรู้จากผู้อื่น (6) ส่งเสริมให้เรียนรู้และพัฒนาตนเองจากความผิดพลาด 3) ด้านทักษะ ประกอบด้วย (1) สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (2) จัดอบรมและสัมมนาในหลากหลายด้าน (3) สนับสนุนจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (4) จัดสถานการณ์เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์ (5) ส่งเสริมทักษะการสืบค้น วิเคราะห์ และสรุปข้อมูล (6) ฝึกทักษะการสื่อสาร 4) ด้านความรู้ ประกอบด้วย (1) จัดให้มีการเข้าร่วมอบรมสัมมนา ประชุมวิชาการ (2) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างสถาบันการศึกษา (3) สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ (4) กระตุ้นให้แสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน (5) สนับสนุนการจัดระบบการนิเทศและพี่เลี้ยงภายในโรงเรียน (6) พัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (7) ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง

2.4 ข้อจำกัด/อุปสรรคของแนวทางฯ ประกอบด้วย 1) ขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการเป็นวิทยากร 2) ขาดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง 3) ข้อจำกัดด้านสื่อและเทคโนโลยี

2.5 เงื่อนไขความสำเร็จของแนวทางฯ ประกอบด้วย 1) การสนับสนุนและความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา 2) การมีส่วนร่วมและความตระหนักรู้ของครูทุกคน และ 3) การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ

3. ผลการตรวจสอบแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.48, S.D.= 0.66) ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.55, S.D.= 0.14) ผลการตรวจสอบความ เป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.33, S.D.= 0.31) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยรวม พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านเจตคติอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านทักษะ อยู่ในระดับมาก ด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก และลำดับสุดท้าย คือ ด้านนิสัยและพฤติกรรม อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ จากข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ครูโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 เป็นผู้มีความพร้อม มีศักยภาพ ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้มีเป้าหมายการเรียนรู้เป็นของตนเองและสามารถนำความรู้ที่เกิดขึ้นไปประยุกต์ปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่ความหลากหลายยืดหยุ่น ซึ่งเกิดจากความต้องการและ ความถนัดของตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต สอดคล้องกับชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2558) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสรุปคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. คุณลักษณะด้านนิสัยและพฤติกรรม เช่น พฤติกรรมใฝ่เรียนรู้และกระตือรือร้น เป็นต้น 2. คุณลักษณะด้านเจตคติ เช่น มีทัศนคติเชิงบวกและมีแรงจูงใจภายใน เป็นต้น 3. คุณลักษณะด้านทักษะ เช่น มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและค้นคว้าข้อมูล มีทักษะทางการสื่อสาร สามารถบูรณาการความรู้เพื่อการนำไปใช้ 4. คุณลักษณะด้านความรู้ เช่น มีความรู้ตามหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ มีความรู้เรื่องโลก เป็น

ต้นและสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร บุตรดี (2560) พบว่า ความคิดเห็นในการพัฒนาบุคลากร ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดกลุ่มโรงเรียนตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของคมน์วุฒิ สิงห์สาย (2560) พบว่า สภาพปัจจุบันในการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครู กศน.สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่มศูนย์ภูธานีอยู่ในระดับมาก

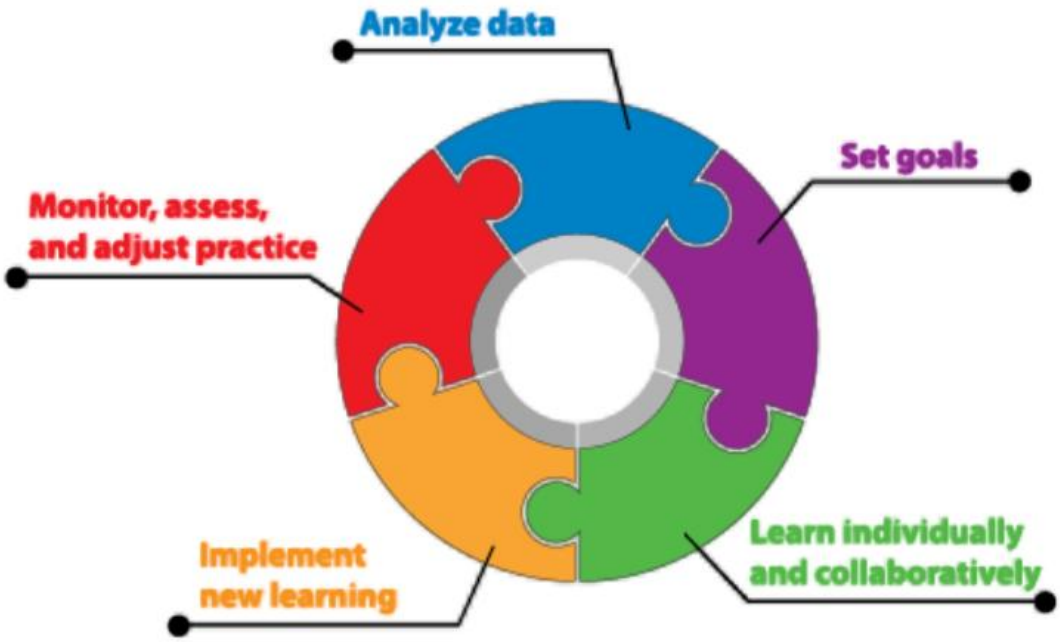
สำหรับแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ได้แก่ ด้านนิสัยและพฤติกรรม ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าวิจัย วิเคราะห์ข้อมูล และสร้างนวัตกรรม 2) ส่งเสริมการสร้างแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ 3) ส่งเสริมการสร้างชุมชนการเรียนรู้ รวมกลุ่มเครือข่าย 4) ส่งเสริมการเขียนบันทึกทบทวนความรู้และประสบการณ์ 5) ส่งเสริมการเข้าร่วมการอบรมสัมมนา 6) ส่งเสริมการกำหนดภาพเป้าหมายร่วมกันอย่าง ชัดเจน 7) ส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้และสนับสนุนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 8) ส่งเสริมการหาแรงบันดาลใจจากบุคคลที่มีประสบการณ์หรือผลงานที่เกี่ยวข้อง ด้านเจตคติประกอบด้วย 1) ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 2) ส่งเสริมการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และการทำงานร่วมกัน 3) ส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ 4) ส่งเสริมให้มีการสนับสนุนและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง 5) ส่งเสริมให้มีการยอมรับความคิดเห็นและการเรียนรู้จากผู้อื่น 6) ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาจากความผิดพลาด ด้านทักษะ ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2) ส่งเสริมการจัดอบรมและสัมมนาในหลากหลายด้าน 3) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง 4) ส่งเสริมการจัดสถานการณ์ 5) ส่งเสริมทักษะการสืบค้น วิเคราะห์ และสรุปข้อมูล 6) ส่งเสริมการฝึกทักษะการสื่อสาร ด้านความรู้ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมการเข้าร่วมอบรม สัมมนา ประชุมวิชาการ 2) ส่งเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างสถาบันการศึกษา 3) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ 4) ส่งเสริมการแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 5) ส่งเสริมการสนับสนุนการจัดระบบการนิเทศและพี่เลี้ยงภายในโรงเรียน 6) ส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 7) ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2563) ที่กล่าวว่า แนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย การเรียนรู้อย่างมีความสุข การเรียนรู้จากการคิดและการลงมือปฏิบัติจริง การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม และการเรียนรู้ในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสอดคล้องกับชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2558) ที่กล่าวว่า กลไกการพัฒนาบุคคลสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้นั้นอยู่ภายใต้ฐานของความต้องการของตนเองเป็นหลัก โดยบุคคลอยากจะพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองต่อเมื่อเห็นว่าสิ่งนั้นมีความสำคัญต่อตนเองจึงจะให้ความสนใจและพร้อมที่จะเรียนรู้ด้วยกลไกการนำตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกพร บุตรดี (2560) พบว่า การพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดกลุ่มโรงเรียนตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ควรเพิ่มเติมความรู้ใหม่ ๆ ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การอบรม การศึกษาดูงาน เพื่อการพัฒนางานในหน้าที่ ควรจัดให้มีหนังสือ สื่อ แหล่งเรียนรู้ และเอกสารที่หลากหลายเพื่อง่ายต่อการศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ และควรเปิดโอกาสให้บุคลากรครูได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 อยู่ในระดับมากที่สุด ชี้ให้เห็นว่า แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 มีความจำเป็นสมควรนำมาใช้ใช้สอดคล้องพอดี ไม่ขัดแย้งบริบทโรงเรียนขยายโอกาส ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ของแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาสสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 อยู่ใน

ระดับมากที่สุด ชี้ให้เห็นถึงความสามารถที่จะนำแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ไปใช้ในการจัดการศึกษาได้อย่างบรรลุผลสำเร็จและถูกต้อง และผลการตรวจสอบความเป็นประโยชน์ของแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดส านักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 อยู่ในระดับมากที่สุดชี้ให้เห็นว่า แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษาให้คล่องตัว เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนขยายโอกาสและความต้องการของครู โรงเรียนชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤตฤณ ปูนอน (2564) ที่พบว่าผลการตรวจสอบข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ มีค่าความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้เสนอกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการของ “การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาส” ที่มีลักษณะเฉพาะตามบริบทโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยค้นพบว่า *เจตคติ* เป็นกลไกนำ (lead dimension) ที่มีค่าสูงสุดและทำหน้าที่เป็นฐานพลังในการขับเคลื่อน *ทักษะ* และ *ความรู้* ไปสู่การแปรสภาพเป็น *นิสัยและพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างยั่งยืน* ของครู ผลดังกล่าวก่อให้เกิดโมเดลเชิงพลวัต (Attitude–Skill–Knowledge–Habit Dynamics Model) ซึ่งอธิบายการพัฒนาครูไม่ใช่ในลักษณะองค์ประกอบแยกส่วน แต่เป็นระบบที่เชื่อมโยงต่อเนื่องจากระดับนามธรรม (เจตคติและความเชื่อทางวิชาชีพ) สู่ระดับการปฏิบัติ (การวิจัย การสร้างนวัตกรรม ชุมชนการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง) ความใหม่เชิงวิชาการจึง อยู่ที่การสังเคราะห์ *ผลเชิงประจักษ์ และแนวปฏิบัติที่ดี* ไปเป็นแนวทางเชิงระบบที่มีเงื่อนไขความสำเร็จและข้อจำกัดชัดเจน สามารถประยุกต์ใช้เป็น “ต้นแบบการพัฒนาครูในโรงเรียนขยายโอกาส” เพื่อยกระดับโรงเรียนสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ได้จริง ทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในพื้นที่ศึกษาแบบวงจรการเรียนรู้เป็นทีมของครู (Teacher Learning Team Cycle) ดังแสดงในภาพที่ 2



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายส่งเสริมให้ครูมีการศึกษาค้นคว้า วิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ โดยอาจจัดตั้งกองทุนวิจัยย่อยในระดับโรงเรียน เพื่อสนับสนุนให้ครูได้ทำวิจัยชั้นเรียนหรือพัฒนาสื่อการเรียนการสอนของตนเอง ทั้งนี้ควรกำหนดให้ครูทุกคนมีการเขียนบันทึกทบทวนความรู้และประสบการณ์ (Learning Log) อย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง เพื่อนำผลที่ได้มาสะท้อนในการปรับปรุงการสอน นอกจากนี้ ผู้บริหารควรจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น มุมหนังสือ ห้องสมุดดิจิทัล หรือแหล่งเรียนรู้ชุมชน และสนับสนุนการเชื่อมโยงเครือข่ายครูในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. สถานศึกษาควรกำหนดมาตรการสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยผู้บริหารสามารถกำหนดให้มีกิจกรรมพัฒนาครูเป็นประจำทุกภาคเรียน เช่น กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน หรือการจัดค่ายวิชาการที่ส่งเสริมแรงบันดาลใจให้กับครูและนักเรียน การสร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความกระตือรือร้นและความสนุกสนานในการเรียนรู้ควรถูกบูรณาการเข้าสู่กิจวัตรประจำวันของโรงเรียน เช่น การจัดกิจกรรมสัปดาห์แห่งการเรียนรู้ การแข่งขันเชิงสร้างสรรค์ หรือกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูต่างสาขา ทั้งนี้ควรมีการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเองของครูผ่านระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) โดยมีครูรุ่นพี่หรือผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้สนับสนุน และส่งเสริมการเรียนรู้จากความผิดพลาดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาทั้งทัศนคติและความสามารถของครูอย่างรอบด้าน

3. สถานศึกษาควรจัดอบรมและสัมมนาในประเด็นที่หลากหลายและทันสมัย เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอน การออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ และการใช้เครื่องมือออนไลน์ในการติดตามผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้ครูได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงผ่านการสังเกตการสอน (Classroom Observation) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน (School Exchange) และการจัดเวทีนำเสนอผลงานการสอนที่ดีเลิศ (Best Practices) ผู้บริหารควรกำหนดให้มีการจัดสถานการณ์การเรียนรู้ที่ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการสังเคราะห์ความรู้ของครูอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งจัดกิจกรรมฝึกทักษะการสื่อสารวิชาการ เช่น การนำเสนอผลงานในที่ประชุมวิชาการระดับเขตหรือระดับชาติ เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู

4. สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายชัดเจนในการส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมอบรม สัมมนา และประชุมวิชาการทั้งในระดับเขตและระดับชาติอย่างสม่ำเสมอ โดยผู้บริหารควรจัดทำปฏิทินการพัฒนาครูประจำปีและสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ เพื่อให้ครูได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ทันสมัย นอกจากนี้ควรสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างสถาบันการศึกษาและมหาวิทยาลัย เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และสร้างความร่วมมือในการพัฒนาวิชาชีพ ครูควรได้รับการสนับสนุนให้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ เช่น แพลตฟอร์ม E-learning หรือคลังสื่อดิจิทัล และควรกระตุ้นให้มีการแสวงหาความรู้จากทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรพัฒนาระบบการนิเทศและการพี่เลี้ยงภายในโรงเรียนเพื่อเป็นกลไกกำกับติดตามการพัฒนา และผลักดันให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โดยมีการประเมินผลการพัฒนาทักษะขั้นสูงของครู เช่น การคิดเชิงวิเคราะห์ วิพากษ์ และการคิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาสในพื้นที่อื่น ๆ หรือต่างเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาแนวทางที่สามารถประยุกต์ใช้ในบริบทที่หลากหลายได้อย่างเหมาะสม

2. ควรมีการศึกษาว่าการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร เพื่อยืนยันความสำคัญของการพัฒนาครูต่อระบบการศึกษาโดยรวม

3. ควรมีการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือวัด หรือโมเดลการพัฒนาครูให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

กนกพร บุตรดี. (2560). *ความคิดเห็นในการพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดกลุ่มโรงเรียนตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว* (วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันรัชต์ภาคย์.

กฤตฤณ ปูนอน. (2564). ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสมรรณะความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. *วารสารวิชาการครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 18*(2), 139–150.

คมน์วุฒิ สิงห์สาย. (2560). *ความต้องการจำเป็นในการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่มศูนย์ภูธานี* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย. (2558). *การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเยาวชน* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธเนศ ขำเกิด. (2541). องค์กรแห่งการเรียนรู้. *วารสารวิชาการ, 1*(9), 28–30.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6. (2565). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

สะอาด ภูนาสรณ์. (2565). การพัฒนาความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสาร มจรอุบลปริทรรศน์, 7*(1), 1006–1008.

สายทิพย์ พิริยะธนารักษ์. (2563). *การนำเสนอรูปแบบเชิงกระบวนการในการบ่มเพาะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต: กรณีศึกษาครูภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. (1971). *The process of learning* (Vol. 2). Prentice-Hall of Australia.

Candy, P.C., Crebert, R.G., & O'Leary, J. (1994). *Developing lifelong learners through undergraduate education.* Canberra, Australia: National Board of Employment, Education and Training Commissioned Report No. 28. Canberra: Australian Government Publishing Service.

ISSN: 2822-0218 (Online)

วารสารครุศาสตร์ปัญญา

Journal Of Intellect Education

Tel.088-560-6666